Le Nain de Tillemont, Louis-Sébastien (1637-1698). Auteur du texte. Vie de saint Louis, roi de France. Tome 2 / par Le Nain de Tillemont ; publiée pour la première fois d'après le manuscrit de la Bibliothèque royale, et accompagnée de notes et d'éclaircissements par J. de Gaulle. 1847-1851.

"Le Nain de Tillemont, Louis-Sébastien (1637-1698). Metnin yazarı. Fransa kralı Aziz Louis'nin Hayatı. Cilt 2 / Le Nain de Tillemont tarafından; Kraliyet Kütüphanesi'ndeki el yazmasına göre ilk kez yayımlanmış, J. de Gaulle tarafından notlar ve açıklamalar eşliğinde sunulmuştur. 1847-1851."

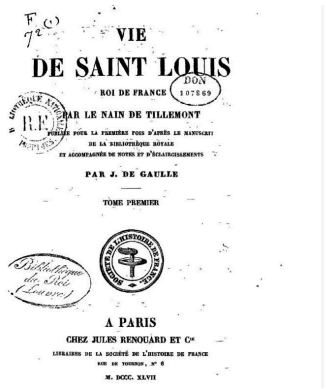

VIE

DE SAINT LOUIS

ROI DE FRANCE

PAR LE NAIN DE TILLEMONT

PUBLIÉE POUR LA PREMIÈRE FOIS D'APRÈS LE MANUSCRIT DE LA BIBLIOTHÈQUE ROYALE ET ACCOMPAGNÉE DE NOTES ET D'ÉCLAIRCISSEMENTS

PAR J. DE GAULLE

TOME PREMIER

A PARIS

CHEZ JULES RENOUARD ET Cie

LIBRAIRES DE LA SOCIÉTÉ DE L'HISTOIRE DE FRANCE

RUE DE TOURNON, N° 6

M. DCCC. XLVII

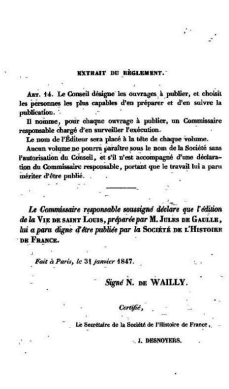

EXTRAIT DU RÈGLEMENT.

ART. 14. Le Conseil désigne les ouvrages à publier, et choisit les personnes les plus capables d'en préparer et d'en suivre la publication.

Il nomme, pour chaque ouvrage à publier, un Commissaire responsable chargé d'en surveiller l'exécution.

Le nom de l'Éditeur sera placé à la tête de chaque volume.

Aucun volume ne pourra paraître sous le nom de la Société sans l'autorisation du Conseil, et s'il n'est accompagné d'une déclaration du Commissaire responsable, portant que le travail lui a paru mériter d'être publié.

Le Commissaire responsable soussigné déclare que l'édition de la VIE DE SAINT LOUIS, *préparée par* M. JULES DE GAULLE, *lui a paru digne d'être publiée par la* SOCIÉTÉ DE L'HISTOIRE DE FRANCE.

Fait à Paris, le 31 *janvier* 1847.

Signé N. DE WAILLY.

Certifié,

Le Secrétaire de la Société de l'Histoire de France,

J. DESNOYERS.

Aziz Louis'nin Saltanatı: Kitabın konusu olan Fransa Kralı IX. Louis (Aziz Louis), 1226 ile 1270 yılları arasında hükümdarlık yapmıştır.
Metindeki Belirli Yıllar: Giriş yazısının ikinci ve üçüncü sayfalarında, el yazmasında eksik olan veya yazarın notlarında bulunan dönemler açıkça 1237-1248 ve 1244-1270 yılları olarak belirtilmektedir. Bu tarihler doğrudan 13. yüzyılın tam ortasına denk gelmektedir.
Özetle; Kitap her ne kadar 17. yüzyılda (Tillemont tarafından) kaleme alınmış ve 19. yüzyılda (1847'de) basılmış olsa da, içeriği ve bahsettiği dönem tamamen 13. yüzyıl Fransa tarihidir.

Fransa Kralı Aziz Louis'nin Hayatı.
Le Nain de Tillemont tarafından kaleme alınmıştır.
Kraliyet Kütüphanesi'ndeki el yazmasından ilk kez gün yüzüne çıkarılmış, notlar ve açıklamalar J. de Gaulle tarafından eklenmiştir.
Birinci Cilt.
Paris, Fransa Tarih Kurumu Kitapçısı Jules Renouard ve Şürekası, Tournon Caddesi Numara altı, bin sekiz yüz kırk yedi.

Nizamname Özeti. Madde ondört: Konsey, yayımlanacak eserleri belirler ve yayını hazırlayıp takip edecek en yetkin kişileri seçer. Yayımlanacak her eser için yürütmeyi denetlemekle görevli sorumlu bir komiser tayin edilir. **Editörün adı her cildin başında yer alır. Konseyin izni olmadan ve sorumlu komiserin çalışmayı yayınlanmaya değer bulduğuna dair beyanı eşlik etmedikçe, kurumun adı altında hiçbir cilt yayımlanamaz. Sorumlu komiser olarak ben, aşağıda imzası**

bulunan kişi, J. de Gaulle tarafından hazırlanan Fransa Kralı Aziz Louis'nin Hayatı edisyonunun Fransa Tarih Kurumu tarafından yayımlanmaya değer olduğunu beyan ederim. Paris'te otuz bir Ocak bin sekiz yüz kırk yedi tarihinde yapılmıştır. İmza N. de Wailly. Tasdik olunur, Fransa Tarih Kurumu Sekreteri J. Desnoyers.

UYARI

Saladin'in (Selahaddin), ertesi gün dalgalandırmak ve şehri Türklere teslim etmek zorunda olduğu bir sancağına sahipti.

Diğerleri, Saladin'in (Selahaddin) krallığı ele geçirdiğini görünce, birlikte yaptıkları anlaşma gereği, ihanetinden çok geç pişman olduğunu ve uğradığı hakaretin acısının şiddetinden korkunç bir şekilde öldüğünü söylüyorlar. Bu olay, Kudüs'ün alınmasından on beş gün sonra gerçekleşti. Ölümünden sonra, Antakya prensinin oğlu olan Boamond veya Raimond (Raymond), Trablus halkı tarafından seçildi ve yerine geçmesi için merhumen ebeveyni olarak çağrıldı. Hoveden'li Roger, şehrin kendisini Antakya prensi Raimond'a verdiğini ve onun da burayı oğlu Jocelin'e (Jocelyn) kontluk olarak bıraktığını söyler.

Bundan sonra Saladin (Selahaddin) yeniden Sur'u kuşattı. Saint-Martin gününden yılın sonuna kadar gece gündüz burayı dövdü. Ancak Saladin (Selahaddin) kendisine babasının özgürlüğünü ve büyük hazineler teklif etmesine rağmen, Conrad burayı çok cesurca savundu. Nihayet 29 veya 30 Aralık'ta Conrad, gemilerde bulunan herkesle birlikte, Saladin'in (Selahaddin) tüm donanmasını bozguna uğrattı; bu donanma öyle büyük bir pişmanlık içindeydi ki, kaçmayı başaranlar hariç küle döndü; kulaklarını ve atının kuyruğunu kesen figür, makinelerini ateşe verdi ve görünüşe göre 1188 yılının ilk gününde geri çekildi.

Kral Selahaddin'in geri çekildiği bu yıl 1188 yılıydı. Kraliçe Sibylle (Sibylla) buraya çekilmiş ve şehri erzakla donatmıştı ve askerler. Bununla birlikte Saladin (Selahaddin) kendisini ikinci kez sunmak için oraya geldiğinde, ona Kral Guy'ın en önemli esirlerden diğer on beşiyle birlikte serbest bırakılması şartıyla birkaç yer daha teslim edildi. Daha sonra ordusuyla birlikte Trablus'un önüne kendini sunmaya gitti; ancak şehri savunmada bularak, doğuştan çok güçlü bir güce sahip olan ve korsanların baş belası olan ve daha sonra Sicilya amirali yapılan Margarit'in varlığı nedeniyle kısmen orada durmak istemedi. Sicilya kralı Guillaume (William), Filistin'in kötü durumunu bilerek, oraya seksen gemi, yiyecek maddesi ve henüz beş yüz şövalye ile üç yüz hafif süvari taşıyan ne varsa göndermişti. Saladin (Selahaddin) böylece kıyıya bırakarak, Antakya prensliğine saldırmaya gitti, burada üç ay içinde yirmi beş şehir ele geçirdi ve Antakya'yı ancak çok miktarda para ve Cursat adlı alınamaz bir kale karşılığında bağışladı. Daha önce kuşatılmış olan Crach (Karak) ve Monréal (Şevbek) şehirleri iki yıl boyunca direndi; ancak 1189'da açlığa boyun eğmek zorunda kaldılar, bu şartla ki senyörleri olan Touron'lu Henfroy (Humphrey) serbest bırakılacaktı. Böylece Hristiyanların elinde Doğu'da Sur, Trablus ve Antakya'dan başka bir şey kalmadı. Saladin'in (Selahaddin) Antakya'ya doğru yürürken boş yere kuşattığı Tortose (Tortosa) veya Antarade hariç, burası daha sonra onun ellerine düştü.

La Chaise, 1688'de yayınlanan Vie de saint Louis (Aziz Louis'nin Hayatı) (Paris, 2 cilt, 4° numara) adlı eserini derlemek için bundan yararlandı; ve eğer orada hiçbir isim zikredilmemişse, yazar, kendisine borçlu olunan şükran ifadelerinin bastırılmasını kendisi talep ettiği içindir.
Yetkin hakemlerin, Aziz Louis'nin hükümdarlığı üzerine yapılmış en eksiksiz çalışma olarak kabul etmekte fikir birliğine vardıkları bir bilgelik eseri, Fransa Tarihi Kurumu'nda yayınlandı ve onun yayıncısı olarak beni seçmiş olmasından dolayı kendimi mutlu addediyorum.
Metni bugün ilk kez parlayan Tillemont'un orijinal el yazması, Kraliyet Kütüphanesi'nde Fransız eki 2013 ve 2013 bis numaraları altında, 4° numara 1 ve 2 ciltte ve 8° numara 3-7 ciltte 5 cilt halinde korunmaktadır. Cilt I, eserin temiz halini içerir; şunlardan oluşur: ilk olarak Extraction de iki yüz yetmiş sekiz sayfa ön hazırlık; ikincisi, Aziz Louis'nin Hayatı'nın iki yüz doksan yedi sayfası, ki burada 1237-1248 yıllarına ait iki yüz yirmi beş sayfalık bir boşluktan esef duyulmaktadır. Ayrıca, 1269 yılının bir kısmı ve tüm hükümdarlık sonu, temize çekilmiş bu kısımda eksiktir ve ccclxxxi. bölümde durmaktadır; oysa eser, olduğu gibi oluşturulduğu şekliyle, Charles d'Anjou tarafından Sicilya'nın fethi üzerine ve diğeri Guillaume de Saint-Amour'un hayatı üzerine iki özel inceleme hariç, DXXXX sayfa içermektedir.
Tillemont, eserine destek hizmeti vermesi için çeşitli yazarların kroniklerinden, beratlarından, pasajlarından çok sayıda fragmanı kopyalatmıştı ve bundan, alfabenin birer harfiyle belirtilen birkaç cilt oluşturmuştu. Filleau de La Chaise'in uyarısında ve yazarlar tablosunda bahsettiği bu derlemeler neredeyse tamamen kaybolmuştur. Geriye el yazmasından veya Kraliyet Kütüphanesi'nin II. cildini oluşturan B derlemesinden başka bir şey kalmamıştır.
Aziz Louis'nin Hayatı metninin sunduğu iki büyük boşluk, neyse ki yazarın ilk müsveddesinin yardımıyla tamamen doldurulmuştur; bu müsvedde, diğer ciltlerde çok karışık bir şekilde yer almasına rağmen tamamen bulunmuştur.
Bu ilk özen, okuyucuları bu geniş gerçekler ve bilgiler koleksiyonuna meyve vererek danışabilecekleri bir mesafeye getirmek için tek başına yeterli değildi. Ona bu kadar değer katan alıntılar, basılı eserler için olabildiğince kesin bir şekilde doğrulanmıştır, bu doğrulama Tillemont'un kullandığı baskılar üzerinden yapılmıştır. Yayınlanmamış belgelere gelince, işaretler A, B, C, D vb. el yazmalarına atıfta bulunduğunda, bu ciltlerin kaybı beni her türlü kontrol aracından mahrum bıraktığı için bunları ancak yeniden üretebildim. Ancak nadir bulunan belgelerin alıntıları arasında, en kalabalık olanları Châtelet (Şatle) Hazine envanterinde tüketilmiştir, Tillemont'un yapmış olduğu bu zengin kaynak, görüleceği gibi, çok nadir ve çok faydalı bir kullanımdır. Bu envanterin birkaç kopyasının mevcut olduğu bilinmektedir. Yazarın gözünün önünde olan kopya bulunamadı; dahası, tüm envanter kopyalarında aynı olan ana başlıklara, alt bölümlere ve sıra numaralarına atıfta bulunmanın, nüshaya göre değişecek olan varakları belirtmekten daha uygun olacağına inandım.
Tillemont'un yaşadığı zamandan beri yayınlanmış olan tüm eserler arasında en sık alıntılanan, M. de Reiffenberg'in özeniyle 1838'de Collection des Chroniques belges inédites (Yayınlanmamış Belçika Kronikleri Koleksiyonu) içinde basılan Philippe Mouskes veya Mouskés Kroniği'dir. Tillemont, bir kısmını yaptırmış olduğu kopyanın

sayfalarına atıfta bulunuyordu bu kroniğin. Basılı metindeki ve farklı el yazmalarındaki doğrulamaları kolaylaştırmak için, M. de Reiffenberg'in baskısının kenarında işaretlenmiş olan mısra numarasını alıntılamayı daha tercih edilebilir buldum.

Danışılan baskıların genel bir tablosu, Aziz Louis'nin Hayatı metninin arkasına yerleştirilecektir. Son ciltte, yazarın notları, 1244 ve 1270 yılları arasındaki olaylara ilişkin tüm notlar ve editörün bazı pasajları aydınlatmak için vazgeçilmez gördüğü notlar da yer alacaktır.

Görevimin yerine getirilmesinde bana yardımcı olmak isteyen tüm kişilere teşekkür eder, şükranlarımın ifadesini kabul etmelerini rica ederim.

J. DE GAULLE.

AZİZ LOUIS'NİN HAYATI
ÖN HAZIRLIKLAR
I.

Kral VIII. Louis'nin doğumu ve çocukluğu. — Annesi Hainaut'lu Kraliçe Isabelle hakkında.

VIII. Louis, 1187 yılında, olağan günün on birinci saatinde, 5 Eylül'de doğdu. Böylece, her ne kadar Rigord ve Guillaume le Breton, Kronik'te yanlışlıkla yirminci günü basmış olsalar da, dominikal mektup D olduğu için bu bir cumartesi günüydü; ve Blondel ise kendi el yazması notlarında, Beyaz Kraliçe'nin hayatı üzerine, bunun cuma günü olduğunu söyler. Böylece, 14 Temmuz 1223'te hükmetmeye başladığında otuz altıncı yaşındaydı. Nangis'li olanın ertesi gün, 4 Eylül'de sabah saat dokuzda (hora tertia) işaretlenmiş bir güneş tutulmasıyla doğduğunu, bazılarının ise saat on dediğini söyler. Bunun çok büyük olduğu iddia edilir. Anchin Kroniği ise Louis'nin tam tutulmanın olduğu gece doğduğunu söyler; Nangis'li olan ise bunun Meryem'in Göğe Kabulü (l'Assomption) arifesi olduğunu söyler. Hoveden'li Roger bunun 3 Eylül Perşembe günü olduğunu söyler; Blondel 5 Eylül'den yanadır ve Sainte-Marthe beyleri de öyle.

Eylül 1187 ayının bu dönemine, tarihte bulunan şu bilgi de eklenir: "28 Eylül 1217'de zaten otuz birinci yılındaydı; Mayıs 1216'da ise yirmi dokuzuncu yılındaydı."

Guillaume le Breton, dizelerinde kraliçe Élisabeth'in (Isabelle) hamileyken çocuğu ilk kez Chartres'daki Notre-Dame kilisemizde hareket ettiğini hissettiğini, burada onu Meryem Ana'ya emanet ettiğini ve aynı anda sunağın önündeki dört lambanın kendiliğinden, herkesin gözü önünde yandığını söyler. Tournay (Tournai) piskoposu ünlü Estienne (Etienne) tarafından vaftiz havuzunda tutuldu. Paris'te doğdu ve doğumu, krallığın diğer eyaletleri gibi, haberi kral Philippe-Auguste'ün (II. Philippe) gönderdiği hızlı ulaklar vasıtasıyla aldıklarında orada da son derece büyük bir sevince neden oldu; kral, çocuk dünyaya gelir gelmez her yere ulaklar göndermişti; çünkü bu, Hainaut'lu Kraliçe Isabelle'den sahip olduğu ilk erkek çocuktu, her ne kadar onunla 1180 yılından beri evli olsa da.

Bu Isabelle veya Élisabeth, Hainaut kontu Baudoin'in (II. Baudouin) kızı, ve Flanders kontu Philippe d'Alsace'ın kız kardeşi olan Marguerite'in kızıydı. Konstantinopolis imparatoru Baudoin onun erkek kardeşiydi. Onlar, Fransa kralı Charles'ın kızı

Hermangarde'ın, Lorraine dükünün soyundan geliyorlardı; bu durum, bazı tarihçilerin VIII. Louis'yi yüceltmek için, Fransa tacının Charlemagne (Şarlman) hanedanına onun şahsında yeniden döndüğünü belirtmelerine yol açar. Isabelle 1170 yılında doğmuştu. Ve böylece, Philippe-Auguste ile evlendiğinde on yaşındaydı. Philippe onunla Bapaume'da evlendi ve Saint-Denys'de (Saint-Denis) İsa'nın Göğe Yükselişi (l'Ascension) gününde taç giydirildi. Bu prenses, Fransa'ya onunla birlikte olan diğer bazı topraklarla birlikte Artois'yı getirdi (sayfa 12-16). Philippe-Auguste bir süre sonra onu o kadar çok sevdi ki: onu 1184 yılında boşamak istedi, ancak dualaları, gözyaşları ve sadakaları sonunda kocasının kalbini yumuşattı. O, o zamanın hesabına göre, yılın Paskalya'ya kadar başlatılmadığı 5 Mart 1189'da öldü; öyle ki bu, bizim hesabımıza göre 1190 yılıdır; çünkü bunu bir kez belirtmek yeterlidir, zira biz bundan sonraki anlatımımızda yılları her zaman ocak ayının ilk gününden itibaren sayacağız. Notre-Dame de Paris'e gömüldü. Flanders ve Hainaut kontesi olan annesi Marguerite'in mezar yazıtında ondan çok aziz bir kraliçe olarak bahsedilir. O zamanın bir şairi de ona azizelik unvanı verir.
VIII. Louis, Hristiyanların neredeyse tüm Filistin'i ve Kudüs şehrini kaybettiği aynı yılda dünyaya geldi, Kudüs kralı olan Guy de Lusignan'ın tam bir yenilgiye uğraması ve esir düşmesinin ardından, Suriye ve Mısır kralı olan lekelenmemiş Saladin (Selahaddin) ile birlikte, gerçek haçın odunu da ele geçirilmişti.
Bu habere neden olan acıya dayanamayan ve Kilise'yi iki yıldan az bir süre yöneten Papa Urban III (III. Urbanus), seçilmesinden bir veya iki ay sonra ölen ve yerine geçen ve Clément III'ün (III. Clemens) 6 Ocak 1188'de yerine yerleştirildiği Grégoire VIII (VIII. Gregorius) gibi, Noel civarında öldü. Bu felaketler, haklı olarak halkların günahlarına atfedildi, çünkü kimse yukarıdan bir lütuf verilmedikçe, Babil diyarından ve günahlarının karmaşasından ne kendi güçleriyle ne bilimiyle ne de dehasıyla geri dönmek istemiyordu.
Filistin Hristiyanlarının devletinin kendisinden yardım istemesi üzerine Philippe-Auguste, Saint-Jean-Baptiste (Vaftizci Yahya) gününde, hac ibadetinin alametlerini ve nişanlarını almak üzere Saint-Denys'e gitmek zorunda kaldı, 1190 yılında, ve orada tarihimizde oriflamme adı altında tanınan haç ve sancağı aldı. Ertesi kışı Messina'da geçirdi ve 1191 yazını Acre (Aka) şehrini zorlamak için kullandı.
Bu süre zarfında, Paris'te bıraktığı oğlu Louis, temmuz sonunda çok ağır bir hastalıma yakalandı, öyle bir dizanteri ki, Saint-Denys'in çok ciddi bir geçit töreniyle getirilen bazı kalıntılarının dokunmasıyla iyileştiğine inanılana kadar iyileşmesinden ümit kesilmişti. Aynı gün, babasının Doğu'da aynı hastalıktan iyileştiği ve o sırada her iki yerde de yağan yağmurların çok uzun sürdüğü fark edildi.
Louis henüz çocukken, Paris'li Gilles adında biri ona, kütüphanelerde bulunan bir şiir sundu, onu erdeme teşvik etmek için, yazar burada Charlemagne'ın (Şarlman) büyük niteliklerinin uzun bir tanımını yapar. O, Roma'da bulunduğu sırada, Papa Célestin'in (III. Celestinus) bazı büyük işleri için buraya yerleştirilmişti, papa 14 Nisan 1191'den 8 Ocak 1198'e kadar makamda kaldı. Eserinin sonunda, yabancı ülkelerde Paris'te artık bilge kalmadığının söylendiğini belirtir; ve vatanına yönelik bu dezavantajlı

görüşle savaşmak için, edebiyatta ve bilimlerde orada parlayanların bir dökümünü yapar.

II.

Fransa ve İngiltere arasındaki barış. — VIII. Louis ile Kastilyalı Blanche'ın evliliği.

1195 yılında, Louis'nin Bretagne dükü Artus'un (Arthur) kız kardeşi Éléonor (Eleanor) ile evlendirilmesi önerildi. 1200 yılında, Philippe-Auguste ve İngiltere kralı Jean (Yansız Jean), yaptıkları savaştan bıkarak, Andelis (Les Andelys) ve Gaillon arasında, ocak ayının ortasına doğru bir araya geldiler. Aralarında istedikleri barışın maddeleri üzerinde anlaştılar ve bu maddelerden biri, Philippe'in oğlu Louis'nin, Jean'ın yeğeni, İspanya kralı Alphonse'un (VIII. Alfonso) ve Jean'ın kız kardeşi Éléonor'un kızı olan Blanche'ı evlenmek üzere almasıydı. Bu, daha sonra çok sık bahsedeceğimiz ünlü Beyaz Blanche'dır. Fransa elçilerinin onun yerine, sadece adı vb. nedeniyle kız kardeşini tercih ettiklerini söyleyen İspanya tarihiyle ilgili Nostradamus'tur. Bu, Fransızlarla dalga geçmek için yeni İspanyollar tarafından uydurulmuş bir hikaye olabilir. Ben eskilerde buna dair hiçbir şey bulamadım. Normandiya'da Sigebert'in kroniğine 1210 yılına kadar devam eden Mont'lu Abbot, bu prensesi virginem honestissimam corpore et moribus (bedenen ve ahlaken en onurlu bakire) olarak adlandırır. Onu Beyaz olarak adlandırır; Guillaume le Breton ve diğerleri ise ona Candide adını verir. Éléonor, İspanya'da çok fazla mülke sahipti. Blanche'a büyük bir güzellik atfedilir: fuit eleganter composita in corpore, in aspectu, in pulchritudine, nobilioribus insignita donis naturæ (bedeninde, görünüşünde, güzelliğinde zarifçe yaratılmıştı, doğanın en asil armağanlarıyla donatılmıştı). Başka bir yerde, evlendiğinde göründüğü kadısıyla, otuz üçüncü yılında olandan daha yaşlı olmadığını, İspanyol hanedanının durumundan bahsedeceğiz.

Hâlâ İspanya'da olduğu gibi, Vaftizci Yahya'nın sekizinci gününe kadar tüm hususların tam olarak sonuçlandırılması ertelendi; ve görüşmeden çıkışta, bu evlilik vasıtasıyla uzun bir barış umut eden Jean, Blanche'ın büyükannesi olan ünlü Éléonor'u, onu babası Alphonse'dan istemek üzere İspanya'ya gönderdi. Bu evlilik bir önceki yıl, Jean'ın kardeşi Richard'ın (Aslan Yürekli Richard) sağlığında zaten önerilmişti. Bu ittifak Alphonse için çok onurlu göründü ve bunu gerçekleştirmekte hiçbir zorluk çıkarmadı. Böylece Éléonor, Blanche'ı Bordeaux'ya kadar getirdi, burada Paskalya bayramını geçirmek için durdu, ki bu 9 Nisan'dı. Daha sonra Fontevraud'ya kadar geldi; ancak yaşı ve uzun yolculuğun yorgunluğu onu orada kalmaya mecbur bıraktığından, Blanche'ı, Élie'nin (Élie de Malemort), Bordeaux başpiskoposunun idaresi altında Normandiya'daki kral Jean'a gönderdi.

Her ne kadar haziran ayının sonuna kadar beklemeye karar verilmişse de, yine de iki kral Philippe ve Jean, 22 Mayıs Pazartesi günü İsa'nın Göğe Yükselişi'nden (l'Ascension) sonraki gün yeniden bir araya geldiler, yani sekizinci günde, Philippe'e ait olan Boutavant kalesi ile Jean'a ait olan Gouleton kalesi arasında, Rigord'un Vernon ve Vernon adası arasında dediği yerde. Seine nehrindeki bir adada bulunan Goulet adlı bir kaleden bahsedilir. Bizde hâlâ kral Jean'ın, üzerinde Louis ve Philippe tarafından mutabık kalınan maddeleri içeren resmi senedi bulunmaktadır ve tarihçilerin yazdıklarını oldukça kesin bir şekilde değerlendirmek bu belge

sayesindedir, her ne kadar bazen yeterince doğruluk payı olmasa da. Bu belge Mayıs 1200 tarihini taşır, apud Goletum (Goulet'de). Jean, yeğenine, Louis ile olan bu evliliğin lehine, Graçay (Gracey) feodal mülkünü ve daha önce André de Chauvigny tarafından tutulan Berri'deki (Berry) diğer tüm feodal mülkleri verir; şu şartla ki, Jean'ın Blanche'ın çocukları olmadan ölmesi durumunda bunlar İngiltere krallığına geri dönecektir. Jean'ın evlendiği kadından hiç çocuğu olmaması durumunda, Louis'ye Hugues de Gournay tarafından tutulan feodal mülkleri, Aumale kontluğunu ve Perche kontluğunu vereceğini ekler; yani bu feodal mülklerin doğrudan hakkını, senyörlüğünü, yargı yetkisini ve acil mülkiyetini vermektedir. Bu durum kısa süre sonra gerçekleşti, şu şartlarla: ex uxore nostra desponsata, Jean evlenmiş olduğu kadından çocuk sahibi olmayı düşünmüyordu, zira Gloucester kontunun kızı olan bu kadından, daha sonra d'Angoulême'in (Angoulême) varisi olan Isabelle ile evlenmek üzere hemen ayrılmıştı; kendisinden şüphesiz meşru bir çocuk bekliyordu. Nangis, Tillemont ve Rigord aşağı yukarı bu şekilde ifade ederler; ancak onlar Jean'ın bu vaadinin zaten elinde tuttuğu tüm toprakları kapsamasını isterler, ki bu saçmadır.
22 Mayıs tarihli bu resmi senette Philippe, Jean'a Évreux şehrini ve kontluğunu, Normandiya'da ve diğer eyaletlerde onun tarafından alınmış olan diğer tüm şeylerle birlikte geri verir. Jean ona biat eder, ve aynı zamanda tüm bu toprakları evliliğinin lehine Louis'ye devreder. Paris'li Matthieu, Hoveden'li Roger'a ek olarak, Louis'nin tüm bu topraklar için Jean'a biat ettiğini söyler.
Az önce bahsettiğimiz resmi senette Jean, Philippe'e ve Évreux kontluğunun haleflerine, orada belirtilen belirli sınırlar içinde kalmasını şart koşar: ancak orada Louis'nin evliliği dikkate alınarak yapıldığı söylenmez. Gloucester kontu olan Amauri, Évreux şehri üzerinde bazı haklara sahipti, burayı Philippe'e aynı yerde ve aynı takas yerine bıraktı; Jean'ın takas olarak kendisine verdiği şeyi kabul ederek.
Ertesi gün, yani 23 Mayıs Salı günü, Louis, birçok piskopos ve Fransız senyörünün huzurunda Blanche ile evlendi. Tören, Normandiya'daki Port-mor'da (Port-Mort) ve görünüşe göre Jean'ın topraklarında yapıldı, çünkü tüm Fransa o sırada Philippe-Auguste'ün evlenmek üzere boşadığı Kraliçe Ingeburge de Danemark yüzünden [Agnès de Méranie] kilise cezası (interdit) altındaydı. Aynı gün Philippe ve Jean, Philippe'e ait olan Vernon'da birbirlerini gördü ve hemen ardından Louis, yeni eşiyle birlikte Fransa'da kabul edildi, ve halkın ve iki krallığın din adamlarının sevinciyle Paris'e geri döndü. Kendisine Artois'daki Lens, Hesdin ve Bapaume şehirleri ile senyörlükleri çeyiz olarak atandı, buraları aziz Louis 1237 yılında kardeşi Robert'a Artois kontluğu olarak vererek geri çekti, ve diğer topraklar aynı zamanda Blanche'a onun rızasıyla devredildi. Bunlar Meulan, Pontoise, Estampes (Étampes), Dourdan, Corbeil ve Melun feodal mülkleriydi, Blanche bunlara 1240 yılında sahip oldu. Blanche 1236 yılından itibaren Issoudun'a, Graçay'a ve Berri'deki diğer bazı feodal mülklere sahipti, buralar daha önce 1202 yılında ölen André de Chauvigny'nin dul eşi olan Raoul'un senyörlüğüne aitti. Blanche buralardan, kocası Louis'nin 1233'te öldüğü esnada buraların sahibi olan Chauvigny'li Guillaume'un hükümdarlığı sırasında kısmen yararlanıyordu, o Guillaume ki 1224'te doğmuştu ve aynı adı taşıyan babası 1233'te ölmüştü; çünkü bu Guillaume, aziz Louis tarafından 1240

yılında topraklarına yerleştirilmişti, Blanche ise aynı yılın sonunda Berri'deki mülkleri bıraktı, o mülkler ki o zaman Valois'daki Crépi (Crépy) kontluğu, La Ferté-Milon, Pierrefont (Pierrefonds) ve ömrü boyunca sahip olması için yılda dört bin livrelik bir gelir karşılığında aziz Louis'ye verilmişti.
Philippe-Auguste'ün hükümdarlık tarihini yirmi sekizinci yılına kadar yazan Saint-Denys'li keşiş veya din adamı Rigord, eserini henüz genç ve ergen olan ve harfleri öğrenmeye ve sevmeye başlayan bu prens Louis'ye sundu: sur qui il s'étend sur ses louanges (onun övgüleri üzerinde durur) ve onun vasıtasıyla büyük umutlar besler. Onu zaten kral olarak adlandırır.

III.

Louis VIII'in şövalye ilan edilmesi ve Artois kontu olması. — Bu kontluk üzerine yapılan savaşlar ve antlaşmalar.

1209 yılında, yirmi ikinci yılında olan Louis, babası kralın elinden şövalye kıyafetini ve unvanını aldı; Pentkot (Hamsin) günü, 17 Mayıs'ta, Compiègne'de, o zamana kadar görülmüş olanların en görkemli ve en kalabalık meclisinde; çünkü o dönemde soylu gençlerin silahlarını büyük törenlerle, nitelikli bir kişinin elinden almaları bir gelenekti ve tarihten bu işin büyük bir ciddiyetle yapıldığı görülmektedir; ve şövalye yapılan kişiye bu ad verilirdi. Çünkü bu unvan ne doğumdan, ne yaştan, ne topraklardan ne de mallardan gelirdi. Öyle ki, elli yaşında, bir egemen prens ve zaten Fransa ve İngiltere kraliçelerinin babası olan Provence kontu Raimond Bérenger, henüz şövalye değildi.
Hiç şüphesiz bu vesileyle Philippe, oğluna bir tür apanaj (hükümdar çocuklarına verilen toprak) verdi, tıpkı elimizde bulunan ve Mayıs 1209'da Compiègne'de tarihlenen Louis'nin beratından gördüğümüz gibi. Bu apanaj Poissi (Poissy), Lorris, Chasteau-Landon (Château-Landon), Le Fay, Vitry aux Loges ve Boiscommun topraklarından oluşuyordu ki bunların hepsi, Poissi hariç Gastinois (Gâtinais) topraklarıdır. Philippe, oğluna bu toprakların sadece kullanım hakkını, kendi hoşuna gittiği sürece veriyordu ve belgede görülebilecek diğer bazı çekincelerle birlikte, bu durum, tüm dünyayı titreten bu politik prensin kendi çocuklarından bile korktuğunu düşündürtmektedir.
Diğer şeylerin yanı sıra, oğluna, bunları görmek için bir vesile olması hariç, turnuvalara asla katılmayacağına ve askeri egzersizlerde sıkça meydana gelen kazalar nedeniyle orada asla savaşmayacağına dair söz verdirdi.
Aynı zamanda ona, annesinin tarafına ait olan ve kendisine ait olan toprakları da devretti, çünkü Philippe tarafından 1214 yılında, Philippe'in hükümdarlığının otuz ikinci yılında, yani 1179'da taç giymesinden önce, kasım ayının ilk gününden önce Arras piskoposluk hakemlerine verilen çeşitli maddeleri kaydettik. Annesinin, Hainaut'lu Kraliçe Isabelle'in tarafında Louis'ye ait olan bu toprakların hangileri olduğunu bilmek için, Flanders kontu ve bu prensesin dayısı olan Philippe'in, evliliği lehine, Saint-Omer'de bulunan ve bugün asıl Artois'yı oluşturan Neu-Fossé'ye kadar olan tüm Batı Flanders'ı ona verdiğini bilmek gerekir.
Flanderslıların bu bağıştan dolayı çok öfkeli oldukları ve hatta Flanders'lı Philippe'in kendisinin de pişman olup bunu geri almak istediği söylenir. Bununla birlikte

Hristiyanlar bunu barışa dahil ettiler; ve hatta Philippe'in, Kraliçe Isabelle'i evrensel mirasçısı olarak atadığı iddia edilir; öyle ki 1191 yılında Acre (Aka) kuşatmasında ölen Philippe, tüm Flanders'ı oğlunun adına talep eden kralı mirasçı bıraktı; zira Isabelle ölmüştü, ancak kontluğun varisi olan Marguerite ve kocası Hainaut kontu Baudoin, Arras'ı kuşatmak ve Saint-Omer'i ateşe vermek pahasına, buraların sakinleri bunu talep etse de diğer şehirlere dokunmadan, Bruges ve diğer çeşitli şehirlerin efendisi oldular.
1192'de Quinquagésime (Büyük Perhiz'den önceki pazar) haftasında yapılan antlaşmayla kral, oğlu adına Arras, Bapaume, Aire, Saint-Omer şehirlerini, Hesdin ve Lens kontluklarını aldı, ki buralar görünüşe göre tüm Artois'yı kapsamaktadır; Boulogne, Saint-Pol, Guines ve Lillers homajları (sadakat yeminleri) ve Neu-Fossé'ye kadar olan tüm Batı Flanders ile birlikte; ve Flanders'ın geri kalanı kısmen Portekiz'li Mathilde'e, dul kraliçeye, kısmen Baudoin ve Marguerite'e kaldı. Thérouanne şehrinin bu paylaşımda neden açıkça belirtilmediğini bilmiyorum. Bu şehir Artois'nın içinde yer almaktadır; ve ileride göreceğiz ki, ister piskoposlar olsun, gerek Saint Louis'nin izniyle seçilsinler, buraların kraliyet haklarına (régale) sahip olurlardı.
Flanders kontuna bağlı olan Mortagne senyörünün, yine de kendisini krala teslim ettiği fark edilir. Ancak kralın bu toprak üzerinde bazı özel haklar çıkardığı görülüyor, çünkü 1195'te burayı Marguerite'in oğlu Flanders kontu Baudoin'e vermişti. Flanderslılar, Artois'nın kendilerinden alınmasından her zaman memnuniyetsiz kaldıklarından, Baudoin, ilk Baudoin'in oğlu, 1196'da bu antlaşmayı bozmaya karar verdi ve İngilizlerle ittifak kurarak, ekim ayında Saint-Omer'i ve ardından Arras'ı boş yere kuşattı. Daha sonra Şubat 1200'de Péronne'da yeni bir antlaşma yapıldı ve buna göre Guines, Ardres, Lillers, Lys üzerindeki La Gorgue, Ricquebourg homajları ile Mortagne ve Neu-Fossé'nin ötesinde veya Lys boyunca sahip olunan her şey dahil olmak üzere, avukatın, yani Béthune senyörünün olanlar hariç, Aire ve Saint-Omer buraların sakinlerine kaldı. Bununla birlikte, Anchin kroniğine yapılan bir ekleme, Saint-Bertin ve Ypres kroniği gibi, Saint-Omer, Aire ve Neu-Fossé'den geriye ne kaldıysa hepsinin, 1211'de Artois kontluğunu kuran Philippe'de kaldığını taşır. Louis'nin 1200 yılında evlendiğinde aldığı Blanche'ın çeyizi olan bu mülklerin Artois üzerinde olduğu kesindir, çünkü Andres kroniğine göre Louis, Aire ve Saint-Omer'in keyfini süremiyordu.
1204 yılında Konstantinopolis imparatoru olan ve 1205 yılında öldürülen Baudoin'in büyük kızı ve Flanders ile Hainaut'nun varisi olan Jeanne, 1211'de Ferrand ile evlendi, Portekiz kralı Sanche'ın oğlu olan Ferrand veya Ferdinand ile, ve Philippe-Auguste'ün nezdinde ona böylesine avantajlı bir evlilik sağlamak için yeterince beceri ve kurnazlığa sahip olan halası Mathilde'in yeğeni ile; çünkü Jeanne, babasının ölümünden beri zaten Philippe'in ellerine bırakılmıştı. Düğün Paris'te yapıldı; ancak Ferrand kabul edilmeden önce, Meyer'in dediğine göre, Aire ve Saint-Omer şehirlerini Louis'ye iade edeceğine dair söz vermek zorunda kaldı ve bu güç, evlilik yoluyla sözleşmeye bağlanmış bir şart olabilirdi. Louis onu Péronne'a kadar götürdü, orada kapıları kapattıktan sonra, buraların burjuvalarının, annesinin

zamanında olduğu gibi kendisini ellerine teslim ettiği Aire ve Saint-Omer'i aceleyle ele geçirdi, aynı hafta Ferrand Jeanne ile evlendi, bir antik kronik böyle der.
İşte Meyer bu hususta ilgili olan her şeyi böyle rapor eder ve ekler ki Ferrand, kendisine yapılan şiddeti görerek, Fransa'nın tamamen düşmanı oldu. Ancak bu devrin tamamen zorla yapılmadığını söylemek gerekir, çünkü 24 Şubat 1212'de Ferrand, Aire ve Saint-Omer'i Louis'ye ve onun soyundan gelenlere bıraktığı, ve kendisine ait olan diğer tüm feodal mülkler ve bağımlılıklar ile Jeanne'ın tarafından, 1200 yılında Baudoin tarafından Péronne'da yapılan antlaşmaya göre kendisine ait olan Aire ve Saint-Omer dışındaki tüm Flanders üzerindeki haklarını bıraktığı bir senet verdi, bunu yeminiyle ve verdiği rehinelerle onayladı; ve Louis'nin de kendisine Flanders'ın geri kalanı üzerinde hiçbir hak iddia etmeyeceğine dair aynı güvenceleri verdiğini doğrular. Bu senet Artois'da, Lens ile Pont-à-Vendin arasında yapılmıştır ve beratlar hazinesinde, 31 numaralı [kayıt] sayfa 118'de bulunur.
Ertesi mart ayında Louis, Saint-Omer sakinlerine babasının yaptığı gibi itaat edeceklerine, aksi takdirde görevlerini yapmamış sayılacaklarına veya ilk önce öleceklerine dair yemin ettirdi. Aynı 1212 yılında, Boulogne kontu Renaud, Fransa'nın düşmanı olduğunu ilan ederek, feodal olarak tuttuğu toprağı Louis'ye bıraktı, tıpkı kendisinden feodal olarak tuttuğu Mortagne kontluğunun 1200 antlaşmasıyla Flanders'a iade edilmiş olması gibi. Bununla birlikte Guines kontu Renaud, Ferrand'ın itaatinden çıkarak, Philippe-Auguste ve oğlu Louis'ye homaj (sadakat yemini) yaptı, ve Mortagne'lı Raoul da kralın topraklarında geceledi. Gravelines da Louis'nin senyörlüğündeydi.
Philippe'in düşmanı olan Ferrand, 1213 yılında, İngiltere'ye karşı onu takip etmeyi reddetti, eğer kendisine Aire ve Saint-Omer iade edilmezse. Philippe ona karşılık olarak başka şehirler vermeyi teklif etti, ancak İngilizlerle çok fazla bağ kurmuş olan Ferrand, hiçbir teklifi kabul etmek istemedi, bunun üzerine Guillaume le Breton der ki, krala karşı gelmek üzere Saint-Omer yakınlarındaki Arques'da bulunmaktan çekinmedi; ancak kral, Gravelines'a doğru bir kamp kurmuş olduğundan, burada ordusunu İngiltere'ye karşı topladığından, Ferrand oraya girmeye cesaret edemedi. Daha sonra açıkça Fransa'ya savaş açtı; ancak 27 Temmuz 1214'te ünlü Bovines (Bouvines) savaşında esir düştü ve Saint Louis zamanına kadar, 1227'nin başına kadar Louvre kulesinde tutsak kaldı. Böylece Louis, Artois'nın ve annesinin diğer topraklarının barışçıl bir şekilde keyfini sürdü, ve Haziran 1225'te yaptığı vasiyetiyle, ikinci oğlu lehine buraları düzenledi. Kendisi 1223 Mart ayında, küçük kardeşi Philippe'in reşit olmaması döneminde Boulogne kontluğunu hâlâ yönetiyordu.
Sens kroniği yazarının söylediği şu şeyi de unutmamak gerekir: Ferrand'ın Fransa'ya olan nefreti, karısı kontes Jeanne'ın kendisini satrançta sık sık yenmesinden kaynaklanıyordu. Karısı bu yenilgiden dolayı ona kötü davranır, hatta döverdi, o da bundan Philippe-Auguste'e, amcasına veya daha doğrusu dayısına yakınırdı. Philippe bunun üzerine Ferrand'a sert ve tehditkar bir mektup yazdı, bundan incinen Ferrand da Philippe'in düşmanlarıyla ittifak kurdu.

IV.

Papa, Philippe-Auguste'ü ve İngilizleri, aforoz edilen İngiltere kralı Jean'a karşı kışkırtır; Jean komünyona ve papanın lütfuna, krallığını ona teslim edip homaj yaparak yeniden kavuşur.

Louis, 1214 yılında, İngiltere kralı Jean'ı Anjou'daki Roche-aux-Moine önündeki kuşatmayı kaldırmaya mecbur bırakarak kendini son derece gösterdi; Jean bunu öyle büyük bir korku ve şaşkınlıkla yaptı ki ordusunun büyük bir kısmını kaybetti. Bu olay, Philippe'in taraftarlarına karşı kazandığı, 27 Temmuz'daki ünlü Bovines savaşıyla aynı ayda gerçekleşti.

Westminster'lı Matthieu yazıyor ki, eğer Jean, üç yıllık bir ateşkes satın almak için on sekiz bin gümüş mark teklif ederek Fransızları aldatmasaydı, o aceleyle İngiltere'ye çekilirken Louis tarafından esir alınması işten bile değildi. Philippe'in bu ateşkesi beş yıl için onayladığı kesindir, 1215 yılının Paskalya gününden itibaren geçerli olmak üzere ki bu 30 Mart'a denk geliyordu, 18 Eylül Perşembe gününden beri zaten var olan sürenin dışında, ki bu günde ateşkes yapılmıştı. Bizde hâlâ Philippe'in bu ateşkese ilişkin maddeleri taşıyan resmi senedi bulunmaktadır, 18 Eylül 1214'te Chinon'da verilmiştir, Matthieu Paris de bundan bir özet aktarır.

29 Ekim'de Jean İngiltere'ye döndü ve burada kiliseye karşı işlediği suçlar ve tebaasına uyguladığı adaletsizlikler nedeniyle her şeyi kafa karışıklığı ve bela içinde buldu; bu durum onu tüm dünyaya karşı nefretlik kılıyordu. Baronlar 1212 yılından itibaren isyan etmeyi düşünmüşlerdi, kendilerine sadakat yemininden muafiyet veren ve tebaasını bağışlayan Papa Innocent III (III. Innocentius) tarafından desteklenerek. Baronların Fransa'ya yazdıkları ve eğer gelip İngiltere'de taç giymek isterse, kendisi veya oğlu Louis için, hepsi birden ona tacı vermeye hazır olduklarına dair Philippe'e gönderdikleri imzalı vaat belgesi bundan kaynaklanıyordu; Richard'ın yeğeni ve Jean'ın ölümünden sonraki meşru varis olan Blanche'ın kocası olarak, zira Jean, Fransa kıdemlileri (senyörleri) tarafından Arthur'un ölümü nedeniyle ölüme mahkum edilmişti; ve bu durum, Fransızların iddialarına göre, bu mahkumiyetten beri oğullarını da dışarıda bırakıyordu. Kastilya kralı Henri'nin (I. Enrique) kız kardeşi, Blanche'ın büyüğü olan Léon'lu (Leon) Bérengère, Louis'den önce gelmeliydi; ancak haklarının peşine düşmeyerek, Louis bunu kusur yoluyla iddia etme gücünü sürdürüyordu.

Papa ise kendi tarafında, Philippe'i bu fethi gerçekleştirmeye teşvik ediyordu, bu fethi ona ve haleflerine İngiltere tacını vererek, papanın burası üzerinde sahip olduğu veya iddia ettiği tüm hakları devrederek ve gaspçılara uygulanan cezalar yerine, ona tüm günahlarının bağışlanmasını vaat ederek verdi. Philippe, bu vesileye sahip olmaktan memnuniyet duyarak, 1213 yılında krallığının tüm güçlerini topladı ve burada başarılı olmak için çalıştı. Ancak Jean, krallığının piskoposlarını bir şekilde memnun ederek bu fırtınayı dindirdi, uğramış olduğu hakaretlerin bedeli olarak papanın eline tacını teslim etti; ve onun adına yapılan, İngiltere ve İrlanda taçlarını barındıran ünlü homaj (sadakat yemini) ile, her yıl ödemek zorunda olduğu bin gümüş marklık bir vergi karşılığında burayı tuttu.

Bu eylem, bu koşullar altında aslında utanç verici olsa da, 15 Mayıs 1213'te Douvres'da (Dover) kamuya açık bir şekilde yapıldı. Matthieu Paris, bunun Paskalya arifesinde olduğunu üç kez söyler, ki bu da takvime göre Paskalya'nın 7 Nisan'da

olduğu yıla denk gelir. Bununla birlikte Sainte-Marthe beyleri ve Peder Labbe bunun ayın 14'ünde olduğunu söylerler ve Paskalyaları bulmak için verilen kurallardan açıkça anlaşılmaktadır ki o yıl Paskalya sekiz gün önce kutlanmıştı; veya Matthieu Paris yanılmaktadır.
Jean'ın tacını teslim ettiği bu feragat, yazarların bundan böyle bahsettikleri şekliyle, bir önceki yıl kendisini güvence altına alan bir keşişin kehanetini doğruladı; Pierre adında, bir peygamber olarak kabul edilen bu adam, İsa'nın Göğe Yükselişi (l'Ascension) gününde Jean'ın artık kral olmayacağını söylemişti. Ve yine de Jean, İsa'nın Göğe Yükselişi gününden sonra bu sahte peygamberi zalimce öldürttü.
Roma'nın sub-diacre'ı (yardımcı diyakozu) olan Pandulphe (Pandolfo), tüm bu entrikayı yürüten kişi olarak, hemen İngiltere'den Fransa'ya geçti; burada Philippe'i, artık her şey yoluna girdiği için İngiltere üzerindeki girişimini durdurmaya zorlamak istedi. Philippe, İngiltere üzerine bu kadar çok masraf ve hazırlık yaptıktan sonra bu girişimi durdurmayı kabul etmedi. Philippe, Flanders kontunun isyanı nedeniyle ordusunu o tarafa çevirmek zorunda kalmasaydı, onun ihtarlarına hiç aldırış etmeyecekti ve bu savaş ancak 1214 yılında Bovines savaşıyla sona erdi.
Jean aforoz edildiği ve tüm krallığı İnterdit (kilise hizmetlerinden men) altında olduğu için, Étienne'in (Etienne) sürgün edilmesinden ötürü, Cantorbéry (Canterbury) başpiskoposu ve Fransa'ya sığınmış olan diğer bazı piskoposların geri çağrılması zorunlu olarak gerekti. Onlar 16 Temmuz 1213'te Douvres'a ulaştılar ve Winchester'da, dışarıdan büyük bir alçakgönüllülük gösteren kralı gördüler ve başpiskopos Estienne tarafından orada aforozu kaldırıldı; kral, seleflerinin yasalarını, özellikle de Édouard'ın (Günah Çıkartıcı aziz Edward) yasalarını yeniden canlandıracağına ve gelecek Paskalya'ya kadar, çıkarlarından mahrum bırakılmış olan tüm prelaları (kilise büyüklerini) ve diğerlerini eski hallerine getireceğine dair yemin etti, öyle ki geçmişe ait her şey silinecek, aksi takdirde yeniden aforoz edilecekti.

V.

İngiltere baronları isyan eder: Jean onlara özgürlükler fermanını verir.

Hemen ardından Fransa'da savaş yapmak üzere Portsmouth'da gemiye bindi; ancak parası tükenmiş olan soyluları, kendisini takip etmeyi reddederek onu beklediler, Normandiya kıyısındaki Jersey adasını geçmedi ve oradan hemen geri döndü, kendisiyle gelmek istemeyenleri ordularıyla takip etmeye karar verdi. Bununla birlikte Estienne, kendisini takip eden herkesi aforoz etmekle tehdit ettiğinden, eğer önce adaletin kurallarına göre hareket etmişse, onların mahkemeye çıkmaları için gün belirlemek zorunda kaldı.
Daha sonra 24 Ağustos'ta Londra'da büyük bir meclis toplandı, burada Estienne'in bazı baronların ellerine İngiltere kralı Henri I'in (I. Henry) Kilise'ye ve soylulara son derece elverişli olan bir fermanını bıraktığına inanılır; ve burada, diğer şeylerin yanı sıra, kral kraliyet haklarından (régale) ve muhafızlık unvanlarından kesinlikle feragat ediyordu. Bu kararnamenin okunmasından sonra, başpiskopos ve baronlar karşılıklı olarak özgürlüklerin sürdürülmesi için birbirlerine yardım edeceklerine söz verdiler.

Aynı yılın 22 Ekim'inde, İngiltere'deki adaletin başı (justiciarius) Geoffroy öldü. Onun ölümünden dolayı kendisini daha özgür ve daha güçlü hisseden Jean, son derece sevindi ve tebaasına tamamen boyun eğdirme niyetinden dolayı pişman olmaya başladı, Afrika'nın Müslüman prensi veya kralı olan Miramamolin'e elçiler gönderdi, ona papaya gösterdiği aynı bağlılıkları sunmayı ve hatta Müslüman olmayı teklif etti; ancak bu prens küçümseme gösterdi ve bu tekliflerin dehşetinden tiksindi. Matthieu Paris bunu kesin bir şey olarak rapor eder, ve bizzat Miramamolin'e elçi olarak gönderilen üç delegeden biri olan bir din adamının ağzından çeşitli ayrıntılar öğrendiğini söyler. İngilizler, kendi notlarında bu hususta, bunu sahte göstermeye çalışırlar, ancak öne sürdükleri nedenler yeterince dikkate değer görünmemektedir. Saint-Michel (Mikail bayramı) civarında, Tusculum (veya Frascati) piskoposu Nicolas, papanın legatı (elçisi) olarak İngiltere'ye geldi. Jean'ın daha önce mülksüz bıraktığı kişilerin bir kısmına biraz para verdirdi; ancak bu prensi, daha önce yeniden söz verdiği gibi, Paskalya'dan önce onları tamamen tazmin etmeye zorlamadı. Papa, Jean'ın kendisine gönderdiği para yüzünden kazanılmıştı, bu yüzden Jean'ın belirli bir miktar için verdiği bir sözle yetinilmesini istedi, oysa bu sırada her zaman süren interdit (kilise hizmetlerinden men cezası) kaldırılmıyordu. Böylece üç yıl on dört gün süren interdit, nihayet 1214 yılında, Saint-Pierre ve Saint-Paul gününde legat tarafından Londra'da kaldırıldı ve büyük sayıda insan daha sonra legatı, Jean'ın tiranlığı yüzünden uğradıkları kayıpları tazmin etmesi için bulmaya geldi, legat onları Roma'ya geri gönderdi ve tatmin edilme umutlarını ellerinden aldı.
Herkes Jean'dan, hapisten, papadan ve onun bakanlarından ve son zamanlarda uğradıkları kayıplardan dolayı hoşnutsuz olduğundan, Bovines'deki yenilgisinden sonra hemen Anjou'ya döndü, gücünü küçümsetti; Bury şehrine yakın görünen Saint-Edmond'da toplanan İngiltere baronları, Suffolk kontluğunda, ekim ayının ortasına doğru, kralı silahlarla bile olsa, bahsettiğimiz Henri I'in fermanına uymaya zorlamak için aralarında ittifak kurdular. Onu Noel'den hemen sonra Londra'da bulmaya geldiler ve aforoz edilmesinden sonra ettiği yeminle onu sıkıştırdılar; ancak kral, Quasimodo (Paskalya'dan sonraki ilk pazar) gününe kadar bu konuda müzakere etmek için süre istedi. Bu süre zarfında, tüm İngiltere tarafından kendisine yeniden sadakat yemini edilmesini sağladı; ve Chandelor (Mumlar bayramı) gününde, haçı aldı, Doğu'ya gitme niyetiyle olmaktan ziyade düşmanlarına karşı korunmak için bu güçten yararlanmak amacıyla, zira papalar haç alanları ve kilise cezalarıyla korunması vaat edilenlerin mallarını ve kişilerini koruma altına almışlardı. Sayıları iki bin kadar olan baronlar, Quasimodo'dan sonraki pazartesi günü (bu 27 Nisan'dı) Oxford'da kralı bulmaya geldiler ve ona, Henri I'in fermanından ve aziz Édouard'ın (Günah Çıkartıcı Edward) yasalarından çıkarılan, uygulanmasını talep ettikleri bir kanunlar defteri sundular. Jean yeminle protesto ederek, otoritesine tamamen zarar verdiğini düşündüğü bu maddeleri asla kabul etmeyeceğini; krallığının Roma Kilisesi'ne ait olduğunu, papanın mührü olmadan yeni yasalar koyamayacağını; papaya başvurduğunu ve kendisini, haklarını ve tacını tahtın koruması altına bıraktığını söyledi.
Baronlar, bu cevapla geri gönderilerek, 5 Mayıs'ta bir rahip vasıtasıyla savaşı resmen ilan ettiler ve hemen ardından Northampton kalesini boş yere kuşattılar; ancak

Bedford kalesine kabul edildiler, buraların her iki şefi de Mercie (Mersiya) krallığındaki kendi kontluklarındandı; ve İsa'nın Göğe Yükselişi'nden (l'Ascension) önceki pazar günü, yani 24 Mayıs'ta, Londra'nın efendisi oldular; her ne kadar diğerleri bunun aynı ayın 17'sindeki pazar günü olduğunu söyleseler de.
Jean, kendisini neredeyse herkes tarafından terk edilmiş görünce, gerekliliğe boyun eğdi. Baronlara daha önce reddettiği şartları sunmak üzere elçiler gönderdi; ve 15 Haziran'da, kendisinin de bizzat bir çayırda bulunduğu konferansta, uzun tartışmalardan sonra, o zamandan beri bu krallıkta sonsuz kötülüklerin nedeni veya bahnesi olan ünlü İngiltere özgürlükler fermanını (Magna Carta) imzaladı.
Burada şu maddeler fark edilir: seçimler tamamen özgür olacaktır, hem piskoposluklar hem de manastırlar için, kraldan sadece seçim yapma izni ve seçilen kişiyi onaylama hakkı talep edilecektir; Jean bunu 15 Haziran'dan itibaren özel bir senetle kabul etmiş ve 30 Mart'ta papa tarafından onaylanmıştır; kral, krallık üzerine piskoposların ve krallığın büyük baronlarının ortak rızası olmadan hiçbir vergi koymayacaktır, kendi kurtuluşu, en büyük oğlunun şövalye yapılması ve en büyük kızının ilk evliliği hariç; krallıkta aynı ölçüler ve aynı ağırlıklar geçerli olacaktır; kral, adaletin kurallarına göre olmadıkça kimseyi tutuklamayacak ve cezalandırmayacaktır; tüccarlar ve diğer herkes İngiltere'den çıkma ve oraya girme, orada kalma ve her yere gitme, vergi ödemeden satma veya satın alma özgürlüğüne sahip olacaktır; bir düşman ülkesinden gelirlerse, onlara hiçbir zarar verilmeden tutuklanacaklar, daha sonra bizim tüccarlarımıza düşman ülkesinde nasıl davranıldığına bakılacaktır; yabancılar, özellikle Flanderslılar ve burada belirtilen bazı kişiler, krallıktan geri gönderilecektir.
Ayrıca özel bir belgede ormanlarla ilgili çeşitli maddeler bulunuyordu. Bu ferman Henri I'inkini hafifletiyordu, ancak kralın haklarında kraliyet haklarını (régale) ve gardırop haklarını koruyordu; ancak bu tamamen olağanüstü bir durumdur ve tarihçiler bunu unutmamışlardır, Jean baronlara aralarından, kendisini yapılan her şeyi onarmaya zorlayabilecek yirmi beş baron seçme izni veriyordu, ve bu amaçla buraların sakinleri onlara sadakat yemini edeceklerdi ve buralar adı belirtilen dört kaleden komuta edilecekti, ve onlara itaat etmek isteyen herkesten. Jean, kabul ettiği bu özgürlüklere karşı hiçbir şekilde başvuruda bulunmayacağını, ve eğer bir şey elde ederse, aksine, bunun hiçbir etkisi olmayacağını beyan ediyordu.

VI.

Jean fermanı kabul ettiğine pişman olur, silaha sarılır ve Rochester kalesini alır; papa onu destekler.

Jean yakında yapmış olduğu şeyden pişman oldu ve baronların ayrılışını görerek sarayının yedi asil memuruyla kalakaldı, Windsor'dan gizlice ayrıldı, Thames kıyısında, Wight adasına (İngiltere'nin güney kıyısında) kaçtı, oradan Roma'ya elçiler göndererek baronlarla yaptığı barışı papanın bozmasını istedi; ve Dover'a Saint-Michel'de gelmek üzere yabancı ülkelerden asker toplamak için mektuplar gönderdi.
Niyetleri için uygun bir zemin buldu; çünkü tebaalar ve krallıklar üzerinde Tanrı'dan aldığı gücün büyüklüğünden gurur duyan papa, İngiltere üzerinde sahip olduğunu

iddia ettiği egemenliği ilan etti, 24 Ağustos'ta Jean'ın fermanını iptal etti, İngiltere baronlarına silah bırakmalarını emretti, ve papaya boyun eğmesi için acilen Roma'ya gelinmesini emretti.
Baronlar bu emirlere şu sözlerle cevap verdiler: "Kötülük yapan adama yazıklar olsun," ve Saint-Michel'de teslim olmadılar; Canterbury başpiskoposuna ait olan Rochester kalesine garnizon yerleştirdiler ve burayı baskınla aldılar.
Jean yaklaşık üç ay sonra, Poitou, Gaskonya, Flanders ve Brabant'tan getirilen büyük sayıda yabancıyla birlikte geldi, Rochester'ı kuşattı, içerideki baronlar henüz mühimmat ve yiyecek sağlama fırsatı bulamamışlardı, ve diğerleri güç veya cesaret eksikliğinden dolayı yardıma gelemediler; nihayet kuşatılanlar açlık yüzünden 30 Kasım'da, Saint-André gününde teslim olmak zorunda kaldılar. Jean basit askerleri astırdı; ve buralarda bulduğu tüm baronlara da aynısını yapmak istiyordu; ancak bir Poitevin senyörü olan Savari de Mauléon, krala çok iyi hizmet etmiş olan, ona bunun düşmanlarına kendilerinin eline geçecek olanlara aynı şekilde davranma özgürlüğü vereceğini temsil etti; ve bu şart altında ona hizmet edecek insanlar bulacağını söyledi. Bu yüzden Jean onları esir tutmakla yetindi.
Jean'ın bu gaddarlığı daha da iğrenç göründü, çünkü baronların birincisi olan Guillaume d'Albini'nin hayatına borçlu olduğunu biliyordu. Çünkü, kuşatma sırasında, Jean bir gün arbaletçi olan aynı Savari ile keşif yapmak için kale etrafında dolaşırken, kaledekiler onu tanıdı, onu vurması için Guillaume'a izin vermesini teklif ettiler. Guillaume bu teklifi dehşetle reddetti ve Efendi'nin azizine (bu onun terimleriydi) ölüm getirmekten kaçınmak gerektiğini söyledi; ve diğeri ona kralın fırsat bulduğunda kendisini esirgemeyeceğini temsil ettiğinde, Guillaume ona şu bilgece cevabı verdi: "Tanrı'nın hoşuna gidecek olan neyse o olacaktır, kralın değil."
Fransa'dan yardım alan Hugh de Boves, Flanders'da topladığı kırk bin kadar her yaştan ve her cinsten insanla Jean'ın yardımına gelmek için Calais'de gemiye bindi, Jean ona bu senyörlüğü vermişti. Ancak Calais'den Dover'a geçmek istediğinde, geceleyin öyle şiddetli bir fırtınaya yakalandı ki, o kadar insandan bir teki bile kurtulamadı. Hugh de Boves, Kent kıyısındaki Sandwich'te boğulmuş olarak bulundu. Bu olay eylül ayında gerçekleşti. Aynı fırtına İngiltere'nin içinde de hissedildi.
Innocent, Jean için Jean'ın kendisinden daha az ateşli bir şekilde savaşmıyordu; çünkü isyancı baronlara karşı bir aforoz fermanı çıkardı, ve Canterbury başpiskoposu Estienne'e ve diğer piskoposlara, kendilerini isyanın suç ortakları olarak gösteren terimlerle bunu yayınlamalarını emretti. Öyle ki Sens piskoposu Estienne'in kardeşi Simon, papa tarafından York başpiskoposu seçilmişken, Jean papaya onun aleyhine yazdığı için bu seçimini iptal etti.
Winchester piskoposu Pierre ve sub-diacre Pandulphe, Innocent'ın baronlara karşı olan fermanını yayınlaması için Estienne'e getirdiler, piskopos ise papanın kasım ayında toplanacak olan genel konsil nedeniyle Roma'ya gitmek üzere gemiye binmiş olduğundan, papaya bizzat konuşana kadar beklemek istedi, zira olaylar hakkında yanlış bilgilendirildiğini iddia ediyordu; ancak tüm bu nedenler piskoposun ve sub-diacre'ın kendisini açığa almasını engellemedi.
Roma'ya ulaştığında, papa 4 Kasım'da açığa alınmasını onayladı, ve başpiskopos İngiltere'deki karışıklık tamamen yatışana kadar geri dönmemek şartıyla ertesi yıla

kadar bunu kaldırmadı, erkek kardeşini ise seçilmiş olduğu makama kabul edilemez ilan etti, ve onun yerine dördüncü İngiliz kilisesinin çobanı olarak, Winchester piskoposu Gautier de Gray'i sipariş etti, ki o da bilimde geri kalmış biriydi, ancak kral için taşınmıştı. Ve baronlar anatemlerden kaçınmak istedikleri için, 16 Aralık'ta, başlıca baronları aforoz etmek üzere yeniden ihbarda bulundu, Londra şansölyesiyle birlikte; ve tüm Londra şehrini kilise hizmetlerinden men etti; buna rağmen buraların sakinleri sivil işlerin yargıcı olmadıkları için buna hiç aldırış etmediler.

VII.

İngiltere baronları bu krallığın fethi için harekete geçen VIII. Louis'den yardım isterler; legatın ve papanın kınamalarına rağmen Philippe-Auguste bunu gizler.

Jean, Rochester kalesinin alınmasıyla ve papanın desteğiyle kendini çok güçlü görerek, İngiltere'yi boyunduruk altına almaya ve her yerde büyük yıkımlar yapmaya başladı; bu sırada baronlar Londra'da eğlenmekten ve iyi vakit geçirmekten başka bir şey düşünmüyorlardı. Nihayet kendilerini savunmaktan aciz gördüklerinde, Philippe-Auguste'e ve oğlu Louis'ye başvurmaya karar verdiler, ona içlerinden birinin imzalı mektubunu göndererek İngiltere tacını teklif ettiler, ki Louis bunu Kastilya kraliçesinin, yani annesinin kız kardeşi, Blanche'ın tek kız kardeşi olan karısının tarafından iddia ediyordu, zira karısı baronlar tarafından destekleniyordu, ve o da o sırada savaşı yürütüyordu.

Philippe, İngiltere'nin en seçkin ailelerinden rehineler olarak yirmi dört kişiyi kabul etti: ve onlara bunu verdikten sonra Louis, İngiltere'ye bizzat gitmeye hazır olana kadar, Saint-Omer kastelyanı ve diğer çeşitli Fransız senyörlerini askerlerle birlikte gönderdi, buralar 28 Şubat 1216'da Londra'ya ulaştılar, ve Jean'ın hakaretlerine karşı çeşitli yerleri savundular; bu sırada Louis, Paskalya'nın tam gününde (10 Nisan) Calais'de olacağına dair onlara söz vermişti.

Papanın komiserleri, Paskalya'da, Londra sakinlerine ve baronlara karşı yeniden aforozlar yayınladılar; ve krala isyan eden ve onun yerine ülkeyi gasp edenleri desteklemek üzere gelen Fransızları da buna dahil ettiler. Innocent bu sırada Fransa'ya, Walon veya Gualon (Guala Bicchieri) adında Saint-Martin unvanlı bir kardinal rahip olan bir legat gönderdi; bu kişi Philippe ve Louis'yi, Paskalya'dan on beş gün önce Lyon'da buldu. Fransa'dan İngiltere'ye geçmek üzere izin almış olan legat, aforoz edilmiş olan ve papaya itaatsizlik eden bu kişiyi engellemek için boş yere uğraştı. Ve legat aynı zamanda Philippe'e, aforoz cezası altında, oğlunun bu yolculuğu yapmasını engellemesini emrettiğinde, Louis protesto ederek, İngiltere tacı söz konusu olduğunda, Fransa'ya bağlı olmadığını, haklarını aramak ve akranlarının yargısına başvurmak için burayı tanımayacağını; bunun açıkça İngiltere baronlarının yargısına ait olduğunu söyledi. Böylece legat, İngiltere'ye geçmek için bir pasaport istemek zorunda kaldı: Philippe bunu ona verdi, ancak oğluna daha az cevap vermesini söyleyerek.

Monfort'lu Simon, o sırada sarayda bulunan, Louis'yi legat ile uzlaştırmak için elinden geleni yaptı. Philippe bu meselede tam bir kurnazlık gösterdi. Guillaume le Breton yine de oğlunun bu girişimi tamamen kendi isteğine karşı yaptığını iddia eder, ve kimsenin onu kralın yaptığı anlaşmayı bozmakla suçlayamaması için, Louis'nin ve

kendisini takip eden tüm baronların topraklarına el koydurdu. Gerçek şudur ki Matthieu Paris, onun tüm kalbiyle oğlunun girişimine onay verdiğini ve elinden geldiğince ona yardım ettiğini onaylar; ve Melun'u teslim etmeyi reddetmediğini, burada oğlunu niyetlerini öğrenmek üzere 26 Nisan'da bulduğunu, ona kutsamasını verdikten sonra yardım gönderdiğini söyler. Ancak bu büyük tasarımın başarısının ne olacağını bilmediğinden, onu onaylamadığını göstermek istiyordu. Ancak papanın kendisine inanmasını engelleyemediği gibi, Sens eyaletinin piskoposlarına yazdığı bir mektupta ondan aforoz edilmiş bir prens gibi bahsetti. Fransa'nın tüm büyükleri, aforoz edilmemek için Melun'da toplandılar, papanın iradesini açıkça beyan etmesini protesto ettiler, ve papa 16 Temmuz'da, dünyanın çoğunluğunun üzüntüsüyle öldü.

VIII.

Louis Fransa'dan ayrılır ve İngiltere'ye varır; her şey ona boyun eğer; Jean kaçar; Guala'nın yıldırımları Louis üzerinde etkisiz kalır; Louis, ölen Innocent III'e elçiler gönderir.

Louis, birlikleri hazır olduğunda, altı yüz gemi ve seksen koga (Fransızca coques, İngilizce cogs, bir tür gemidir) üzerinde Calais'den hareket etti. İsa'nın Göğe Yükselişi'nden (l'Ascension) sonraki gün olan 20 Mayıs Cuma günü, öğleden sonra saat üç sularında Calais'den ayrıldı; ve 21'inde, Kent krallığının doğu ucunda bulunan Thanet adasındaki Stanhore'a yanaştı. Yanında çok az insan vardı; zira birliklerinin geri kalanı fırtına nedeniyle dağılmıştı ve onlara ancak üç gün sonra katılabildiler. Jean o sırada çok kalabalık olan ordusuyla Dover'da bulunuyordu; Louis'nin geldiğini haber alınca ve ona gemilerden inmeden önce saldırmak isteyeceğini söylemesine rağmen, askerlerinin büyük kısmının yabancılardan ve Fransızlardan oluştuğunu ve onların kendi tarafına geçmesinden korktuğunu görerek, savaşmak yerine aniden geri çekildi. Ve Winchester'a varana kadar durmadı. Böylece Louis, hiçbir engelle karşılaşmadan, Thanet adasının güneyinde bulunan Sandwich limanına ayak bastı; ve kendisini karşılamaya gelen baronların yardımıyla, 23 Mayıs Pazartesi günü kısa sürede Rochester'ı aldı ve Hubert de Bourg tarafından çok iyi korunan, ancak iyi şansı veya kötü talihiyle ünlü olan Dover hariç, tüm Kent eyaletinin hakimi oldu.

Daha sonra Londra'ya gitti ve Pentkot'tan (Hamsin) sonraki perşembe günü, yani 2 Haziran'da oraya görkemli bir giriş yaptı. Orada, Jean'ı terk etmek ve Louis'ye boyun eğmek için her taraftan aceleyle gelen burjuvaların ve baronların bağlılık yeminlerini kabul etti. Jean'ın gayrimeşru kardeşi olan ve "Uzun Kılıç" olarak adlandırılan Salisbury kontu Guillaume da, Jean'ın karısına yaptığı hakarete öfkelendiği için bu sayıya dahil oldu. Jean'ın yanında bulundurduğu yabancı askerler de, bir kısım Poitevinler hariç, büyük ölçüde dağıldılar.

İskoçya kralı da Louis'nin tarafını tuttu ve birkaç kale hariç Northumberland eyaletini ona teslim etti; ağustos ayında, İngiltere tacından tuttuğu bazı topraklar için ona bağlılık yemini (homaj) etmeye gelmeden önce. Çeşitli İngiliz senyörleri de onun tarafına geçtiler; ve Louis, Londra'dan ayrıldıktan sonra kısa sürede Londra'yı kuşattı ve birkaç gün içinde birçok eyaleti fethetti. Kent eyaletinin baş şehri ve İngiltere'nin en ünlülerinden biri olan Winchester şehri, 25 Haziran'da Louis'ye teslim oldu.

Diğerleri şehrin 14'ünde, kralın ve piskoposun iki kalesinin ise 25'inde teslim olduğunu söylerler; bu durum Louis'ye bir günden daha fazlasına mal olmuş gibi görünmektedir. Ancak, Winchester'ın piskoposu olan ve Surrey tarafında, Kent eyaletinin sınırında bulunan Hodiam veya Odiham adlı yere gitmek isteyen Louis, orada bir kulede kendini savunmaya kararlı olan on askerli üç şövalye ile karşılaştı. Fransızlar kuşatma makinelerini kulenin önüne yerleştirdiler ve kuleyi ele geçiremeden onlara çeşitli saldırılar düzenlediler. Üç günün sonunda, bu on üç kişi kuleden çıktılar, kuşatanların arasına karıştılar ve her biri birer esir alarak, hiçbir kayıp vermeden kulelerine geri çekildiler. Nihayet on beş günün sonunda, 10 Temmuz'da teslim oldular; ve bu on üç kişi silahları ve atlarıyla birlikte dışarı çıktılar, düşmanları tarafından övüldüler ve hayranlık topladılar.
Tüm bunlar olurken, Jean kuzey eyaletlerindeydi; ne güç ne de cesaret gösteriyor, sadece mülk edindiği yirmi kadar kaleyi en iyi şekilde tahkim etmekle yetiniyordu. Ancak onun yerine, İngiltere'ye geçmiş olan legat Gualon, ordusunun ortasında Jean'ı bulmaya geldi, düşmanlarına karşı çıkardığı kilise cezalarıyla onun adına savaştı, onlara karşı aforozlar ve toprakları üzerinde interditler (kilise hizmetlerinden men cezaları) ilan etti; buraların gelirlerine el koyarak kendi adamlarına verdi, ve her pazar günü Louis'nin şahsına karşı anatemleri (lanetleri) ilan ettirdi ve ettiriyordu. Papa da, Louis'nin girişimiyle ilgili aldığı ilk duyumlar üzerine her zaman sert hareket ederek, birkaç danışmanıyla birlikte onu ismen aforoz etmiş ve Jean'a karşı savaşan herkesi genel olarak aforoz etmişti.
Louis, Roma'ya elçiler göndermişti; bu elçiler Paskalya'dan sonraki dördüncü pazar günü, yani Dominica ad menses Paschæ'de ulaştılar. Bu, Paskalya'nın 9 Nisan'da olduğu yıl göz önüne alındığında, 8 Mayıs'tı; 26 Nisan'dan önce ayrılmamışlardı ve 19 Mayıs'taki İsa'nın Göğe Yükselişi'nden (l'Ascension) önceki gün papa ile iki kez görüşmüşlerdi. Onlar, Louis'nin niyetlerine son derece karşı duran papayı buldular, çünkü papa vasalı olarak gördüğü Jean'ı savunmayı bir onur meselesi sayıyordu; ancak Louis'nin şahsını sevdiğini ve onun refahını dilediğini gösteriyordu: "Çünkü onu her zaman sevdim," diyordu; "ve hala onun Roma Kilisesi'nin koruması altında, acıları içinde teselli bulması, merhametle büyümesi gereken kişi olduğuna inanıyorum;" ve ekliyordu ki sonunda bu prensin bir kötülüğe düşmesindense ölmeyi tercih ederdi.
Bu elçilerin, Matthieu Paris'te yer alan Louis'nin İngiltere üzerindeki haklarına dair papa ile yaptıkları bu görüşmedir. Orada dikkate değer şeyler bulunmaktadır.
Papa, Louis'nin geçişine dair kesin haberleri aldığında, duyduğu acı ve öfke, ona karşı halk önünde çok ağır bir vaaz vermesine neden oldu; burada onu ve taraftarlarını resmen aforoz etti. Daha sonra onun üzerine ve Fransa'ya karşı daha ağır cezalar çıkarmak istedi. Ancak, daha önce söylediğimiz gibi, ölüm tarafından engellendi; 9 Haziran veya daha doğrusu 16 Temmuz'da öldü. Kardinal Censius, 18 aynı ayda, Honoré III (III. Honorius) adıyla onun yerine seçildi.

IX.

Louis Dover kuşatmasında başarısız olur; Kral Jean ölür; henüz çocuk olan Henri III taç giyer.

Şimdiye kadar Louis'nin İngiltere'deki girişiminin başarısından şüphe etmek mümkün görünmüyordu; zira papanın ve legatının tüm yıldırımları, halkın Jean için beslediği aşırı nefret nedeniyle pek az etki yaratıyordu. Ancak Dover'ı fethetmek ve sonunda buraları tamamen yıkmak Tanrı'nın hoşuna gitti. İngiltere'nin asıl girişi olan Dover, Jean'ın ellerindeydi. Philippe, oğlunun fetihlerini durdurmak yerine daha önemsiz şeylerle uğraştığını görerek, savaş kurallarına karşı yapılan bir hata gibi bu durumu eleştirdi ve ona, Dover'a saldırmasını kesinlikle emreden bir mektup gönderdi. İngiltere baronları da Dover'a saldırması için Louis'yi zorladılar. Böylece Louis, ordusuyla birlikte Saint-Jean (Vaftizci Yahya bayramı) gününden önce oraya geldi, Matthieu Paris'e göre: zira 10 Temmuz'da hala Winchester'ı alıyordu (yukarıya bakınız, sayfa 35). Louis, Dover'ı almak için büyük çabalar sarf etti; ve burayı Aziz Toussaint (Tüm Azizler bayramı) gününe kadar kuşatma altında tuttu. Ancak ne Jean'ın ölümü ne de kral Jean'ın ölümü, burayı savunan ve teslim olmayı reddeden Hubert de Bourg'u etkilemedi.

İngiltere baronları, Nevers kontu tarafından komuta ediliyorlardı; Jean tarafından kuşatıldıklarını düşünerek, Windsor kuşatmasında daha başarılı olamadılar, Londra yakınlarındaki Bark kontluğunda, Thames üzerinde ve çeşitli diğer yerlerde geri çekildiler; ve Jean Londra'yı yağmalamaktan ve topraklarını harap etmekten geri durmadı. Melun vikomtunun, Louis ile birlikte gelmiş olan ve Londra'da ölmek üzereyken, Fransızların kendilerine sadakat yemini ettirdikleri on sekiz senyörle birlikte İngilizleri aldattıklarını, eğer İngiltere'nin efendisi olurlarsa, baronları hain olarak ülkeden süreceklerini beyan ettiği eklenir. Nihayet Jean'ın ölümü, Louis'nin tüm düzenini bozacak gibi görünen bu durumu tamamen yıktı.

Jean, Suffolk ve Norfolk eyaletlerinde çeşitli yıkımlar yaptıktan sonra, üst eyaletlerde daha fazla güçlenmek isteyerek, Wellestream adı verilen ünlü nehri geçerken, 13 veya 14 Ekim'de, toprak aniden suyun, nehrin altında yarıldı ve bir uçurum oluşturdu, burada bagajları, hazineleri ve kendisini takip eden her şey, kendisini yönlendiren adamlar ve atlarla birlikte yutuldu. Oradan Suenesheved (Swineshead) adlı bir manastıra gitti; burada, ertesi geceden itibaren, bu kaybın acısıyla ateşlendi; ve yediği şeftaliler ve içtiği tatlı şırayla ateşi daha da arttı. Knygton (Knighton), İngiltere tarihini 1395 yılına kadar yazan ve masallarla dolu olan yazar, Jean'ın bu manastırda bir yıl daha yaşasaydı, ekmeğin fiyatını on iki denier yapacağını söylediğini iddia eder; bu durum herkesi öfkelendirdiği için, bir keşiş ona zehir vermiş ve kendisi de kral ile aynı zamanda ölmüştür. Bu hikayenin diğer ayrıntıları aynı yazar tarafından aktarılmaktadır.

Jean, ertesi sabah yattığı manastırdan ayrıldı ve Lafford kalesine gitti; ve ertesi gün, Trent nehri üzerindeki Neuwerk (Newark) kalesine ulaştı, Nottingham kontluğunda. 15 Ekim'de oradaydı ve Papa Honoré'ye (III. Honorius) bir mektup yazarak oğlu Henri'yi ona emanet etti, henüz çocuk olan bu oğlunun kendi tacının halefi olmasını emretti. Bu koruma mektubunda, sarayının ileri gelenlerinin huzurunda, hayatından ümit kestiğini beyan ediyordu. Neuwerk'e ulaştığında, vasiyetini yazdı ve Henri'yi halefi olarak ilan ederek, ona bağlılık yemini ettirdi. Orada yaklaşık kırk baronun mektuplarını aldı, buralar kendisiyle anlaşmak istiyorlardı; ancak bu sevindirici haber ona ancak son anlarında ulaştı. Nihayet 18 veya 19 Ekim gecesi, büyük bir acı

içinde, hiçbir toprağa sahip olmadan ve kendisi de hiçbir şeye sahip olmadan öldü. Ona "Yansız Jean" (Jean-sans-Terre) lakabı verilmişti, belki de babası Henri'nin diğer kardeşlerine verdiği gibi ona başlangıçta büyük senyörlükler vermemiş olmasından dolayı; o kardeşler ki Normandiya dükü olan en büyük Henri, Guienne dükü olan Richard, ve Bretagne kontu olan Geoffroy idi; zira babasının ölümünden sonra, babasının adıyla tüm topraklarından mahrum kalmış olan Jean'a İrlanda krallığını 1185 yılında vermişti. Ancak papa üzerindeki egemenliği kazandığında, ve ardından tebaasının isyanıyla ve Louis'nin ordularıyla topraklarından mahrum kaldığında bunu daha çok hak etti. On sekiz yıl, beş ay ve dört gün hüküm sürdü; ve bu süre zarfında, kötü yönetimi ve suçları yüzünden, Normandiya'yı, Bellesme (Bellême) veya Perche, Bellismi, Maine, Anjou, Poitou, Limosin (Limousin), l'Auvergne ve l'Angoumois kontluklarını kaybetti. Son eşi d'Angoulême'li Isabelle'den (Angoulême'li Isabella) çocukları olmuştu: 1 Ekim 1207'de doğan, İngiltere kralı Henri III; 1208'de doğan, Cornouaille (Cornwall) kontu ve Romalıların kralı olan Richard; ve üç kız, Isabelle, Éléonor ve Jeanne. Westminster'lı Matthieu bunlara bir de çocukken ölmüş olabilecek Edmond'u ekler.

Jean'ın oğlu Henri, henüz dokuzuncu yaşında olan, kendisini takip edenler tarafından kral olarak tanındı, Pembroke kontu, krallığın büyük mareşali olan Guillaume'un vasiliği altında. 28 Casım'da, Saint-Simon ve Saint-Jude gününde, papanın legatı Gualon'un huzurunda Gloucester'da taç giydi, "papaya bağlılık yemini ettikten sonra;" ve Tüm Azizler (Toussaint) gününde legat ona Kudüs'e gitmek üzere haç taktırdı. Tacı 1272 yılına kadar, elli altı yıldan fazla bir süre elinde tuttu.

X.

Louis'nin hataları; Londra kuşatmasını kaldırır; kefaret öder.

Louis, Jean'ın ölümüyle kendini o kadar güvende hissetti ki, Nangis'e göre, baronların ellerinde bulundurduğu rehinelere bakmaksızın onlara teslim olmaktan korkmadı. Ancak olayların gidişatı başlangıçta bundan çok uzaktı. Henri, babasının yerine geçmişti, ancak İngilizlerin ona karşı duyduğu nefrete sahip değildi. Babasının itaatinde kalmış olanlar, oğluna karşı daha büyük bir şevkle ve sadakatle itaat ettiler; ve Jean'ın suçları veya tiranlık korkusu nedeniyle uzaklaşmış olanlar, masum bir prensin yanına kolayca yaklaştılar. Buna ek olarak bir çocuğun zayıflığına duyulan olağan şefkat, yerel prens sevgisi ve bir yabancı için duydukları uzaklık da buna eklendi.

Ayrıca Fransızların İngilizlere karşı aşırı bir küçümseme gösterdikleri; ve Louis'nin bizzat kendisinin, yeminlerine rağmen, ele geçirilen şatoları ve senyörlükleri düşmanlarından geri alıp kendi partisinin Fransızlarına vermek suretiyle bu halklara karşı kendini iğrenç kıldığı iddia edilir. Bahsettiğimiz Melun vikomtunun ifadesinin, eğer gerçekse, buraları duyan herkes üzerinde büyük bir etki yaratmış olması gerekir. Onlar, her gün üzerlerine yağdırılan aforozlar hakkında düşünüyorlardı, oysa daha önce bunlarla dalga geçiyorlardı.

Louis'nin Jean'ın ölümüne dair aldığı ilk haberde, Hubert de Bourg'a haber göndererek ondan kendisine boyun eğmesini talep ettiği söylenir. Ancak Hubert bu durumdan hiç sarsılmayarak, şefine sadık kalacağına, Dover kulesini teslim

etmektense, ünlü kuleyi savunarak ölmeyi tercih edeceğine yemin etti, ki bu kule 6 Kasım'da teslim edildi.
Aynı ayın 12'sinde, Galler ülkesinin sınırındaki bir kontluğun şefi, veya daha doğrusu Hartford kontu, kendi kontluğundan olan, Londra'ya sekiz veya dokuz fersah mesafede bulunan Hartford'u kuşattı; ve kuşatma 30 Kasım veya 6 Aralık'ta sona erdiğinde, buranın kendisine ait olduğunu iddia eden bir İngiliz senyörü burayı talep etti. Bununla birlikte, Louis'ye buralarda yardım eden Fransızlar, bir prensin güzel yerleri hak etmeyen tebaasına vermesini doğru bulmadıklarını söyleyerek karşı çıktılar; o da İngiliz'e, krallığın efendisi olana kadar beklemesini ve o zaman herkese hakkı olanı iade edeceğini söyledi. İngilizlerle savaş bitmeden önce İngiltere'yi onlarsız yönetip yönetemeyeceğini görmek gerekiyordu. Louis, yılın geri kalanında, pek az sonuç veren bazı fetihlerle ilgilendi.
Ertesi yıl olan 1217'nin 22 Ocak gününde, Brente'li veya Bréauté'li Falcase adında, milleten Normandiyalı olan ve kral Jean'ın hizmetine fakir olarak gelmiş, baronlara karşı yaptığı yağmalarla İngiltere'de son derece zenginleşmiş ünlü bir adamın, Hartford kontluğundaki Saint-Alban manastırını da yağmalamaya geldiği fark edilir. Kısa süre sonra, rüyasında Tanrı'nın gazabıyla tehdit edildiğini gördü; bunun üzerine karısı onu Saint-Alban'ı memnun etmeye teşvik etti. Birkaç soyluyla birlikte manastıra geldi, abbé'den diz çökerek, ellerini birleştirerek ve gözyaşları içinde merhamet diledi. Daha sonra manastır meclisiyle konuşmak istedi, içeri girdi, kendisini ve soylularını çıplak sırtla ve ellerinde kırbaçlarla bıraktı. Bu durumda suçunu itiraf etti, af diledi ve tüm keşişlerin disiplinini kabul etti, ardından aforozun kaldırılmasını ve barış öpücüğünü aldı. Ancak tekrar giyindikten sonra, abbé'nin yanına oturdu ve yüksek sesle şöyle dedi: "İşte karımın bir rüya için bana yaptırdığı şey: ama sizden aldığım şeyler için hiçbirini geri vermeyeceğim." Ve dışarıda kendisini bekleyen kişileri buraların kapılarında bularak, kendilerine borçlu olunan şeylerin en azından bir kısmını alma ümidiyle, onlara hiçbir şey vermeden geçip gitti.

XI.

Louis Fransa'ya gelir ve İngiltere'ye geri döner. — Lincoln savaşını ve Blanche'ın ona gönderdiği yardımı kaybeder.

Bu sıralarda Louis, Roma'dan yeni bir haber aldı; eğer İngiltere'den çıkmazsa, Papa Honoré, Kutsal Perşembe (jeudi-saint) günü, legatın kendisine karşı vermiş olduğu aforoz cezasını onaylayacaktı. Bu haber veya diğerlerine göre yiyecek, içecek ve para kıtlığı, Louis'yi Paskalya'dan bir ay sonra, yani Paskalya ayı içinde 26 Mart'a denk gelen dönemde, bir ateşkese mecbur bıraktı; bu süre zarfında, İngilizlerin kendisine kurduğu tuzaklara rağmen, Büyük Perhiz (carême) zamanında, mart ayının başlarına doğru Fransa'ya geldi.
Bu ateşkesin, başladığına dair daha çok belirti bulunan 20 Ocak'ta bittiğini söyleyen bir yazar vardır. Guillaume le Breton'un dediği şeyde durup durmamak gerektiğini bilmiyorum; onun Fransa'da olduğu sırada, babasının ona aforoz edilmiş biri gibi davrandığını ve onunla sadece konuşmak bile istemediğini söyler. Papanın aforozundan bu yolculuk sayesinde kurtulduğu söylenmez; ancak bu hata yüzünden

İngilizlerin sevgisini kaybetti, öyle ki bunu bir daha asla geri kazanamadı; ve baronların bir kısmı o andan itibaren onu terk etmeye ve Henri'ye katılmaya başladı. Paskalya'dan sonra, sevdiklerinin ona sağlamayı başardığı paradan oluşan yeterince güçlü bir orduyla Londra'ya geri döndü.
Bazı tarihçiler onun o sırada hala boş yere Dover'ı almaya çalıştığını yazmışlardır; ancak Matthieu Paris bundan tek bir kelime bile etmediği için, bu durum en azından çok belirsizdir.
Nisan ayının son günü, veya daha doğrusu Mayıs ayının ilk günü, ki bu İsa'nın Göğe Yükselişi'nden (l'Ascension) önceki pazartesiye denk geliyordu, Montsorel kuşatmasını kaldırmak üzere birliklerini Leicester kontluğuna gönderdi, ve oradan Lincoln kalesini kuşatmaya gittiler, geçtikleri her yerde olağanüstü yıkımlar ve kargaşalar yaratıyorlardı.
Henri' deki ordu, Pentkot'tan (Hamsin) sonraki pazartesi günü, bu kaleyi kurtarmak için Neuwerk'te (Newark) toplandı, Tanrı'nın yardımını dilemek için orada üç gün boyunca kaldılar. Cuma günü, legat Louis'yi ve onun partisinde olan herkesi aforoz ettikten sonra, ordu yürüyüşe geçti ve Lincoln'e dört fersah mesafede kamp kurdu; cumartesi günü şehrin görünüşüne ulaştı. Fransızlar, sabah onları keşfettiklerinde, olduklarından daha kalabalık olduklarına inandılar, buraların efendisi oldukları şehirde onları beklediler; bu durum onların çok kötü bir şekilde başarısız olmasına neden oldu. Zira İngilizler kaleye girdiler, ve hemen üzerlerine bir çıkış yaptılar, aynı zamanda diğerleri şehrin kapılarına saldırıyorlardı, onları kuşatmak ve savaşarak teslim olmaktansa kaçmaya zorlamak zorunda bıraktılar.
Birçok kont ve baron orada esir kaldı; aralarında en az dört yüz şövalye ve çok sayıda nitelikli kişi vardı. Ölenler arasında, Fransa ve İngiltere krallarının akrabası, İmparator Othon'un (Otto) kız kardeşinin oğlu olan Perche kontu Thomas'dan başkası dikkat çekici görülmedi. Henüz yirmi iki yılını doldurmamıştı. Onun ölümüyle Perche kontluğu, amcası olan Châlons piskoposu Guillaume'a geçti.
Louis'nin umutlarını yıkan bu savaş, daha önce söylediğimiz gibi, Pentkot'tan sonraki cumartesi günü, yani 20 Mayıs'ta gerçekleşti, her ne kadar Matthieu Paris bunun 19'u olduğunu söylese de. Nangis bu yenilgiyi İngilizlerin ihanetine bağlar; buna Matthieu Paris'in anlatımında hiç yer verilmemiştir. Louis bu acı haberi Londra'da, ünlü Matthieu Paris'e göre aldı.
Auxerre kroniğinin devamı, onun o sırada hala Dover kuşatmasında olduğunu, ve bu yenilginin haberi üzerine kuşatmayı kaldırdığını, makinelerini yaktığını ve Londra'ya geldiğini söyler. Hem babasına hem de karısına, içinde bulunduğu aşırı durumu anlatmak ve onlardan güçlü bir yardım talep etmek üzere yazdı. Philippe, papanın kınamalarından dolayı oğluna açıkça yardım etmek istemedi, ve bu işin bakımını, bu işi çok iyi yerine getiren Blanche'a bıraktı. Öyle ki kısa sürede üç yüz şövalye ve aralarında çok sayıda başkalarının da bulunduğu büyük bir güç topladı. Bu grupta özellikle kan prensi olan Robert de Courtenay dikkat çekiyordu.
Ordu 24 Ağustos'ta, Saint-Barthélemi (Bartalmay bayramı) günü denize açıldı, ancak yolda İngilizler tarafından saldırıya uğradı, onlar Fransızlardan çok daha az sayıda olmalarına rağmen, deniz üzerinde çok daha becerikliydiler, ve Matthieu Paris'e göre tamamen yenildiler, o ekler ki bu yenilgi Louis için bir öncekinden çok daha acı

vericiydi, zira onu, Robert de Courtenay'in gemisinin İngilizlere karşı tek başına ilerlemesinden sonra Fransa'da yeniden barış yapmaya mecbur bıraktı. Robert bu karşılaşmada esir alındı.

XII.

Londra'da kuşatılan Louis, zaferi Henri'ye bırakır ve Fransa'ya döner.

Bundan sonra, İngilizler Londra'yı karadan ve denizden kuşattılar. Herhangi bir yardım umudu kalmadan orada kendini kuşatılmış gören Louis, kral naibi mareşale ve legata, onların isteyeceği koşullarla barışı kabul etmeye hazır olduğunu, kendi onurunu ve kendisine bağlı olanların çıkarlarını korumak şartıyla bildirmek üzere elçiler gönderdi. Matthieu Paris'e göre, her iki taraf da Louis'nin kurtuluşunu son derece arzuluyordu, ve onun bir gün Fransa tacını görmesini istemiyorlardı, hatta o zamandan sonra bile gücendirilmesinden kaçınıyorlardı. Mareşalin Louis ile gizli bir anlaşma içinde olduğundan ve onu hiçbir ödül almadan serbest bırakmış olmasından şüphelenilmesi kesindir. Her ne olursa olsun, Louis'ye maddeleri göndererek, onları reddetmesi durumunda kendisini takip etmekle tehdit ederek, Louis bundan memnun kaldı, ve İngilizlerle bu konuda görüşmek üzere bir gün talep etti. Konferans 11 Eylül'de, veya bazılarına göre 13'ünde, Thames üzerindeki bir adada, Stanes (Staines) yakınlarında, Londra'nın ve Kingston'ın yaklaşık altı fersah yukarısında bulunan, ve Stanes'in üç fersah yukarısında olan bir yerde yapıldı. Henri ve Louis, legat ve çok sayıda başkalarıyla birlikte orada bulundular.

Raynaldus, o sırada yapılan antlaşmanın, Honoré'nin kayıtlarında, liv. IV, ép. 809'da bulunduğunu söyler: Bunun ne olduğunu bilmiyorum. Bizde Lamech'te yapılmış bir antlaşma bulunmaktadır, ki bu konferansın yapıldığı adanın adı olabilir, ancak bu belge 20 Eylül tarihini taşır. Bu antlaşmayla şu hususlar kabul edilmiştir: 1° Hem Louis'nin partisinden olanlar, hem İngilizler ve diğerleri, ve özellikle Londra sakinleri, savaşın başlangıcında sahip oldukları her şeyden, ve krallığın iyi geleneklerinden ve özgürlüklerinden yararlanacaklardır, ki bu durum daha sonra bazılarına ve kilise adamlarının laik feodal mülklerine kısıtlanmıştır.

2° Louis'nin girişinden beri, her iki taraftan alınan tüm esirler, fidyesiz olarak serbest bırakılacaktır, hatta söz vermiş olanlar bile, şu şartla ki buraların şartları, 12 Eylül'e denk gelen önümüzdeki Kutsal Haçın Yüceltilmesi (Exaltation de la Sainte-Croix) salı gününden önce ödenmiş olsun, ve Louis'nin gelişinden önce esir alınmış olanlar, Henri'nin konseyi tarafından bu iş için atanan üç danışmanı tarafından kendi partilerinden oldukları kabul edildikten sonra serbest bırakılacaklardır;

3° Tüm İngilizler, olağan formlarda Henri'ye homaj (sadakat yemini) edecekler ve hizmet edeceklerdir;

4° Louis, İngiltere'de elinde tuttuğu her şeyi Henri'ye iade edecek, baronları ve diğerlerini kendilerine yapılan yeminlerden ve sözlerden muaf tutacak, rehineleri iade edecek, ve gelecekte İngiltere'de Henri'nin çıkarına karşı hiçbir ittifak kurmayacaktır;

5° Louis'ye borçlu olunan şeyler ödenecektir, ki bunların vadeleri gelmiştir;

6° Louis ve danışmanları barışı koruyacaklarına dair yemin edecekler, ve papanın onayını almak için buraların yazılı belgelerini vereceklerdir.

Orada İskoçya kralı ve Galler prensi Lewelin (Llywelyn) için yapılmış hiçbir şey duymadım. Bu senet, papanın legatı Gualtier (Gualon) tarafından, kral Henri tarafından, büyük mareşal tarafından, İngiltere adaletinin başı Hubert de Bourg tarafından, ve kralın partisinin diğer senyörleri tarafından imzalanmıştır.
İngiliz tarihçiler bu senetle getirilen koşulların bir kısmını gizlerler; ancak onlar buna, bir kısmı Auxerre kroniğinin devam ettiricisine ait olabilecek, 1220 veya 1223 yılında biten diğer oldukça önemli koşulları eklerler, ki bunlardan Honoré'nin gizeminde, onları her zaman korumuş olmasından bahsedilir. Bu tarihçiler derler ki Louis ve onun partisinden olanlar, Kilise'nin kararına uyacaklarına dair yeminle söz verdiler, görünüşe göre İngiltere üzerindeki girişimlerinin tatmini için; ve dürüst tebaalar olarak babasının yerine geçeceklerdir; "ki o zaman Louis, babasının hakkı olduğu kadar, deniz ötesindeki tüm İngiliz topraklarını ona iade edeceğine dair yemin etti; ve kral olduğunda buraları ona hiçbir zorluk çıkarmadan iade edecekti" (bir Alman tarihçisi her şeyi Philippe'in Jean'dan fethettiği gibi ekler); "ki Henri de kendi tarafında, legat ve mareşal ile birlikte, baronlarına ve genellikle tüm tebaasına, talep ettikleri ve kral Jean ile aralarında savaşların nedeni olan tüm özgürlükleri iade edeceğine yemin etti, ki Henri buraları 1223'ten beri tanımaktadır."
Kilise adamları, daha önce söylediğimiz gibi, bu antlaşmaya dahil edilmediler; ve Westminster'lı Matthieu'nun dediğine göre, kendisi buraları tamamlamak için pek az çaba sarf etti: "öyle ki buralar, mülklerinden ve ganimetlerinden yararlanan ve kendilerini zenginleştiren legat tarafından son derece kötü muamele gördüler." Onlar yine de sonunda papa tarafından eski hallerine getirildiler.
Anlaşma yapıldıktan sonra, Louis ve onun partisinden olan tüm her yaştan kişiler, legat tarafından olağan formlar ve ciddiyetle aforozdan kurtarıldılar. Legat, Louis'yi iki yıl boyunca gelirinin onuncu kısmını, ve kendisininkileri ise yirminci kısmını kutsal topraklara göndermeye mecbur bıraktı. Papanın penitenziarı (günah çıkartıcısı) olan bir kardeş Nicolas, bu savaş sırasında kutlama yapmış olan kilise adamlarını utanç verici bir kefarete ve tüm din adamlarına mecbur bıraktı.
Louis daha sonra Londra'ya döndü, orada Matthieu'ların dediğine göre Londra sakinlerinden beş bin livre sterlin borç almak zorunda kaldı. Aksine, Guillaume le Breton onun İngiltere hazinesinden on beş bin gümüş mark aldığını söyler geri dönüşü için. İngiliz yazar Knygton da, miktarın niceliğine bakmaksızın onu takip eder. Hemen ardından Londra'dan ayrıldı, ve kral mareşali tarafından büyük bir sevinçle deniz kenarına kadar götürüldü, oradan Fransa'ya utançla geri döndü, veya büyük bir fetih üstlenmiş, ancak malum şekilde kötü icra etmiş olarak. Bir kroniğe göre, 28 Eylül Perşembe günü Fransa'ya ayak bastı. O zaman otuz birinci yaşındaydı. Hemen babasına yazarak Henri ile yapılan barışı onaylamasını istedi; ve kendisi lehine ve İngiltere girişiminde kendisini takip eden laikler için, papalık makamı tarafından kendilerine karşı çıkarılmış olan her şeyin kaldırılmasını talep etti. Papa, 13 Ocak tarihli mektuplarıyla, kral Henri ile barışı sürdürmesi şartıyla, her ikisini de onayladı. Guillaume le Breton, Louis için papanın affını almak için gerekli masrafları yapanın kral Henri olduğunu söyler.

XIII.

Albigois (Albigen) Hristiyanları. — Vaizler onları dönüştürmek için pek az etkiyle çalışırlar. — Innocent III onlara karşı bir haçlı ordusu gönderir.

Louis, Albigois'lara karşı olan girişiminde de daha başarılı olamadı, buraların adı çok ünlüdür, ve buraların tarihi konusu hakkında çok önemlidir, buraları burada birkaç kelimeyle sunmak için.

Languedoc (Langedok) ülkesi ve tüm civarı o sırada çeşitli heretik mezhepleriyle enfekte olmuştu, buralar aralarında, aralarındaki ortak olan gerçeğe karşı bir nefret dışında çok farklıydılar. İnançlarının ayrıntıları çok uzun ve zor olacaktır. Genel olarak söylenebilecek şey, onların eskiden Goth (Got) arienleri tarafından bu ülkede korunan manici mezhepleriyle, Batı'da ilk kez yenilenen mezheple ilişkili olduklarıdır. İtalya, ve özellikle Lombardiya, ve Almanya bile buralardan enfekte olmuştu. Ancak buralar Languedoc'ta diğer yerlerden daha fazla patlama yaptı. Orada Albigois adıyla her şeyi anlıyorlardı, özellikle buralarda kalvinist adını verdiğimiz yabancılar tarafından. Zira eski yazarların Albigois eyaletinin dışından buraların kökenini işaret ettiklerini görmüyorum. Hatta XI. yüzyılın başlangıcından beri orada olduğunu, eyalete yayılmış olan bazı Périgord şatolarında işaret edenler bile vardır.

Paris'li Pierre adında, bu heretiklere karşı yapılan savaşların tarihini yazan bir keşiş, tüm Languedoc'u Albigois toprakları adı altında çeşitli yerlerde anlamış görünmektedir. Onlara bazen Albigois, bazen Bulgarlar veya Bougres denir. Aziz Bernard'ın kutsallığı, doktrini ve mucizeleri bu kötü tohumu kurutmaya yetmedi, ve onun ardındaki abbéler de daha sonra orada boş yere çalıştılar.

1206 yılında, İspanya'da Osme piskoposu olan, Diègue veya Didaque (Diego) adındaki zat, Papa Innocent III'ten piskoposluğunu bırakma izni almak üzere Roma'ya yaptığı bir yolculuktan dönerken, Montpellier'den geçti ve orada kilisesinin kanonlarından olan aziz Dominique (Dominik) eşlik ediyordu. Orada Arnaud'yu [Amauri] ve Cîteaux manastırının bir diğer başrahibi olan kardeş Pierre de Chateauneuf'ü (Châteauneuf) buldu, buralar heretiklere karşı vaaz vermek üzere papadan görev almışlardı. Onlar bu görevden dolayı halkın kendilerine gösterdiği az meyve yüzünden çok üzgündüler, çünkü kilise adamları her zaman kötü yaşam kurallarına itiraz ediyorlardı, bu yüzden heretiklere karşı çalışmaktan ziyade önce din adamlarını ıslah etmek gerekiyordu. Bunun üzerine, piskopos Didaque onlara vaaz vermeye odaklanmak için her şeyi bırakmalarını; ve İsa Mesih ve Havariler gibi, tam bir alçakgönüllülük ve yoksulluk içinde, yalınayak yürüyerek ve yanlarında ne altın ne gümüş taşıyarak bunu yapmalarını tavsiye etti. Buralar böyle bir yeniliği ilk başlatanlar olmaya cesaret edemediklerini itiraf ettiler; ancak eğer otorite sahibi bir kimse bunu üstlenmek isterse, onu takip etmeye hazır olduklarını söylediler. Aziz piskopos bunun üzerine hemen kendisini onlara sundu. Tüm adamlarını Osme'a geri gönderdi, ve yanında sadece aziz Dominique'i tutarak, topladığı Cîteaux abbéleri ile birlikte şehir şehir, köy köy dolaşarak gerçeği vaaz etmeye gitti. Osme'a dönmek ve orada gerekli emirleri vermek için ayrıldı, ve Languedoc'a geri dönemeden orada öldü, tıpkı niyetinde olduğu gibi.

Her ne kadar bu vaizlerin çabaları heretiklere karşı bazı meyveler verdiyse de, buralar buraların senyörleri tarafından, özellikle Toulouse kontu Raimond, Béziers kontu Roger, ve Foix kontu Bernard Roger tarafından çok sert bir şekilde engellendi,

buralar kendileri heretiklerin inancını takip ediyorlardı, veya en azından, onlara karşı otoritelerini kullanmak istemiyorlardı.
Chateauneuf'lü Pierre, Saint-Gilles kasabasının yakınında, 1208 yılında bu görevin şeflerinden biri olarak öldürüldü; öyle ki diğer vaizler geri çekilmekten başka bir şey düşünmüyorlardı, Couserans piskoposu olan piskoposlar, Toulouse'lu Foulque ve Navarre'lı Couserans, papaya Narbonne, Bourges ve Bordeaux eyaletlerinin içinde bulunduğu içler acısı durumu anlatmak üzere gittiler. Sanırım buna, bu eyaletlerde heretikliği gerçekten bitiren Auch eyaletini de eklemek gerekir; ancak bu durum ancak sonsuz kargaşalardan, savaşlardan, katliamlardan ve kaptanların ve askerlerin heretiklere karşı kışkırttığı her türlü kötülükten sonra gerçekleşti, buralar onlara topraklarının birleşmesini vaat ediyorlardı. Kral Philippe'e ve oğluna bu savaşa bizzat katılmaları için özel olarak yazdı, veya oraya kendi adamlarını gönderdi. Ancak Philippe, sahip olduğu diğer işleri bahane ederek bundan kaçındı; ve bu savaşa ne karşı çıkmak ne de katılmak istedi.

XIV.

Haçlılar Languedoc'un bir kısmını Simon de Montfort için fethederler. — Aragon kralı Pierre öldürülür.

Haçlılar, Tolède'li Rodrigue'in ve eski bir kroniğin yazdığı gibi 1208'de değil, en iyi yazarlara ve en büyük sayıya göre 1209'da, Saint-Jean (Vaftizci Yahya bayramı) civarında sefere çıktılar; ve buraların ilk büyük başarıları Béziers şehrinin alınması oldu, ki bu durum onların ilk büyük başarısıdır. Bu fırtınanın kendi üzerine düşmesinden korkan Toulouse'lu Raimond, Valence'da haçlıların ordusuna katılmaya geldi, buralarla birlikte 22 Temmuz'da Béziers'yi ve Meryem'in Göğe Kabulü (l'Assomption) gününde Carcassonne'u aldı, buralarda her ikisinin ve diğer vilayetin vikomtu olan, Toulouse kontunun yeğeni Raimond'un oğlu olan Roger veya pikolo Raimond bulunuyordu.
Carcassonne'un teslim olmasıyla, bu vikomt antlaşmanın tam olarak yerine getirilmesine kadar esir kaldı; ve kurtulmadan önce geçirdiği dizanteri hastalığından öldü. Geride, Saint Louis zamanında babasının senyörlüklerini Fransa tarafından yapılan bir ciroya karşı geri alan Trincavel adında bir oğul bıraktı, Carcassonne'u fetheden partinin lehine vazgeçerek. O zaman bu seçimi yapmak için konsey toplandı: Nevers kontu ve Bourgogne dükü buraları almayı reddettiler, ve diğeri de kabul etmedi. Nihayet, iki piskopos, dört şövalye, ve papanın legatı olan Cîteaux abbéi, tüm ordunun gücüne sahip olarak, buraları en uygun görecekleri kişiyi atamak üzere Simon'u, Monfort kontunu bu görevi kabul etmeye zorladılar, o da yalvarmalarıyla ve legat sıfatıyla bir emirle bunu kabul etti.
Agnès'in, Raimond Roger'nin dul eşinin, Simon'a, Pézenas'a ve kocasının Kasım 1209 ayından beri ona bıraktığı diğer mülklere karşı haklarını sattığı fark edilir. Ve elimizde, bir diğeri R. Trincavel'in, başka bir R. Trincavel'in oğlu olan, Haziran 1214'te Simon'a Béziers, Carcassonne, Albi, Agde, Rodès veya Razès vikomtluklarındaki tüm haklarını bıraktığı bir senet bulunmaktadır. Bu R. veya Raimond'un (çünkü böyle açıklanır) Béziers vikomtu Roger'nin oğlu olduğu iddia edilir. Bununla birlikte, eğer Raimond Roger 1209'da hala vesayet altındaysa, bu

durum bu kadar önemli senedin yapıldığı tarihte doğrulanabilir mi? Ancak Guillaume de Puy-Laurens kesin olarak Trincavel'in 1222'de henüz on altı yaşında olduğunu söyler. O, Raimond Roger'nin torunu, Trincavel'in oğlu, Raimond'un torunu, veya bu ailenin bir diğer kişisi olabilir mi?
Aragon kralı Pierre, Carcassonne'un alınmasından sonra, Simon de Montfort'un homajını (sadakat yeminini) almayı uzun süre reddetti, çünkü Languedoc senyörlerini destekliyordu. Onu yine de 1210'da kabul etti, ve onun elleri arasına, Simon'un kızıyla evlendirme sözüyle oğlu Jacques'ı bıraktı, ki bu evlilik gerçekleşmedi.
Carcassonne'un alınmasından sonra, savaş birkaç yıl daha sürdü. Daha önce haçlıların ordusunda silahlarını birleştirmiş olan Raimond, comte de Toulouse, daha sonra onlardan uzaklaştı, ve onlara karşı veya Albigois davası bahnesiyle din adamlarına saldırmaya başladı Kilise'nin bir düşmanı gibi. Aragon kralı Pierre, güçlü bir orduyla onun yardımına geldi, Muret önünde yenildi, 1213'te, 12 Eylül Perşembe günü, ve orada öldü. Cîteaux bölümü, onun için 1276 yılına kadar dualar edilmesini emretmekten geri durmadı, iyi bir anı için bir prens gibi.
Bu büyük zaferden sonra, piskoposlar Toulouse kontunu barışa getirmeye çalıştılar. O ve taraftarları eğilim gösterdiler; ancak piskoposlar onlardan güvence olarak iki yüz rehin talep ettiler, buralar uzun süre tartıştılar ve altmıştan fazlasını vermediler; ve piskoposlar bunu kabul ettiklerinde, buralar verdikleri sözü bozdular. Bununla birlikte 1213 yılının sonuna doğru papaya elçiler gönderdiler, ve ondan Kilise'ye yeniden kabul edilme lütfunu talep ettiler, buralar o zamana kadar heretikliğin taraftarları veya koruyucuları olarak ayrılmışlardı. Aynı durumda olan Comminge (Comminges) kontu, Béarn kontu vikomtu da aynı bağlılığı gösterdiler; Toulouse ve Foix kontlarının da onları takip edeceği düşünülebilirdi.

XV.

Legat Pierre ve Montpellier Konsili, Toulouse kontluğunu Simon'a verir.

Papa, bu işi tamamlamak ve ona bağımlı olan diğer bazı şeyleri düzenlemek için Languedoc'a Benevento'lu Pierre adında bir legat gönderdi, kendisi kardinal diyakozdu. Papa Clément IV (IV. Clemens) onu sadece sub-diacre ve noter olarak nitelendirir, 1214 yılının başlangıcında, ona ve diğerlerine hitaben yazılmış çeşitli belgelerden anlaşıldığı üzere; legatlığının on altıncı yılındaki ocak ayının tarihini taşır; zira, her ne kadar Innocent 8 veya 9 Ocak 1198'de seçilmiş olsa da, yine de sonraki şubatın 22'sine kadar piskopos ilan edilmedi.
Pierre Languedoc'a vardığında, görünüşe göre 1214 yılının Paskalya'sından hemen önce, yani 30 Mart'tan önce, Comminge ve Foix kontları, heretiklerin koruyucuları olarak mülklerinden mahrum bırakılmış halde, hemen ondan merhamet dilemeye geldiler. Legat, Kilise'ye bağlılıklarının bir güvencesi olarak hala ellerinde tuttukları bazı müstahkem yerleri teslim almaları şartıyla onları uzlaştırdı. Toulouse kontunun ve diğerlerinin savaşı bir süre daha sürdürdükleri görülüyor; ancak 1214 yılının nisan ayı civarında, haçlıların gelişiyle birlikte, legatın bu işi tek başına yapmadığı anlaşıldı. Kont ve Toulouse sakinleri, papanın iradesine boyun eğme niyetlerini beyan ettiklerinde, rehineler verdiler ve Narbonne şatosu denilen, Toulouse'un kalesi olan ve kontun ikametgahı olan yeri legatın ellerine teslim ettiler; legat da burayı koruması

için, Kilise adına, o sırada Toulouse piskoposu olan Foulque'a verdi; ve Toulouse halkına aforozun kaldırılmasını bağışladı, ki bu durum herkes tarafından pek onaylanmış gibi görünmüyordu.
Elimizde hala, ilki Narbonne'da, 1214 yılının nisan ayının bir çarşamba günü yapılan iki imzasız belge bulunmaktadır. Raimond orduda emredilen her şeye uymaya söz verir ve Pierre ile legatı ona bunu emreder, bunun için oğlu Raimond'u şahsıyla ve topraklarıyla birlikte diğerlerine boyun eğmeye zorlamak için elinden geleni yapmayı vaat eder. Tarihsiz olan diğer belgede ise, kendi özgür iradesiyle ve buna zorlanmadan, şahsını ve hala elinde tuttuğu veya oğullarına devretmiş olduğu tüm toprakları papanın iradesine ve gücüne bıraktığını beyan eder; ve İngiltere'ye veya legatın kendisine işaret edeceği, papa ile görüşmeye gidip onun merhametini dileyebileceği başka bir yere çekilmeyi teklif eder. Bu yolla Toulouse şehri ve boyun eğen diğer yerler için bir ateşkes yapıldı. Çünkü savaş sonraki kışa kadar bazı yerlerde hala devam edecekti. Legat bu yılın büyük bir kısmını Aragon'da geçirdi, görünüşe göre orada kral Pierre'in oğlu olan genç kral Jacques'ın durumunu düzenlemek için. Dönüşünde, Noel'den on beş gün sonra, 1215 yılında, Montpellier'de büyük bir konsil topladı; burada tüm piskoposların, abbélerin ve diğer kilise adamlarının ortak rızasıyla, Monfort kontu Simon, Toulouse'un ve fethedilen diğer tüm toprakların senyörü seçildi, çünkü o Kilise'ye onur vermeye, ülkeyi barış içinde tutmaya ve heretikliği oradan kazımaya en muktedir kişi olarak görülüyordu. Legat papa olmadan hiçbir şey yapamayacağı için, meclis Simon de Montfort'un seçimini onaylaması için papayı bilgilendirmek üzere Embrun başpiskoposu Rome Girard'ı gönderdi. Pierre de Vaux-de-Cernay, bu konsilden sonraya kadar Narbonne şatosunun, legat adına koruması için piskoposun ellerine teslim edilmediğini söyler görünmektedir. Elimizde Toulouse'da 21 Şubat 1214'te (veya 1214 yılının şubat ayının sekizinci gününde) yapılmış bir belge bulunmaktadır, buna göre legatın, şehrin capitoul'larının (yerel yöneticilerinin) ve Toulouse kontu unvanını hala taşıyan Raimond'un rızasıyla buraların idaresini eline aldığı görülür.
Papa, Montpellier konsilinin yaptığı seçimi onayladı. 2 Nisan'da Simon'a büyük övgüler içeren bir mektup yazdı ve kilise adamlarının koruması altında olan, hakları ve gelirleriyle birlikte tüm toprakları, bu aynı yıl toplanması gereken genel konsile kadar koruması için ona devretti.
Philippe-Auguste'ün oğlu Louis, savaşı yürütmek üzere daha önce 1213 yılının şubat ayından itibaren haçlı haçını almıştı Albigois'lara karşı, ve hareketinin aynı yılın Quasimodo'sunda (Paskalya'dan sonraki ilk pazar) durdurulduğu görülüyor. Ancak İngiltere savaşı onu alıkoyduğundan, ona eşlik eden çok sayıda insanla birlikte Paskalya'nın ertesi günü, yani 20 Nisan 1215'te Lyon'dan ayrılarak yola çıktı. Simon onu Vienne'de karşılamaya geldi ve Valence'da bulunan legat Pierre de Valence da oradaydı. Louis, kralın oğlu olarak, elinde tuttuğu tüm bu eyaletlerin egemen senyörü gibi görünmesine rağmen, hiçbir otorite göstermek istemedi. Ancak son derece yumuşak ve iyilik dolu bir prens olan Louis, Simon'a sormadan hiçbir şey yapmayacağını söyledi. Saint-Gilles'e geldiler ve Simon orada papadan kendisine fethedilen toprakların idaresini veren mektupları aldı konsile kadar.

Narbonne sakinleri, tebaa olmalarına rağmen, en azından bir kısmı, başpiskoposlarına karşı çeşitli vesilelerle heretiklere yardım etmişlerdi; Louis onları Carcassonne sakinlerinden birkaçını diğerlerinin sadakatine güvence olarak rehin almaya zorladı, ve legatın tavsiyesiyle, başpiskoposun muhalefetine rağmen onları surlarını yıkmaya mecbur etti. Aynı şey Toulouse ve diğer bazı boyun eğen yerler için de kararlaştırıldı. Louis Carcassonne'dayken legat da oraya geldi, ve büyük bir mecliste, fethedilen yerleri Simon'un ellerine bıraktı; Simon da hemen kardeşi Guy'ı Toulouse'un idaresini almaya, sakinlerin yeminlerini kabul etmeye ve onları surlarını yıkmaya zorlamaya gönderdi; buralar onun emrine karşı çıksalar da itaat ettiler. Legat aynı şekilde Foix şatosunu da Simon'a teslim etti, Simon da oraya hemen bir garnizon yerleştirdi; ardından Louis legatla birlikte fethettikleri yerlerden ayrıldı, Toulouse'a geldi, oradan Louis Fransa'ya geri dönmek üzere ayrıldı, legat ise Roma'ya gitmek üzere yola çıktı.

XVI.

Languedoc ve Provence markalığı üzerine Latran (Lateran) Konsili'nin kararı.

Languedoc işlerini kesin olarak düzenlemesi gereken Latran Konsili, aynı 1215 yılında, kasım ayında toplandı. Toulouse kontu Raimond, aynı adı taşıyan oğluyla birlikte orada bulundu; oğlu o sırada genç ve gizlenmiş olarak, amcası kral Jean'ın yanına çekilmiş olduğu İngiltere'den geliyordu. Yaşlı Raimond 1194 yılından önce, Béziers vikomtunun kız kardeşi olan, kendisinden Clémence adında bir kızı olan ikinci eşi Béatrix'ten ayrılmıştı; Clémence daha sonra, Nimes (Nîmes) piskoposluğundaki Gardon üzerinde bulunan Anduse (Anduze) senyörü Bernard'ın oğlu Pierre Bermond ile ikinci evliliğini yaptı. Bu Pierre Bermond, kayınpederinin, Toulouse'un ve ona bağımlı olan her şeyin ölümünden sonra kendisine ait olması gerektiğini iddia ediyordu; çünkü genç Raimond, kontun evlenmiş olduğu, ancak üçüncü dereceden akrabası olan ve daha önce manastıra kapanmaya zorladığı, hala hayatta olan Angleterre'li (İngiltere) Jeanne'dan doğmuş tek oğluydu; ve bu durum nedeniyle bu evlilik ne meşruydu ne de çocuğun varis olma hakkı vardı.

Pierre hakkını gösterdi, eğer bu meselede verasetin olağan sırasını dikkate almak gerekirse; ve her zaman katolik dinine bağlı kaldığını, kutsal makama ve bizzat Simon de Montfort'a sadık olduğunu beyan ederek, haklarının korunması için daha önce konsile başvurmuştu. Foix kontu da kendi hakkını savunmak ve mülklerinin iade edilmesini istemek üzere oradaydı; ve Guy de Montfort da kardeşi Simon adına oradaydı.

Bu mesele üzerine konsilde ne geçtiğini gösteren belgelere sahibiz. Sadece orada bulunan prelatların (kilise büyüklerinin) görüşlerinin Toulouse kontunu ve Foix kontunu kendi senyörlüklerinde tutmak yönünde olduğunu biliyoruz. Ancak papa ve oradakilerin çoğunluğu buna karşı çıkarak, bir kararla hükmetti ki, uzun bir deneyimin gösterdiği üzere, genç Raimond orada usta olduğu sürece dinde barışın sürdürülemeyeceği kesin olduğundan, o buralardan kesin olarak ve sonsuza kadar dışlanmıştır, ve günahlarını ağlamak için uygun bir yere çekilmek zorunda kalacaktır; ancak kendisine geçimi için her yıl dört bin gümüş mark verilecektir; karısı ise, Aragon kralının kız kardeşi olan ve genellikle çok katolik bir prenses olarak tanınan

kadın, çeyizi olarak kendisine atanan tüm topraklardan yararlanacaktır; haçlıların silahlarıyla fethedilen tüm topraklar, Montfort kontuna verilecek ve o buraları homaj (sadakat yemini) borçlu olduğu kişilerden tutacaktır; haçlıların silahlarıyla henüz fethedilmemiş olan diğer topraklar ise, Kilise adına, inanç içinde korunacak ve tamamı veya bir kısmı, reşit olduğunda, eğer bu lütfa layık olduğunu gösterirse, Raimond'un oğluna devredilecektir.
Konsilin bu kararı, bir ülkedeki heretikler yüzünden, dünyevi senyörün uyarılmasına rağmen Kilise'nin düzen kurmasını ihmal etmesi durumunda, piskoposlar tarafından aforoz edileceğini; ve eğer bir yıl boyunca bundan tatmin olmazsa, papanın onun vasallarını sadakat yemininden muaf tutacağını ve toprağını heretikleri oradan kovabilecek katoliklere vereceğini belirten kanuna uygundu.
Raimond'un oğlu için saklanması gereken topraklar, Toulouse kontunun Provence'ta sahip olduğu topraklardı ve o buralardan dolayı Provence markisi unvanını taşıyordu. 1125 yılında, Toulouse kontu Alphonse ile Barselona kontu, Provence kontu Raimond arasında yapılan bir paylaşımda görüldüğü üzere, Gilbert'in kızları ve varisleri olan iki kız kardeş Faydide ve Dulcie'nin evlilikleri vasıtasıyla, bu belgede Provence adı altında, Durance, Rhône (Ron) nehrinin kaynağı, Alpler ve deniz arasındaki her şeyin, Avignon'un yarısı ve diğer bazı yerlerle birlikte konta bırakıldığı; ve Raimond'un Alphonse'a Avignon'un diğer yarısını ve aynı yerleri, Beaucaire'i, Rhône'un berisindeki yerleri, Valabrègue şatosunu, ki bu Beaucaire'in karşısında bir Rhône adasındadır, ve Provence'ı kapsayan her şeyi, Durance'dan Ycia nehrine kadar, ki Catel bunun bugün Dauphiné'nin ortasında bulunan Isère olduğunu anlamak ister; ve Isère, 1195 antlaşmasında, Toulouse ve Forcalquier kontları arasında açıkça isimlendirilmiştir.
Raimond'un Provence'ta sahip olduğu bu topraklar, Albigois tarihiyle bilinen komiserler tarafından Simon'a verilmişti: buraların mülk olarak kendisine verilmiş olduğunu görmediğim için, bunun ne olduğunu tam olarak bilmiyorum. Albigois tarihinden anlaşıldığı kadarıyla bu, bugün Languedoc'un kapsadığı her şeye yakındır, belki de Vienne başpiskoposunun izniyle imparatorluğa bağlı olabilecek Vivarais hariç; ve Montpellier senyörlüğü Aragon kralı tarafından piskoposluktan ve Fransa krallığından tutuluyordu. Quercy, Rouergue, Périgord, Limousin ve l'Agenois'nın en azından bir kısmının onun elinde olduğu görülüyor. Béziers vikomtu, Toulouse kontunun feodal mülkü olarak buraları elinde tutuyordu Béziers, Carcassonne, Albi, Agde, Rodès ve Lodève vikomtluklarında.
Simon'un 1218 tarihli bir mektubundan, papanın her yıl her ev için kendisine verilecek olan üç denierlik vergiyi vaat ettiği görülür, her ne kadar bu durum Innocent'ın kararıyla taşınmamış olsa da.

XVII.

Philippe-Auguste Simon'un homajını kabul eder. — Languedoc isyan eder. — Simon öldürülür. — Oğlu Amauri, Louis tarafından kurtarılır.

Simon, konsilin sonucunu öğrendiğinde, Fransa krallığına bağlı olan topraklar için taçtan dolayı Philippe-Auguste'e homaj (sadakat yemini) etmek üzere onu bulmaya geldi. Philippe onu büyük bir onurla kabul etti ve ona, oğlu ve heretikleri için,

Toulouse dükalığının, Narbonne dükalığının ve ona bağlı olan diğer toprakların yatırımını verdi. Elimizde hala bu homajın, 1216 yılında, Pont de l'Arche'da yapılmış olan resmi senedi bulunmaktadır, ki bu durum bunun ancak Paskalya'dan sonra olduğunu gösterir.
Nisan ayının 25'i civarında Lyon'daydı ve Paris'e mayıs ayının başında ulaştı, buralarda olağanüstü onurlarla karşılandı. Ancak ne insanların takdiri ne genel bir konsilin otoritesi, ne kralın yatırımı ne de din adamlarının desteği, Tanrı'nın ona vermediği şeyi elinde tutmasını sağlayamadı; ve o, kendini buraların sahibi sanmaya başladığı bir sırada fetihlerini kaybetmeye başladı.
Fransa sarayından dönmeden önce, genç Raimond Provence'a gelmişti; babası ise İspanya'ya çekilmişken, o Avignon, Tarascon ve Marsilya sakinleriyle, ve Provence'ın bazı senyörleriyle ittifak kurarak, Avignon, Venaissin eyaleti ve Rhône'un ötesindeki toprakların efendisi oldu, ve ardından Fransa krallığına geçti; zira ileride göreceğiz ki o andan itibaren Rhône'un berisindeki her şey imparatorluğa bağlı kabul ediliyordu. Beaucaire'e girdi, buraların sakinleri onu çağırmıştı, ve Simon'un şatodaki adamlarını kuşattı.
Bu savaşın devamını ayrıntılarıyla belirtmek gerekli değildir. Languedoc'un neredeyse tamamının Simon'a karşı isyan ettiğini bilmek yeterlidir; Raimond Eylül 1217 ayında Toulouse'a geri döndü, ve Simon gelip burayı ekim ayından itibaren kuşattı, ve nihayet dokuz aylık bir kuşatmanın ardından, 25 Haziran 1218'de, ordunun yönetimini büyük bir savaşın ardından en büyük oğlu Amauri'ye bırakarak orada öldürüldü.
1216 yılında yerine geçmiş olan Papa Honoré III, Amauri'nin lehine sert hareket etti, papanın mektuplarından görüldüğü üzere. Philippe-Auguste'e ve Louis'ye, 12 ve 13 Ağustos 1218 tarihlerinde, ordularıyla ona yardım etmelerini talep etmek üzere yazdı. Aynı ayın 17'sinde haçlıların lütuflarını onayladı ve 1 Ağustos'ta geri çekildi. Savaş her zaman devam etti, ancak Amauri için dezavantajlı olarak.
1222 yılında Bernard Roger bir ülserden öldü, bu aynı yılın temmuz ayında, ve Raimond da bir sonraki ay aniden öldü, bu durum onu en azından Languedoc'ta hak sahibi kıldı; öyle ki, her ne kadar kendisinin ömrü boyunca bazı kefaretler vermiş olduğu iddia edilse de, piskoposlar onun bedeninin toprağa verilmesine izin vermek istemediler. Catel, 1247 yılında Innocent IV'ün emriyle yapılmış olan bir soruşturmanın kayıtlarını rapor eder, buna göre onun ağustos ayında ölmediği söylenebilirse de, zira 16 Haziran'dan beri zaten öldüğü yazılmıştır, piskoposlar onun mülklerini heretiklerin elinde bırakmışlardı. Bu iki kontun ölümü savaşa barış getirmedi. Roger Bernard ve genç Raimond, babalarının yerine geçerek savaşı sürdürdüler. Ancak biz buralardan başka bir yerde bahsetmek üzere geçiyoruz (§ 80).
Raimond, 1197 yılında İngiltere'li Jeanne ile evlenmişti. Philippe, oğlundan tebaası için koruma talep etmişti, o da bu vesileyle, ona cevap vererek, 5 Eylül'de, onu Languedoc'ta inancı desteklemeye teşvik etti. Bu iş için, kral tarafından yazılmış olan bir mektupla, tüm Fransa kilise adamlarına, kutsal topraklar için toplanan paranın bir kısmını tahsis etti, ve Philippe'e hitaben yazılmış başka bir 7 tarihli mektupla, İngiltere'ye karşı topladığı parayı ekledi, parayı ödemek için orayı ikna etmek

amacıyla. Ve kralın Toulouse kontuna karşı yeni bir düzenleme yapmak istediğini bilerek, Simon ve oğlu Amauri'ye verilmiş olan yatırım hakkında, ona 15 Mayıs 1219'da yazarak, bunun kendi onuruna vb. uygun olacağını gösterdi.
Philippe, papanın mektuplarını beklemeden, 1218 yılından itibaren Amauri'ye yardım etmeye hazırlandı. Bununla birlikte sonraki yılın başına kadar hiçbir şey gerçekleştirilmedi. Nihayet Louis bizzat, babasının emriyle, aynı 1219 yılında, İsa'nın Göğe Yükselişi (l'Ascension) civarında, Bretagne kontu ve çok sayıda haçlı ile yola çıktı. Önce Agenois'nın girişindeki Marmande'ı aldı; ve oradan, durmaksızın, 17 Haziran'da Toulouse önüne kuşatma kurmaya geldi. Kırk beş günlük bir kuşatmadan sonra şehri alamayarak, kendi adamlarından bazılarının ihaneti yüzünden, ya da başka bir nedenle, sadece görevini yerine getirmiş olmakla yetindi, ve buraları sakinleştirmek için emredilen kırk günü doldurduktan sonra geri döndü.

XVIII.
Philippe-Auguste'ün ölümü. — Çocukları.

Fransa ile İngiltere arasında 1214 yılında yapılan ateşkes, Paskalya'da, 1220'de sona erecekti; aynı yılın 22 Şubat'ında, dört yıl için, yani 1224 yılının Paskalya'sına kadar yenilendi.
Yazarların bu ateşkesin Poitou için de geçerli olduğunu neden söylediklerini bilmiyorum.
1223 yılında Philippe-Auguste, 14 Temmuz'da Mantes'da öldü. Cenazesi Saint-Denys'de (Saint-Denis) son derece görkemli bir törenle kaldırıldı; o sırada Albigois meselelerini görüşmek üzere Paris'te toplanmış olan çok sayıda piskopos orada hazırdı. Aralarında, Reims, Sens, Bourges, Tours, Rouen ve Lyon olmak üzere altı başpiskopos; İngiltere'deki papanın legatı Norwich piskoposu Pandolfe; Paris piskoposu Guillaume ve merhumun akrabası olan Châlons piskoposu Guillaume ile on yedi diğer piskopos bulunuyordu. Kudüs kralı Jean da orada hazırdı.
Tahta geçen Louis'nin yanı sıra Philippe, arkasında başka çocuklar da bıraktı: Philippe, Pierre-Charlot ve Marie. Philippe, 1200 yılında doğmuştu ve beş yıl önce doğan Marie; ikisi de, bazılarına göre İstirya (Stiria) dükünün kızı olan Agnès'den, Meranie dükünün kızından doğmuşlardı, çünkü orada Styrie dükleri ikamet ederdi. Rigord onu Meranie ve Bohemya dükü, İstirya markisi olarak nitelendirir; diğerleri ise onu Almanya'daki Cenevre dükü olarak adlandırır; bazıları ise onu Thuringe (Türingiya) kontu ve azize Hedwige'in (Hedwig) dedesi yapar. Viguer, bu Meranie düklerinden İstirya'da genişçe bahseder. Onu orada görmek gerekir. Philippe, Rigord'un Marie adını verdiği, ancak Haziran 1196 ayında, Danimarkalı Ingeburge'u boşadıktan sonra evlendiği bu Agnès ile evlenmişti. Ancak Papa Innocent III, Philippe-Auguste'ün ricası üzerine, krallığın onuru ve Fransa'nın zorunlu ihtiyacı için bunu yaparak, bu çocukları meşru ilan etti ve onların doğumunun kendilerine hiçbir zarar vermeyeceğini emretti, zira papanın medeni etkiler için meşrulaştıramayacağını düşünmüyordu, mademki manevi eylemler ve Kilise'nin makamları için buna gücü yetiyordu, ki bunlar nitelik, olgunluk ve liyakat bakımından çok daha fazlasını gerektirir; bunu özellikle, kendisinden üstün hiç kimseyi tanımayan bir kralın ricası üzerine yapıyordu, zira bu güce sahip olan pontif (papa) hariçti.

Çocukların bu davasını, Philippe'in anneleriyle ancak bir kilise hükmüyle Ingeburge'dan ayrıldıktan sonra evlenmiş olması nedeniyle daha olumlu buldu, her ne kadar bu hüküm daha sonra bozulmuş ve geçersiz ilan edilmiş olsa da. Bu bülten 2 Kasım 1201 tarihlidir. O zamandan beri birçok kişiye basılmıştır. Eğer basılmamış olsaydı basılmayı hak ederdi. Philippe bunun piskoposlar tarafından onaylanmasını istedi; ve beratlar hazinesinde kilise adamlarının bu hususta yaptıkları mektuplar hala saklanmaktadır, Sens, Bourges, Paris, Troyes, Meaux, Orléans, Clermont; Auxerre, Laon, Beauvais, Noyon, Thérouanne ve Soissons piskoposları tarafından yapılanlar. Clermont piskoposununki Ocak 1201 (yani 1202) tarihlidir, harflerle işaretlenmiş olan beratların kayıtlarından alınmıştır, M kaydı, sekizinci çekmece. Diğerleri de aynı yerdedir, ve buraların konsillerde yapıldığı görülür, zira Reims ve Sens eyaletlerinin piskoposları buraları kendi metropollerinin tarihiyle tarihlendirirler. Innocent III'ün Montpellier'li Guillaume'a yazdığı mektup bu meşrulaştırma üzerine çok önemlidir, orada bundan genişçe bahseder.
Marie, meşru kılınarak, Bretagne dükü olan Bretagne'lı Artus ile nişanlandı. Ancak Artus 1206 yılında esir alınıp öldürüldükten sonra, Marie 1206 yılında, Baudoin'in, Konstantinopolis imparatorunun kardeşi olan Namur kontu Philippe ile evlendirildi, ve ardından Louvain veya Brabant düklerinden biri tarafından aranarak onunla evlendi, ve buralar yüzünden Lorraine dükü olarak adlandırılır, çünkü Brabant dükalığı da Lorraine veya en azından Aşağı Lotharingie (Lotharingiya) olarak adlandırılırdı.
Marie'nin kardeşi olan Philippe, Dammartin kontu Renaud'nun ve Boulogne'un varisi olan İde'nin tek kızı olan Mathilde ile evlendi; ve bu evlilikten iki antlaşma bulunmaktadır, biri 1201 yılının ağustos ayından, diğeri ise 1211 yılının eylül ayındandır. 1210 yılının mayıs ayından olan başka bir antlaşmayla Renaud, damadı lehine krala karşı yerine getirmek zorunda olduğu şeyleri tatmin etmek için, Aumale kontluğunu ve Caux ülkesinde elinde tuttuğu her şeyi ona devreder, Lillebonne ve Alisi hariç.
Biz sık sık, Boulogne kontu olan bu Philippe'den bahsedeceğiz. 1222 yılında, Pentkot'ta şövalye yapıldı. Bununla birlikte 1222 yılının mart ayından sonra bile Boulogne kontluğunun kullanımına sahip değildi, ve bu kontluğu kendi efendisi gibi yöneten küçük kardeşi Louis idi. Philippe, babasının ölümünden sonraya kadar Boulogne'a giriş yapmadı. O, Hurepel ve "Tüylü" (Hirsutus) olarak adlandırıldı.
Pierre-Charlot 1209 yılı civarında doğdu; zira onun hamisi olan Guillaume le Breton, 1224 yılının Paskalya'sından önce ona Philippe'i sunduğunda henüz on beşinci yaşındaydı. Annesinin kim olduğu kesin olarak bilinmemektedir; ancak o kesin olarak gayrimeşrudur, ve bunun için Honoré III tarafından verilmiş meşrulaştırma belgesine sahibiz. 1240 yılında Tours'daki Saint-Martin'in hazinedarıydı. 1240 yılında Noyon piskoposu yapıldı; ve Saint Louis'yi Doğu'da takip ederek, 9 Ekim 1249'da orada öldü.

XIX.

Philippe-Auguste'ün ölümü esnasında Fransa'nın durumu. — Başlıca prensleri.

Philippe-Auguste, krallığını barış içinde bırakarak öldü, Albigois'lar tarafı hariç, orada Toulouse'lu Raimond ve Simon de Montfort'un oğlu Amauri savaşı her gün sürdürüyorlardı. O, az önce söylediğimiz gibi, İngilizlerle olan ateşkese devam etmişti, Normandiya, Le Perche, Maine, Anjou, l'Auvergne, Le Berri'yi fethettikten sonra, ve hatta Westminster'lı Matthieu'ya inanmak gerekirse, Poitou, Le Limousin ve l'Angoumois'yı da almıştı. Bununla birlikte en azından bu eyaletlerin tamamının fethinin oğlunun eseri olduğunu göreceğiz. Böyle bir durumda İngilizler Fransa'da, Guienne hükümetinin kapsadığı her şeyle birlikte Poitou'ya sahip olabiliyordu, Toulouse kontlarının elinde bulundurduğu yerler hariç.

La Marche kontunun o sırada çok güçlü olduğu görülüyor, ve o İngiltere kralının homajından (sadakat yemininden) ziyade kendi gücüne dayanıyordu. O, d'Angoulême kontunun kızı ve varisi olan, ve birbirlerine söz vermiş oldukları İsabele'e sahipti; ve Aimar kızını onun ellerine bırakmıştı. Bununla birlikte henüz Kilise'nin huzurunda evlenmemişlerdi, Isabelle'in küçük yaşta olması nedeniyle. İngiltere kralı Jean, onunla evlenmek istedi; ve Aimar, La Marche kontuna olan vaadinden ziyade bu ittifakı tercih ederek, kızı 1200 yılında onun eline bıraktı, o da onunla d'Angoulême'de görkemli bir şekilde evlendi; aynı zamanda Portekiz prensesini talep ediyordu, ona çeyizi olarak Bordeaux'yu vermişti, Londra'da 8 Ekim'de ona taç giydirdi, ve ondan halefi olan kral Henri III ile diğer birçok çocuk sahibi oldu. Bununla birlikte birbirlerini hiç sevmediler, ve Jean öldüğünde, Isabelle, oğlu Henri'nin rızasını aramadan, Fransa'ya geçti ve 1221 yılında, Jean'ın Poitou'da, yani d'Angoulême kontluğunda elinde bulundurduğu bazı yerleri hemen silahlarıyla ele geçiren La Marche kontu ile evlendi, ki bu kontluğun Poitou'ya dahil olduğu kabul edilirdi.

Bu kontes kraliçe (zira İsabelle'e bu unvan verilirdi) tarihin akışında çok büyük bir rol oynayacaktır. Zenginlikleriyle ünlü olan Flanders, o sırada krallığa itaat ediyordu ve onun isyanlarıyla ünlü olacaktı. Konstantinopolis'in Latinler altındaki ilk imparatoru olan Baudoin, arkasında sadece iki kız bırakmıştı, Jeanne ve Marguerite. En büyüğü olan Jeanne, Portekiz kralı Sanche'ın oğlu olan Ferrand veya Ferdinand ile evlenmişti, ve ona 1211 yılında Flanders kontluğunu getirmişti; Philippe'in dul eşi olan ve eskiden Flanders kontesi olan Mathilde, bu evliliği Philippe-Auguste'ün nezdinde yeğeni için sağlamıştı. Ancak Ferrand, İngilizlerin tarafını tutarak, ünlü Bovines savaşında esir düştü ve Paris'te Louvre kulesinde hapsedildi, ve Saint Louis zamanına kadar buradan kurtulamadı. Tebaa tebaası bu sırada karısı kontes tarafından yönetiliyordu.

Bourgogne ve Bretagne da, Fransa'nın makamlarından olan Hugues IV ve Pierre'in yönetimleri altında aynı şekilde barış içindeydiler. 1248 yılına kadar Bourgogne dükü olan bu Hugues, 1273'te ölen Robert'ın oğlu olan dük Robert'ın soyundandı.

XX.

Champagne kontu Thibaud hakkında. — Kuzenleri onun kontluğunu tartışırlar; buralar akranlar tarafından mahkum edilir.

Béthune hanedanından olan Champagne kontu Thibaud, ne krallığın kan prensiydi ne de Boulogne kontuydu; ancak krala daha az yakın değildi ve ona daha az borçlu

değildi. Philippe-Auguste'ün kız kardeşi olan, Champagne kontu Henri'nin karısı olan Alix, Philippe-Auguste'ün amcası olan Marie'nin kız kardeşiydi, ki o da aynı şekilde kralın baldızıydı, yani bu Marie, Philippe-Auguste'ün evlenmiş olduğu, ölümünde büyük bir keder duyulan eşinin kız kardeşiydi.
Bu Henri, fakirlere ve kiliselere karşı gösterdiği cömertlik nedeniyle "Büyük" lakabını almıştı. O, Fransa kralının kızından iki çocuk sahibi olmuştu: Henri ve Thibaud. Henri babasının ölümünden sonra Champagne kontu oldu. 1190 yılında babasıyla birlikte Doğu'ya gitti, ve bu yolculuktan dönmeden önce, Champagne'daki tüm topraklarının, dönmemesi durumunda, kardeşi Thibaud'ya kalmasını emretti. Doğu'dayken, Kudüs krallığının varisi olan, Amori'nin kızı ve Cüzzamlı Baudoin'in kız kardeşi olan İsabelle ile evlendi. Touron senyörüyle evlenmiş olan bu İsabelle, kocası hayattayken kontların rızasıyla ondan ayrılmıştı, 1190 yılında, daha sonra vefat eden Montferrat markisi Conrad ile evlenmek için.
Kocası Henri Doğu'da öldüğünde, Acre şehrinin surlarındaki bir pencereden düştü, 1197 yılının nisan ayında, kardeşi Thibaud buraların mülkiyetini aldı ve Fransa'da bulunuyordu; ve Philippe-Auguste onun homajını kabul etti, ve ona karşı çıkacak herkese karşı onu koruyacağına dair söz verdi. 1204 yılının mayıs ayının 24'ünde, bu Thibaud, vasiyetine göre, yirmi beş yaşında öldü; arkasında Navarre'lı Blanche'ı bıraktı, ondan bir kızı ve ölümünden sonra doğan, daha sonra kont olan ünlü Thibaud'yu bıraktı, ki o da annesinin vesayeti altında ve hükümet altında tüm eyaletlerine sahip oldu, çocukluğu hariç dört yıl boyunca. Ve o, kraliyet kalitesinde, tıpkı baillio (vali) gibi, krala homaj yaptı.
1209 yılının temmuz ayında, Philippe-Auguste, kont Henri'nin kızları veya kral Henri'nin çocukları, ya da her ne şekilde olursa olsun, Champagne kontluğu için bir süreç başlatmak isterlerse, onun yirmi bir yaşını doldurana kadar buna cevap vermek zorunda olmadığını belirten bir belgeyi Blanche'a verdi; çünkü Fransa'nın geleneğine göre, bir çocuk reşit olana kadar mülküne karşı dava açılamazdı; ve bu durum nedeniyle onun bu hakkı saklı tutuldu.
Aynı dava, Langres piskoposu olan ve Thibaud'nun kendisinden bir şeyler tuttuğu dük tarafından, Bourgogne dükü Eude tarafından da yürütüldü; 1209'da Paris'te, Reims başpiskoposu Albéric tarafından, 1210'da; ve Langres piskoposu Guillaume tarafından, aynı yıl içinde.
Bu durum, "her ne kadar yirmi bir yaşına gelmemiş olsa da" oğlunun hakkını doğrulamak için yeterli görünüyordu; ancak onun bu hakkı 1214 yılının ağustos ayında, Bourgogne dükü Eude'a, Châlons piskoposu Gérard'a, Reims başpiskoposu Albéric'e, ve Sens başpiskoposu Pierre'e karşı yeniden canlandırıldı, ve Champagne'ı elinde bulunduran Blanche'ın vesayeti altında, "ve onun reşit olmasından sonra altı yıl boyunca," bu durum o zamanın usulüne göre yapılmıştı. Ve bu homajın kabul edilmesine kimse karşı çıkmadı.

XXI.

Papalar, Thibaud ile kuzenleri arasındaki ihtilafı yargılamak isterler. — Buralar itiraz eder. — Thibaud'nun evliliği.

Innocent III, pontifliğinin (papalığının) altıncı yılında, yani 1203 yılında, Soissons piskoposuna ve diğer iki kişiye, Henri'nin iki kızının doğumunun meşruiyetini incelemelerini emretti, zira 1216 yılının 12 Şubat tarihli bülteninde, buraların yasadışı bir birleşmeden doğdukları belirtiliyordu. Bu durum, Honoré III'ün 2 Şubat 1218 tarihli bültenindekiyle aynı hususdur. Ve buna rağmen, bu davanın henüz yargısal olarak kesinleşmediği kabul edilmelidir Roma'da, "çünkü aynı Honoré piskoposların cezalarıyla baskı yaparak, 1219 yılının 9 ve 25 ocak tarihli bültenlerinde, Erard ve Philippe'i, karısını, ya şahsen ya da vekilleriyle kutsal makamın önüne çıkmaya zorluyordu, orada meşruiyet üzerine hüküm verilmesi için." Grégoire IX aynı şeyi 27 Eylül 1227'de yaptı. 1233 yılının 27 Nisan'ında, Saint-Jean des Vignes, Chézi ve Val-Secret abbélerine, iki kız kardeşin doğumunu bildirmelerini emretti, ve 3 Ağustos 1234'te, bu komiserlere Kıbrıs kraliçesini bu evliliğin meşruiyeti ilan edilene kadar belirli bir günde kutsal makamın önüne çıkmaya çağırmalarını emretti.
Melun'da verilen hüküm Erard'ın haklarının peşine düşmesini engellemedi, hatta aynı gerekçelerle. Zira Papa Honoré'nin 1216 ve 1218 yıllarında, Erard'ı ve taraftarlarını, Champagne kontuna karşı savaş yürüttükleri için aforoz eden birkaç bülten çıkardığı görülür. 3 Şubat 1248'de, onlarla hiçbir ilişki kurulmamasını emretti, çünkü meşruiyet davası nedeniyle, excommunication (aforoz) cezalarından kurtulmak istiyorlar, tatmin etmeyi reddediyorlar, Erard'ı heretik olarak sunuyorlar, ve ona bu şekilde davranmakla tehdit ediyorlardı; ve 9 Ocak 1219'da, Erard ve Philippe'e karşı yeni bir aforoz fermanı yayınlanmasını emretti, eğer belirli bir süre içinde, kendilerini kutsal makamın önüne şahsen veya vekilleriyle sunmazlarsa.
Elimizde Reims başpiskoposu Albéric'in bir mektubu bulunmaktadır, 1217 yılının mart ayında, Melun'da verilmiştir, buna göre Erard ve karısı, kralın, Blanche'ın ve Thibaud'nun huzurunda bir ateşkes yapmışlardır; ancak buralar Blanche'ın topraklarını ateşle ve tüccarların yağmalanmasıyla harap etmişlerdi; ve bu gerekçeyle, kral ve Fransa akranları Erard ve karısının artık Blanche ve Thibaud'yu hak yollarıyla takip etmeye kabul edilmeyeceklerine karar verdiler, zira onlar bu şiddet hareketleriyle kontese ve krala karşı gelmişlerdi.
Erard, Kilise ve Devlet tarafından kendine karşı gelinince, uzlaşma yolunu seçti; 10 Ekim 1220'de, Honoré komiserlerini, belirli şartlar altında Thibaud'ya karşı olan savaşta onu aforozdan kurtarmak üzere görevlendirdi.
Elimizde 1221 yılının kasım ayından, Erard'ın ve karısının, Champagne ve Brie kontlukları üzerinde iddia edebilecekleri her şeyi Thibaud'ya bıraktıklarına dair birkaç resmi senet bulunmaktadır, ve diğer piskoposlar ve senyörler bu feragate tanıktırlar. Erard ve Philippe bu feragati 1227 yılının temmuz ayında yenilediler, ve Erard, Blanche ve Thibaud ile, aynı şekilde Kıbrıs kraliçesiyle de uzlaşmayı vaat etti. Blanche onlara bu feragat için bin iki yüz livrelik toprak borçluydu. Elle buraları onlara o zaman tahsis etti, ve Erard 1224 yılının ağustos ayında karısıyla birlikte bunu kabul etti. Alix'e gelince, o bu feragatten 1234 yılına kadar vazgeçmedi, ileride göreceğiz bunu.
Thibaud, Philippe-Auguste tarafından prens Philippe ile birlikte şövalye yapılmıştı, onun oğlu olarak, Pentkot'ta, 1222 yılında, ve Metz'in kontesi olan, 1220 yılında dul kalmış olan Gertrude ile evlendi, o Gertrude ki Lorraine dükü Thibaud'nun dul eşiydi.

Ancak akraba oldukları anlaşıldığında, iki yıl sonra, Kilise tarafından, çocuk sahibi olmadan ayrılmaya zorlandılar. Gertrude bundan sonra, evlendiği üçüncü kocadan da çocuk sahibi olamadı; öyle ki ölümünden sonra Dasbourg kontluğu çeşitli kişilere paylaştırıldı, veya daha doğrusu dağıtıldı. Diğerleri arasında, Metz piskoposu olan Jean, kilisesinin alanına Metz kontluğunu ve buralardan kaynaklanan diğer bazı toprakları kattı. Jean d'Apremont piskoposlukta 1225'ten 1238'e kadar bulundu. Thibaud, Gertrude'dan ayrıldıktan sonra, Guichard de Beaujeu'nün kızı, Humbert'in kız kardeşi, Louis VIII'in kuzeni, ve Flanders ile Hainaut kontesi olan, d'Oishenart'lı Sibylle'in kızı olan Agnès ile evlendi. Ancak Philippe onunla hiçbir zaman Champagne kontesi olarak evlenmedi; ve eğer ondan bir kızı, Marguerite olduysa, o da babasının yerine geçmedi. Bu durum, Thibaud'nun Bretagne kontunun kızı olan Marie ile evlendiği bu Agnès'den sonraydı.

XXII.

Fransa ile İmparatorluk arasındaki sınırlar, ki buralar Lyon ve Viviers'yi kapsıyordu.

Burada tahtın başlıca üyelerinin durumunu belirtmek yeterlidir; zira daha az nitelikli senyörler için bu durum çok uzun olacaktır. Biz buralardan çok fazla bahsetmeyeceğiz.

Dauphiné'nin veya Provence'ın sınırlarından bahsetmek gerekirse, çünkü aziz Louis, Rhône nehrinin kendi krallığı ile imparatorluğu ayırdığını beyan eder, Rhône'un ötesindeki her şeyin imparatorluğa ait olduğu kabul edilirdi; ve bu ayrımın 1421 yılında bile hala sürdüğü görülür. Biz daha önce, Raimond'un 1216 yılında Rhône'u geçerek Beaucaire'i kuşatmaya geldiğini fark etmiştik, ve bu yerin Fransa krallığında olduğu söylenir. Louis VIII, 1226 yılında Avignon'u kuşattığında, bunun imparator Frédéric II'ye karşı olduğu yazılmıştır. Ve elimizde hala bu şehre ait belgeler bulunmaktadır, o şehir ki imparatorluğun bir senyörü gibi hareket eder. Catel bu noktayı Toulouse kontlarının tarihinde daha genişçe ele alır; p. 38, 40. Lyon şehri de imparatorluğa bağlıydı, en azından tahtın hakkı bakımından, zira Papa Innocent IV zaten oradaydı, oraya gelmek için Fransa'dan izin istemek üzere elçiler göndermişti ve burayı elde edememişti, ileride göreceğimiz gibi. Bununla birlikte Cluni'de (Cluny), kralın düzeni altında, ona daha fazla avantaj verilmeden Fransa'da kalmasına izin verildi: buralar tarihçilerin terimleridir, buralar Lyon'un doğrudan Fransa'ya bağlı olmadığını gösterirler; ne de aynı şekilde Cluni, o Cluni ki Mâcon kontluğuna veya Bourgogne dükalığına bağlıdır.

İnanıyorum ki, beratlar hazinesinin envanterinde işaretlenen belgelerle kanıtlanabilir ki, Lyon, Philippe-le-Bel (Güzel Philippe) zamanına kadar Fransa'ya bağlı değildi, ki o zaman burayı tahta kattı.

Duchesne bunu kabul etmez, ancak o zaman krallığa ait olanların buraları Fransa'dan saydıklarını, ve bunun için piskoposu ve tebaasını zorladıklarını söyler. Piskopos bundan dolayı Clément IV'e şikayette bulundu, o da aziz Louis'ye 16 Haziran 1268'de çok güzel bir mektup yazarak, Viviers kilisesinin ve piskoposluğunun imparatorluğa ait olduğunu ve krallığa ait olmadığını, ve arşivleri incelediğinde orada sadece imparatorluk ayrıcalıkları gördüğünü bildirdi. Grégoire X

aynı şeyi Philippe III'e (Cesur Philippe) karşı savundu, ve aziz Louis'nin de bu hususta hemfikir olduğunu ileri sürdü.
1193 yılında, bir İngiliz tarihçisinin dediğine göre, İmparator Henri VI, İngiltere kralı Richard'a Provence, Viennois, Marsilya, Narbonne, Arles ve Lyon'u, ve Aragon kralının, Disders kontunun ve Saint-Gilles kontunun homajları ile birlikte Alpler'e kadar Bourgogne'da elinde tuttuğu her şeyi, tamamını Provence kralı unvanı altında verdi, ki bu krallık beş başpiskoposluk ve otuz üç piskoposluk barındırıyordu: ve tarihçi, orada kendisine itaat ettiremeyeceği için bu ülkeyi ona verdiğini söyler. Bununla birlikte tarihte bu bağışın hiçbir sonucunun görüldüğünü sanmıyorum, ve tarihçi Richard'ın Provence kralı olarak taç giydiğini de söylemez, her ne kadar bir mektupta bununla övünmüş olsa da, ve Henri'nin de ona söz vermiş olduğu gibi.

XXIII.

Almanya imparatorları üzerine. — Henri, Sicilyalı Constance ile evlenir.

Saint Louis'nin tarihi komşu prenslerin tarihiyle iç içe geçmiş olduğundan, o dönemde imparatorluğun, İngiltere'nin, İspanya'nın ne durumda olduğunu işaret etmek ve hatta Asya'ya, Suriye'ye ve Mısır'a, Konstantinopolis'e kadar uzanmak zorundayız.
İmparatorluk o dönemde kesinlikle bugünkünden çok daha dikkate değer bir durumdaydı. İmparatorlar sadece Almanya prenslerinin şefleri değildiler; aksine, az önce söylediğimiz gibi, Dauphiné ve Provence vasıtasıyla da tanınırlardı; Savoie (Savoy) senyörleri tarafından ve hatta papalardan daha güçlü oldukları dönemlerde Roma ve tüm İtalya tarafından da tanınırlardı, belki de Normandiyalılar fethettiğinden beri buralarda bir otoritelerinin olduğu görünmeyen Napoli krallığı hariçti. Kıbrıs, Ermenistan ve Danimarka kralları, onların vasalı olmayı ve tacı onlardan almayı bir onur sayarlardı. Zira buralar genellikle kendi başlarına güçlü olan ve diğer prenslerin oylarını ancak özel bir liyakatle elde eden prenslerdi. Öyle ki bir yandan, bazen oldukça uzun süren ve hiç imparatorun bulunmadığı dönemler olmasaydı, tüm Avrupa'ya kendilerini korkutucu kılmış olurlardı, zira bu dönemler Almanya ve İtalya prenslerini ve şehirlerini, kendilerinden başkasını tanımamaya, tamamen bir bağımsızlığı sevmeye alıştırmıştı; ve diğer yandan, onların gücü altında ezilmekten korkan papalar, tebaalarını çok sık onlara karşı kışkırtmamış olsalardı, ki bu durum onları nihayet bugün gördüğümüz zayıflığa indirgemiştir.
Barbe-Rousse (Barbarossa) lakaplı Frédéric veya Frédéric I, halkların gücü veya din gayreti ya da bahnesi üzerine en çok deneyimleyenlerden biri oldu. Ancak konumumuzun konusu olmayan bu şeyde durmayarak, onun üç çocuğu olduğunu belirtmekle yetiniyoruz: 1169 yılından itibaren İtalya ve Almanya kralı olarak tanınmış olan Henri; Doğu yolculuğunda 1189'da babasını takip eden ve ondan az sonra ölen Conrad; ve Henri'nin ölümünden sonra imparator seçilen Souabe (Svevya) dükü Philippe.
Frédéric, Sicilya'nın ilk kralı Roger ile Rétest (veya Rétel) kontesi Béatrix'in kızı olan, Philippe-Auguste'ün akrabası Constance ile oğlu Henri'yi evlendirdi. Bu evlilik Milano'da büyük bir törenle, 1186 yılının ocak ayında yapıldı; diğerleri ise bunun Pavia'da olduğunu söyler. Constance'ın babası Roger, birçok çocuk sahibi olmuştu

ve diğerlerinin yanı sıra, en büyüğü olan Roger, ve Guillaume. Roger, babasından önce ölerek arkasında Tancrède (Tancred) adında bir oğul bıraktı. Ancak Guillaume, babasının yerine geçti, o dönemin neredeyse genel geleneğine göre, bu gelenek küçük çocukları en yakın olarak büyüklerin çocuklarının zararına öne çıkarırdı, temsil hakkına yer vermeyerek.
Guillaume 1166 yılında öldüğünde, aynı adı taşıyan oğlu Guillaume onun yerine geçti. Halası Constance'ı kendi varisi yapan ve aynı zamanda Sicilya krallığının verasetini, çocuksuz ölmesi durumunda ona ve Henri'ye güvence altına alan, tüm senyörleri zorlayan ve Tancrède'in kendisini de o zamandan itibaren yemin bağıyla onu kraliçe olarak tanımaya mecbur bırakan bu hükümdardı.
O dönemin, bu anlaşmanın sonuçlarını özenle tarif eden bir yazarı, nedeni Sicilya şansölyesi ile Palermo başpiskoposu arasında var olan kıskançlığa bağlar, ki buralar kral Guillaume'un sarayındaki en güçlü iki kişiydi.
Meslekleri gereği dostluk içinde olmaları gereken bu iki bakan, aslında birbirlerine zarar vermekten başka bir şey düşünmüyorlardı. Şansölyenin Guillaume'un nezdinde ve papadan Monréale'de (Monreale) yeni bir başpiskoposluk kurulmasını elde etmesi bu yüzdendi, ki burası Palermo'nun kapısında ve neredeyse onun piskoposluk bölgesindeydi; ve başpiskopos da bundan intikam almak için, Henri ile Constance'ın evliliğini, az önce söylediğimiz şekilde, rakibinin nezdinde, onun Tancrède'in nezdinde daha az nüfuza sahip olması ya da en azından tacın halefi gibi görünen Tancrède'e karşı olması için gerçekleştirdi.
Bununla birlikte Guillaume 1189 yılının kasım ayında çocuksuz öldü, şansölye ise başpiskoposun tarafına geçmekten kaçınarak, piskopos piskoposa gelip Palermo'da kont unvanıyla anılan prens Tancrède'i getirtti, ve tüm prelatlar ve neredeyse tüm senyörler, Almanların düşmanları olarak, ve Clement III'ün (III. Clemens) rızası ve desteğiyle onu kral olarak tanıdılar; papa Constance ve Henri'ye yapılan yemine rağmen onu kral olarak tanımıştı; şansölye ise bizzat tacı onun başına koydu.

XXIV.

İmparator Henri Sicilya'ya boyun eğdirir ve orada büyük zulümler yapar.

Almanya kralı Henri, eşinin haklarını savunmak için harekete geçmekte gecikmedi; Apulie'de, Tancrède kadar güçlü olan ve onun kendisinden üstün bir konuma yükselmesini hazmedemeyen Trani prensi Roger, Andria kontu (Trani prensi) tarafından desteklendi. Henri, 1190 yılında, mayıs ayında büyük bir orduyla Apulie'ye girdi ve eylülde geri döndü; bu süreçte büyük yıkımlar yaptıktan sonra Andria kontunu düşmanlarının insafına bıraktı, onlar da kontu yakalayıp öldürdüler.
Ertesi yıl olan 1191'de, 10 Haziran Pazar günü gerçekleşen Frédéric'in ölümü, tüm dikkati başka işlere vermek zorunda kalan oğlu Henri'yi bağladı.
1194 yılında Tancrède, Brindes'de (Brindisi) oğlu olan en büyük oğlu Roger'yi taç giydirdi ve aynı yerde onu, Konstantinopolis imparatoru İsaac'ın (II. İsaakos) kızı Uranie veya Marie ile evlendirdi. Aynı 1194 yılının Paskalya'sından sonraki pazartesi günü, yani 15 Nisan'da, Henri, papanın başına tacı koymasından sonra, bir darbeyle tacı elinden düşüren Papa Célestin III (III. Caelestinus) tarafından Roma'da imparator olarak taçlandırıldı. Eşi Constance da onunla birlikte taç giydi. Henri

hemen ardından, papaya rağmen Sicilya ülkesinin hakimi olmak üzere yola çıktı. 29 Nisan'da oraya girdi ve sadece kuşattığı Napoli'de bir direnişle karşılaştı; ancak tüm ordusunu kırıp geçiren ve onu eylülde Milano'ya çekilmeye mecbur bırakan ve oradan da Noel bayramını kutlayacağı Almanya'daki Worms şehrine geçiren veba nedeniyle kuşatmayı kaldırdı. Salerne'de (Salerno) bıraktığı eşi Constance, bu şehrin halkı tarafından yakalanıp Tancrède'e teslim edildi. Ancak papanın aforoz tehdidi altında Sicilya'ya gönderdiği bir kardinal vasıtasıyla, Tancrède onu onurlu bir şekilde imparatora geri göndermek zorunda kaldı ve papa da onun Almanya'ya dönüş masraflarını karşıladı. Bazıları bunu 1192 yılına koysa da, diğerleri papanın 1193 yılında onu geri istediğini söyler, öyle ki Almanya'ya ancak 1193'te ulaşabildi. Célestin, Tancrède'in tarafını tutmaktan geri durmuyordu, zira 1194 yılında, kendisini tanımadığı gerekçesiyle Mont-Cassin (Monte Cassino) manastırına müdahale etmişti.

Henri, 1193 yılında Apulie'de hala birlikler bulunduruyordu; Tancrède onları geri püskürttü; ancak Sicilya'ya döndüğünde, en büyük oğlu olan ve yerine geçen piskopos Roger'yi kaybetti. İkinci oğlu Guillaume adındaki çocuk taç giydi ve kısa süre sonra Tancrède'in kendisi de öldü. Saint-Germain'li Richard tüm bunları 1193 yılına yerleştirir. Bununla birlikte tarihçilerin çoğunluğu, prens Roger'nin ölümünü bile 1194 yılına kadar erteler.

Tancrède'in ölümünden sonra papa, çocuk Guillaume'un şahsında bu hanedanı desteklemeye devam etti. Ancak imparator Henri, karadan ve denizden güçlü bir şekilde silahlanarak filosunu Sicilya'ya gönderdi, kendisi de Napoli krallığına girdi ve 25 Ağustos 1194'te gücüyle ele geçirip harap ettiği Salerne sakinleri tarafından kabul edildi; çünkü imparatoriçe, yani eşi orada esir tutulmuştu ve o, halkın merhamet dilemelerine hiç kulak asmadan intikam aldı; öyle ki Tüm Azizler (Toussaint) gününden itibaren Sicilya'da bulundu ve Messina'da görkemli bir şekilde karşılandı. Aralık ayında Palermo'da kabul edildi ve sarayın ile Sicilya'nın zenginliklerinin hakimi oldu. Ancak Tancrède'nin dul eşi olan kraliçe, oğlu kralla birlikte, adanın güney kıyısına yakın olan, aynı adı taşıyan bir nehrin yanındaki Calatabellotta adlı çok güçlü ve mühimmatla donatılmış bir kaleye çekilmişti.

Henri, burayı güç kullanarak alamayacağını görünce, kraliçe ile anlaşma yoluna gitti, ona kendisi ve çocukları için her türlü güvenliği teklif etti, Guillaume'a Lecce kontluğunu ve Tarente (Taranto) prensliğini vaat etti; sonunda öyle bir noktaya geldi ki kraliçe şatoyu teslim etti ve oğulları ve iki kızıyla birlikte kendisini onun ellerine bıraktı. Henri onları, daha sonra Muscancervaux adıyla anılan şeflerinden birinin muhafızlığına verdi; ve böylece Sicilya krallığının mutlak hakimi olarak kaldı, öyle ki Souabe (Svevya) hanedanı 1266 yılına kadar, yani Saint Louis'nin kardeşi Charles'ın zamanına kadar burayı elinde tuttu.

Henri, kısa süre sonra kraliçeye verdiği sözleri unuttu. Noel günü, Palermo'da, tüm piskoposların ve eyaletin senyörlerinin huzurunda ve rızasıyla imparatoriçe ile birlikte taç giydi; ve bu aynı tören esnasında prens Guillaume'u, annesini ve çok sayıda piskopos ve senyörü, uydurma bir ihanet bahanesiyle tutuklattı. Tancrède'in ve oğlu Roger'nin mezarlarını açtırarak buraları krallık süslerinden mahrum bıraktı; ve nihayet genç prens Guillaume'un gözlerini oydurup onu erkeklikten mahrum

bıraktıktan sonra, onu annesi ve kız kardeşleriyle birlikte Almanya'da hapse gönderdi, buralarda ertesi yıl geri döndüğünde onun hayatına son verildiğine inanılır. Anchin kroniği, onun bu yolculuk esnasında Afrika'nın bir kısmına da boyun eğdirdiğini söyler: Ve biz görüyoruz ki, aslında Sicilya'nın eski kralları, Saint Louis'nin kardeşi Charles'ın selefleri gibi oradan vergi almaya alışmışlardı.
Baronius, Sicilya'nın fethini 1193 yılına koyar ve Éléonor'un (Eleanor) kocası tarafından esir tutulan İngiltere kralı Richard'ın serbest bırakılmasını talep etmek üzere papaya yazdığı bir mektubu aktarır, o Richard ki Henri'nin esiriydi ve burada imparatorun Sicilya'yı zorla ele geçirdiğini işaret eder, papanın dualarına ve tehditlerine rağmen, zira papa bu krallığın kendisine ait olduğunu iddia ediyordu. Ancak Richard 4 Şubat 1194 Cuma günü serbest bırakıldığı için, Sicilya'nın fethini 1193 yılına koymak gerekir.
Öte yandan, Roger de Hoveden'in 1193 yılı boyunca Richard'ın salıverilmesi için yapılan müzakerelere dair aktardığı raporlar, Henri'nin bu süre zarfında Sicilya'da olduğuna inanmaya yer bırakmaz. Onun en azından 1193 yılının mayıs ayında Worms'da, Saint-Pierre'de olduğu; ve spires'da (Speyer) 1194 yılının ortasında bulunduğu kesindir, zira buralardan Richard'ın Saint-Thomas'a yazdığı mektubun tarihi ile Henri'ninki arasında bir fark vardır.
Innocent III'ün hayatını yazan yazar, Henri'nin Sicilya'yı fethetmek için Richard'ın fidye parasını kullandığını söyler. Nangis, Tancrède'nin ölümünü ve Sicilya'nın fethini 1194 yılına koyar; ve Elwang kroniği, Anchin kroniği ve Saint-Germain'li Richard ile birlikte Fosse-Neuve kroniği de Sicilya'nın fethi için aynı şeyi yapar. Auxerre kroniğinin yazarı da aynı şeyi söyler ve Henri'nin 1195 yılına kadar Sicilya'dan dönmediğini, yanında Guillaume'u, Tancrède'in oğlunu, annesini ve kız kardeşlerini getirdiğini; ve Constance'ı 26 Aralık 1194'te doğan genç oğlu Frédéric ile birlikte Palermo'da bıraktığını ekler.

XXV.

Henri ölür. — Oğlu Frédéric, Guala de Bricase tarafından rahatsız edilir.

Henri'nin zulümleri Sicilyalıların adı belirtilmeyen yeni bir kral seçmelerini engellemedi; bu durum onu 1196 yılının sonunda Apulie'ye geri dönmeye mecbur bıraktı, ve o buradan 16 Ocak 1197'de Sicilya'ya geçti, ve bu yeni krala ve diğerlerine karşı her yerde büyük zulümler yaptı, öyle ki Constance'ın kendisi bile kendi ulusundan olanlar için ona karşı çıktı ve onu, kendisini kapattığı bir şatoda kuşattı. Bununla birlikte kısa süre sonra uzlaştılar; ancak o az sonra hastalandı ve 28 Eylül veya 30 Eylül'de Messina'da öldü ve büyük bir törenle Messina'da, daha sonra ise Napoli'de gömüldü. Bazıları onun karısı tarafından zehirlendiğini iddia eder.
Onun ölümünden sonra, Sicilya krallığı ve Almanya'nın diğer birçok toprağı, tüm bu toprakları elinde bulunduran Papa Célestin III'ün ellerine geçti, o Célestin ki Roger de Hoveden'in yazdığına göre, Sicilya krallığını, bugün Napoli krallığı dediğimiz yeri, iki bin gümüş mark karşılığında Heuri'nin oğlu Frédéric'e, Houri (Forli) fıkhına verdi, bu para papa ve kardinaller arasında paylaştırılacaktı, ve Constance'ın onun ve Henri'nin soyundan geldiğine, zira onun uydurma olduğunu iddia edenler

bulunduğuna dair ettiği yemin karşılığında. Constance'ın daha sonra oğluna Frédéric Roger adını verdiği fark edilir.
Innocent III, 8 Ocak 1198'de Célestin'in yerine geçtikten sonra, ve sonraki 22 Şubat'ta kutsandıktan sonra, Frédéric'i daha önce taç giydirmiş olan Constance, Innocent'tan oğlu için ve kendisi için Sicilya krallığının yatırımını talep etmekten geri durmadı. Innocent ona homajı (sadakat yeminini) ve seleflerinin bu krallık üzerinde sahip olduğu veya iddia ettiği hakları saklı tutarak diğer kralların kabul ettiği bazı maddeleri çıkartarak Sicilya kralları lehine olan hakları verdi.
Constance bundan az sonra, 27 Kasım'da öldü, kocasından sonra sadece bir yıldan biraz fazla yaşayarak; ve ölürken, vasiyetinde oğlu Frédéric'in ve devletlerinin vesayetini ve idaresini Papa Innocent'a bıraktı. Diğerleri Constance'ın ölümünü 1199 yılına koyarlar.
Innocent aynı zamanda Tancrède'nin dul eşinin ve kızlarının serbest bırakılması için de çalıştı. Zira Guillaume zaten hapiste ölmüştü. Onlar nihayet şans eseri hapisten kaçtılar ve Fransa'ya sığındılar, orada en büyük kız, Champagne ve Flanders kontlarının yakın akrabası ve güçlü bir adam olan Brienne'li Gautier (Walter) ile evlendi, buralar onları hapisten kurtarmışlardı.
Ve aslında, bu papanın tarihçisine göre, Gautier sadece Frédéric'in çıkarına çalışmakla kalmadı; aksine, çok güçlü bir Alman senyörü olan ve tacı elinde bulunduran ve belki de hala hayatta olan kont Marçoald (Markward) korkusuyla, krallığı korudu.
Gautier karısını Roma'da bıraktı ve Fransa'ya dönerek ordusuyla prensliğinin yönetimini eline almaya hazırlandı.
O 1201 yılında İtalya'ya geri döndü ve orada Alman Diopode veya Diupold ile müttefik olan Marçoald'a karşı parlak zaferler kazandı, o Marçoald ki Napoli krallığının neredeyse tamamını Frédéric'e karşı elinde tutuyordu, Innocent III'ün tarihçisinin dediği gibi. Ancak refahı içindeki aşırı güveni onu korumasız bıraktı. Diupold bir sabah onu gafil avladı ve aldığı birçok kılıç yarasından sonra onu esir aldı, o da az sonra, 1205 yılında öldü, arkasında Gautier adını taşıyan ve aynı zamanda Gautier unvanını alan bir oğul bırakan hamile karısını bıraktı.
Bu genç Gautier, 1225 yılında Kudüs kralı Jean de Brienne'in kızı olan kuzeni Yolande ile evlenen imparator Frédéric'in zamanında İtalya'da bulundu; ve Frédéric'in Sicilya krallığı üzerindeki haklarını savunmak istediği şüphesiyle Fransa'ya çekilmek zorunda kaldı. Jaffa (Yafa) veya Joppé (Yafa) kontu olan bu Gautier de Brienne'in aynısı olduğuna inanılır, o Gautier ki Joinville ondan övgüyle bahseder. 1209 yılında Frédéric, Aragon kralı Pierre'in kız kardeşi ve daha önce Macaristan kralının dul eşi olan Constance ile evlendi. Alphonse onu Sicilya'ya getirdi ve orada öldü.

XXVI.

Souabe'lı Philippe bir kısım Almanlar tarafından, ve Saxe'lı Othon diğerleri tarafından kral seçilir.

Bazı yazarlar imparator Henri VI'nın, 1196 yılında yapılan bir diyette, papanın rızasıyla imparatorluğun seçimli değil, kalıtsal olmasını, ve böylece Sicilya krallığı ile

ayrılmaz bir şekilde birleşmesini emrettiğini yazarlar. Bu kadar önemli olan ve tarihte hiçbir iz bırakmayan bu şeyin doğrusuna inanmak zordur; zira ne birinin ne de diğerinin bu iki nokta üzerinde papaların çıkarıyla uzlaştığı görülmez. Ancak bu yazarların bu görüşe yer vermelerini sağlayan şey, Henri'nin 1195 veya 1196 yılında Almanya'ya döndükten sonra, henüz iki yaşında olmayan oğlu Frédéric'i Romalıların kralı seçtirmesidir, o Frédéric ki henüz vaftiz bile edilmemişti, ve ona Souabe dükü olan kardeşi Philippe, ve Almanya'nın diğer prensleri tarafından sadakat yemini ettirmişti.
Ölürken eşini ve oğlu Frédéric'i, henüz çocuk olan, papanın ellerine bıraktığı, ve Souabe dükü olan Philippe'in onun adına imparatorluğu yönetmesini emrettiği iddia edilir. Vasiyetinde, papanın oğlu lehine imparatorluğu onaylaması durumunda Kilise'ye kendisine ait olan bazı toprakları iade edeceğini belirtmişti.
Almanya'da bulunan ve Henri'nin ölümünü öğrenen Almanlar, Frédéric'e ettikleri yemini unuttular.
Bununla birlikte, o sırada yapılan ve her taraftan Almanya prenslerinin katıldığı seçime yeniden başlandı, buralar piskoposlar tarafından Reims ve Mayence (Mainz) başpiskoposlarına sunulan on iki kişiyi adlandırırlardı, Saxe (Saksonya) dükü ve Rhin (Ren) palatin kontu da buraların arasındaydı. Bunlar aralarından imparatorluk için en uygun gördükleri kişiyi seçeceklerdi: onu hemen Aix-la-Chapelle'de (Aachen) taçlandırdılar, ve o andan itibaren Romalıların kralı d'Alenagne olarak tanındı. Ne yazık ki, o seçildikten sonra bu unvanı taşımadı. Almanya kralı unvanını alan bu Othon'un Romalıların kralı seçildiği, ve [1257] yılında tacı aldığı, ancak hiçbir zaman Roma imparatoru olmadığı fark edilir.
Kölün (Köln) ve Trèves (Trier) başpiskoposları, Bernard, dük de Saxe ve diğer prenslerle görüştükten sonra, Büyük Perhiz'in (carême) ikinci pazar günü, yani 22 Şubat 1198'de, ya da mart ayına denk gelen üçüncüsünde seçim için genel meclisi belirlediler; ve oraya İngiltere kralı Richard'ı da davet ettiler, imparatorluğun başlıca üyesi olarak; o Richard ki belki de Henri'ye esareti esnasında yaptığı homaj (sadakat yemini) nedeniyle, ve ondan beş yüz bin sterlinlik bir feodal mülk olarak aldığı toprağın hakkı yüzünden buraya dahil edilmişti. Bununla birlikte salıverilmesine dair yapılan antlaşmada bu koşuldan hiç bahsedilmez, ve Henri ölürken bu koşulu iptal etmişti. Her ne olursa olsun, Richard meclise bizzat gitmek istemedi ve oraya elçiler gönderdi.
Seçimi yapmak üzere Kölün'de çok az insan toplandı, ve hatta Bernard, dük de Saxe ve diğerlerinin, kendi taraflarında Erfurd'da (Erfurt), Westphalie'deki (Vestfalyalı) Ravensberg kontluğunda, Munster (Münster) ve Minden'de, ya da daha doğrusu Turinge landgrafının toprağında toplandıkları anlaşıldı, Gotha ve Weimar arasında. Oraya birleşme talebinde bulunmak üzere Munster piskoposunu gönderdiler; ancak piskopos onların daha önce Souabe dükü olan Philippe'i, Henri VI'nın kardeşini seçmiş olduklarını öğrendi, o Philippe ki imparatorluğu Frédéric'in, yeğeninin lehine tutmak ister gibi görünüyordu; ve Frédéric'in o sırada henüz Romalıların kralı seçilmemiş olduğunu söyleyen tarihçiler bulunmaktadır. O, kendi partisinin şehirlerinin, Mulhouse'un (Mülhausen) bağlılıklarını kabul etti, ki burası aynı zamanda Turinge landgraflığındadır. Kölün meclisi tacı bir başka prense vermeyi

kabul etmeyerek, dük de Zeringhen (Zähringen) Bertolde'a (Berthold) vermeyi vaat etti, şu şartla ki o bir gün Ren üzerindeki Andernach'ta bir orduyla bulunsun. O yeminle ve rehineler vererek buna söz verdi. Ancak cesaret veya güç eksikliğinden, Philippe'in ona sunduğu parayı kabul etti.
Kölün başpiskoposu, güvencesini almış veya güçlü bir şekilde kendisini buraya davet eden bir prensin nezdinde boyun eğmeyi bir onur meselesi saymadığı için, yeni bir seçim yapmak üzere harekete geçti, orada, yeğeni Othon de Saxe'ın, seçilmiş ve ardından Aix'de taçlandırılmış olan en büyük oğlu seçildi. Onun Mathilde'in, Richard ve Henri'nin kız kardeşinin, ve Souabe dükünün oğlu olduğu, annesinin tarafından Frédéric I ile kuzen veya yakın akraba olduğu, onun mülklerinden mahrum bırakıldığı ve İngiltere kralı II. Henri'nin, dedesinin nezdinde sığınmak zorunda kaldığı bilinmektedir. Almanya prensleri, papa Innocent'a seçim hakkını kabul etmesi ricasıyla mektuplar yazdıklarında hala buralarda bulunuyorlardı.
Philippe, onun lehine olan, ve Souabe hanedanının tüm zenginliklerini elinde bulunduran Philippe-Auguste'ün desteğini aldı, o Philippe-Auguste ki Célestin tarafından İtalya'da yaptığı bazı şiddet hareketleri yüzünden aforoz edilmişti; onun halefi ise Othon lehine her zaman daha olumlu oldu. Bununla birlikte Philippe, Sutri piskoposunun nezdinde aforozunun kaldırılmasını elde etti, o piskopos ki papa tarafından diğer işler için elçi olarak gönderilmişti, ve Almanya'ya vardığında onu seçilmiş olarak buldu.
İmparatorluğun prensleri Philippe ve Othon arasında paylaşıldılar, ve yabancılar gibi tüm Almanya da çatışmalar ve savaşlarla dolu kaldı, buraları özellikle Kölün'deki Saint-Pantaleon keşişi Godefroy'un anlatımında görebiliriz. İç savaşların kaçınılmaz diğer sonuçları ve yıkımları hariç, Kilise de bundan çok acı çekti, çünkü papa onlara hak ettikleri değerleri ve saygıyı vermiyordu.

XXVII.

Bohemya kralı d'Otaker öldürülür. — Philippe, Almanya kralı ve imparatoru, suikasta uğrar, ve Othon herkes tarafından tanınır.

Primislaus adıyla da anılan Bohemya kralı d'Otaker (Otakar), bu kargaşalar esnasında sık sık taraf değiştirdi; ve Bohemya kontu olarak sahip olduğu unvanı dük unvanıyla değiştirdi, ve ona Romalıların kralının tacını giydiren kişi oldu. III. Innocent bu prensin kendisine yazdığı mektupta, kendisinden önceki papaların ona kraliyet tacını verdiklerini ve buna rağmen buraların mektuplarında kendisini bu unvanla nitelendirmediklerini güvence altına alır.
Frédéric I'in Bohemya düküne tacı ve kraliyet onurunu vermiş olduğu işaret edilmiştir. Onların buraları Alman imparatorları tarafından veya Almanya prensleri tarafından tanınmış gibi görünmedikleri bir gerçektir; çünkü Sifrid der ki, Otaker Bohemya'daki ilk kraldı, ve Augsburg kroniği, ki 1265 yılında biter, buraların Bohemya krallarının başlangıcı olduğunu söyler. Bu durum, Philippe'in tacı 1198 yılında Mayence'da yapılan görkemli bir törenle almasıyla gerçekleşti, ve o bu törene katıldı başında kraliyet tacı ve elinde imparatorluk kılıcıyla. Diğerleri bunu 1199 yılına koyarlar.
Ertesi yıl Philippe, skandal yaratan bir zina nedeniyle onu karısından ayırmak istedi, Othon'un tarafını tuttu ve Almanya'da en korkunç kötülükleri yaptı. Bununla birlikte,

papanın Othon'u desteklediğini gayet iyi bilen Philippe, tıpkı talep ettiği gibi, 19 Nisan 1204'te ona kral olarak tanınmak istediğini yazdı ve Aix'de görkemli bir törenle Othon lehine taç giydirilmesi için onu teşvik etti, ki bu durum III. Innocent'ın mektubunun tarihiyle uyuşur. Otaker daha önce 1203 yılından itibaren kral olarak taç giymişti; ancak o bunu III. Innocent'ın mektubunun tarihiyle uyuşturmaz. Calvisius, d'Otaker'in aslında 1205'te taç giydiğini, ve Philippe ile birleştiğini, onun da ona kızlarından birini oğlu Wenezlaus (Wenceslas) için verdiğini söyler. Her ne kadar papa Othon için her zaman kararlı göründüyse de, bu prensin güçlerinin azaldığını ve Philippe'in güçlendiğini görerek, 1207 yılında Almanya'ya barışı sağlamanın yollarını bulmak üzere iki kardinal legat gönderdi. İki rakip Kölün yakınlarındaki bir yerde karşı karşıya geldiler; iki kardinal Othon'a, Philippe'in tarafında, eğer imparatorluğu ona bırakmak isterse, Philippe'in ona kızını Almanya dükalığı ile birlikte evlilik olarak vereceğini ve diğer bazı gelirler sağlayacağını teklif ettiler. Ancak Othon egemenliği bırakmaktan bahsetmek istemedi.

Ertesi yıl Philippe'in tüm rakiplerini tamamen dize getirmekten başka yapacak bir şeyi kalmamıştı, ve o bu amaçla büyük güçler toplamıştı. Ancak Bamberg'de bulunduğu sırada, bir kan davası yüzünden, Witislishpach palatin kontu Othon, odasına girdi ve 24 Haziran 1208'de, bu prensin kendisine evlilik olarak söz verdiği kızını reddetmesine öfkelenerek onu bir kılıç darbesiyle öldürdü. Kendisine bağlı olanlar için tiranlığın şefi olan bu prens, böylece öldü, ve imparatorluk için, onun prenslerin Almanya'yı hemen Halberstadt diyetinde toplayacak olan yeni bir seçim yapmalarını umduğu bir sırada, ve ardından buralar bu yılın Saint-Martin (Martin bayramı) gününde Frankfurt'ta toplandılar.

Bir rapor Othon'un Henri'nin ölümünden sonra Almanya'da imparator olarak seçilmek üzere çağrıldığını, onun Poitou'da olduğunu, orayı Richard'ın ona senyör olarak verdiğini, ve böylece Fransa'dan geçip Philippe-Auguste'ü selamlamak zorunda kaldığını taşır. Görüşmede Philippe'i etkilemek için onunla şakalaşmak istedi; ona krallıkta kalırsa imparatorluğa geri döneceğini söyledi; ona eğer Saxe kontu onun seçimine rıza gösterirse, ona en iyi şehirlerinden üçünü, Paris, Estampes ve Orléans'ı vereceğini söyledi; ve ondan bunun için sadece sahip olduğu çok güzel bir atı talep etti, Othon da bunu ona hemen verdi.

Frankfurt diyetinde, ya da 1209 yılında Epifani (Teofani bayramı) bayramında Augsburg'da toplandığı bir diğerinde, Bavyera hukuku uyarınca, bir tarihçinin dediğine göre, Witislishpach palatinini ve Philippe'in ölümüne suç ortaklığı etmiş olan herkesi sürgüne gönderdi; prensler bu suçun cezasız kalması durumunda hepsinin hayati tehlike içinde olacağını ona temsil etmişlerdi. Böylece palatin, saklandığı bir manastırda tanınarak, daha önce öldürmüş olduğu bir adamın oğlu tarafından hemen ölüme mahkum edildi.

XXVIII.

Othon papa tarafından taçlandırılır ve kısa süre sonra aforoz edilir. — Frédéric II imparator seçilir.

Othon, zihinleri tamamen kazanmak için Philippe'in Béatrix adındaki kızıyla evlenmesi gerektiğine inandı. Papanın bu evliliğe izin vermesi (dispense)

gerekiyordu; çünkü Béatrix'in dedesi olan Frédéric I ile Othon'un veya Henri'nin babası öz kuzenlerdi. Innocent, Othon'un bu evliliği yapmasına izin vermek ve hatta bunu ona emretmek üzere iki kardinal gönderdi. Kardinaller, Pentkot'un (Hamsin) sekizinci gününde, 24 Mayıs civarında Wurtzbourg'da (Würzburg) toplanan diyette beyanlarını sundular. Konuşmalarını Latince yaptılar ve Wurtzbourg piskoposu bunu Almanca'ya tercüme etti. Bundan sonra, Cluni ve Cîteaux tarikatlarının tüm din adamları adına konuşan Morimond başrahibi, papanın otoritesiyle, bu evlilik vasıtasıyla işlenecek olan manastır günahının, papanın izniyle yapılmış olmasına rağmen, tarikat üzerine yüklendiğini ilan etti; Othon'a kefaret olarak Cîteaux tarikatına bağlı bir manastır inşa etmesini vb. emretti. Ardından, Avusturya dükü Léopold ve Bavyera dükü Louis tarafından takdim edilen prensesle bu evlilik için rıza verildikten sonra, Léopold nişanlıyı, tarihçinin dediğine göre Fransa'nın adetlerine uygun olarak, kardinallerin elleri vasıtasıyla Othon'a teslim etti (desponsatur).
Othon daha sonra, İtalya'daki şehirlere ve eyaletlere boyun eğdirmek ve onlardan vergiler almak üzere Saint-Pierre'e doğru yola çıktı. Roma'ya 26 Eylül Cumartesi günü ulaştı ve bazı kardinallerin ve diğerlerinin muhalefetine rağmen ertesi gün, yani 27'sinde ya da sekiz gün sonra, yani 4 Ekim'de taç giydi.
Othon'u her zaman desteklemiş olan papa, onu taçlandırmadan önce ve hatta o İtalya'ya gelmeden önce, ondan yeminle doğrulanmış çeşitli sözler almıştı; buna göre Othon, seleflerinin papalara hiçbir zaman göstermediği tam bir itaati ona sunacak, boş kiliselerin mallarına (yani régale hakkına) el koymayarak buraları kiliselere bırakacak; dindar Louis (Louis le Débonnaire) zamanından beri papalara devredilmiş olan her şeyden, özellikle Radicofani'den Ceperano'ya kadar olan yerlerden, Ancone (Ancona) Marklığı'ndan, kontes Mathilde'in topraklarından, Ravenne (Ravenna) Eksarhlığı'ndan vb. papaların yararlanmasını sağlayacaktı; Sicilya kralına karşı savaş açmayacaktı. Ve Philippe-Auguste onun taç giymesine karşı çıktığı için, çünkü onun Fransa'nın her zaman düşmanı olduğunu biliordu, Othon ona bir altın yükümlülük senediyle, Fransa ile ilgili olarak kesinlikle papanın kararına ve iradesine uyacağına dair söz vermek zorunda kaldı.
Onhocent, bu Othon'un yükselmesini bu kadar hararetle arzulamış olan kişi, bundan pişman olmakta gecikmedi. Hemen araları bozuldu ve bazılarına göre tam taç giyme gününde buralar birbirine girdi. Fransızlar, Othon'un düşmanları, ve İtalyanlar, imparatorun yaptığı tüm yeminleri bozduğunu görerek suçu papaya attılar; yani Matthieu Paris, Othon'un taraftarı, neye dayanarak krallarına, tebaası oldukları adamlara, ve İngiltere krallarının yeğenine, itaat ettiğine dair yazıyorsa, burada papanın ondan kendisi için yapması imkansız olan şeyler talep ettiğini ekler. Ancak bizzat kendisinin, eğer ona atfedilen senet doğruysa, Valenciennes'de 1215'te (veya daha doğrusu 1214'te) yaptığı vaat belgesi gerçektir, zira o orada kendisini mahkum etmektedir. O, tıpkı Nangis'in dediği gibi, Sicilya kralına karşı hiçbir şey yapmayacağına yemin etmişse, onu haklı çıkarmak mümkün değildir; zira kesin olan şudur ki, o 1210 ve 1211 yıllarında Napoli krallığına ordularıyla girdi, orada çok sayıda şehri ele geçirdi, ve Frédéric'i öyle bir duruma düşürdü ki, Frédéric şahsını kaçırmaktan başka bir kurtuluş ümidi taşıyamaz hale geldi. Bu husus nedeniyle, tarihçilerin çoğunluğuna göre, papa onu 1210 yılında aforoz etti, her ne kadar bir

yazar onun daha önce aforoz edilmiş olduğunu söylese de, bu durum şüphesiz papanın iddia ettiği çeşitli şehirleri ele geçirmiş olmasından kaynaklanıyordu.
Othon, aforoz edildiği için hiç sarsılmayarak, papanın tebaasını ona borçlu oldukları sadakat yemininden muaf touduğunu ilan etti, ve anathema (lanet) cezası altında onun prens olarak tanınmasını yasakladı; ve böylece mülkleri ve kargaşaları yeniden canlandırarak, Philippe'in ölümünün Fransa'da yaratmış olduğu derin barışı bozdu, her ne kadar Othon orada bulunmasa da.
Papanın bu kararı, Mayence ve Trèves başpiskopolarını, Bohemya kralını, Avusturya ve Turinge düklerini ve birçok başkasını Othon'a karşı aniden kışkırttı. Buralar 1211 yılında Bamberg'de toplandılar, amaçları Sicilya kralı genç Frédéric'i imparator seçmekti, bu durum papanın emri ve Philippe-Auguste'ün tavsiyesi uyarıncaydı. Bu tasarım o sırada icra edilmedi; ancak daha sonra ve aynı 1211 yılında Frankfurt'ta gerçekleştirildi ve Almanya prensleri papaya bu seçimi onaylaması ricasıyla elçiler gönderdiler, o papa ki ciddiyeti korumak için bunu bir süre erteledi, ta ki Frédéric'i Almanya'ya getirtmek için harekete geçene kadar.
Othon, bu haberi aldığında, kasım ayında Napoli krallığından ayrıldı ve 1212 yılının Büyük Perhiz (carême) zamanına doğru, ordusuyla birlikte muzaffer olarak (prospere) Almanya'ya geri döndü. Brunswick'te (Brunsvik), dört günün sonunda ölen Philippe'in kızıyla olan evliliğinin törenini kutladı, ve Pentkot'a (Hamsin) doğru Nuremberg'de (Nürnberg) büyük bir diyet topladı, orada papa ile olan savaşın gerekçelerini sundu.

XXIX.

Frédéric Almanya'ya gelir ve oranın efendisi olarak kalır. — Othon ölür.

Bununla birlikte, papa tarafından Sicilya kralı ilan edilen Frédéric, 17 Mart 1212 Cumartesi günü Gaète'e (Gaeta) ulaştı. Bir ay orada kaldıktan sonra Roma'ya geldi, orada papa ve Romalılar tarafından son derece onurlu bir şekilde kabul edildi ve her yerde lehine yazılar yazıldı. Roma'dan deniz yoluyla ayrıldı ve Lombardiya ve Almanya'yı geçmek üzere Cenova'ya ayak bastı.
Alpler'i kışın Saint-Nicolas gününde, yani 6 Aralık'ta geçti. İlk olarak Coire piskoposu tarafından kabul edildi, ve ardından Saint-Gall (St. Gallen) abbéi Udalric tarafından, o abbé ki ona Constance'a kadar eşlik etti. Oraya tam zamanında ulaştı; çünkü Othon ordusuyla birlikte Uberlingue'de (Überlingen) bulunuyordu, Constance gölünün diğer tarafında; öyle ki dük Conrad şehre onun girmesini reddetmeye cesaret edemedi. Bazıları onun adamlarının ve halkın halihazırda buralarda bulunduğunu ve ona bir koruma hazırladıklarını söyler; öyle ki Frédéric, Othon'dan üç saat önce Constance'a ulaştı; ve Othon ne Constance'a girebildi ne de tüm Almanya'ya.
Othon daha sonra Brisac'a (Breisach) çekildi; oradan, kendisini takip eden insanların küstahlığı yüzünden, gürültüsüz ve ordusuz Saxe'a geçti, ve tebaasının bir kısmını tiranlığı yüzünden terk etti; oysa Frédéric, Basle (Basel) ve Brisac halkı tarafından, ve Almanya'nın en büyük şehirleri ve senyörleri tarafından büyük bir sevinçle kabul edildi. Alsace'daki Haguenau'yu (Haguenau) aldı. Mayence'a geldi ve 2 Şubat 1213'te, Arınma bayramında (Purification) orada kutsandı, Ratisbonne'da

(Regensburg) Paskalya civarında bir diyet topladı, ve ikincisini Meryem'in Göğe Kabulü (l'Assomption) zamanında Constance'da, ve üçüncüsünü ise Constance gölü üzerindeki Merspurg'da (Meersburg) yaptı. Ve buna rağmen, bazıları Frédéric'in Mayence'da ancak 1212 yılının Saint-André (Andras bayramı) gününde bulunduğunu ve orada büyük bir saray topladığını söylerler, ve bir diğerini ise aynı yıl Ratisbonne'da yaptığını; Mayence'da Saint-Nicolas gününde taç giydiğini; ve daha önce Lorraine'deki Vaucouleurs'e geldiğini, burada Philippe-Auguste'ün ona oğlu prens Louis'yi göndermiş olduğunu, buraların Othon'a karşı birlikte hareket etmek üzere anlaştıklarını ve imparatorluğun Fransa ile olan eski ittifakını yenilediler. Bununla birlikte bu konferansın ancak Guillaume le Breton'un dediği gibi Frédéric'in taç giymesinden sonra, kralı 1211'de buraya gönderen babasının zamanında yapıldığı daha muhtemeldir, zira biz bunun başka türlü savunulabileceğini görmüyoruz.

12 Temmuz 1213'te, Frédéric Egra'da (Eger) papaya hitaben, imparatorluğun çeşitli prenslerinin mührü ve imzası altında bir bağlılık mektubu yazdı. Bu, daha önce Othon'un tahtından önce Roma'da yapmış olduğu, az önce yukarıda bahsedilen sözlerin aynısını içeren bir vaattir. Buradan anlaşıldığı üzere, o andan itibaren bir yıldan fazla bir süredir Romalıların kralı unvanını taşıyordu. Othon, krallığın aşağı kısımlarında, yani Aşağı Almanya'da kendini tutmaktan geri durmadı, ve hatta 1214 yılında, yeğeni İngiltere kralının yardımına büyük güçlerle geldi. Ancak amcası, Fransızlar tarafından, 27 Temmuz'da, Flandre'daki ünlü Bovines savaşında tamamen yenilgiye uğratıldı, bu durum onun yıkımını tamamladı; ve o, ömründen geri kalan birkaç yılı, bir imparatordan ziyade bir özel şahıs gibi, Saxe'daki kalıtsal topraklarında yaşayarak geçirdi.

Frédéric, bu avantajdan daha fazla yararlanmak için Moselle ve Meuse nehirlerini geçti, Brabant dükünü teslim olmaya zorladı, ve imparatorların Almanya kralı olarak taç giymeye alışkın oldukları Aix-la-Chapelle'i kuşattı. Ancak yiyecek kıtlığı ve soğuklar kuşatmayı kaldırmasını zorunlu kıldı. Bununla birlikte, Othon'un partisi her gün zayıfladığından, ertesi yıl olan 1215'te yeniden burayı kuşattı, ve orayı çok az bir zorlukla ele geçirdi; 25 Temmuz'da orada taç giydi, ce hemen ardından Kudüs'e gitmek üzere haç taktı, bunu krallığın birçok senyörü ile birlikte yaptı.

Hala 1 Temmuz'da Strasbourg'daydı, oradayken papaya hitaben, Sicilya kralı olan oğlu Henri'yi daha önce taç giydirmiş olduğunu, onu eşi Constance'dan, Aragon kralının kız kardeşinden aldığını bildiren bir mektup yazdı. Aynı mektupta papaya, imparatorluk tacını aldığında oğlunu serbest bırakacağına ve ona Sicilya'nın mutlak egemenliğini devredeceğine, unvanı saklı tutmak şartıyla söz veriyordu, şu şartla ki imparatorluğun, papanın zararına Sicilya tacı üzerinde hiçbir hakkı olmayacaktı.

Latran'da (Lateran) toplanan, 1215 yılının kasım ayındaki genel konsilde, Frédéric ve Othon'un elçileri kendi haklarını savundular; ve her biri papanın önünde kendi iddialarını sürdürdü ve nihayet papa Frédéric lehine karar verdi ve Almanya prenslerinin yapmış olduğu seçimi onayladı, ki bunu halihazırda, eğer resmi bir beyanla değilse bile, en azından eylemleriyle ve mektuplarıyla yapmıştı.

15 Mayıs 1218'de Othon öldü, Hildesheim piskoposu tarafından aforozu kaldırıldıktan sonra, hastalanmasından hemen önce reddettiği şey olan papanın

iradesine boyun eğmesi şartıyla. İmparatorluk süslerini, buraları Frédéric'in ellerine teslim etmesi için Ren palatini Henri'ye bıraktı. Onun ölümüne dair söylenen olağanüstü ve inanılması güç şeyleri ise başkalarının rapor etmesine bırakıyoruz.

XXX.

Frédéric imparator olarak taçlandırılır; oğlu Henri'yi Romalıların kralı yapar; Doğu'ya gitmeye söz verir.

Frédéric, bu huzurlu ölüm sayesinde kendisini imparatorluğun sahibi olarak bularak, 1219 yılında Frankfurt'ta büyük bir meclis topladı; orada birçok güzel kararname çıkarttı ve ardından imparatorluk tacını almak üzere İtalya yolculuğuna hazırlandı. Diğer taraftan, 1216 yılında Papa Innocent'ın yerine geçmiş olan Honoré III, haç takarak taahhüt altına girmiş olduğu Doğu yolculuğunu gerçekleştirmesi için ona baskı yapıyor, hatta bunu 21 Mart 1220 tarihinden önce yapmaması durumunda kendisini aforoz etmekle tehdit ediyordun. Şüphesiz prensler, göğü ve yeri kendilerine karşı ayaklandırma pahasına, tamamen kendi istekliliğine bağlı şeyleri yapmaya kendilerini mecbur bırakmak için kullanılan bir otoriteyi azaltmanın yollarını aramakta biraz haklı görülebilirlerdi. Bununla birlikte, eğer Frédéric bizzat Honoré'den, kendi yeminlerini yerine getirmemeleri durumunda kendisini ve diğer tüm Almanya haçlılarını aforoz etmesini rica etmişse, tıpkı papanın Frédéric'e yazarken güvence altına aldığı gibi, o zaman papanın kendisinden ziyade kendi kendisinden şikayet edecek daha çok şeyi vardı.

Honoré, Frédéric'e verdiği süreyi 1221 yılının ağustos ayına kadar uzatmak zorunda kaldı; ve buna rağmen Frédéric, Frankfurt diyetinde, tek oğlu olan Henri'yi Romalıların kralı seçtirdi veya seçilmesine göz yumdu; bu durumdan haberdar edilmemiş olan papa çok öfkelendi; çünkü Henri'nin Sicilya kralı ilan edilmesini, bu tacın imparatorluk tacıyla birleşmesini engellemek için istemiş olduğundan, aldığı bu önlem tamamen yararsız hale gelmişti. Frédéric bu konuda elinden geldiğince en iyi şekilde mazeret sundu; ancak oğluna tacı ancak 8 Mayıs 1222 Pazar günü, Aix-la-Chapelle'de giydirdi [6] ve hatta Henri kendi hükümdarlığını ancak 1224 yılından itibaren sayıyor görünmektedir. Babası Frédéric, onu 1222 yılında, Nuremberg (Nürnberg) şehrinde, Avusturya dükü Léopold'ün kızıyla evlendirdi.

1220 yılına geri dönmek gerekirse; Frédéric, Frankfurt'tan İtalya'ya, bağlılık yeminlerini kabul etmesi, her şeyi tam bir otoriteyle düzenlemesi ve orada almayı planladığı imparatorluk tacını almak üzere yapacağı yolculuk için gerekli olan her şeyi hazırlaması amacıyla şansölyesi olan Spire (Speyer) ve Metz piskoposu Conrad'ı gönderdi. Elimizde bulunan mektup Frankfurt genel diyetinin 17 Nisan tarihini taşımaktadır. Frédéric ardından Almanya'dan ayrıldı ve İtalya'ya geldi; burada papa ile Romalıların arasını düzeltti ve en geç 10 Kasım'da Roma'ya geri dönmesini sağladı, oysa Romalılar onu bundan üç ay önce dışarı çıkmaya zorlamışlardı. Frédéric ardından Roma'ya geldi ve 22 Kasım Pazar günü, eşi Constance ile birlikte imparatorluk tacını papanın ellerinden aldı. Papanın aldığı önlemler ve Frédéric'in taç giyme gününde yayınlamaya mecbur kaldığı yasalar hakkında Raynaldus'ta geniş ayrıntılar görülebilir. Bunlardan bir kısmı Goldast'ın derlemesinde yer almaktadır. 1 Ekim tarihli olanın ise papa tarafından dikte ettirildiği şüphesizdir.

Frédéric, taç giymesinin hemen ardından yeniden haç taktı, önümüzdeki mart ayının ilk gününden itibaren Doğu Hristiyanlarına güçlü bir yardım göndereceğine, vebizzat kendisinin ağustos ayında yola çıkacağına söz verdi; zira tarihten görülmektedir ki bunlar Filistin'e gitmek isteyenlerin alışık oldukları iki dönemdi.
Roma'dan çıkışta, Frédéric Napoli krallığına girdi ve 15 Aralık'ta zaten oradaydı. 1221 yılının mart ayı civarında Bavyera dükünü Doğu'ya gönderdi [18] ve arkasından oraya yirmi kadar galere gönderdi; aynı yılın haziran ayında ise bizzat kendisi yola çıkacaktı; ancak kendi eyaletlerinden dışarı adım atmadı. Bununla birlikte, Doğu'dakilerin, Mısır sultanının kendilerine sunduğu, kendilerine Filistin'i geri verme teklifini, onun geleceği umuduyla reddetmelerine neden oldu ve bu reddin ardından, daha önce ele geçirmiş oldukları, papanın tüm kötü başarıları Frédéric'in gecikmelerine bağladığı Damiette'i (Dimyat) kaybettiler; papa ona 19 Kasım 1221'de yazarak, yeminini yerine getirmesi için baskı yaptı ve bunu yapmaması durumunda onu aforoz etmekle tehdit etti. Raynaldus Frédéric'in mektuplarını aktarmaz, o mektuplar ki orada kendini haklı çıkarmak için ne dediği görülebilirdi.
Honoré, aynı zamanda, Frascati piskoposu olan legatı Nicolas'yı imparatora gönderdi ve ona, eğer Frédéric gerçekten Filistin'i geri alma niyetini taşıyorsa, bir an önce konferans ayarlamasını emretti. Frédéric ve Nicolas, papanın Frédéric'in niyetlerinden şüphe etmemesi gerektiğini düşündüğü bir ruh haliyle hareket ettiler; zira ikisi birlikte, 1222 yılının nisan ayının sonuna doğru, çok büyük sayıda insanın huzurunda, Roma kırsalında, Labour (Lavoro) toprağına doğru olan Veroli'de görüştüler. Honoré, daha sonra Albe (Alba) piskoposuna, Filistin'deki legatına yazdığı bir mektupta, Frédéric'in tüm tam niyetlerine tanıklık eder.
Bu konferansta, bir sonrakinin Saint-Martin (Martin bayramı) zamanında Vérone'da (Verona) yapılmasına karar verildi; buraya tüm laik ve kilise prensleri davet edilecekti ve Frédéric, papanın Vérone'daki mecliste veya o sıralarda nerede bulunuyorsa orada kendisine işaret edeceği dönemde kesinlikle denizi geçeceğine dair kamuya açık ve görkemli bir şekilde yeniden yemin edecekti. Aynı şekilde, Kudüs kralının ve Tapınak (Templier) ile Hospitalier şövalyelerinin büyük üstadlarının, buraları müzakere etmek ve yanlarında galere bulundurmak üzere İtalya'ya gelmeleri gerektiği konusunda da anlaşıldı; Frédéric ise Apulie'ye geri dönerek bu iş için dört galere gönderdi.
Vérone'da işaret edilen konferans gerçekleşmedi; aksine 1223 yılında, Campanie'deki (Kampanya) Ferentino'da yapıldı; burada Kudüs kralı Jean, orada bulunan imparator tarafından karşılandı ve bir ay boyunca orada kalındı. Frédéric, papanın ve diğerlerinin tavsiyesi uyarınca, 1225 yılının Saint-Jean (Vaftizci Yahya bayramı) gününde Doğu'ya geçeceğine yemin etti. İşte bu nedenle, papa bu aynı yıl her tarafta haçlı seferi vaaz edilmesini emretti ve haçlıları 1225 yılının Saint-Jean gününde Frédéric ile birlikte geçmek üzere hazır bulunmaları konusunda uyardı. Papanın bu konferans üzerine yazdığı şeyden anlaşılmaktadır ki, Hristiyanların ve özellikle büyük prenslerin barış içinde yaşayacaklarını, böylece kutsal toprakların yardımına daha özgürce gidilebileceğini umuyordu.

XXXI.

Frédéric, Kudüs'lü Isabelle ile evlenir, onu babasından mahrum bırakır. — Yolculuğunu erteler. — Nocera Sarazenleri.

Frédéric'in karısı Aragon'lu Constance, bir önceki yıl Sicilya'da öldüğü için, Doğu yolculuğu esnasında Doğu'dakilerin ricası üzerine, Kudüs kralı Jean'ın kızı ve bu tacın varisi olan İsabelle (Isabella) ile evlenmeyi vadetti; ve bu nişan o andan itibaren kamuya açık olarak yapıldı. Bir antik kronik onunla bu aynı yıl evlendiğini söyler görünmektedir. Ancak bu durum ancak 1225 yılında gerçekleşti, zira Frédéric'in haziran 1225'te yaptığı gibi, Frédéric hükümdarlığının ancak yirmi birinci ve Kudüs'ün ise birinci yılında olduğunu sayıyordu; ve İsabelle henüz evlenecek yaşta değildi. Frédéric onunla 1225 yılının kasım ayında, Brindes (Brindisi) şehrinde büyük bir görkem ve törenle evlendi.

Jean de Brienne, yaşadığı sürece Kudüs kralı olarak kalmayı umuyordu. Teutonlar'ın (Töton şövalyeleri) büyük üstadı, evliliği idare etmiş olan kişi, ona imparatorun niyetinin bu olduğunu güvence altına almıştı. Papanın da bu evliliği gerçekleştirme niyetinde olduğu, ve herkesin bunu beklediği görülür; zira bir imparatorun kayınpederi olduğunda, onur ve güç bakımından çok daha fazla büyüyeceğine, ve halihazırda sahip olduğu şeyi kaybetmekten uzak olacağına inanılırdı. Ancak evliliğin hemen ardından Frédéric, Jean'dan Kudüs krallığının tüm unvan ve bağımlılıklarını kendisine devretmesini talep etti. Jean buna son derece şaşırdı; ancak direnecek gücü olmadığından, en güçlünün emrine boyun eğmek zorunda kaldı. Frédéric ardından bu prens için hiçbir küçümseme ve nefret beslemediğini gösterdi [11] ve onun sarayından, ocak veya şubat 1226 ayında ayrılmasına kadar öldürülmekten kurtulamayacağını anladığı iddia edilir. Frédéric, Jean'ın kendisine karşı bazı görevlerini yerine getirmediğini iddia ediyordu. Diğerleri ise Jean'ın, Gautier de Brienne'in, yani kardeşinin haklarını, merhum annesinin Sicilya krallığı üzerindeki iddialarını imparatora karşı sürdürmek istediğini, ve kral Jean'ın, yani amcasının da bu işi desteklediğini ve Apulie'yi kışkırttığını söylerler.

Papa Honoré, 1226 ve 1227 yıllarında Frédéric'e yazarak, Jean'ın durumunun düzeltilmesini istedi. Bu eylem üzerine her tarafta hissettikleri duyguları şu sözlerle ifade eder: "İmparatorluk basireti, başkalarının tedbiri, ve tiranlığın bu kadar sertliği karşısında tüm dünya şaşkınlık içindedir..." Kudüs krallığı inançlı tebaaya nasıl emanet edilebilir? Orada bulunan sadık Hristiyanlar için ne kadar zarif? Ne kadar korkunç bir inançsızlık? Kutsal işlerin bu ticareti için kim kullanılacak? Eğer bu ittifak birleşmişse, yine de tam bir özen, dürüstlük ve gayret nedeniyle, ve o andan itibaren halkın lütfuna, ve mekanların bilgisine sahip olan kişi bu krallığı yönetmelidir... Bunlar küçük görülür ve hayranlık duyulur, bu kadar kötü tarzda yapılan bu eylemler karşısında, ve bunlar, açıkça söylemek gerekirse, nefretliktir.

Papanın duaları yararsız kaldı ve Jean, Konstantinopolis imparatorluğu tarafından çağrılana kadar, Kudüs kralı unvanıyla yetinmek zorunda kaldı. Ancak bazıları onun daha önce L'Aponille (Aventino) piskoposluk haklarını aldığını, orada bazı yerleri Frédéric'e karşı savunduğunu, orada Romalıları kazanmak için çalıştığını eklerler. Romalılar, Frangipanes ve diğer bazı büyüklerin yardımıyla ona homaj (sadakat yemini) ettiler. İşte bu nedenle Romalıların Grégoire'a karşı giriştikleri taşkınlıklar buna bağlanır, o Grégoire ki Paskalya'nın ertesi günü, 27 Mart'ta, ayin esnasında

ona hakaret edildi ve birkaç gün sonra şehirden çıkmak zorunda kaldı; oysa nisan ayında şehirden ayrılmak ve Pérouse'a (Perugia) çekilmek zorunda kalmıştı, diğer yollardan geçtikten sonra; ki bu durum Frédéric'e atfedilir. İmparatorun kilise adamlarına karşı her türlü şiddeti uygulayarak papadan öç aldığı eklenir. Frédéric, bir önceki yıl yapmış olduğu yolculuğu bozduktan sonra, yeminini yerine getireceğine dair söz verdi. O, Doğu'ya geçmek üzere gerçekten hazırlanıyordu ve kilise adamları ve laikler arasından çok büyük sayıda insan topluyordu.

XXXII.

Frédéric papa ile bozuşur; Lombardlara karşı savaş yürütür. — Her şey yatışır.

Ancak Hristiyanların kutsal topraklarda uğradığı kayıp, bu prensin o kadar cesur ve bu kadar güçlü olması, tüm bu kötülüklerin ve acıların asıl nedeni oldu. Frédéric'in 1225 yılında Doğu'ya gitmek üzere verdiği söz için, papa ona iki yıllık bir gecikme süresi vermişti, bu durum Jean de Brienne'in ve Kudüs patriğinin ricası uyarıncaydı; ve bu gecikmenin ardından Frédéric, 22 Temmuz 1225'te, 1227 yılının ağustos ayında Filistin için yola çıkacağına yemin etmişti, orada iki yıl boyunca iki bin şövalyeyi ve onların teçhizatını barındırmaya; yüz palandris (şövalye gemisi) ve elli galere bulundurmaya, ve ayrıca kendi hesabına oraya yüz bin altın göndermeye; ve Doğu'ya önceden yüz bin altın göndermeye; ve bu şartlara uymaması durumunda, papa ve onun devletleri tarafından aforoz edilmeyi kabul etmişti. O, Doğu'ya gitmek isteyenlerin farklı nedenler seçtiğini iddia ediyordu, ve sunduğu bu hazırlıkların henüz yapılmadığını belirtiyordu.

Mouskés, onun bazı Sarazenleri yok etmek için bu gecikmeyi talep ettiğini fark eder, o Sarazenler ki Sicilya'da, dağların arasında kalmışlardı. O, buralardan bir kısmını 1223 yılında göndermişti ve Apulie'de veya Capitanate (Capitanata) eyaletinde bulunan, adı Luctra [Lucera] olan, ve bazen Nocera olarak adlandırılan bir şehre yerleştirmişti, öyle ki papalar buralar yüzünden bir cinayet işlendiğini iddia etmek istiyorlardı. Bu diğer Sarazenler daha uzun süre direndiler, ve 1225 yılında savaşı hala sürdürüyorlardı. Papanın imparatora Doğu'ya gitmesi ve oraya birlikler göndermesi için neden bu kadar güçlü baskı yaptığını bilmiyorum; zira 1221 yılında yapılan ateşkes, sekiz yıl için yapılan, 1229 yılında bitecekti.

Gecikme süresi boyunca, Frédéric'in sahip olmak istediği şeyler, durumun tamamen değişmesine ve papa ile onun arasında büyük bölünmelerin doğmasına neden oldu. Papa, az önce gördüğümüz gibi, Frédéric'in Jean de Brienne'e karşı olan haksız davranışını çok kötü bulmuştu. Frédéric ise kilise adamlarının, tebaasından olanlerin, kendisine ait olduğunu iddia ettiği ve imparator olarak ve Kilise'nin avukatı olarak korumak zorunda olduğu mülkler üzerindeki şikayetlerinden dolayı papanın kendisini çok fazla rahatsız ettiğini fark ediyordu. Frédéric, papaya yazarak tam bir alçakgönüllülük ve boyun eğme gösterdi. Piskoposların kendi kiliselerine dönmelerine izin verilmesini kabul etti, kilisesinin asaletini, Spolète (Spoleto) asaletini korudu, ve sub-diacre'ın, yani kendi sub-diacre'ının şikayetlerini dindirdi.

İşlerin devamı onun bunu daha az dindarlıkla yaptığını gösterdi; zira o, Lombardlara karşı savaş yürütmek üzere harekete geçti. Monferrat markisi, Milan, Plaisance (Piacenza), Verceil (Vercelli), Bologne (Bologna) ve diğer birçok şehir ve Marklık

eyaletlerinin senyörlükleri, Romagne (Romagna) ve özellikle Lombardiya, imparatora karşı ittifak kurmuşlardı ve ona tam bir itaati reddediyorlardı. O, 1226 yılında Cremone'da (Cremona) büyük bir diyet topladı, buraya Romalıların kralı olan oğlu Henri'yi, ve Almanya prenserini çağırmıştı. Ancak Lombardlar, onun bu tasarımından şüphelenerek, silahları aldılar ve Henri'nin geçişine karşı çıktılar, o Henri ki büyük bir orduyla geliyordu. Böylece onun Vérone'u geçmesini engellediler ve o da geri döndü. Frédéric, Cremone'da birkaç gün boş yere çalıştıktan sonra, Sicilya yolunu tutmak zorunda kaldı; ve Borgo San-Donnino'ya ulaştığında, orada ittifak kurmuş olan tüm şehirlere karşı resmen anathema (lanet) ilan etti. Papa bu savaşı bitirmek için çalıştı. İmparator ve Lombardlar işi papaya bıraktılar ve imparator papaya 29 Ağustos ve 17 Kasım tarihlerinde yazdı. Nihayet papa 5 Ocak 1227 tarihli bir antlaşma yaptı, buna göre Frédéric ittifak kuran şehirlere af bağışlıyor, ve ligler de kutsal toprakların yardımı için iki yıl boyunca dört yüz şövalye barındırmayı taahhüt ediyorlardı. Frédéric bu antlaşmayı onayladı, ve belki de bunu 1 Şubat'ta yaptı. Lombardlar ve papalar bundan çok az memnun kaldılar; Honoré III onları göğü ve yeri kışkırttıkları gerekçesiyle tehdit etti. Ancak onun ölümünden sonra, yerine geçen Grégoire IX, 21 Mart 1227'de bu onayı tamamladı.

Bu antlaşmadan Frédéric'in ne kadar memnun kaldığını tam olarak bilmiyorum, o antlaşma ki Lombardlar ittifakını tamamen sürdürüyor, ve imparatorun buralar üzerindeki otoritesini hiçbir şekilde yeniden kurmuyordu. Ayrıca papaların bu ligi her zaman imparatorların otoritesine karşı koyabilecekleri en güçlü bariyer olarak destekledikleri düşünülmüştür. Grégoire IX bu noktayı 9 Ekim 1229'da Milano sakinlerine yazdığı mektupta gizlemez; ve göreceğiz ki papalar tüm kiliseyi, bu ligi Frédéric'e karşı korumak için her türlü kötülüğe maruz bırakmayı tercih etmişlerdir, o Frédéric ki buraları itaat etmeye zorluyordu. Bu ligi o dönemde doğrulanmış olduğuna dair hiçbir işaret bulunmamaktadır, ve ben eğer onun Frédéric I'e karşı yapılan ligle aynı nitelikte olup olmadığını bilmiyorum, o lig ki Milan'ı harap etmişti.

XXXIII.

Frédéric, bir hastalık yüzünden Doğu yolculuğunu yarıda keser. — Papa Grégoire IX tarafından aforoz edilir.

Lombardlar barışı yapıldıktan sonra, Honoré III, ve ardından Grégoire IX, haçlıların ve diğerlerinin Doğu'ya geçmesi için büyük baskı yapmaktan başka bir şey düşünmediler. Turinge landgrafı, Macaristan azizesi Élisabeth'in (Elisabeth) kocası, haziran ayından itibaren, bir Alman ordusuyla Apulie'ye ulaştı; Doğu'ya geçişin ağustos ayından önce pek belirgin olmadığı iddia edilse de. O, İngiltere'den sadece altmış bin savaşçının geldiğini, buraların bazı görüntülerle kışkırtıldığını ileri sürer. Papa, geçmeyecek olan tüm haçlılara karşı excommunication (aforoz) cezaları ilan etti. Kutsal topraklarda Frédéric'i beklemek üzere giden kırk bin kadar asker vardı. Apulie'de onu beklemek isteyenlerin büyük sayısı yüzünden, orada hastalıktan büyük kırılmalar oldu, ki bu durum buraları mecbur bıraktı geri dönmeye. Nihayet Frédéric Brindes'de landgraf ile birlikte 8 Eylül'de gemiye bindi. Ancak Otrante'de (Otranto) durarak, gerçek veya uydurma bir ihtiyaç yüzünden karaya çıktı, orada landgraf

hastalandı ve öldü; ve imparator da hastalandığını ve bu yılki yolculuğu sürdüremeyeceğini belirten geri döndü, zira denizin havasına ve çalkantısına dayanamıyordu, hayatını tehlikeye atmadan.
Doğu'da onun gelmeyeceği öğrenildiğinde, neredeyse tüm haçlılar cesaretlerini kaybederek geri döndüler ve gemilere binerek geri çekildiler. Orada sadece yirmi sekiz bin kadar savaşçı, komutanları olan imparatorun adına, Limbourg dükü Henri tarafından yönetilenler kaldı. Buralar Sidon (Sayda) ve Sezar (Kayserya) şatolarını tahkim etmeye karar verdiler.
Sanud, Venedikli olan ve sadık olan bu yazar, bir papaya hitaben, imparatorları desteklemekle suçlanamayacak olan kişi, Frédéric'in hastalığından gerçek olarak bahseder. Görünüşe göre Grégoire IX'un elçileri de aynı şekilde konuşmuşlardı, öyle ki piskoposlar ve senyörler Frédéric'in kendini haklı çıkarmak için gönderdiği kişileri dinlediler. Ve siyasi gerekçelerle Doğu'ya gitmek istemeyenlerin bulunduğunu sanmıyorum, zira o oraya dokuz ay sonra gitti, ve oraya daha az insanla gitmeyi, papalara hakaret ederek gitmeyi tercih etti, o papalar ki Doğu'dakilerin bu kutsal topraklara olan ilgilerini dikkate almalarını, ve vicdanını ve onurunu ortaya koyarak, Doğu'yu şaşırtacak kadar avantajlı bir şekilde, batıdaki Hristiyanlar için korkunç ve görkemli bir duruma getirmesini, ve belki de Suriye ve Mısır'ın efendisi olmasını istiyorlardı. Ancak papa onun gerçekten hasta olduğuna hiçbir zaman inanmak istemedi. 29 Eylül'den itibaren, kendisine yeni bir uyaride bulunmadan, tıp biliminin kurallarını dikkate almadan (ki Ughellus bunu kendi baskısında atlamıştır), Frédéric'in rızasıyla daha önce ilan edilmiş olan aforoz cezasının yürürlüğe girdiğini ilan etti, 1225 yılında.
Ertesi 10 Ekim'de, piskoposlara hitaben yazdığı genel bir mektupla, Frédéric'in aforoz edildiğini duyurdu ve onun tüm taahhütlerini yerine getirmediğini belirtti. O, 1225 yılında üstlenmiş olduğu bu ceza altındaki diğer şartları sıraladı ve her şeyi tamamen yerine getirmesini istedi; ve onun yerine getireceği tüm taahhütlerden kaçınmasını engelledi. 1225 yılının kasım ayında Roma'da toplanan bir konsilde bu cümleyi kamuya açık bir şekilde yayınlattı, orada Frédéric'i aforoz edilmiş ilan etti ve her tarafta ayaklanmalar kışkırtılmasını emretti.
Papa, onun imparator olarak tanınmasını kabul etmek istemiyordu, tıpkı bu sert mektubun başlığında görüldüğü gibi, orada onun için ne yazıyorsa, onun kiliselere zorbalık yaptığını ve Sicilya halkını ezdiğini, o halk ki onun koruması altında olduğunu iddia ettiğini ve egemen bir senyör gibi hareket ettiğini ekliyordu, zira kralların Roma'ya sundukları homaj (sadakat yemini) yüzünden. Frédéric, her taraftan kendini haklı çıkarmak için yazılar yazdı, ve savunmasını Capitole'de (Kapitol) kamuya açık bir şekilde okuttu, öyle ki papa o zaman Roma'da bulunuyordu.
Onun bu konuda yazdığı birçok mektuba sahibiz. Matthieu Paris'te yer alan o mektuplardan biri dikkate değerdir. O mektup Goldast'ın derlemesinde de bulunmaktadır. O, orada ciddiyetle, papaya karşı kötü niyetler besleyen bu kötü niyetli kadını, iyi anneyi suçlayan, ve Anagni'de güzel bir saray inşa eden, Lombardları destekleyen ve kendisine zulmeden bu kişiyi sunar. Ancak onun gücünün nefretlik hale gelmesinden korkuluyordu. Ancak görünüşe göre, papanın

Doğu’ya gitmek isteyen her Hristiyana yardım etme gücü o sırada ellerindeydi. Eğer ona inanmak gerekirse, Grégoire’ın hükmüne alçakgönüllülükle boyun eğdi ve iyileştiğinde, Doğu’ya geçmek üzere hazırlıklara başlamak için aforozun kaldırılmasını talep etmekle yetindi. Ancak o, Doğu’ya gitme niyetindeydi ve bunun için kilise adamlarından ve laiklerden oluşan çok büyük paralar topluyordu.
Papa, aksine, onun kendini aşağılamasını değil, tam tersini yaptı; o yeni günahların içine düştü ve kilisenin ayinlerine katılarak buraları kirletti. O, krallığının piskoposlarından ve laiklerden büyük paralar talep ediyordu. Papa ona, kiliselere zorbalık yaptığı gerekçesiyle büyük sitemlerde bulundu ve 7 Mayıs’ta, almış olduğu her şeyi iade etmesini emretti; ve kilise adamlarının ona hiçbir şey ödememelerini yasakladı.

XXXIV.

Frédéric, Grégoire'a rağmen Doğu'ya geçer ve orada pek az şey yapar.

İmparatoriçe Yolande, nisan ayında, ileride kendisinden sıkça bahsedeceğimiz Conrad'ı doğurdu; fakat kendisi doğumdan kısa bir süre sonra öldü. Frédéric ona göstermesi gereken sadakati tam olarak göstermemişti; fakat uzlaştıklarından beri araları düzelmişti. Yine de, Frédéric'in ona uyguladığı kötü muamelenin ölümüne neden olduğu kaydedilir. Bu ölüm, Frédéric'in Doğu için yola çıkma niyetini bozmadı. Papa, bu yolculuğa giriştiği an ona usulüne uygun olarak aforozu kaldırmayı vadetmişti. Frédéric belki de papanın bu talebine boyun eğmek istemedi ve papa da, gerek Frédéric'in yanında götürdüğü adamların azlığından, gerekse anlaşılması zor diğer nedenlerden dolayı pek memnun kalmayarak, onun haçlı sıfatıyla yola çıkmasını yasakladı ve aforozun kaldırılmasını alana, yemininden kurtulana ve yalan yere yemin etmesinin cezasını tamamen karşılayana kadar adağını yerine getirmekten onu menetti. Frédéric bu yasakları pek umursamadı ve haziran ayında Brindes'den ayrıldı; fakat yanında çok az adam vardı, sadece yirmi galere ve yüz şövalyeye sahiydi.
Bu eyleminde ve onuruna karşı, vicdanına karşı işlediği suç ne olursa olsun (zira oraya çok daha fazla gemi ve askerle gitmeye ciddiyetle yemin etmişti), papanın bu yolculuğu gizlice destekleyebileceği düşünülüyordu. Ancak papa tamamen aksi bir yol izledi. Frédéric, yola çıkarken, yokluğunda Sicilya'nın naibi olarak bıraktığı ve bu konuda emirler verdiği Renaud de Spolète ile bir anlaşma yürütmeye devam etmesini rica etmek üzere Bari başpiskoposunu ve Malte (Malta) kontunu papaya göndermişti. Fakat papa, Renaud ile müzakere edemeyeceğini, çünkü onun Kilise'nin bir zulümcüsü olduğunu bildirdi ve 31 Temmuz'da Frédéric'in tüm tebaasını, özellikle de Sicilya krallığındakileri sadakat yeminlerinden vb. muaf tuttuğunu ilan etti; bunu da ilahi emirlere karşı gelenlere ve Tanrı ile azizlere, yani Kilise'ye ve Roma sarayına karşı duranlara sadakat gösterilmemesi gerektiği iddiasıyla yaptı. Fakat en üzücü olanı, Filistin'deki iki Fransiskan keşişine (Cordeliers), Kudüs patriğine Frédéric'in aforoz edildiğini ve yalan yere yemin ettiğini ilan etmesi, Tapınak, Hospitalier ve Töton şövalyelerinin ona hiçbir şekilde itaat etmemelerini emretmesi, ve aforoz edilmiş biri gibi herkesin onunla temas kurmaktan kaçınmasını

istemesi yönünde emirler göndermesiydi. Bu durum Frédéric'i, on yıllık, eskisinden daha az avantajlı bir ateşkesle yetinmeye mecbur bıraktı, ki bu ateşkes işleri 1221 yılından beri bulundukları durumda bırakıyor, bununla birlikte Hristiyanlara Kudüs'ün mülkiyetini (Sarazenlerin elinde kalan mabet hariç), Beytüllahim'i, Nasıra'yı ve diğer bazı yerleri ekliyordu ki Hristiyanlar buralardan 1244 yılında Harezmşahlar'ın (Corasmins) gelişine kadar yararlandılar. (Bkz. Aziz Louis'nin hayatı § 192.)
Papanın ve taraftarlarının, özellikle de Kudüs patriğinin bu ateşkesi nefretlik kılmaya çalışması nedeniyle bu ateşkes üzerine söylenecek çok şey olurdu; aynı şey Frédéric'in Filistin ve Kıbrıs'ta kaldığı süre boyunca yaptığı diğer şeyler için de geçerlidir. Fakat tüm bunların üzerinde durmaya değeceğine inanmıyorum.
İncelenmesi gereken yerler şunlardır: Raynaldus, 1229 yılı, madde 1, 13; Sanud, sayfa 211-213, 296, vb., 371, vb.; Ughellus, cilt III, sayfa 999-1001, 1004, vb.; Matthieu Paris, sayfa 351, 356-361, 400, vb., 410, vb.; Freher, cilt I, sayfa 322; Goldast, Constit., cilt III, sayfa 384; Concil., cilt XI, sayfa 340, vb., d. cilt 361, vb., d.; Spicilegium, cilt II, sayfa 794; cilt IX, sayfa 662; cilt XI, sayfa 522; Mouskes, mısra 28 060 ve devamı; Matthieu, D., sayfa 435, 2; sayfa 436, 1. Eğer birine güvenmek gerekirse, Sanud en az önyargılı olanı gibi görünmektedir. Frédéric nihayet 7 Eylül 1228'de Acre'a ulaştı ve 1 Mayıs 1229'da İtalya'ya geri dönmek üzere oradan ayrıldı.

XXXV.

Grégoire, Frédéric'e karşı savaş yürütür, ancak barış yapmaya mecbur kalır.

Bir neden Frédéric'i bu ateşkesi acilen sonuçlandırmaya ve aceleyle geri dönmeye mecbur bıraktı; zira o yokken papanın İtalya'da başlattığı kanlı savaşı gizlice öğrenmişti. Frédéric'in yokluğunda Sicilya naibi olan Renaud, papanın kendisiyle hiçbir şey müzakere etmek istemediğini görerek, halkları Frédéric'e karşı kışkırtmaya girişmişti, oysa o sırada Kilise topraklarında çeşitli yıkımlar yürütüyordu ve ağustos 1228 ayından itibaren birçok yerde yabancıların kanını akıtmıştı. Frédéric, Renaud'nun bunu kendi iradesine karşı yaptığını ve bu konuda onu cezalandıracağını protesto etti. Ancak bu durum onun ne aforoz edilmesini ne de papanın Kardinal Jean Calonne ve Kudüs kralı Jean de Brienne (ki Honoré III ona 27 Ocak 1227'de Kilise topraklarının bir kısmının yönetimini vermişti) komutasında oraya gönderdiği orduları engelledi. Jean de Brienne o sırada Fransa'daydı ve oradan papaya yardım etmek üzere çağrılmıştı. Kendisinden, Sicilya krallığı üzerinde hak iddiaları olan yeğeni Brienne'li Gautier'ye karşı hareket etmesi istenmişti, o Gautier ki Fransa ve komşu ülkelerden çok sayıda asker toplamıştı.
Bu ordu Renaud'yu kovmak için yeterince güçlü görünmüyordu, papa onun önüne Pandolfe adındaki şapelanının ve Sicilya krallığından sürülmüş bazı senyörlerin komuta ettiği bir diğerini çıkardı. O, Milano sakinlerinden ve kendisinden büyük yardımlar gönderen Lombardlardan destek istedi ve iddia edildi ki o sırada büyük bir orduyla yardıma geleceğine söz veren Portekizli Pierre'in gayretini övdü ve ona silahlarını sundu. O, Avusturya dükünü kendi hükümdarına karşı kışkırttı, Almanya'nın geri kalanını ayaklandırmaya çalıştı, İngiltere, İrlanda ve İskoçya ile komşu krallıklardan büyük miktarda para topladı. Ancak onun Fransa piskoposlarını, yaptıkları yemin uyarınca asker toplamak üzere şahsen gelmeye zorlamak istediği

iddiası, eğer eksik kalmışlarsa sansür tehditleriyle birlikte, Lyon başpiskoposuna 28 Eylül'de yazılan mektupta görülmelidir.
Papanın bu taleplerinin dilediği etkiyi yaratmadığı, ya da bilmediğimiz diğer nedenlerden dolayı, işlerin ağustos ayında değişmeye başladığı ve Jean de Brienne'in kuşatmayı kaldırmak zorunda kaldığı görüldü. İmparator kısa süre sonra Brindes'e ulaştı ve onun geliş haberi yayılır yayılmaz papanın ordusu dağılmaya başladı; ve Jean de Brienne, Pandolfe'a katılmak üzere Salerne kuşatmasını kaldırdı.
İmparator, davasını yürütmek üzere papaya elçiler göndermekten ve ordularını onun ordularını kovmak üzere toplamaktan geri durmadı. Elçileri papadan hiçbir şey elde edemediler; fakat orduları, papanın onun üzerinde fethetmiş olduğu yerleri hızla geri aldı.
Grégoire o zaman Lombardlardan büyük bir orduyla yardım talep etti. Böylece Vérone'u geçmesine izin vermediler ve o geri döndü.
Frédéric, birkaç gün boş yere uğraştıktan sonra, Sicilya'ya dönmek zorunda kaldı ve Borgo San-Donnino'ya ulaştığında, orada ittifak kurmuş olan tüm şehirlere karşı ciddiyetle anathema (lanet) ilan etti. Papa bu savaşı bitirmek için çalıştı. İmparator ve Lombardlar işi papaya bıraktılar ve imparator papaya 29 Ağustos ve 17 November tarihlerinde yazdı. Nihayet papa bir antlaşma sonuçlandırdı, 5 Ocak 1227 tarihli, buna göre Frédéric ittifak kuran şehirlere af bağışlıyor, ve ligler de iki yıl boyunca kutsal toprakların yardımı için dört yüz şövalye bulundurmayı taahhüt ediyorlardı. Frédéric bu antlaşmayı onayladı, ve belki de bunu 1 şubat günü yaptı. Lombardlar ve papalar bundan çok az memnun kaldılar; Honoré III onları göğü ve yeri kışkırttıkları gerekçesiyle tehdit etti. Ancak onun ölümünden sonra, yerine geçen Grégoire IX, 21 Mart 1227'de bu onayı tamamladı ve bu durum her iki tarafa da karşılıklı bir memnuniyet verdi. Bu görüşmeden sonra papa ona, Lombardları itaate zorlamak için silaha sarılmaktansa yumuşaklık yolunu kullanmasını tavsiye etti.
Papa bu barış haberini Saint Louis'ye gönderdi. Koşullar yazılmayacak kadar uzun olurdu ve ben orada dikkate değer hiçbir şey görmüyorum. İşler kargaşadan önceki hallerine geri döndürüldü. Rome'un büyük taraftarı olan Albéric, papanın işlerinin o sırada öyle bir durumda olduğunu, barışın kesinlikle gerekli olduğunu kabul ediyordu. Bu barış 1239 yılına kadar, küçük bölünmeler ve karşılıklı şikayetlerle biraz sarsılsa da, açık bir kopuşa yol açmadan sürdü, ki bu durumun aynı kırgınlığı sürdürdüğünü yargılamak kolaydır. Bizi az önce bahsettiğimiz kargaşalardan yeniden bahsetmeye iten neden budur, zira buralar bir süre için yatışmıştı.

XXXVI.
İngiltere'deki Karışıklıklar.

1223 yılında geçeceğine dair Frédéric'in verdiği umut üzerine, iki yıl sonra Doğu'da, papa Honoré III krallığın tüm piskoposlarına, bu şanlı ve asil girişime katılmaları için Hristiyan prenslerini kışkırtmalarını emretmişti. O, bu konuda özellikle, henüz hayatta olan Philippe-Auguste'e yazmıştı; ondan oğullarından birini bu savaşa göndermesini rica etmiş ve bunun için İngiltere ile olan ateşkesi uzatmasını talep etmişti, o ateşkes

ki 1224 yılında sona erecekti. Önceden Philippe'in bu ateşkesi uzatmayı vadettiği iddia edilir, ancak o ölüm tarafından engellendi.
İngiltere kralı Henri ise, kendi tarafında, on altı yaşında olmasına rağmen barış aramaya mecbur bırakıldığı için bunu reddedecek durumda değildi. 1217 yılında Louis ona tacı bıraktıktan sonra, baronları, 1218 yılında savaşa alışkın olarak, yeni karışıklıklar kışkırttılar, fakat buralar kısa sürede yatıştırıldı.
1219 yılının mart ayında, krallığın büyük mareşali ve naibi öldüğünde, Winchester piskoposu Pierre onun görevine geçti. Henri 17 Mayıs 1220'de, Pentkot bayramında yeniden taç giydi; bu tören Canterbury başpiskoposu Estienne tarafından yapıldı ve az sonra kız kardeşi Jeanne'ı, 15 Haziran 1221'de evlendiği İskoçya kralı Alexandre ile nişanladı.
1221 yılının başlangıcında, Aumale kontu olan Guillaume de Fors isyan etti; bazı diğer senyörler tarafından desteklendiği sanılıyordu. Bununla birlikte kısa süre sonra kraldan merhamet dilemeye mecbur bırakıldı, kral da ona son derece aşırı ve tehlikeli sonuçları olan bir lütufla af bağışladı. O, aynı yılın eylül ayında, kralın rızası uyarınca, ya da daha doğrusu Galler prensi Louis'nin [Llywelyn] rızasıyla yeni karışıklıklar çıkardı. Galler ülkesi sakinleri, eski Britonların kalıntıları olanlar, o zamana kadar İngilizlere her zaman düşman olmuşlardı. Ve buralar İngiltere kralları egemen senyörleri olarak tanısalar da, yine de aralarından kendi prenslerini seçerlerdi, buralar tamamen mutlak krallar gibi hareket eder ve genç kral Henri'ye çok fazla sıkıntı verirlerdi.
Ünlü Hubert de Bourg, haziran ayında, İskoçya kralının kız kardeşi olan Alexandre'ın kız kardeşi ile evlendi, aynı esnada bu kral da İngiltere kralının kız kardeşi ile evleniyordu.
1222 yılında, Londra sakinleri ile Westminster banliyösü sakinleri arasında yapılan bir egzersiz ve eğlence müsabakası, 1 Ağustos'ta, dikkate değer bir isyana dönüştü; bu isyan, Fransa kralının adını ve "Montjoye" haykırışını şef olarak kullanan Constantin adında bir Londra burjuvası tarafından kışkırtıldı; o Constantin ki Fransızların sadık bir taraftarı gibi görünmek istiyordu, Louis'nin taraftarlarına verilen af nedeniyle. Ve Henri, Louis'ye kendisine neyin ait olduğunu sorduğunda, Louis bu gerekçeyle ona cevap vermeyi reddetti, Henri'nin 1217 antlaşmasının ilk yeminini ve maddelerini bozduğunu iddia ederek. Bu gerekçe kesinlikle çok gülünçtü, eğer işler Matthieu Paris'in rapor ettiği gibi gerçekleştiyse. Fakat bu raporda Louis'yi ilgilendiriyorsa, onun Wendover'lı tarihçinin raporuna dayandığını fark etmek gerekir, o tarihçi ki Matthieu Paris sadece sıradan bir şekilde kopyalamakla yetinmiştir.
1223 yılında, Galler prensi Léolin, İngiltere topraklarında yeni kargaşalar çıkardı. Aynı yıl papa, İngiltere'ye büyük bir reşitlik mektubu gönderdi; buna göre onun reşit olduğunu ilan ediyor ve piskoposlara, sansürler vasıtasıyla piskoposları zorlamalarını emrediyordu, buralar ellerinde şatolar veya senyörlükler bulunduranları, buraları derhal kralın ellerine teslim etmeye zorlamak amacıyla. Bu emir, Hubert de Bourg'un otoritesiyle elde edilen bir güç olarak, çok sayıda senyörü, halihazırda yönetimden memnun olmayanları son derece öfkelendirdi; buralar çeşitli meclisler kurdular ve silahları almaya hazır göründüler. Fakat piskoposların buraları aforoz etmekle tehdit ettiklerini görerek, kralın huzuruna gelip boyun eğmek zorunda kaldılar, hiçbir isyan

arzusu taşımadan, ve Hubert de Bourg'u yıkma arzusunu kaybetmeden. Biz buraların sonuçlarını bu hoşnutsuzlukların yaşandığı bir diğer yerde göreceğiz.

XXXVII.
Navarre, Portekiz ve Aragon kralları üzerine.

İspanya o sırada beş başlıca prensliğe bölünmüştü. Müslüman Mağribiler en güneydeki kısımları ellerinde tutuyorlardı. Batıda [Batı kıyısında] olan kısım Portekiz krallığını oluşturuyordu. Galisya (Galice), Asturya (Asturies) ve León (Leon) krallıkları Saint-Jacques (Santiago) krallığına boyun eğiyorlardı. Navarre'ın kendine has bir kralı vardı, Aragon'un da aynı şekilde kendi kralı vardı, o Aragon ki Katalonya'yı da kapsıyordu; ve İspanya'nın ortası Kastilya (Castille) krallığını oluşturuyordu.
Blanche'ın kız kardeşi olan Sanche, Champagne kontu, daha sonra tahtı alan ünlü Thibaud ile evlenmişti, o Thibaud ki Navarre kralıydı, 1198 yılından beri orada, babası Bilge Sanche'ın yerine geçen babasının ölümünden sonra çocuksuz ölmüş, topraklarını yeğeni Thibaud'ya, kızının oğluna bırakmıştı. Ona "Münzevi" lakabı verilirdi, çünkü Kastilya ve Aragon krallarına karşı yürüttüğü savaşta aldığı büyük yenilgilerden sonra, 1200 yılında, kendini Tudèle (Tudela) şatosuna kapatmış, ne savaşı ne de devlet işlerini düşünmeden yaşamıştı, her ne kadar cesaretiyle son derece ünlü olsa da.
Bir diğer Sanche, 1212 yılında ölen Portekiz kralıydı, o kral ki Mağribilere karşı birleşmek üzere İspanya'nın diğer krallarıyla görüşmeye gitmişti. O, yerine halefi olan oğlu Şişman Sanche lakaplı Alphonse'u bıraktı, o Alphonse ki tahtı elinde tutan Alphonse'un oğluydu ve ona Şişman lakabı verilmişti. Bu Alphonse, az önce gördüğümüz gibi, Flanders kontesi Jeanne'ın kız kardeşi olan ve Danimarka kralı Waldemar'ın kızı olan Berengère ile evlenmişti. Şişman Alphonse 1223 yılında öldü, arkasında diğer çocuklarının yanı sıra, halefi olan Sanche'ı ve daha sonra Boulogne kontu olarak göreceğimiz Alphonse'u bıraktı, o Alphonse ki kontes Mathilde'in evliliği vasıtasıyla buralara sahip oldu, o Mathilde ki Philippe'in dul eşiydi.
Aragon'lu Pierre, daha önce gördüğümüz gibi, 1213 yılında Muret savaşında öldürülmüştü; o Alphonse'un oğlu ve Katalonya kontluğunu Aragon krallığına katan Raimond'un torunuydu. Alphonse, 1196 veya 1197 yılında ölürken burayı ona bırakmıştı. O, Cîteaux tarikatının bir keşişi olan, ve Provence kontluğunu paylaşmak üzere ayrılan Ferdinand ve Alphonse kardeşlerini geride bıraktı; ve Raimond Bérenger'in babası olan bu Alphonse'un yerine, kızı olan kızı geçti.
Pierre, Montpellier senyörünün kızı ve varisi olan Marie ile 15 Haziran 1204'te evlenmişti; ve 11 Kasım 1204 tarihli resmi senetlerde Marie kendisini Montpellier senyörü olarak nitelendirir. O, rapor edilen son derece olağanüstü bir hikaye vasıtasıyla, Montpellier senyörlüğünde Jacques adında bir oğul sahibi oldu; o Jacques ki Aragon hanedanına bağlandı, tıpkı Mallorca (Majorque) kralı olan Jacques gibi, o Jacques ki 1249 yılında Valois'lı Philippe'e Montpellier'yi sattı.
Aragon kralları buraları, Maguelonne (Maguelone) piskoposlarının homajı altında ellerinde tutuyorlardı, buralar daha sonra Fransa kralına karşı homaj yapmak zorunda kalacaklardı, tıpkı bunu takip eden sürede göreceğimiz gibi. Onlar aynı

zamanda, Fransa krallığının homajı altında olan Carcassonne feodal mülkünün senyörleriydiler.

XXXVIII.

Aragon kralı Pierre, krallığını papaya tabi kılar. — Oğlu Jacques, kendisinin halefi olur.

İspanyol tarihçiler, Aragon krallarının taç giyme geleneğine sahip olmadıklarını ciddiyetle söylerler. Pierre bunu başlatan ilk kişi olmak istedi, ve hatta bazılarının dediğine göre hırstan, diğerlerine göre ise dindarlıktan dolayı bunu yaptı. Böylece 1204 yılında Roma'ya geldi; orada Papa Innocent III onu son derece görkemli bir şekilde kabul etti. Üç gün sonra, yani aziz Martin günü olan pazar günü, papa onu aziz Pancrace (Pankratius) manastırına götürdü ve orada piskopos de Porto'nun elleriyle yağlattı. Ardından papa, kendi eliyle tacını onun başına koydu ve ona küre ve taç gibi tüm krallık nişanlarını verdi. Fakat aynı zamanda papa, ona ve haleflerine krallığını papanın itaatinde koruyacağına, ve heretiklere zulmedeceğine dair yemin ettirdi; o heretikler ki bu görevi çok kötü icra etti, zira Innocent'ın yasaklarına karşı heretikleri savunurken öldü.

Aziz Pancrace'tan sonra, papa kralı aziz Pierre kilisesine götürdü; kral, sunağın üzerine asasını ve tacını bıraktı. Aynı zamanda papanın elinden şövalyelik kılıcını aldı ve sunağın üzerine, krallığını Innocent'a ve haleflerine sunduğu, kendisini ve haleflerini Kilise'ye sadık tebaalar olarak kalmaya mecbur bıraktığı onaylı bir senet bıraktı, ve ona her yıl senyörlük hakkı olarak belirli bir miktar para ödemeyi taahhüt etti. Bu senet, hükümdarlığının sekizinci yılına tarihlenmiştir, her ne kadar Mariana'ya göre bu dokuzuncu yıl olsa da, o Mariana ki bunu 25 Nisan 1196'dan başlatır. Bu eylemden sonra, Innocent, Pierre'i aziz Paul kilisesine kadar tüm şehir boyunca yürüttü; kral orada, kendisini getiren galerelere bindi ve krallığına geri döndü.

Onun tebaası, krallarının onurunun bu şekilde azaldığını görmekten, ve papalara krallıklarını karıştırma gücü ve fırsatı verilmesinden dolayı açıkça üzüntülerini beyan ettiler; ve onların bu kırgınlığı, bir sonraki yıl papa onlara monetale adı verilen büyük bir vergi dayattığında daha da arttı.

Innocent, Pierre'in bu bağlılığını ödüllendirmek için, haleflerinden biri taç giymek istediğinde ve bunu kutsal makamdan talep ettiğinde, Tarragone (Tarragona) başpiskoposu tarafından, özel bir hak uyarınca, Saragosse'da (Zaragoza) taçlandırılmalarını kabul etti; şu şartla ki buralardan, papaya borçlu oldukları şeyler için gerekli güvenceleri talep edecekti.

Pierre, kız kardeşlerinden ikisini, biri yaşlı ve diğeri genç olan iki Toulouse kontu olan iki Raimond ile evlendirdi, ve Sancie'yi ise oğluna verdi. Haçlılara karşı savaşı yürütmeye kendisini iten şey bu oldu, ve orada 12 Eylül 1213'te öldü. Arkasında kraliçe Marie'den sadece, o sırada henüz dört yaşında olan, Jacques adında bir oğul bıraktı, o Jacques ki Mariana'ya göre babası tarafından Simon de Montfort'a rehin verilmişti; ve ayrıca babasının, evliliğinin hükümsüz olduğunu, Marie ile olan evliliğinin geçersiz olduğunu iddia ederek bu hakkı zayıflattığı söylenir; öyle ki Pierre'in kardeşi Ferdinand, her ne kadar keşiş olsa da, ve Roussillon kontu olan amcaları Sanche, her biri krallığın kendilerine ait olduğunu iddia ediyorlardı. Bununla

birlikte, papa bu evlilikten doğan çocukların meşru olduğunu 19 Ocak 1212'de ilan ettiği için, Valence (Valensiya) krallığındaki Ségorbe piskoposu Jacques'ın hakkını savunmayı üstlendi. Simon de Montfort, legat Pierre de Bénévent'in papanın emri uyarınca kendisinden talep ettiği bu çocuğu geri vermeyi reddedemedi; ve böylece legat onu Aragon'a geri getirdi ve ona sadakat yemini ettirdi, ki bu durum bu krallıkta henüz uygulanmamış bir şeydi. Bu olay 1214 yılında gerçekleşti; ve buna rağmen Mariana, Jacques'ın o sırada henüz altı yıl abolition dört aylık olduğunu, ve babasının ölümünde beş yaşından fazla olması gerektiğini söyler.
Genç krala yapılan yeminler karışıklıkları engellemedi. Zihinleri yatıştırmak için, eylül 1216 ayından itibaren kralı işlerin başına geçirmek gerekti, her ne kadar kendisi henüz dokuz yaşında olmasa da. Krallığın naibi olarak bırakılması zorunlu olan Roussillon kontu Sanche, ordularıyla bu karara karşı çıkmak istedi; fakat o bunu göze alamadı, ve bir yıl içinde yeğenine boyun eğmek zorunda kaldı, o yeğeni ki yaşı bu kadar ilerlemiş olmamasına rağmen, şimdiden olağanüstü bir büyüklük ve güç gösteriyordu.
Sanche'ın boyun eğmesi, diğerlerinin Aragon'un huzurunu bozmaya devam etmesini engellemedi. Kralın evliliğinin bu durumu daha fazla yatıştıracağına inanıldı: bu nedenle, eylül 1221 ayından itibaren, Louis VIII'in karısı olan Blanche'ın kız kardeşi, ve o sırada Kastilya kraliçesi olan Bérengère'in kızı olan Éléonor (Eleanor) ile evlendirildi. Fakat bu evlilik daha sonra, tarafların kan bağı bakımından çok yakın olmaları gerekçesiyle, legatın kararıyla bozuldu. Jacques'ın, d'Alphonse'dan, o Alphonse ki Jacques onunla Éléonor'u almıştı, meşru bir çocuğu vardı; bu çocuk aynı legat tarafından meşrulaştırıldı. Jacques 1222 ve 1223 yıllarında, Béarn prensi olan, Roussillon kontu Sanche'ın oğlu Nuño'ya saldıran, ve Katalonya'da sahip olduğu neredeyse tüm mülkleri Rousillon'lu Guillaume'dan geri alan Guillaume de Moncade ile savaş yürüttü.

XXXIX.

Kastilya ve León kralları üzerine. — Alphonse VIII, Kastilya'da Sancie'nin yerine geçer.

Biz dokuz yıl boyunca Kastilya ve León krallıklarında durmak zorunda kalacağız. Bu iki taht 1046 yılında, Sancie ile evlenmiş olan Kastilya kralı Ferdinand'ın şahsında birleşmişti, o Sancie ki León kralı Vérémond'un (III. Bermudo) kız kardeşiydi; ve bu birlik, 1157 yılına kadar hiçbir kesintiye uğramadan sürdü, ki o zaman kral imparator unvanını alan Alphonse VII öldü. Bu prensin iki oğlu vardı; Sanche ve Ferdinand, buralar mülkleri paylaştılar, Sanche Kastilya'yı aldı, ki o en büyük olandı, ve Ferdinand ise León ve Galisya (Galiçya) krallığını aldı.
Sanche'ın hükümdarlığı ancak bir yıl ve on bir ay sürdü, 31 Ağustos 1158'de öldü, yerine sadece bir yıl ve on iki ay hüküm sürmüş olan, halkın günahları yüzünden Tanrı'nın acilen geri çekmek istediği bu dindar ve erdemli prens geçti, buralar İspanyol tarihçiler tarafından çok övülür. Karısı, Navarre kralı Garcia'nın kızı Blanche'dan, ve Perche'li Marguerite'ten, arkasında halefi olan oğlu Alphonse VIII'i bıraktı, o Alphonse ki henüz üç veya dört yaşından fazla değildi, fakat şimdiden canlı bir zekaya, mutlu bir hafızaya ve çok büyük bir sağduyuya sahipti.

Büyük azınlıklar, prensin bizzat yönetmediği bir devlette kaçınılmaz olarak kargaşalara neden olur, buralar León kralı Ferdinand'a, Toledo'nun efendisi olması ve yeğeninin mülklerinin büyük bir kısmını ele geçirmesi için fırsat verdi; ve o, bu çocuğun babasının kendisine uyguladığı cömertliği ve iyiliği hiç hatırlamadı, o baba ki bu çocuğun vasisi olarak ona bir vasal gibi homaj (sadakat yemini) ettirmişti. Lara'lı Amauri, çocuk prensin vesayetini elinde bulunduruyordu, diğerleriyle anlaşarak. Bununla birlikte, tören için her şey hazır olduğunda, çocuğu elinden kaçırmanın ve onu amcasının elinde bulundurduğu yerlere götürmenin bir yolunu buldular, ki o amcası orada efendi değildi. Ferdinand bu Amauri'ye inançsız ve yalan yere yemin eden biri gibi davrandı, ve bu senyörün ona şu terimlerle cevap verdiği söylenir: "Eğer bir hain ve inançsız isem bunu incelemem; zira bildiğim tek şey, bir prens çocuğunu savunmak için ne yaptıysam yaptığım, ki ben onun tebaasıyım, dürüst ve adil bir savunma uyarınca." Bu cömert cevap onu herkesin gözünde suçsuz ilan etti. Alphonse yaş sınırına ulaştığında, amcasının elinde bulundurduğu toprakları yavaş yavaş geri aldı, Toledo'dan sekiz yıl boyunca elinde tuttuğu Ferdinand'ı kovdu, ve Kastilya ve León tahtları arasında çekişmeli olan bu toprakların mutlak hakimi oldu. Bir İspanyol yazar, León'lu Alphonse'un haklarından bahsederken, onun bu kadar büyük nitelikleriyle ünlü olduğunu, ve ününün diğer tüm İspanyol prenslerinin ününü aştığını söyler: fuit sapientia magnus, consilio providus, armis strenuus, largitate præcipuus, et fide catholica roboratus (bilgelikte büyük, konseyde öngörülü, silahlarda güçlü, cömertlikte üstün, ve katolik inancıyla güçlendirilmişti). O, kendisine tabi olan halkları tam bir adalet ve olağanüstü bir sevgiyle yönetti, devletlerinde derin bir barış sağladı, ve her türlü olağanüstü kargaşa esnasında tam bir bilgelik ve cesaret gösterdi, buraları onu çevreleyen ve ona karşı güçlerini birleştiren yabancı Hristiyan ve Sarazen prensleriyle yaşadı. Kendisini onların çabalarına karşı savundu, ve buraların birçoğunu kendi üzerine çekti. Onun çeşitli savaşları, Rodrigus de Tolède'in ve diğer İspanyol tarihçilerin yazılarında görülebilir.

XL.

Alphonse'un Mağribilere karşı kazandığı büyük zafer. — Onun ölümü.

Alphonse, 18 Temmuz 1195'te, Alarcuris (Alarcos) denilen bir yerde, Afrika ve İspanya Almohad Mağribilerinin kralı olan Joseph Mazémut (Ebu Yakub Yusuf) tarafından yenilgiye uğratıldı, ki burası Calatrava'dan uzak değildir; ve ardından, inançsızların elinden, Navarre'lı Sanche, León'lu d'Alphonse gibi, babasının yerine 1188'de geçenlerin büyük saldırılarına ve kayıplarına uğradı. Fakat bu iki prensle barışı yaptıktan sonra, ve onların yardımına gelen Navarre kralları, Aragon ve Portekiz kralları, ve Fransa'nın çeşitli senyörleri ile birlikte, 1212 yılında, Mağribilere veya Araplara karşı sefere çıktı, buralar Yeşil Muhammed, yani onların miramamolini (Müminlerin Emiri) Muhammed el-Nasır tarafından komuta ediliyordu. Savaş 16 Temmuz Pazartesi günü, Las Navas de Tolosa adı verilen bir yerde, Muradal adı verilen bir dağın eteğinde gerçekleşti. Bugün Sierra Morena denilen yerin burası olduğuna inanılır. Savaş bir süre kararsız kaldı; fakat sonunda zafer Hristiyanların oldu, ve iddia edildiği kadar büyük bir avantajla ki orada düşmanın iki yüz bin adamı

öldürüldü, ve Hristiyanlardan ise sadece yirmi beş adam kaybedildi; ya da daha doğrusu buralarda dikkate değer yirmi kadar şövalye ile birlikte bazı askerler öldü. Pazar ordusunun sadece iki gün içinde Mağribilerin mızraklarının ve oklarının yarısını yaktığı fark edilir, zira başka bir odun kullanmaya gerek kalmamıştı, ve buraları yakmakla yetinmişlerdi. Kastilya'lı Alphonse, Aragon'lu Pierre ve Navarre'lı Sanche olmak üzere bu üç kral, orada bizzat bulundular ve Rodrigus ile birlikte savaştılar, o Toledo başpiskoposu ki tarihi genişçe tasvir etmiştir.
Biz bunun yazılı bir ilişkisine sahibiz. Louis VIII'in karısı olan Blanche'a gönderilen bu mektup, İspanyolların kendi din gayretleri nedeniyle tahta yakıştırdıkları bu kibiri yerle bir eder. Zira orada bu üç kralın güçlerini birleştirdikleri, ve Hristiyanları her taraftan vurmak üzere ittifak kuran Sarazenleri engellemek için Kastilya kralına teslim olmadıkları görülür. Sadece aziz Jacques kralı, yani León kralı olan Alphonse bundan kaçındı. Bu ilişki aynı zamanda Çarşamba günü yapılan Bîlehe'nin (Baeza) alınmasını da işaret eder. Bunu kız kardeşine, Champagne kontesine gönderdi, ki kendisi onun kız kardeşidir; ve kendisini Fransa ve krallık tahtının mütevazı ve itaatkar kız kardeşi ve kraliçesi olarak nitelendirir, şüphesiz kızlarının çocukları, Fransa kralları ile evlenmiş olan prensesler yüzünden, buraların diğerlerinden daha üstün olmasına alışılmış olduğu bir dönemde.
Kastilyalıları büyük fetihler yapmaktan alıkoyan hastalıklar ve veba, Almohadları tamamen yıkılmaktan kurtardı. Zira Yeşil Muhammed, Mağribilerin şefi, Afrika'ya çekildikten sonra, yenilgisinin ardından, Mağribilerin İspanya'daki güçleri çeşitli krallıklara bölündü, ki bu durum Hristiyan prenslerine buraları birer birer yıkma fırsatı verdi. Zira Muhammed'in kardeşi olan Zeit Abenzeit, Valence'ın (Valensiya) efendisi oldu; ve bir diğer Mağribi olan kuzeni, Cordoue (Kurtuba) ve Sevilla'lı olan, Albullal adıyla anılan Mağribi de Seville'in (Sevilla) efendisi oldu.
Kastilya'lı Alphonse, bu bölünmeden yararlanma fırsatı bulamadı, zira aniden gelen bir ateşle yakalandı, Placentia (Plasencia) eyaletindeki bir köyde olan Vieille Castille'de (Eski Kastilya), 22 Eylül 1214 Pazartesi günü öldü, ki burası aziz Sainte-Foy günüydü, Mariana'ya göre. Fakat aziz Rodrigus'un işaret ettiği üzere bu 6 Ekim günüydü. Aynı şekilde sonraki pazartesi günü olan 13 Ekim'de de öldü, Mariana bunun 1422 yılında olduğunu iddia eder, ve bunun 22 eylül merkezli olarak yazılması bir kopist hatasıdır. Elli üç yıl beş ay hüküm sürdü.
Onun yerine, Kastilya orduları tarafından ilk şatoyu alan, León kralının yanında olan yeğenleri Kastilyalılar tarafından taç giydirilen kişi geçti. İspanya'nın bu ilk üniversitesini Palencia'da kurdu, ve oraya Fransa ve İtalya'dan her türlü bilim dalından çeşitli profesörler topladı. Onun bilgeliğine ve şahsına gösterdiği özene hayran kalınırdı, öyle ki her zaman bilge kişilerin görüşlerini alırdı, işlerinde her zaman mutlu başarılar elde ederdi; ve León kralı olan Alphonse'a, kuzenine, ki o da çok büyük kalitelere sahipti, zaman zaman onun tuttuğu bazı gizli şeyleri affettirirdi, çünkü o tüm sırlarını sarayının memurlarına güvence altına alırdı, ve bu durum onun tebaasının yaptığı raporları kolayca bozmasını engellerdi.

XLI.

İngiltere'li Éléonor, Alphonse'un karısı, ve onların çocukları. — Bérengère'in Blanche'ın ablası olduğu hakkında.

Kastilya'lı Alphonse, tek eş olarak, İngiltere kralı II. Henri'nin kızı, kral Richard ve Jean'ın kız kardeşi olan Éléonor (Eleanor) ile evlendi; onunla 1170 yılının eylül ayında evlendi. Kendisi iffetli, cömert, bilge, dindar, ihtiyatlı ve geleceği uzaktan öngören bir kraliçe olarak nitelendirilir. Robert du Mont, onu vaftiz kızı olarak nitelendirerek, kocasının onun tavsiyeleri ve yardımları sayesinde büyük fetihler yaptığını, ve onun bu ülkede birçok başka mülke sahip olduğunu söyler. O, kocasıyla birlikte Burgos yakınlarında ünlü bir Bernardine manastırı kurmaya koyuldu. Burası görünüşe göre Notre-Dame-de-la-Royale, veya d'Algis olarak adlandırılan yerdir; ve burada küçük torunu Constance, daha sonra rahibe oldu. Éléonor, kocasından yirmi yedi veya yirmi sekiz gün sonra, Mariana'ya göre 31 Ekim'de öldü.

Alphonse'un bu prensesten iki oğlu, Fernand ve Henri, ve beş kızı oldu: Bérengère, Blanche, Urraque, Éléonor ve Constance. Bunlara bir de adları bilinmeyen iki kız daha eklenir; biz bu son dört çocuk hakkında hiçbir şey bilmiyoruz.

Diğerlerine gelince, Henri'nin babasından sonra kral olan son çocuk olduğunu, ve iki veya üç yılın sonunda çocuksuz öldüğünü göreceğiz. Dokuzuncu yaşında hükmetmeye başladığında çok şey vaat eden Fernand, Mariana'ya göre babasına yardım etmeye ve devletin başlıca işlerine katılmaya başladığı sırada, ekim 1211 ayında Madrid'de öldü. Yahudilerin, onlara karşı büyük bir nefret gösterdiği için onu zehirlediklerine inanılırdı. Onun 29 Kasım 1189 Çarşamba günü doğduğu iddia edilir.

Kızlara gelince, Constance dindar kaldı ve bekaretini Tanrı'ya adadı; Éléonor, 1221 yılında Aragon kralı Jacques ile evlendi; Urraque, babası tarafından Portekiz kralıyla evlendirildi; Blanche ise Louis VIII'in 1200 yılında evlendiği kadındır. Mariana ve diğer bazı yazarlar, Blanche'ın Alphonse'un kızlarının en büyüğü olduğunu ortak bir şey olarak savunurlar, ve Mariana buna dair hiçbir kanıt ileri sürmez; aksine, Rodrigus ve diğer çeşitli yazarlar Bérengère'in en büyük olduğunu yazarlar, ve onun, kardeşi Henri'den sonra Kastilya krallığına geçen bu prensesi desteklemek için doğmuş olduğunu düşünmeye yer bırakmazlar. Bununla birlikte, tarihin kuralları bizi, o dönemde Toledo başpiskoposu olan Rodrigus'un otoritesini reddetmemeye mecbur bırakır. Aynı şeyi Tuy ve Galisya piskoposu de olan, ve ona Viviers piskoposluğunun keşişi olan ve bize 1241 yılına kadar kesin bir kronik bırakan Albéric'i de ekleyen kişi söyler, o Albéric ki görünüşe göre Bérengère'i Blanche'a tercih etmiş gibidir.

Fakat kabul edilemez olan cevap, Papa Innocent III'ün, Louis VIII'in İngiltere üzerindeki iddialarını Blanche yüzünden çürütmek için izin belgesini (dispense) kullanmasıdır, zira Bérengère'in haklarının peşine düşmeyi ihmal ettiği bir sırada, diğerlerinin yasal olarak burayı talep edebileceklerini söylediler. Bu sarsılmaz kanıta, Blanche'ın ancak 1200 yılında evlenmiş olduğu, ve on iki ila on üç yaşında bir çocuk olduğu eklenebilir; bu kanıt karşısında onun, biraz sonra göreceğimiz gibi, 1188 yılına doğru, Frédéric I'in oğlu Conrad ile nişanlanmış olan Bérengère'den daha yaşlı olduğuna inanmak son derece zordur; o Conrad ki o sırada oldukça ileri bir yaşta olmalıydı, zira evliliği bozan bu evliliğe karşı olan muhalefetiydi; zira Conrad o sırada zaten silaha sarılacak yaştaydı. Bir kimse Alphonse'un en büyük kızını bir imparatorun oğluna vermediğini kolayca varsayamaz. Aynı şeyi Rodrigus'ta da

görüyoruz; Alphonse'un henüz un oğlu yokken, tüm krallık iki kez Bérengère'e homaj ve sadakat yemini etmişti; ve Alphonse'un birinci veya ikinci oğlu olan Ferdinand, Mariana'ya göre 1189'da doğmuştu, oysa Bérengère'in en büyüklük ve varislik haklarından yararlandığı görülüyordu, Blanche'ın evlenmesinden on yıl önce, ve onun Fransa'ya olan uzaklığı ona çok zarar vermişti.

Bérengère, az önce söylediğimiz gibi, 1188 yılı civarında, İmparator Frédéric I'in oğlu Conrad ile nişanlanmıştı. Conrad, İspanya'da bulunduğu sırada, Alphonse ona şövalyelik silahlarını vererek onu şövalye yapmıştı; Bérengère bu evliliği kabul etmek istemediğini gösterdi, öyle ki evlilik Toledo başpiskoposunun ve bir kardinal legatın otoritesiyle bozulmak zorunda kaldı. Conrad 1189 yılında Almanya ordusuna katılmak üzere ayrıldı, ve babasıyla birlikte Doğu'ya gitmek üzere yola çıktı, ve 1190 yılında orada öldü.

XLII.

Bérengère, kuzeni olan León kralı Alphonse ile evlenir. — Innocent III buraları aforoz eder, devletlerini interdit altına alır, ve çocukları serbest bırakır.

Bérengère daha sonra, bir süre evlenmeden kaldıktan sonra, Kastilya ve León kralları arasında barışı sağlamanın bir yolunu bulmak için, Kastilya senyörleri tarafından León kralına evlenmek üzere teklif edildi. Kastilya kralı, kan bağının yakınlığı nedeniyle buna razı olmak istemedi; fakat eşi Éléonor, bu ittifaktan umulan büyük avantajları dikkate alarak burayı kabul etmeye zorladı; ve bir İngiliz tarihçisine inanmak gerekirse, Papa Célestin III buna rıza gösterdi. Bununla birlikte, bu meselede daha fazla bilgiye ve haklı çıkarmaya daha çok çıkarı olan İspanyol tarihçiler bundan hiç bahsetmezler. Innocent III'ün kararları ise tam tersini gösterir; ve nihayet Célestin buna razı olmadan önce ölmüştü.

Bu evliliğin en geç 1200 yılında yapılmış olduğu gerçeği yine de doğru değildir, tıpkı Mariana'nın iddia ettiği gibi. Zira Bérengère'in oğlu olan Ferdinand, 1247 yılında öldüğünde zayıf olarak otuz sekiz yaşındaydı, o Ferdinand ki Mariana'nın kendisinin de kabul ettiği üzere, 1199 yılından daha geç evlenmiş olamazdı. Fakat onun 1197 yılından beri zaten orada olduğu gerçeği de doğru değildir, tıpkı M. du Puy'un istediği gibi, "zira Innocent III, 8 Ocak 1198'de seçildiğinde, León kralı Alphonse'u Portekiz'li Thérèse'den, yani akrabasından ayırmak için hala çalışıyordu, ve aynı yıl Bérengère ile olan yeni evliliğini bozmak üzere harekete geçti." Böylece bu son evlilik ancak Célestin'in 1198'deki ölümünden sonra önerilmiş olabilirdi, ve aynı yıl içinde gerçekleştirildi.

León kralı olan Alphonse, Bérengère'e çok büyük meblağlar tahsis etti. Bu evlilikten iki oğlu, Kastilya ve León kralı olan Ferdinand, ve Alphonse, ve üç kızı oldu, Éléonor (görünüşe göre çocukken ölmüş olan), Burgos'ta dindar olan Constance, ve 1224 yılında Kudüs kralı, ve ardından Konstantinopolis imparatoru olan Jean de Brienne ile evlenen Bérengère.

Papa Innocent III, Alphonse ile Bérengère'in yeni evliliğinin haberini alır almaz, İspanya'ya Kardeş Renier adında, özellikle dürüstlüğüyle tanınan bir elçi gönderdi ve ona hediyeleri hor görmesini, ve bu evliliği bozmasını emretti, aksi takdirde Kastilya kralı için sahip olduğu diğer saygı nedeniyle çok olağanüstü bir sertlikle hareket

edeceğini bildirdi. Bununla birlikte, iki kralın delegeleri ona interdit cezasını kaldırması için yalvarmaktan geri durmadılar, zira vaazların kesilmesi nedeniyle halk ahlaki kurallardan ve heretiklere karşı verilen talimatlardan mahrum kalıyordu; ve laikler, kilise adamlarının sakramentleri ve ibadetleri yerine getirmeyi reddettiklerini görerek, buraların en büyük kısmını oluşturan öşürleri ve takdimeleri ödemeyi de reddediyorlardı.
Papa, bu teklif karşısında kendini şaşırmış buldu. O, kaldırılmasını dilediği bir interdit fermanı çıkarmıştı, ki bu durum o zamanın tüm usullerine göre yerine getirilmişti; ve o, interditi kaldıran diğer tüm devletlerin de aynı gerekçeyle bundan muaf tutulacağını görüyordu. Bununla birlikte, interditten kaynaklanan kötülükleri dikkate alarak, mezarlıklar istisnası hariç, burayı gevşetmeye karar verdi.
Fakat aynı zamanda León kralını Bérengère ile birlikte aforoz etti, ve onların başlıca danışmanlarını, çocuklarının piç, gayrimeşru ve babalarının yerine geçmekten aciz kalacaklarını ilan etti; ve kral tarafından Bérengère'e atanan toprakların, barış antlaşması uyarınca bu prensese verilmiş olsa da, ayrılık durumunda Bérengère'e kalması gerektiğini emretti.

XLIII.

Bérengère ve Alphonse ayrılırlar; fakat çocuklarını meşru saydırırlar. — Bérengère, kardeşi Henri'den sonra Kastilya kraliçesi ilan edilir, ve tacı oğlu Ferdinand'a devreder.

Papanın tüm bu kınamaları, Alphonse ile Bérengère'i, az önce bahsettiğimiz beş çocuk sahibi olana kadar ayırmaya yetmedi. Bundan sonra, ayrılmaya razı oldular, ve bu rızanın ardından papa, 1204 yılında, o yılın mayıs ve haziran aylarından olan çeşitli mektuplardan görüldüğü üzere, onlara tam bir bağışlama (absolution) verdi.
Kastilya'da çocuklarıyla birlikte kalan Bérengère'in, her zaman León kraliçesi unvanını koruduğu görülür, ki Innocent'ın kendisi de ona bu unvanı veriyordu. Fakat her ne kadar kocası ondan sadece papaya boyun eğmek için ayrılmış olsa da, o andan itibaren aralarında neredeyse her zaman savaşlar ve León ile Kastilya kralı arasında çekişmeler eksik olmadı. Kastilya kralı her zaman avantaja sahipti; fakat o, León krallığının tamamını fethetmek üzere olan Bérengère'in oğlu Ferdinand'a bu hakkı saklı tuttu. Bununla birlikte, İspanya Hristiyanlarının Mağribileri oradan kovmak için barış içinde olmalarını dilediğinden, 1213 yılında León kralıyla yeniden bir antlaşma yaptı, ve o da ona birçok yeri geri iade etti; ve León kralı, kendi tarafından, oğlundan ciddiyetle, León krallığının geleneklerine göre, Ferdinand'ın bir şekilde Bérengère'in hak halefi olduğunu kabul eden sadakat yeminini aldı; ve o kendisini meşru halef olarak tanımaya mecbur bıraktı, ve bunun için kralın ve iki krallığın baronlarının rızasıyla yapılmış onaylı bir senet verdi. Papa Innocent bu anlaşmayı yararlı ve gerekli bir şey olarak kabul etti, ve bunu iki kralın duasıyla onayladı.
Tarihte, León krallığının soylularının bile Fernand'a, babasının ölümünden çok önce sadakat yemini ettikleri kaydedilmiştir. Kastilya kralı olan Alphonse, halefi olarak oğlu Henri'yi bıraktı, o Henri ki o sırada henüz sadece on bir yaşındaydı. Ve Bérengère bir süre için naip olarak kaldı. Fakat işlerin idaresinden uzaklaşarak, yetkiyi, Lara'lı Alvarez'e, yani çocuğun muhafızlığını elinde bulunduran ve burayı çok kötü yöneten

kişiye devretti; Alvarez, başta Bérengère'in kendisine karşı olmak üzere birçok karışıklık çıkardı. Henri, temmuz 1217 ayı civarında aniden öldü, Mariana'ya göre o sırada henüz on bir yaşında ve on aylık, veya diğerlerine göre on sekiz yaşındaydı. Mariana, onun ölümünü 6 Haziran gününe koyar, ve ona kesin olarak iki yıl ve dokuz aylık bir hükümdarlık süresi verir. O, kendi yaşındaki bir çocuğun düşürebileceği bir kiremitten aldığı darbe yüzünden, Palencia piskoposluk sarayının bahçesinde onunla oynarken, kiremidin kazara üzerine düşmesiyle öldü.
Onun ölümünden sonra, Kastilya devletleri, Valladolid'de toplanarak, en büyük kardeş olarak hakkı olan Bérengère'e tacı sundular, ki bu durum genel kural uyarınca, Alphonse'un düzenlemesiyle, ve iki kez edilmiş olan yeminle doğrulanmıştı, o yemin ki Henri'nin doğumundan önce kız kardeşlerine verilmişti. Bérengère, Valladolid şehrinin kapılarından dışarıda bulunan bir meydanda tüm dünyayı toplattıktan sonra, bu tacı elinde tutmak istemediğini, aksine burayı o sırada on sekiz yaşında olan oğlu Ferdinand'a devredeceğini ilan etti, o oğlu ki henüz León dükalığından yeni geri çekilmişti, oraya kral Henri'nin ölümü haberi yayıldığında gitmişti. Tüm meclis bu kararı onayladı. Genç Ferdinand hemen katedral kilisesine götürüldü; ve orada krallık tahtına oturtularak, tüm halk Te Deum şarkısını söylerken taç giydi. Tüm meclis ona homaj ve sadakat yemini etti, ve o da krallık sarayına kadar götürüldü. Bununla birlikte Ferdinand, Kilise tarafından ensest bir evlilikten doğmuş ve aforoz edilmiş ilan edilen bir evlilikten geldiği için, bu tacı almaya tam hakkı olmadığını düşünüyorlardı; ve iddia edildi ki Alphonse, eğer oğlu çocuksuz ölecek olursa, tüm Kastilya'nın, görünüşe göre Bérengère'in çocuklarını dışarıda bırakmak istemediği için, Fransa kralı Louis'nin ve Blanche'ın çocuklarına kalması gerektiğini kamuya açık bir şekilde beyan etmişti; zira Bérengère'in şahsı bundan muaf tutulmamıştı.
León kralı, Ferdinand'ın babası, Alvarez de Lara tarafından kışkırtılarak, oğluna karşı silahları aldı, ve Kastilya'da çeşitli yağmalar yaptı, çünkü o, Bérengère'in kocası olarak bu krallığın efendisi olması gerektiğini iddia ediyordu, ya da sadece ona ait olduğunu söylediği bazı şatolar yüzünden bunu yapıyordu. Fernand, León kralına karşı bizzat gitmek istemeyerek, soylularını onun üzerine gönderdi. Kastilyalılar kaçtılar; fakat ardından, Lara kontunu tamamen yıkan bir barış veya ateşkes yapıldı, o Lara kontu ki bu yenilginin ardından Afrika'ya çekildi ve orada öldü. Böylece İspanya tamamen barış içinde kaldı, ancak bir sonraki yıl olan 1218 yılı hariçti.

XLIV.

Fernand, papanın otoritesiyle Blanche'a ve çocuklarına karşı kendini korur; o Souabe'lı Béatrix ile evlenir.

Biz ne Louis VIII'in ne de Philippe-Auguste'ün, Fernand'ın taç giymesine karşı, Blanche'ın ve çocuklarının haklarına bu kadar zarar veren herhangi bir muhalefet gösterdiklerini görmüyoruz. O sırada durum bunun için pek elverişli değildi, zira 1217 yılında, bu olay gerçekleştiğinde, Louis hala İngiltere'deki o bahtsız girişim içinde sıkışmış durumdaydı, ve papa onu buraya devam etmesi için teşvik etmiyordu. Ayrıca Bérengère, oğlunun bir şeyleri eksik etmesi durumunda, kendi haklarına geri döneceğini belirtmeyi kesinlikle unutmamıştı, öyle ki Louis'nin zaferi Fernand için

değil, Bérengère için kazanılmıştı, o Bérengère ki oğlundan çok daha uzun süre yaşadı, ve Fernand'ın şahsında kendi oğlunu tahtın meşru varisi olarak kabul ettirdi, ve aziz Louis'nin burayı elinden almayı düşünmesi kesinlikle çok yararsız olurdu. Fakat onun yerine ölmüş olabileceği için, Fernand, Papa Honoré III'ün yardımına başvurdu ve şahsı ve devletleri için onun korumasını talep etti: ki papa da bunu ona 19 Temmuz 1218 veya 1219 tarihli mektubuyla verdi, ve Toledo, Valence ve Burgos piskoposlarına, Kilise'nin cezalarıyla, ona karşı silaha sarılmak isteyecek olanları engellemelerini emretti.
O, 10 Temmuz 1218 tarihinde, Bérengère'in ricası uyarınca, daha önce León ve Kastilya krallıkları arasında yapılmış olan ve León kralı tarafından ciddiyetle tanınmış olan anlaşmayı onayladı, ve o bunu yaparken, Fernand'ın buraları korumasını, ve bunu yaparken de her zaman meşru halef olarak tanınmasını emretti. Papa ekler ki o bu anlaşmayı onaylamaktadır, çünkü bunun İspanya Hristiyanlarının kurtuluşu ve barışı için yararlı olacağını, ve onların Mağribilere karşı savaşı yürütmek üzere birleşmelerini sağlayacağını görüyordu, ki bu durum Blanche'ın ve çocuklarının haklarının zararına oluyordu.
O dönemin bir şairi, eğer aziz Louis'nin yüreği olsaydı, Kastilya'yı geri alacağını, zira onun çılgınlığı ve acizliği yüzünden burayı kaybettiğini söyler. Görünüşe göre o, annesini gücendirmekten korktuğu için bunu yapmamıştı, ve orada İspanyolların her zaman başka yerlere giren soylular için daha fazla eğilim beslediklerini fark edenler de bulunmaktadır. Bu şairin bulunduğu yer Nostradamus'ta oldukça güzel ve görülmeye değerdir. Onu orada görmek gerekir.
1234 yılının hesaplarından anlaşılmaktadır ki Blanche, Kastilya kraliçesiyle oldukça büyük bir ticaret ve ilişki içindeydi, ve İspanyolların ve Kastilya kraliçesinin nezdinde ona bunu veren çeşitli mektuplara sahipti.
Bérengère, oğlu için daha fazla güç ve onu layık olmadığı kötü zevklere bırakmaktan alıkoyacak bir eş sağlamak için, onu evlendirmek üzere çalıştı ve Frédéric II'ye, kuzeni olan, İmparator Philippe'in kızı prenses Béatrix'i istemek üzere elçiler gönderdi. Frédéric, dörtyüz ay sonra İspanya delegelerine cevap vermeden bunu kabul etti; fakat sonunda prensese izin verdi, o prenses ki Fransa'dan geçişinde, Paris'te kral Philippe tarafından son derece görkemli bir şekilde karşılandı. Evliliğin töreni, Burgos'taki büyük kilisede, piskopos Maurice tarafından, aziz André günü olan pazar günü kutlandı. Fernand o sırada yirmi üç yaşındaydı; üç yıl önce, şövalyelik töreninin yapıldığı aynı kilisede, sunak üzerinde silahlarını kuşanmıştı. Mariana bunun 1220 yılında olduğunu söyler. Fakat kesin olan şudur ki bu durum daha geç olamazdı, zira Frédéric 22 Kasım 1222'de taç giymişti, ve o sırada henüz Romalıların kralı unvanını taşımıyordu. Fernand bu evlilikten Kastilya'da çok sayıda child (çocuk) sahibi oldu. Onun en büyüğü olan Alphonse, Frédéric, Fernand, Henri, Philippe ve Sanche, buralar Emmanuel kilisesinin din adamları oldular, ve iki kız, çocukken ölen Éléonor, ve rahibe olan Bérengère idi. Ve bir üçüncü kız olan Marie de eklenir.
Louis VIII kral olduğunda, Kastilya üzerindeki hakları hiçbir şekilde ihmal etmedi, zira onun buraya sahip olduğu görülür. Onun sarayının beratlar hazinesinde hala sekiz İspanyol senyörünün, aynı içerikte olan ve onunla aziz Louis'yi ve kraliçe Blanche'ı, Alphonse'un ölümünde Kastilya'nın onlara ait olduğunu ilan eden mektupları

bulunmaktadır, Henri'nin eksikliğinde, Blanche'ın çocuklarına kalması şartıyla. İşte bu nedenle onun halefi olan kral Fernand'ı yabancı olarak nitelendirirler, ve onun yerine aziz Louis'yi, onların meşru hükümdarı ve Kastilya'nın tasarlanmış kralı olarak kabul etmeyi vaat ederler. Tüm bu mektuplar tarihsizdir.
Biz Rodrigus Diégo de Camberis'in, bu senyörlerden birinin, 1221 yılı civarında gelmiş olan küçük bir isyanı tasvir ettiğini görüyoruz. O kendisini aziz Louis'nin vasalı ve tebaası olarak nitelendirir, ve biz onun mektubunu getiren adam vasıtasıyla, anne ve babasına ve dostlarına bazı emirler gönderdiğini öğreniyoruz, buralar hazırlıklı olduklarını beyan ediyorlardı, sadece aziz Louis'ye sadık harflerle mühürlenmiş mektuplar göndermekle kalmayıp, istendiği gibi onun hizmetinde ölmek üzere birbirlerine bağlanıyorlardı; fakat biz bu müzakerelerin hiçbir sonucunu görmüyoruz. Bunun üzerine ne geçtiğini aziz Louis zamanında göreceğiz, ve buralardan kendi yerinde bahsedeceğiz.

XLV.

I. Baudouin ve Galler'li Henri ile Courtenay'li Pierre döneminde Latinler tarafından fethedilen Konstantinopolis İmparatorluğu'nun Durumu.

Batı'dan Doğu'ya geçmek gerekir, buralarda XIII. yüzyılın başlangıcında en büyük vilayetleri ve buraları yöneten prensleri domine eden ulusları tanımak için. Hristiyan Rumlar, hâlâ o dönemde Asya Minör'ün bir kısmını, eski Yunanistan'ı ve Trakya'nın bir kısmını ellerinde tutuyorlardı; ve Konstantinopolis imparatoruna tabi olanlar buralarda kalmışlardı. Fakat 1204 yılında, bu ünlü şehri zorlayan az sayıda Batılı, Louis VIII'in anne tarafından dayısı olan, Flanders ve Hainaut kontu Baudouin'i, 16 Mayıs Pazar günü imparator ilan ettiler. Thomas Maurocène ise aynı zamanda patrik yapıldı. Thessalonique (Selanik) ve Peloponez (Morea), krallık kalitesiyle, bu fethin tarihini yazmış olan Geoffroy de Villehardouin'in yanındaki Atina ve Ahaya ile birlikte, Montferrat markisi Boniface'a verildi.
Konstantinopolis'in alınmasından sonra, başlıca Rumlar İznik'e (Nicée) çekildiler; burada Théodore Lascaris'in kendisini prens yaptığı küçük bir imparatorluk kurdular. Fakat o, Frigya'daki Laodiktea (Laodikeia) ve diğer bazı yerleri, Türklerin sultanı olan Gıyaseddin Keyhüsrev'in (Caicosroès) kayınpederi olan bir Manuel Maurozome'a devretmek zorunda kaldı; öyle ki bu başlangıçta onun sadece üç şehri vardı: İznik, Bursa (Prruse) ve Alaşehir (Philadelphie).
Alexis ve David Comnène (Komninos) kardeşler, biri Trabzon'da (Trébizonde) bir imparatorluk, diğeri ise Konstantinopolis Latinlerine tabi olan Pontus'taki Herakleia'da (Ereğli) bir başka prenslik kurdular. İtalyan kökenli olan Aldobrandin ise, Antalya (Attalie) prensliğinin ve adı belirtilmeyen, Rodos (Rhode) adasından olan bir diğerinin, ve Théodore tarafından kısa sürede ortadan kaldırılan diğer bazı küçük prenslerin efendisi oldu. Nicétas'ın tam bir küçümsemeyle bahsettiği bazı Cenevizliler de aynı şekilde Girit (Candie) adasının efendisi oldular. Fakat Vlahia (Eflak) veya Misya (Moesia) prensi olan Jean Asan (Kaloyan), Trakya'da kalmış olan Rumlarla birleşerek, Konstantinopolis'i fethetmiş olan Latinlere karşı bir pusu kurdu; buralar Edirne'yi (Adrianople) kuşatmışlardı. Orada tüm Latinleri bozguna uğrattı, Blois kontu Louis'yi öldürdü, ve imparator Baudouin'i esir aldı; bu olay 15 Nisan

1205'te, yani Konstantinopolis'in alınmasından bir yıl ve üç ay sonra gerçekleşti. Bazıları bu Jean'ı Bulgarların kralı, ve bu ulusu yeniden ayağa kaldırmaya başlamış olan Asan'ın öz kardeşi ve halefi olarak adlandırır.
Jean, Baudouin'i on dört ay boyunca zindanlarda, ayakları prangalı olarak tuttu; bunun ardından, kaptanlarından birinin Latinlerin tarafına geçmiş olmasına öfkelenerek, onun kollarını ve bacaklarını kestirdi, ve bedeninin geri kalanını bir uçuruma attırdı, öyle ki orada üç günün sonunda can verdi. Bourgogne'lu bir kadın onun uzuvlarını topladı ve toprağa verdi. Latinler onun ölümünden tamamen emin olana kadar yeni bir halef atamak istemediler; bu hususta Nicétas onların bu itidalini över, o Nicétas ki aynı zamanda krallığı fethedebilecek bir prens arayan Rumların inançsızlığını ve tiranlığını kınar. Bu halef, 20 Ağustos 1206 Pazar günü onun yerine imparator olan kardeşi Henri oldu. O, 11 Haziran 1216'da Selanik'te, Rum düşmanlarına karşı son derece korkunç, ve kendisine sadık tebaaya karşı ise son derece sevecen biri olduktan sonra öldü.
Onun ölümünden sonra, tacı Macaristan kralı André'ye sunmayı düşündüler; ve ardından, bu kralın kayınpederi, Courtenay hanedanından ve Louis le Gros'un (Şişman Louis) torunu olan, Yolande'ın kocası, Baudouin ve Henri'nin kız kardeşi, ve Namur kontesi olan Courtenay'li Pierre seçildi. O, 1216 yılında seçildi. Oraya Fransa'dan görkemli bir delegasyon gönderildi; ve seçilmeyi kabul ettikten sonra, eşiyle birlikte, Roma yakınlarındaki Saint-Laurent kilisesinde, 9 Nisan 1217 Pazar günü Papa Honoré III tarafından taçlandırıldı. Frédéric'in tarafında olan Saint-Gall abbéi Vodalric, onun aziz Pierre kilisesinde taç giymesine engel olmuştu. Pierre, Konstantinopolis'e karadan gitmek ve Venediklilerin çıkarına Dıraç (Duraz) şehrini ele geçirmek isteyerek, kuşatmayı kaldırmak ve ardından Dıraç ve Epir prensi olan, daha sonra kendisini esir alan, ve piskopos piskoposa gelip papanın elçisiyle, Sancerre kontuyla ve ona eşlik eden diğerleriyle birlikte hareket eden Théodore Comnène ile anlaşmak zorunda kaldı. Elçiyi ertesi yıl serbest bıraktı ve papa ile uzlaştı; fakat tarih, zindanında aniden ölmüş olduğu iddia edilen imparator Pierre'den bir daha bahsetmez. Bununla birlikte Nangis, onun 1220 yılına kadar hala hayatta olduğunu ve o yıl karısı Yolande'ın öldüğü sırada öldüğünü kaydeder.
Onun hakkında söylenebilecek şey, hapiste öldüğüdür. Yunanistan'a karadan gitmek üzere yola çıkarken, karısını deniz yoluyla Konstantinopolis'e göndermişti, zira bazıları böyle yazar. Onun oraya şans eseri ulaştığı, ve ölümüne kadar imparatorluğun işlerini yönettiği kesindir.

XLVI.

Konstantinopolis imparatoru olan Courtenay'li Robert, Selanik'in Rumlar tarafından geri alınmasına göz yumar.

Pierre'in Yolande'dan birkaç çocuğu olmuştu: Namur kontu olan Philippe, Robert, Henri ve Baudoin, ve Albéric tarafından bahsedilen beş kız ile birlikte. Latinler ve Konstantinopolis Rumları, Philippe'e ve onun amcalarına tacı sunmak üzere elçiler gönderdiler; fakat o bu onuru reddetti, ve onun yerine imparator olarak kabul edilen, sevinçle karşılanan ve taç giyen kardeşi Robert'ı gönderdi. O, imparatorluğunun birinci yılını haziran 1221 ayına kadar saymaktadır. Onun saltanatı esnasında,

Rumların Konstantinopolis imparatorlarına karşı yürüttükleri büyük savaşlar yüzünden devletin durumu pek parlak görünmüyordu, zira 1224 yılından itibaren, Asya'da elinde bulundurduğu her şeyi neredeyse kaybetmişti.
Théodore Comnène'in büyümesi Latinler için daha da zararlı oldu. Selanik markisi, ve kraliçe Marie de Hongrie'nin (Macaristanlı Marie) dul eşi olan, İmparator Alexis l'Ange'ın (Melek Aleksios) dul eşi olan kadından doğan iki oğlu, Guillaume ve Démétrius'u bırakarak ölmüştü.
Courtenay'li Pierre, taç giymesinin hemen ardından, 1217 yılında, her ikisinin ve onların krallığının korumasını üstlenmesi şartıyla, bu yönetim hakkını Guillaume'a devretmişti. Papa Honoré III de aynı zamanda Démétrius'un ve onun krallığının korumasını üstlenmişti; fakat tüm bunlar Comnène'in 1222 yılında, Raynaldus'un dediğine göre, o sırada Selanik'e saldıran, ve kendisini buraların ve Selanik'in efendisi yapan Comnène'i engellemedi, o Comnène ki Saint-Germain'li Richard'a göre burayı ancak 1224 yılının başlangıcına doğru ele geçirmişti.
Montferrat markisi Guillaume, yeğeninin yardımına gelmek için elinden geleni yaptı, ve papa da mektuplarıyla, ve ona eşlik edecek olan haçlılara vaat ettiği endüljanslarla (günahların bağışlanması) ona yardım etti; ve o da Théodore'a karşı anathema (lanet) ilan etti. Guillaume nihayet ocak 1224 ayında Brindes'e ulaştı; fakat orada son derece ağır bir şekilde hastalandı, ve kışın başlangıcı nedeniyle Yunanistan'a geçecek durumda olamadığından, hareketi bir sonraki bahara kadar ertelemek zorunda kaldı. Papa o sırada, Yunanistan'ın tüm kilise adamlarına, mallarının ve gelirlerinin yarısını Guillaume'a devretmelerini emreden, ve Konstantinopolis imparatoru Robert'a ve onun ötesindekilere hitaben yazılmış 28 Kasım tarihli mektuplar gönderdi. Guillaume aslında 1225 yılında Yunanistan'a geçti, fakat o eylül ayında orada öldü.
Selanik'li Théodore, Latinler ve Bulgarlar tarafından elinden alınmış olan birçok ülkeyi Rumlar için fethetti, ki bu durum onun imparatorluk nişanlarını almasını sağladı; ve Selanik başpiskoposu olan Constantin, buraları onun başına koymaktansa sürgüne gönderilmeyi tercih ettiğinden, o burayı Bulgaristan başpiskoposu olan Demétrius'un ellerinden aldı.
Baudoin'den sonra Bulgarların kralı olan, ve onun kız kardeşiyle evlenen Asan I'in en büyük oğlu olan Asan, bu ulusun kralı olan, ve o sırada henüz genç olan çocuğu, Rusya'ya çekilmek zorunda bırakmıştı. Bir süre sonra, Ruslardan büyük güçler toplayan Jean, Borilas'a karşı savaşa geldi, onu yendi ve onu Trinobe (Tırnovo) adı verilen müstahkem bir yere sığınmaya mecbur bıraktı. Borilas orada yedi yıl boyunca kendini savundu; fakat yandaşları, uzun süren bir kuşatmanın ardından, kapıları Jean'a açtılar, o da kaçanı yakalattı ve yolda gözlerini oydurdu. Jean böylece 1225 yılı civarında Bulgaristan'ın mutlak efendisi oldu.

XLVII.

Asya Minör Türkleri ve onların özellikle Latinlerle olan prensleri.

İşte Latinlerin I. Jean'dan Taurus (Toros) dağına kadar, o dağın ötesinde ise Perslerin (yani Türklerin) ikamet ettiği yerlere kadar olan vilayetlerin durumu aşağı yukarı böyleydi; o Persler ki XI. yüzyılın başlangıcında tüm Doğu'yu fethetmişlerdi. Zira

Hristiyan Batılılar Suriye'yi, yani Kudüs'ü fethetmeden sadece otuz veya kırk yıl önce, bu halklar Pers ülkesinin, Arabistan'ın ve Doğu'nun diğer birçok ulusunun efendisi olmuşlardı, ve hatta Filistin'in ve Kudüs'ün de, buralar Hristiyanlar tarafından 15 Temmuz 1099'da fethedilmeden önce ellerindeydi.
1070 yılı civarında, Pers kralı olan Alp Arslan, Romalıların (yani Rumların) elinde kalan Suriye'yi, Kilikya'yı (Cilicie) ve tüm Asya Minör'ü fethetti, ve imparator olan Romanos Diogenes'i (Romen Diyojen) esir alarak her yere büyük bir dehşet saldı; ve o gemilerini gönderdiğinde, Türkler kendilerini Konstantinopolis'in efendileri olarak buldular. O, buraları Konstantinopolis efendileri olarak bırakan, ve ordusuyla tüm bu ülkeleri fetheden Godefroy de Bouillon ve diğer Batılı Hristiyanların zamanına kadar hüküm süren, Türklerin bir diğer şefi olan Guillaume'du. Rumlar buraları yeniden fethettiler, fakat bu dağların berisinde kalan kısımlardı; ve onlar hiçbir zaman Likavonia (Lycaonia), Kapadokya (Cappadoce), Galatya (Galatie), Pamfilya (Pamphylie), eski Ermenistan, Helenopontus (Hélénopont), Pisidya (Pisidie) ve Likya'yı (Lycie) onların elinden geri alamadılar. Bu ülkenin, diğer prenslere tabi olan diğer Türklerden daha özel olarak Türkiye adını taşıdığı görülmektedir.
Rumların imparatoru olan Manuel'in zamanında, onun üzerinde many zafer kazanan, devletlerini dört oğlu arasında paylaştıran Kılıç Arslan (Cutzasthlan) vardı; o oğullar ki Mesud (Masout), Kutbeddin (Copatin), Rükneddin (Roucratin) ve Gıyaseddin Keyhüsrev (Caicosroès) idiler. Buralar Türklerin tamamını yönetiyorlardı, öyle ki 1189 yılı civarında durum böyleydi; babaları 1192 yılında öldüğünde, buralar daha hayatta iken devletleri paylaştırmışlardı; öyle ki buralar birbirlerini çok kötü tanıdılar, Kutbeddin hariç, ki o tek başına saygı gösteriyordu.
Kutbeddin öldüğünde, Rükneddin tek başına onun verasetini ve Mesud'un devletlerinin bir kısmını ele geçirdi, o Mesud ki ona tabi olmak istemişti. O, o sırada tüm ülkenin başkenti olan Konya'yı (Iconium) elinde tutan diğer Rükneddin'i de kovdu, ve burası bir Hristiyan kadının oğlu olduğu için böyleydi. İşte bu nedenle Rükneddin, İmparator Alexis l'Ange'ın yanına Konstantinopolis'e çekilmek zorunda kaldı, o Alexis ki 10 Nisan 1195'te hükmetmeye başlamıştı. Alexis Rükneddin'i kabul etti ve onu yanında tuttu, fakat ona devletini geri alması için hiçbir yardım sağlamadı. O onu vaftiz ettirdi ve evlat edindi. Rükneddin ardından, Latinlerin korkusu yüzünden Konstantinopolis'i terk etmek zorunda kaldığı bir sırada Alexis'i takip etti.
O, 1203 yılında öldü, ve kısa bir süre sonra, Rükneddin 1204 yılının ağustos ayında öldüğünde, kardeşi Gıyaseddin Keyhüsrev krallığına geri döndü, ve Rumların ve Konya'nın prensi olarak tanındı, zira kardeşinin bıraktığı bir çocuğu öldürtmüştü. O, Rum senyörlerinin en büyük kızı olan, az önce söylediğimiz gibi, İznik imparatorluğu kurmuş olan Théodore Lascaris'in yanındaki Manuel Maurozome'un kızıyla evlendi. Konstantinopolis'in alınmasından sonra, Alexis kendisini her taraftan kovulmuş görerek, İznik sarayına kabul edilmek üzere Lascaris'e sığındı; o Lascaris ki Alexis'in kızıyla evlenmişti. Théodore ona üç şehirden oluşan bir imparatorluk bırakmayı reddetmedi, ve iki bin adamı ve onunla birlikte gelen iki yüz İtalyanı geri göndermedi, oysa o sırada Türklerin ordusunun üzerine yürüyordu; o ordu ki kıyaslanamayacak kadar çok daha kalabalıktı, ve o elçiyi, en yakın olanı bulduğunda geri göndermedi. Lascaris buna inanmakta güçlük çekiyordu, her ne kadar bu durum şaşırtıcı olsa da,

her ne kadar prens ona yeminle güvence vermiş olsa da. O zaman İtalyanlerin mucizeler yarattığı savaşın yapılması zorunlu oldu. Fakat çok büyük sayıda Türk'ü öldürdükten ve tüm ordularını bozguna uğrattıktan sonra, sayıca çok az olmalarından dolayı yenildiler. Rumlar ardından bir parça direnç gösterebildiler; öyle ki Théodore neredeyse tamamen tek başına kaldı. Lascaris, onu arayan sultanı tanıdı, doğrudan onun üzerine yürüdü, ve sultanın kafasına indirdiği tek bir topuz darbesiyle onu öyle sersemletti ki sultan atından düştü. Fakat sanki Tanrı Rum imparatorluğunu yeniden ayağa kaldırmak için onun bu gücünden yararlanmak istemiş gibi, o tam düştüğü sırada, Latinlerin onun peşinden gelmek üzere silaha sarıldıkları dönemde, kılıcını çekti, ve onun kılıcıyla sultanın bacaklarını kesti. Sultan, atından düşerek öldü; ve aynı zamanda, aziz Georgios'un (George Acropolite) dediğine göre, hiç kimse tarafından bilinmeyen biri tarafından sultanın kafası kesildi: Grégoras dit néanmoins que ce fut par Théodore même (Bununla birlikte Grégoras bunun bizzat Théodore tarafından yapıldığını söyler).

Bu zafer Rumlara Müslümanlarla (veya Türklerle) kesin bir barış sağladı; bu durum bir taraftan Türkler tarafından kuşatılmış ve sıkıştırılmış olan Rumlar için, diğer taraftan ise Asya'da onların efendileri olan Latinler tarafından sıkıştırılmış olan Rumlar için çok avantajlı oldu. İşte bu nedenle Rumlar, Türklerin kendilerini ayırdığı şatolarla daha fazla korunduklarını görerek, ve onların Asya'da sahip oldukları şeyleri korumayı ihmal ettiklerini ve buraları Latinlere karşı savunmayı unuttuklarını fark ederek, Asya'daki mülklerini Latinlerin elinden geri almak için tüm güçlerini seferber ettiler, ve buraları deniz imparatorluklarının arasına kattılar. İşte bu nedenle buralar, her ne pahasına olursa olsun Rumlarla barışı sağlamak zorunda kaldılar, ve buralar her yıl onlara büyük bir vergi ödemeyi kabul ettiler. İmparator olan Rum'un, sultana dört yüz mızrakla hizmet etmeye mecbur olduğu eklenir; sultan bunu ne kadar ve ne zaman dilerse dilesin.

XLVIII.

Türk prensleri İzzeddin ve Alâeddin II. — Bağdat ve Mısır halifeleri üzerine. — Türkmenler; Ermeniler.

İznik İmparatoru Lascaris tarafından mağlup edilen Konya sultanı [Gıyaseddin Keyhüsrev], 1220 yılında öldü. Arkasında, Hristiyanları kayırmaktan geri durmayan ve hatta kendi muhafızlığını bile onlara emanet eden bir oğul bıraktı; öyle ki onun vaftiz edildiğine inanılırdı. Doğu tarihi ona İzzeddin Keykâvus (Ezzoddin Caicau) adını verir. Hükmedecek yaşta bir oğul bırakmadığı için, kardeşi Alâeddin Keykubad (Aladdin Caicobad) zindandan çıkarıldı ve devleti çok büyük bir bilgelik ve ciddiyetle yönetti:

“Erga socios suos severus, animi constantia, magnanimitate, gravitate summa.” (Dostlarına karşı ciddi, ruhsal bir kararlılık, yüce gönüllülük ve en yüksek ciddiyet içindeydi.)

Asya'daki imparatorluğun durumunu, itibarını ve büyüklüğünü yeniden kurup arttırdı. Tanrı onu tüm dünyaya saygıdeğer kıldı ve krallar bile gelip ona boyun eğiyorlardı. Ona "dünyanın kralı" unvanının verildiği görülür: corde autem duro erat (fakat katı yürekliydi). Ancak bir gün, devletinin prenslerinin, maiyetinin ve ordusunun büyük bir

kısmının hazır bulunduğu muhteşem bir şölen verdiği sırada, refahından en çok keyif aldığı ve krallığının gücüyle gurur duyduğu bir anda, aniden bağırsaklarında büyük bir acı hissetti ve çok miktarda kan kaybederek iki günün sonunda, İsa Mesih'in 1236 yılının 4 Eylül gününe denk gelen Hicrî 634 yılında öldü.
Mayıs 1234 ayında Papa Grégoire IX'a yazdı ve hem ona hem de Frédéric II'ye, kendileriyle müzakere etmek üzere soylu bir kişiyi delege olarak gönderdi. Papa ona 20 Mart 1235 tarihli bir mektup yazdı. Rumlar ona Azatin derler ve onu seleflerinin üzerinde tutarlar, çünkü o sefil zevklere teslim olup boyun eğmiyordu. Rumlarla barışı her zaman korudu.
Onun ölümünden sonra, prensler Rumlar tarafından Gathadin olarak adlandırılan oğlu Gıyaseddin Keyhüsrev'i tanıdılar; Beauvais'li Vincent ise onun meşru olmadığını iddia ederek ona Gajazadin der. O, kendi dininin ibadetlerini yerine getirmekte her zaman özgür bırakılmış olan Hristiyan bir kadından doğmuştu. Kendisini her türlü kötü alışkanlığa ve ahlaksızlığa bıraktı; öyle ki Tatarlar (Moğollar) bu ülkeyi ele geçirmekte pek zorlanmadılar. Bu prensten ileride başka bir yerde daha genişçe bahsedeceğiz.
Türkler, fethettikleri ülkelerde tek başlarına yaşayacak kadar büyük bir nüfusa sahip değillerdi; bu yüzden eski sakinlerin orada kalmasına izin veriyorlardı. Türklerin elinde tuttuğu her şatoda ve garnizonda, prensleri için vergileri toplamakla görevli olan az sayıda Türk bulunurdu. Bu yüzden, Suriye'nin onlara itaat eden bölgelerinde kırsalda sadece Hristiyanların yaşadığı ve tarımla uğraştıkları fark edilmiştir. Batılılar Doğu'ya geldiklerinde bu durum onlara çok yardımcı oldu. Ve orada şüphesiz çok sayıda Sarazen (Müslüman) de kalmıştı; Türkler buraların üzerinde, fethettikleri toprakların bir kısmı vasıtasıyla egemenlik kurmuşlardı; bu durumdan dolayıdır ki tüm Batılı inançsızlar tarihte sıkça Sarazenler olarak adlandırılır. Zira esasen Muhammed'in doktrinini ilk yayanlar ve burayı Doğu ve Batı'da genişletenler Sarazenlerdi.
Tüm Türk Müslümanlar, kendi prenslerini ve dinlerinin şefini, eski Babil olduğuna inanılan Bağdat'ın (Baldac) halifesi olarak tanırlardı. Bu Mısır halifeleri, XI. yüzyılın başlangıcında, ikametgahı Kahire şehrinde, Lübnan piskoposu Guillaume'un tasvir ettiği muhteşem bir sarayda olan kendi halifelerine sahiptiler. Ona aynı zamanda mulène, yani senyör unvanı verilirdi. Halife kelimesi, halef ve varis anlamına gelir. Mısır'ın bu halifeleri, Muhammed'in mezhebinde bir bölünme (şizm) yaratan Ali'nin partisini takip ediyorlardı ve oraya yeni uygulamalar sokmuşlardı; öyle ki Mısırlılar ile Türkler arasında her zaman bir düşmanlık vardı. Hristiyanlar Doğu'ya geçtiklerinde, Mısır halifesi Mısır'ın tamamına ve Laodiktea'ya (Lazkiye) kadar tüm Suriye'ye sahipti. Afrika'daki ve dolayısıyla İspanya'dakilerin de bir süre Mısır halifesini tanıdıkları görülür; fakat daha sonra Fas'ta kendi egemenliğini kuran ve kendisini Miramummelin, yani müminlerin emiri olarak adlandıran özel bir halifeye sahip oldular. Mısır'ın son halifesi, bazılarına göre Al-Haded-Ladin-Alla-Abul-Mahomet, diğerlerine göre ise Al-Haded adını taşıyordu; o halife ki kendisini sadece zevklere bırakmıştı, devlet işleriyle hiç ilgilenmeden, öyle ki işlerin idaresini Mısır'ın sultanı veya hükümdarı olan Sarsar'a bırakmıştı. Sultan kelimesi, ajitator, ajan veya naip anlamına gelir. Biz ileride buraların bizzat kendilerinden bahsedeceğiz; buralar kendi

inançsızlıkları yüzünden Mısır'ın tamamen Türklerin gücü altına girmesine neden oldular. Türkler ile Türkmenleri (Turcomans) birbirine karıştırmamaya dikkat etmek gerekir, her ne kadar buralar aynı kökenden gelseler de.
Bu Türkmenler, Sarazenlerin en çok hor görülenleriydiler; onların ne şatoları ne de şehirleri vardı; altın ve gümüş biriktirmekle de uğraşmazlardı. Kıldan yapılma çadırlarda (tentes de filtro) yaşarlardı ve büyük sürüler halinde gezdirdikleri hayvanlarından başka zenginlikleri yoktu; bazen bir yere, bazen başka bir yere, en iyi otlakları bulmayı umdukları yerlere giderlerdi. Hırsızlığa ve şehirleri yağmalamaya alışmaktan geri durmadılar; ve nihayet, başka bir hor görülmenin ardından, korkunç hale geldiler. Akropolitis, buraları Türklerden ayırır, onlara Persler adını verir ve her zaman yağmacılık özelliğini onlara atfeder.
Asya Minör ve Suriye'yi kapsayan bu yer, o sırada Ermenistan adını da taşıyordu. Böylece Ermenilerin aslında eski Kilikya'yı ellerinde tuttukları görülür. Sanud, bu ülkenin kıyı şeridinin uzun bir tasvirini yapar.
Bu durum, Kudüs'ün henüz Mısırlıların egemenliği altında olduğu dönemde, İsa'nın mezarı kilisesinin yanındaki hastanede Hristiyanlara yardım etmek için de geçerliydi. Bu hastanenin sakinleri, daha sonra Batılıların gelişinde, yabancıların ve hastaların bakımı için Tapınak şövalyelerini örnek alarak birleştiler. Onlar da bir süre tam bir örnek dindarlık içinde yaşadılar; fakat kendilerine verilen büyük bağışlar sayesinde zenginleştiklerinde, mülkler ve hatta şehirler satın almaya kadar vardılar;
Notre-Dame başrahibine, kendilerine fakirler için verdikleri şeylerin itaatini ve bakımını uzun süre sürdüren bu kuruma karşı geldiler. Hatta kutsal makamdan, sonuçları pek düşünülmeyen bir ayrıcalık elde ettiler; buna göre Kudüs patriğinin boyunduruğundan muaf tutuluyorlardı; bu durum onları öyle bir kibire sevk etti ki, çoğu zaman patrik için ne saygı ne de Tanrı korkusu gösteriyorlardı. Kendi elerinde bulundurduğu her şey için öşür ödemeyi reddediyorlar, Kilise'nin tüm disiplinini bozuyorlar ve patriğe karşı neredeyse inanılması güç olan saygısızlıklar yapıyorlardı. Tapınak ve Hospitalier şövalyelerinin bu iki tarikatı, inançsızların ilerlemesini kesinlikle çok yavaşlattı, buralar krala bağlı kaldıklarında ve aralarında birlik içinde olduklarında. Fakat buralar çoğu zaman, Türklerle anlaşarak kendi inançsızlıkları ve bölünmeleri yüzünden Hristiyanlara büyük zararlar verdiler; ve buralar, Batılıların Filistin Hristiyanlarının lehine yaptıkları seferleri kendi özel çıkarları için yararsız kılmakla suçlandılar.

XLIX.

Suikastçılar (Haşhaşiler) ve Bedeviler üzerine.

Suikastçıların (Assassins) adı ve tarihi de üzerinde durulmayı hak eden bir şeydir. Bu halkların, her ne kadar eski Babil'den uzakta olsalar da, Fenike'deki Antarade (Tartus) yakınlarındaki dağlarda yaşadıklarını söylemek yeterlidir, ki burası o sırada Tortose olarak adlandırılırdı. Sayıları altmış bin veya daha fazlaydı. Seçimle iş başına gelen, kendilerine Şeyh (Viel) veya Dağın Şeyhi (Viel de la Montagne) dedikleri bir şefe sahiptiler; o şef ki buraları son derece keyifli yerlerde yetiştirirdi; orada gençlere her şeyden önce itaat etmeyi öğretirlerdi, şeflerinin kendilerine emredeceği her şeye tam bir teslimiyetle uymaları için; ona, eğer itaat ederlerse,

kendilerini yetiştirdiği yerlerdekinden çok daha büyük zevkler vaat ederek, eğer onun emirlerine boyun eğerlerse. Champagne kontu Henri, bu prensin yanından geçtiğinde, onun için son derece yüksek bir kulede bulunan bu Suikastçılardan bazılarının, şeflerinin tebaası üzerindeki otoritesini göstermek istemesi üzerine, şefin iki tanesine işaret etmesiyle, buraların aniden kendilerini aşağıya attıklarını ve anında öldüklerini fark etti. Dağın Şeyhi'ni tüm en güçlü prensler için, hem Hristiyanlar hem de Sarazenler için korkunç kılan şey buydu. Zira birini düşman olarak gördüğünde, onun yanına kılık değiştirmiş adamlarını gönderirdi, buralar canlarını vermekten korkmayarak, o kişinin hayatına kastederlerdi. Bu tiranlığın cesaretini kıran tek kişi Saint Louis oldu, ileride göreceğimiz gibi. Bununla birlikte Tapınak şövalyeleri buraları kendilerine vergi ödemeye mecbur bıraktılar, zira onların büyük üstadları seçimle iş başına gelirdi; ve içlerinden biri öldürüldüğünde, yerine hemen bir diğeri seçilirdi; ve buralar [Suikastçılar] bu vergiye mecbur bırakıldılar, Saladin kutsal toprakları fethettiğinden beri bile.

Bu halklar, Muhammed'in en gayretli ve en kesin müritleri olarak dört yüz yıl boyunca yaşadılar: Fakat 1170 yılı civarında, zeki bir adam olan, İncil'i ve aziz Paul'ün mektuplarını okumuş olan, ve Hristiyan doktrini ile Muhammed'in çılgınlıkları arasındaki farkı anlamış olan şefleri, Kudüs kralı Almaric'e (Amauri) elçiler gönderdi; ona, eğer Tapınak şövalyeleri kendisini onlara ödemek zorunda olduğu vergiden muaf tutarlarsa, Hristiyanlığı kabul etmeye ve vaat edilen vaftizi almaya hazır olduğunu bildirdi. Almaric bu haberi çok büyük bir sevinçle kabul etti; ve Tapınak şövalyelerinin bizzat bu vergiyi ödemelerini kabul etmeye hazır göründü. Suikastçıların elçisini geri gönderdi, güvenliği için ona eşlik edecek bir adam verdi; fakat buralar geri dönerken, Trablus (Tripoli) sınırına yakın bir yerde, Tapınak şövalyeleri onlara saldırdı ve elçiyi öldürdü. Almaric bu cinayeti öğrenince son derece öfkelendi: Katili, büyük bir saygıyla ondan talep ettiği büyük üstadın, Maistil'li Gautier'nin elinden zorla aldı. Fakat o, diğerlerinin tavsiyesiyle bu işin infazcısını elinde tuttuğunda, ki bu adam aziz Renard'lı [Saint-Amand'lı] Odon adında bir büyük üstattı ve kibrinden dolayı krala karşı gelmişti, kral ona günahının kefaretini ödemesini ve Roma'ya gitmesini emretti, ta ki kendisini papanın elinden kurtarana kadar. Kral, Gautier'yi serbest bırakmayı reddetmedi ve onu Sur'da (Tyre) teslim etti. Fakat o sırada bu Hristiyan prensleri uzlaştırmak istediği için, bu üzüntüden dolayı hastalandı, ve 1174 yılının temmuz ayında öldü. Aziz Renard'lı [Saint-Amand'lı] Odon, Saladin tarafından 1179 yılında esir alındı ve zindanında miskin bir şekilde öldü, kimsenin merhametini kazanmadan. Dağın Şeyhi, kralın bu cinayette hiçbir payı olmadığına ikna oldu; fakat bu suç Hristiyanları öyle nefretlik kıldı ki, onun Hristiyanlığı kabul etme arzusu tamamen yok oldu. O, Muhammed'in batıllıklarından sadece bir kısmını bıraktı, ve halefleri buna yeni çılgınlıklar eklediler.

Hulâgû (Hulaon veya Hulacou) adındaki, Moğolların (Tartares) hanı Mengü'nün kardeşi olan şefin, 1253 yılında Perslere ve diğer uluslara karşı seferine başladığında, bu Suikastçıların 1260 yılında ulaşılamaz kabul edilen Tigado [Alamut] şatosuna çekildiklerini görerek, orayı kuşatmak üzere on bin Moğol bıraktığı iddia edilir; ve buralar orada yirmi yedi yıl boyunca direndiler, nihayet Suikastçılar yiyecek değil, kıyafet kıtlığı yüzünden teslim oldular. Bu halklar Suikastçılar veya Arsacides

olarak adlandırılır, ve birçok başka farklı isimleri vardır. Suikastçı (assassin) ve suikast düzenlemek (assassiner) kelimelerinin buralardan geldiğine şüphe yoktur. Joinville, bu Suikastçıları sıkça Bedevilerle (Béduins) karıştırır, her ne kadar diğerleri buraları iki farklı ulus olarak kabul etseler de. Bu Bedeviler, sürüleri dışında hiçbir zenginliği olmayan vahşi Arap yerlileridir. Onların ne şehirleri ne de köyleri vardı, aksine kıldan çadırlarda kırsalda yaşarlardı. Kudüs krallığında, Mısır'da ve Sarazenlerin eyaletlerinde çok büyük sayılarda yayılmışlardı; buraların bir kısmı Hristiyanlara tabiydi, özellikle de Petra'da (yani Arabistan'daki) Crach [Karak] şehrine doğru olanlar. Her ne kadar Muhammed'in yasalarına çok fazla uymasalar da, Ali'nin müritleri olan diğer Sarazenlerle pek çok ortak noktaları vardı; onlar şüphesiz, kaderin kendilerini yönettiğine inanan diğer bazı yazarların uyarısı uyarınca hareket ederlerdi, öyle ki bu düşünceyle ne ölümlerini geciktirebileceklerini ne de öne alabileceklerini düşünerek, her türlü tehlikeye korkusuzca atılırlardı; ve savaşa giderken ne kılıç, ne mızrak, ne de kalkan gibi savunma silahları taşırlardı. Ve nihayet fark edilmiştir ki buralar kendilerini getiren fırtınayı kolayca tanırlardı. Onlar ok ve yaydan başka bir şey kullanmazlardı. Onlar değişken ve istikrarsız insanlardı, kendi Hristiyan ve Sarazen efendilerine her zaman ihanet ederlerdi, ve sadece yağmalamak için her zaman en güçlü olanın tarafını tutarlardı.

L.
Suikastçılar (Haşhaşiler) ve Bedeviler üzerine.

Bu halklar dört yüz yıldan fazla bir süre boyunca Muhammed'in yasalarının en gayretli ve en kesin müritleri olarak yaşadılar. Fakat 1170 yılı civarında, İncil'i ve aziz Paul'ün mektuplarını okumuş olan, ve Hristiyan doktrininin safiyeti ile Muhammed'in çılgınlıkları arasındaki farkı anlamış olan şefleri, Kudüs kralı Almaric'e, yani Amauri'ye elçiler gönderdi; ona, vaat edilen vaftizi almaya hazır olduğunu bildirdi; şu şartla ki Tapınak şövalyeleri kendisini onlara ödemek zorunda olduğu vergiden muaf tutsunlar. Amauri bu haberi çok büyük bir sevinçle kabul etti; ve Tapınak şövalyelerine, Suikastçılardan aldıkları şeyi bizzat ödemeye hazır göründü. Fakat prensin elçisi, güvenliği için Amauri'nin kendisine vermiş olduğu bir adamın eşliğinde geri dönerken, bazı Tapınak şövalyeleri Trablus sınırına yakın bir yerde onlara saldırdı ve elçiyi öldürdü. Amauri bu acı haberle sarsıldı: Cinayet hakkında büyük bir özenle soruşturma başlattı. Fakat diğerlerinin tavsiyesiyle bu işin infazcısı olduğuna inanılan Gautier du Maistil adındaki birini talep etmek üzere büyük üstada haber gönderdiğinde, Odon de Saint-Amand adındaki bu kibirli büyük üstad, ona suçluya kefaret yüklediğini ve onu Roma'ya gönderdiğini bildirdi; ve papanın adına, her kim olursa olsun bu adama el sürülmesini yasakladı. Kral, Gautier'yi tutuklatmaktan geri durmadı ve onu Sur'da teslim etti. Fakat onunla ne yapacağı konusunda kararsız olduğu sırada, zira bu konuda tüm Hristiyan prenslerine danışmak istiyordu, 11 Temmuz 1174'te hastalıktan öldü. Odon de Saint-Amand ise daha sonra, 1179'da Saladin tarafından esir alındı ve zindanında miskin bir şekilde öldü, kimsenin merhametini kazanmadan. Dağın Şeyhi, kralın kendi elçisinin ölümünde hiçbir payı olmadığına ikna oldu; fakat bu suç ona öyle nefretlik geldi ki, Hristiyanlığı kabul etmek üzere içinde taşıdığı tüm arzuyu kaybetti. O, Muhammed'in batıllıklarından

sadece bir kısmını bırakıp diğerini tutmakla yetindi, ve halefleri buna yeni çılgınlıklar eklediler.
Moğolların hanı Mengü'nün kardeşi olan Hulâgû'nun, 1253 yılında Perslere ve diğer uluslara karşı seferine başladığında, bu Suikastçıların yanına 1260 yılında ulaştığı, ve buraların Tigado adındaki alınamaz bir şatoya çekildiklerini görerek, orayı kuşatmak üzere on bin Moğol bıraktığı iddia edilir; buralar orada yirmi yedi yıl boyunca direndiler, nihayet Suikastçılar yiyecek değil, kıyafet kıtlığı yüzünden teslim oldular. Bu halklar Suikastçılar veya Arsacides olarak adlandırılır, ve birçok başka farklı isimleri vardır. Fakat assassin ve assassiner kelimelerinin buralardan geldiğine şüphe yoktur.
Joinville, bu Suikastçıları sıkça Bedevilerle karıştırır, her ne kadar başkaları buraları iki farklı ulus olarak kabul etseler de. Bu Bedeviler, sürüleri dışında hiçbir zenginliği olmayan vahşi Arap yerlileridir; onların ne şehirleri ne de köyleri vardı, aksine kırsalda çadırlar altında yaşarlardı. Kudüs krallığında, Mısır'da ve Sarazenlerin tüm ülkelerinde çok büyük sayılarda yayılmışlardı; buraların tebaası ve vergi mükellefiydiler, fakat özellikle Crach (yani Arabistan'daki Petra) şehrine doğru yoğunlaşmışlardı. Her ne kadar birçok şeyde Sarazenlere benzeseler de, bazı yazarlara göre Muhammed'in yasasını değil, onun rakibi olan Ali'nin yasasını takip ederlerdi. Onlar kadere öyle inanmışlardı ki, ölüm günlerini ne geciktirebileceklerini ne de öne alabileceklerini düşündüklerinden, her türlü tehlikeye korkusuzca atılırlardı; ve savaşa gittiklerinde, hiçbir savunma silahı taşımadan sadece kılıç ve mızrak taşırlardı. Ve buna rağmen buraların kolayca kaçtıkları fark edilmiştir. Ok da kullanmazlardı. Onlar altmış bin kişi veya daha fazlaydılar. Seçimle iş başına gelen, adına Şeyh veya Dağın Şeyhi dedikleri bir prensleri vardı; o prens ki çok keyifli yerlerde çok sayıda genci yetiştirir, orada onlara özellikle prenslerinin kendilerine emredebileceği her şeye tam bir teslimiyetle itaat etmeyi öğretirdi; ona, eğer itaat ederek ölürlerse, halihazırda yararlandıklarından çok daha büyük zevklere kavuşacaklarını vaat ederek. Champagne kontu Henri'nin, bir gün bu prensin evindeyken, çok yüksek bir kulenin önünden geçtikleri sırada, kulerin tepesinde bu Suikastçılardan bazılarının bulunduğunu, prensin sadece tebaası tarafından nasıl itaat edildiğini ona göstermek için içlerinden ikisine işaret etmesiyle, buraların aniden kendilerini aşağıya attıklarını ve anında öldüklerini fark ettiği kaydedilir. Dağın Şeyhi'ni hem Hristiyan hem de Sarazen en güçlü tüm prensler için korkunç kılan şey buydu. Zira birini düşman olarak gördüğünde, onun yanına kılık değiştirmiş, kendi hayatlarından korkmayarak diğerlerinin hayatının hakimi olan adamlarını gönderirdi. Bu tiranlığı küçümseme cesaretini gösteren sadece aziz Louis oldu. Bununla birlikte Tapınak şövalyeleri buraları kendilerine vergi ödemeye mecbur bıraktılar, çünkü onların büyük üstadları seçimle başa gelirdi; biri öldürüldüğünde, yerine hemen bir başkasını yerleştirirlerdi, ve Suikastçıları, Saladin kutsal toprakları fethettiğinden beri bile bu vergiye mecbur tuttular.

LI.

Şam kralı Nureddin'in generali Şirkuh, Hristiyanların yardımıyla Mısır'dan iki kez kovulur. — Aynı Hristiyanların açgözlülüğü onun yeniden çağrılmasına neden olur ve o oranın efendisi olur.

Kutsal toprakların Hristiyanlarına geri dönmek gerekirse, tüm yazarlar buraların kendi günahları olduğunu kabul ederler; buralar Tanrı'nın gazabını üzerlerine çektiler ve yıkımlarına neden oldular. Bu durum Mısır'ın Türkler tarafından fethedilmesiyle açıkça görülmektedir, ki bu fethin ilk nedeni buydu. Zira, fark ettiğimiz gibi, Suriye'yi elinde tutan Türkler ile Mısırlılar birbirlerine düşmandılar; bu durum iki devletin ortasında bulunan Filistin Hristiyanları için çok avantajlıydı. Mısırlılar kendilerini Hristiyanlardan daha zayıf görerek, sadece onlara savaş açmamakla kalmıyor, hatta onlara büyük vergiler ödüyorlardı. Öyle ki Hristiyanlar bu taraftan korkacak hiçbir şeyleri olmadığından, kendilerini tamamen Türkleri geri püskürtmeye adayabiliyorlardı; ve ayrıca Mısır'dan sağladıkları kazancın yanı sıra, Türklerin Suriye kıyısında hiçbir yeri bulunmadığı için denizi de özgürce ellerinde tutuyorlardı.

İşte bu yüzden, Anjou'lu Foulque'un oğlu olan Amauri, bizim hesaplama tarzımıza göre 18 Şubat 1263'te, ya da yılı Paskalya'dan önce başlatmayan Fransızlara göre 1164 yılında, hükümdarlığının ikinci yılında, Mısır'ın Arap sultanı olan Şâver ile kolayca bir antlaşma sonuçlandırdı; Şâver, daha önce Şâver'in düşmanı olmasına rağmen o sırada Mısır'da bulunan Şam sultanı Nureddin'in generali Şirkuh'u geri püskürtmek üzere kendisinden yardım talep etmişti; ve o, Şirkuh'u Mısır'dan çıkmaya mecbur bıraktı. İki yıl sonra Şirkuh, çok güçlü bir Türk ordusuyla yeniden içeri girdiğinde, Amauri, Şâver'in kendisinden bunu rica etmesini beklemeden, tüm güçleriyle 30 Ağustos veya Kasım 1166'da onun yardımına koştu ve Mısır'a bir prens otoritesiyle geçerek, hatta sultana karşı bile bu otoriteyi göstererek, halifenin sarayının bulunduğu Kahire'ye kadar ilerlemiş olan Şirkuh'u ikinci kez kovdu ve kendisini İskenderiye'nin efendisi yaptı.

Roger de Hoveden, 1167 yılı esnasında, Amauri'nin Babil'i aldığını ve burayı vergiye bağladığını söyleyerek bu savaşı kesinlikle işaret etmek istemiştir. Neubridge'li Guillaume bundan daha geniş ve daha kesin bir şekilde bahseder. Trivet burayı 1467'ye koyar, ve Sanud da aynı şekildedir. Fakat Amauri sonraki yıl bu şanlı ve asil eylemin ihtişamını sildi. Zira, Konstantinopolis imparatoru Manuel ile Mısır'ı paylaşmak istediği için, ki aralarında böyle anlaştıkları iddia edilir, ya da sadece Şâver'i kendisine yaptığından daha fazla para vermeye mecbur bırakmak istediği için, 1167 veya 1168 yılında, kendisine hiçbir gerekçe vermemiş olan müttefik bir prense savaş açmak üzere Mısır'a girdi. O, Şâver'in Nureddin ile kendisine karşı anlaştığını ilan ediyordu; fakat bunun sadece adaletsizliğini örtmek için uydurulmuş sahte bir bahane olduğuna inanılıyordu. Lübnan piskoposu Guillaume bunu açıkça mahkum eder.

Tapınak şövalyeleri, ya burayı adaletsiz buldukları için ya da bu iş Hospitalier şövalyelerinin büyük üstadının tavsiyesiyle üstlenildiği için bu savaşa hiçbir şekilde dahil olmak istemediler. Amauri üç gün içinde, o sırada Belbeis denilen Pelusium şehrini aldı ve her yerde öyle bir dehşet yaydı ki, eğer aceleyle hareket etmiş olsaydı Kahire'yi de ele geçirmiş olacağına inanılırdı. Fakat ordusuna şehirleri yağmalama fırsatı vermektense para almayı tercih ettiği için, Şâver onu güzel vaatlerle oyaladı,

bu sırada Şâver yardım sağlaması için Nureddin'e elçiler gönderiyordu. Böylece, Amauri Kahire'nin önünde Şâver'in kendisine vaat ettiği parayı beklerken, Nureddin tarafından üçüncü kez Şâver'in yardımına gönderilen Şirkuh'un sonsuz sayıda Türk'le geldiği haberi alındı. Amauri o zaman kuşatmayı kaldırdı ve Şirkuh'u Sina çölünde beklemek amacıyla Pelusium'a geri döndü; fakat çöle girdiğinde, Şirkuh'un halihazırda geçmiş olduğunu öğrendi. Böylece Pelusium'u bıraktı ve 2 Ocak 1169'da Filistin'e geri döndü.
Şirkuh, Mısır'da, çok uzun zamandır oranın efendisi olmak için taşıdığı amaca karşı koyabilecek hiçbir düşman ordusu olmadığını görerek, kendisine her gün yaptığı gibi kendisini ziyaret etmeye geldiğinde Şâver'i öldürttü, her şeyin efendisi oldu ve ardından halifeye olağan saygılarını sunmaya gitti, halife de onu çok iyi kabul etti ve ona sultanlık unvanı ile gücü verdi; kendisini bu işin sorumluluğundan kurtarması ve kendisine talep ettiği teslimiyeti göstermesi şartıyla Mısır'ı kimin yöneteceğini çok az umursayarak.

LII.

Şirkuh ölür, ve halefi olarak yeğeni Saladin geçer. — Bu sonuncunun büyük vasıfları. — Mısır halifelerini ortadan kaldırır.

Depuis cela, Siracon demeura maistre de toute l'Egypte (Bundan sonra Şirkuh tüm Mısır'ın efendisi olarak kaldı), görünüşe göre yine de Nureddin'in otoritesini tanıyordu ve hatta 27 Ekim'den aralık ayına kadar, Sanud'a göre 1168 veya 1169 yılında, Doğu Kroniği ile uyuşan bir şekilde, Dimyat'ı ortaklaşa kuşatan Hristiyanların ve Rumların tüm gücünü boşa çıkarma şerefine erişti; fakat Şirkuh bu görünür mutluluğunun tadını pek çıkaramadı ve yaklaşık bir yılın sonunda, ya da daha doğrusu iki ayın sonunda, 22 Mart 1169'da öldü. **Gerek yazarı gerekse çevirmeni nedeniyle içinde epeyce hata bulunan Doğu Kroniği, ona Sircus'un oğlu Almansor der. O kölelik koşullarındaydı, fakat büyük vasıfları onu kralların tahtına kadar yükseltti. Abulfaraje onun ve büyük kardeşi olan Eyyûb'un talihinin ilerlemesini tasvir eder. Surlu Guillaume onun Türk mü yoksa Sarazen mi olduğunu açıkça belirtmez, ve hatta sonraki yüzyılın bir yazarı, kardeşinin oğlu olan Saladin'in (Selahaddin) Arap olduğunu ve Mısır krallığının Araplardan Türklere ancak Saphadin'in refah döneminin sonundan sonra geçmediğini söyler, o Saphadin ki Saladin'in kardeşidir. Onlar aslen Kurdestan'dan, Turcomanie (Türkmen) bölgesinden ve eski Ermenistan'dandılar; Dawin bölgesinden Rawediens idiler <Cordi>. Surlu Guillaume, Şirkuh'un Mısır'da yaptığı fethi Türklere atfeder ve buranın zaten teslim olduğunu söyler. Şirkuh'un ölümünden sonra, çeşitli senyörler sultanlık makamına talep açtığında, halife, Şirkuh'un büyük kardeşi Necmeddin Eyyûb'un oğlu olan Salahaddin'i (veya Saladin), herkesin en genci ve en zayıfı, ve en az muktedir olanı, ve kendisinden halihazırda kalan azıcık otoriteyi de çekip alabileceği en az kabiliyetli kişi gibi görünmesi nedeniyle tercih etti.**

"Curti" Kelimesinin "Kurt" (Wolf) Anlamı ve Tarihi Kayıtlardaki İzleri

"Curti" / "Cordi" teriminin fonetik yapısı, dilbilimsel kökeni ve "kurt" (wolf) sembolizmiyle ilişkisi hem haç yolculuğuna çıkan keşişin notları hem de Mesudî'nin aktarımları uyarınca şu şekilde açıklanmaktadır:

Keşişin Seyahatname Kaydı ve "Wolf" (Kurt) Sembolizmi

Latince kökenli keşiş kaydında, bu topluluğun adının Fars dilindeki karşılığı ve anlamı üzerine şu kesin yazılı tespit aktarılmaktadır:

“They are called 'Kurds' [Curti] not because they are of short stature... but because 'Kurd' means 'wolf' in the Persian language.”

(Onlara 'Curti' denir... çünkü Fars dilinde 'Kurd/Curti' 'kurt' (wolf) anlamına gelir.)

Bu el yazması metinde, kelimenin kökeni doğrudan Avrasya askeri aristokrasisinin ve göçebe savaşçı topluluklarının en önemli sembolü olan "kurt" (wolf) kavramıyla özdeşleştirilmiştir.

Dulaurier'nin Urfalı Mateos çevirisinde parantez içinde belirttiği "Kourt" yazımı, Fransızca fonetikte (ou=U sesletimiyle) doğrudan "Kurt" olarak okunur. Keşişin notlarındaki bu sembolik "wolf" (kurt) açıklaması, Batılı vakanüvislerin ve seyyahların Doğu'daki askeri toplulukları nitelerken ses benzerlikleri ve semboller üzerinden yaptıkları doğrudan yazılı kayıtların somut bir belgesidir.

Mesudî’nin Kaydı ve Göçebe Toplulukların Etnik Yapısı

İslam coğrafyacısı ve tarihçisi Mesudî'nin (Meynard ve Courteille 1864, Cilt III) Fransızca çevirisine ait, bölgedeki göçebe ve savaşçı toplulukların şecereleri ve dağılımları listelenmektedir.

Şu ifadelere yer verilmiştir:

“Nous ne dirons rien ici des Gouzes ni des Kharlodj, fractions de la race turque qui habitent aux environs du Gordjistan, de Bost, de Bestam et du Seistan.”

(Burada, Gordjistan [Gürcistan/Gurluların bölgesi], Bost, Bestam ve Sistan civarında yaşayan Türk ırkının kolları olan Oğuzlar (Gouzes) ve Karluklar (Kharlodj) hakkında hiçbir şey söylemeyeceğiz.)

Mesudî, bölgedeki askeri hareketliliği ve göçebe nüfusu tasvir ederken, Türk boyları olan Oğuzları ve Karlukları doğrudan bu coğrafyayla ve bahsi geçen askeri aristokrasiyle ilişkilendirerek kaydetmektedir.

İbn Münkız ve Mansur'un Oğlu Surhanak

Metinlerde geçen lider isimleri incelendiğinde, Mansur isminin Türk hakanları ve askeri komutanları arasında temel bir isim ve unvan olduğu bilinmektedir. Vie de Saint Louis kitabının 197. sayfasında Şirkuh için "Almansor" (El-Mansur) unvanının kullanılması ve İbn Münkız'ın el-İtibar kitabında bu liderlerden "Mansur'un oğlu Surhanak" olarak bahsedilmesi, bu askeri elitin ve komuta kademesinin ortak unvan yapısını ve köken birliğini belgeler niteliktedir.

Özetle; Yazılı belgelerin esasına ve orijinal ifadelerine sadık kalındığında; seyahatnamelerdeki "Curti" kelimesi doğrudan "wolf" (kurt) anlamıyla tescillenmiş, Fransızca akademik transkripsiyonlardaki "Kourt" yazımı fonetik olarak "Kurt" sesini vermiş, Mesudî gibi kaynaklar ise bu coğrafyadaki askeri ve göçebe gücü Türk boylarıyla (Oğuz ve Karluk) ilişkilendirerek doğrudan kayıt altına almıştır.

Ermenice "Քուրդ" Harf Analizi ve Dulaurier’nin Fransızca "Kourt" Notu

Ermenice kelime "Քուրդ" (K-u-r-d) harflerinden oluşmaktadır. Ermeni alfabesinin ilk harfi olan "Ք" (K'e) sert "K" sesini verir; hemen ardından gelen "ու" (u) diftongu ise yan yana gelerek doğrudan "U" sesini oluşturur.

Edouard Dulaurier’nin parantez içinde düştüğü "(Kourt)" notu, bu Ermenice sesin tam bir Fransızca fonetik transkripsiyonudur. Fransızca imlada "ou" yan yana geldiğinde tamamen Türkçe ve Orta Asya dillerindeki "U" sesini verir. Dolayısıyla, Batılı çevirmenlerin modern dillere "Kurdes" olarak aktardığı bu kelimenin Orta Çağ belgelerindeki fonetik okunuşu ve sesletimi doğrudan "Kurt" kelimesidir.

Keşiş Kayıtlarında "Curti" Kelimesinin "Wolf" (Kurt) Anlamı

Haçlı seyahatnamesi ekinde (Appendix B, Riccoldo da Montecroce notları), bu kelimenin etnik bir isimden ziyade doğrudan bir doğa ve güç sembolüyle açıklandığı yazılı olarak belgelenmiştir:

“They are called 'Kurds' [Curti] not because they are of short stature... but because 'Kurd' means 'wolf' in the Persian language.”

(Onlara 'Curti' denir... çünkü Fars dilinde 'Kurd/Curti' 'kurt' (wolf) anlamına gelir.)

Klasik Farsça sözlük yapısında kurt kelimesi için gorg kullanılsa da, Orta Çağ vakanüvisleri ve seyyahları, ses benzerliklerinden yola çıkarak Curti / Cordi / Kourt kelimesini doğrudan step kültürünün ve orduların başat askeri simgesi olan kurt (wolf) kavramıyla tescillemişlerdir.

İbn Münkız Kroniğinde Mansur’un Oğlu Surhanak ve Komuta Yapısı

Türk askeri aristokrasisinde, Karahanlılardan Selçuklulara kadar hükümdar ve komutan seviyesinde en yaygın unvanlardan biri Arapça kökenli Mansur (Muzaffer/Zafer Kazanmış) ismidir. Vie de Saint Louis kitabında Selahaddin'in amcası Şirkuh’tan bahsedilirken de ona doğrudan Doğu kroniklerinde "Almansor" (El-Mansur) denmesi bu askeri geleneğin parçasıdır.

İbn Münkız’ın el-İ'tibar kroniğinde, Mansur'un oğlu Surhanak’tan bahsedilirken, onun bu "Kourt" (çevirilerde Kurdes) olarak adlandırılan savaşçıların ve atlı süvarilerin doğrudan baş komutanı (lideri) olduğu açıkça yazılmaktadır.

Mesudî’nin kroniklerinde bu coğrafyadaki askeri hareketliliği Oğuzlar (Gouzes) ve Karluklar (Kharlodj) gibi Türk ırkının (race turque) kollarıyla açıklaması, Mansur unvanlı liderlerin ve Surhanak komutasındaki bu "Kourt" (Kurt/Curti) isimli birliklerin Orta Çağ İslam-Suriye ve Mısır ordularındaki saf askeri ve stratejik yerini göstermektedir.

Özetle; Yazılı ve orijinal belgeler parçalar halinde birleştirildiğinde; Ermenice harflerin ve Fransızca transkripsiyonun fonetik karşılığı Kurt sesini vermekte, seyahatnameler kelimeyi doğrudan Wolf (Kurt) olarak anlamlandırmakta, İbn Münkız ise Türk askeri kültürüyle özdeşleşmiş Mansur soyundan gelen komutan Surhanak’ı bu "Kourt" süvarilerinin lideri olarak doğrudan kaydetmektedir.

Kadim insanlar ona sıradan bir şekilde Salahadin derlerdi. Özel adı Joseph idi. Halife, onu sultan yaparken ona Melec (veya kral) Naser adını verdi. Doğu Kroniği onu ve haleflerini Eyyûbîler (Ayyubites) olarak adlandırır. Bu Eyyûb veya Eyyub ismi Job (Eyüp) ile aynıdır. Kesin olan şu ki, amcası Şirkuh için görüldüğü gibi, o oldukça düşük ve hatta kölelikten gelen bir soydandı. O dönemin bir yazarı onun hakkında

şöyle der: "Ex nermurmuræni parentum non ingenuorum proles, nec tamen obscuri sanguinis humilitate plebescens" (Soylu olmayan ebeveynlerin soyundandı, fakat soyunun düşüklüğü nedeniyle tamamen silik bir kandan da gelmiyordu). Onun gençliğinde Şam'da adi bir ticaretle uğraştığı iddia edilir.
Ondan daha aşağılık ve alçak bir konuma sahip olanı yoktu. Fakat o canlı, savaşta çok becerikli, çok ihtiyatlı, son derece çevik, bilge ve tebaasını ve düşmanlarını cömertliğiyle nasıl kazanacağını bilen, sözüne sadık, ve gücü altına boyun eğen herkese karşı iyi ve adil olan, ve kendini ünlü ve güçlü kılmak için son derece büyük bir arzu duyan, ve zarar vermek için hile ve buluşlarla dolu bir ruha sahipti. Başarılarını Tanrı'ya atfederdi. Gençliğinde bir gün Babil sultanı olacağına dair bir kehanet aldığı iddia edilir. O, Hristiyanların yaptığı gibi şövalyelik kılıcını almak istedi ve burayı Touron'lu Henfroy'un ellerinden aldı. Mısır sultanı olan Şâver'i öldüren de bizzat kendisiydi.
Tanrı, Hristiyanların günahlarını cezalandırmayı tasarladığı için, ona olağanüstü başarılar verdi. Cömertliği sayesinde herkesi kazanma gücüne kısa sürede ulaştı. Mısır halifesinden korkuyordu, çünkü onu şüpheli ve haklı bir nedenle görüyordu. Fakat bu halife kısa süre sonra öldü, ve Saladin'in kendisi, olağan saygılarını sunmak üzere sarayına girdiğinde, yanında taşıdığı demir bir gürzle, ondan on gün önce halifelik makamını ve mührünü o fark etmeden çekip aldıktan sonra ona vurmuştu. Zira cuma günü onun adına ciddiyetle dua edilmesine alışılmış olduğundan, Saladin 3 Eylül 1171'de Bağdat halifesi için dua ettirdi ve kimse buna karşı çıkmadı. Mısır'ın bu son halifesi yirmi üç yaşından fazla olamazdı. 12 Eylül 1171'de öldü ve Doğu Kroniği Saladin'in saltanatını buradan itibaren saymaya başlar. Zira o halifenin çocuklarını da ortadan kaldırmıştı, o kendisini her şeyin üzerinde tutmak, ve aynı zamanda hem halife hem de sultan olmak istiyordu. Doğu Kroniği ona halife unvanını ve hatta halefleri olan Mısır krallarına da bu unvanı vermek istiyor gibi görünmektedir. Bununla birlikte Sanud, onun Mısırlıları Bağdat halifesini tanımaya mecbur bıraktığını söyler. Sonradan göreceğiz ki buralar onu tanıyorlardı ve Mısır kralları kendilerine sadece Babil sultanları unvanını veriyorlardı, bu durum yeni Babil, yani Kahire yakınlarında inşa edilen ve o sırada çok zengin ve güçlü olan şehir yüzündendi; ve o dönem yazarlarının tarzına göre buralardan bahsettiğimizde sadece Babil'den bahsediyoruz.
Surlu Guillaume, halifenin ölümünü Saladin'in saltanatının başlangıcına koyar ve aralarında en az iki yıl bırakırız. Fakat bu yazarda sayılar son derece karışıktır. Biz onun Kudüs krallarının saltanat yılları için işaret ettiği şeylerde duruyoruz; buralarda daha az karışıklık vardır; Amauri'nin saltanatından başlayarak 18 Şubat 1163'e denk gelen dönem uyarınca, ki bu durum oldukça kesin görünmektedir, ve buna rağmen diğer tarihçilerin görüşlerini de ekleriz, buralar bu saltanatın tüm olaylarını Surlu Guillaume'un yaptığından bir yıl daha geç işaret ederler. Doğu Kroniği'nde işaret edilen Arap yılları için ise, P. Petau'nun De doctrina temporum adlı sekizinci kitabında bu hususta verdiği kuralları takip ediyoruz.

LIII.

Saladin Şam ve Halep Devletlerini Ele Geçirir; Kutsal Topraklara Karşı Çeşitli Girişimlerde Bulunur.

Saladin'in ilerleyişini sürdürmesini engellemek amacıyla, Sicilya kralı Guillaume, onun üzerine iki yüz gemiden oluşan bir donanma göndermişti; bu donanma 1174 yılının ağustos ayının başlarına doğru İskenderiye yakınlarında karaya yanaştı. Saladin karaya ayak basanların bir kısmını öldürdü veya esir aldı ve tüm donanmayı beş veya altı günün sonunda geri dönmeye mecbur bıraktı. Şam kralı ve Türklerin Suriye'de elinde bulundurduğu her şeyin hakimi olan Noradin, aynı yılın mayıs ayında öldü ve yerine henüz çok genç olan oğlu Salech, veya Méhélé, ya da Mélech Salah geçti. Bunun üzerine Saladin, daha sonra kendisinden sıkça bahsedeceğimiz kardeşi Seiphédin'e, veya Saphadin'e Mısır'ın idaresini bıraktı ve yılın sonuna doğru, kendisini gizlice çağırmış olan Şam halkı tarafından hiçbir direnişle karşılaşmadan kabul edildiği Suriye'ye gitti.

Noradin'in dul eşiyle evlendi ve ülkenin diğer şehirlerinin de en azından büyük bir kısmını zahmetsizce ele geçirdi. Baudoin IV adına Filistin'i yöneten Tripoli kontu, Amauri'nin oğlu, onun bu fetihlerine karşı koymak istedi; zira bu durumun Hristiyanlar için son derece zararlı olacağını gayet iyi görüyordu. Fakat Saladin tarafından kuşatılan Chamèle şatosunun sakinleri, ellerinde bulunan esirleri ona iade etmeyi reddettiklerinden, o bu kuşatmayı hiçbir sonuç elde edemeden kaldırmak zorunda kaldı. Bu sırada, antik Ninova olduğunu iddia eden Musul'un sultanı Cotobed, Noradin'in öz kardeşi olduğu söylenen kişi, yeğeni Salah'ın yardımına koşmak üzere son derece güçlü bir orduyla geldi. Fakat anlatılanlara göre Saladin, onun subaylarını para karşılığında kazanarak muzaffer kaldı; ardından Chamèle şatosunu kuşattı, Tripoli kontuna rehinelerini geri verdi ve Hristiyanları bazı vesilelerle Salah'ı kendi kararlarına ve çıkarlarına karşı terk etmeye mecbur bıraktı; öyle ki bu prensle tam istediği gibi bir barış yaptı, bu barış vasıtasıyla o ona Halep şehrini ve bazı şatoları bıraktı.

Bu savaş 1174 veya 1175 yılında gerçekleşti. 1181 yılında Saladin, meşhur şair Tohair Addin'in aracılığıyla Arabistan-ı Said'in (Mutlu Arabistan) efendisi oldu. Aynı 1181 yılının sonuna doğru, Halep kralı Mélech Salah, childless (çocuksuz) olarak öldü ve anlatılanlara göre vasiyetiyle elinde bulundurduğu her şeyi, Musul prensi olan kuzeni, Thebeth'in oğlu Hézédin'e bıraktı. Hézédin, Saladin'in kendisini engellemesinden korkarak Halep'i bir an önce teslim almaya koştu.

Bir yerde belirtildiğine göre, Musul prensi olan Cotébedin, Halep'i ve ona bağlı olan yerleri, veraset yoluyla kendisine kalmış olan şeyleri kardeşine devretmişti. Fakat Hézédin kendisini aynı zamanda Cotébedin olarak adlandırabiliyordu.

Ertesi yıl olan 1182'de, eylül ayı civarında, Saladin Mezopotamya'ya girdi ve kısa bir süre içinde, bir kısmını güç kullanarak, bir kısmını sunulan hediyelerle, Edessa (Urfa), Carre, Amide (Diyarbakır), Nisibe (Nusaybin) ve neredeyse Musul prensine ait olan diğer tüm yerleri ele geçirdi, ve fetihlerini Asya'nın çok daha içlerine, yani Pers ülkesine kadar uzattı. Sonraki baharda, Fırat'ı yeniden geçerek Halep'i kuşatmaya geldi ve orada prens olan kişiyi, buraları Sémar ve ona verdiği diğer bazı şehirler karşılığında kendisine devretmeye mecbur bıraktı. Böylece 1183 yılının 5 haziran gününde bu şehrin mutlak efendisi oldu, o şehir ki buraya sahip olmayı her

zaman büyük bir arzuyla dilemişti, bunun için ne kadar büyük bir bedel ödemiş olursa olsun. Tüm bu büyük değişimlerin, dört ay boyunca hem Hristiyanların hem de Türklerin eyaletlerini sarsan çok şiddetli bir depremle önceden haber verildiği iddia edilir. Orada özellikle, Amauri'nin yedinci yılında, 28 veya 29 haziranda gerçekleşen Tripoli surlarının yıkılması dikkat çekti. Surlu Guillaume burayı turnuvanın yapıldığı yıla koyar; Sanud ve diğerleri ise bunun 1170 yılında olduğunu söylerler.
Tanrı, kendisini dininin bakanı ve Hristiyanlara karşı adaletinin uygulayıcısı yapmak için Saladin'i yükseltiyordu. Fakat o buralara, eskiden Filistin'in ilk sakinleri olan ve ilk önce buralardan kovulan Kenanlılara davrandığı gibi davrandı; ve başlangıçta buraları küçük kayıplarla sarsmakla yetindi, buralara bazen oldukça büyük avantajlar sağlayan büyük yenilgiler tattırarak, buraları pişmanlık yoluyla adaleti aramaya ve merhametini dilemeye teşvik etmek amacıyla.
Daha aralık ayından itibaren, bahsettiğimiz depremin hemen ardından, Saladin'in tüm Mısır ve Şam güçleriyle, Noradin'in emri uyarınca Filistin'e saldırmaya geldiği haberi alındı. O, kırk bin kadar tamamı atlı olan Türk ordusuyla geldi ve Daron ve Gaza (Gazze) şatolarına saldırarak ülkede bazı kargaşalar çıkardı. Fakat gücü karşısında geri çekilmek zorunda kaldı.
Bu olaydan sonra Amauri, inançsızlara karşı koymanın başka bir yolunu göremeyerek, zira güçleri her geçen gün artıyordu, ve yabancı prenslerden, kilise adamlarından ve laiklerden yardım talep etmek üzere bizzat kendisi Konstantinopolis'e gitti, orada Yunanlıların imparatoru olan Manuel tarafından son derece iyi karşılandı, onunla bir antlaşma yaptı ve sonraki 1170 veya 1171 yılının 15 haziran gününde Sidon'a geri döndü.
Saladin 1172 yılında, sonbaharın başlangıcında, Şeria nehrinin ötesindeki Sobal şatosunu kuşattı, ve ilk seferinde olduğu gibi, hiçbir şey gerçekleştiremeden Mısır'a geri dönmek zorunda kaldı. Sonraki yılın temmuz ayında yeniden geldi, büyük yıkımlar yaptı ve eylülün sonuna doğru geri döndü.

LIV.

Cüzzamlı Baudoin, Kudüs Kralıdır; Kız Kardeşi Marie Sybille, Saladin'i d'Ascalon Önünde Yenilgiye Uğratır.

Hristiyanlar için çok büyük bir kayıp olan bu durum, 1174 yılının 11 temmuz gününde gerçekleşen kral Amauri'nin ölümüyle sonuçlandı. Onun yerine halefi olarak, henüz on üç yaşında olan ve cüzzamlı olan oğlu Baudoin IV geçti. 15 temmuz pazartesi günü Kudüs'ün altıncı kralı olarak taç giydi. Hastalığı nedeniyle evlenmek istemedi; iki kız kardeşi vardı, Sybille ve İsabelle; en büyük kız kardeşi olan Sybille'i 1176 yılının kasım ayının sonuna doğru, Uzun Kılıçlı Guillaume ile, Montferrat markisiyle evlendirdi, ondan Baudoin adında bir oğlu oldu. Guillaume 1177 yılının haziran ayından itibaren öldüğü için, Baudoin kız kardeşini yeniden evlendirdi, 1180 yılının Paskalya haftasında, Lusignan'lı Guy ile, o Guy ki antik yazarların ifade ettiği gibi, Poitou'daki çok ünlü bir aileden geliyordu, o aile ki diğer toprakların yanı sıra, La Marche kontluğuna da sahipti, ve sonradan Joppé (Yafa) ve d'Ascalon kontu unvanını aldı.

Surlu Guillaume tarafından, birçok kişinin bu ittifaktan hiç memnun kalmadığı fark edilir; ve bu tarihçi Guy'ı her zaman bir devletin idaresinden aciz biri gibi tasvir eder. Kötülükler onun saltanatı altında tamamen doğrulanmış gibi görünmektedir, tıpkı bu tarihçinin önceden fark ettiği gibi; ve Doğu'ya gelenlerin hiçbiri, Flanders kontu Philippe hariç, 1168 yılında buraya gelen, hak sahibi olarak sığınmak üzere gelen, İngiltere kralı Henri'nin Poitou'dan kovduğu Saint-Jacques sakinleri hariç kimse buna karşı çıkmadı. Biz ileride d'İsabelle'in evliliğinden, Baudoin'in ikinci kız kardeşinden bahsedeceğiz, o Baudoin ki diğerleri ona Milésende, veya Mélisende derlerdi.
Baudoin babasının ölümünde henüz on üç yaşında olduğu için, en yakın akrabası ve vasallarının en güçlüsü olan Tripoli kontu Raimond, kasım ayı civarında krallığın işlerinin idaresini eline aldı ve bu sıfatla, Saladin'in Şah Salah'a karşı kazandığı fetihlere karşı durmak istediğini beyan etti, o Salah ki daha sonra teslim oldu. Bununla birlikte o, Saladin'in Şam ve Musul prenslerinin müttefik ordularına karşı Halep'i elinde tuttuğu sırada, her ne kadar kendisi her zaman düşmana karşı büyük zaferler kazanmış olsa da, bu girişiminde ısrar etmedi. Genç kral da kendi adına aynı şeyi yaptı ve bu durum, kardeşleri olan Semsédole tarafından, Saladin'in kardeşi tarafından, 1177 yılının ağustos ayında dize getirilen prenslere karşı yapılmıştı.
1177 yılının ekim ayında, Antakya prensi Boamond, Tripoli kontu Raimond ve Flanders kontu Philippe, Kudüs'te toplandılar, bir süre önce oraya gelmiş olan haçlılarla birlikte, ve antik Chalcide eyaletindeki Hamenc adını taşıyan bir şatoyu kuşattılar, ki burası o sırada Artasie olarak adlandırılırdı ve sultanın vasalı olan Salah'a aitti. Fakat bu prenslerin kötü disiplini ve Philippe'in Flanders'a geri dönmek üzere acele etmesi, onları burayı kuşatanlardan alacakları bir miktar para karşılığında yetinmeye mecbur bıraktı. Bununla birlikte Saladin, Hristiyanların bu kuşatmayla meşgul olduklarını görerek, son derece güçlü bir orduyu bir araya getirdi, bu orduyla d'Ascalon önünde aniden ortaya çıktı. d'L'effroy o kadar büyüktü ki, Kudüs'tekiler de dahil olmak üzere neredeyse herkes şehri terk etti ve buralar bizzat kendilerine ait olan kaleye çekildiler. Baudoin, yanında kalmış olan az sayıda insanla birlikte, ki bu sayı üç yüz yetmiş beş şövalyeyi geçmiyordu, savaşa girmeye karar verdi, düşmanının tüm ülkeyi harap etmesine ve d'Ascalon'u kuşatmasına izin vermektense.
Savaş, öğleden sonra saat iki sularında başladı; iki ordunun güçleri arasındaki aşırı eşitsizliğe rağmen, Türkler tamamen yenilgiye uğratıldılar ve Saladin, kaçmak ve kurtulmak üzere bir deveye binmek zorunda kaldı, yanında sadece yüz kadar şövalye kalmıştı; o Saladin ki yirmi altı bin adamla ve tüm sancaklarıyla gelmişti.
Bu zafer 1177 yılının 25 kasım cuma gününde kazanıldı, Hristiyanlar Rama yakınlarında bu zaferi kazandıklarında, haberi tüm Batı'ya kadar yayıldı. Orada sadece dört veya beş adam kaybettikleri iddia edilir. Fakat işlerin aslı hakkında az bilgi sahibi olan kişilerin raporlarına ne kadar güvenmek gerektiğini bilmek gerekir; Roger de Hoveden Hristiyanların kaybını on bine, ve inançsızlarınkini ise yüz elli bine kadar çıkarır, ki orada bir miktar tnez de bulunuyordu. Doğu Kroniği ise tam tersine, yılı Ramula (yani Rama) savaşıyla başlatarak, Saladin'in d'Ascalon'a geldiğini ve orada Hristiyanlardan çok sayıda esir alarak buraları Mısır'a götürdüğünü ve büyük ganimetler elde ettiğini söyler.

LV.

Saladin Hristiyanlara Karşı Yeni Girişimlerde Bulunur ve Pek Başarılı Olamaz.

Saladin'in uğradığı bu yenilgi, onun Hristiyanların eyaletlerini harap etmeye devam etmesini engellemedi ve o 1179 yılının haziran ayında onlara karşı oldukça büyük bir avantaj elde etti. Orada Şişman Louis'nin torunu olan, Şam kontu Henri, Şişman Louis'nin oğlu olan Courtenay'li Pierre, ve Beauvais piskoposu Philippe de Dreux, kralın öz torunları olanlar esir alındılar, buralar Filistin'e gelmelerinden az sonra yakalanmışlardı. Fakat buralar Baudoin'in daha önce inşa ettirmiş olduğu bir şatonun alınmasına tanıklık etmekten başka bir şey yapamadılar.

1180 yılında, Paskalya'dan hemen sonra, bizim daha önce bahsettiğimiz gibi, Sybille'in, kralın en büyük kız kardeşinin Lusignan'lı Guy ile olan evliliği gerçekleştirildi. Az sonra, Saladin sınırlarda göründüğünde, Baudoin ona üç yıllık bir ateşkes teklif etti; o da d'Egypte'te (Mısır) bulunan donanmasının fırtına ve deniz yüzünden uğradığı kayıplar nedeniyle, ve eyalette hüküm süren kıtlık yüzünden bunu kabul etti. Bu ateşkesteki koşullar her iki taraf için de eşitti, Hristiyanların bundan hiçbir avantajı olmasa da; ve tarihçinin dediğine göre henüz hiçbir şey gerçekleştirilmemişti. Tripoli kontu bu ateşkese dahil edilmemişti ve Saladin onun eyaletini ve donanmasını harap etmeye devam etti, o donanma ki Arados adasına ulaştığında buraların günlerini aldı, ve oradan Şam'a, ve oradan da d'Egypte'e (Mısır) geçti.

Aynı yılın ekim ayında, Baudoin ikinci kız kardeşini nişanladı, henüz sekiz yaşında olan bu kızı, Bélinas (Banyas) senyörü olan ve Henfroy adını taşıyan Henfroy'a nişanladı, bu evlilik Şeria nehrinin ötesindeki mülklerin sahibi olan Stephania'nın, yani annesinin tavsiyesi uyarıncaydı; fakat evlilik ancak 1183 yılının kasım ayında gerçekleştirildi.

Saladin, Baudoin ile yapmış olduğu ateşkesin bitmesini beklemedi ve d'Egypte'teki (Mısır) donanmasının başarısız olmasının ardından, on beş bin kadar hacının bulunduğu bir donanmanın ganimetlerinden yararlanmak istedi, o donanma ki Dimyat'ta başarısızlığa uğramıştı, ve o buraları 1182 yılının mart ayının sonuna doğru fethetti. Bu durum Renaud de Chastillon'un ona vermiş olduğu bazı nedenler yüzündendi, o Renaud ki Hristiyan ve Arap tüccarları esir almıştı. O, Celile'de büyük yıkımlar yaptı.

Garnizonda bulunan ve Şeria nehrinin ötesindeki topraklara bakan bazı subaylar, d'Egypte'ten (Mısır) gelen bir orduyu engellemek için, Şeria nehrinin ötesindeki topraklara, Bethsan'a (Beysan) kadar ilerlediler, Hristiyanlar tarafından engellenmeden, o Hristiyanlar ki ordularını harap etmekten ziyade buraları d'Egypte'e (Mısır) geri dönmeye mecbur bıraktılar. Bununla birlikte Savaş verildiğinde, Hristiyanlar, henüz yedi yüz atlıları olmasına rağmen, onlarla birlikte gelen yirmi bin adamı bozguna uğrattılar. O bu durum karşısında pes etmedi. Beyrut'u denizden ve karadan kuşatan bir Mısır donanması geldi. d'L'effroy üç gün boyunca sürdü ve o burayı ele geçirebileceğini umuyordu; fakat Hristiyanların denizden ve karadan yardımına geldiklerini haber aldığında, kuşatmayı kaldırdı ve Mezopotamya'yı ele geçirmek üzere yola çıktı, 1182 ve 1183 yıllarında, bizim daha

önce bahsettiğimiz gibi, bu durum Hristiyanlara Şam yakınlarına kadar ilerleme fırsatı verdi.

LVI.

Baudoin IV, İşlerin İdaresini Lusignan'lı Guy'a Bırakır, Ancak Onu Aciz Bularak Yetkiyi Geri Alır ve Tripoli Kontu Raimond'a Devreder.

Kral Baudoin o zamana kadar hastalığına ve zayıflığına rağmen direnmişti ve devletin muhafazası için gerekli olan tüm özeni göstermişti, ruhunun gücüyle bedeninin zayıflığına karşı koyarak. Fakat sonunda malum şekilde gücünün tükendiğini görerek, görme yetisini ve uzuvlarının bir kısmını kaybetti, ve yerine Saladin'e karşı koyabilecek bir şef atama ihtiyacı hissetti, o Saladin ki bizzat gelip işlerin başına geçmişti; o da büyük bir hastalık geçirdiği sırada Nasıra'da, devletin tüm işlerinin idaresini eniştesi Lusignan'lı Guy'a devretmeyi kabul etti, şu şartla ki o hayatta olduğu sürece tacı elinde tutacaktı, ve onun ölümünden sonra krallık Guy'a kalacaktı.

Çeşitli senyörler bundan son derece hoşnutsuz kaldılar, ya kendi özel çıkarları yüzünden, ya da Guy'ın bir devleti yönetmekten aciz olduğunu gayet iyi bildikleri için, ve onun ihmalkarlığı yüzünden devletin başına gelebilecek kötülükleri önceden gördüklerinden; ve buralar gerçekten de, senyörlerin seçimine karşı olan muhalefetleri yüzünden, Saladin'in ihtişamına ortak olmayı reddedenler yüzünden gerçekleştiler. O, ekim 1183 ayında Şeria nehrini geçme cesaretini gösterdi ve buralarda büyük yıkımlar yaptı; Hristiyanlar ise onunla savaşmadan geri dönmesine izin verdiler, her ne kadar sekiz gün boyunca onun ordusunun tam karşısında kamp kurmuş olsalar da, o ordu ki onlardan çok daha kalabalıktı ve on beş binden fazla tamamı atlı olan ve çok sayıda piyadeden oluşuyordu; bu durum Saladin'in bir ay sonra dönüp yeniden Crach'ı (Karak) kuşatmasına neden oldu, o Crach ki eskiden Petra olarak adlandırılırdı ve karısının senyörlüğü nedeniyle d'Chastillon'lu Renaud'ya aitti.

Baudoin, Guy'ın acizliğine ve halkın hoşnutsuzluğuna ikna olarak, işlerin idaresini ve aynı zamanda tahtı ele geçirme umudunu onun elinden aldı. Zira, tüm prelatların (kilise büyüklerinin) ve krallığın baronlarının rızasıyla, Sybille'in ilk kocasından olan beş yaşındaki yeğeni Baudoin'i görkemli bir şekilde kutsattı ve ona taç giydirdi, ve ona tüm senyörler tarafından sadakat yemini ettirdi. Bu durum 20 kasım 1183'te gerçekleştirildi. Baudoin daha sonra Pétra kontundan d'Ascalon'u teslim etmesini istedi; fakat o buna karşı çıktı ve krallığın genel işlerinin idaresini Tripoli kontuna devretti, herkesin dilediği gibi; ve o Guillaume de Tyr'in dediği gibi, eğer bu şahsın hak ettiği değeri ve takdiri göstermek gerekirse, o d'Acre'da (Aka) bulunuyordu ve d'Antioch (Antakya) prensi Boamond, Tripoli kontu Raimond, ve katedral başpiskoposu olan Guillaume de Tyr ile birlikte gelmişti, o Guillaume ki köken olarak Raimond'un soyundan geliyordu ve ilk kronikte Toulouse kontu olarak adlandırılırdı. Nangis, 1183 veya 1184 yılının Paskalya'sına kadar, Hristiyanların Saladin ile bir ateşkes yaptıklarını söyler. Fakat inançlı insanlar buraları pek dikkate almadılar.

LVIII.

Hristiyanlar Saladin Karşısında Tamamen Bozguna Uğrar. — Gerçek Haç Kaybedilir ve Kral Gui Esir Alınır.

Aynı zamanda, Şeria nehrinin ötesindeki toprakların senyörü olan Monréal prensi, Sarazenlerin topraklarında veya Mısır'a giden tüccarların üzerinde bazı yıkımlar yaptı; Nangis'in dediğine göre bu olay 1186 yılında gerçekleşmişti. Bu kişi, daha önce Antakya prensi olan ve Monréal'in varisi ile evlenmiş olan Renaud de Chastillon'du. Hristiyanların bölünmesinden yararlanmaktan başka bir şey düşünmeyen Saladin, onların ateşkesi bizzat bozmuş olmalarından son derece memnun kaldı ve elli bin atlıya kadar topladı; bazıları seksen bin olduğunu söyler, piyadeler hariç, bir kısmı Sarazenlerden, bir kısmı Türklerden ve diğer birçok ulustan oluşuyordu. İlk olarak on bin seçme Türk atlısı gönderdi, buralar Tripoli kontunun topraklarından sanki dost gibi geçerek, antik Ptolemais olduğu söylenen d'Acre civarında yıkımlar yapmaya geldiler ve 1187 yılının mayıs ayının birinci gününde, Tapınak ve Hospitalier şövalyelerinin büyük üstadlarını bozguna uğrattılar, ki bu sonunculardan biri savaş meydanında kaldı.

Tripoli kontu o zaman, ister ona hizmet etmek için isterse ona ihanet etmek için olsun, kral Gui ile uzlaştı. Bu durum Saladin'in, karısı vasıtasıyla, Celile prensinin dul eşi vasıtasıyla Tripoli kontuna ait olan, o sırada Tabarie olarak adlandırılan Tibériade üzerine tüm güçleriyle saldırmasını engellemedi. Saladin şato hariç burayı ele geçirdi. Hristiyanların topraklarına en geç 3 temmuz cuma günü girdi.

Aynı ayın ikinci gününde, kral ve kont Séphoris yakınlarında ordugah kurdular; yanlarında bin iki yüz şövalye ve yirmi veya otuz bin piyade bulunuyordu, ki bu Hristiyanların o zamana kadar sahip olduğu en güzel orduydu. Yanlarında Gerçek Haç'ı da götürmüşlerdi. Bunun bir yarısını Kudüs'te bıraktıklarına ve Hristiyanların bu vesileyle burayı savaşta kaybettikten sonra koruduklarına inanılır. d'Acre kuşatmasına kadar, ve ardından 1247 yılındaki Dimyat kuşatmasına kadar tüm süreç boyunca Gerçek Haç'ı ellerinde tuttular. Kudüs kralları Gerçek Haç'ı savaşlarda olağan bir şekilde taşırlardı. Fakat bu karşılaşmada günahları, kanıyla burayı kutsayan İsa'ya karşı kışkırtılmıştı ve bu durum özellikle, askerlerinin sayısına Tanrı'dan daha fazla güvenmelerinden kaynaklanıyordu, oysa Gui hiçbir şey üstlenmeden hareket etmişti, bu durum ülkenin yıkımına neden oldu. Onun odacısı o sırada, Kudüs'ün üzerine çökecek olan felaketlerin bir vizyonunu görmüştü.

İlerledikleri sırada, ayın üçüncü gününde, Tibériade'a doğru, Saladin onların önüne geldi; ahída Hristiyanların yeterince cesaret gösterdiği çeşitli çatışmalar yapıldı. Fakat gece aniden bastırdığında, susuz bir yerde ordugah kurmak zorunda kaldılar, öyle ki düşmanları tarafından kuşatılmış halde sıkıştılar, Tripoli kontunun kötü tavsiyesi uyarınca hareket ederek. Saladin bundan faydalandı ve ertesi sabah, 4 temmuz cumartesi gününe denk gelen sabah, buralar gidip su aramadan önce onlara saldırdı ve buralar savaşmayı düşünüyordu. Türklerin altında uzun süre savaşmış olan Jean adındaki bir şövalye, krala, Saladin'in sancağının bulunduğu tarafa tüm güçleriyle saldırmasını tavsiye etti. Herkes bu görüşü onayladı; fakat Tripoli kontunun tavsiyesine uymak ve dağlara doğru çekilmek zorunda kalındı. Orada Hristiyanlar susuzluktan, yorgunluktan ve aşırı sıcaktan bitkin düşmüş halde,

ve düşmanların okları altında tamamen bozguna uğratıldılar ve neredeyse tamamı öldürüldü veya esir alındı.
Gerçek Haç'ı taşıyan d'Acre piskoposu Rufin, diğerleri gibi silah kuşanmıştı, bazı vesilelerle bunu yapmaya alışkın olarak, ve bir ok darbesiyle orada öldürülen ilk kişilerden biri oldu. Haç'ı bir diğerine devretti, belki de Beytüllahim piskoposu Albert'e, o piskopos ki kutsal makam tarafından onaylanmıştı ve onun da savaşta öldürülmesini engellemedi. Ve haç nihayet kralın ellerine geçtikten sonra, Saladin'in peşinden giden yeğeni Thékédin tarafından ele geçirildi.
Bununla birlikte o dönemin bir yazarı, haçın Kutsal Kabir kilisesinin başkantorunun ellerinde yakalandığını söyler. Tripoli kontuna gelince, o savaşın başlangıcından itibaren silahları bıraktı ve adamlarıyla birlikte hiçbir kayıp vermeden Saphadin adındaki bir şatoya kaçtı.
Bu zaferden sonra, Saladin esir alınan tüm Tapınak ve Hospitalier şövalyelerini öldürttü, Doğu'daki bu iki topluluğu tamamen ortadan kaldırmak arzusuyla, eğer yapabilseydi. Üç gün boyunca buraların bedenlerinin gömülmeden kaldığı ve güneşin ışınlarından mahrum bırakılmadığı söylenir. Büyük üstadı, kral Gui'yi ve diğer bazı esirleri ise, zaferinin bir nişanesi olarak kendilerine hizmet etmeleri için sakladı; ve buraları Haç ile birlikte Şam'a gönderdi. Fakat o, Antakya prensi olan, ve o sırada Monréal ve Hebron senyörü olan Renaud de Chastillon'un kafasını bizzat kendi eliyle kesmek istedi, çünkü o Sarazenlere ve Türklere karşı büyük kötülükler yapmıştı, ve o uzlaşmaz bir düşmandı, öyle ki onunla yapılan ateşkeslerin hiçbirini kabul etmek istemiyordu: en azından onun bu gayreti, ihtiyatından daha fazla takdir edilmektedir; ve onun Hristiyanlara saldırması için Saladin'e birden fazla bahane verdiğini daha önce görmüştük. Tarih tarafından onun hakkında şöyle denir: Vir consilii ve parcimoniz ve honestatis amator, florens quidem in sæculo, sed sæculi suiz contentor (Konsey sahibi, tasarruflu ve dürüstlük aşığı, çağında parlayan, fakat kendi çağını hor gören bir adamdı). Bununla birlikte Surlu Guillaume onu çok kınar. O, Marne üzerindeki meşhur Chastillon hanedanındandı, Montjay senyörü Henri'nin oğluydu.

LIX.

Saladin Filistin'in Neredeyse Tamamının Efendisi Olur. — Conrad de Montferrat Sur'u Savunur.

Bu büyük zaferden sonra, Saladin tüm ganimetlerini Tibériade piskoposluğuna bağlı topraklarda paylaştırdı; orada, gözlerini göğe kaldırarak, her zaman yaptığı gibi, Hristiyanları kendi güçleriyle değil, günahları yüzünden yendiğini itiraf etti. Servetinin peşinden gitmek için, hemen d'Acre önüne geldi, burası iki günün sonunda teslim oldu. Diğer şehirlere kıyasla daha az bir zorlukla burayı ele geçirdi. Öyle ki çok az bir süre içinde, Kudüs krallığında, Kudüs, d'Ascalon, Sur ve Beyrut hariç hiçbir şehir kalmadı. Sur da kuşatıldı. Fakat burası, İshak imparatorunun kız kardeşiyle evlenmiş olan ve Sur'u geri almak isteyen her Hristiyan senyörüne karşı burayı savunmayı üstlenen Montferrat markisinin kardeşi Conrad tarafından çok cesurca savunuldu; İshak ki Konstantinopolis'i terk etmek zorunda kalmıştı, orada karısını bırakarak Filistin'e geçmişti, şüphesiz babasının Tibériade gününde esir alındığını öğrenmek

için; fakat o Tibériade savaşından önce d'Acre'a ulaşmıştı. Bazıları onun d'Acre'a yenilginin ertesi günü ulaştığını söylerler; diğerleri ise, Saladin'e teslim edilmesinden üç gün sonra d'Acre'a yaklaşmak istediğini ve orada hiçbir çan sesinin duyulmadığını, gemilerin ve Hristiyanların sancaklarının surların üzerinde olmadığını görerek, düşmanın durumunu anladığını ve Sur'a yöneldiğini belirtirler. Orada herkesi tam bir şaşkınlık ve dehşet içinde buldu. Fakat d'Ascalon'u savunmak için onlardan söz aldı, şu şartla ki onlar kendisine itaat edeceklerdi; ve buralar bunu kabul ettiler (car Tyr estoit du domaine du roy de Jérusalem, and n'avoit point de seigneur particulier)*. Tripoli kontu ve Renaud de Sidon, savaştan sonraki gün d'Acre'a ulaştılar ve orada çok az insan buldular. Halkı dize getiren bu endişe, buraların teslim olmalarına neden oldu. Fakat niyetleri anlaşıldığında, kaçtılar; ve marşalın emri uyarınca buralarda bulunanların bir kısmı asıldı. Saladin Sur önüne gelmek istedi. Gece ve gündüz tüm güçleriyle buraya saldırdı; fakat sonunda geri çekilmek zorunda kaldı, fetihlerini başka yerlere yönlendirmek amacıyla. O, Beyrut, Sidon, Sezar, Joppé ve daha önce almış olduğu diğer birçok şehri ele geçirdi.

LX.
Kudüs Saladin'e Teslim Olur.

d'Ascalon şehri, son derece güçlü olan yer, Saladin'in fetihlerini biraz geciktirdi ve o, Kudüs'ün kaderini takip edeceğini ilan ederek buranın teslim olmasını talep etti. Surlu Guillaume d'Ascalon'un 4 eylülde teslim olduğunu söyler, oysa bazı tarihçiler şehrin kuşatıldığını ve o sırada güneş tutulmasının gerçekleştiğini kaydederler. Bununla birlikte Antakya patriği d'Ascalon'u Kudüs şehrinin kapıları arasına yerleştirmez, bunu Kudüs kuşatması esnasında yazdığı bir mektupta belirtir. Saladin nihayet 20 eylül gününde, ya da cumartesi gününe denk gelen 19'unda bu şehrin önünde ortaya çıktı.

Halk, her türlü dua, yakarış, günah çıkarma, kefaret ve oruçlarla Tanrı'nın öfkesini dindirmeye çalıştı; hatta anneleri küçük çocukları bile bu zahmete mecbur bıraktılar. Fakat Tanrı'nın buraları dinlemek istemediği bir an geldi, zira buralar onların öğütlerine uymamışlardı. Şehirde kraliçe ve patrik ile birlikte çok az sayıda savunma askeri kalmıştı, oysa Doğu Kroniği altmış bin savaşçının bulunduğunu iddia eder. Çok az bir direnişten sonra, şehir 2 ekim cuma günü, kuşatmanın ondördüncü gününde teslim oldu. Hristiyanların 15 temmuz 1099 cuma günü burayı ele geçirmelerinden beri seksen sekiz yıl geçmişti ve burası yeniden kaybedildi; papa Urban III ve patrik Héracle zamanında. Roger de Hoveden Saladin'in Kudüs sakinlerine 1187 yılının mayıs ayının ortasına kadar bir ateşkese izin verdiğini söyler, şu şartla ki onun sancağı sekiz gün boyunca Davud kulesinin üzerinde dalgalanacaktı; fakat bu durum başka kaynaklar tarafından desteklenmez. İnançsızlar şehre görkemli bir şekilde girdiler, kutsal yerleri yağmaladılar ve buralara hakaret ettiler; kiliselerde atlarını barındırdılar ve orada birçok suç işlediler; tapınağın en üstünde bulunan büyük altın haçı indirip sokaklarda iki gün boyunca iplerle sürüklediler, kamçılayarak, nihayet Davud kulesine kadar götürüp parçalara ayırdılar. Bunu bir tellal vasıtasıyla, Calvaire (Golgota) dağı üzerinde Muhammed'in yasalarını

ilan ettirerek yaptılar. Saladin kiliselerin çanlarını kırdırdı, ve hiçbir metal sesi kalmadı.
Kutsal Kabir kilisesi tüm zenginliklerinden mahrum bırakıldı, fakat buralar tahrip edilmedi, çünkü Suriyeli Hristiyanlar bunun için büyük miktarda para verdiler. Saladin buralara muhafızlar yerleştirdi ve inançsızların buraya saygısızca girmelerini yasakladı. Sarazenler Kutsal Kabir kilisesine büyük bir saygı gösterirlerdi, zira orada her zaman dua etmeye alışmışlardı; fakat Saladin içeri girmeden önce, surların dışını ve içini gül suyuyla temizletti, sanki burayı arındırmak ister gibi; zira onun beş yüz deve yükü gül suyu getirttiği ve ardından Muhammed'in yasalarını ilan ettirdiği söylenir. Şehirde bulunan hastanedeki hastaların durumuna gelince, buraların iyileşene veya ölene kadar orada kalmalarını emretti ve onlara hizmet etmeleri için iki yıl boyunca hastane görevlilerinin kalmasına izin verdi. Fakat bu durum buraların duvarlar üzerinde, çadırlar kurdukları yerlerde oruç ve dua içinde yaşamalarını engellemedi.
Suriyeliler, Gürcüler, Ermeniler ve diğer Doğu Hristiyanları, Saladin'in egemenliği altında şehirde kaldılar, o Saladin ki onlara hiçbir zarar verilmeden kalmalarını kabul etmişti, vergilerini ödemek şartıyla. Fakat orada çok az sayıda Latin kaldı. Buralar, zenginlikleriyle birlikte her neyi götürmek istiyorlarsa alıp çıkmak şartıyla serbest bırakıldılar, şu şartla ki güvenli bir yere götürüleceklerdi; ve buralara bir güvenlik belgesi verildi, buna karşılık belirli bir miktar para ödemeleri gerekiyordu, ki bu durum kişilerin yaşına ve kalitesine göre değişiyordu. Fakat parası olmayan binlerce insan bulunduğundan, o buraları serbest bıraktı. Eşlerini ve çocuklarını kaybeden, kocaları ölmüş veya esir alınmış çok sayıda kadın ve kız, merhametini dilemek üzere onun huzuruna geldiler. O bundan etkilendi, buraları teselli etti ve kocaları esirler arasında olanların serbest bırakılmasını sağlattı ve diğerlerine büyük paralar verdi; öyle ki on dört bin kişinin köle olarak kalması engellendi.
Patrik, tüm din adamları, tüm keşişler ve çok büyük sayıda halk böylece Kudüs'ten ayrıldı. Onlar Sicilya'ya, diğerleri Antakya'ya, diğerleri ise başka yerlere çekildiler. Antakya'ya çekilen ve orada bulunan Tripoli kontu ve kraliçe Sybille de buraların arasındaydı. O oradan, d'Ascalon yoluyla, sahip olduğu iki kızıyla birlikte geçmişti. Geçiş esnasında, Kudüs'ten ayrıldıktan sonra, Napoli'den (ki burası antik Sichem'dir) geçtiler, o şehir ki orada bir süre kalmışlardı ve orayı muhafaza etmişlerdi.

LXI.

Tripoli Kontunun Uğursuz Ölümü. — Saladin Sur, Tripoli ve Antakya Hariç Tüm Ülkenin Efendisi Olarak Kalır. — Kral Gui'yi Serbest Bırakır; Bu Durum Hristiyanlardan Geriye Kalanları Bölür.

Tripoli'ye sığınabileceklerine inananlar, orada kendilerini Türklerden çok daha barbarca karşılayan Hristiyanlar buldular; zira kont ve onun adamları, inançsızların buralara bıraktığı azıcık şeyi de ellerinden aldılar; öyle ki bir kadın, kendisini ve omuzlarında taşıdığı çocuğunu beslemek üzere geriye kalan tek şeyi de elinden aldıklarını görünce, umutsuzluğa kapılarak kendini ve çocuğunu denize attı. Kont, işlediği bu suçlardan dolayı kısa sürede cezalandırıldı. Saladin ona, kendisiyle yapmış olduğu antlaşmaya sadık kalacağına dair adamları vasıtasıyla ciddiyetle

yemin etmesi emrini gönderdi; o antlaşma ki şüphesiz ona boyun eğmesini şart koşuyordu. Kont, bunun üzerine, Tripoli sakinlerini topladı, onlara Saladin'in iradesini beyan etti, buraları direnecek hiçbir gücü olmayan bir fatihe derhal itaat etmeye teşvik ve mecbur etti. Sakinler, bu yeminin biçimini ve içeriğini bilmeden, her kim olursa olsun böyle bir yeminle bağlanamayacaklarını temsil ettiler; ve kont buralara baskı yapmaya devam ettiğinden, en azından ertesi güne kadar süre talep ettiler. Fakat ertesi gün kont yatağında ölü bulunduğunda herkes büyük bir şaşkınlığa uğradı; ve dahası, kısa bir süre önce gizlice sünnet olduğu fark edildiğinde şaşkınlıkları daha da arttı, buralardan onun Müslüman olduğu anlaşıldı ve adamlarından bazıları da onun Saladin'in sancağına sahip olduğunu, ertesi gün burayı surlara astırıp şehri Türklere teslim etmek zorunda olduğunu itiraf ettiler. Diğerleri ise, Saladin'in krallığı ele geçirdiğini görünce, birlikte yaptıkları anlaşma gereği, ihanetinden çok geç pişman olduğunu ve uğradığı hakaretin acısının şiddetinden korkunç bir şekilde öldüğünü söylerler. Bu olay, Kudüs'ün alınmasından on beş gün sonra gerçekleşti. Ölümünden sonra, Antakya prensinin oğlu olan Boamond veya Raimond, Tripoli halkı tarafından seçildi ve yerine geçmesi için merhumun ebeveyni olarak çağrıldı. Hoveden'li Roger, şehrin kendisini Antakya prensi Raimond'a verdiğini ve onun da burayı oğlu Jocelin'e kontluk olarak bıraktığını söyler.

Bundan sonra Saladin yeniden Sur'u kuşattı. Saint-Martin gününden yılın sonuna kadar gece gündüz burayı dövdü. Ancak Saladin kendisine babasının özgürlüğünü ve büyük hazineler teklif etmesine rağmen, Conrad burayı çok cesurca savundu. Nihayet 29 veya 30 aralıkta Conrad, gemilerde bulunan herkesle birlikte, Saladin'in tüm donanmasını bozguna uğrattı; bu donanma öyle büyük bir pişmanlık içindeydi ki, kaçmayı başaranlar hariç küle döndü; kulaklarını ve atının kuyruğunu kesen figür, makinelerini ateşe verdi ve görünüşe göre 1188 yılının ilk gününde geri çekildi.

Kral Saladin'in geri çekildiği bu yıl 1188 yılıydı. Kraliçe Sibylle buraya çekilmiş ve şehri erzakla ve askerle donatmıştı. Bununla birlikte Saladin kendisini ikinci kez sunmak için oraya geldiğinde, ona Kral Gui'nin en önemli esirlerden diğer on beşiyle birlikte serbest bırakılması şartıyla birkaç yer daha teslim edildi. Daha sonra ordusuyla birlikte Tripoli'den önce kendini sunmaya pergi gitti; ancak şehri savunmada bularak, doğuştan çok güçlü bir güce sahip olan ve korsanların baş belası olan ve daha sonra Sicilya amirali yapılan Margarit'in varlığı nedeniyle kısmen orada durmak istemedi. Sicilya kralı Guillaume, Filistin'in kötü durumunu bilerek, oraya seksen gemi, yiyecek maddesi ve henüz beş yüz şövalye ile üç yüz hafif süvari taşıyan ne varsa göndermişti. Saladin böylece kıyıya bırakarak, Antakya prensliğine saldırmaya gitti, burada üç ay içinde yirmi beş şehir ele geçirdi ve Antakya'yı ancak çok miktarda para ve Cursat adlı alınamaz bir kale karşılığında bağışladı. Crach ve Monréal şehirleri iki yıl boyunca direndi; ancak 1189'da açlığa boyun eğmek zorunda kaldılar, bu şartla ki senyörleri olan Touron'lu Henfroy serbest bırakılacaktı. Böylece Hristiyanların elinde Doğu'da Sur, Tripoli ve Antakya'dan başka bir şey kalmadı. Saladin'in Antakya'ya doğru yürürken boş yere kuşattığı Tortose veya Antarade hariç, burası daha sonra onun ellerine düştü.

Ce fut lorsqu'il l'assiégea sans la prendre (O burayı ele geçiremeden kuşattığı sırada gerçekleşti ki), kraliçe Sibylle, d'Ascalon'da söz verdiyi gibi, kralın serbest bırakılmasını talep etmek üzere Tripoli'den elçiler gönderdi. Böylece, vaatlerini kesinlikle bozmak istemeyerek, kral Gui'yi serbest bıraktı, ve onunla birlikte Montferrat markisini, krallığın büyük üstadını, konestablını ve mareşalini de serbest bıraktı, buralar üzerinde anlaşıldığı üzere. Kral, Paskalya'dan sonra, yani 1188 yılının başlangıcında serbest bırakıldı. Bazıları kraliçenin onu serbest bıraktırtmak için d'Ascalon'u teslim ettiğini, ve onun da Kudüs krallığı üzerindeki haklarından feragat etmeye ve en kısa sürede denizi geçmeye mecbur bırakıldığını iddia ederler, ki kilise adamları bu yemini geçersiz saymak istedi.
D'autres dicen qu'il ne le mit en liberté (Diğerleri ise onun onu serbest bırakmadığını söylerler), sadece Hristiyanların arasında bölünmeler yaratmak umuduyla bunu yaptığını, tıpkı gerçekleştiği gibi. Zira kral Gui, serbest bırakılmasından sonra Tripoli'de bulunan kraliçeyi yanına alarak hemen Sur'a gitmek ve oranın idaresini eline almak istedi. Fakat burayı meşru bir şekilde kazandığını iddia eden Conrad, kapıların onun yüzüne kapatılmasını emretti. Böylece o, bazen Tripoli'ye ve bazen Antakya'ya geri dönmek zorunda kaldı, Batı'dan gelecek olan yardımları beklerken. Zira o sırada krallıktan geriye kalan tek bir köy bile yoktu. Conrad bu hakareti gizlemek için yeterince ihtiyatlı davrandı; fakat o, Saladin'in Hristiyanlara saldırması için yeni bahaneler ve fırsatlar vermekten geri durmadı. O, tarih tarafından şöyle nitendirilir: Vir consilii ve parcimoniz ve honestatis amator, florens quidem in sæculo, sed sæculi suiz contentor (Konsey sahibi, tasarruflu ve dürüstlük aşığı, çağında parlayan, fakat kendi çağını hor gören bir adamdı). Bununla birlikte Surlu Guillaume onu çok kınar.
Saladin o sırada, Yunanlıların imparatoru olan Emmanuel ile inançsızlara karşı birleşmek üzere müttefik olan tüm kiliseleri yıktırdı, o Manuel ki onunla gizli bir anlaşma içinde olduğuna inanılırdı; ve o, piskopos piskoposa gelip ona bu hakkı verdiğini bildiren mektuplar yazmıştı, şu şartla ki o Hristiyanları ve özellikle Batı'dan yardıma gelecek olan Fransızları engelleyecekti.

LXII.

Batılı Latinler, Doğu'dakilerin Kayıplarından Dolayı Pişmanlığa ve Tövbe Yoluna Başvururlar; — Kral Gui d'Acre'ı Kuşatır.

Kral Gui'nin uğradığı yenilgi ve d'Acre'ın kaybedilmesi haberi Roma'ya ancak aziz Luke (Luka) günü civarında ulaştı. Bu haberin hemen ardından, o sırada tarihi yazan ve hala hayatta olan Surlu Guillaume ile birlikte, Kudüs başpiskoposu olan ve bu eyaletin acılarını tasvir eden prelat geldi. Bu haber şüphesiz Kudüs'tekiler kadar acı vericiydi. Aşağı ülkelerde, haberi aldıklarında, olağanüstü bir pişmanlık ve tövbe dalgası yayıldı, ki bu durum aziz bakire Christine adına yapılan ve o gün olağanüstü bir sevinç gösterilen bir vizyonla doğrulandı; tıpkı ondan bir işaret talep edildiğinde onun verdiği cevap gibi: "Tanrı her taraftan çok sayıda insanı kurtaracak bir yol açacaktır, kutsal toprakları buraların günahları yüzünden inançsızlara teslim ederek, ve buralara çektirilen acılar yüzünden; öyle ki bu barış, her ne kadar kendi halkı tarafından bir gün boyunca yıkılacak olsa da, ebediyen yaşamak üzere aynı kandan

gelen birçok insanın yeniden satın alınmasını sağlayacaktır;" buralar kötülüklerini bırakacaklar, adalete sarılacaklar ve bu ülkede kendilerine verilen şeyler için Tanrı'ya şükredecekler, canlarını feda ederek.
21 kasım 1187'de Urban III'ün yerine geçen Papa Grégoire VIII, Hristiyanları haç takmaya teşvik etmek üzere çeşitli mektuplar yazmakla yetinmedi; aksine, kutsal toprakların kaybedilmesinin herkesin günahları yüzünden gerçekleştiğini kabul ederek, aynı ayın 29'unda, tüm kardinallerin rızası ve onayıyla, beş yıl boyunca her çarşamba ve cumartesi günleri tam bir oruç tutulmasını emretti, ve buna cuma günlerini ve kardinallerin kendi aileleriyle birlikte tutacakları pazartesi günlerini de ekledi; ve her cuma günü ve Advent (Doğuş) dönemi boyunca her gün, ayin esnasında, Nonâ saatinde sunak önünde diz çökülmesini emretti.
Fakt en hayranlık uyandırıcı olanı, kardinallerin kendi aralarında karar alarak, ilk önce haç vaaz edeceklerini ve bunu diğerlerine sadece sözleriyle değil, aynı zamanda eylemleriyle ve lükslerinden feragat ederek, tüm mülklerini ve gelirlerini bırakarak ve sadece birer derviş gibi yaşayarak göstereceklerini vaat etmeleriydi; ve buralar Roma sarayında hiçbir hediye kabul etmeyeceklerdi, ve sadece kendi geçimleri için kendilerine verilecek olan şeylerle yetineceklerdi, ve kutsal topraklar buraların ayakları altında ezildiği sürece asla ata binmeyeceklerdi.
İmparator Frédéric I, Philippe-Auguste, Fransa kralı ve İngiltere kralı II. Henri haç taktılar, krallıklarının neredeyse tüm prensleri, asilzadeleri, piskoposları ve diğer devlet adamlarıyla birlikte. Saladin'e karşı ilerleyişi durdurmak üzere aralarında some kurallar koydular; 1188 yılında, Dietz kontu Henri tarafından, bir tehdit mektubu yazıldı, o mektup ki eğer uydurma değilse oldukça kesin gerekçeler barındırmaktadır. Saladin'in buna verdiği cevap, 584 yılına, yani 1188 yılına tarihlenen cevap daha doğaldır. O, oraya kendisine tabi olan ülkelerin bir dökümünü ekler.
Haçlıların gayreti o kadar büyüktü ki, birçoğu kendi prenslerini bile beklemeden Doğu'ya geçti. Geoffroy de Lusignan, kardeşi kral Gui'nin yardımına koşmak üzere diğerlerinden önce hareket etti. Böylece bu prens, bir taraftan uğradığı hakaretlerin, diğer taraftan ise bir önceki yıl uğradığı büyük kaybın acısıyla, 1189 yılının 22 veya 28 ağustos gününde, Saladin'in bir önceki yıl daha fazla tahkim ettirmiş olduğu d'Acre önüne gelip kuşatma kurmaya karar verdi. O, d'Acre garnizonunun kendisini savunmak için yeterli sayıda insan barındırmadığını biliyordu; fakat o, Batı'dan gelecek olan yardımların orada toplanacağını ve bu durumun inançsızları dize getireceğini umuyordu: "kutsal toprakları kendi hükümdarlığı altında görme arzusunun yanı sıra, ve d'Acre'ı kaybetmenin verdiği utanç buraları buna mecbur ediyordu."
Gönderdiğiniz tüm metin parçaları sırasıyla 12. yüzyıl Haçlı Seferleri kroniklerini (Hattîn Savaşı, Kudüs'ün Düşüşü, Selahaddin Eyyubi'nin fetihleri ve Üçüncü Haçlı Seferinin başlangıcı) oluşturuyor.

LXIII.

Conrad, Montferrat Markisi, Kraliçe İsabelle ile Evlenir ve d'Acre Önünde Öür. — Philippe-Auguste ve Richard, İngiltere Kralı, Kıbrıs'ı Ele Geçirir ve d'Acre Kuşatmasına Katılır.

Saladin, bu büyük zaferden sonra, tüm ganimetlerini Tibériade önünde paylaştırdı; orada, gözlerini göğe kaldırarak, her zaman yaptığı gibi, Hristiyanları kendi güçleriyle değil, günahları yüzünden yendiğini itiraf etti. Servetinin peşinden gitmek için, hemen d'Acre önüne geldi, burası iki günün sonunda teslim oldu. Diğer şehirlere kıyasla daha az bir zorlukla burayı ele geçirdi. Öyle ki çok az bir süre içinde, Kudüs krallığında, Kudüs, d'Ascalon, Sur ve Beyrut hariç hiçbir şehir kalmadı. Sur da kuşatıldı. Fakat burası, İshak imparatorunun kız kardeşiyle evlenmiş olan ve Sur'u geri almak isteyen her Hristiyan senyörüne karşı burayı savunmayı üstlenen Montferrat markisinin kardeşi Conrad tarafından çok cesurca savunuldu; İshak ki Konstantinopolis'i terk etmek zorunda kalmıştı, orada karısını bırakarak Filistin'e geçmişti, şüphesiz babasının Tibériade gününde esir alındığını öğrenmek için; fakat o Tibériade savaşından önce d'Acre'a ulaşmıştı. Bazıları onun d'Acre'a yenilginin ertesi günü ulaştığını söylerler; diğerleri ise, Saladin'e teslim edilmesinden üç gün sonra d'Acre'a yaklaşmak istediğini ve orada hiçbir çan sesinin duyulmadığını, gemilerin ve Hristiyanların sancaklarının surların üzerinde olmadığını görerek, düşmanın durumunu anladığını ve Sur'a yöneldiğini belirtirler. Orada herkesi tam bir şaşkınlık ve dehşet içinde buldu. Fakat d'Ascalon'u savunmak için onlardan söz aldı, şu şartla ki buralar kendisine itaat edeceklerdi; ve buralar bunu kabul ettiler (car Tyr estoit du domaine du roy de Jérusalem, and n'avoit point de seigneur particulier). Tripoli kontu ve Renaud de Sidon, savaştan sonraki gün d'Acre'a ulaştılar ve orada çok az insan buldular. Halkı dize getiren bu endişe, buraların teslim olmalarına neden oldu. Fakat niyetleri anlaşıldığında, kaçtılar; ve marşalın emri uyarınca buralarda bulunanların bir kısmı asıldı. Saladin Sur önüne gelmek istedi. Gece ve gündüz tüm güçleriyle buraya saldırdı; fakat sonunda geri çekilmek zorunda kaldı, fetihlerini başka yerlere yönlendirmek amacıyla. O, Beyrut, Sidon, Sezar, Joppé ve daha önce almış olduğu diğer birçok şehri ele geçirdi.

Nitekim bu vakanüvislerin aktardığına göre, bu kuşatma sırasında, 1190 yılında, kraliçe Sybille, Gui'den sahip olduğu dört çocukla birlikte öldü. Öyle ki Kudüs krallığının veraset hakkı, Baudoin'in ikinci kız kardeşi, Şeria nehrinin ötesindeki mülklerin sahibi olan Stephania'nın kızı, ve Henfroy de Touron'un karısı olan d'İsabelle'e geçti. Bu evlilik halkın gözünde skandal yaratan bir boşanmayla sonuçlandı; zira Conrad, piskoposların ve baronların yardımıyla bu evliliği bozdu, ve genç kraliçeyi zorla elinden alarak onunla evlendi. Fakat bu durum her iki taraf için de yararsız kaldı; zira o bu evlilikten sonra ne Kudüs'te ne de Filistin'de uzun süre hüküm süremedi.

Conrad, Fransa ve İngiltere kralları tarafından kendi krallığının tanınmasını talep etti: Gui ona boyun meyi ve krallığın hakkını devretmeyi reddetti. Philippe-Auguste ve Richard, İngiltere kralı, babası II. Henri'nin yerine 6 temmuz 1189'da geçen prens, Doğu'ya geçmek üzere yola çıkmışlardı. Messina'da kışlamak zorunda kaldılar, ve ertesi 1191 yılının baharında oradan ayrıldılar, Hoveden'li Roger'nin aktardığı üzere. Philippe-Auguste, 30 mart 1191 cumartesi günü Messina'dan ayrıldı ve Paskalya'dan az sonra, 20 nisan günü d'Acre önüne ulaştı. Richard ise Kutsal Çarşamba günü, 10 nisan günü, yüz elli büyük gemi ve elli galere ile hareket etti. Fakat Kutsal Hafta esnasında, Nona saatinde, çok büyük bir fırtına onun donanmasını dağıttı. Üç büyük

gemi, üzerlerinde Richard'ın kız kardeşi olan Sicilya dul kraliçesi ve Navarre kralının kızı olan nişanlısı Bérengère'in bulunduğu gemi, Limisso (Limasol) limanına yanaştı. Kıbrıs'ın güney kıyısında bulunan bu ünlü adanın o sırada hükümdarı, kendisini Yunanlıların imparatoru Manuel'in yeğeni ve imparator unvanıyla tanıtan inançsız bir Rum olan İsaac idi; o İsaac ki daha önce Andronicus zamanında adanın efendisi olmuş, 1180 yılında taç giymiş ve Kıbrıs imparatoru unvanını almıştı.
Bu prens aslında Hristiyandı; fakat o Müslümanların çıkarlarına hizmet etmeyi ve Saladin'e yaranmayı, ya da kendi açgözlülüğünü tatmin etmeyi tercih etti; zira kazaya uğrayan bu iki geminin tüm enkazına ve içindekilere el koydu, insanları zindana attı ve kraliçelerin bulunduğu geminin de limana sığınmasını yasakladı. Rodos adasına ulaşmış olan Richard, kraliçelerin nerede olduğunu öğrenmek üzere buraya elçiler gönderdi, ve bu haberi alır almaz donanmasıyla 6 mayıs günü Kıbrıs'a ulaştı ve İsaac'tan esirleri ve mülkleri iade etmesini talep etti. İsaac buna karşı çıktı, ve adanın kıyı şeridinde askerlerini topladı. Richard, buna öfkelenerek, adamlarına karaya çıkmalarını emretti, İsaac'ın güçlerini bozguna uğrattı ve nihayet, adada yaşanan birçok olaydan sonra, buraların efendisi oldu, gümüş zincirlerle bağlattığı İsaac'ın kendisini ve kızını esir aldı, ve tüm adayı haraca bağladıktan sonra, Pentkot'tan sonraki cumartesi günü, 1 haziran günü burayı terk etti. Orada adanın savunması için Canville'li Richard ve Tourneham'lı Robert komutasında bazı askerler bıraktı, ve Pentkot'tan sonraki çarşamba günü d'Acre'a doğru yola çıktı.
Canville'li Richard aynı haziran ayında öldü, buraların sakinleri, yerel Rumlar ve Ermeniler, henüz adanın hakimi olan ve haklarına boyun eğmedikleri İsaac'ın soyundan gelen bir keşişi kendilerine imparator seçerek isyan ettiler; fakat Robert de Tourneham buraları bozguna uğrattı, yeni imparatoru yakalattı ve astırdı.
Anlatılanlara göre, Sanud'un aktardığı üzere, Tapınak şövalyeleri Richard'ın Kıbrıs üzerindeki bu fethinden sonra adanın yönetimini devraldılar. Richard, adayı yirmi beş bin gümüş mark karşılığında Hospitalier şövalyelerine satmıştı, ve buralar adayı ellerinde tuttular; ve ardından 1192 yılında, d'Acre kuşatmasının hemen ardından adanın idaresini, Kudüs krallığı üzerindeki haklarından vazgeçmesi şartıyla Lusignan'lı Guy'a devrettiler, o Guy ki burayı kendisi ve halefleri için ebediyen elinde tuttu.
Kıbrıs adası böylece Richard tarafından Gui'ye devredildi, İsaac'ın tek kızının evliliği vasıtasıyla, o İsaac ki daha önce imparator olmuştu, ve o Guy'ın ölümünden sonra serbest bırakıldı ve Flaman bir asilzadeyle evlendi; ve bu şahıs Jean de Nesle idi, o Jean ki kendi hakkını savunmak için boş yere çalıştı. Gui, yeni krallığının idaresini eline almaya gitti, ve orada yanına birçok Fransız asilzadesini, dindar ve asil ailelerden gelenleri aldı, ve buralara adada topraklar verdi. Orada Latin piskoposlukları kurdu; ve Rumlar da buralarda kalmaya devam ettiler, buraların sakinleri ve adetleri yüzünden, ki bu durum daha sonra orada büyük karışıklıkların çıkmasına neden oldu.
Gui, 1195 yılına kadar kendi krallığında hüküm sürdü, o yıl d'Ascalon ve Kıbrıs krallığı elinden alınarak öldü. Onun yerine, bir süre sonra Konstantinopolis imparatoru olarak göreceğimiz ve 1197 yılının sonuna doğru Henri'nin vasalı olan, imparatorluk tacını alan kardeşi Aimery geçti. O, d'İisabelle ile evlendi, o d'İisabelle ki

onunla birlikte Kudüs kraliçesi olarak taç giymişti. O, 1205 yılında öldü, ve ilk evliliğinden olan oğlu Hugues'u bıraktı. Hugues 1218 yılında öldü ve yerine henüz dokuz aylık olan oğlu Henri geçti.

LXIV.

Acre Hristiyanlara Geri Verilir. — Gui de Lusignan Kudüs Kralı Unvanını Korur. — Philippe Fransa'ya Geri Döner. — Richard Filistin'de Çeşitli Kahramanlıklar Gösterir.

Kıbrıs'ın fethinden sonra Richard, 7 haziran cuma günü, Saladin'in Acre'a gönderdiği mühimmat ve erzakla dolu, içinde bin beş yüz adam barındıran büyük bir gemiyi batırarak yeni bir başarı elde etti. Ertesi gün, Philippe'in kendisini beklediği Acre önüne ulaştı; Philippe, şehre daha önce saldırmak istememişti çünkü Richard'ın da orada bulunmasını arzuluyordu. Saladin, Hristiyanları çok güçlü bularak ve ayrıca yeğeni olan Musul sultanının (ya da daha doğrusu öz kuzeninin) yardımıyla Mezopotamya'yı ele geçirmiş olan Noradin'in çocukları tarafından sıkıştırıldığından, iki krala barış teklif etmek üzere elçiler gönderdi. Fakat o, Kudüs'ü ve Crach'ı elinde tutmak istediğinden, buraları dinlemek istemediler. Şehir yine de bir süre daha kendini savunmaktan geri durmadı; fakat sonunda iki yıllık bir kuşatmanın ardından, 12 temmuz cuma günü teslim oldu; ve garnizondakiler, Gerçek Haç'ı Hristiyanlara geri iade etmek, iki kralın seçimine göre iki yüz şövalye ile birlikte bin diğer Hristiyan esiri serbest bırakmak şartıyla esir olarak kaldılar; ve eğer Saladin kırk gün içinde bu koşulları yerine getirmezse, tamamen buraların insafına kalacaklardı.

Fakat Saladin, bu koşulları onaylamış olmasına rağmen buraları yerine getirmek için acele etmedi. Vitri'li Jacques, Gerçek Haç'ın bulunamadığını söyler, ki bu durum pek muhtemel değildir; ve onun yerine buraların garnizondaki Hristiyanların kafasını kesmek istediğini görerek, ki buralar beş binden fazlaydı, o buraları önceden cezalandırdı ve 18 ağustos pazar günü, elinde tuttuğu tüm Hristiyan esirleri öldürttü; öyle ki ayın 20'sinde Richard, garnizonun yarısının kafasını kestirdi; başlıca olanları ise fidye almak için sakladı: ve Bourgogne dükü Hugues veya Eude de, Philippe'in adına diğer yarısına aynı şeyi yaptı; o Philippe ki kendi askerlerinin ve büyük hazinesinin idaresini dükün ellerine bırakarak 31 temmuz günü geri dönmek üzere ayrılmıştı.

Saladin'in bu kadar çok yiğit adamın ölmesine göz yummasındaki inatçılığı, kendi adamlarını ona karşı kışkırttı; öyle ki hiç kimse düşmanın insafına bırakılma korkusuyla onun şatolarını ve şehirlerini korumayı kabul etmek istemedi, ve o da büyük bir garnizon bırakmak, Filistin'deki tüm yerleri yıkmak zorunda kaldı, Kudüs ve bazı şatolar hariç, buralar Crach ve Daron şatolarıydı, ve tüm ülkeyi harap etti. O, Kudüs'ü yeniden tahkim etti ve burayı daha yüksek surlarla çevirdi, ve anlatılanlara göre bu süreçte Philippe'in sadece yardım etmek ve tüm Filistin'i ona bırakmak istediği inancını taşıyordu.

Philippe, ayrılmadan önce, 27 temmuz günü, Gui ile Conrad arasında var olan ve birincisinin Richard, ve ikincisinin ise Philippe tarafından desteklendiği ihtilafı yargılamayı uygun buldu; ve her ikisi tarafından ilan edildi ki Gui hayatta olduğu sürece tacı elinde tutacak, ve onun ölümünden sonra, eğer çocukları varsa, varisleri

hiçbir hak iddia edemeyecek; aksine krallık Conrad'a ve karısına, ya da onların çocuklarına geçecek; bununla birlikte Conrad o andan itibaren Sur, Sidon ve Beyrut'un efendisi olacak, ve Gui de Joppé ve Sezar'ın efendisi olacaktı; ve tüm gelirler Gui ile Conrad arasında paylaştırılacaktı.
Richard, 22 ağustos günü Joppé'ye doğru yürümek üzere Acre'dan ayrıldı; ve bu yolculuk esnasında sadece hafifçe yaralandı. Saladin'in önceden terk ettiği Sezar'dan geçti ve orayı tahkim etti. Oradan çıkışta, Saladin üç yüz bin adamıyla onu kıyı boyunca takip etti; Trivet'e göre, 7 eylül cumartesi günü artçılık görevini yürüten Fransızlara saldırdı. Hristiyanlar onları hemen geri püskürttüler, ve orada sadece tüm dünyanın keder duyduğu Jacques d'Avesnes öldü; ve Richard düşmenin üzerine yürüyerek çok sayıda asilzadeyi öldürdü, öyle ki bu kralın kırk yıldır Saladin'in bu kadar adam kaybetmediğini söylediği iddia edilir. Öyle ki bu olaydan sonra o bir daha Hristiyanlara açıkça saldırmaya cesaret edemedi, aksine Kudüs'e çekildi. O, Joppé'yi derhal bıraktı, ve hatta d'Ascalon'u da surlarını yıktıktan sonra terk etti, ve böylece Richard burayı yeniden tahkim etmek için çok az zahmet çekti.
O, 1 ekim tarihli mektubunda, Paskalya'dan sonraki yirmi gün içinde Kudüs'ün efendisi olmayı umduğunu, ve festivalin hemen ardından geri dönmek üzere tüm Filistin'i elinde tutacağını yazıyordu. O zaman Sezar'ı ve Joppé'yi Lusignan'lı Geoffroy'a verdi ve Noel'den önce bazı yerleri daha tahkim etti. Noel'e doğru Kudüs'e doğru ilerledi ve buraların kapılarına kadar yaklaştı; ve o sırada, her ne kadar Saladin ve ordusu orada bulunsa da, orayı fethedebileceğine inanılırdı. Fakat herkes 13 ocak 1192 tarihli konseyde, kuşatmanın ne kadar zor olacağını ve burayı elinde tutmanın imkansızlığını ileri sürerek onu bu fikirden vazgeçirdi. Böylece d'Ascalon'u tahkim etmeyi tercih etti; ve bu iş için çok zaman ve para harcandı, ve diğerlerini teşvik etmek için bizzat kendi elleriyle çalıştı. O sırada, Saladin'in Misan'a götürdüğü iki bin Hristiyan esiri serbest bıraktı. O, Büyük Perhiz esnasında bazı şatoları daha tahkim etti.

LXV.

Champagne Kontu Henri, Filistin Prensi İlan Edilir. — Richard, Kudüs'ü Kuşatmaya Hazırlanırken Geri Çekilmek Zorunda Kalır.

Paskalya'dan sonra, Richard tüm ülkeyi inançsızların elinden geri aldı; zira buralar zaten teslim olmuştu. O sırada İngiltere'den aldığı ve oraya geri dönmesini gerektiren karışıklıkların haberi yüzünden geri dönmeyi düşünüyordu. Fakat ayrılmadan önce, ülkeyi korumak ve yönetmek için gerekli güce ve kapasiteye sahip bir şef atamak istedi; zira Gui tam bir otorite gösteremiyordu. O, Gui ile Conrad arasında bir seçim yapılmasını teklif etti; ve herkesin, Gui'yi sevmedikleri için, Conrad'ı tercih ettiğini görünce şaşkınlığa uğradı. Bununla birlikte, onun gücünü dize getirmek ve intikam almak için fırsat arayanlar bulunuyordu. Conrad, 27 veya 29 nisan günü, iki Haşhaşî (Suikastçı) tarafından Şam'da bıçaklanarak öldürüldü. Richard'ın bu ölümün müsebbibi olduğuna inanılırdı; fakat Haşhaşîlerin prensi, yazdığı mektuplarla onu temize çıkardı, ve tebaasından bazılarına yaptığı hakaretler yüzünden onu cezalandırdığını beyan etti.

Conrad'ın dul eşi olan Kudüs'lü İsabelle, Richard'ın aracılığıyla birkaç gün sonra, Louis VII'nin kızı Marie ile İngiltere'li Éléonor'un oğlu olan ve böylece Philippe-Auguste ile Richard'ın öz yeğeni olan Champagne kontu Henri ile evlendi. Richard'ın yeni bir kral seçilmesi teklifinin ardından, herkes onun lehine oy kullandı ve o, Doğu'daki tüm Hristiyan yerlerinin prensi ilan edildi; buna karşılık Lusignan'lı Gui'ye, daha önce bahsettiğimiz gibi, Kıbrıs krallığı verildi.

Henri, Kudüs kralı unvanını almak istemedi, her ne kadar tarihçiler ona sıkça bu unvanı verseler de. Onun Fransa'ya geri dönme arzusu taşıdığı iddia edilirdi. O, d'Acre prensi olarak adlandırılırdı.

Henri'nin seçilmesinden sonra Richard, 1 haziran günü Daron şatosunu kuşattı ve orayı üç gün içinde ele geçirerek on dokuz esir aldı. Ardından Kudüs'e doğru yürümek üzere hareket etti, Roger'ye göre, tüm Latinlerin ortak kararı uyarınca burayı kuşatmak amacıyla; o inançla ki buralar şehre teslim olacaklardı, zira Saladin o sırada başka bir savaşla, ve ya bazılarının dediğine göre Arap kabileleriyle meşgul bulunuyordu. Ben Musul prensi olan bu kişinin kim olduğunu tam olarak bilmiyorum, o Musul ki o dönemyazarları tarafından bazen Pers kralı, ve bazen de d'Acre prensi olarak adlandırılırdı.

Ordu Béténoble adı verilen bir yerde ordugah kurmuştu, oradan Richard öncü birlikleriyle Kudüs'e üç fersah mesafeye kadar ilerledi. Fakat Hristiyanlar kuşatma konusunda ortak bir karara varamadıkları için, Richard işi yeniden müzakereye açtı. Beş Tapınak şövalyesi, beş Hospitalier şövalyesi, beş yerel Hristiyan ve beş haçlı seçildi, buraların vereceği karara uymak amacıyla; ve buralar, müzakerelerin ardından, Babil'i (yani Mısır'daki Kahire'yi) kuşatmanın çok daha yararlı olacağı kararına vardılar.

Trivet, bu olayı böyle rapor eder ve Fransızlara atfedilen hataları, ve Bourgogne dükünün kötü niyetini gizlemez; ve o, Richard'ın Kudüs'e çok yakın olduğu bir sırada, sadece dükün geri çekilmesi yüzünden kuşatmadan vazgeçtiğini ve İngilizlerin Kudüs'e girmesini istemediğini ekler.

Sanud, buralardan bazılarının bunun Noel'e doğru yapılan ilk girişim olduğunu söylediklerini aktarır. Neubridge'li Guillaume, contemporary bir İngiliz yazar, bundan hiç bahsetmez. Roger de Hoveden ise tam aksini söyler ve Richard'ın, eğer orduda at eti yemek zorunda kalacaklarsa bile kuşatma yerinde kalacağına dair dükün huzurunda yemin ettiğini, ve Fransızların da aynı yemini ettiklerini; fakat daha sonra buraların tamamen geri dönmek istediklerini ve Richard'ın da orduyu toplayarak geri çekildiğini belirtir.

Vitri'li Jacques, niyetin değişmesini Richard'ın İngiltere'ye geri dönme arzusuna bağlar. Joinville de Richard'ın Kudüs'e saldırmak üzere yürürken, adamlarından birinin ona şehri uzaktan görmeyi teklif ettiğini; fakat onun kalkanını gözlerinin önüne siper ederek, ve ağlayarak şöyle dediğini aktarır: "Güzel Tanrım, düşmanlarının ellerinden burayı kurtaramayacaksam, senin kutsal şehrini görmeyi bana nasip etme."

LXVI.

Richard Saladin'i Yenilgiye Uğratır ve Üç Yıllık Bir Ateşkes Sonuçlandırır.

Richard hala Béténoble'dayken, Kudüs'ten gelen büyük bir Sarazen kervanının haberini aldı. 23 haziran günü oraya yürüdü, on bir bin Sarazeni bozguna uğrattı ve kervanın büyük ganimetlerini ele geçirdi.
Geri dönüşünde, ordunun dağıldığını gördü, çünkü Kudüs'ü kuşatmayacakları anlaşılmıştı, ve Saladin d'Ascalon'un surlarının yıkılması şartıyla üç yıllık bir ateşkes teklif ettiğinde o bunu kabul etmedi; ve Joppé'ye çekildi, dük de Bourgogne ise d'Acre'a ulaştı ve sekiz gün sonra orada öldü. Richard o sırada zaten Kıbrıs'a geçmişti, Neubridge'li Guillaume'a göre, İngiltere'ye dönmek üzere hazırlanmak amacıyla; fakat o d'Acre'a ulaştığında, Saladin'in Joppé'yi kuşattığını öğrendi. Oraya hemen deniz yoluyla yardım gönderdi; ve 31 temmuz günü oraya ulaştığında düşmanların şehre girmek üzere olduklarını gördü. Richard gemisinden karaya atladı, ve yanındaki az sayıda askerle birlikte şehir kapılarına ulaştı, ve orada bulunan tüm Sarazenleri öldürerek Saladin'in kuşatmayı kaldırmasını ve geri çekilmesini sağladı.
O, birkaç gün sonra, geceleyin kendisini gafil avlamak isteyen Türklerin yeni bir saldırısını püskürttü. Fakat bir Hristiyanın onu bu durumdan haberdar etmesi sayesinde kurtuldu. Richard, neredeyse hiçbir savunma silahı ve atı olmadan, cesaretiyle düşmanı öyle bir şekilde geri püskürttü ki, onun gücüne hayran kalan Saladin, ona savaşı sürdürmesi için iki çok güzel at gönderdi; ve o bu acıya, ancak mayıs ayında kalbini sarsan bir hastalık yüzünden boyun eğdi; ve o sırada Filistin'de üç yıllık, three aylık, üç haftalık ve üç saatlik (veya Paskalya 1193 gününden itibaren üç yıllık) bir ateşkes sonuçlandırıldı.
Farklı tarihçiler bu yıkımı çok kınarlar, özellikle d'Ascalon'un yıkılması yüzünden. Vitri'li Jacques, onun verdiği bu kararın çok büyük olduğunu, ve Richard'ın dönüş yolunda uğradığı esaretin, Saladin ile yaptığı ateşkese bağlı olduğunu ekler. İngilizler bile Richard'ın davranışındaki hataları gizlemezler. Fakat onun cesareti, Doğu'da kazandığı büyük itibar ve yetmiş yıl sonra bile buralarda onun adından bahsedilmesi takdir edilmektedir.
Bununla birlikte, Batı'da kutsal topraklar için toplanan bu kadar büyük orduların ve iki güçlü kralın yolculuğunun meyvesi ne oldu? Tüm bunlar, sadece kıyı şeridinde otuz fersahlık bir yerin, d'Acre, Sezar ve Joppé şehirlerinin geri alınmasını sağladı.
Bu başarısızlık, Hristiyanlar ve Fransızlar arasındaki bölünmelere atfedilir. Biz burada durmak zorunda kalmayacağız. Atalarımız bu felaketin nedenini kesinlikle inançsızların kendi güçlerine değil, Hristiyanların günahlarına bağlarlardı. Ve Kilise'nin, güçlerin azaldığı bir sırada bu ligi korumak için her türlü kötülüğe katlandığı görülür.

LXVII.

Haçlı Seferinin Başarıları. — Richard Batı'ya Geri Dönür.

Fakat bu ateşkes dezavantajlı olsa da, en büyük hata Richard'ın yokluğunda krallıklarında kargaşa çıkaranların üzerine düşmektedir; o krallıklar ki tarih onun kendi öz kardeşi Jean'ı suçlar. Richard 8 ekim 1191'de (veya ertesi gün, aziz Denys gününde) d'Acre'dan ayrıldı, ve her zaman bir hacı kılığında seyahat etti; şu şartla ki o Henri ile geri döneceğini vaat etmişti.

Nangis, onun Paskalya 1194 yılına kadar geri dönmediğini söyler. Hristiyanlar Saladin ile yapılan bu ateşkese çok güvendiler. Richard şahsını ve parasını Türklerin inançsızlığına teslim etmek istemedi; fakat o, mayıs ayında, Canterbury başpiskoposu Hubert de Walter'ı, Salisbury piskoposunu gönderdi, buralar Saladin'in nezdinde iki rahip ve iki diyakoz barındıran kiliselerin haklarını aldılar ve orada bazı ayinler kutladılar.

Nihayet Richard, Fransa ve İngiltere kralları arasında yapılan barışın ardından, haç taktı ve krallığının neredeyse tüm asilzadeleriyle birlikte Doğu'ya geçti. Messina'da kışladılar ve ertesi baharda oradan ayrıldılar.

Doğu'ya geçenlerin gayreti o kadar büyüktü ki, birçoğu kendi prenslerini bile beklemeden hareket etti. Geoffroy de Lusignan kardeşinin yardımına koştu. Böylece bu prens, 1189 yılının ağustos ayında d'Acre önüne gelip kuşatma kurmaya karar verdi; o d'Acre ki Saladin tarafından tahkim ettirilmişti.

LXVIII.

Saladin Ölür; Çocukları Arasındaki Bölünmeler Onun Yıkımına Neden Olur; ve Saladin'in Kardeşi Saphadin, Mısır ve Suriye'nin Efendisi Olur.

Richard'ın Batı'ya dönmek üzere yaptığı bu ateşkes, inançsızların tiranlığını durdurmak için zayıf bir set oldu. Fakat Tanrı'nın gazabının çekici, Hristiyanların ellerinde bulunan terör ve Saladin'in ölümüyle birlikte buraların üzerine düştü, o Saladin ki 1193 yılında, Büyük Perhiz'in ilk haftasında, çarşamba günü, yani 17 şubatta öldü. Diğerleri onun mart ayının başlangıcında öldüğünü söylerler.

Kudüs'te, 1192 yılında, Paskalya'da Kutsal Kabir'i ziyaret etmek istediği, ve orada yanan ve sönen bir lamba vizyonu gördüğü iddia edilir. O, yirmi üç yıl hüküm sürdü ve Mısır krallığını elinde tuttu. Son halifenin ölümünden beri, o Crach'ta öldü, ve Şam'da gömüldü. Matthieu Paris, onun ölmek üzereyken, sancağını taşıyan adama, bir mızrağın ucuna bir parça ipek kumaş bağlamasını ve sokaklarda şöyle bağırmasını emrettiğini yazar: "Mısır ve Doğu kralı Saladin ölüyor, ve bu kumaş parçasından başka hiçbir ihtişamını ve zenginliğini yanında götüremiyor."

O, arkasında hiçbir şekilde babalarının niteliklerine ve büyük krallıklara layık olmayan on bir veya on iki çocuk bıraktı. O, devletlerini buralar arasında paylaştırdı, ve onlara evrensel bir mirasçı bırakmadı. En büyük oğlu olan Al-Afilal Nur-Addin Ali, Şam'ın, bir diğeri Babil'in (Kahire) ve İskenderiye'deki mülklerin efendisi oldu; bir diğeri Halep'in, bir diğeri Hama'nın ve bir diğeri ise Humus'un efendisi oldu. Mısır'ı elinde tutan bu kişi Alaziz Amad-Addin Holman idi.

Onların arasında çıkan ilk bölünmeler, içlerinden birinin sonsuz sayıda güçle Babil'den ayrılmasına neden oldu. Fakat Saphadin, Saladin'in kardeşi, onlara hiçbir senyörlük bırakmadı, ve o zaferlerinin ortağı olduğu bu ülkelerin efendisi oldu: 'C'est luy assurément que la Chronique Orientale appelle Al-Hadel Abubaker, fils d'Aijub (Doğu Kroniği'nin Al-Hadel Abubaker, Eyyûb'un oğlu olarak adlandırılan bu kişi olduğu kesinlikle doğrudur).' O, 1197 yılının sonuna doğru, Medya'dan, Pers ülkesinden ve Şam'dan büyük ordular topladı ve Saladin'in çocuklarından elinde bulundurduğu her şeyi aldı. Bununla birlikte o, her şeye rağmen Kudüs'ü elinde tutan Saladin'in bir diğer oğlunu ortadan kaldırmadı.

Aynı 1197 yılında, 7 aralık pazar gecesi, Mısır sultanı Holman av esnasında atından düşerek öldü. Oğlu Almansor Mahomet onun yerine geçti. Fakat kırk altı günün ardından, Nur-Addin, amcası Saphadin, Kahire'ye ulaştığında, tüm büyükler ona imparatorluğu ve sadakat yeminlerini sundular. Böylece o Mısır'ın efendisi oldu ve Almansor'a sadece çocukluğu esnasında kral unvanını bıraktı.
Bir süre sonra, yaklaşık iki yılın ardından, Nur-Addin Şam'ı yeniden kuşattı, o Şam ki Alhadol Saphadin'in elindeydi. Al-Camel Mahomet, Alhadol'ün oğlu, ve onun Suriye krallığındaki halefi, babasının yardımına koştu ve Nur-Addin'i takip etti; ve nihayet, savaş verildiğinde, Nur-Addin tamamen yenildi ve Barca'ya (Libya'ya) kaçtı. Orada sekiz ay kaldı ve ardından Doğu Kroniği'ne göre 8 şubat 1200 yılında öldü; fakat bu tarihte bir hata olduğu görülmektedir. En azından aynı kronik, bu aynı günde Alhadel'in Kahire'ye girdiğini ve Mısır'ın, Suriye'nin ve bu iki devlete bağlı olan eyaletlerin mutlak hakimi olarak tanındığını, Saladin'in çocuklarını elinde bulundurduğu her şeyden mahrum bıraktığını ve hatta bir kısmını öldürttüğünü kaydeder.
Şam'dan Mısır'a kadar olan tüm yerlerin efendisi olan Nur-Addin [veya Saphadin], 1224 yılında öldüğünde sadece Samozates prensi unvanını taşıyordu. Fakat kardeşi Daher Gazi, Halep senyörlüğünü her zaman korudu ve oraya birçok yer daha ekledi. Sanud, Saphadin'in büyümesini biraz farklı rapor eder; fakat biz Doğu Kroniği'ni tercih etmeyi uygun bulduk. Saphadin'in fetihleri onu herkesin gözünde ne kadar korkunç kılsa da, o başlangıçta Babil'den dışarı çıkmaya cesaret edemiyordu.

LXIX.
Almanlar Doğu'ya Gider ve Beyrut'u Alırlar.

Sarazenlerin iç savaşları, Filistin Hristiyanlarına bir paça soluk aldırdı ve ateşkesler sona erdiğinde buralar oldukça büyük bir kolaylıkla yenileniyordu. Öyle ki, her ne kadar Richard tarafından yapılan ateşkes 1196 yılının temmuz ayının başlangıcında sona ermek zorunda idiyse de, vi biz bunun bir yıldan fazla bir süre daha sürdüğünü göreceğiz.
Papa Célestin III, Sarazenlerin içinde bulunduğu durumu bilerek, Hristiyan prenslerini onlara karşı savaş açmaya teşvik etmek için çalıştı. O, bu hususta imparator Henri'ye yazdı, o Henri ki bir tarihçinin dediğine göre, kutsal topraklardan dönüşünde kral Richard'ı tutuklatmış olmasının günahını ödemek ve Fransa kralı ile kendi krallığı arasında zalimce bir savaş kışkırtmak amacıyla bu fırsata sarıldı. Bununla birlikte ona bizzat haç takması tavsiye edilmedi; fakat o burayı, 1195 yılında, aziz André günü civarında Worms'da bu amaçla topladığı bir diyette çok sayıda Almanya prensine kabul ettirdi. Filo Messina'dan 1197 yılının 1 eylül günü civarında hareket etti ve şans eseri 22 eylülde Acre'a ulaştı, şansölye Conrad'ın ve Kıbrıs'ta kral Aimery'yi taçlandırmak üzere durmuş olan bazı diğerlerinin eksikliğinde.
Limbourg dükünün kardeşi olan Valeran, diğerlerinden önce ulaşmıştı ve Richard'ın yapmış olduğu, bir önceki yıl devam ettirildiği şüphesiz olan ve hala sürmekte olan ateşkese rağmen derhal Sarazenlere saldırmaya başlamıştı; fakat imparator buranın bozulmasını emretmişti.

Saphadin ve diğer inançsızlar, bu ihlal karşısında öfkelenerek, gelip Joppé önüne kuşatma kurdular. Orada bulunan Almanlar, kendilerine tam bir güven duyarak, savaşmak üzere dışarı çıktılar; fakat düşmanlar buraları bozguna uğrattı ve şehre kadar kovaladı. Şehir sakinleri, inançsızların içeri girmesi korkusuyla kapıları erkenden kapattılar ve buraları gözlerinin önünde tamamen katledilmeye terk ettiler. İnançsızlar şehre saldırmaya devam ettiler, burayı zorla ele geçirdiler ve orada yirmi bin Hristiyanı katlettiler.
Acre prensi Henri, Joppé'nin kuşatıldığını haber aldığında, yardım ulaştırmak üzere yola çıkmıştı. Fakat buranın ele geçirildiğini öğrendiğinde, Acre'a geri döndü, o sırada Almanların ulaştığı ve bir pencereden yaslandığı sırada kazara düşerek öldüğü sırada. Bu mesele farklı şekillerde rapor edilir; fakat tüm tarihçiler bunun temelinde hemfikirdir. Onun ölümü Hristiyanlar arasında büyük bir kedere ve inançsızlar arasında ise sevince neden oldu, çünkü bazı Almanlar buraları yardıma gelen Almanların yıkımına neden olan inançsızlarla anlaşmakla suçluyorlardı.
Şansölye, Joppé'nin alınmasından sonra donanmayla birlikte ulaştığı Kıbrıs'tan bu acı haberi aldı ve Acre'a gelerek ana orduya katıldı. Almanların bu kaybı inançsızlar arasında büyük bir dehşet yarattı. Sidon'u, Sarete'yi ve diğer birçok küçük yeri terk ettiler ve buralardan sadece Beyrut'u, kalesini elinde tuttular. Öyle ki Hristiyanlar gelmeden önce surları yıkmak zorunda kaldılar. Sidon'un ve diğer yerlerin senyörleri buraları korumak istemediler.
Roger de Hoveden, Saladin'in oğlunun Kudüs'ü elinde tuttuğunu, o sırada Hristiyanlarla müzakere ettiğini ve Hristiyan olmak istediğini beyan ettiğini söyler. O, aynı zamanda Saphadin'in tamamen yenilgiye uğratıldığı ve tehlikeli bir şekilde yaralandığı, ve Saladin'in amirallerinin (veya kaptanlarının) oğullarından bir kısmının, altmış binden fazla inançsızla birlikte Almanlar tarafından esir alındığı büyük bir savaşı da aktarır. Bununla birlikte, bu haçlı seferini özellikle tasvir eden Lübeck'li abbé Arnold, sadece Beyrut garnizonuna karşı yapılan savaştan bahseder, o Beyrut ki oranın yerel senyörü Alman kontu Adolphe idi.
Bize Lorraine dükünün (ki bu şüphesiz Henri, Louvain ve Brabant düküdür) tüm ordunun generali seçildiğini bildiren bir mektup ulaştı, buna göre aziz Severin gecesinde (23 ekim), Sur ile Sidon arasında yürüyüş halinde olan orduya Saphadin tarafından saldırıldığı, onun da geri çekilmek zorunda kaldığı, Sidon senyörünü ve birçok diğer Sarazeni savaş meydanında bıraktığı belirtilir. Almanların deniz ordusu bu süreçte Beyrut'a yanaştı; tarihçinin dediğine göre surları üzerinde kare şeklinde yelkenleri bulunan bir kalenin kulesindeki bazı esirler durumdan faydalandı. Muhafızlarının tamamen uykuya daldığını gördüler; böylece Hristiyanlara işaretler verdiler ve buraların ilerlemesini sağladılar, öyle ki hiçbir engelle karşılaşmadılar. Almanlar böylece ilerlediler, kulenin efendisi oldular ve Sarazenler bu kulenin kaybedildiğini gördüklerinde, yeri tamamen terk ederek kaçtılar.
Roger de Hoveden aşağı yukarı aynı şeyi başka şartlar altında rapor eder. Lorraine dükünün mektubu bu esirlerden hiç bahsetmez. Kesin olan şudur ki Sarazenler, hiçbir savaş ve çatışma olmadan Hristiyanlara bu ülkeyi, deniz kıyısındaki en önemli ve en güçlü yeri bıraktılar, o yer ki onlardan esir alınan on dokuz bin Hristiyan esirin saraya gönderilmesi için kullanılıyordu. Ordu buralarda yirmi gün boyunca kaldı ve

Beyrut'u surlarını ve kalesini onarmak üzere kullandı; ve o sırada, eylül ayının sonunda gelen imparator Henri'nin ölüm haberini aldılar.

LXX.

Kıbrıs Kralı Lusignan'lı Aimery, Kudüs Kralı Yapılır; — O, Sarazenlerle Bir Ateşkes Sonuçlandırır.

Beyrut'ta, krallığın yönetimi için Aimery de Lusignan'ın, Kıbrıs kralının seçildiği ve ona dulluğu içinde bulunan ve daha önce Touron'lu Henfroy ile evlenmiş olan kraliçe İsabelle'in evlilik olarak sunulduğu büyük bir meclis toplandı, o Henfroy ki hala hayatta idi. Bu prenses nihayet, ilk kez olarak, 1198 yılında, Sanud'u takip edenlerin tarzına göre Beyrut'ta kraliçe olarak taç giydi; fakat abbé Arnold bunun 1197 yılında gerçekleştirildiğini söyler. O ondan Conrad'ın bir kızına, ve Henri'nin iki kızına sahip olmuştu.

Lusignan hanedanından olan Aimery, başlangıçta bu asil ve dindar unvanı almak istemedi, zira eski bir yazar onun fakir bir hizmetkar ve asilzade olduğunu iddia eder. O, kral Gui ile birlikte esir alınmıştı, kardeşi tarafından fidyesi ödenmiş ve ardından Kıbrıs kralı olmuş ve nihayet Suriye veya Kudüs kralı unvanını almıştı. O, her iki krallığı da çok büyük bir bilgelikle yönetti, ve hiç kimsenin yasaları ve adetleri onun kadar iyi bilmediği ve kullanmadığı kabul edilirdi, buraları Barut'lu Raoul tarafından yazılı hale getirilmiş olan şeyler vasıtasıyla.

Antakya prensi, bir süre önce Almanlarla birlikte gelmiş olan, inançsızlara karşı bazı yerleri geri almak istedi. Beyrut'un alınması haberi Antakya'ya, buralarda bulunan ve kendi küçük çocuklarını korumak üzere güvercinler vasıtasıyla gönderilen mektuplar uyarınca ulaştı; ve bu buluş inançsızların elinden çıkmış bir şey olarak kabul edilirdi, buralar bundan son derece faydalanırlardı.

Beyrut'ta ordu, Sur eyaletindeki son derece müstahkem bir şato olan Cholute veya daha doğrusu Touron şatosunu kuşatmak üzere birkaç gün geçirdi. Bir aylık kuşatmanın ardından, içeridekiler teslim olmayı ve savaştan sonra esir olarak kalmayı kabul ettiler, şu şartla ki her birinin sadece birer kıyafet ve giysiyle çıkmasına izin verilecekti. Fakat Almanlar bu koşulları reddettiler; ve bu durum aralarında bölünmelere neden oldu, ve delegeler bu bölünmeyi görerek kaleye geri döndüler, buraları en iyi şekilde savunmak üzere birbirlerini teşvik ettiler. Böylece kuşatma, Saphadin'in güçlü bir orduyla geldiği haberi alınana kadar sürdü. Şefler o zaman ertesi gün, yani 2 şubat 1198'deki Mumlar bayramında (Chandeleur) savaş düzeni alınmasını emrettiler. Fakat askerler Paris'ten sevinçle geldiklerini beyan ettiklerinde, başlıca olanların kendi bagajlarını yüklediklerini ve Sur yolunu tuttuklarını gördüler. Herkes hemen kaçış yolunu seçti ve düşmanlar da kendi taraflarında aynı şeyi yaptılar, o sırada büyük bir fırtınanın ve rüzgarın koptuğu sırada.

Almanlar, imparatorun ölümünden sonra artık orada kalmayı düşünmediler ve mart ayının büyük kısmında geri dönmek üzere ayrıldılar, hiçbir dikkate değer şey gerçekleştirmeden; ve bu durum tüm Hristiyan eyaletlerine Kudüs'ün kurtuluşu için boşuna çaba sarf edilmiş olması yanılsamasını ve kederini bıraktı. İnançsızlar, aksine, kendilerini çok güçlü görerek, Hristiyanların topraklarında büyük yıkımlar yaptılar, öyle ki buralar kendi şehirlerinden dışarı çıkmaya cesaret edemez hale

geldiler. Ve Hristiyanlar Joppé'yi yeniden almak üzere harekete geçtiklerinde, Sarazenler onlara saldırdılar, şehri tamamen ele geçirdiler, burayı yıktılar ve orada buldukları herkesi esir alıp götürdüler. Bununla birlikte, buraların arasında kendi işlerini düzenlemek istedikleri için, Saphadin kral Aimery ile altı yıllık bir ateşkes yeniledi, 24 haziran 1198'den başlamak üzere, ya da en güçlü kralların kabul ettiği üzere yirmi yıl için.
1202 yılında, Hristiyanların elinde bulunan neredeyse tüm şehirler, çok şiddetli bir depremle yıkıldı, o deprem ki Paskalya'dan önceki pazartesi gününe, 20 mayıs gününe denk geliyordu; ve bu sarsıntı ardından veba ve açlık felaketlerini getirdi.
1204 yılında Fransa'da, Foulque de Neuilli-sur-Marne'ın vaazları vasıtasıyla büyük bir haçlı seferi vaaz edildi. Fakat bunun en büyük etkisi 1204 yılında Konstantinopolis'in alınmasıyla sonuçlandı. Orada sadece sekiz yüz şövalye Acre'a ulaştı; fakat Aimery bu yardımı ateşkesi bozmak için yeterli görmedi, öyle ki Champagne kontu Estienne, Dampierre kontu ve diğer seksen şövalye, Antakya prensinin yardımına gitmek üzere ayrıldılar, o prens ki o sırada Ermenilerle savaş halindeydi ve Halep'te esirler barındırıyordu.
Kısa bir süre sonra, bir amiral (kaptan) Hristiyanların elinde bulunan bazı gemileri geri iade etmek istemediği için, Saphadin ona bunu emretmiş olmasına rağmen, Aimery inançsızlara karşı çeşitli akınlar düzenledi; ve ülkede bundan dolayı şikayetler yükseldiğinde, o buraların hak edildiğini ve eğer dilerlerse kendilerine barış vermeye hazır olduğunu bildirdi. Conradin, oğlu, d'Acre'da büyük bir orduyla göründükten az sonra geri çekilmişti. Bununla birlikte veba Hristiyanlar arasında yayıldığından, Aimery 1204 yılı civarında ateşkesi yeniledi, eylül 1209 ayında kesin olarak bitmek üzere.

LXXI.

Aimeri öldü. – Montferrat'lı Marie onun yerine geçti ve Brienne'li Jean ile evlendi. – Çocukların Haçlı Seferi.

Aimeri, gerisinde İsaura adında bir kız ile Isabelle'den doğma, aynı zamanda Aimeri veya Amauri olarak da adlandırılan bir oğul ve iki kız bırakarak 1205 yılında öldü. Bununla birlikte, Sigebert'in devam ettiricisi, Sezariye Başpiskoposunun mektubundan öğrendiklerine dayanarak, kralın oğlu Aimeri'nin Arınma Yortusu'nda öldüğünü, Aimeri'nin kendisinin ise aynı yılın 1 Nisan günü öldüğünü söyler. Saint-Marien d'Auxerre Kroniği de oğulun ölümünü babanın ölümünden önceye koyar. Her halükarda, biri ya da diğeri öldükten sonra, Kraliçe Isabelle de kısa bir süre sonra öldü; Isabelle'in ve Beyrut senyörü Jean d'Ybelin'in vesayeti altındaki en büyük kızları Marie, annesinin ana-baba bir kardeşi olan Kıbrıs markisi Conrad'ın kızı olarak yasal mirasçı kabul edildi. Aimeri'nin ilk eşinden Gui, Jean ve Hugue adında üç oğlu vardı. İlk ikisi ölmüş olduğundan, Hugue, eniştesi Gautier de Montbéliard'ın vesayeti altında Kıbrıs krallığının tek mirasçısı olarak kaldı.
1209 veya 1210 yılında, Şampanya kontu Henri'nin ikinci kızı olan Alise veya Alix, Kıbrıs kralıyla evlendi; en büyük kız olan Marie ölmüştü ve üçüncü kız olan Philippe ise, yukarıda da belirttiğimiz gibi 1214 yılında Erard de Brienne ile evlendirildi.

Kudüs kraliçesi Marie evlilik çağına geldiğinde, krallığın ileri gelenleri onu Philippe-Auguste'a göndererek, kendisini yönetebilecek ve Hristiyanları düşmanlara karşı savunabilecek yetenekte bir adam vermesini rica ettiler. Philippe onlara bu makam için uygun, savaşta yiğit, tehlikeler karşısında gözü pek, bilge ve davranışlarında ihtiyatlı bir adam olarak Brienne'li Jean'ı önerdi. Onun hakkında "Armis strenuus, fide devotus, prudentia clarus" denirdi. Jean o sırada, yeğeni adına Brienne kontluğunun yönetimini elinde bulunduruyordu. Temsilciler Philippe-Auguste'un yaptığı bu seçimi kabul ettiler ve Jean da kendi adına, Saphadin ile yapılmış olan ateşkesin sona ereceği tarih olan iki yıl içinde Suriye'ye gitme sözü verdi. Philippe-Auguste ona kırk bin livr verdi; papa da Jean'ın elde edebileceği her şeyi ona sağladı, ardından da Romalılar vasıtasıyla ona benzer bir meblağ ulaştırılmasını sağladı. Jean yanına üç yüz şövalye alarak yola çıktı.
Eylül'ün 13. gününde, Kutsal Haç'ın Yüceltilmesi yortusundan önceki akşam Doğu'ya ulaştı, ertesi gün kraliçeyle evlendi ve Saint-Michel yortusundan sonraki pazar günü, yani 4 Ekim 1209 tarihinde Sur'da törenle taç giydi; Auxerre ve Nangis kronikleri bu tarihi böyle verir. Sanud ise bu tarihlerin yanlış olduğunu, doğrusunun 1210 olduğunu iddia eder; bunu Rouwen Kroniği de takip eder. Trivet ise bu olayı 1208 yılına koyar. Bu yeni kralın korkusu ve Hristiyanların kendisiyle birlikte getireceğini gördükleri askerlerin korkusu yüzünden, Saphadin Hristiyanlara ateşkesi devam ettirmeleri için on köy teklif etti, ancak onlar bunu reddettiler; öyle ki, Jean Sur'da taç giydiği esnada, Saphadin'in oğlu Melec-Mahadan Conradin büyük bir orduyla Akka'ya saldırmak üzereydi. Akka'da bulunanlar Jean ile birlikte savaşmak üzere dışarı çıktılar; fakat Jean onlara doğru yaklaşırken, atı bir ok darbesiyle yaralanıp onu yere fırlattı; Türkler ve bu kaza karşısında Hristiyanlar öyle büyük bir çığlık kopardılar ki düşman korkuya kapıldı; ancak akşam olunca Hristiyanlar geri çekildiler.
Jean daha sonra onlar üzerine birkaç akın daha yaptı; fakat itibarını korumaktan fazlasını yapacak kadar gücü olmadığından büyük bir ilerleme kaydedemedi; hatta Saphadin'lerin, Akka şehrini rahatsız etmek amacıyla, şehre sadece dokuz fersah mesafede bulunan Thabor dağını tahkim etmelerine engel olamadı; bu yüzden Hristiyanlar onlarla ateşkes yapmaya mecbur kaldılar.
1212 yılında, her iki cinsiyetten de çok sayıda çocuk, hem Fransa'da hem de Almanya'da, Kudüs'e gitmek üzere haç takıp gruplar halinde toplandılar ve Tanrı'ya, kendilerine gerçek haçı geri vermesi için her yerde alaylar düzenleyerek yalvardılar; oysa hiç kimse onları buna teşvik etmemişti. Kudüs'e gitmelerinin kendilerine vahiyle bildirildiğini söylüyorlar ve büyükleri kendilerini tutmak istediklerinde yollarına devam ediyorlardı; nereye gittikleri sorulduğunda ise Tanrı'ya gittiklerini söylüyorlardı. Pek çok kadın ve genç de onlara katıldı ve her yerde çok iyi karşılandılar. Alpleri geçtiklerinde, Lombardlar onları soydular ve çıplak bıraktılar. Yine de pek belly biri Cenova'ya, Pisa'ya ve hatta Brindisi'ye ve gemi bulabileceklerini umdukları İtalya'nın diğer limanlarına kadar ulaşmayı başardı. Ancak gemi bulamadıklarından, çoğunluğu açlıktan ve sefaletten telef oldu; yaşça daha büyük olanlar ise hizmetkarlık yapmaya başladı. İçlerinden bazılarının bindiği iki gemiden ise bir daha hiçbir haber alınamadı. Herkesin bu durumun bazı rüyaların etkisiyle gerçekleştiğini iddia ettiği belirtilir. Yıl boyunca her şey tamamen durma noktasına geldi, fakat bu durum her zaman böyle

devam etmedi. Matthieu Paris, bu çocuk haçlı seferinin müellifinin, 1251 yılındaki Pastoureaux hareketini de kışkırtan Macaristanlı usta lakaplı aynı büyücü olduğunu söyler.

LXXII.

Kudüs kraliçesi Marie'nin ölümü. – Saphadin ve çocukları hakkında.

Kudüs kraliçesi Marie, Papa'nın bu konuda 9 Ocak 1213 tarihinde yazdığı mektuplardan anlaşıldığı üzere, 1212 yılında Brienne'li Jean'ın karısı olarak öldü. Geride, 1225 yılında II. Frédéric ile evlenen dört yaşında bir kız çocuğu bıraktı. Bu yüzden III. Innocent, Filistin piskoposlarına ve Tapınak Şövalyelerine mektup yazarak, Brienne'li Jean'a kralları olarak her türlü itaati göstermelerini istedi. Ayrıca Kıbrıs kralına da 7 Ocak'ta mektup yazarak, bu iki kral arasında filizlenmekte olan anlaşmazlığı gidermesini istedi.

Aynı 1213 yılının 16 veya 26 Nisan'ında, aynı papa elçileri vasıtasıyla Saphadin'e de bir mektup göndererek, Hristiyanlar arasında devam eden bu zalimce ve kanlı savaşlara son vermek amacıyla Kutsal Toprakları geri vermesini ihtar etti. Bu mektup, Tanrı'nın, lütfuyla mütevazı olanlara merhamet edeceğini vaat eden sözlerini kutsayacağını uman, O'ndan korkan ve O'na itaat eden bazı kimselerin tavsiyesiyle Jean tarafından ona ulaştırılmıştı; özellikle de Saphadin'in, Batılıların kendisine karşı yaptığı büyük hazırlıklardan habersiz olamayacağı düşünülerek bu yapılmıştı. Saphadin'in buna ne cevap verdiğini bilmiyoruz. Onun Kudüs'ü papaya geri vermeye, ona büyük paralar ödemeye, Hristiyanların kiliselerini rahatsız etmemeye ve hatta Kudüs patriğine her yıl Hristiyanların diğer topraklarda barış içinde bırakılması şartıyla bir haraç ödemeye niyeti olduğu iddia edilir.

III. Innocent'e gönderilen ve Sarazenlerin durumundan haberdar edilmek istenen bir raporda yer alan bu bilgi, Richard de Saint-Germain tarafından kendi kroniğine dahil edilmiştir ve bu kronik 1243 yılında sona ermektedir. Papanın bu mektubu aynı zamanda Jacques de Vitri'nin yazılarında da yer alır ve o, bu mektubun Dimyat'ın ilk kez alınmasından sonra yazıldığını belirtir; ancak aradaki fark şudur: Matthieu Paris bu mektubu kısaltmıştır. Mektubun 1195 yılında yazılmış olması gerekirdi, eğer Saphadin'in o zamanlar, mektubun taşıdığı gibi yetmiş altı yaşından büyük olmayıp sadece elli yaşında olduğu doğruysa; çünkü kendisi 1218 yılında, yetmiş altı yaşından büyük bir halde ölmüştür. Ancak mektubun en erken 1200 yılından sonra yazıldığı kesindir ve görünüşe göre çok daha sonrasına aittir. Richard'ın anlatımı 1214 yılına denk düşer. Bu mektup, Jean'ın Sarazenlerle yaptığı son ateşkesten sonra yazılmış gibi görünmektedir. Mektubun tamamının aktarılmayı hak ettiği düşünülmektedir.

Burada, diğer şeylerin yanı sıra, Saphadin'in on beş oğlu olduğu ve ilk on biri arasında topraklarını paylaştırdığı görülmektedir. Mısır'ın tamamını en büyük oğlu olan ve Melkelkeme veya Mléalim olarak anılan oğluna vermişti; Şam, Kudüs ve tüm Filistin'i ikincisi olan Conradin'e; ikincisini Jamelle'e; üçüncüsünü Melchipaïs adıyla; Asya'yı Melkémodam veya Melchisénaphat'a; Habil'i öldüren Kabil'in ülkesi olan Sarco'nun ülkesini, Melchisaphat veya Salaphat'a; Baldac'ı, buranın hükümdarı olan Machomet'e vermişti. En büyükleri olan Mléalim, babasının ölümünden sonra

diğerleri üzerinde prens ve imparator olarak kabul edilmişti; nitekim Jacques de Vitri'nin terimlerine göre durum buydu.
Aynı şekilde Saphadin'in ölümünden sonra Mısır kralı olan Al-Camel Mahomet'in de babasının ölümünden sonra onun yerini aldığı ve bazı kardeşlerinin, en azından Hısa adındaki ve aynı zamanda Şam'ı 1218 yılına kadar Saphadin adıyla yöneten kardeşinin onu hükümdar olarak tanıdığı söiyan edilir. Saphadin'in, 1220 yılında Doğu Sarazenlerine karşı savaş açan ve 1221 yılında Halep sultanı olarak adlandırılan Séraphi adındaki bir oğlundan da bahsedilir; ancak diğerleri onun Asur'lu Salaph olduğunu söyler.
Saphadin'in diğer çocukları farklı şekillerde ödüllendirilmişti. Bunlardan ikisi, Kutsal Kabir'de ikamet ediyor ve orada sunulan adakları paylaşıyorlardı; diğer ikisi ise aynı şeyi Mahomet'in mezarında yapıyorlardı; burada adeta tam bir iffet içinde koruyuculuk yapıyorlardı. Saphadin'in ikametgahı Kahire'de bulunuyordu. Her yıl çocuklarını ziyaret etmek için tüm topraklarını dolaşır ve onlar tarafından büyük bir saygı ve büyük hediyelerle karşılanırdı.

LXXIII.

Mısır sultanının teslim olmayı teklif etmesine rağmen Latinlerin Dimyat'ı kuşatıp geri çevirdikleri yeni haçlı seferi.

1215 yılının Kasım ayında, III. Innocent Kutsal Toprakların kurtarılması konusunun başlıca ele alındığı büyük Lateran Konsili'ni topladı ve burada papa tarafından haç takılması yenilendi; 1213 yılında, Sarazenlere karşı silahsız, demirsiz vb. gitme yasağı getirilmişti. Sanud, bu çalışmanın amacını göstermek için ilk kitabını tamamen buna ayırmıştır.
Konsilde haçlı seferi kararının alınması, 1218 yılında Mısır'da savaşın başlatılması şeklinde tezahür etti. Çünkü ateşkes 1217 yılında sona ermişti; o yıl Hristiyanlar tarafından gerçekleştirilen ve aralarında Kudüs kralı Jean, Macaristan kralı André ve Kıbrıs dükü Hugue'ün de bulunduğu büyük seferlerden sonra, ertesi yıl, Mayıs ayında Kudüs kralı, Avusturya dükü ve pek çok diğer haçlı deniz yoluyla Akka'dan yola çıkarak 24 Mayıs günü Dimyat önlerine ulaştılar ve 29 Salı günü karaya çıktılar, düşmanın büyük bir direnişiyle karşılaşmadan toprağı ele geçirdiler; çünkü Dimyat'ın alınmasıyla tüm kutsal toprakların fethedileceği umuluyordu. Bir tarihçi, suyun azlığı nedeniyle Kudüs'e gidemediklerini söyler. Nil nehrinin ortasında, Dimyat'ın önünde yer alan ve şehre giden gemileri engelleyen zincirlerin bağlı olduğu bir kulenin ele geçirilmesi gerekündi. Hristiyanlar aylarca bu kuleye beyhude saldırdılar; nihayet fırtınalı bir saldırıdan sonra, Aziz Bartalmay yortusu olan 24 Ağustos Cuma günü, yoksulların sadakalarıyla yapılan bir makine sayesinde burayı ele geçirdiler.
Saphadin'in bu kule kaybının üzüntüsünden kısa bir süre sonra öldüğüne inanılır; ancak her şeye rağmen onun bu haberi almış olması mümkündür; zira kendisi 1 Eylül'de Şam'da, hırsızlara karşı savaştan kaçarken ölmüştür; yani görünüşe göre, daha önce Konya sultanı tarafından Saphadin ve çocuklarına karşı yürütülen savaşta yardım edilen, Şam'ın eski sultanı Nureddin'in oğlu gibi görünmektedir.
Eylül ayına doğru, Kardinal Pélage, Papa III. Honoré'nin elçisi olarak haçlıların arasına katıldı. Orduya gelir gelmez hemen komutayı ele almak istedi, çünkü haçı

vaaz edenin kendisi olduğunu iddia ediyordu. Kudüs kralı ise bunu anlamamış gibi davrandı ve emirleri daha önce olduğu gibi vermeye devam etti; ancak bu durum, ordudaki bölünmeyi sona erdirmeye yetmedi. Hristiyanlar, Dimyat kuşatmasına hazırlanmak ve kendilerini bir yandan denizin, diğer yandan da Sarazenlerin çabalarına karşı korumak için 1219 yılının Şubat ayına kadar pek bir şey yapmadılar; Nil kıyısında ordusuyla birlikte bulunan Mısır sultanı Car-Al-Camel, Saint-Louis ordusunu kırıp geçiren o hastalığın benzeri bir hastalık yüzünden haçlılara saldırdı. Düşmanların su üzerinde barikatlar kurarak geçirdiği pek çok günün ardından sultan, 5 Şubat 1219'a denk gelen gecede, kendi askerlerinin isyan etmesinden korkarak geri çekildi. Hristiyanlar ertesi gün bir Hristiyan döneği vasıtasıyla durumdan haberdar edildiler, karaya çıkıp Dimyat topraklarını neredeyse hiç zorlanmadan işgal ettiler; çünkü düşmanın kaçarken açtığı bentler yüzünden ovalar tamamen suyla doluydu; kaçanları kovalayıp sultanın birliklerini vurdular ve Dimyat'ı gerçekten kuşatmaya başladılar; bunun üzerine pek çok kişi geri çekildi. Ancak sultan cesaretini toplayıp Hristiyanların karşısına yerleşti, Conradin'in kardeşinin yardımıyla onlara saldırdı ve kuşatanları kuşattı.
Conradin'in Halep'te kendisiyle birlikte olduğu kaydedilmiştir. Eğer bu bir hata değilse, onun altı yıldır Halep'i elinde tuttuğunu söylemek gerekir; Halep daha önce Saphadin'in babası olmayan Selahaddin'in oğlu Nureddin tarafından yönetiliyordu. Kardeşi Séraphi ise 1221 yılında Şam sultanı unvanını taşımaktaydı. Sultan, 29 Ağustos'takiler de dahil olmak üzere farklı saldırılarla bu dönem boyunca kararlı davrandı. Buna rağmen, ertesi gün, yani 30 Ağustos'ta, sultan elçiler göndererek onlara barış veya ateşkes teklif etti. Onlara, Kudüs surları hariç gerçek haçı ve tüm düzlük ülkeyi geri vermeyi teklif etti; Kudüs surlarını Conradin kısa bir süre önce yıktırmıştı ve orada bulunabilecek Hristiyan esirlerin serbest bırakılması için de para vermeyi vadetti. Kral, Fransızlar ve Almanlar bu şartları kabul etmek istediler; ancak diğerleri buna karşı çıktı ve böylece hiçbir sonuca varılamadı.
Sultan, 26 Eylül ve 28 Cumartesi günleri yaptığı yeni saldırılarda da başarısız olunca, Dimyat'ta kıtlığın hâlâ devam ettiğini görerek ve Nil nehrinin bu yıl her zamanki gibi taşmamasından ötürü kendisinin de yiyecek sıkıntısı çekmesinden korkarak, kardeşi Conradin'in rızasıyla Hristiyanlara tekliflerini sunmaya devam etti; onlara vermeyi vaat ettiklerinin yanı sıra, Kudüs surlarını, buradaki binaları ve Hristiyanların elinde bulunan diğer yerleri yeniden inşa etmeyi teklif etti; ayrıca, bu durum elçi tarafından onaylandığı için Hristiyanların canını sıkmamasını, çünkü papanın şehir dışındaki kargaşadan şikayetçi olduğunu, zira halkın rızası olmadan şehrin teslim edildiğini, bu yüzden halkın kendi elçisinin veya ordunun iznini beklemeden isyan ettiğini ve kralın bu konuda yapabileceği bir şey olmadığını belirtti. Sultan, en başta Kudüs krallığına ait olan her şeyi teklif etmişti; burası için bir haraç ödüyordu; ve Kudüs'te bulunup bu iki yeri son derece rahatsız eden Crach ve Montréal hariç tutulmuştu. Ayrıca krallıkta bulunabilecek tüm esirleri de vermeyi teklif ediyordu. Elçi ve onun telkiniyle tüm İtalyanlar, piskoposlar, Tapınak Şövalyeleri, Hospitalier şövalyeleri ve diğer bazıları bu şartları kabul etmek istemediler; ve bizzat kendisi de orada bulunan Jacques de Vitri, Akka piskoposu, onların haklı olduğunu ve Türklerin Dimyat'ı kurtarmaktan ve Hristiyan ordusunu dağıtmaktan başka bir şey

düşünmediklerini iddia ediyordu; bundan sonra Kudüs'ü ve geri kalan her şeyi kolayca geri alacaklarından ve bu yüzden kesinlikle Dimyat'ın alınması gerektiğinden emin görünüyorlardı.

LXXIV.

Hristiyanlar Dimyat'ı alırlar. – Kudüs tahrip edilir.

Sultan, şehre yeni askerlerin girmesini sağlıyordu ve şehir kuşatmanın başlangıcındakinden çok daha iyi tahkim edilmiş durumdaydı. Fakat kıtlık ve veba öyle büyüktü ve yayıldı ki, içeride kendilerini savunacak durumda zar zor üç yüz kişi kalmıştı; oysa 5 Şubat'ta, kuşatmanın başlangıcında, orada seksen bin veya daha fazla kişi bulunuyordu ve yiyecek sıkıntısı çekmeye başladıkları andan itibaren sultan, canları pahasına şehre yiyecek sokmak için elinden geleni yapmıştı. Bununla birlikte, sultanın kendilerine sunduğu barış umudu onları teslim olmaktan alıkoyuyordu. Nihayet surlar üzerinde gerçekleştirilen bir saldırıda hiç kimsenin görünmediği fark edilince, elçi (legat) yanındaki birkaç askerle birlikte gece yarısından önce kamptan gizlice ayrıldı, şehrin ilk surunun bir kapısına çıkan köprüyü tamir ettirdi; çünkü şehirde bunlardan her yerde ikişer tane, bazı yerlerde ise üçer tane vardı ve kapıyı ateşe verdi. Askerler hemen içeri girdiler, kimileri ateşin içinden geçerken, diğerleri merdivenlerle tırmandı. Şehir sakinleri biraz direniş göstermek istedilerse de hemen boyun eğdiler; böylece şehir savaşsız, çatışmasız ve neredeyse hiç gürültü çıkmadan, 5 Kasım 1219 Salı günü ele geçirildi.

Sanud olayı biraz daha farklı anlatır ve bu anlatım daha doğal görünmektedir. Şehirde bulunanların hepsi esir alındı ya da köle olarak satıldı. Orada çok miktarda mobilya ve zenginlik, bolca altın ve gümüş bulundu, fakat neredeyse hiç yiyecek yoktu. Her şey haçlılar arasında paylaştırıldı: kadınlar ve çocuklar bile kendi paylarını aldılar; çünkü ganimetlerin ortaklaşa bölüşüleceğine dair yemin edilmişti ve elçi, bir şey saklayanlara karşı ağır bir aforoz ilan etmişti: Bu durum, parayı vicdanına tercih eden bazı kimseleri durdurmaya yine de yetmedi.

Şehrin kuleleri, buranın alınmasına katkıda bulunmuş olan milletler arasında paylaştırıldı; ancak buranın feodal hükümdarlığı (seigneurie), hacıların rızasıyla ve şüphesiz elçinin isteğine karşı olarak Kudüs kralına bırakıldı; çünkü papa daha sonra, şehrin onun rızası olmadan dağıtılmasından, kargaşadan ve halkın çığlıklarından ötürü şikayette bulunmuş, elçisinin veya kendisinin emrini beklemeden, elçiye verilmesi gereken bu onuru çiğneyerek hareket edenlerin isyanından yakınmıştı.

Büyük cami Meryem Ana adına tahsis edildi ve elçi orada bir başpiskoposluk makamı kurdu. Kudüs patriği ve Akka din adamları, Arınma Yortusu veya daha doğrusu Sunum (la Présentation) gününde şehre törenle girdiler. Akka piskoposu mülklerin bir kısmını para veya dualar karşılığında muhafaza etti, çocukları kurtarıp vaftiz ettirdi; ve bu kutsal sırrı aldıktan hemen sonra ölen beş yüzden fazla çocuk vardı. Piskopos diğer mülklerin bir kısmını korudu ve kalanını, bakımları üstlenilmek, Tanrı korkusu ve kutsal yazıların incelenmesiyle yetiştirilmek üzere arkadaşlarına gönderdi. Aziz François bu kuşatmaya geldi ve Sarazenlerin kampında imanı birkaç gün boyunca vaaz etmesine izin verildi.

Sultan, sabahleyin surlar üzerinde Hristiyanların sancaklarının dalgalandığını görünce Dimyat'ın düştüğünü anladı. Nil nehrinin ansızın taşması ve kampının etrafını saran bir hendek oluşturması yüzünden onların kampına saldırmayı bile başaramadı. Böylece büyük bir keder ve şaşkınlık içinde kalan sultan, kampını, şatosunu ve orada Nil üzerinde yaptırdığı her şeyi hemen ateşe verdi ve Giauie adında bir yere çekildi; orada daha sonra Mansure (l'Almansure) kasabasını kurdu, bu kasaba genellikle Hristiyanlara karşı kazandığı iki zaferle tanınan ve kendi dillerinde zafer anlamına gelen Mansure adıyla anılır. Görünüşe göre Sanud bu yeni şehre Dimyat adını vermektedir, burası Dimyat nehrinin veya kolunun hemen üzerinde yer alır; nitekim Dimyat'ın alınışı tarihinden ve Saint Louis'nin Mansure'da tam bu yerde bulunmuş olmasından bu durum anlaşılmaktadır.
Hristiyanların gelişiyle birlikte Sarazenler arasında büyük bir dehşet yayıldı, öyle ki 1218 yılında Hristiyanlar tarafından terk edilen şatolarını bıraktılar ve bizzat Thabor dağı üzerinde inşa ettikleri de dahil olmak üzere birçok şatoyu yıktılar; çünkü buraları savunamayacaklarından korkuyorlardı.
Ertesi yıl, yani yaklaşık olarak Büyük Perhiz (le Caresme) döneminde, Conradin Kudüs'ün tüm tahkimatını yıktırdı, her ne kadar bunlar zaptedilemez görünse de, tüm surları ve kuleleri yerle bir etti. Geriye sadece kentin savunulması için Davud Kulesi'ni (la tour de David) bıraktı. Kafirler tarafından her zaman saygı duyulan Kutsal Kabir'i (le Saint-Sépulcre) de yıkmakla tehdit etti, ancak hiçbir Hristiyan buna cüret edemedi. Conradin, içerideki tüm sakinleri, hatta Sarazenleri bile dışarı çıkararak şehri tamamen yıktı ve geride sadece çok küçük sayıda Hristiyan kaldı.
1220 yılında Conradin, Sapheth Şatosu'nu da yıkmaya karar verdi; burayı Selahaddin kıtlık yoluyla ele geçirmişti. Dimyat'ın alınış tarihi Jacques de Vitri, Akka piskoposu tarafından yazılmıştır; ve diğer yazarlar da bu konuda konuşmuşlardır; nitekim mektubun kopyası ve elçinin diğer mektubu, bu fethin esas olarak Frizler (Frisons) ve Almanlar sayesinde gerçekleştiğini, bunların 1217 yılında ülkelerinden ayrılıp yolda Sarazenlere karşı Alcacer-do-Sal (d'Alcacer-do-Sal) savaşını kazandıklarını ve krallarından birini öldürdüklerini söyler. Kral Jean de Brienne buna tanıklık etmiş ve İsa Mesih'in sadık ve cömert bir hizmetkarı olarak her zaman kendini göstermiştir.

LXXV.

Jean de Brienne, orduyu elçiye bırakarak geri çekilir. – Jacques de Vitri'nin Doğu'nun durumu hakkında papaya raporu.

Dimyat'ın alınmasından hemen sonra, yaklaşık bin kadar Hristiyan asker, Tanis adındaki eski şehre doğru ülkeyi keşfetmek üzere gönderildi; burası Dimyat'a bir günlük mesafeydi, oradakiler kaçtılar ve Hristiyanlar içeri girdiklerinde burayı öyle güçlü buldular ki tüm ordunun burayı koruması mümkün olamazdı. Bu olay aynı ayın 23. gününde gerçekleşti. Conradin Filistin'e geri dönmüştü ve Sezariye şatosunu yıktı, burayı tahkim etmeye kalkışmıştı; Sarazenlerin Akka'yı kuşatmak üzere yola çıkmalarını istemişti, ancak aralarındaki bölünmeler nedeniyle bunu yapamadı.
1220 yılının baharında, Jean Dimyat'tan ayrıldı ve Filistin'e geri döndü, yakında geri döneceğine söz vererek çeşitli nedenler öne sürdü, bunu Jacques de Vitri de teyit

eder, ancak onun davranışını kınamaktadır. Jean, elçinin tüm ordunun komutasını ele geçirmesi nedeniyle Ermenistan'daki hakkını aramaya gitmek istediğini söylemektedir. Onun gelişinden itibaren bu elçiye tam bir yetki tanıdığı görülmüştür. Papa da 24 veya 25 Şubat 1220 tarihli mektubuyla onu bu konuda desteklemiş ve bu elçiye karşı tam bir otorite ilan etmiştir; öyle ki, fethettikleri yerler arasında çıkabilecek bölünmeleri önlemek amacıyla, hem dünyevi hem de manevi konularda tam bir otoriteye sahip olmasını, onun rızası olmadan hiç kimsenin fetihler üzerinde egemenlik kurmamasını istemiş ve oradakilere, her zamanki alçakgönüllülükleriyle ona itaat etmelerini emretmiştir.
Batı'dan Dimyat'a çeşitli haçlılar geldi, elçi kilise mensupları tarafından desteklenerek, onları sultanın üzerine yürümeye ikna etmeye çalıştı; zira sultan Dimyat'a bir günlük mesafede, sonsuz sayıda askerle bulunuyordu. Ancak Doğu baronları, bunun ne anlama geldiğini gördüklerinden, bunu yapmayı reddettiler; ve Kudüs kralı orada olmadığından, başkaca bir generalleri de bulunmadığından, farklı milletlerin kendilerine itaat etmesini istiyorlardı; öyle ki Hristiyanların sayısı yeterince büyük değildi ve sultanın güçlerine karşı koymak, aynı zamanda Tapınak Şövalyelerinin büyük üstadı olan Montaigu'nun güçlerine karşı da sefer yürütmek mümkün değildi, zira o da durumun farkındaydı. 20 Eylül tarihli bir mektup, bu durumun çok büyük bir tehlike yaratmadan gerçekleşemeyeceğini bildirmekteydi. Hristiyanların Dimyat'ta kendilerini Babil ve Şam sultanlarına karşı savunmak için yapabilecekleri her şey, o yıl boyunca sürdü; zira onlar Hristiyanlara Mısır ve Filistin'de güçlü bir şekilde saldırmaktaydılar.
20 Eylül tarihli bir mektup, bu durumun çok büyük bir tehlike yaratmadan gerçekleşemeyeceğini bildirmekteydi. Hristiyanların Dimyat'ta kendilerini Babil ve Şam sultanlarına karşı savunmak için yapabilecekleri her şey, o yıl boyunca sürdü; zira onlar Hristiyanlara Mısır ve Filistin'de güçlü bir şekilde saldırmaktaydılar.
Aynı durum Jacques de Vitri'nin Dimyat'ın alınışına dair yazısında ve aynı yüzyılın diğer tarihçilerinde de görülmektedir; nitekim bu zayıflık o dönemde çok olağanüstüydü. Jacques de Vitri'nin anlatımında, Sarazenlerin Hristiyanların zevk ve sefa içinde yaşamak üzere orayı terk ettiklerini gördükleri ve bu yüzden kaleyi bıraktıkları şeklindeki Hristiyanlara yönelik küçümseme yeniden fark edilmektedir. Hintlilerin kralı olan Davud'un ilerleyişine gelince, onun bu anlatımı geniş yer tutmaktadır, ya da daha doğrusu Tartarlar (Tartares) hakkındadır, bundan başka bir bölümde bahsedeceğiz.

LXXVI.
Gürcüler Hakkında.

Elçi Pélage, Latinlerin Sarazenleri yok etmek için güçten veya iradeden yoksun olduğunu görünce, Habeşlere ve o dönemin bir yazarının dediğine göre Katolik ve çok güçlü halklar olan Gürcülere elçiler göndererek, onların da kendi taraflarından İsa Mesih'in düşmanlarına karşı savaş açmalarını talep etti. Habeşlere yönelik bu taleplerin nasıl bir sonuç verdiğini hiç göremiyoruz; bu yüzden burada bu halklardan bahsetmeyi bırakacağız.

Gürcülere gelince, onlar İran yakınlarındaki çeşitli Hazar dağlarında yaşıyorlardı. Bugün hâlâ varlıklarını sürdürmektedirler ve Karadeniz (Pont-Euxin) ile Hazar Denizi arasında, eskilerin Arnavutluk (Albanie), İberya ve Kolhis (Colchide) dedikleri yerde bulunurlar. Hristiyandılar, nitekim bugün de çoğunlukla öyledirler, kutsal yazıları Yunanca okurlardı ve ayinlerde kendilerine özgü bazı uygulamalarla birlikte Grek törelerini gözlemlerlerdi. Tüm azizler arasında en çok Aziz George'a hürmet ettikleri için kendilerine Gürcü (Géorgiens) dendiği iddia edilir. Bununla birlikte eskiler, İskit halkları arasında onlara Georges veya Gürcüler adını vermişlerdir; bu ismi toprakları işlemeye (cultiver les terres) adanmış oldukları için almışlardır. Bu Gürcüler çok sayıdaydı ve son derece savaşçıydılar, hatta soylu kadınları da silah taşır ve kocalarıyla birlikte savaşırlardı. Bu yüzdendir ki Kudüs şehri Sarazenlerin elinde olduğu halde, oraya sancakları açık bir şekilde girmelerine izin verilir, Sarazenler onlara hiçbir zarar vermeye cesaret edemez ve Gürcülerin komşusu olan Sarazenlerden intikam almalarından korktukları için, diğer Hristiyanlardan istedikleri gibi onlardan hiçbir haraç talep edemezlerdi.
Conradin Kudüs'ü yıktırdığında buna son derece hayıflandılar ve onu bunun sonuçlarına katlanmakla tehdit ettiler. Batılıların Dimyat'ı aldıklarını öğrendiklerinde ise onlara mektup yazarak, kardeşleri bu kadar uzakta İsa Mesih adına savaşır ve bu kadar zahmet çekerken kendilerinin barış içinde kalmaktan utanç duyduklarını bildirdiler; kafirlere karşı büyük ve kayda değer bir hamle yapmak istediklerini, krallarının bu amaçla prenslerini topladığını ve Şam'ı ya da kafirlerin en önemli diğer yerlerinden birini kuşatıp ele geçireceğine yemin ettiğini belirttiler. Böylece elçi Pélage'ın krallarına yaptığı, Kutsal Kabir'in kurtarılması için ordularını Batılıların ordularıyla birleştirmesi ricasına rıza göstermekte hiç tereddüt etmediler. Fakat tam ordusunu 1224 yılının Mart ayında yola çıkarmak üzereyken, Tartarlar (Moğollar) topraklarını istila etti. Kral onları avantajlı bir şekilde geri püskürttü fakat savaşta öldü; geride krallığını, kendi dilinde Rusutana, humilis regina de Aneguia unvanını taşıyan kız kardeşine bıraktı. Bu halklar, şüphesiz ölen kişinin kız kardeşinin kocası olan bir başka kralı seçtiler.
Yeni kraliçe papaya, 12 Mayıs 1224 tarihli bir mektup göndererek, İmparatorun Suriye'de yapması gereken sefer süresince Jean'ı oraya göndermekten geri durmayacağına ve Hristiyanlara yardım etmek için tüm gücüyle onunla birlikte hareket edeceğine dair güvence verdi. Connétable (ordu komutanı) de aynı şekilde papaya ve kraliçeye mektup yazarak, kraliçe ile aynı şeyleri bildirdi, haçı kabul ettiğini ve birkaç diğer senyörle birlikte Kutsal Toprakların yardımına kırk bin adamla yürümeye hazır olduğunu teyit etti.
Papa Honoré bu iki mektuba 12 Mayıs 1224'te yanıt verdi ve kraliçeye, İmparatorun gelecek yıl Saint-Jean yortusunda imparatorluk ihtişamına yaraşır bir orduyla Doğu'ya geçmeye hazırlandığı güvencesini verdi. Ancak bu Gürcü kraliçesinden veya ordusundan bir daha bahsedildiğini görmüyorum.

LXXVII.

Elçi, Hristiyanları Mısır sultanına karşı yürümeye mecbur bırakır.

Dimyat'ta olup bitenlere dönecek olursak, Bavyera dükünün 1221 yılının Mayıs ayında Doğu'ya geçmesi gerekiyordu. Jacques de Vitri papaya bu durumu rapor ettiğinde, dükün 5 Nisan'dan önce varmış olduğu kesin görünmektedir. Bahsettiğimiz bu mektup kaybolmamıştır. Ancak kendisi, İmparator II. Frédéric'in vekili olarak Dimyat'a gelmekten geri durmadı; oysa imparator Doğu'ya geçmeyi her defasında erteliyordu. Hristiyanların hiçbir şey yapmadan öylece kalmalarından hemen şikayetçi oldu; bunun üzerine elçi kurulunu toplayarak sefere çıkılması gerektiğine karar verdi ve elçi, Kudüs kralına mektup göndererek acele gelmesini rica etti. Bu seferin asıl kışkırtıcısı olan elçi, kralın gelmesini beklemeden yürüyüşe geçmek için öyle ısrar ediyor ve bastırıyordu ki, dük onu durdurmakta ve kral gelene kadar, yani ordunun şehrin dışında kamp kurduğu dördüncü güne kadar onu oyalamakta büyük güçlük çekti. Kral nihayet baronları ve filosuyla birlikte ulaştı; fakat Mısır'a doğru ilerleme fikrinde değildi; çünkü sultan, bunun karşılığında Hristiyanlara Kudüs şehrini tüm masrafları kendisine ait olmak üzere yeniden inşa edilmiş olarak geri vermeyi, tüm krallığı teslim etmeyi ve hatta Dimyat ile etrafındaki yirmi şehri geri vermeyi teklif ediyordu; ancak Hristiyanlar, Frédéric'in kendilerine yardıma geleceğine dair verdikleri güvenceye dayanarak sultanın bizzat gelmesini kabul etmeyi reddettiler.

Kralın gelişinin ertesi günü, Aziz Petrus ve Aziz Pavlus yortusundan (29 Haziran) biraz sonra, ya da bazılarına göre Aziz Petrus yortusunda (1 Ağustos) ordu yürüyüşe geçti. Ordu, bazılarına göre iki yüz bin kişiden oluşuyordu. Diğerleri ise ordunun sadece yinede bin süvari, beş bin diğer süvari ve kırk bin piyadeden ibaret olduğunu söyler. Bunlar aynı zamanda nehir yoluyla, yiyecek yüklü büyük sayıda gemiyi de beraberlerinde götürüyorlardı. Niyetleri doğrudan Kahire ve Babil üzerine yürümekti. Fakat Babil sultanı, Dimyat'tan gelen kolun ayrıldığı ve nehrin Doğu tarafında yer alan nehir ağzının yaklaşık yarı yolunda ordugahını kurmuştu; yanında Halep sultanı olan kardeşi Séraphi ve Şam sultanı olan diğer kardeşi Conradin ile birlikte üç sultan daha ve birkaç haraçgüzar pagan kral bulunuyordu. Tanis koluna Asmon adı verilmişti.

Dimyat kolunun doğu kıyısını takip eden Hristiyanlar, çok geçmeden düşmanı yolları üzerinde buldular; fakat düşmanlar geri çekildi ve böylece Hristiyanların, iki kolun birleştiği yerin karşısına, yani Dimyat'a ondört mil mesafedeki yere kadar kayıp vermeden ilerlemelerini engellemediler. Diğerleri mesafenin yirmidört stad (stades) olduğunu söyler, ki bu iyi bir ölçü gibi görünmemektedir. Ordugah kurmak için yüz seksen mil, yani on fersah yol kat etmek gerekiyordu. Bu noktada kamp kurdular ve kendilerini hendeklerle korudular, düşman ile aralarında Tanis kolu bulunuyordu; her ne kadar Nangis düşmanın bir köprüyü ele geçirdiğini ve nehrin diğer tarafında kamp kurduğunu yazsa da. Bu yolu yürümek için üç hafta veya daha fazla zaman harcadılar.

Orada hiçbir ilerleme kaydedemeden bir ay boyunca bu mevkide kaldılar. Nehir üzerinde bir köprü kurmak istediler; fakat düşmanlar buna engel oldu; Hristiyanlar ile Sarazenler arasında meydana gelen çeşitli çatışmalarda Sarazenler adamlarının birçoğunu kaybettiler. Ancak pek çok Hristiyan asker de izin isteyip ayrıldı ve ordu sekiz bin adam azaldı; bunun yanı sıra Sarazenler, Rum ateşleriyle onların yüz

yetmiş gemisini, içindeki adamlar ve taşıdıkları yiyeceklerle birlikte yaktılar. İşte tüm yıkımlarının asıl sebebi bu oldu.

LXXVIII.

Hristiyanlar, sıkışıp kaldıklarından Dimyat'ı geri vermek zorunda kalırlar. – Sarazenlerin isimleri hakkında.

Hristiyanların kampının arkasında, toprakları sulamak için Tanis kolundan ayrılıp Dimyat koluna doğru giden eski bir kanal vardı. Buraya Rosith adı veriliyordu. Nil nehri o sırada yükselme döneminde olduğundan, Sarazenler burayı doldurmakta hiç zorluk çekmediler. Bu sayede Hristiyanları bir adanın içinde sıkıştırmış oldular; öyle ki, gemilerini Tanis kolundan Dimyat koluna geçiren Sarazenler, onların yiyecek ikmalini hem denizden hem de karadan tamamen kestiler.

Ordu şefleri kurul topladılar, fakat gece yarısı gizlice Dimyat'a geri dönmekten başka bir çare bulamadılar. Ancak bunu o kadar gizli yapamadılar; düşmanlar durumu fark etti ve onlara saldırmamakla birlikte bütün gece boyunca ok yağmuruna tuttular; dahası, o sırada iyice kabarmış olan Nil nehrinin sularını akıttıkları diğer kanalları da açtılar, böylece Hristiyanların geçmek zorunda olduğu ülkeyi sular altında bıraktılar; öyle ki ne ilerleyebiliyorlar, ne geri çekilebiliyorlar ne de savaşabiliyorlardı. Birçoğu dizlerine kadar gelen suyun içinde boğuldu; birçoğu telef oldu; bütün bagajlar ve yiyecekler tamamen kaybedildi. Kısacası, ordu ya boğulmaktan ya da ölmekten kaçınamadı, ya da esir düşerek teslim olmak zorunda kaldı; Sarazenlerin istediği de buydu. Böylece müzakere talep etmek zorunda kaldılar ve Sarazenler buna rıza göstererek, Hristiyanların Dimyat'ı ve orada bulunan tüm esirleri geri vermeleri; buna karşılık Hristiyanların da gerçek haçı ve Babil ile Şam devletlerinde ellerinde bulunan tüm esirleri geri almaları; Sarazenlerin Hristiyanlara güvenli bir şekilde yiyecek sağlamaları ve onları güven içinde Akka'ya kadar götürmeleri, ayrıca aralarında sekiz yıllık bir ateşkes yapılması şartıyla anlaştılar.

Sultan, ekmek ve çorba kıtlığı çeken orduya gerçekten de onbeş gün boyunca yiyecek sağladı; bu sırada Tapınak Şövalyelerinin büyük üstadı ve diğer elçiler anlaşmayı onaylatmak üzere Dimyat'a gönderildi. Bu onay kolayca alınamadı. Kralın amcası, Male kontu Henri, Frédéric'in kısa bir süre önce gönderdiği dük ve Dimyat'ta bulunan diğerleri anlaşmayı onaylamayı reddettiler ve teslim olmaktansa şehri sonuna kadar savunmak istediler. Büyük üstad ise bu görüşün en iyisi olduğunu, ancak uygulanmasının mümkün olmadığını onlara gösterdi. Nihayet ne kadar adam ve para kaldığını incelediklerinde, şehrin olağan yollarla savunulamayacağı ve anlaşmanın kabul edilmesi gerektiği sonucuna varıldı. Kralın kendisi, elçi, Bavyera dükü ve diğer en nitelikli kişiler rehin olarak kaldılar; ve sultan da kendi tarafından yirmi rehine verdi. Böylece Dimyat, Meryem Ana'nın Doğumu yortusunda, yani 8 Eylül'de, alınışından iki yıl sonra kafirlere geri verildi. Esirler karşılıklı olarak serbest bırakıldı ve Hristiyanlar Akka'ya geri götürüldü; elçi, Kudüs patriği ve kral da dahil olmak üzere. Gerçek haça gelince, bunun Hristiyanlara geri verilip verilmediğini hiç görmüyorum.

Dimyat'ın bu kaybı elçinin ihtiyatsızlığına bağlandı. Töton şövalyelerinin üstadı, Dimyat'ın kaybı haberini Batı'ya götürmekle görevlendirildi; ve bu sebeptendir ki imparator, yukarıda belirttiğimiz gibi (§ 30, p. 120) Veroli'de papa ile görüştü.
Doğu ile ilgili olan bu konudan çıkmadan önce, tarihi oldukça kusurlu olan bir yazarın, bu olayın 1190 yılında bittiğini kaydettiğini belirtelim. Müslümanların (mahométans) sünnet geleneğini uyguladıklarını, çocuklarına sünnet esnasında ve aynı zamanda İsa gibi Joseph ismini taşıyan Saladin örneğinde olduğu gibi bir İbrani ismi verdiklerini yazar. Bunun dışında, prensler kendi kanunlarına göre adlandırılan ve kendi dillerinde Saladin, yani kanun düzelticisi (correcteur de la loi) anlamına gelen bir başka isim daha alırlardı. Bu yüzden Doğulular arasında adin veya atin ile biten bu kadar çok isim bulmamıza şaşmamak gerekir. Herkes bilir ki Melek kelimesi kral anlamına gelir; ve ou veya el takıları ise bizim dilimizdeki le veya la gibi sadece birer tanımlıarlıktır (articles), tıpkı aramızdaki isimler gibi.

LXXIX.
İsa Mesih'in 1223. yılı.
Kral VIII. Louis'nin Tahta Çıkışı ve Paris'e Girişi.

Kral Philippe-Auguste, bildiğimiz gibi, 14 Temmuz 1223 yılında öldü; oğlu VIII. Louis, otuz altı yaşında ona halef oldu, krallığını nüfus ve zenginlik bakımından son derece gelişmiş bir halde buldu. Tüm krallık onu büyük bir sevinçle karşıladı. Hugues Capet soyundan gelen kralların sekizincisi oldu. Bu aileden gelen diğer tüm krallar, babalarının sağlığında kutsanmış ve taç giymişlerdi; fakat Louis bunu yapmamıştı; bu yüzden o dönemin bir şairine göre, kralların alışılmadık bu taç giyme törenine katılmak üzere büyük sayıda senyörün eşliğinde Reims'e doğru yola çıktı. Reims'de sekiz gün kalındı.
30 Temmuz Pazar günü Reims'e ulaştı; 6 Ağustos Pazar günü, yani Transfigürasyon (Başkalaşım) yortusunda kutsandı ve taç giydi. Daha önce kraliçe unvanını taşıyan eşi Kraliçe Blanche da onunla birlikte taç giydi. Kudüs kralı Jean de Brienne de kutsama töreninde hazır bulundu ve bu yeni krala sadakat yemini eden krallığın senyörleri arasında yer aldı. Lyon Başpiskoposunun bu kutsama töreninde hazır bulunduğu söylenir. Tören, Reims Başpiskoposu Guillaume tarafından icra edildi; kral, Joinville hanedanının evinde kaldı ve Saint-Louis tarihini yazan ve o sırada Joinville senyörü olan Jean'ın amcası Guillaume de Joinville de oradaydı.
Saint-Louis tarihinden, Reims başpiskoposlarına kralların kutsanması için gerekli masrafları karşılama hakkının verildiği anlaşılmaktadır; bu hususta 1223 yılının Kasım ayına ait elimizde bulunan belgede, Reims Başpiskoposu Guillaume ve elçi papanın (bu unvanı aldığı için) krala, kutsama masrafları için Paris parasıyla dört bin livr verdiğini beyan ettiği görülür: gratum fecimus Ludovici... Ayrıca başpiskoposların kendi tebaaları olan Reims burjuvaları üzerinde bir vergi (taille) toplama hakkına sahip oldukları ve Louis'nin de onlara bu konuda bir emirle (mandement) yardımcı olduğu eklenir. Bununla birlikte, M. de Thou'nun el yazmaları arasında bulunan ve 1368 yılında sona eren eski bir kronikte, başpiskoposun Reims burjuvalarından taç giyme masraflarını karşılamalarını talep ettiği ve bunun için üç tanık gösterdiği; fakat

kralın onları bilgilendirdiğinde, bu üç tanığın sahte ve rüşvetçi olduğunun anlaşıldığı ve başpiskoposun bu masrafları kendisinin ödemek zorunda kaldığı belirtilir.
Philippe III'ün taç giyme töreninin masrafları konusunda da, başpiskoposun o sırada boş olan bazı güzel kasabaları ele geçirmek istediği; Reims sakinlerinin ise vergiden muaf tutulmalarını talep ederek mahkeme kararı sundukları ve nihayet sarayda (Saint-Barthélemy 1272 tarihinde) ödemeye mahkum edildikleri görülür.
Louis kısa bir süre sonra Soissons'da kaldı ve ardından büyük bir maiyetle Paris'e hareket etti ve o dönemin bir şairi tarafından harika bir giriş tasvir edildi; şair Nicolas de Braie bu betimlemeyi yapmıştır. Şair, elçilerin saraya girdiğinde kralın önünde nasıl diz çöktüklerinden de bahseder. Eski memurların, onun huzurunda devlet yönetimine katılırken hissettikleri sevinç ve cesareti gizleyemediklerini ve etrafında çok büyük sayıda dost bulunduğunu belirtir. Bayram süresince krala bir müzisyenin ahlaki söylevini taklit etti.
Kral, içeri girdiğinde köleleri azat etti; çünkü o dönemde Fransa'da onlardan çokça vardı ve babasına karşı silah taşımış olanlar hariç, suçlulara af getirdi. Bu yüzdendir ki Flandre kontu Ferrand ve Dammartin kontu Renaud hapiste kalmaya devam ettiler.
Tören sekiz gün sürdükten sonra kral, orada bulunan senyörleri ödüllendirdi, onlara ayrılma izni verdi ve kendisi de ertesi gün Melun'a gitmek ve ardından krallığını ziyaret etmek üzere Paris'ten ayrıldı. Fakat Paris'ten ayrılmadan önce, babası Philippe-Auguste tarafından vasiyet edilen, Saint-Denys manastırına ve bu parayı alarak dini toplulukların sayısını yirmiye çıkarmakla yükümlü olan Saint-Denys sakinlerine verilmek üzere on iki bin altı yüz livr ödedi. Belge, Ağustos ayına aittir.
Aynı ayda kral, Philippe-Auguste'un ikinci eşi olan Danimarkalı kraliçe Ingeburge veya Isembourg ile, bu prensesin iddia ettiği topluluk üzerindeki çeyiz hakkı konusunda anlaşmaya vardı. Çeyizinin bir parçası olarak ona Orléanais bölgesini verdi.

LXXX.

Louis krallığını ziyaret eder, çeşitli işleri düzene koyar.

Louis tüm eyaletleri boyun eğmiş ve barış içinde buldu ve kendisine borçlu olunan saygıyı her yerde kabul etti. Beauvais Piskoposu Milon, Ağustos ayında (belki de Reims'de), krala kendisine vermeyi uygun gördüğü Tele Ormanı'nda hiçbir hakkı olmadığına dair güvence verdi. Kral Eylül ayında Saumur'dayken, Tours Piskoposluğuna bağlı İndre üzerindeki Corméri Manastırı'nı ilgilendiren husus hakkında hüküm verildi. Philippe-Auguste, Dreux de Mello'ya bu manastırın muhafazasını ve hamiliğini (l'avouerie) vermişti, yani kuruluşundan beri burayı zarar vermek isteyenlere karşı savunma görevini ona teslim etmişti. Ancak adetler ya da kötüye kullanım nedeniyle bu hamiler veya avukatlar kendilerini savunmakla yükümlü oldukları kilise mülklerinin bizzat sahibi haline geliyorlardı. Saumur'da verilen hükme uygun olarak Dreux, buranın hamiliğini krala bağlı bir feodal mülk (fief) olarak elinde tuttuğunu ve bu belgeyle belirli görevleri yerine getirmekle yükümlü olduğunu krala beyan etti.

Bu belgeyi biraz kısaltılmış olarak aktaran MM. de Sainte-Marthe'ın bunu neden 1223 yılına bağlamak istediklerini bilmiyorum, oysa Dreux de Mello hem Philippe-Auguste döneminde hem de VIII. Louis döneminde ünlü bir kişiydi.
Sarlat ve Puy-Saint-Front sakinleri ile Périgord şehirleri, aynı 1223 yılının Eylül ayında Louis'ye sadakat yemini ettiler ve buradan, Philippe-Auguste'un Guyenne'deki fetihlerinin ne kadar genişlediği anlaşılmaktadır. Aynı ayda, La Marche Kontu Hugue de Lusignan ile Thouars Vikontu Aimeri, Angoumois'da henüz boyun eğmemiş olanlar için, Philippe-Auguste ile yapmış oldukları ateşkesi 1224 yılının Paskalya Yortusu'ndan sonraki sekizinci güne kadar yenilediler. Bu ateşkesin aynı tarihte sona erip ermediğini bilmiyorum.
Châteauroux Senyörü ve Berry'nin büyük bir kısmının hakimi olan Guillaume de Chauvigny, 1223 yılının Eylül ayında, kardeşi Raoul de Chauvigny ile Geoffroy de Mindrey'i kralın merhametine teslim edeceğine ve eğer görevlerini yerine getirmezlerse onları adalete teslim edeceğine dair söz verdi. Bourbon'lu Archambaud, 1223 yılında krala, kendi isteğine göre bazı yerleri geri vermeyi ve feodal mülklerin senyörleri hususunda o dönemde gözlemlendiği gibi, adalete teslim etmeyi vadetti. Onun adı feodal mülkler envanterinde kayıtlı değildir.
Châlon Kontluğu'nun mirasçısı olan Béatrix, krala bağlılık yemini etmek zorundaydı; ancak bedensel rahatsızlığı (pro essonio corporis) nedeniyle bizzat gelemeyince, kral Ağustos ayında Sens'dan ona yazarak, bağlılık yeminini Lyon Başpiskoposu ile Châlon Piskoposunun elleri arasından yerine getirmesiyle yetineceğini bildirdi. Béatrix bu yemini piskoposun elleri arasında yerine getirdi. Béatrix, bu yıl Montbrison'da bir meclis kuran Forez Kontu Gui'nin amcası olan Forez'li Renaud'nun eşiydi. Bu piskopos daha sonra Châlon'a gitti; ancak oranın aynı zamanda sekiz fersah mesafedeki Mont Saint-Vincent'da bulunan kontesi, Charolais bölgesinde olduğundan ve kendisini bulamadığından, Bourgogne Düküne borçlu olduğu haktan halel gelmeksizin bağlılık yemini bildirisini gönderdi ve krala, Eylül 1223 tarihli berat mektuplarını ulaştırdı; bu mektupları Béatrix de kendi tarafından imzalamıştı.

LXXXI.

Tefecilere karşı kurallar. – Yalnızca krala tabi olan Angers ve Le Mans Piskoposları. – Avesnes ve Châtillon hanedanlarındaki evlilikler.

Louis, 23 Ekim'de Saint-Benoist-sur-Loire'da bulunuyordu. Daha sonra Paris'e döndü ve burada Tüm Azizler Yortusu'nu (la Toussaint) kardeşi Boulogne Kontu, Bourgogne Düşesi, Courtenay'li Robert, Fransa Şişecisi (bouteiller de France), Connétable Matthieu de Montmorency ve diğer çeşitli prens ve senyörlerle birlikte geçirdi; bunlarla birlikte Yahudileri ilgilendiren bir tüzük (ordonnance) çıkardı.
Philippe-Auguste, 1182 yılının Temmuz ayında Yahudileri krallığından kovmuş, taşınır mallarını ellerine vererek gayrimenkul mülklerinin beşte birini ise krala bırakmalarını şart koşmuştu. Ancak onları 1198 yılının Temmuz ayında, herkesin arzusuna karşı olarak geri çağırmıştı. Yahudiler sadece gayrimenkullere ve toprak fonlarına değil, aynı zamanda feodal mülklere ve adalete bile sahip olmuşlardı. Bu Yahudilerin sıradan tefeciliği ve sürgün edildikten sonra geri dönüşleri, buralardan kâr sağlayan senyörleri zenginleştirmişti; öyle ki, senyörler Yahudileri birbirlerinin

elinden almayacaklarına dair aralarında anlaşmalar yapıyorlardı ve Yahudiler de bu durumun istikrarı için bazen onlara sadakat yemini ediyorlardı.
Philippe-Auguste, Yahudilerin bu tefeciliklerini durdurmak için zaten bazı düzenlemeler yapmıştı; kendisi ve bahsettiğimiz oğulları, gelecekte Yahudilerin lehine hiçbir tefeciliğin işlemeyeceğine karar verdiler; borçluların ödeme yapmak için üç yılları olacaktı ve bu borcu borç verenlerin senyörlerinin ellerine dokuz vadede ödeyeceklerdi; borçlarını mühürlemek için Yahudilerin hiçbir mührü olmayacaktı; borçlarını, senyörün adaletinin huzurunda, önümüzdeki Mumlar Yortusu'na (la Chandeleur) kadar tescil ettireceklerdi ve bu sicilde bulunmayan hiçbir yükümlülük talep edilemeyecekti; son beş yıldan beri takibi yapılmayan tüm yükümlülükler ise iptal edilip hükümsüz sayılacaktı.
Bu tüzük, orada hazır bulunan senyörlerin mühürleriyle mühürlendi ve aynı Kasım ayında Nevers Kontesi Mathilde ve Champagne Kontu Thibaud tarafından onaylandı. Daha sonra Saint Louis tarafından da onaylandı. Angers Piskoposu Guillaume ile Le Mans Piskoposu Maurice, VIII. Louis'nin tüzüğünü imzalayanlar arasında adlandırılmamışlardır. Bununla birlikte, aynı Kasım ayında Paris'te bulunuyorlardı ve orada Louis'ye sadakat yemini etmişlerdi.
Maine bölgesindeki, Sarthe üzerindeki Beaumont vikontları hanedanından olan Guillaume, 1202 yılından beri piskovostu ve 2 Eylül 1240 tarihine kadar yaşadı. Mezartaşı onu din adamlarının ışığı olarak adlandırır. Halefi Maurice hakkında, kendisi 1231 yılında Rouen Başpiskoposluğuna geçmek zorunda kaldığında daha geniş bir şekilde bahsedeceğiz.
Bu iki piskopos aynı zamanda kraldan, kendileri ve halefleri için, orduya gitmekle yükümlü olmadıklarına ve o dönemde Fransa piskoposlarının çoğunun uymak zorunda olduğu gibi kralın onları meclise çağırma hakkı bulunmadığına dair bir tanınma belgesi aldılar; bir piskopos seçildiğinde, kral Tours Başpiskoposunun onay belgesi üzerine ona krallık haklarını (régale) iade edecekti; Anjou ve Maine kontlukları tahtın eline geçse bile, bu piskoposlar kontlara yemin etmek zorunda olmayacaklardı. Louis'nin bu konuda Angers'li Guillaume'a verdiği belge elimizdedir; bu belge Saint Louis, Philippe III, Philippe IV ve Philippe V tarafından onaylanmıştır. Poitiers Piskoposu, adı Guillaume Prévost olan kişi için de benzer, fakat tarihsiz bir belge bulunmaktadır.
Paris'ten kral Picardie'ye geçti ve 25 Kasım'da Artois'da bulunuyordu. Bu yüzdendir ki Kasım ayında kendisine bağlılık yeminleri, Authie üzerindeki Auxi'den Gautier tarafından Ponthieu'de, ya da Beauvais Piskoposluğuna bağlı Gournay'deki Auchy'de; hayatı boyunca kralın kendisine Caux bölgesinde vermiş olduğu topraklar için, o dönemin en yiğit adamlarından biri olan Guillaume des Barres tarafından; ve Hainaut'lu Gautier d'Avesnes tarafından, kralın kendisine vermiş olduğu bir feodal mülk için sunulmuştur. Gautier bu belgede ve diğer belgelerde, eşi Marguerite vasıtasıyla Blois Kontu unvanını almaktadır; Marguerite, Blois Kontu Thibaud'nun kızı ve Genç Marguerite'in kız kardeşidir. Çünkü bu Marguerite, Blois Kontluğunu, 1218 yılına doğru çocuksuz olarak ölen amcası Thibaud'dan miras almıştı. Gautier, Châtillon'lu Hugue ile evlenen Marie adında bir kız bırakan Marguerite'ten başka çocuk sahibi olmamıştı.

Aynı 1223 yılının Kasım ayına ait bir başka belge ise, Cîteaux'nun kardeş kuruluşu olan, Soissons Piskoposluğundaki Longpont'un rahibi Oratoire'lı Hugue tarafından Compiègne'de verilmiştir. Bu belgeden, Pierrefont hanedanından olan ve Agathe adındaki eşi çocuksuz olarak ölen senyörün bu manastıra bazı bağışlarda bulunduğu, Philippe-Auguste'un ise bu bağışların yasal olmadığını iddia ederek bunların yürütülmesini engellediği anlaşılmaktadır. Rahip ve din adamları bu belgeyle, Louis'nin bu bağışların mülkiyetini kendilerine bıraktığını beyan ederler ve ne kendilerinin ne de haleflerinin bu belgeler uyarınca bir şey talep edemeyeceklerini kabul ederler; zira Philippe-Auguste bu konuda bir tüzük yapmıştı, kral ise onları bağışladı ve tüm haklarından tamamen vazgeçti.

LXXXII.

Belediyeler; Guérin hakkında, şansölye. – Paris'teki İngilizlerin barış dilediği meclis. – Guillaume de Barthélemi, Paris'li. – Bethlehem Piskoposluğu hakkında.

Ham Senyörü Raoul de Senerpont'un, kral ihtiyaç duyduğunda yerlerini ona teslim edeceğine dair bazı senetler bulunmaktadır. Bu belgeler sadece 1223 yılını taşımaktadır ve kralın adı envanterde açıkça belirtilmemiştir. Marle'lılar da aynı şekilde, Couci Senyörü Enguerrand'a karşı, kral ona savaş açtığı takdirde krala hizmet etmekle yükümlüydüler.

Louis, Saint-Nicolas yortusundan (6 Aralık) sonraki Cuma günü Saint-Riquier'de, Meryem Ana'nın Doğumu yortusunda (8 Eylül) ve ardından gelen Pazar günü Corbie'de bulunuyordu. Burada, adını bilmediğim yerler hakkında bazı bağışlar bulunmaktadır; ancak Liancourt'lu Charles ve bir başkası, onun 21 ve 31 Ocak 1224 tarihlerinde orada bulunduğunu belirtir. Aralık ayında Champagne Kontu Thibaud, ne Yahudileri kendi topraklarına kabul edeceğine ne de senyörlerinin rızası olmadan onların mülklerini alacağına dair krala söz verdi.

VIII. Louis'nin 1223 yılına ait, Beaumont-sur-Oise sakinlerinin hak ve adetlerine dair bir beyannamesi kralın belgeleri arasında bulunmaktadır; Philippe-Auguste burayı görünüşe göre 1222 yılında edinmişti. Kral ayrıca, 1223 yılında Valois'daki Crespi (Crépy-en-Valois) belediyesini de onayladı; yani bir şehrin burjuvalarının, her yerde olduğu gibi belirli statülerle kendilerini yönetmek üzere kurdukları, içlerinden seçtikleri belediye başkanları (échevins) veya şehir hakimleri (pairs de ville) heyetini tasdik etti. Bu belediyeler, krala asker sağlamakla yükümlüydüler ve buna belediyelerin asker tedariki (semonces des communes) denirdi. Crespi belediyesi için statüleri ve imtiyazları içeren bu belge, Fransa Şansölyesi, Senlis Piskoposu Guérin tarafından mühürlenmiştir. Bu Guérin, başlangıçta Hospitalier tarikatından bir şövalyeydi. Ancak işlerde son derece becerikli bir adam olduğundan, Philippe-Auguste'un başbakanı oldu ve adeta kraldan sonra ikinci kişi konumuna geldi. Kendisine kralın mührü daha 1203 yılında, yani henüz şansölye olmadan önce verilmişti.

1213 yılında Geoffroy, Senlis Piskoposluğundan ayrılarak Châlis Manastırı'na çekilince Guérin onun yerine geçti. Bovines (Bouvines) Savaşı döneminde, yani ertesi yıl henüz kutsanmamış durumdaydı; bu savaşta orduları yönetmek ve kılıçla

savaşmak konusunda büyük başarı gösterdi. Saint Louis döneminde, 1227 yılının Ağustos ayına kadar şansölye olduğunu görüyoruz. Ancak aynı yılın ve sonraki yılların diğer belgeleri, şansölyelik makamının boş olduğunu belirtmektedir. Ölümüne gelince, bundan başka bir yerde bahsedeceğiz. Hainaut'lu Robert'in övgüsünü burada anmak gerekir.
Philippe-Auguste'un ölümünün İngiltere'de duyulması üzerine, Kral Henry, Canterbury Başpiskoposu ile üç diğer piskoposu elçi olarak göndererek, VIII. Louis'den, babası tarafından fethedilen Normandiya'yı ve diğer toprakları, babasının 1217 yılında barış anlaşması esnasında Fransa tahtına ait olan her şeyi geri vereceğine dair ettiği yemine dayanarak talep etti. Louis buna karşılık olarak, Henry'nin talep ettiği toprakların yasal sahibi olduğunu; Henry'nin ise bizzat baronların meclisi (baronlar meclisi demek olan İngiltere parlamentosu) önünde haklarını kanıtlamakla yükümlü olduğunu bildirdi. Ancak bundan önce Henry'nin, İngiltere'de esir düşenlerin fidyelerinden büyük bir miktar parayı çekerek ilk anlaşmayı ihlal ettiğini; oysa anlaşma uyarınca bu kişilerin hiçbir fidye ödememesi gerektiğini; ve İngiltere senyörlerinin bu anlaşma uyarınca yemin ettikleri İngiliz özgürlüklerinin hiçbir şekilde gözlemlenmediğini belirtti. Ayrıca, eğer pederinin ölümünde sahip olduğu tüm toprakların değerini bir kalıp peynir kadar bile geri vermezse, bir karış toprağı bile geri vermeyeceğini ekledi.
Canterbury Başpiskoposu bu yılın başlarında Henry'den bu özgürlüklerin onaylanmasını talep etmişti; bunun üzerine kralın danışmanlarından biri, zorla kabul ettirilmiş olan bu şeylerin gözlemlenmemesi gerektiğini ileri sürmüştü; ancak Henry, kendisinin ve görevlilerinin buna yemin ettiklerini ve bu yüzden bunlardan kaçınamayacaklarını kuvvetle belirtti; ve ardından krallığında nelerin mevcut olduğunu ve kimlerin buna dahil olduğunu öğrenmek üzere derhal inceleme başlattı ve Paskalya'dan on beş gün sonra bilgilerin ulaştırılmasını emretti.
1225 yılında, halkın parasını çekmek için bu özgürlüklere yeniden riayet edildi ve daha sonra birçok başka vesileyle de bu tekrarlandı. Ancak İngiltere tarihi için görünür durumdadır ki, bunlar hiçbir zaman sadakatle gözlemlenmemiştir.
Louis'nin Konstantinopolis'in ölümü üzerine de ısrar ettiği iddia edilir. Matthieu Paris bu konuda elçilerin İngiltere'ye ne cevap verdiklerini belirtmez. Sadece, başka bir cevap bulamadıklarından geri döndüklerini söyler.
Guillaume le Breton'un, Philippe-Auguste'un zaferleri üzerine bestelediği ve ertesi yılın Paskalya'sından önce VIII. Louis'ye sunduğu şiir, bu prensin İngiltere üzerindeki eski iddialarını hâlâ canlandırdığını göstermektedir. Gelecek yıl savaşın nasıl yeniden başlayacağını göreceğiz; zira 1220 yılında yapılan ateşkes Paskalya'da sona ermişti; her ne kadar Papa III. Honoré bu ateşkesin devam etmesi için elinden geleni yapacağını vadetmiş olsa da. Papa bu konuda 25 Ekim'de, hem taç giyme töreni hem de babasının ölümü üzerine VIII. Louis'ye yazmıştı.
Paris Piskoposu Guillaume, Philippe-Auguste'un Saint-Cloud'daki cenaze törenine katıldıktan sonra bu yılın 23 Kasım'ında öldü. Kendisi, Auxerre bölgesindeki Seillenay veya Seignelay senyörü olan Bouchard'ın oğluydu. İlk olarak Auxerre Piskoposu olmuştu; ve Paris kilise meclisi Pierre de Nemours'un yerine bir piskopos seçilmesi konusunda anlaşamayınca, Dimyat kuşatmasında ölmüş olan Pierre'in

halefi olarak, Papa III. Honoré (kendisinin seyahat etmek zorunda kalmasına rağmen) onu bu makama getirdi; zira İtalya'ya gitmişti ve 1220 yılında orada bir piskoposluğu kabul etmişti. Burayı üç buçuk yıl boyunca yönetti. Auxerre Kroniği bu piskopostan övgüyle bahseder ve Auxerre kilise meclisi onun anısını yaşatmak ve övmek konusunda hemfikirdir. Ölümünden sonra, Chartres Dekanı Barthélemy, aynı yıl Paris Piskoposu yapıldı. Ve bu yıl içinde, tamamen kendine özgü olan, Bethlehem adıyla anılan piskoposluğun başlangıcı görülmektedir. Anlatılana göre Guy adındaki bir kont, Kutsal Topraklardan dönerken yanında Bethlehem Piskoposu Renier'yi getirmiş ve piskoposluk haklarını ona devrederek onu Clameci'deki bir hastaneye yerleştirmişti. O zamana kadar, orada piskoposluk yetkilerini kullanmasını engelleyecek hiçbir şey yoktu. Ancak Guy, bu kuruluşun her zaman bir piskopos tarafından yönetilmesini istedi, öyle ki gelecek yıllarda Clameci'deki bu hastanenin yöneticileri Nevers kontlarının aday göstermesiyle Bethlehem Piskoposu unvanı altında kutsanacaklardı; buralar ne bir toprağa, ne bir din adamına, ne bir halka ne de piskoposa eşlik etmesi gereken diğer haklara sahipti.

LXXXIII.

Languedoc Savaşlarının Durumu. – Albigeoislar bir papa seçerler.

Yukarıda, Philippe-Auguste'un ölümü sırasında, papa tarafından görevlendirilen yirmi yedi piskoposun, Albigeois cemaatinin durumunu görüşmek üzere Paris'te toplandığını belirtmiştik. Savunmasını üstlenmekle suçlanan bu heretikler, Louis'nin 1219 yılında Toulouse'u almak için gösterdiği beyhude çabadan sonra daha da güçlenmişlerdi. Aynı 1219 yılında ve onu takip eden iki yıl boyunca birçok yerin yönetimini ele geçirmişlerdi, ki bu durum Montfort'lu Amauri'nin taraftarlarının günahlarından çok, ünlü babasının yerine geçen Amauri'nin güçlerinin azlığına bağlanıyordu.

Albéric, 1221 yılında, kilisenin on beş yıl (veya doğrusu on iki yıl) içinde Albigeoislar üzerinde yaptığı neredeyse tüm fetihleri kaybettiğini ve aynı zamanda Doğu'da Dimyat'ı yitirdiğini kaydeder. Papa Honoré, bu durumdan son derece etkilenerek, Reims, Sens ve Bourges başpiskoposluklarına elçiler vasıtasıyla talimat vererek Katoliklerin işlerini düzene koymalarını istedi; ve 10 Temmuz 1221'de Philippe'e yazarak, bu üç başpiskoposu kendi otoritesiyle desteklemesini ve bu konunun dinini, şerefini ve vicdanını yakından ilgilendirdiğini düşünmesini rica etti. Ona aynı konuda 1 Şubat 1222'de yeniden yazdı.

Bahsettiğimiz bu üç piskoposun yanı sıra, 1221 yılında, daha önce Cîteaux rahibi olan Kardinal Conrad adında bir başka elçi daha gönderdi; onun dindarlığı çeşitli eski ve modern yazarlar tarafından övülmektedir. Kendisi 5 Şubat 1220'de (yani 1221'de) Carcassonne'da bulundu, tıpkı senetlerde Amauri de Montfort'un, Languedoc'ta kurulmuş olan İsa Mesih Tarikatı'na (l'Ordre de la foy de Jésus-Christ) yaptığı bağışlarda görüldüğü gibi. Bu belge hakkında hiçbir şey anlamıyorum.

Genç Raimond ve Roger Bernard, 1222 yılında Toulouse ve Foix kontları olarak babalarının yerini aldıklarında, piskoposların kendilerine karşı başlattıkları savaşı sürdürdüler. İlki, Amauri'yi, Penne d'Ageois önünde kurduğu kuşatmayı kaldırmaya mecbur etti. Bir ateşkes yapıldı ve taraflar barışı görüşmek üzere Saint-Flour'da,

diğeri ise Sens'da toplandılar. Amauri ve Raimond, Carcassonne'da arkadaş gibi bir araya geldiler ve birinin kız kardeşini diğeriyle evlendirmekten bahsettiler. Ancak günahları cezalandırmak isteyen Tanrı, bu müzakerenin umulan başarıya ulaşmasına izin vermedi ve savaş yeniden başladı.
Albigeoisların heretikliği, isimleri altında söylediğimiz gibi, Avrupa'nın çeşitli yerlerine yayılmıştı. Dalmaçya, Hırvatistan ve Bulgaristan'a kadar çok yayılmıştı ve orada da aynı şekilde bu hastalıktan etkilenenler bulunuyordu; öyle ki heretikler kendilerine bir şef seçme özgürlüğünü aldılar, ona kendi papaları dediler ve ona tüm taraflardan danışmaya geldiler. Carcassonne asıllı olan Barthélemi adındaki bir kişi, kendisini adeta sahte bir papa gibi konumlandırmıştı. Kendisine Porlus adındaki bir şehirde bir makam kurmuştu, burası şüphesiz Dalmaçya'daydı ve Toulouse'u ziyaret etmeye gelip bu heretiklerin ilk piskoposunu oraya yerleştirmişti. Mektuplarının başına şu ibareyi koyarak her yere gönderiyordu: Barthélemi, gerçek inancın hizmetkarlarının hizmetkarı, piskoposlara, kiliselerin kurucularına vb. Elçi Conrad, bu kargaşaya çare bulmak ve Albigeoisları ilgilendiren hususları düzenlemek amacıyla 6 Temmuz 1223'te Sens'da bir konsil toplamaya karar verdi; onlara karşı, eğer gelmezlerse başpiskoposa ve onun tebaalarına itaatsizliklerinden ötürü papanın onları cezalandıracağı tehdidinde bulunduğu mektubunu yazdı.
Aynı şekilde Fransa'nın diğer piskoposlarına da yazdı. Mektup 2 Temmuz tarihini taşımaktadır. Ancak bu, konsil tarihi olan 6 Temmuz'a çok yakındı. Bu yüzden bazıları bunun 2 Haziran olarak okunması gerektiğine inanır. Konsil görünüşe göre Sens'dan Paris'e aktarıldı, çünkü Philippe-Auguste yeni ölmüştü. Zira konsili toplatan bizzat kendisiydi ve Mantes'da 14 Temmuz'da ölmüştü. Fransa piskoposlarının bu genel meclisinin toplandığı yer hakkında bir kayıt bulunmamaktadır. Sadece, antipapa veya daha doğrusu Barthélemi tarafından kışkırtılan kargaşanın, aynı Barthélemi'nin ölümüyle bastırıldığı bilinmektedir. Kardinal Conrad, Toulouse kontundan hiçbir umut kalmadığını görünce, İtalya'ya geri dönmek için izin istedi; ve papa ona 10 Eylül tarihli mektubuyla bu izni verdi; kendisi 14 Aralık'tan önce Roma'ya ulaşmıştı.

LXXXIV.

Papa, Louis'yi Amauri de Montfort'un Languedoc üzerindeki haklarını kabul etmeye zorlar.

Amauri, Languedoc'ta savaşı sürdürmek zorunda kaldığını görünce papaya başvurdu ve Kral Louis'nin kendisine yardım etmesini sağlaması için ona yalvardı. Papa onu cesaretini toplamaya güçlü bir şekilde teşvik etti ve muaflar da dahil olmak üzere Fransa'daki din adamlarından onun için yirmide bir oranında vergi toplanmasını emretti. Ancak özellikle, Amauri'nin Languedoc üzerinde sahip olduğu hakkı Louis'ye kabul ettirmek için çalıştı; zira Amauri bunu krala devretmeye hazır olduğunu beyan etmişti.
Philippe-Auguste, elçi ve piskoposlar tarafından Amauri adına kendisine teklif edilen bu hakkın devrini kabul etmeyi hiçbir zaman istememişti; buna dair belge hâlâ elimizdedir; ve o dönemde Toulouse piskoposu olan ve heretiklere karşı son derece hararetli bir mücadele yürüten Foulque, bizzat kralın kendisine şöyle dediğini

duyduğunu aktarır: Kral, kendi ölümünden sonra din adamlarının hem oğlunu hem de kendisini Albigeois meselesine girişmeye öyle bir zorlayacaklarını görüyordu ki; oysa kendisi gibi zayıf ve hassas bir haldeyken bu savaşın yorgunluğuna uzun süre katlanamayacağını ve çok geçmeden öleceğini, bunun ardından da krallığın bir kadının ve bir çocuğun ellerine düşerek yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalacağını belirtmişti. Olay, onun bu tahminlerini çok geçmeden fazlasıyla doğruladı.
Louis, kendi saltanatının başlangıcından itibaren Languedoc savaşı için büyük bir gayret göstermişti; fakat din adamlarının ve diğerlerinin, sırf kendi kutsama töreninde bulunabilmek ve bağlılık yemini edebilmek amacıyla (belki de bu görevleri yerine getirmek için) bu savaşı yüzüstü bıraktıklarını görünce, kendisinin işlerine zarar vermektense onların kalmasına kolayca izin verdi. Kendisi de bu savaşa dahil oldu ve babasının hayır işleri için bıraktığı paradan Amauri'ye on bin mark gümüş gönderdi; bu paranın, görünüşe göre, Philippe'in diğer tüm vasiyetlerinden önce, haksız yere alınan, gasp edilen veya adaletsizce alıkonulan şeylerin iadesine hizmet etmesi için vasiyet ettiği yirmi beş bin markın bir parçası olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Guillaume le Breton, bu iki meblağı birbirinden ayırıyor görünmektedir. O, Carcassonne kuşatmasını kaldırmak amacıyla Amauri'ye eşini ve kendisine ait diğer şeyleri, Albigeoisların ülkesini ve mülklerini geri alması için yirmi bin livr parisi verildiğini söyler; çünkü bu paranın, söz konusu kadının serbest bırakılmasına hizmet ettiği düşünülmektedir.
Kardinal Conrad, geri dönüşünün hemen ardından papa ve kardinallere, kralın Albigeois işini tamamen üstlenmeye hazır olduğuna inandıracak şekilde rapor verdi. Bu yüzden papa, 13 Aralık tarihli bir mektupta ona bir kelimeyle değindikten sonra, ertesi gün daha geniş bir mektup yazdı ve bu mektupta ona, çok dindar prenslerin halefi ve her zaman dindarlık içinde yetişmiş en hristiyan kral olarak, kendi vicdanı gereği heretikleri kökten kazımakla yükümlü olduğunu hatırlattı; Albigeois kışkırtıcıları ki bunlar, bunca çabadan sonra Katoliklerin elinden geriye kalan azıcık şeyi de çekip almaya ve sadece Fransa'da değil tüm Kilise'de imanı tehlikeye atmaya hazırdılar; eğer kral onun bu hakkın devrini kabul etmesi ricasını reddedecek olursa, Roma Kilisesi'nin ona tüm konularda her türlü tavsiyeyi ve yardımı sunmaktan geri durmayacağını, Raimond ve destekçileri gibi aforoz edilmiş olanlara karşı bunu yapacağını bildirdi.
Bourges ve Langres piskoposları o sırada Roma'da bulunduklarından, Honoré onları bu mektubu götürmekle görevlendirdi ve itaat yükümlülüğü gereği, 12 Aralık tarihli bir kararla bunu şahsen Louis'ye götürmelerini, kralın tebaası olan şansölye Guérin'e de bu işe katılması için emir vermelerini buyurdu; zira bu üç din adamının kralın gözünde ne isteneceğini ona kabul ettirebilecek nitelikte olduklarına inanıyordu. Odon'un kardeşi olan bu Bourges Başpiskoposu Simon, Paris'in ünlü bir piskoposuydu. Bu kiliseyi 1218 yılından 8 Ağustos 1232 tarihine kadar yönetti. Kendi eyaletini ziyaret ederken, heretikleri takip ettiği bir asker grubu eşliğinde seyahat ettiği iddia edilir. Langres Piskoposu ise 1218 yılından 1232 yılına kadar hüküm süren Hugue de Montréal'di.

LXXXV.

Amauri, çeşitli çabalardan sonra, Languedoc'u terk etmek zorunda kalır.
Amauri, Languedoc üzerindeki iddialarını Louis'ye devretmek konusunda giderek daha fazla zorunluluk altında kaldı. Savaş yeniden başlamıştı; Toulouse Kontu Raimond, Trencavel'in vasisi ve Foix Kontu olan Roger Bernard ile birlikte Carcassonne'u kuşattı, burası daha önce Béziers ve Carcassonne vikontu olan Raimond Roger'nin mülküydü. Kuşatma uzun süre devam etti. Fakat nihayet Amauri, krallık tarafından bu savaş için kendisine verilen on bin mark gümüş sayesinde görünüşe göre geçimleri sağlanan birçok şövalyenin eşliğinde yardıma ulaştı. Buna rağmen hiçbir meydan savaşı gerçekleşmedi; ve kontlar kuşatmayı kendi başlarına kaldırdılar.
Amauri daha sonra birliklerini, adı belirtilmeyen güçlü bir şehre doğru götürdü; fakat yağmurlar, kötü hava şartları ve yiyecek eksikliği bu yeri veya başka herhangi bir yeri ele geçirmelerini engelledi; öyle ki hiçbir şey yapamadan Carcassonne'a geri çekilmek zorunda kaldı. Onun, Albigeoislara karşı Fransa'dan getirdiği güçleri artık elinde tutamayacağına inanılıyordu; ve nitekim yiyecek ve asker eksikliği yüzünden bunu gerçekten de başaramadı.
Kendisini takip eden bu şövalyelerden yaklaşık yetmiş kadarı, Fransa'ya geri dönerken yolda Toulouse kontuyla karşılaştılar; öyle ki içeridekilerin silahlarını ve savaş atlarını kendilerine teslim etmelerini kabul etmelerini istediler. Kont onları esir almak istedi; bu durum onları kendilerini savunmaya mecbur bıraktı ve kendilerini öyle iyi savundular ki kontu kaçmaya zorladılar, onu uzun süre takip ettiler ve aralarında kendi silahlarını taşıyan Avignon'lu bir Bernard'ın da bulunduğu kişileri öldürdüler ve kendi kalelerine zaferle geri döndüler. Amauri'nin elde ettiği bu küçük avantajlar her ne kadar bir nebze başarı getirse de, tüm ülkenin kendisini terk etmesini ve düşmana boyun eğmesini engelleyemedi. O sırada hâlâ hatırı sayılır bir kontluğa sahip olan Melgueil (veya Montpellier) sakinlerinin adı özellikle zikredilmektedir. Papa onlara bu konuda tehdit dolu mektuplar yazdı; ve Raynaldus'un iddia ettiğine göre, Melgueil piskoposu kendisini papa adına Melgueil senyörü gibi konumlandırmıştı, ki bu hususu ileride incelemek durumunda kalacağız.
Halkların bu saf değiştirmesi, Amauri'yi ülkede kalıp Carcassonne'u savunma imkanından yoksun bıraktı. Bu durum onu, bir barış veya ateşkes düşünmeye mecbur etti; Narbonne Başpiskoposu bu amaçla Uzès, Nîmes, Béziers ve Agde piskoposlarını topladı. Bu başpiskopos, Cîteaux'nun eski rahibi olan ünlü Arnaud'ydu, kendisi savaştan önce Albigeoislara karşı imanı vaaz etmişti, haçlıların başlıca şeflerinden biri olmuştu ve ardından 1212 yılında başpiskopos yapılmıştı. Kendisi, Toulouse kontlarına karşı Narbonne'un dünyevi senyörü olduğunu iddia ediyor ve bu kontlar kendilerini Narbonne kontları unvanıyla adlandırdıkları için, şehrin vikontu Aimeri tarafından kendisine bağlılık yemini edilmesini sağlamıştı. Bu yerler Albigeoisların üzerinde çok az çaba ve masrafla fethedilmişti. Ve o bizzat bu konuda, babasının ve kardeşinin, dinin ve evinin düşmanları arasında kendisini yalnız bırakmak istemediklerini beyan eden belgeleri sunmuştu.
Bu durum şüphesiz o dönemde gerçekleşti, zira Vikont Trencavel, Raimond Roger'nin oğlu olarak, 1209 yılında babasından alınan Béziers şehrini yeniden ele geçirdi.

Amauri, az önce bahsettiğimiz mektubun ulaştığı sırada Languedoc'tan çekilmek üzereyken durumu açıkça fark etmiş görünüyor; Kral VIII. Louis'ye, Narbonne, Nîmes, Uzès, Agde ve Béziers piskoposları vasıtasıyla yazıyordu. Bu mektup aslında Amauri'nin geri çekilişinin bir savunuşudur; ve bu piskoposlar, Amauri'nin Carcassonne ve diğer yerleri korumak için elinden gelen her şeyi yaptığına, bunun için her türlü çabayı, tüm ihtiyatı, tüm bilgeliği ve tüm gücü gösterdiğine tanıklık etmektedirler; kısacası, buranın kaybı için ona hiçbir kusur yüklenemeyeceğini belirtirler. Ve nitekim bu durum, onun gibi savaşta bilge, yiğit ve deneyimli bir adam için başka türlü gerçekleşemezdi.
Piskoposlar mektuplarını, kralı gelmeye ikna etmek amacıyla bitiriyorlardı. Mektup Montpellier'den yazılmıştır ve yıl belirtilmemiştir; ancak bunun 1224 yılında yazıldığından şüphe edilemez. Bu mektup, Comptes Odası'nın (chambre des comptes) eski bir sicilinden alınmıştır ve bu sicilin başlığı şudur: Hoc est registrum curiae Franciae domini regis, de feudis et negotiis senescalliarum Carcassonae, et Bituricensi, et Tholosani, et Caturcensi, et Ruthenensi.

LXXXVI.
İsa Mesih'in 1224. Yılı.

Louis, Amauri'nin haklarını kabul eder. – Papa başka bir yol dener ve Toulouse kontu Raimond'u destekler. – İngiltere ile yapılan ateşkesin uzatılması kralı zorunlu kılar. – Louis bunu reddeder.

Amauri, Şubat ayında Bourges ve Langres piskoposlarıyla birlikte Roma'dan dönerek kralın huzuruna Paris'e gelmişti; bu piskoposlar kralı Amauri'nin haklarını kabul etmeye zorluyorlardı. "Dindarlığı," der Puy-Laurent, "ve cesareti," kralın bunu kabul etmesini sağladı. Nitekim elimizde, o yılın Şubat ayında Amauri tarafından yapılan ve Languedoc üzerindeki tüm hakkını kendisi ve mirasçıları adına sonsuza dek Louis'ye ve onun haleflerine devrettiğini ilan ettiği devir belgesi (l'acte de la cession) bulunmaktadır; "ancak şu şartla ki, papa ona henüz ifade edilmemiş olan bazı şartları tanıyacaktır."
Kral, bu şartları papadan elde etmek üzere Bourges ve Langres piskoposlarını zaten Roma'ya geri göndermişti; onlarla birlikte, 1219'da piskopos olan, 1239 veya 1234'te ölen Pontigny rahibi Gautier de gitmişti. Bu üç din adamı Roma'daydılar; orada sundukları teklifler papa ve kardeşleri (kardinaller) tarafından büyük bir özenle incelendi ve sonunda papa işi bağlayarak, Langres ve Chartres piskoposları vasıtasıyla krala mektup yazdı. Bourges Başpiskoposu ise kendi özel işleri için Roma'da kaldı; ve iki piskopos, papanın cevabıyla birlikte 4 Nisan'dan önce yola çıktılar.
Papa, hemen ardından İmparator II. Frédéric'ten de büyük bir mektup aldı; imparator, 1223'te Doğu'ya geçmek üzere ettiği yeminle yükümlü olduğundan, Aziz-Jean yortusunda (24 Haziran) oraya gitmek niyetindeydi ve papanın tüm sadıkları bu sefere katılmaya teşvik etmesini rica ediyordu. Raynaldus tarafından aktarılan bu mektup, 4 Mart'ta Katanya'da (Catane) verilmiştir.
Papa bunun üzerine yeni elçisi Kardinal Conrad'ı Porto piskoposu olarak Fransa'ya ve Almanya'ya göndermeye karar verdi. Ona Frédéric'in mektubunu krala göstermesi

için verdi ve krala hitaben 4 Nisan tarihli ikinci bir mektup yazdı; bu mektupta kralın tüm otoritesine ve gücüne başvurarak, Kilise'ye boyun eğmeyi teklif etmiş olan Raimond'a karşı öfkesini dindirmesi için ona yalvarıyordu; zira Raimond'un bunu yürekten arzuladığı ve Kilise'ye teslim olmaya zaten hazır olduğu belirtiliyordu. Papa, kralın Tanrı ile ve Kilise ile gerçek bir barış yapmasını, heretiklerin ülkeden sürülmesini, din adamlarına uğradıkları haksızlıklar ve zararlar için tazminat ödenmesini, gelecek için güvence verilmesini ve Amauri'nin onuru ile çıkarlarının son derece korunmasını talep ediyordu; papa özellikle, Fransızların İspanyollarla barış içinde kalarak Filistin'e yardım edebilmelerini istiyordu. Papa, elçi olarak atanan Kardinal Conrad'ın şahsını krala tavsiye ediyor ve özellikle kral ile İngiltere kralı arasındaki ateşkesin uzatılması hususunda onu dinlemesini rica ediyordu.
Conrad Roma'dan hareket ettiğinde, yani Palmiye Pazarı'ndan önceki Pazar günü olan 8 Nisan'da (veya takip eden Pazartesi günü), Agde'de bulunan Raimond, şehrin birçok sakinini kendisine bağlılık yemini etmeye ve surlar üzerine kendi sancaklarını dikmeye zorladı; öyle ki kendisini buranın gerçek hakimi gibi gösterdi; oysa o sırada Agde piskoposu olan Thédise ve selefleri buranın vikontu ve senyörüydü.
Raimond'un bu eylemi, takip eden 5 Haziran'da, Narbonne Başpiskoposu Arnaud ve Maguelone (veya Montpellier) Piskoposu Thédise tarafından usulsüz ve gayrimeşru ilan edilerek kınandı ve Thédise kendi hakkında korundu. Bu Thédise, Albigeois tarihinde ünlü bir isimdir ve onun hakkında pek çok şey bulunabilir. 1213'te piskopos olmuş ve 30 Mayıs 1236'da, bugün bile mucizelerle desteklendiği iddia edilen bir azizlik mertebesinde ölmüştür.
Elimizde, Agde kanonlarının ve senyörlerinin meclisiyle birlikte 18 Nisan 1226 tarihinde yapılan ve haleflerini her yıl on iki yoksulu beslemeye ve benzer şekilde yılda bir kez giydirmeye mecbur bırakan bir belge bulunmaktadır.
Amauri'nin Languedoc üzerindeki haklarını krala hangi şekilde devrettiğini söylememiştik. Papa bizzat Philippe-Auguste'e ve VIII. Louis'ye bu devri kabul etmelerini tavsiye etmişti. Bu yüzden onun bunu onaylayacağından şüphe duyulamazdı. Ve nitekim Louis, onun cevabını beklemeden, Languedoc savaşına hazırlanmak için çoktan büyük harcamalar yapıyordu. Ancak Mouskes, papanın krala Amauri'nin devrini bırakmasını söylediğini aktarır; yani kralın, Raimond'un Kilise'ye kendiliğinden boyun eğeceğini umduğunu belirtir. Raimond'un teklifi, daha önce de söylediğimiz gibi sunulmuştu ve ileride göreceğimiz üzere daha da genişleyecekti. Ancak kralın daha fazlasını yapmak istediği iddia edilir; kendisi ve İngilizler, Fransa'ya karşı savaş korkusuyla krala çok şey vermişlerdi ve papaya teslim olmak için bu hakları aramışlardı. Eğer o yüzyılın tarihçilerine inanacak olursak, bu durum hiç de alışıldık değildi.
Louis bu tarz bir hareketi çok kötü karşıladı ve öyle öfkelendi ki, saraydan (salondan) hemen çıkılmasını ve orada büyük sayıda toplanmış olan tüm din adamlarının dışarı çıkarılmasını emretti; bu durum herkesi son derece şaşırttı. Yine de kralın Languedoc işine çok fazla kapılmadığı görüldü; Amauri'nin devrine, unvanına ve Toulouse kontu üzerindeki iddialarına, 1226 yılı başında Louis'ye yapılan yeni devre kadar görünüşte sadık kaldı. Ancak kralı şüphesiz en çok sarsan şey, İngiltere ile savaşı sürdürmek konusunda kendisine getirilmek istenen zorunluluktu.

Elçi nihayet saraya ulaştı ve görevini yerine getirdikten sonra, özellikle kralı İngiltere kralı ile ateşkese zorlamak veya fethedilen toprakları ona geri vermesini sağlamak konusunda bastırdı.
Louis, bu teklifler karşısında son derece öfkelenerek, ne birine ne de diğerine rıza göstermeyeceğini beyan etti ve parlamentoyu, yani krallığın piskoposları ile baronlarının meclisini bitirmek istedi; görünüşe göre kral bu yıl meclisi 5 Mayıs'ta toplamıştı; her ne kadar bir yazar bu çağrıyı elçi Conrad'a atfetse ve ona genel konsil unvanı verse de.

LXXXVII.

Toulouse Kontu, Montpellier Konsili'nde Kilise ile Uzlaşır.

Kral, memnuniyetsizliğine rağmen, şüphesiz Conrad'a bu mecliste Languedoc hakkında duymak istediği şeyi yapma izni vermişti; Conrad, Papa Honoré adına, Toulouse Kontu Raimond'un inancında katolik ve ortodoks olduğunu ilan etti ve Albigeois savaşı için Lateran Konsili'nde tanınan endüljansı (günahların bağışlanması hakkını) yeniledi veya askıya aldı. Conrad daha sonra geri çekildi ve Almanya'ya giderek Kutsal Topraklar için bir haçlı seferi vaaz etti.
Papa, Raimond ile diğer Albigeoisların Kilise'ye sundukları barış şartlarını inceleme görevini Narbonne Başpiskoposuna verdi ve piskoposa ne yapması gerektiğini bildirdi. Piskopos ayrıca kont ile din adamları arasında bir uzlaşma bulunmasını da istiyordu.
Toulouse ve Foix kontları ile Béziers vikontu Trencavel, o yılın Mayıs ayında, Montpellier'de Narbonne kilisesinin arşivlerinde hâlâ saklanan belgenin (Catel'in dediğine göre) gösterdiği üzere, heretikleri kovmak, mülklerine el koymak ve onları bedensel olarak cezalandırmak üzere söz verdiler.
Bu konferansın ardından, Montpellier Konsili'nde din adamlarına ait olan şeyleri geri vermeye ve bunları hemen yerine getirmeye söz verdiler; belki de üzerlerine gelen ordu korkusundan ötürü bunu yaptılar, zira ordu Poitou'da güçlerini topluyordu. Raimond tarafından 1 Ağustos 1224 tarihinde Carpentras Piskoposuna yapılan çeşitli toprak iadelerine dair bir belge Montpellier'de bulunmaktadır.
Bu konferansta Toulouse kontu lehine kimsenin bulunmadığı görülmektedir; bu yüzden onun çıkarları tam olarak korunamadı. Şüphesiz bu meclise atıfta bulunarak, 5 Haziran 1224 tarihinde Narbonne Başpiskoposunun, Raimond'un 8 Nisan'da Agde kontu olarak yaptığı şeyi iptal ettiği veya bozduğu belirtilmelidir.
Bu konferanstan sonra, Arnaud Montpellier'de Meryem Ana'nın Göğe Kabulü yortusunun (l'Assomption) sekizinci gününde tüm piskoposları, rahipleri ve diğer din adamlarını topladı. Arles ve Aix başpiskoposları da buraya katıldılar. Toulouse ve Foix kontları, Béziers vikontu ile birlikte heretikleri yok etmek için sınırsız bir istek gösterdiler; Albéric'in dediğine göre, barış yapmayı arzuluyorlardı ve yine de açıkça veya gizlice heretik kalmaya devam ediyorlardı. Montfort kontu oraya şahsen kimseyi göndermedi. Ancak konsile çok sert bir mektup yazarak, piskoposlardan inanç için her zaman gösterdikleri gayreti göstermelerini rica etti; Raimond ile onun zararına hiçbir anlaşmaya varılmamasını istedi; zira kendisi ne kadar yıpranmış olursa olsun, yakında tam bir zafer kazanmaktan geri durmayacağını, çünkü kralın onun

savunmasını üstlendiğini belirtti. Kont, kendi çıkarlarının Kilise ve inanç çıkarlarıyla aynı olduğunu ve bunun kanıtlanamayacağını düşünüyordu; nitekim kral, Frédéric'in kendisine yardıma geleceğine dair verilen güvenceye rağmen sultanın teklifini kabul etmeyi reddetmişti. Kont, Toulouse kontunun şartları yerine getirilmediği takdirde, sahip olduğu bu hakkın devrinin henüz gerçekleşmemiş olduğunu iddia ediyordu.
Bu konsilin belgelerinden geriye hiçbir şey kalmamıştır, ancak Raimond tarafından Narbonne Dükü ve Toulouse Kontu unvanıyla edilen yemin elimizdedir. O, heretiklere karşı Kilise'nin inancını korumaya, kendi topraklarında barışı sürdürmeye, kanunsuz ve inançsız haydutları (routiers) kovmaya, din adamlarına haklarını ve özgürlüklerini geri vermeye ve kiliseler ile kontluğa verilen zararları tazmin etmek üzere farklı vadelerde yirmi bin mark gümüş ödemeye söz veriyordu. O, Montfort'lu Amauri'nin, Roma Kilisesi adına ve Fransa kralı vasıtasıyla, kendi babasının ve babasının pederi de dahil olmak üzere yaptığı tüm eylemleri onaylayacağına dair güvence veriyordu. Ve Montfort'lu Amauri'nin şahsında hiç kimse bulunmadığından, Raimond piskoposlar önünde delegeler göndermeyi ve bu konudaki her şeyi ve diğer tüm hususları onlarla birlikte karara bağlamayı kabul etti.
Raimond, piskoposun kendi piskoposluk bölgesinde seçeceği arzulara göre, henüz kiliselere iade edilmemiş olan şeylerin iadesini tamamlamaya söz verdi. Ve nihayet, her şeyi tamamen papanın ve kralın takdirine ve iradesine bırakarak, krala tüm güvenceleri vermeyi kabul etti.
Toulouse'un sadakatine dair bir madde bulunuyordu ki, orada bu yeminin 25 Ağustos 1224 Pazar günü edildiği belirtilmektedir; Albéric bunu konsilin kendi günü olarak işaret eder. Mektup Narbonne Başpiskoposu Arnaud'ya hitaben yazılmıştır ve kont tarafından hem kendisi hem de adamları, yani vasalları, şövalyeleri ve o zamandan beri valeler (valets) veya uşaklar olarak adlandırdığınız adamları adına verilmiştir. Foix kontu ile Béziers vikontu da bu sadakat yeminini kabul ettiler; ancak kendilerinin özellikle bu yemini ettiklerini beyan etmekten geri durmadılar. Tarihçiler, Arnaud'nun Toulouse kontu ve baronlarının bu yeminini kabul ettiğini belirtirler; ve eski bir kroniğe göre, Albigeoislar konsilde aforozdan kurtarıldılar ve inanca yeniden kabul edildiler. Ancak bu durumdan herkes memnun kalmadı; Arles Başpiskoposunu mecliste Kilise'yi satmakla ve ezmekle suçlayanlar oldu. Bu başpiskopos, Hugue Béroardi idi. Bu kiliseyi 1218'den 18 Kasım 1232'ye kadar yönetti. Konsil tarafından, Toulouse'lu Saint-Saturnin ve Caumes abbasi ile birlikte, bu konuda ne yapıldığını papaya bildirmek üzere görevlendirildi.
Raimond'un ödemesi gereken meblağ için, bazıları bunun on beş bin mark olduğunu ve bunun İngilizlerin sahip olduğu kırk bin marka denk geldiğini söylerler; ancak ben bunun ne anlama geldiğini anlamıyorum: fakat kralın kırk bin markı olduğu, bunun belki de kırk bin livr olduğu, bunun da yirmi bin mark ettiği belirtilir. Nitekim Philippe-Auguste'un vasiyetinde, Saint Louis'nin kurtarılması için bu miktarın yer aldığı görülür; bu mark iki livreyi veya kırk parisi kapsıyordu. Aynı meblağın heretiklerin unutulmasıyla ödendiği bilinmemektedir; ancak konsilin, bu toplanan paranın oradaki kiliselere dağıtılmasını emrettiği belirtilir.

Montfort'lu Amauri, 1224 yılının Kasım ayına ait bir belgeyle Toulouse kontu unvanını taşımaya devam ediyordu; bu belgede, kendisine karşı elinde bulundurabileceği koruma hakkını Bergerac senyörüne devrediyordu.
Raimond'un Bertrand Auquel adında bir kardeşi vardı ve bir başka eski kroniğe göre, Albigeoislar Aralık 1224 tarihli bir belgeyle, Bourniquel, Mont-Clair ve Salvagnac şatoları ile senyörlüklerini ona verdiler. O, aynı hakları Comtesse (Contoresse) adındaki eşiyle, Maffroy de Rabasteins'in kızıyla birlikte paylaşıyordu. Bu kardeşin tarihin geri kalanında adının geçtiğini görmüyorum.

LXXXVIII.

Kralın kardeşi Philippe'e verilen büyük apanaj. – Flandre Kontu Ferrand hapisten çıkarılabilir.

Kral VIII. Louis'nin kardeşi olan Philippe, bildiğimiz gibi, eşi vesilesiyle Boulogne Kontu olmuştu ve 1223 yılı sonuna doğru Boulogne'a ilk ciddi girişini gerçekleştirmişti; o sırada törenle kabul edilmişti. Philippe-Auguste ona, bunun yanı sıra, Mortain kontluğunu, Marolles'u ve Domfront'u, Coustantin (Cotentin) ülkesiyle birlikte vermiş ve sekiz bin livr parisi gelir bağlamıştı.
Louis, tahta çıktığında, Mortain ve Domfront (aşağı Normandiya'daki) üzerindeki bu bağışı yüksek adalet hakkıyla birlikte onayladı; ancak Mortain üzerindeki krallık haklarını saklı tuttu ve Coustantin (Cotentin) bölgesinin yerine ona Clermont kontluğunu (Beauvaisis'deki) ve Dammartin'in dörtte birini verdi; tüm bunları Philippe-Auguste satın almıştı; ayrıca Aumale kontluğunu, Mortemer şatosu hariç tutulmak üzere ve diğer bazı hizmetleri saklı tutarak devretti; Flandre kontu Renaud'nun, yani Boulogne kontunun kayınpederinin, Caux bölgesinde sahip olduğu her şeyi ona verdi; tüm bunları yüksek adalet hakkıyla birlikte teslim etti; bu toprakları tacın feodal egemenliği altında ve eşinin haklarına halel gelmeksizin, onun haleflerine krallık apanajı (mülkü) olarak iade edilmek şartıyla bağışladı. Philippe'in bu bağış belgesi, 1224 yılının Şubat ayında Melun'da verilmiştir. Elimizde aynı aya ait, Paris'te verilmiş bir başka tanınma belgesi daha bulunmaktadır; burada kardeşinin Yahudilerin borçlarını kendi topraklarında tahsil etmekten geri durduğu belirtilmektedir. Bu belge şubat ayına, yani Caux bölgesinde Gautier, Caumont senyörü tarafından verilen belgeden hemen sonrasına aittir.
Philippe'in kayınpederi Renaud, Ferrand gibi hâlâ esaret altında yaşıyordu; Flandre kontesi olan eşi Jeanne, Ferrand'ın salıverilmesi için her türlü girişimde bulunuyordu. Papa Honoré III bu konuda ona 8 Nisan 1223'te yazmıştı ve barışı kolaylaştırmak amacıyla, kralın ricası üzerine, Reims Başpiskoposu Guillaume ile Senlis Piskoposu Guérin'e yetki vererek, kontun taahhütlerine sadık kalmaması veya sözünü yerine getirmemesi halinde onu aforoz etmelerini ve topraklarını enterdi (dini yasak) altına almalarını istemişti. Philippe-Auguste, bu anlaşma tam olarak sonuçlanmadan önce ölmüş ve Ferrand hapiste kalmıştı. Honoré, onun bu sefaletine acıyarak, VIII. Louis nezdindeki girişimlerini yeniledi ve bazı nüshalara göre 22 Nisan'da, diğerlerine göre ise 20 Şubat 1224'te ona yazdı. O, aynı zamanda Reims ve Senlis piskoposlarına da benzer terimlerle yazdı; onlar da haleflerine bu yetkiyi devrettiler ve kontu, sansürler vasıtasıyla krala borçlu olduğu sözü yerine getirmeye mecbur bıraktılar.

Birçok tarihçi de bu dönemde krala yazarak kontun salıverilmesini talep etti. Flandre kontu Ferrand'ın ancak VIII. Louis'nin ölümünden sonra serbest bırakıldığı bilinmektedir.
Hainaut yıllıkları, Padova'lı Saint Antoine'ın, kordelya tarikatından bir rahip olarak, Ferrand'ı ilk adıyla andığını ve Lizbonlu olduğunu, o sırada bu kilisede mucizeleriyle çok ünlü olduğunu, kontu görmeye gelip onunla konuştuğunu ve Flandre ile Fransa arasındaki savaşı önceden bildirdiğini kaydeder; bu aziz ve lütufkâr rahibe büyük saygı gösterildiği, onun doğumu itibariyle bu azizin altında yer alan kontun durumuna acıdığı ve esaretinin Louis'ye çok pahalıya patlayacağını belirttiği, bu yüzden kralın ona daha yumuşak davranmasını sağladığı ve onun tüm gün boyunca dört kordelya rahibi tarafından ziyaret edilmesine izin verildiği eklenir.

LXXXIX.

Papa, Konstantinopolis İmparatoru Robert için yazar. – Vasiyetler vb.

Papa, bu yılın 20 Mayıs günü, Kraliçe Blanche'a hitaben Konstantinopolis İmparatoru lehine yazdı; Courtenay'li Robert, bildiğimiz gibi, bu tacı 1220 veya 1221'de miras almıştı ve Asya Grekleri tarafından, yani imparatorları Jean Ducas tarafından çok sıkıştırılıyordu. Honoré, Kraliçe Blanche'dan bu prense güçlü bir şekilde yardım etmesi için kral nezdinde ricacı olmasını istedi; zira bu imparatorluk tamamen Fransızlar tarafından kurulmuş ve desteklenmişti. Bu mektubun nasıl bir sonuç verdiğini göremiyoruz.
Honoré, aynı yılın 5 Aralık gününde, Rouen Başpiskoposuna, dekanına ve hazinedarına talimat vererek, Caux bölgesindeki Eu şehrinde cesedi yatan ve o sırada mucizeleriyle ünlü olan Dublin Başpiskoposu Saint Laurent hakkında bilgi toplamalarını istedi. Kendisi 21 Ocak 1225'te kanonize edildi; oysa Danimarka'daki Roschild başrahibi Guillaume, başlangıçta Sainte-Geneviève'in bir seküler kanonuydu ve ardından reformu kabul etmişti; kendisi Eugène III tarafından 1147'de Saint-Victor'un düzenli rahipleri arasına alınmıştı.
Bu yılın Şubat ayında kral, İomblières Başrahibi ile yapılan anlaşmayı, Noyon Piskoposu Gérard ve bir diğeri vasıtasıyla onayladı; Cîteaux tarikatına bağlı Cour-Dieu başrahibi ile yapılan anlaşma da Orleans piskoposluk bölgesindeydi.
Béthune senyörü ve Arras avukatı Daniel, uzun süre Artois'da, Lys ile Flend re arasında kalan ve Trenc-Bérenger olarak adlandırılan toprakları üzerinde yüksek adalet hakkı iddia etmişti. Ancak o zamandan beri bu toprağın krala ve onun mirasçılarına ait olduğunu kabul etti ve 1224 yılının Mart ayında Saint-Germain-en-Laye'de verilen belgede bunu onayladı; burası onların uzun süredir ikametgâhıydı ve orada bulundukları sırada Saint-Cyr'deki dindar kadınların ekmek ve şarap öşrünü (ondalık vergisini) ödemekle yükümlüydüler. Bu belgede ve diğer birçok belgede, yağma, cinayet ve kundakçılık vakalarının özellikle yüksek adalete ait olduğu belirtilmektedir.
Kral 30 Nisan'da Beauce'daki Sermaise'de bulunuyordu; ancak Mayıs ayında Paris'teydi; burada Nesle'li Jean, Noyon Piskoposunun huzurunda Erei ormanlarındaki av hakkı konusunda onunla anlaştı.

Sens piskoposluk bölgesindeki Chateau-Landon yakınlarında, Loing üzerindeki Cercanceau (Sakra-Cella) manastırının rahipleri, kendi bağlarındaki öşür haklarını ve paraları topladıklarında, bunları hemen krala getirirlerdi; bu durum onların krallık mülkiyetinde (en qualité de maistre du pays) olduklarının bir kanıtı gibiydi; ve kral da onlara sadaka olarak bir hak tanımıştı; belgede bu rahiplerin başka hiçbir şey iddia edemeyecekleri belirtilmektedir. Bu belge 1224 yılının Mayıs ayına aittir.
Aynı Mayıs ayında, Gui de Châtillon, krala karşı borçlu olduğu bağlılık yeminleri konusunda Champagne kontu ile uzlaştı. Bu belgeden Nevers kontluğunun kısmen Champagne'a tabi olduğu görülmektedir.
Kral bu dönemde, Guillaume de Maimières'den, Montreuil şatosunu satın aldı. Belge 1224 yılının Haziran ayına aittir ve Paris'te verilmiştir; böylece ayın başına doğru hareket ettiği anlaşılmaktadır; zira kralın 25 Mayıs'ta Poitou'da savaş yürütmek üzere Tours'da bulunduğu görülecektir.
Aynı ayın 29. gününde, Verneuil'de, kız kardeş Giluide adında münzevi bir kadın öldü; onun hakkında bazıları olağanüstü şeyler söylerken, diğerleri onun lanetlenmiş olduğunu iddia ediyordu. Albéric, onun kralın ve piskoposun emriyle sık sık gözlemlendiğini söyler; ancak bir şeyin kanıtlanıp kanıtlanmadığını belirtmez.

XC.

Louis, papanın muhalefetine rağmen İngilizlerle savaşa karar verir.

Fransa ile İngiltere arasındaki ateşkes, daha önce de belirttiğimiz gibi, bu yıl 14 Nisan'a denk gelen Paskalya Yortusu'nda sona ermek üzereydi. Papa Honoré, 13 Eylül 1223 tarihinde Louis'ye mektup göndererek, Albigeoisları alt etmek için daha fazla imkân bulabilmesi amacıyla bu ateşkesi uzatmasını istemişti; hatta bunun kendisinden ricası olduğunu daha önce de yazmıştı. Kardinal Conrad'ı gönderirken, 4 Nisan 1224 tarihinde bu piskoposun bu konuda kendisine söyleyeceği şeylere tam bir itimat göstermesini rica etmiş ve Conrad'a, en azından yeni bir ateşkesin kabul edilmesi için kralı zorlama emri vermişti.
Raynaldus, papanın kralı bu uzatmaya zorlamak için babası Philippe'in bunu vaat ettiğini hatırlattığı, fakat tarih taşımayan bir mektubun özetini aktarır. Papa ayrıca ona, 1223 yılındaki Ferentino Konferansı'nda, kutsal topraklara yardım edilebilmesi amacıyla tüm prenslerin barış içinde yaşamalarını emrettiğini bildirdi. Ateşkes sona erdiğinde papa ona yeniden yazarak, Kral Henry'ye saldırmaması ve iki krallığın huzurunu bozmamasından ötürü ona yalvardı. Bununla da yetinmeyerek, babasının fethetmiş olduğu şeyleri İngilizlere geri vermesi konusunda Louis'yi zorlamayı amaçladı. Louis, daha önce de söylediğimiz gibi, papanın kendisinden ruhani otoriteyi hiç ilgilendirmeyen bu tarz şeyleri talep etmesini çok kötü karşıladı. Fransa baronlarının 1203 yılında Philippe-Auguste'a, papa veya herhangi bir kardinal tarafından İngiltere ile barış veya ateşkes yapmaya zorlanmasına izin vermemesi konusunda tavsiyede bulunduklarını bilmemesi imkânsızdı. Bourgogne dükünün, Nevers, Soissons, Beaumont, Boulogne ve Sancerre kontlarının, Couci ve Dampierre senyörlerinin ve hatta Valois, Champagne ve Blois konteslerinin bu konuda yaptıkları belgeler hâlâ elimizdedir. Onlar bu belgelerde, eğer papa bu

konuda krala karşı bir şiddete başvurmak isterse, tüm güçleriyle krala yardım edeceklerine söz vermektedirler.
Papanın Louis üzerinde kurmaya çalıştığı bu tahakküm, eğer İngiltere'den büyük meblağlar aldığı doğruysa, onun için daha da iğrenç ve daha da hissedilir bir durumdu. Her ne olursa olsun, Kardinal Conrad papanın niyetlerini maruz bıraktıktan sonra, kral öfkeyle ne bir ateşkes ne de bir barış kabul edeceğini, aksine İngilizlere karşı sert bir savaş yürüteceğini ilan etti; babasının fethettiği feodal mülkleri İngiltere kralının elinden geri almak ve hatta İngiltere üzerindeki haklarını aramaya devam etmek istediğini belirtti. O, öfkesinin ötesinde, 5 Mayıs'ta Paris'te toplanan ve kendisine ateşkesi uzatmayı kesinlikle tavsiye etmeyen baronlarının kararlılığına uyuyordu.
Kral, krallığının geliştiğini görüyordu; o esnada sıkıntı içinde olan tek eyalet, yani Languedoc ise artık barıştan başka bir şey solumuyor gibi görünüyordu; öyle ki İngiltere, aksine, henüz on altı veya on yedi yaşlarında, çeşitli hizipler tarafından çalkalanan genç bir prens tarafından yönetiliyordu ve Fransa'nın gücüne karşı koyacak durumda değildi. Matthieu de Westminster, Louis'nin kendilerine ülkede karışıklık çıkarma sözü veren bazı İngiltere baronlarıyla zaten gizli bir anlaşma içinde olduğunu iddia eder, nitekim öyle de yaptılar.
İngiltere'nin Roma'daki elçileri, papanın bu ateşkes konusundaki tavsiyelerine uymayı bizzat reddetmişlerdi. Böylece Louis, İngiltere kralı Henry'nin Fransa'da sahip olduğu feodal mülkleri ele geçirme ve yargı kararıyla tacına müsadere etme hakkına sahip olduğunu iddia etti; burası amcası Jean'ın, yeğeni d'Artus'un ölümünden ötürü mahkum edilmesiyle elinden alınmıştı; nitekim şair Nicolas de Braie ile Rochellaislar da buna inanmaktadır. İngiltere tebaasının, kralın topraklarında tahribat yaratarak ilk önce savaşı başlattıkları eklenir.
Papa, Fransa'da savaşın başlamasından ötürü çok üzüldü ve 3 Ağustos tarihli mektubuyla, dualarına ve kutsal toprakların yardımına çok az değer verilmesinden ötürü Louis'ye sitem etti; ayrıca onun barış için çıkardığı kararnameye aykırı davrandığını belirtti. Louis'nin papanın bu otoritesinden ötürü sarsılıp sarsılmadığını bilmiyorum; fakat ona oldukça sıra dışı bir mektup yazdı; bunu aktaran Raynaldus mektuba tarih koymamıştır. Kral mektupta öncelikle İngiltere ile yapılan ateşkesin sona erdiğini, Poitou'yu kendisine ait bir mülk gibi ele geçirmeye gittiğini beyan etmek zorunda olduğunu belirtir; ve İngiltere'nin Kilise'nin bir feodal mülkü olmasına şaşırarak, Henry'nin kendi tebaasından feodal mülkünün bir parçası olarak asker göndermesine şaşırır; eğer o Kilise'nin bir vasalı olarak hareket ediyorsa, papanın otoritesiyle bunu yapıyor demektir; bu yüzden ondan Fransa'ya karşı Kilise'nin bir feodal mülkünün kullanılmasına daha fazla izin vermemesini rica eder; eğer Henry bunu kendi adına yapıyorsa, kendisinin de ona karşı koymak için en iyi bulacağı yolları seçmesini kötü karşılamamasını ister.

XCI.

Hugue, La Marche Kontu, ve Aimeri, Thouars Vikontu, Louis'ye boyun eğerler; kral Niort'u alır.

Mayıs ayından itibaren Louis, itaat edenlerin en güçlüsü olan La Marche Kontu Hugue de Lusignan ile görüştü; o sırada Guyenne'de İngilizlere bağlı olan Hugue, Lusignan'a ve Poitou'daki diğer birçok toprağa sahipti; ve bunun ötesinde, İngiltere kralı Henry'nin annesi ve Angoulême kontluğunun varisi olan Kraliçe Isabelle ile evlenmişti; ayrıca ilk kocası Kral Jean'dan Angoumois üzerinde bir çeyize sahipti; Saintes, Niort, Saumur, Beaufort ve Beaugé şehirleri Anjou'da, Chasteau-du-Loir ise Maine'de bulunuyordu ve Trou (ne olduğunu bilmiyorum) da buna dâhildi. Şair Guillaume le Breton, Bordeaux'nun da Kral Jean tarafından evlilikle verildiğini söyler. Kadın şüphesiz İngiltere'de tahsis edilmiş başka bir şeye sahipti.
Bu kont ile yapılan anlaşma Bourges'da gerçekleşti. Kont geldi ve tacına tabi olan feodal mülkleri için krala bağlılık yemini etti, kralın seçimine göre kendisine hoş gelecek kırk vasalını güvence olarak vermeyi taahhüt etti; kont anlaşmaya aykırı davrandığı takdirde bu vasallar kralın hizmetine girmek üzere yemin edeceklerdi; ayrıca Lusignan şatosunu Pierre, Bretagne Kontu'na teslim etmeyi, kralın burayı elinde tutmasını ve ardından kontun rızası olmadan İngiltere ile hiçbir barış veya ateşkes yapmamasını vadetti. Bu boyun eğmenin karşılığı olarak Isabelle, İngiltere üzerindeki mülkleri karşılığında Fransa'da sahip olması gereken hakları kaybetti ve kralın elinde bulundurduğu Touraine'deki Langest kontluğuna, yine de tahkim etme yetkisiyle sahip olması kararlaştırıldı; Saintes'ı koruyacak ve geri kalan her şey için, fethedildiği takdirde Oleron adasına sahip olacaktı ve kendisine yılda iki bin livr parisi gelir bağlanacaktı; ancak Bordeaux yeniden kralın gücüne geçerse, bu harcamalarla birlikte kontluğa sahip olacaktı; rüsumlar ve vasalların bağlılık yeminleri hariç tutulmak üzere, Bordeaux'ya üç fersah mesafede veya daha uzakta olanlar ve bu durumda kontun krallığa iki yüz bin livr ve Langest için tazminat ödemesi gerekecekti. Louis'nin bu hakları oğlu Alphonse'a, Isabelle'in kızı olan kızıyla nişanlandığı esnada vermeyi düşündüğü ve büyük oğlu Hugue'ün Isabelle ile evleneceği iddia edilir. Aynı Mayıs ayında, Louis Limoges sakinlerine Tours'a gelerek, babalarının Jean-sans-Terre'e (Yurtsuz Jean) karşı verilen müsadere kararı uyarınca görevlerini yerine getirmelerini emretti.
Louis daha sonra vasalları vasıtasıyla İngilizlere saldırmaya başladı; ve ardından bizzat sefere çıktı, ona Pierre, Bretagne Kontu eşlik ediyordu; özellikle bu savaşı kendisine tavsiye etmiş olanlar arasında Philippe, Boulogne Kontu, Normanlar, Flamanlar, Picardlar, Champenoislar, Bourguignonlar ve Rhône civarında yaşayanlar bulunuyordu. Onların buralarda hangi niteliklere sahip olduklarını bilmiyorum. Şair, bu halkların her birinin kendine özgü niteliklerini yükler.
Thibaud, Champagne Kontu da oraya katıldı. Kral, haziran ayı ortalarında Paris'e geri döndü, orada Montreuil kalesini satın aldı. Fakat aynı ayın 25'inden itibaren Tours'daydı ve yanında çok sayıda piskopos, baron, çavuş ve şövalye bulunuyordu. Guillaume le Breton, Tours'da Thomars (Thouars) kuşatmasıyla savaşa başlanması gerektiğini işaret etmişti, buranın vikontu Hameric veya Aimeri, şüphesiz İngiltere tarafını tutuyordu. Ancak bu vikont hemen kral ile anlaştı ve bir yıl boyunca onunla ateşkes yaptı, bu süre zarfında tebaası krala karşı silah taşımayacaktı. O ayrıca boyun eğmeyi, kendisi ve vasalları için krala bağlılık yemini etmeyi ve ateşkesten on

beş gün sonra Tours kontuna bağlılık bildirmeyi vadetti, her ne kadar İngiltere kralı onu bu yükümlülükten muaf tutmamış olsa da.
Hugue ve Raimond de Thouars, Aimeri'nin kardeşleriydi ve vikont öldükten sonra onun yerini alacak olan kişi, onunla yapılan barış anlaşmasını sürdürecekti ve krala bağlılık yemini edecekti. Bu anlaşma Haziran ayının 24'ünde, apud Monsteriolum Castrum, belki de Tours yakınlarındaki Montreuil-Bellay olan ve kontun 15 gün boyunca kalacağı yerde yapıldı; ve kral oraya 3 Temmuz'da ulaştı. Savari de Mauléon, Poitou'da Henry adına burayı komuta ediyordu, uzlaşma yoluyla burayı teslim etti ve tüm garnizonuyla birlikte, Saint-Jean-d'Angeli veya Saintes hariç, hiçbir şehirde Toussaint (Tüm Azizler Yortusu) gününe kadar kalmamak üzere serbest bırakıldı, orası La Rochelle idi. Kral, Niort sakinlerinin imtiyazlarını aynı 1224 yılında onayladı; ve orayı tahkim ettikten sonra, Saintonge'daki Saint-Jean-d'Angeli önüne geldi ve burası neredeyse hiç zorlanmadan teslim alındı.

XCII.
La Rochelle Kuşatması ve Alınışı.

Daha sonra La Rochelle önüne kuşatma kuruldu; burası o dönemde tüm dünyada zenginlikleri ve halkıyla ünlü bir şehirdi, İngiltere krallarının olağan sığınağıydı ve onların Fransa'ya gönderdikleri orduların merkeziydi. Rochellaislar, daha önce de söylediğimiz gibi, savaşı ilk başlatanlar olmuşlardı ve kralın gücünü bildiklerinden, şehirlerini tahkim etmekten ve her türlü mühimmatı sağlamaktan geri durmamışlardı. Savari de buraya, Niort'tan çekildikten sonra gelmişti; ve orada yanında üç yüz şövalye ve diğer birçok uşak (servientes) bulunuyordu. Orada ayrıca İngiltere'den gönderilmiş olan yüz şövalye de vardı ve bunlar içeri girenlerin bir parçasıydı.
Kral, kuşatmaya 13 Ağustos'ta başladı; fakat o bizzat kenti takip eden ayın 3'ünde işaretledi. Kuşatma uzun sürdü, öyle ki 15'ine gelindiğinde burası teslim oldu. Temmuz ayında, La Rochelle önünde ordugâh kurulduğunda, Saint-Jean-d'Angeli sakinleri lehine, Paris'te Louis ve Alphonse, Poitiers kontu tarafından onaylanan bazı belgeler bulunmaktadır; bir diğeri ise kral tarafından Port-Royal'li rahibelere, Bouchard de Marli tarafından Esdrone ve Galardon topraklarından yapılan bir bağış için verilmiştir; ve bir diğeri de Thibaud, Champagne Kontunun, kralın sevgisi için, kuşatmanın sonuna kadar onunla kalacağına dair verdiği sözü içermektedir; ve kral ona bundan ötürü gönüllü olarak hak tanımıştı, öyle ki bu durum bir emsal teşkil etmeyecekti.
Kuşatılanlar dokuz gün boyunca veya en fazla on sekiz gün boyunca kendilerini "çok güçlü bir şekilde" savundular; kralın tüm çabalarına rağmen hem karadan hem de denizden onlara büyük bir zarar veremediler; fakat on sekizinci gün, yani 2 Ağustos Cuma gününe denk gelen günde, Paris'te üç kraliçenin katıldığı büyük bir kortej düzenlendi: Philippe-Auguste'un dul eşi Ingeburge, VIII. Louis'nin eşi Blanche ve Jean de Jérusalem'in eşi, Blanche'ın yeğeni olan Bérengère de Castille. Bu kortej Notre-Dame'dan başladı ve Saint-Antoine-des-Champs'a kadar gitti. Tüm dini topluluklar orada bulundu. Herkes çıplak ayakla ve gömlekle yürüdü, hatta üç kraliçe bile.

Ertesi günden itibaren şehir sakinleri arasında bölünme baş gösterdi, şehir bu bölünme yüzünden teslim oldu. Bu bölünmenin nedenleri olağanüstüdür; zira İngiltere'den La Rochelle'e gönderilen sandıkların ve çuvalların para yerine taş, kum ve toprakla dolu olduğu; bunun da İngiliz tebaasını ve Poitevin şövalyelerini hayal kırıklığına uğratarak teslim olmaya mecbur bıraktığı söylenir. Şair Guiart bu olayı tamamen böyle aktarır. VIII. Louis'nin tarihçisi bunun kesinlikle böyle olduğunu doğrular. Diğer tarihçilerin bundan bahsettiğini görmüyorum. İngiltere'yi yöneten Hubert de Bourg'un bu yüzden suçlandığı ve sandıkları kumla doldurarak parayı kendisine saklamakla itham edildiği kesin gibidir; o ise bu sandıkları gönderdiğini kesinlikle reddetmiştir ve şehrin teslim olmasının sadece burjuvaların ve ülkenin diğer insanlarının sadakatsizliğinden kaynaklandığını iddia etmiştir. Matthieu Paris, kuşatılanların kralın kendilerine teklif ettiği para yüzünden teslim olduklarını ve kendilerini İngilizler tarafından terk edilmiş gördüklerini söyler; İngilizler o esnada, ileride göreceğimiz gibi, bir iç savaşla meşguldüler. Matthieu de Westminster ekler: Videntes se de promissa pecunia delusos. Walsingham ise Savari'nin ihanetini suçlar. Nangis sadece, kuşatılanların hiçbir yardım umudu kalmadığı için teslim olduklarını söyler. Nicolas de Braie, şehirden Henry'ye elçiler gönderildiğini fakat hiçbir şey elde edemediklerini belirtir.

Burjuvalar, şehirde bulunan İngilizlerden ayrıldılar ve onların teslim olmalarını istediler. Yine de onlara kendi bagajlarıyla birlikte çekilme hakkı tanıyan bir anlaşma yaptılar. Onlar ayrıca kendileri ve mülkleri için kraldan tam bir güvence aldılar; Nicolas de Braie'ye göre kral, şehri elçilerinin teslim olmasını talep etmek üzere gönderdiğinde burjuvaların canını bağışlamıştı.

Tarihçiler şehrin 3 Ağustos'ta teslim olduğunu söyleseler de, meclisin bu tarihte teslim olmaya başladığı anlaşılmaktadır. "Çünkü elimizde La Rochelle belediye başkanı ve meclisi tarafından edilen sadakat yemini bulunmaktadır, bu yemin 43 Ağustos Salı gününden sonrasına ait değildir." Ben Rochellaisların ne demek istediklerini anlamıyorum, zira convention uyarınca krala ve onun mirasçısına söz verdiklerini belirtmektedirler.

Rochelle, Saint Louis'nin kardeşi Alphonse'a Poitou kontluğu unvanı altında verdiği toprakların bir parçasıydı. Fakat sakinleri buna rıza göstermişlerdi. Louis, Rochellaislara hak ve imtiyazlarını onaylayan veya genişleten bir belge verdi; ve 1224 yılının Ağustos ayına ait bir başka belgeyle, Boulogne Kontu olan kardeşi Philippe'in, Champagne Kontu Thibaud'nun, Hugue de Lusignan'ın, La Marche Kontunun, Enguerrand de Couci'nin, Robert, Dreux Kontunun, Pierre, Bretagne Kontunun, Gui, Saint-Paul Kontunun, Gautier, Blois Kontunun, Jean, Chartres Kontunun ve diğer senyörlerin, kendi emriyle Rochellaisların bu sözleri yerine getirmelerini gözeteceklerine dair yemin ettiklerini beyan etti; ve Fransa Connétable'ı Matthieu de Montmorency de çeşitli örneklerle bu yeminleri etmişti. O, Canterbury'li Saint Thomas onuruna kurulan ve bu hizmeti yürüten Chauvrec'li Amauri'nin mülkü olan La Rochelle kilisesine bir bağışta bulundu; bunu Poitiers kontu olan oğlu Alphonse 1241 yılında onayladı.

XCIII.

Louis her konuda Garonne nehrine kadar boyun eğer; İmparator ile görüşür.
La Rochelle'in ele geçirilmesi, Louis'yi 15 Ağustos'tan önce, hiç kan dökülmeksizin tüm Poitou'nun efendisi yaptı; ve bu ülkenin tüm soyluları ona sadakat güvencelerini verdiler. Oleron Adası, daha ağustos ayından itibaren, La Marche kontuna sadakat yemini etti; Louis, Bourges Antlaşması ile burayı mayıs ayında ona vermeyi vaat etmişti. Bir tarihçinin, bu Guienne köşesinde uzun süre saklanan İngilizlerin La Rochelle'i kaybederek tüm Fransa Krallığı'ndan tamamen kovulduklarını neden söylediğini bilmiyorum. Çünkü Garonne'un ötesindekiler olan Gasconlar, her zaman İngilizlerin egemenliği altında kaldılar. Limousin, Périgord ve Guienne'in diğer tüm senyörlerine gelince, hepsi Louis'ye sadakat yemini ettiler. Saint-Macaire ve de la Réole şehirleri ona tabi idiler. Louis bu yıl, iki mektupla la Réole'ün ayrıcalıklarını onayladı ve burayı hiçbir şekilde elinden çıkarmayacağına söz verdi.
Savari de Mauléon, söylediğimiz gibi, İngilizlerle birlikte ayrılmıştı ve Henri'den yardım istemek üzere deniz yoluyla İngiltere'ye gidiyordu. Ondan şüphelenen İngilizler onu gizlice tutuklamak istediler; fakat bunu öğrenen ve Henri'nin kendisinden ihanetle şüphelendiğini düşünen Savari, gemisini geri döndürdü, Fransa'ya döndü ve böylece kendisini İngilizlerin elinden kurtararak tamamen Louis'ye bağlandı ve Noel'de ona biat etti. Louis ona korumaları için askerlerle birlikte La Rochelle'e yakın adaların yönetimini verdi. Monfort'lu Simon'a karşı 1212 yılında Toulouse kontuna yardıma gelen, Pierre adında bir Vaux-de-Cernai keşişi, bu Savari'ye apostat (dinden dönmüş), şeytanın oğlu vb. demektedir.
Bu başarılardan sonra, Louis Fransa'ya ve Aziz Martin gününden önce Paris'e zaferle döndü. 18 Kasım'da Meuse kıyısındaki Barrois'da, Henri'nin Almanya Kralı olan amcasıyla görüştüğü Vaucouleurs'e büyük bir törenle giriş yaptı. İki devletin işleri hakkında epey müzakere ettiler, fakat ya hiçbir şey ya da çok az şey kararlaştırdılar ve her biri kendi yoluna döndü. İmparatorun ne kendisine ne de adamlarına İngiltere ile hiçbir ittifak yapmayacağına dair söz verdiği, Frédéric ile Kasım 1224'te yapılan bir antlaşma bulunmaktadır.
Aynı yıl, kontun bu vergi gelirini almış olduğu gerekçesiyle ne La Marche kontu ne de kontes bu vergi gelirini (régale) alamadı. Bununla birlikte, bu Bernard 1219'da piskopos olmuştu. 22 Temmuz 1226'da krala eşlik ettiği Avignon kuşatmasında öldü. Orléans piskoposluğundaki Cour-Dieu manastırı başrahibi ve keşişleri, 1224 yılına ait bir beratla, tebaalarının (kendi elleriyle çalışanların) Bois-Commun malikanesindeki ormandan odun toplayamayacaklarını, ancak krala angarya (taille) veya diğer yükümlülükleri borçlu olmayanların toplayabileceğini kabul ettiler. Aynı yıl kral, Lira Benediktenlerine, Évreux piskoposluğundaki Rille üzerinde yirmi sekiz arşınlık orman ve bazı gelirler verdi; bu, onların Breteuil ormanından aldıkları avlanma hakkından vazgeçmeleri karşılığındaydı. Bu yıl ayrıca Flanders kontesi Jeanne ile vasalı Nesle'li Jean arasında büyük bir anlaşmazlık yaşandı. Jean, kontesin kendi sarayında kendisine adalet sağlamasını talep ettiğini, oysa kendisinin iki şövalyenin huzurunda kral tarafından yargılanması gerektiğini iddia ediyordu. Kral onu bu amaçla sarayına getirtti. Kontes duruşmaya katıldı; ancak akranları (pairs) tarafından yargılanması gerektiğini ileri sürerek davanın ertelenmesini talep etti, yani Champagne kontesinin davasında 1216'da Bourgogne dükü tarafından ertelendiği

gibi Flanders akranları tarafından ertelenmesini istedi; ve bu durum başka duruşmalarda da gerçekleşmişti. Bununla birlikte, burada bunun gerekli olmadığına karar verildi. Kraliyet sarayı, Nesle'li Jean'ın Flanders kontesinin adaletinden kaçındığını kanıtlamak istediğini, dolayısıyla davanın kontesin sarayına geri gönderilmemesi gerektiğini beyan etti.
Davanın devamında, bu hükmün şansölye, içki kâhyası (bouteiller), oda hizmetçisi (chambrier) ve konstable (başkomutan) ile birlikte Fransa akranları tarafından verildiği söylenmektedir. Taraflar, bu son dördünün kralın ev içi görevlileri (officiers domestiques) olduğunu, bu nedenle akranları yargılamak söz konusu olduğunda akranlarla birlikte hareket etmemeleri gerektiğini iddia ediyorlardı. Bu görevliler ise kanunun kendilerine bu hakkı verdiğini savundular; ve sarayın kral tarafından, dolayısıyla akranlardan ve bu görevlilerden oluştuğu şeklinde karar verildi.
Bu kararla, akranların kendi aralarında eşit olan ve aynı senyöre bağlı olan kişileri yargılayabilecekleri, Fransa akranlarının ise aslen doğrudan tacın yetkisinde olan büyük feodal mülkleri (fiefs) ellerinde bulunduranlar olduğu yargısına varılabilir. Şansölyenin o dönemde akranlar sarayına başkanlık etmediği, konstablinin ise orduları komuta etmediği durumlarda akranlar sarayında yer almadığı; ayrıca birinin kralın beratlarını mühürlemek, diğerinin ise kralın kendi mal varlığından veya parasından sağlanan birlikleri komuta etmek için görevlendirildiği sonucuna varılabilir.
Kral bu yıl, Sainte-Geneviève de Paris başrahibi Herbert'e, sadece Rosny'deki tebaalarının cezalandırılması için bir hapishane yapma izni verdi; ve başrahip bir beratla, bu hakkın ne Rosny'deki kişileri ne de Rosny dışındaki kişileri alıkoyma veya hapsetme hakkı doğurmayacağını kabul etti.

XCV.

Faucase de Bréauté İngiltere'yi karıştırır; cezalandırılır.

O dönemde, kralın izniyle ve onun hoşuna gittiği sürece otuz iki kişinin mal varlığına el koymuş olan, Papa IX. Gregorius'un izniyle mitre (piskoposluk başlığı) ve yüzük taşıma hakkı elde eden bu cerahatli piskopos Herbert veya Hébert hakkında bir bilgi bulunmaktadır. O, 1222 civarında başlamış ve 1240 civarında ölmüştür.
Bir tür kronikte, Reims başpiskoposu Guillaume'un, Reims kanonlarının (katedral din adamları) ayrıcalıklarını koruyacağına dair yemin etmeyi uzun süre reddettikten sonra, nihayet bu yıl, Paris parlamentosunda Decreto senatus parisiensis ile verilen bir kararla buna zorlandığı yazılıdır.
Şimdi, İngiltere kralının La Rochelle'e yardım etmesini engelleyen şeyin ne olduğunu anlatmak gerekir. Fransa ile olan ateşkes sona ermişti ve İngiliz kralı, daha önce de epey bir kısmını kaybettiği gibi, elinde kalanları da kaybetmekten korkarak, yavaş yavaş büyük bir parti topladı; piskoposlarını ve baronlarını, Trinity'nin sekizinci gününde (yani 16 Haziran'da), Northamptonshire bölgesinin başkenti olan Northampton şehrinde topladı; amacı Fransa'ya karşı koymanın yollarını aramaktı. Fakat yukarıda tövbesinden bahsettiğimiz bu Faucase veya Faucon de Bréauté'nin cüretiyle durduruldu.

Bu adam, çok sayıda kişinin mallarını yağmalayarak zenginleşmiş, suçlu bulunmuş ve o sırada Henri de Braibroc ve diğer kraliyet komiserlerinin Dunstable'daki sarayda Mercie'deki Bedford kontu aleyhine otuz iki dava açtıkları öğrenilmişti; her bir yağmalama için krala yüz pound para cezası verilmiş ya da malların iadesi istenmişti. Bunu öğrendiğinde, Bedford garnizonuna komuta eden kardeşi Guillaume'a komiserleri Dunstable'da yakalamasını emretti. Komiserler kaçarak kurtuldular, ancak esir alınıp Bedford'a götürülen Henri Braibroc kurtulamadı. Karısı durumu krala haber vermeye gitti, kral bu hakarete çok öfkelendi ve toplanan meclisin tavsiyesi üzerine onu cezalandırmak için her şeyi bırakmaya karar verdi. Hemen Bedford'a yürüdü ve Bréauté'li (aslen Norman olan) Guillaume tarafından komuta edilen garnizonun teslim olmasını istedi, ancak garnizon Faucase olmadan hiçbir şey yapamayacaklarını söyleyerek reddetti. Faucase Galler ülkesine çekilmişti ve Bedford'un bir yıl boyunca dayanacağını umuyordu.
Garnizonun cevabı üzerine, piskoposlar onlara ve Faucase'a karşı aforoz kararları yayınladılar; kralın birlikleri kaleyi kuşattı ve eğer gönüllü olarak teslim olmazlarsa hepsini asacaklarını bildirdiler; tüm bunlara rağmen, kuşatmanın 16 Haziran Perşembe günü başlamış olması, 15 Ağustos'ta sona ermesi ve bu arada Louis'nin La Rochelle'i çoktan almış olması nedeniyle, burası Louis'nin işine yaramış olamaz. Faucase'ın kardeşleri yirmi dört diğer önde gelen kişiyle birlikte asıldı veya daha fazlası.
Faucase sonunda yakalandı ve kardeşi asılırken Bedford'a getirildi, kralın ayaklarına kapanarak af diledi, esir tutuldu ve tüm mallarından yoksun bırakılarak Londra piskoposunun gözetimine verildi; böylece suçlar ve şiddet eylemleriyle yükselenler için büyük bir ibret oldu. Bedford şatosunu güçlendirmek için Saint-Paul kilisesini yıktığı fark edildi: bunun üzerine bir başrahibe, bunun manevi bir kılıç olmadığını, Aziz Paul imgesinden kılıcı aldığını ve ona yapılan hakaretin öcünü almak için şatoyu yıktırdığını söyledi.
Papa'nın hikayede anlatılan bu adamı savunmakta ne gibi bir çıkarı olduğunu bilmiyorum. Ancak Bedford kuşatmasının haberi üzerine, Henri'ye çok sayıda sitemle yazdı, onu Canterbury başpiskoposuna karşı sert davranmakla suçladı ve ona karşı olan aforozları kaldırmasını, krala başka danışmanlar vermesini emretti. Tebaasını korumak için onlara karşı silahlanmayı tavsiye edenleri kınadı, oysa kendisi Fransızlara karşı savunma yapmak zorunda kalmıştı; ve daha önce kendisine bu tavsiyeyi vermiş olan piskoposun, gürültü patırtı dindikten sonra siyaseten yapabileceği en iyi araştırmaları yapmasını, ancak adaleti sürdürmek ve şiddete son vermek üzere krallara komuta eden bir Tanrı'nın rızasının olmadığını söyledi.
Henri, Faucase'ın davasını mart ayında Westminster'da toplanan büyük bir mecliste yargılattı. Krala yaptığı büyük hizmetlerden dolayı ona hayatını bağışladı; ancak onu sonsuza dek İngiltere'den sürgün etti. Ülkeden ayrılırken krallığın ileri gelenlerinin rızası olmadan hiçbir şey yapmadığını iddia ederek protesto etti. Normandy'den geçti, ardından beş kişiyle birlikte hapsedildi; hemen serbest bırakıldı ve İngiltere'deki Fransızlara verdiği zararlar nedeniyle onu astırmak isteyen Louis'nin yanına gitti. Fakat 1217 yılındaki haçlı yemini ve aldığı haç dikkate alınarak Roma'ya gitmesine izin verildi.

Bu durum, onun isyanının Fransa ile anlaşarak gerçekleştiğini iddia eden Westminister'lı Matthieu ile uyuşmamaktadır. Roma'ya varmadan önce birkaç kez soyuldu; ve daha önce İngiltere'nin en zengin senyörü olan bu adam, geçimini sağlamak için dilenmek zorunda kaldı. Oton adında bir adam Roma'ya gelip papa adına para istemek ve her yerde yaptığı gibi haraç toplamak üzereyken, İngiltere'den zaten sürülmüştü. Bu son görevde başarılı oldu; ancak diğeri için, kralla yetinmek zorunda kaldı ve kral ona, krallığının yasalarına ve iyi adetlerine uymak zorunda olduğunu söyledi. Faucase Roma'ya vardığında, sunduğu hediyeler sayesinde geri dönme izni aldı; ve geri dönmek üzere yola çıktı.

XCVI.

İngilizler Fransa'ya karşı büyük hazırlıklar yapıyorlar, ancak bu hazırlıklar pek sonuç vermiyor.

İngiltere'de; fakat 1226 yılında zehirli bir balıktan zehirlenerek yolda aniden öldü, nereye gömüldüğü bilinmemektedir ve büyük bir törenle defnedilmedi. Honoré bu yıl Canterbury başpiskoposu lehine tekrar yazdı.

Bedford'daki şatoda kralın düşmanları aşağılandıktan sonra, devletini barış içinde yönetmeye başladı. Kilise ve laik liderler, her saban başına iki şilin gümüş vergi almasına izin verdiler ve o da büyük şövalyelere her birinin topraklarındaki her bir yaverin (écuyer) haklarını alma yetkisi verdi. Bedford şatosunu tamamen yıktırdı ve bu toprağı, buranın Angers'da olduğunu ve her zaman 1217 antlaşması uyarınca hak sahibi olduğunu iddia eden Guillaume de Beauchamp'a verdi.

İngiltere kralı Henri, Westminster'da krallığın ileri gelenleriyle Noel bayramını geçirdikten sonra, onlardan geçmişte kaybettiği her şeyi, yani mülklerin, hem kilise hem de laik mülklerinin on beşinci kısmını geri almak için tavsiye ve yardım istedi. Bu senyörün, krala hangi şikayette bulunursa bulunsun, onun egemenliği ve itaati altında olduğunu beyan ettiği görülmektedir.

Nihayet Garonne'un ötesinde olan İngiliz kralının kardeşi Richard, yedi ay boyunca kalelerini savundu. Paris'li Matthieu, La Marche kontu olan Hugues'un Poitou'nun diğer senyörleriyle birlikte kuşatmayı kaldırmak amacıyla kralın emriyle geldiğini; fakat Richard'ın onun gelişinden haberdar olarak onu bir pusuda bastırdığını, bozguna uğrattığını ve ardından la Réole ile tüm Gascongne'un efendisi olarak kaldığını savunmaktadır.

Kral VIII. Louis'nin tarihçisi ise aksine, Louis'nin la Réole'ün yardımına mareşalini gönderdiğini ve Richard'ın Dordogne nehrine kadar geri çekilmek zorunda kaldığını, buraya gelenlerin nehir yüzünden ilerleyemediklerini, Limeuil ve Périgord'daki Bergerac'ı aldıklarını belirtir. Réole'e ulaştığında hiçbir şeyin olmadığını ekler: ve sadece İngilizlerin Fransızlarla savaşmaya cesaret edemeyerek adalarına geri döndüklerini ekler.

M. de Thou'nun aktardığı, 1368 yılına ait bir el yazması kronikte de aşağı yukarı aynı şey söylenmektedir. Ancak Liège'li Mais Albéric, la Réole'ün Richard tarafından alındığını ve Dordogne'a kadar her yerin fethedildiğini, oysa bu fetihlerin İngilizlerin o zamandan beri hiçbir fetih yapmadıkları 1242 ve 1252 yıllarında gerçekleşmiş gibi görünmediğini belirtir.

Böylece Richard'ın Fransızlara karşı bir miktar avantaj elde ettiği ve ardından Fransızları kuşatan la Réole kuşatmasına geri döndüğü görülmektedir; o sırada Limeuil'i aldılar ve her biri daha sonra geri çekildi; çünkü kralın 1227 yılına kadar yeni bir başarı gösterdiğini görmüyoruz. Richard İngiltere'ye ancak 1227'de döndü. Salisbury kontu de bu sırada geri döndü, ancak denizdeki şiddetli fırtınalardan sonra Sainte-Vierge'in yardımıyla kurtulduğu iddia edilir. Ré adasında üç gün boyunca saklandı ve Bernardins manastırına sığındı. İngiltere'de öldüğüne dair söylentiler yayıldığı için, Noel civarında oraya ulaştığında her şeyi terk etti ve Hubert de Bourg, baş adalet bakanı ve İngiltere'deki en güçlü adam, Salisbury kontunun yeğeni olan Raymond'un karısıyla evlenmesini istemek üzere bir kadını, bu Salisbury kontunun varisini gönderdi; kadın bilge ve cömert olduğu için kocasından yeni haberler aldığını söyleyerek Raymond'u son derece aşağılayarak reddetti.
Kont saraya döndüğünde, karısını istismar etmek isteyen bu aşağılık adamdan kralın huzurunda adalet talep etti. Bununla birlikte, Hubert'in sunduğu teslimiyet ve hediyelerle sakinleşti ve hatta onun evinde yemek yedi. Ancak zehirlendiği sanılan kont, malikanesine döndükten kısa bir süre sonra hastalandı ve büyük bir törenle öldü. Ona Guillaume Longue-Épée (Uzun Kılıç) denirdi. Kral II. Henri'nin gayrimeşru oğluydu ve Salisbury kontunun amcasıydı. Arkasında iki oğul bıraktı: Guillaume Longue-Épée, ölümünü 1250'de göreceğiz ve Salisbury piskoposu Nicolas. Karısı Ela, büyük bir dindarlık içinde yaşamaya devam etti ve sonunda kurduğu bir manastırda rahibe oldu.
Henri, Fransa'ya karşı koyamayacak kadar zayıf olduğunu görerek, Louis'nin kendisine haksız bir savaş açtığını iddia ederek Papa III. Honorius'a sürekli şikayetlerini iletti.

XCVII.

Papa, İngilizlerden aldıklarını geri vermezse Louis'yi tehdit eder.

Papa'nın Kutsal Topraklar'a yardımı engellediği gerekçesiyle bu savaşa her zaman şiddetle karşı çıktığını görmüştük. Savaşın alevlenmesini engelleyemediği için, onu söndürmek adına elinden geldiğince çalıştı. Raynaldus, papanın bu yıl krala bu amaçla yazdığı çok sert bir mektuptan bahseder ve bize, kendisi zaten çok büyük olan bir gücü aşırı derecede yükselttiklerinde kralların kendilerini içine attıkları tehlikeyi onlara göstermek açısından mükemmel olan, daha da sert ikinci bir mektubun bir kısmını aktarmıştır.
Papa, Tanrı'nın Yeremya'ya yıkma, inşa etme vb. gücünü vermiş olmasını ilke edinerek, feodal ve sivil konularda bile olsa her ölümcül günahı yok etmenin ve kökünü kazımanın ve dolayısıyla bunun için gerekli tüm cezaları uygulamanın papaya ait olduğunu savunur. Ardından hiçbir ayrım yapmaksızın her günahtan bahseder ve Henri'ye karşı yürütülen savaşta bir günah olduğunun düşünülmesi durumunda ve Henri durmaksızın bundan şikayetçi olmayı sürdürürse, Louis onun dualarını küçümsemeye devam ettiği takdirde, kanonik sertliğin kılıcını ona karşı çekmek zorunda kalacağını ekler. Innocentius III tarafından baskı altına alınan İmparator Othon örneğiyle, en güçlü olduğu dönemde Louis'nin fermanı şiddetle çiğnemesi üzerinden, Richard'ın örneğinde olduğu gibi bu sertliğin nelere yol

açabileceğini göstermek ister. Ayrıca Louis'nin Ferentino'da barış için yapılan düzenlemeye uyması konusunda da çok ısrar eder. Sonuç olarak kraldan isteğinin, dualarına ve Ferentino statüsüne rağmen Henri'den aldıklarını ona geri vermesi ve Kutsal Topraklar'ın artık Fransa'nın yardımına ihtiyacı kalmayana dek Henri'ye karşı sahip olduğunu iddia ettiği hakkı takip etmeyi ertelemesi olduğunu belirtir.
Böylece papanın, Louis'nin Henri'ye karşı adaletsiz bir savaş yürüttüğünü ve dolayısıyla papanın hoşuna gitmeyen bu barış ve savaşta, günahın sürekli bir günah olmadığı ya da papanın onu Othon gibi muamele etmekle tehdit ettiği günahın neyden ibaret olduğu konusunda bir varsayımda bulunmadığı görülür. Hatta Honoré'nin başka bir mektupta, savaşın kısmen İngilizlerin hatasından kaynaklandığını kabul ettiğini de belirtmek gerekir.
Papa tehditlerden eyleme geçti; çünkü 1226 yılının 8 Ocak günü, İngiltere kralına Bazas ve Dax piskoposları ile Bazas başdiyakonuna hitaben yazılmış, Poitou, Saintonge, Limousin, La Marche ve İngiltere'yi terk edip Fransa'ya tabi olan diğer komşu eyaletlerin senyörlerine, bir ay içinde kralın itaatine geri dönmelerini, aksi takdirde onları aforoz etmelerini emreden bir yetki verdi.
Bu senyörlerin kendilerine de yazdı; ve Raynaldus, 8 Ocak 1226 tarihli La Marche kontuna hitaben yazdığı mektubun metnini aktarır; ancak burada aforozdan bahsedilmemektedir. İrlanda piskoposlarına, savaşı sürdürebilmesi için Henri'ye para sağlamalarını emretti. Bordeaux başpiskoposunu bazı topraklarından mahrum bıraktıktan ve onun mülklerine serbestçe girme özgürlüğünü savunduktan sonra, papa krala onun lehine yazdı ve geçmiş savaşlarda prelatların Fransa'ya serbestçe gelip gitme özgürlüğüne her zaman sahip olduklarını ona hatırlattı. Bu Bordeaux başpiskoposu, Guillaume de Gébenne adını taşıyordu. 1225 yılının Kasım ayı sonlarında Roma'daydı.

XCVIII.

Papa, Fransa'ya Saint-Ange Kardinali olan Romalıyı gönderir.

Louis papanın öfkesini yatıştırdı, ancak İngilizlerle barış yaparak değil, ileride göreceğimiz gibi Albililere (Albigenses) karşı yürüttüğü savaş sayesinde. Bu savaşlardan birini söndürmek ve diğerini ateşlemek içindi ki Honoré, sertliği kendisini buna mecbur bıraktığı takdirde krala karşı harekete geçme yetkisiyle Saint-Ange Kardinali olan Romalıyı Fransa'ya gönderdi. Prelatlara, piskoposlara ve prenslere hitaben onun lehine birçok tavsiye mektubu yazdı.
Legat (papalık elçisi), Aziz Petrus ve Aziz Paul gününde Tours'a ulaştı ve üç gün sonra, Tours'da kralı bulamamış olmasına rağmen Chinon'da kral ile bir araya geldi; onu Aziz Petrus gününde Chinon'da buldu. Kral orada konstable, şansölye, kardeşi Boulogne kontu ve diğer bazı piskoposlar ve senyörlerle birlikte bulunuyordu. Çünkü o sırada haziran sonunda sona erecek olan ateşkesi yenilemek üzere, Thouars vikontuna saldırmak için birliklerini orada topluyordu.
Legatın ricası, Louis'nin bu ateşkesi 22 Temmuz'a kadar uzatmasını sağladı. Haziran ayında İngiltere ile üç yıllık bir ateşkes imzaladığı da iddia edilir ve belgede bundan bahsedilir. Ancak bu belge hazinenin envanterinde işaretlenmemiştir ve bunun başka bir yıla ait olduğuna dair emareler vardır ya da bu sadece bir projeden ibarettir;

çünkü bu ateşkes ne tarihle ne de temmuz ayında gerçekleşen olaylarla pek uyuşmaktadır. Chinon'dan kral hemen Paris'e döndü ve orada parlamentosunu topladı; burada hazır bulunan Thouars vikontu, 21 Temmuz'da, getirdiği yıldırım gibi mektuplara rağmen, İngiltere'ye zararlı ve utanç verici olan bu eyleme tanıklık eden legat ve baronların huzurunda, krala karşı işlediği suçlar için tazminat ödedi ve biat etti. Orada İngiltere elçileri de hazır bulunuyordu ki onlar da bu biate tanıklık ettiler; bunun belgesi kralın beratlarında hala görülmektedir. 1226'da ölen Thouars'lı Aimery'nin yerine geçen Hugues, Nisan ayında krala sunduğu biat ile görünmektedir. Saint-Ange Kardinalinden bahsetmek durumunda kalacağız; çünkü o Fransa'da birkaç yıl boyunca legat olarak kaldı ve tüm büyük işlerde çok fazla rol oynadı. Adı Romalıydı ve kendi adıyla Romalı diyakon kardinal unvanını taşıyordu, Saint-Ange unvanıyla kardinal oldu. Roma'nın en ünlü ailelerinden biri olan Frangipani hanesindendi ve kral ile bir miktar akrabalığı vardı. 1212 yılında kardinal yapılmıştı. Honoré onu seçkin ahlaka ve dikkate değer bir bilgeliğe sahip bir adam olarak nitelendirir; ve Gregorius IX: Consilio ac discretione conspicuum. Hukukta çok yetenekli olduğu fark edilir, bu durum kralın en zor işlerin yargısını ona bırakmasını sağlıyordu. Guillaume de Puy-Laurent (ch. xxxiv) onun hakkında şöyle der: et vir magnæ discretionis, acceptus Deo et hominibus, atque sufficiens tantis negotiis pertractandis. Papa onun legatlığını tüm Fransa Krallığı'na, Provence'a (yani Languedoc'a) ve Tarentaise, Vienne, Vienne, Arles, Aix, Embrun ve Besançon eyaletlerine yaydı; ve ona buralarda uygun göreceği her şeyi yapma yetkisi verdi. Yetkisini 15 Şubat gibi erken bir tarihte vermişti; ancak legat, şüphesiz bir süre sonra yola çıkmış olmalı ki haziran ayının sonuna doğru kralın yanına ulaştı. Beauvais'de kordelyaları (Fransisken keşişleri) yerleştirdi, onlar ki kendi dualarını üzerine, Saint-Vaast başrahibi ve Saint-Thomas küratörü ile manastırlarında görülen bir şapel üzerinde anlaştılar. Bu, kilise yetkililerinden izin almadıkça ayin dinlemek için çan çalmamak; bayramlarda kilisenin sunduğu sunuları ve mumları almamak, ancak bunları kendileri için ayin dinlemek üzere saklamak; interdit (dini faaliyetleri durdurma) ve aforoz kararlarına uymak şartıyla onlara verilen bir görevdi; aksi takdirde şapel Saint-Thomas küratörüne ve Saint-Vaast bölümüne ait olacaktı, onlara değil, ancak onlara ayin için gerekli cemaat hakları bırakılacaktı; şapellerinde hiçbir zaman bir sadaka kutusu bulundurmayacaklar ve hiçbir genel kurulu orada toplayamayacaklardı; ve bu şartlardan ne kendileri ne de başkaları tarafından muaf tutulmak istemeyeceklerdi, şapelin kurulduğu yer piskoposun olacaktı, piskopos onları oradan çıkarabilecekti ve kendisini tatmin etmedikleri takdirde onları cezalandırabilecekti. Bu belge, Ağustos ayında Beauvais'de, o yerin piskoposu olan Miles de Nanteuil'ün huzurunda, legat Saint-Ange Kardinali adına düzenlenmiştir. 19 Ekim Pazar günü Reims'te, Amiens piskoposu Besançon başpiskoposu için (de Villa Abbatis) Abbeville'li Jean'ı kutsayan da bu legattı. Onun kutsal yaşamı olan, vaaz vermek için mükemmel bir teolog olan bir adam olduğu kaydedilmiştir. Paris Üniversitesi'nde ders vermiş ve arkasında bazı eserler bırakmıştır. Eylül 1227'de Gregorius IX, onu Sabine kardinal piskoposu yaptı. Onun adının Jean Alegrin mi olduğu tartışılır, bu da bizi pek ilgilendirmez. Bununla birlikte, Amiens bölümünden çıkarıldığı kesin görünmektedir, P. Chifflet onun Cluni keşişi olduğunu söyleyebilir.

Aynı legat, iffetsizlikleri nedeniyle Thérouenne piskoposluğundaki birçok rahibi sert bir şekilde cezalandırdı.

XCIX.

Bir keşiş kendisini Flanders kontu Baudoin olarak tanıtır.

Bu yıl iki olağanüstü hikaye fark edilir, biri bu sahte Baudoin'e, diğeri ise çok soylu bir kökene sahip olan Bourgogne'lu bir kızın hikayesidir; o, bakireliğini korumak amacıyla babasının evini terk etmiş ve dünyadan saklanarak, kordelyaların giysisine benzer bir kıyafet altında, erkek gibi giyinerek onların usulünü taklit etmiş ve hatta vaazlar vermiştir. Yaşamının koşulları, tarihi, özellikle Matthieu Paris'in anlattığına göre, onun bu şekilde yaşamayı nasıl öğrendiği ve hayatını nasıl tamamladığı hakkında geniş detaylar içerir.

Sahte Baudoin'in hikayesi daha ünlüdür. Yukarıda gördüğümüz gibi, 1204 yılında Konstantinopolis imparatoru olan Flanders kontu Baudoin'in, 1206 yılında Bulgarlar tarafından esir alındığını ve acıklı bir şekilde öldürüldüğünü, öyle ki ondan sonra, kızı Jeanne'ın Flanders ve Hainaut kontluklarına geçtiğini biliyoruz. Doğuda doğan kralların çoğunda olduğu gibi Barbarların arasında, Batıda onun öldüğüne dair söylenenlerin yalan olduğuna ve hayatta olduğuna inanılmasına şaşırılmamalıdır. Bu sahte söylenti 1206 veya 1207 yıllarında Flanders'da yayıldı, öyle ki Namur kontu Philippe, onun öldüğünü Flanders ve Hainaut topluluklarına göstermek için, Konstantinopolis imparatoru olan Henri'nin, onun amcası ve kardeşinin, onun ölümü hakkında yazdığı mektupları göstermek zorunda kaldı. Birçok kişinin onun hala yaşadığına inanmasını engelleyemediler; ve düşmanların elinden kurtulduğunu ve esir olarak satıldığını eklediler. Jeanne'ın, kızı olarak, tebaası tarafından sevilmemesi nedeniyle bunun tamamen doğru olması arzu ediliyordu.

O dönemde Glançon ormanında, Tournay ve Valenciennes yakınlarında, Mortagne yakınlarında, Champagne doğumlu, Reims yerlisi ya da Bourgogne'daki Ray yerlisi (ne sçai ce que c'est) Bertrand de Rais veya Bertram adında bir keşiş ortaya çıktı. Daha önce Bourgogne'da keşişlik yapmıştı. Diğerleri onun Tournay'de münzevi olduğunu söyler. Tarihçilerin çoğu onun sadece kendisini kont Baudoin olarak tanıttığını söyler. Ancak Hainaut Yıllıkları'nda ve diğerlerinde fark edilen şu ki, bir gün Mortagne'a hayatını dilenerek geçirmek üzere geldiğinde, bir şövalye onunla orada karşılaştı ve sesinde, limanında ve sözlerinde çok fazla zarafet olduğunu görerek şunun farkına vardı. L'ermite bu hayali reddetti ve kendisinin sıradan bir adam olduğunu, oradan sık sık geçildiğini ve bu nedenle gidildiğini savundu, kısmen de yaşamının örnek niteliğinde olması nedeniyle.

Bir yıl bu şekilde geçti, ta ki birçok kişi onu bulmak amacıyla ormanı aramaya karar verene dek. Onu doğudan dönen, imparator Baudoin'i tanıyan piskoposlar olarak adlandırıyorlardı; kendisinin ismini söylediğinde renginin ve tavrının değiştiği sürpriziyle karşılaştılar. Aslında, ona adıyla hitap edildikten sonra, başka bir yerde münzevi olup olmadığı sorulduğunda, yüzünün rengi değişti. Hemen kendisinin o olduğunu haykırdı ve tam tersini söyleyen her yeminin yalan olduğunu, kendisinin Baudoin olduğunu doğruladı. Bu durum gerçekten de farklı görünen bir şeye yol açtı, bunu yaşına ve sürdüğü yaşama bağladılar. Tarihçi basitçe şöyle der ki, bu haber

Mortagne'dakilere ulaştığında, kendisinin o olduğunu haykırarak koştular ve hemen onu bu şekilde kabul ettiler. Şüphesiz orada bazı gizli anlaşmalar ve entrikalar vardı, bunlar ki bir adamı ülkenin senyörü olarak tanımaya yöneltiyordu. Diğer nitelikler, hilenin başlangıcını şansa değil, bazı soylu kişilerin kontese karşı duydukları nefrete bağlar.
L'ermite uzun süre hileye karşı savaştı; ancak kendisine gösterilen saygının tatlılığına yavaş yavaş kapıldı ve ona biat etmek isteyen baronlar kendilerini Baudoin'in hizmetinde gördüler. Onlara kendisine yapılması gereken talepleri yerine getirmelerini emretti. Böylece gizlice gerçekten Baudoin olduğunu söylemeye başladı; bunu yapmayı arzu ettiğini ve bu söylentinin, kendisini kurtaran topluluk arasında hemen yayıldığını, inançsızların elinden, uzun yıllar sonra kurtulduğunu ve münzevi kıyafeti altında kefaret ödediğini belirtti.
Hikayeyi süslemek için, asil bir kız yardımıyla kurtulduğunu, kızın Hristiyan topraklarına ulaştığında onunla vaftiz edilmeyi ve onunla evlenmeyi vaat ettiğini; ancak onun yerine, bunu gizlice yaptığını; çünkü daha sonra Lira'ya gittiğini eklediler. Kontes onunla konuşabilmek için haber gönderdi, o ise kendisini tehlikeye atacağından korktuğu bahanesiyle gelmeyi reddetti; ya da gizlice öleceğini söyledi. Büyük bir törenle Valenciennes'e götürüldü, orada kontluk süsleriyle donatıldı ve bu durumda Flanders boyunca gezdirildi, önünde haç taşıtıldı, tıpkı Konstantinopolis imparatorlarının yaptığı gibi; ve Flanders ve Hainaut'nun üç sahte senyörlüğü olan sancakları taşıtıldı. Hainaut ve özellikle Valenciennesliler başta olmak üzere Flanders'ın birçok senyörü ve şehri ona biat ettiler ve Lille'de büyük bir törenle karşılandı ve orada başında imparatorluk tacıyla göründü. Hainautluların, özellikle Valenciennesliler gözünde gerçek Baudoin olarak tanınmayı hak ediyordu. Böylece Flanders'ın büyük bir kısmının ve Hainaut'nun efendisi oldu ve o kadar güçlüydü ki, kendisine boyun eğmeyenlerin topraklarını ateş ve kılıçla yakıp yıktı.
Şeyler bu durumda iki ay boyunca kaldı. Kontes Jeanne, Flanders'ın neredeyse tamamından mahrum kalmış görünüyordu ve Hainaut'daki Quesnoy'a sığınmak zorunda kalmıştı; ancak oradan ayrılarak kral Louis'ye gitti, babası olduğunu asla iddia etmeyen ve Flanders kontu olarak hakkını aramayan bu sahte Baudoin'e karşı şikayetlerini iletti, Louis ki onun kuzeni ve koruyucusuydu. Görünüşe göre kontes bu iş için söz vermiş gibiydi (plura ostendens). Flanders'ın onunla birlikte olan diğer senyörlerini de yanına aldı.
Louis bunun üzerine Flanders ve Hainaut'da komiserler görevlendirdi; bunların başında Senlis piskoposu, Fransa şansölyesi Guérin geliyordu. Komiserler tüm şehirleri l'ermite'e tabi buldular. Din adamlarını ve soyluları toplattılar, onlar da gerçekten Baudoin olup olmadığını bilmediklerini beyan ettiler. Ancak bu beyanlardan sonra, onu imparator Baudoin olarak tanıyanların ifadelerini topladılar; aralarında onu Andrinople savaşında ölüme terk ettiğini gören birileri de vardı, Hainaut yıllıkları böyle der; ancak bunu pek açıkça bilmediklerini belirttiler.
Guérin raporunu sunmak üzere geri döndü, kral Peronne'a geldi, yanında birçok kişi ve papanın legatı vardı. Temmuz ortasına doğru parlamento toplandı ve parlamento bittikten sonra Paris'te, ya da bu parlamentodan hemen sonra toplandı. Baudoin'i, ona ileteceği bazı büyük işler olduğu bahanesiyle oraya getirtti; amcası (annesi

Isabella'nın kardeşi olan, Baudoin'in kız kardeşi) gibi onun iyiliğini istediğini, ya da diğerlerine göre, gerçek Baudoin olup olmadığını doğrulamak ve bu durumda ona Flanders'ın biatini sunmak üzere belirli bir günde mahkemeye çıkmaya çağırdı. Gelmesi ve geri dönmesi için ona bir güvenli geçiş belgesi gönderdi. O, gururla sarayın önüne ve kralın meclisinin huzuruna, büyük bir insan topluluğuyla birlikte çıktı. Her zaman gerçek Baudoin olduğunda ısrar ediyordu. Kral onu sarayında görmekten memnun olduğunu belirtti; ancak onunla konuşurken, legat ve piskoposlar ile kralın ona yönelttiği ve şövalye olan ve Philippe-Auguste'a nerede, hangi durumlarda biat ettiğini, bu vesileyle kralın ona ne hediyeler verdiğini bilen Guérin'in sorularına çok kötü yanıt verdi; soruları yanıtladıktan sonra, kendi kendine biraz düşünerek, uykusunun geldiğini ve uyumak istediğini söyledi. Böylece onu bir odaya yatırdılar, kapıyı kapattılar, öyle ki kimse onu sorgulamak için içeri giremedi; ertesi gün uyandığında, kendisine yöneltilen sorulara ne cevap vereceği sorulduğunda, geri dönmek istediğini beyan etti.
Bunun üzerine kral, onun hilekarlığına öfkelenerek, derhal krallığından ve haksız yere gasp ettiği topraklardan ayrılmasını ve üç gün içinde itaati altındaki topraklardan çıkmasını emretti. Bununla birlikte, ona vaat ettiği güvenliği onayladı.

CI.

Sahte Baudoin kaçar ve saklanır; yakalanır ve cezalandırılır.

Hainaut Kroniği'nde aktarıldığına göre, saraydan çıkıp akşam yemeği yemek üzere evine döndüğünde (çünkü kralın yanında nelerin yaşandığı henüz bilinmiyordu), görevlileri gelip kendisine, Yunanistan'da onunla birlikte bulunmuş olan bazı senyörlerin kendisini selamlamak üzere orada hazır beklediklerini söylediler. Kendisi bundan memnuniyet duyacağını (satisfait) belirtti, ancak o an kendisini kötü hissettiği için onları kabul edemeyeceğini ifade etti. Akşam yemeği bile yemek istemedi ve hiçbir gürültü yapılmamasını emrederek yatağına uzandı. Fakat gece yarısı gizlice ayağa kalktı, yanına mücevher ve para aldı, ahırdan bir at almaya gitti ve böylece kimsenin haberi olmadan, durmaksızın kaçarak Partenay kontluğuna ulaştı. Ertesi gün oda hizmetçileri, vakit epey geç olmasına rağmen onun odasından hiç çıkmadığını görünce ve kral da ayini dinledikten sonra onun hakkında endişelenmeye başlayınca (ki buna inanmak kolay değildir), kapıyı kırarak içeri girdiler ve onun gitmiş olduğunu gördü.
Diğer tarihçiler, kralın ona çekilmesini emrettiği gün hemen yola çıktığını ve gece gündüz yürüyerek Valenciennes'e ulaştığını, tüm adamları tarafından terk edildiğini ve adamlarının utanç içinde geri çekildiklerini söylerler. Valenciennes'e büyük bir zilletle (cum magno dedecore) girdi; ve buna rağmen halkın teveccühünü hala kazanmış olduğundan, orada birkaç gün güvenlik içinde kaldı. Oradan gizlice üç kişiyle birlikte ayrıldı ve Köln yolunu tuttu; o sırada tüm Almanya'yı yöneten ve aynı yılın 7 Kasım gününde öldürülen aziz başpiskopos Engelbert'in yardımını talep etmeye gideceğini söylüyordu. Görünüşe göre Köln'e kadar gitti, burada yoldaşlarını bıraktı ve başpiskoposu görmeden, Bourgogne'a varana kadar tamamen tek başına kaçtı.

Kontes Jeanne; Fransa, Almanya ve İngiltere'de, onu bulacak kişiye belirli bir miktar para ödülü vereceğini ilan ettirdi. Bourgogne'da tüccar kılığında bulunuyordu; ancak durumuna hiç uymayan harcamalar yapıyordu, bu durum üzerine uyarılmış olan o yerin senyörü Érard de Partenay veya de Chastenay, bazı tüccarları soymuş olabileceği şüphesiyle onu tutuklattı. Reimsli olduğunu ve elindeki parayı itiraf etti; Flanders ve Hainaut'dan geliyordu. Bunun üzerine Érard onu krala gönderdi ve kral da onu kontese teslim etti.
Diğerleri onun bir pazarda tanındığını ve bu Chastenay senyörünün bir yaveri tarafından tutuklandığını; ve bu senyörün onu bir miktar para karşılığında kontese gönderdiğini söylerler. Kontes, onun gerçekten Flanders kontu olup olmadığını veya kendisinin iddia ettiği gibi olup olmadığını anlamak için onu teşhis ettirdi ve o da bunu bizzat itiraf etti. Kontes onu bir süre hapiste tuttu; ardından, bir kroniğin belirttiğine göre, Flandralıların güvenini ve sevgisini yeniden kazanamayacağını görerek, onları tamamen şaşkınlığa uğratmak ve bildiği baronlara utanç vermek istedi. Kalabalığın önünde rezil edilmesini sağladı. Bir gübre arabası üzerinde (in quadriga distrahi) Flanders'ın başlıca şehirlerinde gezdirildi, buralarda iki yaşlı köpek eşliğinde boyundurukta asılı tutuldu. Aynı şekilde kasabalarda ve pazarlarda da gezdirildi, burada birçok kişi tarafından Bertrand de Rais olduğu teşhis edildi ve onun babasını, annesini, kardeşlerini ve diğer akrabalarını tanıdıklarını söylediler. Son olarak kontesin bulunduğu Lille'e getirildi ve burada baronlar tarafından, özellikle Oudenaardelı Arnaud tarafından yargılanıp mahkum edildikten sonra, kavşaklarda teşhir edildi, şehrin dışına dört at tarafından çekilerek götürüldü ve sonunda asılarak boğuldu, "yaklaşık 1225 yılının 1 Ekim'inde." Başka bir kronikte bu olmanın 1227'de gerçekleştiği belirtilmektedir ki bu da görünüşe göre yanlıştır.
Tüm bu itiraflara ve onun hilekarlığına dair mevcut tüm kanıtlara rağmen, birçok insanın onun gerçekten Baudoin olduğuna inanmaya devam etmesini engelleyemediler; o ki bunu her zaman doğrulamakta ısrar etmişti; güvenilir hiçbir adamın onun yerine bunu iddia etmemiş olmasına ve aksine söylenenlerin sadece kontesi memnun etmek için olduğunu savunmalarına rağmen. Matthieu Paris ve Westminsterlı Matthieu bu kanaatte kalmışlardır, ayrıca adını vermek istemeyen bir kronik yazarı da bu fikirdedir. P. Labbe'nin bazı fragmanlarını aktardığı bir el yazmasının yazarı, Tours Kroniği, onu bir sahtekâr olarak adlandırır; ve Flandralıların zihninde bugün bile bu konuda bir şüphenin kaldığı görülür. Ancak genel olarak Fransız, Flandralı ve Alman tüm yazarlar onun bir sahtekâr olduğu konusunda hemfikirdirler. Çoğu bunun 1225'te gerçekleştiği konusunda mutabıktır, her ne kadar bazıları bunu 1224'e koysa da.

CII.

Çeşitli azat etmeler. – Jean Sent'in kitabı yakılır. – Montrond Şatosu hakkında.

Louis bu yılın Ocak ayında Sens'daydı. Orada Orleans kanonlarına, Estampes'ta veya yakınlarında (Stampis) sahip oldukları köleleri azat etme izni verdi ve onlara bu azat etmenin getireceği yükümlülükleri yükledi, onlar da bunlara uymayı kabul edeceklerdir. Orleans kanonları bu izni kendilerine verilmiş olarak kabul ettiler ve aynı ay içinde başka bir beratla, bu izin için krala iki yüz pound verdiler. Bu izinle

birlikte, bölüm Estampes arazisinde yaşayan halkıyla anlaştı ve sonraki Şubat ayında onları esaretin utancından kurtardı, belgede belirtilen ve oldukça az yükümlülük getiren şartlar altında; bu şartlar M. du Puy'un eski unvanlar sicilinde, I. kutuda kayıtlıdır. (Bunun basılı olmaktan ziyade yazılı olduğunu düşünüyorum.) Bu belgede, bu azat etmenin kendisine de yararlı olacağını kabul eden piskopos ve tüm Orleans bölümünün adı geçmektedir.

Aynı yıl piskopos ve bölümün başka bir beratına sahibiz, 1224 tarihli (yani 1225 Paskalyası'ndan önce), burada Philippe'in örneğine uyarak Louis'nin, topraklarında yaşayan kölelerini azat etme hakkını tanıdıklarını kabul ederler; eğer bu köleler özgür olduklarını iddia ederlerse, anlaşmazlık dürüst kişilerin yeminiyle (legitimorum) kan dökülmeksizin çözülecektir; ve eğer kendilerini azat ettirmek istemezlerse, imkanları ölçüsünde vergilendirileceklerdir. Bu yıl yapılmış başka birçok azat etme beratı da bulmaktayız. Albéric bu yıl, 25 Ocak'ta verilmiş, Papa Honoré'nin bir bullasından bahseder; bu bulla Perifisis (veya Peri-physeos, doğa hakkında) başlıklı bir kitaba karşıdır, kitap sapkınlıklarla doludur ve manastırlarda ve diğer yerlerde, yeni şeyleri seven ve az cemaati olan skolastikler tarafından okunmasına izin verilmemiştir. Bu kitap, Sens eyaletinin bir konseyinde mahkum edilmiştir ki bu konsey, konsiller derlemesinde işaret edilmemiştir. Paris Piskoposu Barthélemy, papaya bu konuda yazdı ve papa da bahsettiğimiz bu bullayı yayınladı, tüm piskoposlara hitap ederek, bu kitabın tüm nüshalarının yakılmasını ve gelecekte bunları saklayacak veya sadece bir kısmını elinde bulunduracak olanların aforoz edilmesini ve heretik olarak muamele görmesini emretti. Albéric bunu, üç yüz yıl önce Jean Scot tarafından yazılan De decem categoriis adlı kitap gibi sürekli bir şey olarak aktarır.

Bourbonnais'deki Cher üzerindeki Montrond Şatosu, o dönemde Montfauconlu Renaud tarafından tahkim edilmişti; o, krala bu yerin kendisine ve krallığına hiçbir zarar vermeyeceğine dair güvence verdi; ve eğer bu durum gerçekleşirse, kral, zarar onun isteğine göre onarılana dek oraya el koyabilecekti. Berat Melun'da, Şubat ayında düzenlenmiştir.

Auvergneli Guillaume d'Aurillac, "iki veya üç yıl sonra Paris piskoposu yapıldı, Paris'te tanınan bir itibar ile teoloji öğretti." Kötü yaşam süren kadınlardan oluşan bir cemaat kurdu ve onları vaazlarıyla doğru yola döndürdü, bunlara Filles-Dieu (Tanrı'nın Kızları) denildi, onlar için Paris'te bir ev kurmaya başladı.

Kral bu yıl Melun'da büyük bir meclis topladı, orada Kardinal Romalı da bulunuyordu, ayrıca Fransa'nın başpiskoposları ve piskoposları da hazırdı; piskoposlar kendi yetki alanlarına girmediği gerekçesiyle legatın taleplerini reddettiler. Poitou senyörleri, kilisenin girişimlerinden şikayet etmek üzere krala yazdılar.

CIII.

Paris Üniversitesi'ndeki karışıklık; legat mühür hakkından vazgeçmek istemez.

Melun'daki meclisten sonra, legat Paris'e gitti ve oraya kral ile aynı zamanda ulaştı. Üniversite o dönemde özel bir mühür hakkına sahip değildi. Paris Kilisesi şansölyesi, piskopos adına, üniversitenin sahip olması gereken belgelerin mührünü elinde tutuyordu, özellikle lisans mektuplarını; çünkü bu mektuplar kapasiteye ve inanca

tanıklık ediyordu ve onlara öğretme izni vermek için piskoposun çıkarınaydı. Piskoposun çıkarınaydı ki bunlar sadece gerçekten ortodoks ve ders vermeye yetkin kişilere verilsin. Fakat Paris piskoposu bu mühür için bir şeylerin ödenmesini emretmişti, bu durum üniversitenin şansölye ile yaşadığı sık sık tekrarlanan anlaşmazlıklar nedeniyleydi, şansölye o dönemde kendi özel mührünü kullanmaya ve bunu işlerinde kullanmaya girişti. Legat Paris'e geldiğinde, kanonlar üniversitenin bu mührünü kullananları onun huzuruna çıkarttılar ve onlar da mührü onun ellerine teslim ettiler. Legat herkesin önünde mührü kırdı ve bunu bir daha yapacak olanları aforoz etti.
Bazıları legatın, daha sonra göreceğimiz gibi kendilerine karşı çıkmasınlar diye bölümleri kayırdığını iddia ederler. Gerçek şu ki, bu konuda piskoposa uzun süre danışmadı. Albéric, üniversitenin hocaları ve doktorlarının bir imtiyazını ilan ettiğinde şüphesiz aynı hikayeyi işaret etmektedir.
Hemen ardından öğrenciler toplandılar ve ellerinde kılıçlar ve sopalarla legatın bulunduğu eve koştular. Adamları kapıları boş yere kapatmaya çalıştılar, öğrenciler şiddetle saldırdılar, kapıları kırdılar, taşlar attılar, legatın iki hizmetçisini yaraladılar ve legatın bizzat kendisine ve tüm adamlarına, kral Melun'dan dönüp bu düzensizliği öğreninceye ve askerlerini gönderinceye kadar el koymaya hazırlandılar; askerler silah gücüyle bu karışıklığı bastırdılar ve öğrencileri geri çekilmeye zorladılar. Legat hemen şehirden ayrıldı, iyi korunuyordu ve bu şiddeti uygulayan öğrencileri aforoz ettiğini ilan etti, ayrıca üniversitenin orada hazır bulunan diğer kişilerini de aforoz etti. Yaklaşık seksen hoca, yani doktor, kendilerini aforoz edilmiş bularak, Bourbon'da düzenlenen konsilde legattan af dilemeye gittiler; bundan bahsedeceğiz ve af dilediler ve bunu kolayca elde ettiler. Legat tüm skandalı ortadan kaldırdı, bu sıkıntıya düşen ve barış isteyen kişilere affını verdi.

CIV.

Bourbon'da büyük konsil toplanır; legat papa için her kiliseden iki prebend talep eder ve bu reddedilir.

Bourbon'da toplanan bu konsil için, legat oraya Fransa'nın başpiskoposlarını, piskoposlarını, başrahiplerini ve bölümlerini ve legatlığına tabi olan tüm eyaletleri, 30 Kasım'da Aziz Andreas gününde topladı. Matthieu Paris, kendisinin bizzat kralı da oraya çağırttığını söyler, öyle ki kralın bizzat yakınlarda, piskoposların yanında bulunmasını sağlamıştır. Eyaletlerin başpiskoposları gelmişlerdi, Bordeaux hariç ki o Roma'daydı, ve Narbonne eyaleti ki o da oradaydı. Öncelikli olanlar ve başrahiplerle birlikte piskoposlar da hazırdı. Tüm bu toplanan meclis, papanın emirlerini dinlemek üzere çağrılmıştı. Oturumlar için bazı zorluklar yaşandı; Rouen başpiskoposu birincilik hakkını iddia ediyor ve Bourges, Auch ve Narbonne başpiskoposlarının (eğer orada olsalardı) üstünde yer almayı talep ediyordu. Lyon başpiskoposu ise Sens ve Rouen üzerinde hak iddia ediyordu ve görünüşe göre diğerleri üzerinde de, çünkü geçmişte tüm Galya'nın priması unvanını taşıyordu. Bu iddialar bir bölünme korkusu yarattı, her biri kendi yerini belirli bir düzen ve biçim olmaksızın aldı.
Legat daha sonra hazır bulunanları papanın taleplerine rıza göstermeye ikna etmek için elinden geleni yaptı ve sonunda tüm katedral kiliselerinden prebend gelirlerini

sonsuza dek talep eden bullayı okudu; piskopos tarafından sağlanan prebendlerin biri piskopostan, diğeri ise bölümden alınacaktı; aynı şekilde başrahibin özel bir geliri olduğu manastırlarda da geçerli olacaktı. Diğerleri, tüm manastırlardaki iki prebendden ve diğer manastırlardaki bir prebendden bahsederler. Legat kilisenin (veya daha doğrusu sarayın) Roma'nın bu talebini makul göstermeye çalıştı, kendisini hiçbir partiden bir şey almamak zorunda buluyordu, tüm işler ücretsiz yapılacaktı ve orada artık bu açgözlülük görünümü ve dünyayı skandala boğan bu çıkar ilişkisi kalmayacaktı.
Bazı piskoposlar, legat tarafından kazanılmış veya korkutulmuş olarak, kendilerini legatın iradesine bıraktılar; ancak bölümlerin delegeleri buna kesinlikle karşı çıktılar ve kendilerini gönderen bölümlerin buna asla rıza göstermeyeceğini beyan ettiler. Lyon başpiskoposunun (veya piskoposunun) prokuratoru şakayla karışık şunları söyledi: Roma'da geniş bir şekilde bağış yapılan dostları olmamasının kendisi için iyi olmadığını. Diğer temsilciler ise itirazlarını şu sözlerle bitirdiler: « Domine, moveat vos zelus universalis Ecclesiæ et sanctæ sedis romanæ, quia si omnium esset universalis oppressio, posset timeri ne immineret generalis discessio. » (Efendim, evrensel Kilise'nin ve kutsal Roma makamının gayreti sizi harekete geçirsin, çünkü eğer herkesin üzerinde evrensel bir baskı olsaydı, genel bir ayrılığın kapıda olmasından korkulabilirdi.)
Legat onların gerekçelerinden etkilenmiş göründü ve Roma'dayken bu talepten hiçbir zaman haberdar olmadığını, Fransa'da bulunduğundan beri bu görevi aldığını ve buna çok şaşırdığını; ve ne imparatorluğun ne de diğer devletlerin buna rıza göstermeyeceğini, kendisinin de onların rıza göstereceğine inanmadığını itiraf etti. Papanın başka bir legatı olan Othon, ertesi yılın başında İngiltere'de, Romain'in Fransa'da önerdiği şeyin aynısını önerdi; orada da aynı gerekçelerle reddedildi ve diğer devletlerin ne yapacağını öğrenene dek ertelendi.
Kardinal Romain, Bourges meclisinde ayrıca papanın, tüm Fransa manastırlarını ziyaret etmek ve buralardaki düzensizlikleri düzeltmek üzere dört başrahip görevlendirdiğini beyan etti; ve bu dört ziyaretçi tarafından işaret edilecek olan başrahipleri görevden almak üzere iki piskopos görevlendirmişti. Tüm piskoposlar bu öneriye karşı çıktılar, bu durum manastırlar üzerindeki tüm yetkilerini kaybetmelerine neden oluyordu ve keşişlerin vekillerini geri gönderiyordu; ve hep birlikte, yaşadıkları sürece buna asla izin vermeyeceklerini protesto ettiler. Böylece her iki apostolik emir de askıda kaldı. Ancak piskoposlar, bu reform bahanelerinin nereye varacağını görmek için az veya çok güç, az veya çok ışık buldular.

CV.

Papa, Toulouse kontunun kökünü kazımaya kararlıdır; Bourges konsili onun boyun eğme tekliflerini reddeder.

Konsilin ilk faaliyeti, söylediğimiz gibi, Toulouse kontu ile ilgiliydi. Bir önceki yıl, ya bu kontun parası yüzünden ya da daha iyi sebeplerle, papanın ona karşı oldukça lütufkar göründüğünü ve Montfort kontunun Languedoc üzerindeki haklarını krala devretmesini onaylamak istemediğini görmüştük; bunun üzerine Raimond, 5 Mayıs'ta Kardinal Conrad ve Paris konsili tarafından katolik ilan edilmişti. Bu durum, takip

eden ağustos ayında papanın komiseri olan Narbonne başpiskoposu ve Montpellier konsilinin diğer piskoposları tarafından onaylanmıştı. Bu konsil papaya delegeler göndermişti ve kont da kendisini tamamen papanın iradesine bırakacağına dair güvence vererek oraya adam göndermişti. O zamandan beri işlerin durumunu değiştirecek herhangi bir şeyin meydana geldiğini görmüz. Çünkü bir kroniğin genel olarak Albililerin yeniden sapkınlığa düştüklerini söylemesi, üzerinde çok fazla durulabilecek bir şey değildir. Sadece Honoré'nin bu yılın başlarında Raimond'a yazdığı, eğer Kilise'ye haksızlık etmeyi bırakmazsa, Kutsal Makam'dan talep ettiği ve birkaç kez istemiş olduğu lütuf ve affı ummaması gerektiğini belirten mektubu görülmektedir.

Ertesi yıl Raimond'a karşı yürütülen savaşı haklı çıkarmakta büyük çıkarı olan bir mektupta, papanın sadece onun topraklarından sapkınlığı temizlemek için uzun süre boş yere çalışıldığını söylediği görülür. Ayrıca Raimond'ın kendisine göndermesi gereken delegelerin gelmediğini söylüyor gibi görünmektedir; fakat bu durum çok karanlıktır.

Papa, özellikle bu mesele için Kardinal Romain'i Fransa'ya gönderdi; ve onun legatlığı hakkında Galya piskoposlarına yazdığı mektupta, Narbonne eyaletini öyle acınası bir durumda tasvir eder ki, buranın yeniden düzelebileceğine dair neredeyse hiç umut bırakmaz. Söylediğimiz gibi Raimond'a oldukça sert bir mektup yazdı, aksine Amauri'ye çok nazik bir mektup yazdı ve hatta ona para gönderdi. Romain'e sözlü olarak, sapkınlıkla enfekte olmuş toprakları temizlerken, imparatorluğun Provence'ta sahip olduğu haklara zarar verilmemesine dikkat etmesini tavsiye etti; bu durum, papanın ertesi yıl Languedoc'ta yapılacak olan savaşa çoktan karar vermiş olduğunu açıkça göstermektedir.

Raimond, kralın parlamentosunu topladığı kasım ayında Melun'da bulunuyor gibi görünmektedir. Louis ona konsile gitmesi ve oradan dönmesi için, görünüşe göre Noel'e kadar sürecek bir güvenli geçiş belgesi (sauf-conduit) verdi. Ve Champagne kontu Thibaud'nun bazı topraklarından geçmek gerektiği için, kral ona Melun'dan yazarak, kendisine borçlu olduğu biat uyarınca, Raimond'a Noel'e kadar sürecek bir güvenli geçiş belgesi vermesini ve hatta onu güvenle götürüp getirmesi için özel bir adam görevlendirmesini, adamının da beratlarıyla birlikte 25 Kasım'da belirli bir yerde (apud Subterraneum) hazır bulunmasını emretti. Raimond'u "sözde Toulouse kontu" olarak nitelendirir. Raimond böylece Bourges konsiline çıktı, alçakgönüllülükle af diledi ve Kilise'nin bağrına kabul edilmeyi talep etti; eğer bir şeyde hata yapmışsa (ki kendisi bunu kabul etmiyordu) kendisini aklamayı veya düzeltmeyi ve Tanrı ile Kilise'yi tamamen memnun etmeyi teklif etti; hatta inanç konusunda incelenmeyi bile kabul etti. Kanıtlarla veya kendi itiraflarıyla suçlu bulunan tüm heretiklerin gecikmeksizin cezalandırılmasını sağlayacağına; tüm gücüyle onların kökünü kazımak için çalışacağına; Roma Kilisesi'ne tüm topraklarında itaat ettireceğine; orada barış ve güvenliği tesis edeceğine, din adamlarına tüm gelirlerini iade edeceğine ve kayıplarını yeterince tazmin edeceğine söz verdi. Hatta legata tüm kalelerine gelmesini ve oradaki tüm tebaasını inanç maddeleri konusunda tek tek incelemesini rica etti; katolik inancına aykırı görüşlere sahip olduğunu bulacağı herkes hakkında Kilise'nin talep edebileceği tüm adaleti yerine getireceğini; eğer asi

bir şehir bulursa, onu kendisine bağlılık sunmaya zorlamak için tüm gücünü kullanacağını; topraklarının yükümlü olduğu tüm görevleri krala yerine getirmeye de hazır olduğunu belirtti.
Diğer taraftan, Montfort kontu Amauri, papaların ve kral Philippe-Auguste'un kendisine ve babasına verdiği ve baba Raimond'un Latran konsilinde bir Albili heretiği olarak mahrum bırakıldığı Toulouse kontluğu ile diğer toprakların zilyetliğinin kendisine iade edilmesini talep etti. Bunun üzerine büyük tartışmalar çıktı, herkes kendi tarafını hararetle savundu. Amauri, Raimond'dan kendisini Fransa'nın on iki akranının (pairs) yargısına teslim etmesini istedi. Raimond, kral onun biatini kabul eder etmez bunu yapmaya hazır olduğunu; aksi takdirde akranların onu bir akran olarak görmeyi reddedebileceklerini söyledi.
Nihayet legat ve piskoposlar kendi aralarında gizlice meclis tuttular; legat, her başpiskoposun kendi tabi piskoposlarıyla (suffragans) özel olarak müzakere etmesini ve ardından görüşlerini kendisine yazılı olarak göndermelerini emretti: ve bu yapıldığında, legat bu görüşleri papaya göndermek ve krala göstermek istediğini söyledi; ve verdikleri görüşü ifşa edenleri aforoz edilmiş ilan etti. Böylece Raimond'u ona hiçbir karar bildirmeden geri gönderdiler. Oraya aforoz edilmiş olarak gelmişti ve aforoz edilmiş olarak geri döndü, hatta mümkünse daha da fazla aforoz edilmiş olarak; yine de hem gelirken hem de dönerken şahsının güvenliği sağlandı.
Legatın bu tutumunu mazur göstermek isteyenler, Raimond'un sözünü o kadar sık tutmadığını ve artık vaatlerine güvenilemeyeceğini söylerler. Diğerleri ise, ne kadar katolik olursa olsun, ne kadar memnuniyet sağlarsa sağlasın, legatın lütfunu kazanmak için kendisi ve halefleri adına topraklarından feragat etmesi gerektiğini iddia ederler.

CVI.

Toulouse kontu Raimond aforoz edilmiş ilan edilir. – Piskoposlar ve baronlar kralı ona karşı savaş açmaya zorlarlar.

Legatın, verdikleri görüşü ifşa edecek prelatlara karşı savurduğu aforoz tehditleri, çoğunluğun onun görüşlerine katılmadığını düşündürse de, yine de bu gizliliğin başka nedenleri olmalıdır; compiler hepsi Albililerin kökünün kazınması, onlara karşı endülijanslar (günahların bağışlanması) ve bir haçlı seferi ilan edilmesi gerektiği; ancak kralın bu işi bizzat üstlenmesi gerektiği, aksi takdirde başarılı olma ihtimalinin bulunmadığı sonucuna vardılar. Ardından bu savaş için para kaynakları aramak gerekiyordu ve legat bunun için beş yıl boyunca bir öşür (décime - ondalık vergi) vaat etmelerini sağlamaya çalışıyordu. Konsilin neredeyse tamamı, eğer savaş o kadar sürerse ve kral bizzat giderse, krala beş yıl boyunca bu öşürün vaat edilmesini kabul etti. Bölüm delegeleri, eğer kral bu öşür olmadan savaşı bizzat üstlenmek istemezse bunun verilmesi gerektiğine inandıklarını; ancak bunu sadece kendi adlarına söylediklerini, kendilerine hiçbir şeyi sonuçlandırma yetkisi vermemiş olan kurulları adına söylemediklerini beyan ettiler. Böylece legat onlarla bu konuda bir daha konuşmadı; sadece piskoposlarla konuştu.
Prelatlar görüşlerini ve taleplerini, üzerine mühürlerini bastıkları bir yazı halinde derlediler. Bu yazı papaya gönderildi ve papa onların talep ettiği her şeyi kabul etti.

Kralın krallık sınırları içinde Albililerden fethedeceği her şeyin, Kilise malları hariç, kendisine ve haleflerine ait olacağını; bu savaşla meşgul olduğu sürece denizin bu tarafında elinde tuttuğu her şeyden, yani İngilizlerden fethedilen her şeyden barış içinde yararlanacağını; ve eğer bu süre zarfında biri onu rahatsız ederse, ona karşı da tıpkı Albililere ve Sarazenlere karşı olduğu gibi haçlı seferi ilan edileceğini kabul etti. Bu durum, görünüşe göre piskoposların ondan talep ettiği şeydi.
İSA MESİH'İN 1226 YILI. Paskalya 19 Nisan. E.
Legat, papanın mühürlü cevabını aldığında, kralı bulmaya Melun'a, ya da daha doğrusu kral ve legatın (çünkü tarih böyle söyler) 28 Ocak 1226 Çarşamba günü genel bir konsil topladıkları Paris'e geldi. Orada birçok piskopos, başrahip ve diğer prelatlar ile birkaç baron bulundu. Hepsi krala Albililere karşı haç takmasını ve onları yok etmeye gitmesini tavsiye etti. Yollarına çıkacak herkesi, erkek, kadın ve çocuk ayrımı yapmaksızın öldürmesini istiyorlardı. İyiler, diyorlardı, Tanrı'nın huzuruna gidecek, kötüler ise kötü yere. Bu öğretiyi şüphesiz, iyilik gelsin diye kötülük yapılmasını istemeyen Aziz Paul'den öğrenmemişlerdi; fakat belki de 1209'daki Albililere karşı ilk haçlı seferinde papanın legatı olan ve daha sonra Narbonne başpiskoposu olan, keşiş ve rahip olma niteliğinin heretiklerin katliamını arzu ettiği ölçüde sağlamasını engellemesinden bazen üzüntü duyan Cîsteaux başrahibi Arnaud'yu hatırlıyorlardı.
Haçlılar, içinde yüz binden fazla insanın olduğu söylenen Béziers önünde kamp kurduklarında, aralarında katliam sırasında ayırt edilmesi kolay olmayan birçok heretik ve katolik bulunduğu için, bu zorluk hakkında legata danışmaya geldiler; bunun üzerine legat, inanıldığına göre, şu unutulmaz cevabı verdi: « Öldürün, öldürün, dedi, Tanrı kimin kendisine ait olduğunu iyi bilir. » Cædite illos; novit enim Dominus qui sunt ejus. Nitekim kiliselerde bile rastlanan herkes öldürüldü: ve bu, bu kutsal savaşın ilk başarısı oldu.
Paris'teki meclise dönecek olursak, Kardinal Romain orada, papanın otoritesiyle Kont Raimond'u ve suç ortaklarını aforoz etti ve ona mahkum edilmiş bir heretik gibi muamele ederek, Raimond'un topraklarını sonsuza dek Louis'ye ve haleflerine onayladı. Montfort kontu Amauri, oradaki tüm hakkını yeniden krala devretti. Amauri'nin amcası Gui de aynı şeyi yaptı ve ona bu konudaki beyanlarını verdiler. Amauri'nin o zaman yaptığı devir görünüşe göre saf ve basitti, çünkü takip eden mart ayındaki bir belgede artık sadece Montfort kontu olarak nitelendirir. Ocak ayında Paris'te düzenlenen ve Boulogne, Bretagne, Dreux, Chartres, Saint-Paul, Roucy, Vendôme kontları ile diğer birçok senyörün kralın Albililer işini üstlenmesini kabul ettiklerini, bunu ona tavsiye ettiklerini ve bu iş tamamlanana kadar bu konuda ona hizmet edeceklerini beyan ettikleri bir beratı şüphesiz bu güne atfetmek gerekir. Piskoposlar papanın bullalarını Fransa piskoposlarına ve senyörlerine legat lehine okudular. Aynı zamanda legat ve Fransa'nın on altı piskoposu, krala, ettiği yeminin onu Albigeois'da (yani Languedoc'ta) kalmaya ancak istediği kadar mecbur kıldığına ve yerine getirilmemesi durumunda mirasçılarını bağlamadığına dair güvence verdiler. İşte o dönemde hükümdarların almak zorunda kaldığı önlemler bunlardı.

CVII.

Louis nihayet Raimond'a karşı savaşı üstlenir. – Papa ona öşür verir; İngilizlere karşı onu destekler.

Kral bu savaşı üstlenmeye kendiliğinden istekli değildi; ve Languedoc'un efendisi olmadan da yeterince toprağa ve zenginliğe sahip olduğunu düşünüyordu; fakat din adamları onu o kadar sıkıştırdı ki, üzerinde iyice düşündükten sonra nihayet legatın telkinlerine boyun eğdi ve Toulouse kontunu ülkesinden sürmek üzere 30 Ocak Cuma günü haç taktı. Paskalya'dan sonra savaşı başlatmak ve gerekirse yedi yıl boyunca, ya bizzat ya da masrafları kendisine ait olmak üzere oraya birlikler göndererek devam ettirmek üzere söz verdi. Kraliçe Blanche'ın da buna rıza gösterdiği kaydedilmiştir ki bundan dolayı ona çok değer verilmiştir.

Kral haç takınca, hazır bulunan neredeyse tüm piskoposlar ve baronlar da haç taktı. Bu başarıdan çok memnun olan legat, hemen tüm eyaletlere Albililere karşı haçlı seferi vaaz edecek, haç takacak herkesin günahlarının tamamen bağışlanacağını garanti edecek ve onları Kudüs yolculuğu hariç her türlü yeminden muaf tutacak insanlar gönderdi. Aynı zamanda legat, bazı piskoposların rızasıyla, krala ve piskoposlara beş yıl boyunca din adamlarından toplanacak öşürden yılda yüz bin pound vermeyi; ve eğer öşür bunun için yetmezse, geri kalanını Kilise hazinesinden karşılamayı kamuya açıkça vaat etti.

Kurullar kralın bu canlı inancını görünce, Kilise için yararlı olduğuna inandıkları bir şeye katılmak istediler. Böylece, beş yıllık öşürü ödemeyi taahhüt etmemiş olmalarına rağmen, yine de memnuniyetle bunun neredeyse yarısını, non quidem nomine decimæ, sed obtentu subsidii (öşür adı altında değil, yardım sağlama amacıyla) verdiler; kral savaşa devam ederse geri kalanını da aynı şekilde ödemeye hazırdılar.

Neredeyse tüm prelatlar ve laikler tüm Fransa'da haç taktılar. Bunun adalete olan bağlılıktan ziyade, kralın korkusundan ve legatın hatırından kaynaklandığı iddia edilir; Raimond'un az önce sunmuş olduğu bağlılık bildirimlerinden sonra, bu savaş birçok kişiye pek adil görünmüyordu.

Kral, bu savaşa girişmeden önce, papanın İngiltere kralına, Albililerle ve onların koruyucusu ve suç ortağı olan (kuzen germeni olmasına rağmen) Raimond ile savaşmaya gideceği ve papanın hizmetinde olacağı süre boyunca onu rahatsız etmesini aforoz cezası tehdidiyle yasaklayan; haklı veya haksız olarak elinde bulundurduğu topraklardan hiçbirini ele geçirmemesini, aksine ona elinden gelen akıl ve yardımı vermesini emreden mektuplarını almak istedi. Papa böylece Henri'ye Louis'nin arzuladığı şekilde yazdı. Raynaldus, 28 Nisan 1226 tarihli bu mektubu aktarır. Orada Louis'nin Raimond'a karşı üstlendiği savaşı oldukça zayıf bir şekilde haklı çıkarır: Fakat Henri'ye, kuzen germeni olmasına rağmen bu aforoz edilmiş prensi savunmaya kalkışırsa aforoz edileceğini açıkça bildirir. Ayrıca, bu yılın 8 Ocak günü Poitou baronlarına karşı elde ettiği mektupları kullanmasını; ve genel olarak Albililer savaşı sırasında Louis'ye ne kendisi, ne kardeşi, ne de kim olursa olsun hiçbir rahatsızlık vermemesini kesin bir dille yasaklar. Ona sadece, Albililer ülkesine ne yapılırsa yapılsın, hakkının her zaman korunacağına dair söz verir; bu durum, teyzesi ve Raimond'un annesi olan Jeanne'a evlilik bağıyla verilen Agenois bölgesini ilgilendiriyor gibi görünmektedir.

Fransa'da savaşmaya gelmeyi tutkuyla arzulayan Henri, bu mektubu alınça, buna uyup uymayacağını bilmek üzere meclisini toplattı. Ona buna uyması ve zor olacağı benzeyen ve Louis'ye çok pahalıya mal olacak bir savaşın sonucunu beklemesi tavsiye edildi. Henri'yi bu tavsiyeye uymaya çokça iten bir şeyin, astroloji boşluğuna kapılmış Guillaume de Pierrepont adında birinin, eğer Louis bu savaşı üstlenirse oradan ancak büyük bir utanç ve kayıpla çıkacağını ya da hayatta geri dönemeyeceğini ona garanti etmesi olduğu iddia edilir. Şair Nicolas de Braie, kral Avignon'u kuşatırken Henri'nin La Rochelle'i baskınla ele geçirmek amacıyla İngiltere'den ayrılmaktan geri durmadığını; kıyı şeridi zaten görünmüşken, Rochelle'in önde gelenlerinden on ikisinin bunu öğrenip şehrin anahtarlarıyla birlikte sevinçle onun önüne geldiklerini; fakat onlardan şatoda üç yüz adam olduğunu öğrenince karaya çıkmadan geri döndüğünü ve hizmeti için bu kadar bağlılık göstermiş olanlardan dördünü asılmaya terk ettiğini söyler. Bunun bir şair kurgusu olmasından korkuyorum.
Kralın Languedoc'ta savaş yapma niyetinde, bu eyalette hakları ve iddiaları olan, teyzesi Raimond'un karısı olan ve babası Aragon kralı Pierre'in son Raimond'un korumasını öyle üstlenmiş olduğu ki Muret savaşında bu yüzden hayatını kaybettiği Aragon kralı Jacques'ın duruşundan çok korkması gerekiyordu. Bu nedenle ona bu konuda yazdı ve legat da kendi adına aynı şeyi yaptı; bunun üzerine Jacques, Mayıs 1226'da Barselona'da verilen bir emirle, tüm tebaasının heretikleri, onların koruyucularını ve Kilise'nin diğer düşmanlarını kabul etmesini veya onlara herhangi bir koruma sağlamasını yasakladı.
Kral Jacques'ın kuzen germeni olan Roussillon kontu Nugno Sanchez de 29 Nisan'da Louis'ye yazdı ve heretiklere karşı üstlendiği savaşta ona yardımını teklif etti. Katalonya girişinde, deniz kıyısındaki Guillaume de Cervéra da ona aynı tekliflerde bulundu; ve şu ifadeleri kullanır: « Fransa Krallığı, Rab tarafından bu özel ayrıcalıkla donatılmıştır ki, hizmetini diğerlerine kıyasla sıkça ve her yerde Sarazenlere, heretiklere ve Hristiyan inancının asilerine karşı kullanır; ve bundan dolayı inançta, yasalılıkta, adalette ve gayrette daha mükemmel bir şekilde ışıldar. »

CVIII.

Louis, Montferrand'ı koruması altına alır; Flanders kontu Ferrand'ın serbest bırakılmasına razı olur.

Bu savaşın tarihine devam etmeden önce, kralın ölümünden önce gerçekleşen bu yılın diğer olaylarını işaret etmek gerekir. Bu prens, Auvergne'deki Montferrand sakinlerine, kendi adından bir garnizon kabul etmeleri ve düklerinin hakkı saklı kalmak kaydıyla kendisine sadakat yemini etmeleri şartıyla, onları kendi muhafazası ve koruması altına almayı teklif etmişti; Montferrandlılar bu teklifi sevinçle kabul ettiler ve kendilerinden talep edeceği her şeyi yapacaklarına yemin ettiler. Kral, onların boyun eğmesini kabul ederek, bayilerine Montferrandlıların kendilerinin ve mallarının hiçbir zorlukla karşılaşmaksızın her yerden serbestçe geçmesine izin vermeleri emrini gönderdi.
Kral, nisan ayında Melun'dayken, Flanders kontesine, kocası kontu belirli şartlar altında Noel 1226'ya kadar serbest bırakmayı vaat etti; bu şartlar şunlardır: 1° kont

ve kontes ona öncelikle yirmi beş bin Paris poundu ödeyeceklerdi; 2° Lisle, Douay ve l'Écluse şehirlerini onun yetkisine bırakacaklardı; buralar kendisine başka bir yirmi beş bin pound ödenene kadar onun elinde kalacaktı, bundan sonra Douay kalesi, o sırada kralın elinde bulunuyordu, kontun pahasına on yıl boyunca yıkılmış olarak kalacaktı ve kont garnizon için günde yirmi sous ödeyecektir; 3° Escaut'nun bu tarafındaki nehir kalelerini hiçbir zaman yeniden inşa edemeyecekler ve kralın izni olmadan hiçbir yeni tahkimat yapamayacaklardı; 4° Flanders'ın tüm soyluları ve şehirleri, kontun ihlali durumunda, akranların kararına göre tatmin sağlayana kadar krala karşı hizmet edeceklerine yemin edeceklerdi; ve eğer biri bu yemini etmeyi reddederse, kont onun mallarına el koyacak, onu Flanders'dan sürgün edecek ve kralın rızası olmadan onu geri çağırmayacaktı; 5° eğer ayaklanacak olursa, papanın onu aforoz etme hakkı olacaktı ve Reims ile Senlis piskoposları Flanders'ı interdit altına alma ve kontu aforoz etme yetkisine sahip olacaklardı; 6° Ferrand, serbest bırakıldığında, Fransa'nın diğer senyörlerinin vaat ettiği gibi Albililere karşı krala hizmet etmeyi vaat edecekti.

Ocak 1227'de aziz Louis ile yapılan başka bir antlaşmada Douay'ın o sırada kralın ellerine teslim edilmiş olduğu görülmektedir. Bir Flanders tarihinde, bu son üç şartın belirtildiği bir antlaşmanın içeriğinin, aziz Louis ve annesi ile yapıldığı görülmektedir, buna rağmen Nisan 1225 Melun tarihini taşımaktadır ki bu durum uyuşmamaktadır; ancak Melun antlaşmasının aziz Louis ile yenilenmiş ve hatta Ocak 1227'de Paris'te yapılan antlaşmaya dahil edilmiş olması muhtemeldir, bu da tarihçiyi yanıltmış olabilir.

Bu durumun, Jeanne'ın kocasının serbest bırakılmasını sağladığı İspanyol asıllı ve kralın akrabası olan Blanche'ın aracılığıyla gerçekleştiğine inanılmaktadır. Melun antlaşması Nisan 1225 tarihlidir ve böylece ya 1225 ya da 1226 yılına, Paskalya'nın 19 Nisan'a denk geldiği 1226'dan önceki 19 Nisan'a ait olabilir. Meyer bunu 1225'e koymuştur; ancak bunun kesinlikle 1226'ya ait olduğu ortadadır, "çünkü Ferrand'ın gelecek Noel 1226'da serbest bırakılması gerekiyordu." Meyer bu antlaşmanın uygulanmadığını söyler, çünkü Ferrand Flandralıları buna razı olmaya zorlayamadı. Buna dair hiçbir kanıt sunmamaktadır. Kesin olan şu ki, Ferrand 1227'de, krallara karşı, Blanche ile yapılan yeni bir antlaşmadan sonra serbest bırakıldı, bunu ileride göreceğiz.

CIX.

Louis, Raimond'a karşı silahlanır; bu korku Languedoc'un bir kısmını boyun eğdirir.

Kral, 9 Mart'ta Beauvais'de bulunduktan sonra aynı ay içinde Paris'e döndü ve orada, Büyük Perhiz'in dördüncü pazar günü, Languedoc meselesini görüşmek üzere prelatlar ve piskoposlarla birlikte yeni bir meclis topladı; ve o andan itibaren savaşa katılmakla yükümlü olan tüm vasallarına, ordusunda yer almak üzere, Paskalya'dan sonraki dördüncü pazar günü olan 17 Mayıs'ta silahlanmış olarak Bourges'da hazır bulunmalarını emretti. Legat ve kral (çünkü emirlerin genellikle isimlendirildiği sıra budur), Languedoc'a gitmeden önce, Narbonne'un seçilmiş başpiskoposu olan Pierre Amelin'i, Raimond'un partisindeki soyluları ve şehirleri ondan koparmak amacıyla,

onlara Kilise'nin ve kralın lütfunu garanti ederek oraya gönderdiler. Kralın her yerde yaydığı dehşet sayesinde bu görevde oldukça başarılı oldu.
Daha 7 Nisan'dan itibaren, Nismes piskoposluğundaki Roquefeuil senyörü Raimond'un boyun eğdiğini görmekteyiz; bu boyun eğmeyle legatın emrine itaat etmeye yemin ediyordu, o şeyler için ki onlar yüzünden legat tarafından aforoz edilmiş görünüyordu, şüphesiz Toulouse kontu Raimond'un taraftarlarına ve suç ortaklarına karşı 28 Ocak'ta genel olarak ilan edilen aforoz uyarınca. Ardından legatın tüm emirlerine uymaya, tebaasına ona bağlılık yemini ettirmeye, Nismes, Mende ve Rodez piskoposluklarındaki kalelerini legat ve kral adına Narbonne başpiskoposuna teslim etmeye ve oraya yerleştirilecek garnizonun masraflarını ödemeye söz veriyordu. Languedoc'un diğer senyörlerinin ve şehirlerinin tüm diğer boyun eğmeleri de aşağı yukarı aynı içeriğe sahipti.
Aynı şekilde aforoz edilmiş olan Béziers şehri de 29 Nisan'da Narbonne'un seçilmiş başpiskoposu olan Pierre adına kendi piskoposuna aynı şekilde boyun eğdi. Belge, şehrin başlıca burjuvalarından birçoğunun adı adına düzenlenmiştir. Şehirde barışı koruyacaklarına; ve sakinleri ile mallarını Kilise'nin yararı için muhafaza edeceklerine söz veriyorlardı.
O dönemin bir şairi, Raimond'un saraya bir delege gönderdiğini, ancak buradaki barış görüşmelerinden ziyade, ona ordunun hazırlık durumunu rapor etmesi için gönderdiğini söyler; ve bu delege, kralın hazırlıklarından ürkerek ona öyle bir rapor verdi ki, herkesin onu terk edeceğini düşünerek dağlara kadar çekildi.
Mayıs ayında Agen şehri ile de bir anlaşma yapıldığı görülmektedir; bu anlaşmayla Languedoc'un diğer şehirleri gibi krala ve haçlı seferine karşılıklı olarak yardım etmeye ve birbirlerine karşı hiçbir hileye başvurmamaya söz veriyorlardı. Çeşitli Languedoc kişileri, kralın ordusunu görerek, kralların ellerine teslim olmak için haç taktılar, buralara gitmek üzere yola çıktıklarına inanarak kendilerini ve mallarını güvenceye aldıklarını düşünüyorlardı; fakat bunun kendilerine hiçbir fayda sağlamadığı görülmektedir.

CX.

Louis, Raimond'a karşı yürür; Avignon hariç her yer ona boyun eğer, şehir onunla müzakere eder.

17 Mayıs yaklaşırken ve birçok senyör Paris'te krala katılmak üzere gelmişken, Bourges'a gitmek üzere yola çıktı, "karısını ve çocuklarını Paris'te bırakarak." François I'in annesi olan ve başka yerlerde büyük hatalar yapmış olan Louise'in el yazması bir tarihinde, Louis'nin krallığın yönetimini karısına bıraktığı söylenir; bu durum Saint-Denys Kroniği'nde de doğrulanmaktadır. Tüm haçlılar belirlenen günde Bourges'da toplandılar, oradan 17 Mayıs'ta yola çıktılar. Kral orada üç gün kaldı, görünüşe göre oradan yolunu Nevers ve Lyon üzerinden tuttu. Matthieu Paris, onun orduya Lyon'da toplanma emri verdiğini söyler; legat orada bu emre uymayanlara karşı aforoz kararlarını çoktan yayınlamıştı. Yanında legat ile birlikte birçok piskopos ve diğer prelatlar bulunuyordu. Ordusunda elli binin üzerinde süvari ve piyade askeri olduğu sanılmaktadır.

Özellikle Reims başpiskoposu Guillaume, Senlis piskoposu şansölye Guérin, Boulogne kontu Philippe, Saint-Paul kontu, Saint-Pol kontu, Noyersli Gui, Saint-Paullü Philippe, Namur kontu olan ve görünüşe göre legat tarafından aforoz edilen Philippe de Courtenay'nin adları geçmektedir, o ki Raimond ve yandaşlarına karşı ilan edilen aforoz kararlarından sonra buralardaki tüm topraklara interdit koymuştu.
Kral, yük arabaları için bu bölgelerin ovalarının ve bagajların taşınması için Rhône nehrinin elverişli olması nedeniyle Lyon ve Dauphiné yolunu seçti. Bu yol üzerinde, Toulouse kontuna ait olan veya onun yetki alanında bulunan birçok şehir ve yerleşim yeriyle karşılaştı; buralarda hiçbir direnişle karşılaşmadı. Magistralar onun önüne kadar geliyor, ona kalelerin anahtarlarını teslim ediyor ve onlardan talep ettiği rehineleri ona veriyorlardı. Bu yerler imparatorluğun yetki alanındaydı ve görünüşe göre legat, papanın emri uyarınca, imparatorluğun haklarına hiçbir zarar vermemeye dikkat ederek buraları onun ellerine teslim ediyordu. Yukarıda Avignon'un, 1125 yılında Provence ve Toulouse kontları arasında paylaşıldığını görmüştük. Buraların sakinleri o dönemde Raimond'un gücü altındaydı. Yedi yıldır aforoz edilmişlerdi, hatta on yıldır; Vaudoisları ve diğer heretikleri kabul ettikleri, onların uzlaşmalarını aramadıkları için. Ordunun rehinelerini göndermek, onlara erzak sağlamak ve ordunun kendi şehirlerinden geçmesine izin vermek zorunda kaldılar; bunun üzerine legat buralarda bulundukları süre boyunca onları aforozdan muaf tuttu.
Kral 6 Haziran'da, Pentekost arifesinde, legat ile birlikte, Avignon'dan sadece bir fersah uzaklıkta olan Sorgues köprüsüne ulaştı; ve Sanson'a göre üç buçuk fersah olan bu mesafeyi katettikten sonra, ordusuyla birlikte köprüden hiçbir zorlukla karşılaşmaksızın şehre girmeyi düşündü. Bu yerde kamp kurdu ve ertesi gün şehre girmek üzere yola çıktı; ancak Avignonluların kendilerini silahlanmış ve savaş düzeninde beklediklerini görerek, onların gözünde kendilerine pek güvenmedi. Şehrin dışındaki küçük bir tepede, şehrin sakinlerinin kendilerini gerçekten teslim etmeye niyetli olduklarını gösteren delegelerle karşılaştı; ancak ordunun şehirlerine girmesini istemiyorlardı, askerlerin buralarda gerçekleştireceği şiddetten korkuyorlardı ki bunu engellemek mümkün olamazdı; bunun yerine krala buralardan serbestçe geçme izni vermeyi teklif ediyorlardı, ancak bunun için ordunun şehri çevreleyen surların dışından geçmesini ve Rhône nehrini tekneler üzerinde geçmesini rica ediyorlardı.
Simon de Montfort'un Kroniği olarak adlandırılan ve metne tam olarak uyan Guillaume de Puy-Laurent, Avignonluların fetihten, yani şehirlerinin yağmalanmasından korktuklarını yazarlar. Matthieu Paris ise onların kralın ve legatın niyetinden haklı olarak korktuklarını söyler. Şair Nicolas, bu kuşatmada bulunan kişi, aksine Avignonluların hain olduklarını ve kralı şehirlerine kabul etmek istemediklerini, oysa kralın buralardan sadece geçip gitmek istediğini savunur; bunu Kölnlü Godefroy da yazmıştır.

CXI.
Avignonlular krala ihanet etmek isterler; kuşatılırlar.

Kral, Nicolas'ya göre, Avignon delegelerinin taleplerini kabul etti; ordusunun şehirden geçmesine izin verilmesi; ve delegelerin kabul ettiği üzere, geri dönüp kapıları açmaları şartıyla. Ancak kral, buralardan ilk geçen ordunun ardından, legatın bilgeliği uyarınca, birliklerinin bir kısmını kendi koruması altında köprülerden geçirmeye gönderdi. Bu birlikler içeri girdiğinde, sakinler, krala bağlı kalacaklarına inandıkları kişiler, kapıları arkalarından kapattılar ve onları takip eden birliklere şiddet uygulamak istediler; öyle ki ordunun geri kalanı buralardan geçiş sağlayamadı. Godefroy'a göre kendilerini yiğitçe savundular, kazandılar ve zorla başka bir kapıdan şehirden çıktılar ve köprüden geçtiler.
Nicolas, ne olduğunu açıkça belirtmeksizin, sakinlerin ya hainlik ya da korkaklık ve şaşkınlık yüzünden kralın adamlarını içeride bıraktıklarını söyler; ve belki de onlara ordunun geri kalanı gibi muamele etmeyi umuyorlardı. Ona şehirde kalmayı teklif ettiler, ya da dünyadan bir yolla geçmesine izin vermeyi teklif ettiler.
Sokaklarda kont ile şehir arasında bir anlaşmazlık olduğu görüldü. Ancak kral, ne onuruna ne de güvenliğine uygun görmediği bu tekliflerin hiçbirini kabul etmedi; aksine tüm bu önerileri reddetti, çadırlarını kurdurdu ve ordusunu şehrin etrafına düzenli bir şekilde yerleştirdi; ve şehri tamamen ele geçirene kadar oradan ayrılmayacağına, "ve bunun kendisine üç yıla mal olsa bile" yemin etti.
Tanrı'nın, komşularına zorbalık eden ve zenginlikleri ile doğası gereği tahkim edilmiş, aşılmaz görünen surlarıyla gururlan piskoposluk şehrini alçaltmak isteyen bu hükmü burada fark edilir. "Bu yüzden tüm komşularına zorbalık ediyordu"; ve bir zamanlar derisi yüzülen, 11 Ağustos 1218'de asılan Guillaume de Baux'yu hatırlatıyordu, o ki Avignonlular ile Toulouse kontu, Comminges ve Foix kontları ile onların yandaşlarına karşı Papa Honoré III adına haçlı seferi vaaz ediyordu.
Kuşatmanın başlamasından iki veya üç gün önce bir savaş yapıldı. "9 Mayıs Salı günü, legat, papanın mühürlü bir beratı ve birkaç piskoposla birlikte, krala ve diğer haçlılara, yeminleri uyarınca, o yerin heretikliğini temizlemelerini ve Avignonluların kendilerine geçişi ve erzak sağlamayı reddederek ordunun yürüyüşünü engellemelerinin öcünü almalarını; ve imparator ve diğer katolikler hariç, haçlı ordusunun yiyeceklerini gasp eden konvoyları tutuklamalarını emretti. İmparatordan ve diğer katoliklerden bahseder, çünkü söylediğimiz gibi Avignon ve Rhône'un ötesindeki her şey, imparatorluğa ait topraklardı. Bu yüzden, kuşatma başladığında, piskoposlar ve senyörler Frédéric II'ye haber gönderdiler, öyle ki kralın Avignon'u kuşatmak zorunda kalmasının sahte raporlarla ona ulaştırılmasından çekiniyorlardı. Ona kuşatmanın nedenlerini ve kralın Avignonluların isyanı yüzünden burayı kuşatmak zorunda kaldığını, kralın heretiklerin topraklarını temizlemekten başka bir amacı olmadığını ve kralın vaat ettiği koşulları reddedenlerin, krallığına ait topraklara el koymaya çalışanların cezalandırılacağını bildirdiler. Bu mektubu yazanlar arasında Reims, Sens başpiskoposları, Laon, Langres, Chartres, Arras, Orléans ve Meaux eyaletlerinin piskoposları, Boulogne, Champagne, Arras, Orléans, Namur, Montfort, Soez, Vendôme kontları ile Courtenay, Conci, Sancerre ve Nesle senyörleri bulunuyordu.
Kuşatmanın başlangıcı, Pentekost gününden sonraki 7 Haziran Pazar gününe rastlar; o gün legatın adamları kral adına boyun eğmeyi reddettiler; diğerleri ise bunu

takip eden çarşamba günü, Aziz Barnabas gününün arifesinde, kalelere makineler yerleştirilmeye başlandığı gün olarak kabul ederler. Şehir hem karadan hem de sudan, üç taraftan kuşatıldı ve ordunun serbestçe hareket edebileceği bir tahkimat hattı ile çevrelendi. "Champagne ve Bretagne kontları birkaç gün sonra ulaştılar, Nicolas'ya göre, büyük bir asker topluluğuyla." Buna rağmen, Champagne kontunun, Champagne'lı olan ve imparator tarafından krallığa atanmış olan kişi kadar isminin burada geçmediği Normandiya belgesinde belirtilmektedir, o ki buralara çoktan ulaşmış olmalıdır.
"Tüm çevre senyörleri kamp alanına geldiler, hem kralın emirlerine itaat etmek hem de Avignonluların gerçekleştirdiği zararların öcünü almak için." Avignonluların müttefiki olan Raimond de Turenne'in kontluğunun tahrip edilmesi burada fark edilir. "Kral her tarafta savaşı başlattı, buralarda çok güzel olan ve henüz hiçbir noktası zarar görmemiş olan makinelerle."

CXII.

Avignon kuşatması birçok insanı tüketir; Gui de Chastillon öldürülür; Champagne kontu geri çekilir.

Ancak kuşatılanlar kendilerini daha az güç ve kararlılıkla savunmadılar. "Çünkü, yerin iyiliği dışında, bol miktarda askere, silaha, makineye ve erzaka sahiptiler. Gece boyunca, gün boyunca yıkılan makineleri yeniden inşa ediyorlardı; öyle ki kuşatma üç ay (tam değil) sürdü." Toulouse kontu, kuşatanları şaşırtmak için bazı birliklerle buralarda dolaşıyordu ve şehirden uzaklaşanları yakalıyordu.
Kuşatma önünde, Raimond'un hazırladığı pusularda birçok insanın öldüğü söylenir. Bu kıtlığın birçok atı ve insanı helak ettiği eklenir, özellikle büyük mülklere sahip olmayanları; öyle ki büyük sinek orduları kamp alanından çıkan cesetlerden besleniyordu, bunlar çadırlara giriyor ve eti öyle enfekte ediyordu ki bunu yiyenler hemen ölüyorlardı.
Uzak bir adamın ve Fransa düşmanının bu anlatımı daha fazla otoriteye sahip olurdu, eğer aynı hata fransız tarihçiler tarafından da kabul edilseydi; kesin olan şu ki, orduda büyük bir ölümlülük yaşandı. Birçok senyör öldü, kuşatmanın ardından. Bunlardan birçoğunun zehirlendiğine inanıldı. İleride kralın ölümü hakkında söylenenleri göreceğiz.
Bu kuşatmada ölenler arasında, Saint-Paul kontesi olan annesinin ardından bu adı taşıyan Saint-Paul kontu Gaucher de Chastillon'un oğlu Gui de Chastillon'un adı geçmektedir. Avignon'dan Rhône'a kadar olan tüm yollar boyunca, silahlı adamlarıyla birlikte, uyumak için dinlenmeksizin günlerce at sırtında kaldı. Nihayet Martin Olive adında bir adam tarafından yardıma gelindi, o ki ona şehir sakinleri tarafından gönderilen şarapları getirdi. "Kral daha sonra eyaletin durumunu ve kontun nerede olduğunu öğrendi, ona tekneler gönderdi ve böylece onu kampa geri getirdi." "Fakat bir saldırı sırasında, şehrin surlarından fırlatılan bir taşla öldürüldü."
"Diğerleri sadece makineleri ateşlemek için orada olduğunu ve şehirden fırlatılan taşlarla öldürüldüğünü söylerler." Kral ve tüm ordu tarafından son derece üzüntüyle karşılandı, çünkü kendisi çok cesur, katolik ve büyük onur sahibi bir senyördü. "O, babasının erken ölümünden sonra Saint-Paul kontu unvanını alan Gaucher de

Chastillon'un oğluydu. Çünkü bu mülk, onun ölümünden sonra, onun küçük çocuklarına, Gui'nin çocuklarına geçti; ancak büyük oğlu Hugues, Blois kontu, L'Artois ve diğer birçok ülkenin adetine göre, temsile yer vermeyen adet uyarınca mülkü aldı."
Matthieu Paris, kralın, legatın ve prenslerin, kuşatmanın bu kadar uzamasından dolayı şaşkın ve sıkılmış olarak, askerleri surların bir tarafına saldırtmaya gönderdiklerini; ancak köprünün, ya da insan kalabalığı için çok zayıf olan kısmının, kuşatanların büyük bir kısmı altında kırıldığını, üç bin adamın nehre düştüğünü ve orada boğulduğunu söyler. Şehir sakinlerinin o sırada bir çıkış yaptığını ve kralın adamlarından iki bin kişiyi sofralarındayken öldürdüklerini, hiçbir kayıp vermeden geri çekildiklerini ekler; öyle ki kral kampını geri çekmek ve şehri legatın büyük bir hendeği ile çevrelemek zorunda kaldı ve legat kuşatılanları yeni aforozlarla cezalandırdı.
Bu durum, Champagne kontunun geri çekilmesi yüzünden kral için bir memnuniyetsizlik konusu oldu, o ki kuşatmada kırk gün geçirdikten sonra, Fransa adetine göre, mülkünde kalmak üzere daha fazla kalmakla yükümlü olmadığını iddia ederek, kraldan geri dönme izni istedi; kral bunu reddetti ve hatta Matthieu Paris'e göre protesto etti, o ki kontun ülkesini ateşe ve kana bulayacağını söyledi; ancak kont hiçbir şey dinlemedi ve izinsiz olarak, ve hatta kral ve legatın iradesine karşı, gitmesi gereken adamları da yanına alarak ayrıldı ve Champagne'a çekildi. "Bazıları bu duruma, geri çekilmesinin kendisi kadar iğrenç olan daha başka koşullar eklerler. Bunlara başka bir yerde değineceğiz." Tüm bu talihsiz olaylar kralın cesaretini kırmadı ve onun istikrarı sonunda kuşatılanların inatçılığını yendi.

CXIII.
Avignon teslim olur.

Daha Gui de Saint-Paul'ün ölümünden önce, anlaşma talep etmişlerdi. Ancak kralı aldatmak isteyip ona rehine olarak hiçbir itibarı olmayan önemsiz kişileri verdiklerinde, hileleri keşfedildi ve anlaşma bozuldu. Nihayet, direnmek için artık yeterli güçlerinin kalmadığını görerek, legatın kendilerine sunduğu teklifleri dinlediler; o legat ki, o dönemin bir yazarının dediğine göre, her zaman şehre girme ve dilediği zaman oradan çıkma özgürlüğüne sahipti. Böylece Kilise'ye itaat edeceklerine dair yemin ettiler, önde gelenlerinden iki yüz kişiyi rehine olarak verdiler, legatın ve kralın emriyle hendeklerini doldurdular, surlarını yerle bir ettiler, şehrin tahkim edilmiş kulelerinden üç yüz evi yıktılar ve bu sayede kralın lütfunu ve legatın affını elde ettiler. Tüm silahlarını kralın ellerine teslim ettiler ve onun rızası olmaksızın surlarını hiçbir zaman yeniden inşa etmeyeceklerini taahhüt ettiler. Böylece kral, hem şehir hem de sakinleri üzerinde dilediği gibi zafer kazandı.
Şehrin alınışı 27 Ağustos veya 28 Ağustos olarak tarihlendirilir. Diğerleri ise sadece kuşatmanın Meryem Ana'nın Göğe Kabulü Bayramı'na (Assomption) kadar sürdüğünü söylerler. Şehir teslim edildikten sonra, legat orada birçok iyi adet tesis etti ve oraya piskopos olarak, Cluni tarikatından, başkaları tarafından Petrus de Corberio olarak adlandırılan, Nicolas de Corbie adlı bir keşişi atadı; her ne kadar Sainte-Marthe yazarları farklı bir piskopos kabul etseler de, bu durum tüm emarelere

göre yanlıştır. Pierre'in heretiklerin ateşli bir takipçisi olduğunu söylerler. Ondan önce, 1215'te hala yaşamakta olan Guillaume de Monteil'i koyarlar.
Kral, Avignon'dan geçerek, o dönemde sıkça söylendiği gibi, Provence'taki Languedoc'a ilerledi. Kendisine eşlik edenlerin birçoğu aynı zamanda geri çekiliyordu. Ordunun Avignon'dan ayrılmasından henüz on beş gün bile geçmemişti ki, şehrin yakınından geçen Durance nehri, güney tarafından öyle büyük bir taşkın yaptı ki, ordunun kamp kurmuş olduğu tüm ovayı sular altında bıraktı, öyle ki artık orada kalınması imkansız hale geldi. Bu taşmada, ilahi inayete hayran kalınacaktır ki, bu taşkının kuşatma süresince gerçekleşmesine izin vermemiştir.
Kralın başarılarının doğurduğu gürültü, İmparator Frédéric II'ye, Provence'ta Arles Krallığı unvanı altında sahip olduğu şeyleri kaybetme korkusu verdi; Honoré III'e yazarak, kralın fethedilen yerleri Raimond'un eline geri bırakmasını sağlamasını rica etti. Papa ona 22 Aralık'ta yazdı, bizzat ve yazılı olarak Kardinal Romain'e İmparatorluğun haklarını korumasını çoktan tavsiye etmiş olduğu konusunda ona güvence verdi.

CXIV.

Neredeyse tüm Languedoc Louis'ye boyun eğer. Foix kontu barış talep eder ama bunu elde edemez.

Kral, Avignon'dan çıktıktan sonra, söylediğimiz gibi, eylül ayında Languedoc'a geçti. Legat ona eşlik ediyordu ve Toulouse eyaletinin piskoposu olan Foulque onlara rehberlik ediyordu. Tüm şehirler, kaleler ve şatolar, Narbonne başpiskoposu Pierre'in gayretiyle, adeta dört fersah mesafeye kadar hiçbir zorluk çıkarılmaksızın krala teslim edildiler; o Pierre ki, Avignon kuşatması sürerken çoğu zaman bunu yürütmüştü. Daha haziranın 3. gününden itibaren, Nismes piskoposluğundaki Roquefeuil konsülleri ve sakinleri, ki bu sayede Arènes adı verilen şato da dahil olmak üzere şehrin velayetini elinde bulunduruyorlardı, kralın dilediğini yapabilmesi için burayı kendi piskoposları olan Arnaud'nun ellerine teslim etmişlerdi. Avignon önündeki kamptan hemen önce, Toulouse senyörlerinden olan Bernard da krala ve papaya boyun eğmeye ve düşmanlarına karşı kendisini düşman ilan etmeye gelmişti, özellikle de Toulouse kontu Raimond'a karşı. Avignon kuşatması sürerken, Carcassonne şehrinin de anahtarlarını şatosunda bulunan krala, kampına gönderdiği görülmektedir. Du Puy'lu tarihçi Raimond da, şatosunu elinde bulunduran kişi olarak, burayı teslim etmeyi ve kendisini tamamen kralın ve legatın iradesine bırakmayı vaat etti.
Foix kontu Roger Bernard da o sırada barış talep etti; ancak bu kez talep ettiği şartlarla bunu elde edemezdi. M. de Marca onun bu yüzden silaha sarıldığını ve Toulouse kontu Raimond ile, eylül ayının 30'unda Pau şehrinin beratlarında hala bulunan yeni bir antlaşma yaptığını iddia eder; bu antlaşmayla birbirlerine karşılıklı rızaları olmaksızın ne barış ne de ateşkes yapmayacaklarına dair söz veriyorlardı. Bu anlaşma, bunu gözeteceklerine dair yemin eden Toulouse ileri gelenlerinin huzurunda yapıldı.
Takip eden yılın başında toplanan Narbonne konsili uyarınca, Foix kontunun sonraki tüm pazar günlerinde aforoz edilmiş olarak ilan edilmesi emredildi; o kont ki, kral

Louis’ye yemin ettikten sonra kendisini Kilise’den ayıran Toulouse kontu ve diğerleriyle birlikte hareket ediyordu.
Kral, Avignon'dan çıktıktan sonra, adet olduğu üzere, Béziers yolunu tuttu. Oradan Carcassonne'a gitti ve orada, Raimond adında bir piskopos atadı. Kral ve legat daha sonra Pamiers'e ulaştılar. Daha buralara varmadan önce, Toulouse piskoposluğunda bulunan Foulque, onların gelişinden önce ekmek, şarap ve et tedariki gönderdi; öyle ki bir piskoposluk şehrinin sahip olması gereken tüm misafirperverlikle ve büyük bir cömertlikle onları karşıladı.
Kral, Pamiers'deyken, legatın tavsiyesiyle, Tanrı'nın onurunu ve Kilise'nin özgürlüğünü korumak amacıyla birçok nizamname çıkardı; ve diğer şeylerin yanı sıra, üç uyardan sonra aforoz durumunda kalmayı sürdürecek kişilerin dokuz livre para cezasına çarptırılmasını; ve eğer bir yıl boyunca bu durumda kalıp Kilise’ye boyun eğmezlerse, tüm mallarına el konulmasını, buraların piskoposlara ve Fransa baronlarına verilmesini emretti ki orada hazır bulunanlar buna rıza gösterdiler.
Kralın koruması altına alınan Pamiers senyörü olan Saint-Antonin şehrinin bölümü, legatın rızasıyla, Pamiers şatosunu ve kalesini krala bıraktı ve bunun için ona belirli gelirler tahsis edildi; bu gelirlerin mülkiyeti, kralın görevlendireceği bayiye ait olacaktı ve bayi, kralın ölümü durumunda burayı mirasçılarına iade edeceğine dair yemin edecekti.

CXV.
Louis Languedoc işlerini düzenler; Fransa'ya geri döner.

Kral, Pamiers'den Carcassonne yolundan geri dönerek Belpuech'te konakladı ki burası oradan sadece üç fersah mesafededir. İşte bu Belpuech kampından, ekim ayında, Jacques'ın kuzen germeni olan Roussillon ve Cerdagne kontu Nugno Sanchez tarafından sunulan biat belgesi tarihlendirilmiştir; o kont ki, Louis'ye Fenouillèdes'li Saint-Paul'ün biraz ötesindeki Fenouillèdes ve Alet piskoposlukları ile Pierre-Pertuse vkontlukları için biat etmişti; öyle ki kral ona, Fransa ve Aragon kralları arasında bir savaş çıkması şartıyla, buraları öncelikle elinde tuttuğu kişiye iade etmesini, buraların krala ait olacağını ve savaş bittiğinde durumun yeniden tesis edileceğini taahhüt ediyordu.
Heretikler veya onların koruyucuları arasından kendilerini ona teslim etmek istemeyenlerin tüm fief ve arazilerinin, buraları bizzat elinde bulundurmak üzere kendi ellerine teslim edilmesini ve kendisinden sonraki haleflerine kalmasını; ve buralardan, Narbonne Kilisesi'ne sadık kalacak olan birçok kişiyi buralara yerleştirmesini emretti. Bu durum, o dönemde kralın dilediği gibi her tarafta geçerli olan bir kuraldı; o kral ki, elinde bulundurduğu her yer için hiçe sayılan hakların veya hizmetlerin verilmesini zorunlu kılmıyordu; ve Kilise'ye, bu arazileri dört yüz livre kira geliri karşılığında yapmak üzere bazı şatolar verdi. Diğer kaynaklar seksen livre kira gelirinden bahseder. Kendisini aynı şekilde, heretiklerden elde edilen ve dilediği gibi tasarruf edebileceği fieflerden d'unautres senyörlerine borçlu olduğu biat yükümlülüklerinden muaf tuttu.
Aimery'nin, Narbonne vikontunun, her zaman Toulouse kontlarına karşı bir eğilim gösterdiği, Albililer tarihi uyarınca bilinmektedir. Bu yüzdendir ki kral, Narbonne

şehrini ve hisarını elinde bulundurmayı düşünüyordu. Bu şehir, buraların diğer birçok şehri gibi, burjuva ve şehir olarak ayrılmıştı. Vikont bizzat Carcassonne'da daha önce üzerinde anlaşılan ve vikontun, şehri ve yerleşimi Carcassonne piskoposluğu ile paylaşacağı şartları içeren bir antlaşmayı onaylamıştı. Ancak vikont ve halefleri, bu düzenlemelerden sonra kendi zilyetliklerinde kalmaya devam ettiler. Kral ve başpiskopos arasındaki antlaşmalar 1226 yılının ekim ayına aittir.
Belpuech'ten kral ve legat Castenaudari'ye geldiler, ertesi gün Puy-Laurens'e, ardından Albi'ye geçtiler; ve kral oradan Cîsteaux manastırına iki yüz Paris turnuası kira geliri bağışladı. Kral böylece "Fransa yolunu yeniden tuttu", kraliçe Blanche ve çocuklarını, "buralara gelecek ilkbaharda varmak ve bu arada kış boyunca ordusunu buralarda bırakmak niyetiyle" Paris'te bırakmıştı; ordunun genel valiliğine ise kont Thibaud'yu veya daha ziyade Imbert'i, yani akrabası, büyük komutan ve çok çalışkan, beş yüz şövalyeden oluşan hatırı sayılır birliklerin ve Amauri ile birlikte de yüz şövalyenin komutasını elinde bulunduran Beaujeu'lü Humbert'i atadı. Tüm kaleler [birliklerce] iyi bir şekilde tahkim edildi.
Kral, Fransa'ya geri dönüş yolundayken, Marli senyörü Bouchard'ın oğlu, Paris piskoposu olan ve ölümü büyük bir üzüntüyle karşılanan senyörün ölümünü öğrendi. Nitekim ismi Port-Royal manastırının ölüm kayıtlarında 13 Eylül olarak geçmektedir. Bu senyör, Albililer savaşında çok ünlü olmuştur. O, Montmorenci hanesindendir ve Saint-Thibaud'nun babasıdır, o ki Vaux de Cernay başrahibidir. Guillaume de Joinville, Reims başpiskoposu da, o sıralarda, yani 6 Kasım'da, Auvergne'deki Saint-Flour'da ölmüş ve Clervaux mezarlığına defnedilmiştir.
Namur kontu olan Philippe de Courtenay da aynı zamanlarda ve aynı yerde öldü. Onun veraseti için de bir savaş yaşandı; ancak bu durum bizi ilgilendirmemektedir. Bu prens şüphesiz kralın, yani kuzeninin sarayına doğru onu takip ediyordu.

PRÉLIMINAIRES'İN SONU.
Hazırlık Bölümünün Sonu

I.
Saint Louis.

Louis VIII, legat Romain ile birlikte Fransa'ya geri dönüyordu; Auvergne'den geçerken, Bourbonnais sınırında hastalık Montpensier'de onu durdurdu. Daha önce, buralarda hiçbir belirti olmaksızın hastalandığına inanılmaktadır. Hastalığı ortaya çıktığında, Azizler Günü (Toussaint) perşembesine denk gelen 29 Ekim günüydü. Rahatsızlığı görünüşe göre şiddetli bir ateşle birlikte seyreden bir dizanteriydi. Kendisini ölümcül bir saldırı altında gördüğünde, oğlu için büyük sadakalar dağıttı ve en büyük oğlu olan Louis'nin krallığın başına geçirilmesini; ve onun henüz on iki yaşında olması nedeniyle, yönetimin annesi vasıtasıyla yürütülmesini kesin bir dille emretti. Languedoc'u korumak üzere yeni yardımlar da gönderdi, buralardaki garnizonların iyi savunulmasını, oğlunun ve kendisinin otoritesinin korunmasını ve buralarda hiçbir eksiklik yaşanmamasını emretti.
Hastalık kısa sürede onu tüketti ve o aziz hükümdar, çok geçmeden, Toussaint sekizinci gününe denk gelen 8 Kasım Pazar günü, ya da cumartesiyi pazara bağlayan gece öldü. Onun ölüm yıl dönümü, Cîsteaux tarikatında ayın 7'sinde

anılırdı, çünkü Toussaint sekizinci gününde tören yapılmasını istemezlerdi; buna rağmen aziz Louis onun için Royaumont'da bir anma töreni düzenletmiştir.
Matthieu Paris, onun ölmek üzereyken, İngiltere kralına ait olan toprakları haksız yere elinde tutmuş olduğunu kabul ettiğini ve o sırada kendisinden çok uzakta olan oğluna, buraları ona iade etmesini emrettiğini iddia eder.
Tarihçiler, onun Montpensier'deki ölümünün, Merlin'in "barışçıl aslanın Panse dağı üzerinde öleceği" yönündeki kehanetini doğruladığını fark etmeye özen göstermişlerdir. Cenazesi gümüş kaplı bir tabuta konarak Saint-Denys'e taşındı ve orada, babası Philippe-Auguste'un yanına, görkemli ve muhteşem bir törenle defnedildi; ancak gümüşler Charles VI zamanında eritilmiştir. Sens başpiskoposu Gautier, cenaze merasimini yönetti ve mezarı kutsadı. Ancak Saint-Denys keşişleri piskoposların yetkisini kabul etmedikleri için, bu eylem nedeniyle kendilerine hiçbir hak iddia edilmeyeceğine dair Gautier'den bir deklarasyon aldılar. Belge, 15 Kasım Pazar gününe tarihlendirilir. Flanders kontesi ve çok sayıda büyük senyör, bu iyi prensin ölümünün acısını yeniden tazeleyen bu cenaze törenine katıldı.
Onun zehirlendiğine inanılıyordu. Saint-Germain'li Richard, bu şüpheyi tamamen Albililerin üzerine yıkıyor gibi görünmektedir. Şurası kesin ki, Champagne kontu Thibaud suçlanmıştır; ve onun Blanche'a karşı beslediği suç teşkil eden bir aşktan dolayı bunu yaptığı söylenmiştir. Fakat bu durum, suçsuz olan Blanche'a sürülemeyecek bir lekedir. Bu kralın ölümünün, kardeşinin ölümünün krala açtığı yaradan daha büyük bir üzüntü ve kederi tüm sarayında, tüm tebaasında ve hatta yabancı ülkelerde yarattığı görülmüştür. Çünkü onun olağanüstü bir iyiliğe ve yumuşaklığa, çok temiz bir karaktere, muazzam bir cömertliğe ve güler yüzlülüğe sahip olduğu söylenirdi. Kendisi tam anlamıyla Hristiyan ve çok dindar bir prens, olağanüstü kutsallıkta biri, büyük hayırsever, bilge, nazik, cesur, cömert ve inancına son derece sadık biri olarak nitelendirilirdi.
Tebaası arasında huzuru, bolluğu, düzeni ve adaleti öyle tesis etmişti ki, tüccarlar ve çiftçiler tam bir güven içinde yaşıyorlardı. Eğer bir hata işlemişse, bunu tamamen telafi etmişti, öyle ki Tanrı onu dünyadan alırken kendisinden razı olmuş olsun. Albililere karşı giriştiği savaşta bir hata yapmışsa, bu hata, inancı her türlü saygının üstünde tutan ve inancı onun koruduğuna inanılan kişilerin gözünde daha az bir hata olarak görülmüştür. Papalar ona övgüler yağdırmakta gecikmediler ve kendi zamanının bir şairi onu itirafçı (confesseur) ve şehit olarak nitelendirdi.
Onun çocukluğundan beri, güzelliğinde ve yüzünün temizliğinde olağanüstü bir safiyetin işaretleri fark edilmişti. Nitekim tarih bize onun tüm yaşamı boyunca tam bir iffet içinde yaşadığını ve kendisini o kadar çok seven yegane eşine olan sadakatini asla bozmadığını öğretir. Böylece her şeyde, özellikle de çocuklarına karşı duydukları şefkatte birbirleriyle kusursuz bir uyum içindeydiler.
Güvenilir bir adam olduğu söylenen Puy-Laurens'li Guillaume, onun son hastalığı sırasında safiyete aykırı bir eylemde bulunmayı reddettiğini aktarır; o eylem ki, güya hastalığının geçmesine yardımcı olacağı söylenmişti; kral ise ölümcül bir günah işleyerek hayatını kurtarmak istemediğini belirtmişti. Böylece hayatını bir günahla kurtarmayı reddederek, kendisinin gerçekten krallığa layık olduğunu ve kendisini kusursuzca yönettiği için başkalarına hükmedebileceğini göstermiş oldu. Danimarkalı

sahte kraliçe Ingeborg'dan olan üvey annesine karşı bir oğlun göstermesi gereken saygıyı ve bir babanın göstermesi gereken özeni de göstermişti.
Cantimpré'li Thomas onun hiçbir zaman mor veya kırmızı pelerin giydiğini hatırlamadığını söyler. Aynı yazar, Falkemberg kontunun yegane oğlu olan Albert'ten bahseder; o ki annesi tarafından kralın çocukları arasında sarayda büyütülmek üzere gönderilmişti, kral ise o sırada buralardaydı; öyle ki Jourdain'in generalliği, ondan başkalarını Louis VIII'e rapor etmeye izin vermez. Bu Albert, on altı yaşında bir Cizvit oldu.
Savaş konusuna gelince, her ne kadar bu prens İngiltere'deki girişiminde her zaman o kadar şanslı olmamışsa da, Albililere karşı yaptığı ikinci yolculukta ve Jean-sans-Terre'e karşı 1214'te kazandığı zaferde ve kral olarak yürüttüğü savaşlarda gösterdiği başarılar büyüktür. Bedeni çok hassas ve zayıf olmasına rağmen, tarih bize onu cesur, savaşçı ve yiğit bir prens olarak betimler; o ki her fırsatta büyük bir cesaret göstermiş ve krallığına, seleflerinin hiçbirinin yapamadığı kadar çok toprak katmıştı, eğer yirmi yıl daha yaşamış olsaydı daha fazlasını da yapardı. Böylece o, Paris'li Matthieu'nün iddia ettiği gibi aslan yürekli unvanını hak edecek kadar büyük bir cesaret bırakmıştı; nitekim bu durum, François I zamanında yazılan Blanche'ın hayatında da görülür. Dupleix aynı şekilde Nangis'li de bahseder. Saint-Denys Kroniği onun, kötülere karşı tersine çevrilmiş bir aslan gibi sert olduğunu, iyilere karşı ise yumuşak ve barışçıl olduğunu söyler. Louis dönemi altında yazan şair Mouskes, onun İngiltere ve Almanya tarafından dehşetle anıldığını, Yunanistan'ın ondan yardım umduğunu, Suriye'ye kadar ondan korkulduğunu ve papanın onu olağanüstü sevdiğini yazar. Tarih onun ölümüne tüm Kilise çocuklarının ağladığını kaydeder. Kırkıncı yaşının başlangıcında öldü ve üç yıldan biraz fazla hüküm sürdü. Onun hayatı hakkında, Duchesne tarafından verilen anonim bir tarihçinin metni ve Auvergne'li Guillaume'a hitaben yazılan Nicolas de Braie'nin şiiri elimizde bulunmaktadır; her ne kadar şiir sadece Avignon kuşatmasına kadar uzanıyor olsa da.

II.
Louis VIII'in Vasiyetnamesi. – Çocukları.

Louis VIII, krallığının huzuru ve çocuklarının geleceği için daha 1225 yılının haziran ayında vasiyetnamesini hazırlamıştı. En büyük oğluna krallığı ve özellikle Normandiya'yı bırakıyor, Louvre kulesinde, Saint-Thomas piskoposluğunda bulunan hazinenin, altın ve gümüşlerin korunmasını ona devrediyordu. Eşi için ve taç mücevherleri ile diğer mücevherler için, bunların Saint-Victor tarikatının yeni bir manastırının inşasına tahsis edilmesini emrediyordu. Tüm taşınabilir mallarının çeşitli hayırlara harcanmasını buyuruyor, bunun piskoposlar, özellikle de Paris, Chartres ve Senlis piskoposları ile şansölye Guérin ve Saint-Victor başrahibi tarafından dürüstlükle yerine getirilmesini talep ediyordu; ayrıca dürüst bir adam olan Jean Allemand'ın adı da geçmektedir, o ki Philippe-Auguste'a olan bağlılığı sayesinde büyük işlerde yer almıştı.
Louis VIII'in o sırada sadece beş oğlu ve bir kızı olduğu görülmektedir; ancak en az sekiz çocuğu olmuştur. İlki, 9 Eylül 1209'da ölen Philippe'ti. Temmuz 1215'te Auxerre

ve Nevers varisi Agnès ile evlenmesi kararlaştırılmıştı, evlilik 8 Eylül 1217'den önce gerçekleşecekti; görünüşe göre effectivement evlendi ve Temmuz 1218'de öldü. Paris'li Notre-Dame mezarlığında 1218'de gömüldüğü işaret edilmektedir.
Louis VIII ve Blanche 1225'te bir şapel kurdular.
Louis VIII'in ikinci oğlu, burada bahsettiğimiz aziz Louis'ydi.
Üçüncü oğlu, Eylül 1246 sonlarında ölen Artois kontu Robert'ti.
Dördüncü oğlu, yine Eylül 1249'da genç yaşta ölen Jean'dı.
Beşinci oğlu, 11 Kasım 1220'de doğan Poitiers kontu Alphonse'tu.
Büyük Perhiz'in ilk pazar günü olan 20 Şubat 1222'de doğan altıncı oğlu, bazen Philippe, bazen de Dagobert olarak adlandırılırdı, çünkü bu iki isme sahipti; ve onun Saint Louis'nin kardeşi olan Philippe adına, Royaumont manastırında gömülü olduğu görülmektedir, o ki aynı zamanda soylu bir isim taşımaktadır ve Philippe'in mezarı Royaumont'un temelinden çok önce oradaydı. Dagobert ve Jean'ın ölümünün 1232'de olduğu kaydedilmiştir.
Louis'nin daha sonra yedinci bir oğlu oldu ki o, daha sonra Anjou ve Provence kontu ve Sicilya kralı olan Charles'tır. Doğumu 1226 yılının mart ayında, martın sonuna doğru, bizim takvimimize göre 1227'de gerçekleşmiştir; ve böylece o babasının ölümünden sonra doğmuştur; her ne kadar şahsı adına vaat edilmiş olsa da, bu durumun Philippe Mouskes tarafından da onaylandığı görülmektedir, o ki Louis'nin ölürken altı oğlu olduğunu ve eşi Blanche'ın bir kıza hamile olduğunu söyler. Görünüşe göre Louis VIII'in, Saint-Denis'li bir epitafta aktarıldığına göre, Paris Notre-Dame kilisesi piskoposu Pierre'in aktardığı üzere, kralın üç çocuğunun yeryüzünde krallık yapmasını engelleyerek onları göğe kabul eden bir yazıyla belirtilen bir veya birkaç oğlu daha olmuştur. Pierre Matthieu, Poissili bir şehitlik kaydına dayanarak onların adlarının Jean ve Alphonse olduğunu söyler. Diğerleri ise epitaftan yola çıkarak adlarının Philippe ve Jean olduğunu iddia ederler. Şurası kesin ki, Temmuz 1245'te, Saint-Marthe yazarlarının Saint Louis Kroniği'ne dayandırdıklarına göre, Paris'te bulunan ve 1225'te, yani 1226 Paskalyası'ndan önce ölen Kardinal Romain için bir mezar bulunmamaktadır.
1224 yılının mart ayında doğan, aziz Louis'nin kız kardeşi olan mübarek Isabelle veya Élisabeth de bulunmaktaydı, o ki 1225'te ölmüştür. Hayatı, babası ve annesi tarafından o kadar çok sevildiğini gösterir ki, kız çocuklarından daha fazla ilgi görmüştür. Onun 1205 doğumlu başka bir ablası daha vardı, adı doğumunda ve markasında geçmektedir. Ancak o çok yaşamadığı için adı pek anılmamaktadır. Yazarlar, Louis VIII'in yaşayan çocuklarının sayısını belirtirken bu çocuktan bahsetmezler.

III.
Saint Louis’nin doğumu ve vaftizi.

Saint Louis’ye gelince, tarihçiler onun Aziz Markos günü, yani 25 Nisan’da doğduğu konusunda hemfikirdirler ve bizzat Saint Louis de bunu Joinville’e birkaç kez söylemiştir. Jakobenler, Blanche’ın onu Tanrı’dan aziz Dominicus’un duaları ve tesbih duası (rosaire) okunması sayesinde elde ettiğini savunurlar. Onun doğmasından önce Blanche’ın hiç çocuğu olmadığını varsayarlar, oysa o sırada iki veya belki de

dört çocuğu vardı. Du Cange, onun 1215'teki doğumunu sabit bir gerçek gibi kabul eder; bu durum Saint-Denys'in 1292'de biten bir Kroniği ile de uyumludur. Ayrıca bu, Nangis'e, şair Guiart'a ve onun, babası kral olduğunda henüz on iki yaşında olmadığını, daha kesin bir ifadeyle on ikinci yaşında olduğunu söyleyen diğer yazarlara da uygundur; tıpkı eski bir kroniğin belirttiği gibi ya da onun 25 Ağustos 1270'te öldüğünde, Saint-Denys Anonimi'nin belirttiği gibi yaşının elli beşinci yılında olduğunu söyleyenler uyarınca; ya da onun otuz dördüncü yılında, Doğu'ya gittiği 25 Ağustos 1248 yılında olduğunu söyleyen kanonizasyon beratı ve eski bir kronik gibi. Bu görüşe, onun kral ilan edildiğinde yaklaşık on iki yaşında olduğunu söyleyen Geoffroy de Beaulieu'yü, onun kanonizasyon bullasını, Andres Kroniği'ni, Rouen Kroniği'ni ve Caen'li Saint-Étienne Kroniği'ni de ekleyebiliriz. Ayrıca Normandiya Kroniği'nin onun doğumunu Bovines savaşı (1214) ile Latran konsili (1215) arasına koyduğu da aktarılabilir. Ancak onun babasının ölümü sırasında yaklaşık on iki yaşında olduğunu söyleyenler, Saint Louis'nin 1214'te doğmuş olmasını isteyenlerle tamamen uyuşmaktadır; tıpkı aziz Louis'nin eşi kraliçe Marguerite'in itirafçısının, onun kral olduğunda on iki yaşından biraz daha büyük olduğunu söylediği gibi; bu durum diğer birçok yeni yazar tarafından da takip edilmiştir; ve onun 1248 yılının mayıs ayında otuz dördüncü yaşına girdiğini söyleyenler uyarınca. Fakat o, ne bildiğini pek açıkça göstermemektedir. Saint-Denys Anonimi bir yerde onun elli altıncı yaşında öldüğünü söyler; bir diğer yerde ise babasının ölümü sırasında on üç yaşında olduğunu belirtir.

Bir de, adının La Serre olduğu söylenen biri tarafından yazılan aziz Jérôme'un bir hayatı bulunmaktadır (ch. iv); orada aziz Louis'nin 25 Nisan 1214'te doğduğu ve elli altı yıl dört ay yaşadığı yazılıdır. Nangis de kroniğinde onun kral olduğunda henüz on dört yaşına basmadığını söyler. Böylece o da 1213 doğumlu olduğunu kabul eder. Fakat onun doğumunu 1214'e koymak için en güçlü görünen kanıt, Longpont'taki Notre-Dame kilisesinin ithaf beratıdır; 24 Ekim 1227 Pazar gününe tarihlenen bu berat, Cîsteaux tarikatının kuruluşunun 135. yılına, Longpont vakfının 46. yılına, Papa Gregorius IX'un pontificatının ilk yılına ve aziz Louis'nin saltanatının hazır bulunduğu ilk yılına ve yaşının on dördüncü yılına denk gelmektedir. Ben bu otoriteye ne cevap verilebileceğini görmüyorum, eğer kopyalacının aziz Louis'nin saltanatı için kırk altı yerine on dört yazarak bir hata yaptığını söylemek istenmiyorsa, Longpont vakfı için; o vakıf ki Sainte-Marthe yazarları bunu 1131 veya 1132 yılına, 1227'den seksen beş veya seksen altı yıl öncesine koyarlar. Bununla birlikte, Du Cange, Dupleix, baba Labbe ve diğer yeniler gibi, Saint Louis'nin doğumunu 1215 yılına koymakta mutabıktırlar; biz de eskilerin genel olarak kabul ettiği ve en yetkililerce onaylanan bu görüşü, yeterli bir zorunluluk olmadıkça bugün terk etmek istemiyoruz. Puy-Laurens'li Guillaume ve kralın babasından on dört yaş veya biraz daha büyük olduğunu söyleyen Philippe Mouskes, diğerlerini dengeleyecek kadar yetkin değillerdir. Çeşitli yerlerde Nangis tarafından yazılan aziz Louis'nin hayatında, aksine onun doğumunun ancak 1216'da olduğu savunulur; oysa Matthieu Paris, onun taç giydiğinde henüz on bir yaşında olduğunu söyler. Fakat Louis VIII'in ikinci oğlu olan Louis'nin evliliğinden bahseden Temmuz 1218 tarihli belge, bize bunun sürdürülemeyeceğini garanti eder.

Saint Louis'nin doğduğu günün, haçlı seferlerinin geleceği ve adamların kararına göre sahip olacakları bahtsız başarılar için bir prognostik (öngörü) olduğu kaydedilmiştir. Çünkü o gün, o dönemde Kara Günler (les croix noires) olarak adlandırılan, sunakların ve haçların kefaret işareti olarak siyah örtülerle kapatıldığı ve tüm alayların bu ismi aldığı büyük litanilerin yapıldığı gündü. Onun Poissi'de doğduğu açıkça görülmektedir. Philippe-Auguste'un Mayıs 1209'da Louis VIII'e Poissi'yi vermiş olduğu kesindir. Orada doğmuş ve orada vaftiz edilmiştir. Bu yüzden o yerde bulunmaktan, çocukluğundan beri arkadaşlarıyla birlikte sevinçle bahsederdi ve hayatta elde ettiği en büyük onurun orada vaftiz edilmek olduğunu söylerdi. İşte bu yüzden, sekreterlerine gizlice işlerini yazdırdığında, kendisini Poissi'li Louis veya Poissi Senyörü olarak adlandırırdı. Onun özellikle, adını taşıyan bir şapelde, yüksek bir konsol üzerinde yükselen, taştan yapılmış büyük bir vaftiz kurnasının bulunduğu yerde bulunmaktan hoşlandığı söylenir; ve buraların onun vaftiz edildiği kaynaklar olduğu belirtilir.
Jakobenlerin büyük sunağının, aziz Louis'nin doğduğu tam yere yerleştirildiği ve Kilise'nin genel adetine göre yüzünü Doğu'ya dönmesinin bu yüzden engellendiği fark edilir. Pierre Matthieu, Blanche'ın doğum yaptıktan sonra, onu rahatsız etmekten çekindiği için, kral Robert tarafından inşa edilmiş olan şatodaki Notre-Dame kilisesine götürmediklerini; onun Grange-aux-Dames adını koruyan başka bir yere taşınmasını sağladığını aktarır. Fransa Yıllıkları'nın metni de bunu doğrular gibidir. Ne olduğunu bilmiyorum. İyi yazarların, aziz Louis'ye hitaben yazılan ve dokuz veya on yaşındayken, fakirlere vermek üzere bir kapon (horoz) alıp güllere dönüştüğü söylenen bir hayattan bahsettiklerini de bulamıyorum.
Saint Louis sarışındı ve yüzü, büyükannesi olan ve Louis VIII'in annesi Hainautlu Isabella'nın soyundan gelenlerin yüzü gibi çok güzeldi.

IV.

Louis VIII, senyörlerine aziz Louis'yi kral olarak tanıyacaklarına dair söz verdirir.

Louis VIII, kendisini öldürecek olan hastalığa yakalandığını gördüğünde ve çocuklarının küçük yaşta olması nedeniyle krallığın bir tehlikeye düşmesinden korkarak, ölümünden önce, 3 Kasım'da, yanında bulunan prelatları ve senyörleri yanına çağırttı; aralarında Sens başpiskoposu Gautier, Reims başpiskoposu, Nanteuil'lü Miles, Beauvais piskoposu, Chartres piskoposu Gautier, Noyon piskoposu Gérard de Bazoche, kardeşi Boulogne kontu, Gautier d'Avesnes, Blois kontu, Enguerrand de Couci, Bourbonlu Archambaud, Montfort kontu, Philippe veya Estienne de Sancerre, Champagne hanesinden Robert de Couci, Fransa mareşali ve Nesle senyörü bulunuyordu. Kendisine borçlu oldukları sadakat uyarınca, Tanrı ondan dilediği takdirde, en büyük oğlu olan Louis'ye gideceklerini, ona sadakat ve itaat yemini edeceklerini, ona senyörleri ve kralları olarak saygı sunacaklarını ve onun en kısa sürede taç giymesini sağlayacaklarını; ve eğer Louis onlardan önce ölecek olursa, krallığın en yaşlı olan diğer oğlu Robert'e de aynı şeyi yapacaklarını vaat etmelerini onlardan rica etti ve yalvardı. Bu senyörler bu yemini gözyaşları dökerek ettiler ve yirmi üç mühürle mühürlenmiş, 3 Kasım 1226 tarihli yazılı bir berat

verdiler. Bourges başpiskoposu Simon da, o sırada bizzat buralarda bulunmamış olmasına rağmen, özel olarak aynı vaatte bulundu. Ve kral buralarda tüm tebaasına, Bourges'da toplanacak olan ve taç giyme töreni için belirlenecek olan günde hazır bulunmaları emrini yazdı. Ölümünden sonra oğlunun on beş gün içinde taç giymesini arzuladığı görülmektedir.
Matthieu de Montmorenci'nin ve şansölye Guérin'in bu belgelerde adının neden geçmediğini bilmiyorum; çünkü onlar da kralla birlikte hastalığı boyunca bulunuyorlardı ve hatta özellikle Matthieu ağlayarak ona çok iyi hizmet edeceğini vaat etmişti. Belki de karışıklıkları önlemek için onları daha önceden aziz Louis'ye göndermişti. Ve aziz Louis'ye babasının hastalığı ve ölümü hakkındaki ilk haberleri ulaştıran da Guérin olmuştu.
Sens, Chartres ve Beauvais piskoposları, kısa bir süre sonra, Louis VIII'in kendilerine, hastalıklarına rağmen akli dengesinin yerinde olduğunu beyan ettiğini, oğlunun ve tüm krallığının, o dönemin adetine göre reşit olana, yani yirmi bir ya da yirmi beş yaşına gelene kadar annesinin vesayeti altında kalmasını arzuladığını resmi bir senetle ilan ettiler. Boulogne kontunun henüz yirmi altı yaşında çok genç bir prens olduğuna karar veriyordu. Hainaut Kroniği, Louis'nin aynı salı günü tam bir çılgınlığa düştüğünü söyler.

V.

Aziz Louis'nin taç giyme töreni için acele edilir; bazı büyük senyörler oraya gitmeyi reddeder ve karışıklık çıkarmayı düşünürler.

Blanche, kralın vefatı ve onun tam bir sağlık içinde döndüğü yönündeki diğer haberleri henüz almamıştı. İşte bu yüzden, onunla birlikte Saint Louis'yi ata binmiş olarak ve diğer çocuklarını da arabalarda yanında götürerek Paris'ten karşılamaya çıkmıştı. Fakat çok geçmeden, onu hemen geri döndüren başkomutan Guérin ile karşılaştı ve kraliçe daha sonra saraya döndü. Bu beklenmedik olayın yarattığı keder tahmin edilebilir. Philippe Mouskes, onun az kalsın kendi hayatına kıyacağını söyler. Devlet işleriyle hemen ilgilenmek gerekiyordu; çünkü her kesimden insan, din adamları ve soylular, genç kralı terk ediyorlardı. Ancak en bilgeler Paris'te sadık kaldılar ve kraliçeyi oraya geri getirdiler. Kocasının ölümüyle, kuzen germeni olan bu kontesin durumundan özellikle üzüntü duyan Jeanne da buralarda bulunuyordu, o ki kocası kontu fidyeyle kurtarmak için Noel'de Louis VIII ile nihayet bir antlaşma yapmıştı.
Louis VIII'e aziz Louis'yi tanıma sözü vermiş olan piskoposlar ve senyörler, diğerlerini de aynı şeyi yapmaya ve yeni kralın taç giyme törenine katılmak üzere, Advent'in ilk pazar günü olan 29 Kasım'da Reims'te toplanmaya davet ettiler. Nevers, Auxerre ve Troyes piskoposlarına bu amaçla yazılmış mektubumuz bulunmaktadır. Onlar aynı şekilde Autun, Macon ve Chalon piskoposlarına; Rouen başpiskoposuna ve onun tabi piskoposlarına; Normandiya başkomutanına, Vernonlu Richard'a, Harcourtlu Richard'a, Robert Mallet'ye, Tancarville şansölyesine ve Normandiya'nın diğer senyörlerine; Thouars, Beaumont ve Chasteaudun vikontlarına, Vendôme kontuna, Geoffroy de Pons'a, Geoffroy de Lusignan'a ve

İngilizlere tabi olan ülkelerin diğerlerine; ve Champagne kontluğundan bir diğerine yazmışlardır.
Kraliçe de kendi adına bu konuda başpiskoposlara, piskoposlara ve krallığın büyüklerine yazdı; ve hatta çevre komünleri bile davet etti. Diğerleri, aziz Louis'nin bizzat kendisinin de yazdığını söylerler, çünkü kralın mührünün bulunduğu mektuplar bunu doğrulamaktadır. Çeşitli baronlar, Louis VIII'in ölümünün kendilerine acı verdiğini, bu yüzden bu törenin sevincine katılamayacaklarını iddia ederek gelmekten kaçındılar. Fakat çoğunluk, kralların taç giymesinden önce, Fransa'da her zaman adet olduğu üzere, tutuklu bulunan tüm mahkumların, özellikle de yaklaşık on iki yıldır krallık aleyhindeki suçları yüzünden sıkı bir hapiste tutulan Flanders kontu Ferrand ile Boulogne kontu Renaud'nun serbest bırakılmasını talep ediyorlardı. Ayrıca, bir Fransızın, Philippe-Auguste ve oğulları tarafından haksız yere ellerinden alınan mallarından tamamen mahrum bırakılmamasını istiyorlardı, o fatihler ki, bir herif gibi bu senyörlerin topraklarına el koymuşlardı. Savaşı ilan etmeden önce ona kendisini savunma imkanı vermediğini ekliyorlardı; ve bu şeyler yerine getirilmedikçe kralın taç giyme törenine gelmeyeceklerini ilan ediyorlardı.
Böylece, Avignon kuşatmasında bir araya gelen ve aralarında istisnasız kralın akrabalarının da bulunduğu birçok senyörün birlikte hareket ettiği görüldü. Bir çocuğun ve yabancı bir kadının zayıflığı, krallıkta koruyucusu olmayan bu durumda, onların cesaretini artırıyordu; ve dahası, onların hırsları, Blanche'ın krallığın yönetimini ve çocuklarının şahsını acı çekerek izlemesini sağlamayı hedefliyordu, her ne kadar Matthieu Paris aksini iddia etse de.
Champagne kontu da buralarda bulunmuyordu. O, kalacak yer bulmak amacıyla ilk olarak kendi görevlilerini Reims'e göndermişti, ancak buralarda iki fersahtan daha fazla yer kalmadığı söylenmişti; ama kraliçe ve kral, bu kontun Louis VIII'i terk etmiş olmasından ve onun zehirlendiği yönündeki iddialardan dolayı ona kızgındı; Reims'e girmesini engellemek üzere şehir valisine ve belediye başkanına emir gönderdiler. Vali ve belediye başkanı bu emri tam olarak yerine getirdiler ve aynı zamanda krallığı koruyan baronlar, şehre girmesini engellemek üzere kontun kalelerine karşı güç gönderdiler. Böylece o, öfke içinde geri dönmek zorunda kaldı. Tüm bu ele geçirilen topraklardan Carcassonne'a kadar olan yerler Reims'e bağlandı.
Bretagne kontu da taç giyme törenine gelmek yerine, kızıyla III. Henri'nin kardeşi Richard'ı ya da onu bizzat gönderen Henri'yi evlendirmeyi düşünüyordu. Matthieu Paris, Saint-Paul kontunun, Hugues de Chastillon'un orada bulunmadığını söyler; nitekim taca bağlı olan baronların neredeyse tamamı, barışa ve boyun eğmeye uyanlar hariç, savaşı tercih ediyor gibi görünmekteydiler. Fransa tarihçileri, buralarda yeterince senyörün bulunduğunu kabul ederler. O, buralarda Reims başpiskoposu Guillaume'un ölümünden bir veya iki gün önce hazır bulunmuş olan başpiskoposlarla da karşılaşmıştı.

VI.
Saint Louis'ye Reims'te taç giydirilir.

Kral, baronlarının bu reddine sabırla katlandı; ve gecikmenin devletin durumunu daha da kötüleştirmesinden ve kraliçenin, legatın tavsiyesiyle, prelatları toplamaktan

geri durmasından endişe ederek, az sayıda senyörün katılımıyla yola çıkmayı tercih etti; ve Reims'e gitmek üzere arabalarla yola çıktı; kentin girişinde, Reims katedralinin adetlerine göre, bir prens gibi giyinmiş olarak karşılandı, sarayına kadar ilerledi ve orada çanlar çalınırken yirmi yaşına bastı. Legat, orada Kudüs patriği ve çok sayıda başpiskopos, din adamı ve başrahip ile birlikte bulunuyordu. Reims'e gelen kral, Soissons'dan geçti ve orada şövalye yapıldı. Bu törene deniz aşırı ülkelerden katılan başka hiç kimse bulunmuyordu, aziz Louis'ye karşı dürüst olan ve sonraki yıl İtalya'ya geçen Kudüs'lü Jean hariç. Boulogne ve Dreux kontları, Flanders ve Champagne kontesleri, Couci'nin üç kardeşi, Blois kontu, Gautier d'Avesnes, Beaujeu kontu, Normant ve Hurepoix, (Montfort'lu komutandan bahsedilmektedir) ve hatta Bar kontu ile Bourgogne dükü buralarda hazırdı; her ne kadar Matthieu Paris aksini iddia etse de.

Philippe Mouskes, Bretagne kontu kardeşi olan ve o sırada başpiskopos olan Beauvaisli Henri de Dreux'nün, kutsal kılıcı taşımak üzere kutsandığını söylemektedir; ve Albéric de onun ancak ertesi yıl Şamdan Bayramı'nda seçildiğini belirtir. Her ne ise, tüm yazarlar kutsamanın 1226'da yapıldığı konusunda hemfikirdirler. Bu durum, Reims'li Jacques de Bazoches tarafından, Advent'in ilk pazar günü olan 29 Kasım'da en yetkin şekilde gerçekleştirilmiştir; o piskopos ki Soissons piskoposluğundan geliyordu, çünkü Reims başpiskoposluğu makamı o sırada boş bulunuyordu. Guérin, aziz Louis'nin taç giyme töreninde bulunanların en eskisi olduğu için, Reims eyaletinin başpiskoposu gibi hareket ediyor ve kral orada hazır bulunmadığı veya uzakta olduğu sürece bu makamı o tutuyordu.

Kutsal törenler için, sadece bir yıl önceden belirlenmiş olan kurallar uyarınca, aziz Louis'nin bizzat katıldığı aynı ayin düzeni izlendi ve Godefroy'un Törensel Fragmanı'nda hala yer alan kurallara göre tören tamamlandı. 1530 yılına doğru yazan La Serre, onun kutsanma töreninden uzunca bahseder. Onun sağ eline taca ait asayı, sol eline ise adaleti temsil eden daha küçük olan asayı verdiklerini söyler; o asalar ki baba Labbe'nin törensel metninde işaret edilmiştir.

Kutsal yağın (Ampoule) getirilmesi için Saint-Remi manastırına gidildi, ancak birkaç şövalye tarafından değil, at sırtında ve silahlı üç şövalye tarafından getirildi; bu durum buralarda bir karışıklıktan korkulduğunu gösteriyor gibiydi. Fakat aziz Louis ve onunla birlikte gönderilen iki yüz şövalye sayesinde hiçbir sorun yaşanmadı. Bu eskortla getirilen yağ, Notre-Dame kilisesinde Sens başpiskoposu tarafından teslim alındı ve kutsama töreni tam bir huzur içinde gerçekleştirildi.

Saint Louis, o gün okunmaya başlanan kilise duaları üzerine büyük bir tefekkür gösterdi. Kutsal ayinden sonra, genç kral tahtına oturdu, Bourgogne dükü, klerji, Dreux kontu ve buralarda hazır bulunan baronlar ona sadakat yemini ettiler. Bu çocuk, onların yasal hükümdarı ve tacın meşru varisi olarak şehirler ve şatolar tarafından korundu; ve Blanche, krallığın yönetimini elinde bulunduran kişi olarak tüm bu saygıları kabul etti.

Törenden sonra, krallık unvanını kimin taşıyacağı konusunda bir tartışma yaşandı, bu durum kraliçe ile senyörler arasındaydı; ve Champagne ile Flanders konteslerinin durumundan da bahsedilmektedir, onlar ki her biri kendi kocalarının hakkı uyarınca adalet talep ediyorlardı. Onları yatıştırmak için Boulogne kontunun haklarına halel

gelmeksizin, konteslerin dilediği gibi saraya kadar girmelerine izin verildi. P. Labbe'nin vasiyetnameler derlemesinde yer alan, aziz Louis'nin taç giyme töreninde taca ait kılıcı taşıyanın başkomutan olduğu yönündeki metin, Reims piskoposunun sarayına kadar olan yolu kaydeder. Orada aziz Louis'nin taç giyme töreninde kılıcı taşıma görevinin piskopos pelerinli biri tarafından üstlenildiği belirtilmektedir.
Taç giyme töreninin masrafları bizzat, Reims kilisesinin gelirlerinden yararlanan kral tarafından karşılandı; o ki buralardan yılda üç bin Paris poundu alırdı, tıpkı el yazması bir envanterden alınan bir özette görüldüğü gibi; orada bu son üç şartın belirtildiği ve aziz Louis ile annesi arasında yapılan bir antlaşmanın içeriği yer almaktadır, buna rağmen Nisan 1225 Melun tarihini taşımaktadır; Du Cange'da bir hata yüzünden basılmış olan aziz Louis'nin kutsal masrafları rulosunda, bu miktar beş bin yüz elli pound olarak görünmektedir; Louis Hutin'inki ise yirmi bin sekiz yüz pounddur.
Taç giyme töreninin hemen ertesi günü, kraliçe kralı Paris'e geri getirdi; ve ne Paris'te ne de Reims'te hiçbir eğlence veya şenlik yapılmadı. Paris'in görünümü, Blanche'a kocasının anısını yeniden tazeletti; fakat oğlunun tahta geçtiğini görmenin sevinci onun kederini biraz olsun hafifletti.

VII.

Albililerin yenilgisi. – Benediktenlerin konsili. – Blanche, Boulogne kontunu kazanır.

Tarihin devamı, aziz Louis'nin taç giyme töreninin, bazı büyüklerin isyan eğilimlerini durdurmadığını göstermektedir. Çünkü onlar sadece bir çocuk ve krallıkta ne akrabası ne de dostu olan yabancı bir kadın için hor görü besliyorlardı. Öte yandan, Philippe-Auguste ve oğlunun kralları üzerinde gerçekleştirdiği fetihlere öfkeli olan İngiltere ile ne barış ne de ateşkes vardı. Ve Louis VIII'in gücüyle ezilmiş gibi görünen Toulouse kontu, ileride göreceğimiz gibi yeniden ayağa kalkıyordu.
Fakat Tanrı dul kadını ve yetimi koruması altına aldı ve onları, saltanatının ilk yıllarında aziz Louis'nin kendisini içinde bulduğu sonsuz karışıklıklardan çıkardı. O, Blanche'a, yabancı tarihçilerin bile onda hayran kaldığı o zihin gücünü ve bilgeliği verdi; o bilgelik ki, bu kadar düşmanın ortasında ve bu kadar uğursuz bir zamanda kendini yönetebilmesi için tamamen ihtiyacı olan şeydi.
Boulogne kontu Philippe, doğumunun kendisine verdiği rütbe nedeniyle taca diğer herkesten daha fazla zarar verebilirdi ve kendisi ayrıca çok yiğit bir prens olarak kabul edilirdi. Onu kazanmak için, kraliçe Louis VIII'in 1224'te kendisine ayırmış olduğu Mortain ve Lillebonne şatolarını ona bıraktı ve ona Saint-Paul kontluğunun biatini, Boulogne kontluğunun bir bağımlılığı olarak teslim etti. Philippe'in elimizde bulunan beratı, ona bu bağışı yapanın yeğeni kral olduğunu belirtmektedir. Compiègne'de Aralık 1226 tarihinde düzenlenmiştir. Diğer kaynaklar buna rağmen Kasım 1227 okurlar.
Ekim 1227 tarihli, yine Compiègne'de düzenlenen bir berat bunu işaret etmektedir; bu beratla kral, eşinin çocukları olmaması durumunda Mortain, Lillebonne ve Saint-Paul'ü geri vermeyi taahhüt eder. Ertesi yıl ona altı bin Paris turnuası kira geliri verildi ve kral mart ayında ona biat etti.

Blanche, aynı zamanda adamlarının Albililere karşı bir miktar avantaj elde ettiği haberini aldı; öyle ki bu kadar uzaktaki halklar, genç Louis'nin Fransa'da hüküm sürdüğünü yenilgileriyle öğrensinler. Bu zafer şüphesiz çok büyük olmalıydı, zira tarihçiler bundan bahsetmektedir.
Bu yılın 7 Aralık gününde, kara keşişlerin, yani Narbonne eyaletindeki Benediktenlerin tüm başrahipleri, papanın fermanı uyarınca Agde piskoposluğundaki Saint-Tubéri manastırında genel bir konsil topladılar; o ferman ki bu konsillerin her yıl her eyalette toplanmasını ve oraya iki Bernardin başrahibinin çağrılmasını buyuruyordu. Bu konsilde manastır disiplininin yeniden tesisi için çeşitli statüler yapıldı ve bunlar Gregorius IX tarafından 1 Temmuz 1228'de onaylandı.

VIII.

Fransa 1227 yılı başı. Paskalya 11 Nisan. C. – Blanche, Flanders kontu Ferrand'ı serbest bırakır.

Bu yıla, Bovines savaşından (yani on iki yıl altı veya yedi aydır) beri süren uzun esareti nihayet bu yıl Epifani bayramı civarında sona eren Flanders kontu Ferrand'ın serbest bırakılmasıyla başlıyoruz. Eşi kontes Jeanne, Papa Honoré III ve kardinal piskoposlar, onun serbest bırakılması için uzun süre boş yere çalışmışlardı. Nihayet Louis VIII, haziran ayında öldüğü Melun'da, Nisan 1226'da ona özgürlüğünü iade etme vaadinde bulunmuştu.
Jeanne, serbest bırakılması için söz verdiği yirmi beş bin Paris poundu ile Paris'e çoktan gelmişti. Güvenlik için kralın ellerinde bulunan ve şatoda garnizon bulunduran Escaut'nun bu tarafındaki nehir kalelerini, yani Lisle ve l'Écluse'ü teslim etmesi gerekiyordu. Louis VIII'in ölümü, bu durum üzerine gerçekleştiğinde, Ferrand'ın serbest bırakılmasını kolaylaştırmaktan ziyade zorlaştırdı. Çünkü Meyer'in dediği gibi, kraliçe Blanche bunu onaylamıştı; ama o, kontun bu kadar mülke sahip olmasından çekiniyordu, çünkü krallığın içinde bulunduğu karışıklıklar sırasında güçlü bir senyör kazanmaktan memnuniyet duyuyordu. Kraliçe bunu yine de Fransa'nın piskopos ve baronlarının tavsiyesi olmadan yapmadı.
1223'te ölen babasından sonra yerine geçen Portekiz kralı Alphonse II'nin kardeşi olan veya daha doğrusu Sanche II olan Ferrand'ın, onun ricalarına en azından katkıda bulunduğu kolayca tahmin edilebilir. Blois kontesi olan Gautier d'Avesnes de sadece onun adına sık sık konuşmakla kalmadı, aynı zamanda bizzat ona yardım da sağladı. Ferrand, görünüşe göre Louis VIII'e borçlu olduğu beş yüz bin Paris turnuası poundu olan fidyenin tamamı ödenmeden serbest bırakılmadı.
Kont, serbest kalabilmek için krala, mirasçılarına, kardeşlerine ve annesi kraliçe Blanche'a, papanın bir bullasıyla onaylatacağı bir berat vermeyi vaat etti; bu bulla uyarınca, eğer kendisi veya halefleri kral ile yapılan antlaşmaya uymazlarsa, Laon ve Senlis piskoposları, kral tarafından talep edildikten sonra kırk gün içinde, papanın adına, konta ve arazilerine karşı interdikt ve aforoz kararlarını ilan edeceklerdi, ta ki kont piskoposların kararına göre tatmin sağlayana kadar.
Montfort kontu Amauri de, Jeanne'ın mektupları almakta gecikmesi durumunda, krala karşı beş yüz mark gümüş karşılığında rehin oldu. Antlaşmayı sürdürmek için gerekli olan diğer şeyler için, başkomutan Matthieu de Montmorenci, Hugues de Chastillon,

Saint-Paul kontu, Chartres kontu Jean, Rouci kontu, Oudenaardeli Arnoul, damadı Guillaume de Dampierre, Etienne de Sancerre ve Beauvais piskoposu Milon da aynı şekilde kendilerini yükümlü kıldılar.
Ferrand, krala, kalesine ve henüz bahsettiğimiz yemini etmemiş olan senyörlerine, bu kurallara uyacağına dair ant içti; ve bu yemini reddedecek olanların mallarına el koyacağını, onları ülkeden süreceğini ve kralın izni olmadan onları asla geri çağırmayacağını taahhüt etti.
Melun antlaşmasını sürdürmeyi ve Louis VIII'in elinde bulundurduğu yerleri hiçbir zaman geri istememeyi kabul etti; bunlara Douay kalesi de dahildir ki aziz Louis burayı garnizon altına almıştı ve buranın 1236 yılının sonuna kadar kontun pahasına, günde yirmi sous ödenerek kralın ellerinde kalması gerekiyordu.
Escaut'nun bu tarafında hiçbir yeni tahkimat yapılamayacağını, kralın izniyle olanlar hariç; ki bu durum tüm Flanders'ı, Alost bölgesi hariç, kapsıyordu, o Alost ki Escaut'nun o tarafında, yani Lisle ve Gand tarafındaydı. Ve buraların tahkim edilmesini iyi bir şekilde üstlenmek gerekiyordu, zira Alost'u Fransa'ya karşı tahkim etmişti ve İmparatorluğa bağlı olan yerleri de tahkim ediyordu. Ferrand, aynı şekilde, buraları bir daha tahkim edemeyeceğini kabul etti. Bu antlaşma Paris'te Aralık 1226'da yapıldı ve Ferrand ile Jeanne'ın mühürleriyle onaylandı; ve Jeanne aynı zamanda beş yüz Paris turnuası mülkünü vermeyi ve bunun güvencelerini sağlamayı taahhüt eden başka bir berat verdi.
Ferrand böylece nihayet Epifani bayramında hapisten çıkarıldı ve büyük bir sevinçle topraklarına gitti. Ancak hapsedildiği süre boyunca eşinin çocuk sahibi olmamasından dolayı buralarda büyük bir karışıklık yarattı.
Serbest bırakılmasından kısa bir süre sonra, krallığa yönelik karışıklıkların yükseldiği Almanya'ya gitmek üzere yola çıktı.

IX.

Baronların Blanche'a karşı isyanının nedenleri ve şefleri.

Bu iki kontun birliği krallık için çok avantajlıydı ve bu yıl yükselen karışıklıklarda aziz Louis için mutlu bir başarının nedeni oldu. Albililer savaşı sırasında orduya yardım etmek üzere gelen bu büyüklerin reddi, tarihçilerin rızasıyla, neredeyse genel bir savaşa yol açtı. Bretagne ve La Marche kontları, Champagne kontunun rızasıyla, bu isyanın liderleri oldular.
Bretagne ve La Marche kontlarının aziz Louis'ye karşı yaptıkları konfederasyonun beratları elimizde bulunmaktadır; buralarda taca karşı gelen ve gelecek olan tüm insanlara karşı, Bretagne kontu hariç olmak üzere, birbirlerini koruyacaklarına söz vermektedirler. La Marche kontu da aynı şekilde taca karşı gelenlere karşı hareket etmeyeceğini beyan etmektedir. Bu iki berat 1226 yılına tarihlendirilmiştir. Bunların en büyük dayanağı Champagne kontunun desteğiydi. Bu iki tasarı sadece La Marche ve Angoulême kontlarının yetki alanından kaynaklanıyordu, o kontlar ki Poitou ve Saintonge'un büyük bir kısmına sahiptiler. Kıbrıs kralı da bu hanedanın bir alt kolundandı.
Bretagne kontunun da isyan tarafında olduğu görülmektedir. O, kralın en yakın akrabalarındandı, Dreux ve Mascon kontlarının kardeşiydi ve o sırada Reims

başpiskoposluğu makamında bulunan Henri'nin kardeşiydi. Kendisi çok yiğitti ve tarih ona bir aslan yüreği atfederdi. Savaşta çok becerikliydi ve deniz üzerinde de büyük orduları komuta etmeye yetgindi. Tarih ona Mauclerc adını verir, şüphesiz Bretagne ruhban sınıfına son derece kötü davrandığı için; o ruhban sınıfı ki kendisiyle sürekli anlaşmazlıklar içindeydi, tıpkı buraların senyörleri gibi, tarihinin de gösterdiği üzere. O, Paris'te uzun süre yaşamıştı.

Prenslerin bu isyanının bahanesinin, baronların haklarına ve krallığın özgürlüklerine yapılan tecavüzler olduğu kaydedilmiştir; onlar ki özellikle Philippe-Auguste'un fetihlerine dikkat ediyorlardı. Bizim de göreceğimiz üzere, kraliçenin krallık üzerindeki gücünü ve tebaasını yönetme tarzını kabul etmek istemediklerini iddia ediyorlardı. Bir kadının küçümsenmesi ve bir azınlığın büyüme umudu, hırslı zihinler için hizipler oluşturmaya yeterli sebeplerdi ve bu durum Louis VIII'in çocuklarına tacı güvence altına almak için aldığı tüm önlemleri bozmaya yöneltti.

Ayrıca, iyi bir yazarın belirttiği gibi, bir miktar ihanet de olabilirdi. Champagne kontunun savaşı yürütmek için daha özel nedenleri vardı. Louis VIII'in yanında Avignon kuşatmasına katılmış olan kont, sadece krallığa yakışır hiçbir şey yapmamakla kalmamış, aynı zamanda kuşatanların tarafını tutmayı tercih etmişti; zira kuşatılanlarla gizlice ticaret yürütüyordu ve ne zaman şehre girmelerine izin verilse onlarla konuşuyordu. Avignonluların tüm çevre kentlerden yardım topladığı bir zamanda, o da buralarda bulunuyordu ve Navarre kontunun tarafındaki bazı akrabalarıyla birlikte orduyu sabote etmek istiyordu; ve kraliçenin bu taca varis olacağı umuduyla bunu yapıyordu. Ancak bu durum Avignonluları daha da kibirli kıldı ve hatta onlar bu sayede kuşatmayı kaldırtmayı umuyorlardı, zira kralın bu durum yüzünden oradan başarı kazanamadan ayrılacağını söylüyorlardı.

Kral, bu tutumdan bıkarak, nihayet ona hoşnutsuzluğunu gösterdi; kont ise ona karşı cephe aldı. Ve Mouskes'un düzenine göre onun kırk gün hizmet etmiş olduğu görülmektedir, oysa bu süre temmuz ayının sonuna denk geliyordu; kont büyük bir öfkeyle ayrılma izni istedi; kral ise bunu reddetti ve hatta Matthieu Paris'e göre protesto etti, o ki kontun kırk günden fazla kalmakla yükümlü olmadığını ve daha fazla kalmayacağını söyledi. Kral bundan dolayı çok öfkelendi, tüm dünyanın önünde onu tehdit etti, eğer gidecek olursa taca ait olan ne varsa kaybedeceğini ve tüm topraklarının ateş ve kılıçla yakılıp yıkılacağını söyledi.

Kont yine de üç gün daha kaldı, bu sürenin sonunda gece yarısı hiçbir gürültü yapmaksızın bagajını yola çıkardı ve kendisi de gün ağarmadan iki saat önce, ne kralı görerek ne de legattan izin alarak yola çıktı; ve üç günde varacağı Champagne yolunda öyle acele etti ki yolu bir günde katetti. Şövalyeleri, onun ayrıldığını öğrenince, büyük bir pişmanlıkla onu takip ettiler, ordunun uşakları ve diğer daha önemsiz kişileri tarafından alay ve hakaretlere maruz kaldılar. Kampı terk ederken krala, dört ay sonra öleceği bir zehir verdirdiği iddia edilir ve tüm dünyanın onu zehirlemekle suçladığı kesindir.

X.

Büyüklerin Louis VIII'e karşı birleşmesi ve Bretagne kontunun Flanders kontesi ile yapmak istediği evlilik hakkında yazılanlar.

Avignon kuşatmasında Louis VIII'e eşlik eden senyörler arasında, kuşatılanlara sempati duyduğunu gösteren tek kişinin bu kont (Thibaud) olmadığı iddia edilmektedir. Saint-Martin adı verilen eski bir kronik, onun bu konuda yalnızca Bretagne kontunun hareketlerini izlediğini savunur; o kont ki, hem kendisine hem de La Marche kontuna ve diğer birçok barona isyan fikrini aşılamış, onları kralın kendisine karşı bile istisnasız bir şekilde hep birlikte birleşmeye sevk etmişti. Bu kronik, onların Avignonlulara ve Toulouse kontuna ellerinden geldiğince yardım ettiklerini, onların gönderdiği elçileri kabul edip onlara hediyeler verdiklerini ve bu gizli ittifak olmasaydı, Saint-Paul kontunun öldüğü o ilk günkü saldırıda Avignon'un zaten ele geçirilmiş olacağını ekler.
1500 yılına doğru Bretagne tarihini yazan Pierre le Baud da aşağı yukarı aynı şeyleri söyler. Diğer tarihlerde bulamadığım bu önemdeki bir olay hakkında kesin bir şey söyleyemem. Ancak asıl garip olan ve bu hoşnutsuzluğun nedenleri hakkında hiçbir açıklama getirmeyen şey, Bretagne kontu hakkında anlatılan şu az muhtemel olaydır: Aynı Saint-Martin kroniği (ki d'Argentré yazdıklarını buradan almıştır), Flanders kontesi Jeanne'ın kocası Ferrand ile arasının iyi olmadığını, bu yüzden Bretagne kontunun onunla evlenmek amacıyla bu bağı bozmayı düşündüğünü ve Jeanne'ın da buna razı olduğunu; hatta işin o kadar ileri gittiğini söyler ki Pierre, Jeanne ve Ferrand'ın boşanması için papadan çoktan mektuplar almıştı, bunu da evliliklerinde iddia ettiği bir kusur bahanesine dayandırmıştı; fakat Louis VIII, bu kadar canice bir anlaşmadan tiksinerek bunu bozmuş ve Ferrand'ı tutsak edenlerden onu satın alarak serbest bırakmıştı; bu durum Bretagne kontunu isyandan başka bir şey düşünmez hale getirmiş ve ardından onu bu yöne sevk etmişti.
Jeanne ile kocası arasında bir soğukluk olması imkansız değildir; zira Ferrand hapisten çıktığında, karısının esareti boyunca kendisine verdiği her şeyi geri aldığını görmüştü. Bir dönemin yazarı da, Ferrand'ın Fransa'ya olan nefretinin (ki bu durum Bovines savaşına neden olmuştu), karısının kendisini zarlarda kumar oynarken yenmesinden ve bu yüzden ona kötü davranmasından kaynaklandığını, karısının da bundan dolayı onu Philippe-Auguste'a şikayet ettiğini ve kralın da Ferrand'a çok sert yazdığını belirtir.
Jeanne'ın Nisan 1225 veya 1226'da Melun'da, Ferrand'ın serbest bırakılması için müzakereler yürüttüğü sırada verdiği hazinedeki bir berat bulunmaktadır; bu beratta krala ve legata şu vaatte bulunur: "Quod accipiam in maritum comitem Fernandum per verba de præsenti infra instantem terminum in Ramis palmarum, et modo in ipsum consentio ut in habeam in maritum; quod si non faciam, Dominus rex quittus esset ab omnibus conventionibus quæ firmatæ sunt inter ipsum et me pro liberatione dicti Fernandi."
İtiraf ediyorum ki, 1211'de Ferrand ile evlenmiş ve ondan çocukları olmuş olan Jeanne'ın bu sözlerinden hiçbir şey anlamıyorum. Bir yargıyla ondan ayrılmış olsa ve onu yeniden kocası olarak almak istese bile (ki bu çok saçma olurdu), bu şartlardan yararlanır mıydı? Nasıl olur da, gördüğümüz gibi, onun serbest bırakılmasını bu kadar ağır şartlar altında, neredeyse kendisini bir başka güçlü senyöre bağımlı kılacak şekilde talep eder?

Bu beratı kendi karanlığında bırakarak, Saint-Martin kroniği ve onu takip eden d'Argentré hakkında söylenebilecek tek şey, onların diğer tarihçilerce bilinmeyen ve kesinlikle yanlış olan olayları buraya karıştırdıklarıdır, zira bu yanlışlık, olayı bilenler tarafından kolayca fark edilebilir. Çünkü Louis VIII'in Ferrand'ın serbest bırakılmasına Nisan 1226'da, Avignon kuşatmasından önce razı olduğu doğrudur; ancak bunu sadece yılın sonuna kadar onaylamıştı; ve daha önce öldüğü için bunu gerçekleştiren oğlu olmuştur. Fakat onun, Ferrand'ı kendi gücü altına almak ve serbest bırakmak için o kadar para verdiğini söylemek tamamen gülünçtür, zira Philippe-Auguste tarafından esir alındığından beri, 1214'ten beri Louvre kulesinde tutsaktı. Dahası, Ferrand'ın serbest bırakılması, dinden çıkmış bir Fransızın mülkünü elinden alarak kendi boşanmasını sağlamaya çalışanların tüm girişimlerini boşa çıkarıyordu; zira eğer Jeanne ayrılmaya razı olsaydı, kocasının serbest bırakılmasını talep etmemesi gerekirdi. Bununla birlikte, tarih yalnızca bunun Louis VIII'den ve onun yerine getiren "aziz Louis"den elde edildiğini kaydetmekle kalmaz; aynı zamanda onu ne kadar ağır şartlar altında elde ettiğine dair elimizde bulunan ve bahsettiğimiz orijinal belgeler de bunun kesin bir kanıtıdır.
Bazıları için söylenebilecek şey, Jeanne'ın boşanmasına ilk olarak razı olan kralın, daha sonra fikir değiştirmiş olmasıdır; öyle ki onun serbest bırakılmasını talep eden Ferrand, kralın bunu daha önce reddettiğini görmüştü, tıpkı babasının ölürken ona kesinlikle uymasını tavsiye ettiği gibi; zira Jeanne'ın Bretagne kontu ile evlenmesini tamamen engellemek istemişti, o evlilik ki bir adulter (zina) komplosu olurdu ve bu kontu krallıkta çok güçlü kılardı. Kral, Ferrand'ın serbest bırakılması konusunda Jeanne'ın yaptığı talebi nasıl kabul edebilirdi, eğer o sırada Ferrand'ın karısı olarak kalmayı kabul etmesi şartını koştuysa? Fakat bu kelimelerin: quod accipiam in maritum per verba de præsenti, halihazırda evli olan kişiler için her zaman çok yabancı kalacağı doğrudur.

XI.

İsyancılar silahlanır; kral onları önceden uyarır, Champagne kontu ile anlaşma yapar, diğerlerine ve şehirlere karşı yürür.

İsyanın bu üç lideri, genç krallarına karşı güçlü bir ittifak kurarak, bir çocuktan başka bir şey olmayan hükümdarın ve onun küçük yaşından dolayı ona itaat edecek olan bir kadının çılgınlığının kendilerine zarar vermemesi gerektiğine karar verdiler; ve ona değil, kendi taraflarındaki komutanlara itaat edeceklerine söz verdiler. Savari de Mauléon da birçok Poitevin ve Gascon askeriyle onlara katılmıştı; ve Bordeaux'da 1225'ten beri bulunan İngiliz kralı Richard ile de anlaşıyorlardı. Le Baud, onların krala biat ettiklerini ve şehirlerini teslim aldıklarını söyler.
Savaşın başlangıcında, kral taç giydikten sonra, birkaç baron gelip bazı şeylerin iadesini talep etti; özellikle Ferrand'ın serbest bırakılmasına karşı olan ve bu durumun 1226'dan beri sürdüğünü iddia eden Boulogne kontunun, babası Renaud'nun mülklerini geri istemesi gibi. Kraliçe, bu talebe şiddetle karşı çıktı, zira mouskes'un iddia ettiği gibi o sırada Ferrand çoktan serbest kalmıştı. Bretagne kontu da, kraliçenin rızasıyla, Champagne kontunun desteğine güvenerek, Beauveron'lu [veya Saint-Jacques de] Beuveron, la Perrière ve Belleme şatolarını tahkim etmeye

başladı; o şatolar ki kral ona gardiyanlık göreviyle vermişti ve buraları mühimmat ve erzakla dolduruyordu.
Kral ve kraliçe, hazırlanan bu komplodan haberdar olur olmaz, onları önceden uyarmak için genel bir karar aldılar; ve tavsiye aldıktan sonra, kral, baronlarının fikri uyarınca, güçlü bir orduyla hemen yola çıktı; o orduda legat, Boulogne kontu, Bretagne kontunun kardeşi olan Dreux kontu Robert ve diğer birçok senyör bulunuyordu. İlk olarak Poitevinlere karşı yürüdü ve kendisini ilk savunmaya alan Bretagne kontuna karşı, ya da daha muhtemelen, Champagne kontu Thibaud'ya karşı hareket etti.
Ancak Thibaud'nun kralın ordusunun yaklaşmasıyla sarsıldığı, onun gücünü kabul ettiği ve onun henüz kendisini kontrol edecek yaşta olduğunu anlayarak konfederasyondan ayrıldığı ve bizzat kralı bulmaya gelerek merhamet dilediği ve taca karşı bir daha asla silaha sarılmayacağına söz verdiği söylenir.
Yüreği yüce ve iyilik dolu olan kral, onu güler yüzle karşıladı, annesinin tavsiyesi üzerine onu hemen affetti ve onu yeniden lütfuna kabul etti. Bu uzlaşmanın diğer avantajlarının yanı sıra, Thibaud krala komplocuların kötü planlarını ifşa etti. Kral böylece Bretagne, Anjou ve Poitou isyancılarına karşı yürümek ve onları itaate zorlamak için zaman kaybetmedi; ve aynı zamanda Richard ile karşılaşmaya koştu, o Richard ki her yerde Gallerlileri topluyor, bazen ilerliyor, bazen geri çekiliyordu. Savari de Mauléon da onunla birlikteydi, o Savari ki Bretagne ve La Marche kontlarınca yetkilendirilmişti. Legatın bizzat şatoda tuttuğu La Rochelle'e saldırma planlarından korkuluyordu. Richard, bir önceki yıl İngiltere'den beş yüz Galli asker ve büyük miktarda para yardımı almıştı.
Bretagne ve La Marche kontları isyanlarında direnince, kral onları ilk olarak çağırttı ve bir fermanla, duruşma için parlamentosuna ve sarayına gelmelerini ya da savaşa hazır olmalarını emretti. Onlar, bu ilk partiyi alacak kadar cesaret gösteremediler, ilk çağrıda boyun eğmeye de yanaşmadılar. Nihayetinde, eğer kralı Chinon'da bulabilirlerse, onunla görüşmeye hazır olduklarını bildirdiler.
Kral, buna rağmen yoluna devam etti ve 20 Şubat Cumartesi günü annesi ve ordusuyla Tours'a varmayı ihmal etmedi. Orada Saint-Martin kilisesinde görkemli bir şekilde karşılandı ve ardından Saint-Maurice kilisesine, yani katedral olarak adlandırılan Saint-Gatien kilisesine geçti ve ertesi gün Chinon'a doğru yola çıktı. Ancak kontlar belirlenen gün pazar yerine gelmediler ve adlarına hareket edebilecek delegeler de göndermediler.
Kral onları ikinci kez çağırttı; ve yakınlarının tavsiyesi uyarınca, Tours'da önlerine çıkmaya çok istekli olan delegeleri kabul etti. Müzakereler günden güne uzadı. Sözlerini iki kez tutmamış ve taca olan itaatlerinden uzaklaşmış olmalarına rağmen, yine de krala tamamen itaat edeceklerini, adaletin kurallarına tam olarak uyacaklarını ve kendilerine karşı hiçbir haksızlık yapılmadığını tüm dünyaya ilan edeceklerini bildirdiler; ve baronlarının tavsiyesini aldıktan sonra, kral duruşmayı üçüncü kez parlamentosuna erteledi. Onlar bu üçüncü çağrıda, krallık sarayına tam bir alçakgönüllülük ve boyun eğmeyle başvurdular; ve kralın kendileriyle görüşmek üzere Loudun'a kadar gelmesini, dilerse orada kendilerine yapılan haksızlığı telafi etmesini rica ettiler. Onlar böylece 16 Mart'ta, kralın güvenli geçiş belgesi altında

Loudun'a geldiler. Orada krala olan bağlılık borçlarını ödediler; ve o kral ki, onlara iyilikle yaklaştı, isyanları ve itaatsizlikleri yüzünden hak ettikleri cezayı affetti ve Tanrı'nın olağanüstü bir lütfuyla, kan dökülmeksizin düşmanlarına karşı zafer kazandı. Bu iki kont geldi ve legatın huzurunda krala biat etti. Bretagne kontu, Reims başpiskoposu olan kardeşinin düzenlediği antlaşmadaki iradeye uydu ve bu durum sunuldu.

XII.

Vendôme'da barış yapılır; Bretagne kontunun antlaşması.

Böylece Vendôme'da barış yapıldı ve buralar iyi bir şekilde tahkim edilmiş olarak bırakıldı; tüm dünya Bretagne ve La Marche kontlarının bu alaycılığıyla eğlendi ve onların taca karşı kurduğu planların boşa çıkmasını izledi. Nangis ve onu takip eden diğerleri, onların üçüncü çağrıda krallık sarayına geldiklerini, tam bir alçakgönüllülük gösterdiklerini ve boyun eğdiklerini basitçe söylerler. La Serre ise, 1530'a doğru yazan yazar, onun bu başarısından genişçe bahseder.

Ancak Vendôme'da yapılan antlaşmanın maddeleri elimizde bulunmamaktadır. Fakat bizi ilgilendiren şey, aziz Louis'nin sekiz yaşındaki küçük kardeşi Jean ile Bretagne kontunun kızı Yolande arasındaki evliliği durdurmuş olmasıdır; o Jean ki, Louis VIII'in vasiyetnamesi uyarınca Anjou ve Maine kontluklarını alacaktı, aziz Louis de ona doğduğu andan itibaren yirmi bir yıl boyunca, yani ekim 1239'a kadar buraların yönetimini vermişti; Pierre ise Angers, Beaufort ve Baugé şatolarını, Anjou'daki haklarını ve buraların bağımlılıklarını, ayrıca dul kraliçe Bérengère'in (kral Richard'ın dulu) mülklerini de ona bırakıyordu; o mülkler ki 1204'te Philippe-Auguste ile yapılan bir antlaşmayla ona tahsis edilmişti; o kraliçe ki bu süre zarfında öldü; öyle ki buralar kralın rızası olmadan hiçbir şekilde başkasına devredilemezdi; tıpkı homajların, d'Angers eyaletinin régale'inin ve başrahibinin haklarının ve diğer tüm hakların krallara ait kalacağı gibi; öyle ki kral ve annesi buralardan yararlanmaya devam edeceklerdi, Saumur, Loudun ve d'Angers piskoposluğunun diğer bağımlılıkları hariç, buralar geçmiş döneme göre krala kalacaktı ve kral ona buralardan ömür boyu yararlanması için yıllık bir gelir tahsis edecekti.

Saint Louis, Saint-Jacques de Beuveron, la Perrière ve Belleme şatolarını, tüm bağımlılıklarıyla birlikte, buralardan serbestçe yararlanması için ve haleflerine kalmak üzere, hiçbir şekilde başkasına devredemeyeceği şartıyla Bretagne kontuna bıraktı. Pierre de kendi payına kızı Yolande'ı Loire üzerindeki Chantoceaux şatosuna, yani Bretagne girişine yerleştirmeyi taahhüt etti; o şato ki Brie-Comte-Robert kontu ve Paris piskoposu olan senyör tarafından Angers ve Anjou'da satın alınmıştı; ve Saint-Jacques de Beuveron, la Perrière ve Belleme şatolarını, buralardan hayatı boyunca yararlanması şartıyla ona bıraktı. Kızını Paskalya'dan sonraki on beş gün içinde Boulogne kontuna, Sens'da seçilen Dreux'lü Henri'ye, ardından Reims başpiskoposuna, Robert'e, Dreux kontuna, Enguerrand de Couci'ye ve Matthieu de Montmorenci'ye teslim etmeyi vaat etti; onlar da evliliğin, kendilerinin uygun göreceği şartlar altında, evlilik gerçekleşmediği takdirde Jean'ın on dört yaşına basmasına kadar sürdürülmesini kabul edeceklerdi. Eğer Jean, tek erkek evlat olarak, evlenmeden önce ölecek olursa, Jean'ın kardeşi onun yerini alacak ve Bretagne

kontunun yaşayan diğer kızıyla evlenecekti, bu antlaşmayla İngiltere kralı veya onun adamlarıyla hiçbir ittifak yapılamayacağı şart koşulmuştu.
Bu evlilik antlaşmasının belgesi, mart ayında Vendôme'da düzenlenen mühürlü senetle hala görülmektedir.
Pierre nihayet kızı Yolande'ı kraliçenin ellerine teslim etti; o kraliçe ki onu Reims başpiskoposu olan amcası Dreux'lü Henri'ye ve antlaşmada belirtilen diğer senyörlere verdi; buralar evlilik gerçekleşene kadar kraliçenin seçeceği bir yerde muhafaza edilecekti. Bu senyörler Paris'te, Ekim 1227 ayında, prensese bu durumun Jean yandığı sürece geçerli olacağına dair bir berat verdiler; ve her ne kadar kral les auroit, buraları babasının yaptığı gibi haleflerine devretmeyecekti, en azından meclisten üç kişi, Chantoceaux ve Braie veya Brie-Comte-Robert hariç olmak üzere; ve kraliçe, onun İngiltere kralı ile evlenmeyeceğine, ne erkek kardeşine ne de oğluna verilmeyeceğine dair on bin Paris poundu güvence sağladı; ama eğer Jean on dört yaşına basmadan önce Roma Kilisesi bu prensin evlenmesine izin verirse, buralar kralın ve annesinin ellerinden hiçbir zorlukla karşılaşmaksızın çıkacaktı.
Gros Louis, Yolande'ın büyükbüyükbabası ve aziz Louis ile kardeşinin büyükbüyükbüyükbabasıydı. Du Tillet, bu konuda prelatların ve Bretagne baronlarının mühürlerinin bulunduğu bir berat aktarır ki ben bunu tam olarak kavrayamıyorum. Jean kısa bir süre sonra öldü. Yolande 1231'de Champagne kontu Thibaud'ya vaat edildi. Saint Louis bu evliliği engelleyince, o da 1238'de, aynı adı taşıyan La Marche ve Angoulême kontu olan, o sırada Bretagne kontu ile müttefik olan La Marche kontunun oğlu Hugues le Brun ile evlendi.
Bahsettiğimiz Dreux'lü Henri, Perche'li Guillaume'un ölümünden sonra 1226'da Châlons piskoposu seçilmişti. Ancak Liège piskoposu Hugues, Reims başpiskoposluğunu reddettiğinde (ki bunun daha önce hiç yapılmadığı söylenir), Henri Şamdan Bayramı'ndan sonra yapılan ikinci bir seçimle 1227'de onun yerine atandı. Böylece Châlons piskoposluğundan feragat etti ve Paskalya sekizinci gününde, 18 Nisan'da kutsandı. O, daha önce Reims başdiyakonu ve Beauvais hazinedarıydı.

XIII.

La Marche kontunun antlaşması. – Fransa'da konsil.

Aynı Vendôme antlaşmasıyla, La Marche kontu, Louis VIII'in kendisine vermiş olduğu her şeyi, hatta büyük bir para karşılığında İngiltere'nin dul kraliçesi olan eşi Isabelle'in dulluk hakkını da krala geri iade etti; yani kralın ona on yıl boyunca ödemek zorunda olduğu yıllık on bin altı yüz Paris turnuası poundu tutarında bir emekli maaşı karşılığında; bunun beş bin poundu Isabelle'in dulluk hakkı içindi ve bu miktar onun yaşadığı süreye göre kesilecek veya devam edecekti. Bu meblağın güvencesi olarak kral ona Saint-Jean-d'Angeli, Monstreuil en Gastine, Langest ve Aunis topraklarını rehin verdi.
Şüphesiz bu maddeye dayanarak Isabelle, krala ve annesine, kralın dulluk hakkı karşılığında kendisine verdiği tazminattan memnun olduğuna dair bir deklarasyon verdi. Berat, Paskalya'ya kadar uzanan 1226 yılına tarihlendirilmiştir. 1230'da yapılan bir başka beratla, bu Vendôme antlaşmasının bir sonucu olarak Issoudun ve

Langest'i krala bıraktı. Bu antlaşmayla aziz Louis ve Blanche, İngiltere ile kralın rızası olmaksızın hiçbir şekilde ne barış ne de ateşkes yapmayacaklarına dair yeminle söz verdiler.
Kont, bu antlaşmayla, krala henüz sadakat yemini etmemiş olan vasallarının bunu gecikmeksizin yapmalarını sağlayacağına; kralın düşmanlarını kendi topraklarında kesinlikle barındırmayacağına; onlarla hiçbir ticaret veya anlaşmaya izin vermeyeceğine ve Louis VIII'in ölümünden sonra kralın topraklarında veya tebaasında gerçekleştirdiği tüm zararları tazmin edeceğine; Poitou senyörlüğünün ve bunda eksik olan her şeyin kralın egemen sarayı önünde hesap vereceğine söz verdi. Kral da kendi adına, kontun isteyeceği tebaasından vasileri, kralın düşmanları olmamaları şartıyla atamayı vaat etti.
Bu antlaşmayla ayrıca iki evlilik kararlaştırıldı: biri aziz Louis'nin kardeşi Alphonse ile kontun kızı Isabelle arasında; diğeri ise kontun en büyük oğlu Hugues veya ikincisi, yani en büyük oğlu ile Fransa'dan Isabelle arasında. Saint Louis bu evlilik için elinden gelen katkıyı yapmayı veya konta on bin mark gümüş ödemeyi vaat etti, Kilise'nin bundan muafiyet tanıması şartıyla; zira kraliçe Isabelle Courtenay hanesinden birinin kızıydı; ve böylece çocukları, aziz Louis ve kardeşleri gibi Gros Louis'nin soyundan geliyordu. Matthieu de Montmorenci kralın adına bu kurallara uyulacağına dair yemin etti. Kont da kendi adına rehineler verdi ve Broce ile Chastellerault vikontlarını rehine olarak sundu; onlar ki antlaşmaya uyulmaması durumunda kırk gün içinde kendilerini Bourges'da tutsak olarak teslim etmeyi taahhüt ettiler.
Kraliçe Blanche, La Marche kontu ile Vendôme'da yapılan antlaşmayı Paskalya'dan sonra onayladı; kraliçe Isabelle, eşi ve çocukları da Blanche rejant olduğu sürece buna uyacaklarına dair yemin ettiler. Böylece kontlar, taca karşı olan güçlerini kaybetmeksizin isyanlarının affını elde ettiler ve her biri kendi evine çekildi.
Fransa piskoposları bu sırada, Albililerin, İngilizlerin ve Poitevinlerin çıkardığı karışıklıklara çare bulmak üzere bir konsil topladılar. Ve belki de kilise cezalarının korkusu, Bretagne ve La Marche kontlarının boyun eğmesine katkıda bulunmuştur; zira bu konsilin, Charrière konferansı ile Vendôme antlaşması arasında toplandığı görülmektedir. Paris'e doğru, yani Fransa'da toplandığı işaret edilmiştir. İşte onu, Narbonne'da aynı dönemde toplanan taşra konsilinden ayırt etmek gerekir.

XIV.

İngiltere ile ateşkes; İngiltere kralı ile kardeşi arasındaki huzursuzluk.

Savari de Mauléon ve Poitevinlerin büyük bir kısmı, aziz Louis'ye boyun eğmektense Richard'a bağlı kalmayı tercih ettiler. Ancak bu iki kontun uzlaşması, onların isyanının hiçbir sonuç vermemesini sağladı; ve Richard, kardeşi Henri de buna rıza gösterdikten on beş gün sonra, Saint-Jean gününe kadar ateşkesi uzattı. Biz buna 22 Mart Pazartesi günü sahip olduğumuzu belirtmiştik. La Marche kontu da kral adına oraya imza koydu ve yandaşları şunlardı: Jean Clément, Fransa mareşali vb., kral adına; Richard, Savari de Mauléon vb., İngilizler adına.
Kral daha sonra tüm birliklerini Fransa'ya, yani Paris'e geri getirdi. Boulogne kontunun, amcasının kendisine verdiği hizmeti tanımak için, aziz Louis ona hayatı

boyunca altı bin Paris turnuası poundu tutarında bir emekli maaşı bağışladı; bu maaş her yıl üç taksitte, Paris'teki Tapınak (Temple) şövalyelerinde alınacaktı, buralarda aziz Louis'nin her zaman hazinesinin bulunduğu görülür; Philippe de ona, o dönemde adet olduğu üzere homaj sundu. Ve ona mülklerin paylaşımı veya bölünmesi konusunda taca karşı hiçbir şey talep edemeyeceğine dair yeminle söz verdirdi.
Berat 1226 yılının mart ayına, Loudun veya Lugdunum'a tarihlendirilir. Bu şüphesiz Loudun'dur, zira gördüğümüz üzere aziz Louis şubat ayının sonunda oraya gelmiş ve üç hafta kalmıştı. Bu durum mart ayında, Loudun'da, aziz Louis'nin İngiltere kralları tarafından Normandiya, Poitou vb. Hospitaller şövalyelerine verilen ayrıcalıkları onayladığı sırada gerçekleşti.
İngiltere kralı Henri bu bölünmeden yararlanmak istedi; ancak kendisi yeterince acele etmedi.
Oraya York başpiskoposu Gautier'yi, Northumberland'daki Carlisle piskoposunu ve Philippe de Albeio veya Albineto adında bir senyörü gönderdi. Bu delegeler Normandiya, Anjou, Bretagne, Poitou senyörlerini ve eskiden İngiltere'ye tabi olan diğer toprakların senyörlerini görme, onları eski senyörlerine geri dönmeye teşvik etme ve Fransa'da hüküm süren genç kral aziz Louis'nin buralara geldiğinde onu tanımama ve onu kabul etmeme konusunda büyük vaatlerde bulunma emrini almışlardı; nitekim bu durum onun halihazırda gösterdiği gibiydi. Fakat bu delegeler denizi geçmeden önce, aziz Louis baronlarla barışı çoktan yapmıştı; ve onları kendi hizmetine bağlamış, onların homajlarını çoktan kabul etmiş ve onlara cömertçe hediyeler dağıtmıştı. Delegeler kendilerinden yardım talep eden Bretagne kontunu bulduklarında, o da krala kızı için yaptığı antlaşmayı bozmak istemediğini bildirerek aynı cevabı verdi; o antlaşma ki aziz Louis ile yeni yapmıştı. Böylece 14 Nisan'daki Paskalya'dan hemen önce, hiçbir sonuç elde edemeden İngiltere'ye geri dönmek zorunda kaldılar.
Albéric de aynı şekilde, Bretagne kontu gibi, Beaujeu'lü Imbert'in, Henri'nin kardeşi Richard'a karşı yürüdüğünü söyler; o Richard ki hala Gascongne'daydı ve buraların senyörleri ona karşı çıkıyorlardı; ve belki de Henri, 22 Mart'ta ateşkesi onaylamak istememişti. Mayıs ayında Richard, kral son nefesini vermeden ve paradan payını almadan önce, Bordeaux'ya dönmek ve savaşa devam etmek amacıyla İngiltere'ye geçti.
Öte yandan, zaferini sürdürmesi ve İngilizleri elinde bulundurdukları az miktardaki topraktan mahrum bırakması konusunda aziz Louis'ye tavsiyede bulunuluyordu. Buna rağmen, bu yıl temmuz ayında üç kral ve onların tebaası (Fransızlar, İngilizler, Normanlar, Poitevinler) arasında kararlaştırılan bir ateşkes fikrinde kalındı. Bu ateşkes sadece bir yıl için yapılmıştı.
Richard, İngiltere'ye döndüğünde kardeşi ve krallığın büyükleri tarafından büyük bir sevinçle karşılandı. Ancak 9 Temmuz'da, Valeran adında birinin elinden zorla aldığı bir arazi yüzünden kral ile arası açıldı. Çünkü kral yetkisini kullanarak onu bunu iade etmeye zorlamak isteyince, o da bu yerin kendisine ait olduğunu savundu ve taca ait hakları korumak amacıyla Fransa krallığının büyükleri önünde hesap vermeye hazır olduğunu ekledi. Büyüklerin bu sert çıkışı kralı ve krallığın ileri gelenlerini şaşırttı. Bu durum Henri ve baronların en güçlüsü olan baş adalet bakanı Hubert de Bourg'u çok

öfkelendirdi; o Hubert ki aynı yılın 5 Şubat gününde Kent kontu yapılmıştı. Ve kral öfkesine kapılarak, kardeşine bu araziyi derhal iade etmesini veya krallıktan çıkıp bir daha dönmemesini emretti. Richard buna şaşırarak, bu mülkü vermeyeceğini ve krallığın hiçbir yerinden akranların (pairs) kararı olmaksızın çıkmayacağını söyledi ve aynı zamanda saraydan ayrıldı. Hubert'in o sırada krala onu tutuklatmasını tavsiye ettiği sanılır; ancak prens gizlice kaçtı ve kendi tarafına katılan senyörleri bulmakta gecikmedi; öyle ki Henri, onu memnun etmek için, Northampton'da toplanan mecliste, 3 Ağustos'ta annesinin dulluk topraklarını ona vermeyi taahhüt etti; o topraklar ki Jean daha önce Boulogne kontu olan Renaud'ya vermişti ve o zamandan beri, Bretagne kontunun malı olan Richemond arazisi hariç, hiçbir şeye tabi değildi; o arazi ki Pierre ve Bretagne'ın diğer kont ve dükleri burayı sıklıkla kendi adlarına almışlardı; ve bunun d'Angret tarafından Bretagne kontuna verildiği söylenir, o kont ki taca bağlı kalmıştı. Burası, York bölgesindeki Swale nehri üzerinde yer alan Richemond yerleşimidir.

XV.

Languedoc'ta Savaş. – Narbonne Konsili. – Seul piskoposu ve Fransa şansölyesi Guérin'in ölümü.

Languedoc'ta savaş her zaman çok can alıcı bir şekilde devam ediyordu; ve kasım 1226'da elde edilen avantajlara rağmen, Raimond buraları teslim etmedi, kış boyunca Carcassonne piskoposluğundaki Haute-rive şatosunu kuşattı; o şato ki Auriege nehri üzerindeydi ve buralar yardım almadan önce, garnizonu teslim olmaya zorladı, orada bulunan Agen piskoposluğunun kalelerinden kaliteli bir adam olan Etienne Ferreol'u da esir aldı. Katolikler, Pamiers ile Foix arasında, Varilles yakınlarında bir ok darbesiyle ölümcül şekilde yaralanan, büyük Simon'un kardeşi ve katoliklerin en cesurlarından olan Gui de Montfort'u kaybettiler; bu olayın 31 Ocak'ta gerçekleştiği görülmektedir; zira Puy-Laurens'li yazar bunu takip eden yıla koymaktadır. Mayıs ayında, Najac senyörü Guillaume Bernard ve Pierre Gros, Raimond'a karşı kralı ve Kilise'yi desteklemeye söz verdiler.

Ertesi yaz, Narbonne başpiskoposu Pierre ve Toulouse piskoposluğu makamında bulunan Foulque'un eşlik ettiği Beaujeu'lü Imbert, Toulouse şehir kapılarına kadar ilerledi, Olivier de Termes ve diğer birçok yiğit adam tarafından savunulan Toulouse piskoposluğundaki la Bessède yerleşimini kuşattı. Buna rağmen Imbert oraya saldırdı ve sonunda gecenin bir yarısı kaçan heretiklerin bıraktığı arazileri ele geçirdi; orada kalanlar ise kılıçtan geçirildi veya asıldı. Orada, de la Mote ile birlikte yakılan bazı heretik vaizler de bulundu; onların dördünü Foulque kurtardı, kadınları ve çocukları ise serbest bıraktı. Kuşatmanın sürdüğü günlerde, şehrin sakinleri bir gün bir prelatın diğer insanlarla birlikte geçmediğini görünce, onun piskoposun adamlarından biri olduğunu haykırmaya başladılar; o piskopos ki kendi topraklarını istila etmişti. Vaudois tarihçisi Perrin, bu yere Bontèque adını verir, onun Toulouse yakınlarında olduğunu söyler ve Imbert'e çok zarar verdiğini ekler.

la Bessède'in alınmasından sonra, Imbert tüm topraklarını gezmek üzere bir yolculuğa çıktı, öyle ki ertesi yıla kadar geri dönmedi; o sırada Saint-Paul şatosunun, Agout üzerindeki yerin Raimond'a teslim edilmesini engelleyemedi. Imbert, Şubat

1228 ayında Conne şatosunu satın aldı, buralar için d'Angers parasından bin mark ödedi.
Senlis piskoposu ve şansölye olan Guérin, bu yılın şubat ayında hala yaşıyordu ve Vendôme antlaşmasında onun varlığı varsayılmaktadır, ya da en azından o sırada yaşadığı bilinmektedir. Fakat o, aynı yıl içinde öldü. İşte bu yüzdendir ki aziz Louis'nin saltanatının ilk yılında şansölyelik makamı boş kalmıştır.
Kral, bu bakanın ölümünden sonra büyük bir kayıp yaşadı; o bakan ki pederinin büyük güvenini kazanmıştı, tıpkı Mouskes'un belirttiği gibi. Onun taç giyme töreninden sonra Châlis'de öldüğü sanılır; zira bir yazar onun taç giyme töreninde sadece seksen yaşında olduğunu, 1227'de Châlis'ye çekilmek üzere görevinden ayrıldığını ve orada 1230'da öldüğünü iddia eder, bunu kanıtlamak için de buralardaki belgelere bakmak gerekir; ancak Albéric aksini söyler. Mouskes'un onun ölümünü bu zamana koyduğu açıkça görülmektedir ve çok net bir şekilde, onun ölümünün genç kralı yardımcısız bıraktığını ekler. Adam de Chambli, vaiz ve teolog, onun yerine atandı. O, 1248'de hala hayattaydı.

XVI.

Gregorius IX papa seçilir. – Fransa ruhban sınıfı, öşürler nedeniyle legata karşı ayaklanır; legat geri döner.

Papa Honoré III, 24 Temmuz 1226'da seçilmiş ve bu yılın 18 Mart gününde ölmüştür. Anagni yerlisi, Segni kontlarının hanesinden olan ve Innocentius III'ün akrabası olan Hugue, Ugolin veya Huguelin, onun yerine geçti. O, Ostia kardinal piskoposluğundan geliyordu. Onun dürüst emirleri yerine getirdiği ve cordeliers (Fransisken) tarikatını ve bizzat aziz Franciscus'un kurallarını onayladığı söylenir. O, Şamdan Bayramı'ndan sonraki dördüncü cuma günü, kardinallerin oybirliğiyle seçildi ve takip eden pazar günü, Latran kilisesinde Gregorius IX adıyla kutsandı. O, Montfort kontunun arazisindeki bu olayları tamamen farklı bir şekilde ele aldı.
O, 23 Mart fermanlarıyla piskoposlara vb. mektuplar gönderdi; ve anlaşıldığı üzere, kardinal Romain'e Fransa'da kalma yetkisi veren bir kurye çıkardı; ve krala, Poitou ve İngilizlere karşı, ayrıca Albililere karşı yürüttüğü savaşta gerekli olan tüm yardımları sağlamasını emretti. Yazar, İngilizlere karşı olan bu savaşa karşı değildir; zira o sırada İngiltere kralının aziz Louis'yi destekleme niyetinde olduğu görülmektedir; ama o, İngiltere ile olan ateşkes sırasında Henri'ye yardım etmeme niyetindeydi. Nitekim o, 25 Mayıs'ta İngiltere krallığının Roma Kilisesi'ne bağlı kalmasını emreden bir yazı çıkardı; o Kilise ki Louis VIII ve Philippe-Auguste'un açtığı yaralardan dolayı incinmişti. Papaların bu prense karşı hiçbir zaman süreç başlatmamış olması bir adet haline gelmiştir.
Her iki kral da, aziz Louis'yi korumak amacıyla bu legatın yazılı emirlerine uymak zorundaydılar, zira İngilizlerin Fransa'da elinde bulundurduğu topraklara el konulmasından çekiniyorlardı, bu durum babalarının inancını sarsmadan taca bağlı kalmalarını engelliyordu. O, çocuk yaştaki aziz Louis'yi tanımaktan geri durmadı, o kral ki kralların en önünde yer alırdı.
Büyük plânların korunması için din adamlarından bir miktar para aldı, aziz Louis'ye Louis VIII tarafından vaat edilen beş yıl boyunca sürecek olan öşür vergisi uyarınca;

Louis VIII ise bunun neredeyse yarısını almıştı. Ölümünden sonra, legat kraliçe Blanche'a geri kalanını ödeme sözü verdi, eğer o da savaşı sürdürmek isterse; o ise buna uymak istemedi ve hatta belirli bir miktar asker göndermeyi de taahhüt etmedi. Böylece legatın piskoposlara, Reims, Sens, Tours ve Rouen eyaletlerinin bölümlerine gönderdiği ve papanın adına, yani Paskalya'dan sonraki dördüncü pazar gününe kadar bu öşürü ödemelerini emrettiği emirler askıda kaldı. Legat bu konuda durmadı; piskoposları cezalarla zorlamak ve mallarına el koydurmak istedi, buralar kralın bakanları tarafından mühürlendi.
Özellikle Sens'da bu konuda çıkarılan bir ferman dikkat çeker.
Bu legatın yazılı emirleri bu yıl Tours başpiskoposuna ve tabi piskoposlarına, Béziers konsilinde veya daha ziyade Bourges konsilinde krala vaat edilen beş yıl boyunca sürecek olan öşürü ödemelerini zorunlu kılmak amacıyla gönderildi.
İşte bu yüzden Sens ve Paris bölümleri, ve belki de diğerleri, Papa Gregorius'a yazarak şikayette bulundular. Raynaldus, Paris bölümünün mektubunu kısmen aktarır; orada yüzyıllardır iyi bir şekilde yazılmış olan kelimelerin, sonunda kelimeler olduğu gibi kalacağı iddia edilir. Paris kiliselerinin ve manastırlarının, kralın ve kendi adamlarının lehine olan bu öşür nedeniyle kardinal Romain'e karşı ne kadar öfkeli oldukları görülür; o öfke ki krallığın tüm prelatlarını ve laiklerini, meclislere ve çağrılara rağmen bir araya getirmişti.
Papa, din adamlarının bu şikayetlerini dinledi; onlara cevaplarında baskılarına karşı büyük bir şefkat gösterdi; bizzat legata çok sert mektuplar yazdı ve fermanı kesinlikle iptal etmesini emretti. Paris kilisesine hitap eden mektup şu kelimelerle biter: « Recognoscimus siquidem et fatemur quod Ecclesia gallicana post apostolicam sedem quoddam totius christianitatis est speculum et immotum fidei firmamentum: utpote quæ in fidei christianæ fervore ac devotione apostolicæ sedis, non sequitur alias; sed, ut cum earum pace dixerimus, antecedit. »
Papanın bu mektupları şüphesiz ağustos ayında gelmişti, o sırada Sens ve Chartres piskoposları, legatın rızasıyla, Paris'te krala ve kraliçeye, Albililer savaşı sürdüğü sürece, yılda bin beş yüz Paris turnuası poundu vermeyi taahhüt ettiler; ve onlar buralara ancak kral Fransa'dan ayrıldıktan sonra ve savaştan zaferle çıktıktan sonra ulaştılar.
Bu durum üzerine yeni papanın niyetini öğrenmek amacıyla Roma'ya veya başka bir yere gitmek gerekip gerekmediği konusunda bir işaret bulunmamaktadır. Sadece onun İngilizlerle yapılan ateşkesten sonra orada bulunduğu işaret edilmiştir. O, eylül ayında her yıl toplanması adet olan Cîsteaux genel konsilinde bulundu. Saint Louis ondan, 7 Kasım'da babasının ölüm yıl dönümünde tarikatın tüm üyelerinin dua etmesini talep etti; bu talep kabul edildi; ve ayrıca, kraliçe Blanche öldüğünde onun için de aynı yıl dönümünün kutlanması kararlaştırıldı.
Aynı konsil, legatın tavsiyesi üzerine, tarikatın işleri için Roma'ya delegeler gönderdi; bunlar Cîsteaux, la Ferté, de Clairvaux, de Trois-Fontaines ve de Landesio başrahipleriydi. Onlar, legatın eşliğinde, onunla birlikte gelen Sens başpiskoposunun ve diğer birçok piskoposun ve başrahibin eşliğinde bulundular; onlar ki kraliçeyi memnun etmek için Sens başpiskoposuna katılmışlardı. Böylece krallıktan zaferle ayrıldı, kendisine karşı çıkanların pek çoğunu tehdit etti ve onlara daha fazla acı

çektirmeye kararlı olduğunu gösterdi. Tüm şehirler hemen onun aleyhine Roma'ya delegeler gönderdiler ve bunun için büyük masraflar yaptılar. Zira papa, legatı ve Reims, Tours ve Rouen eyaletlerinin prokuratorlarını dinledikten sonra, kiliseleri için konuşan diğer bazı kişilerin de rızasıyla öşürü onayladı, kardinaller konsilinin tavsiyesi üzerine; ve saint Louis'ye 31 Kasım'da (yani kasım ayında) yazarak, bunun kendisine tamamen ödenmesini arzuladığını bildirdi.
Nihayet, bölümlerin delegeleri büyük sıkıntılardan, büyük reddedilmelerden ve kötü muamelelerden sonra, düşmanlarının yanı sıra papanın bakanlarından da kabul görerek, öşürden geri kalan kısmın yüz bin turnua poundu olarak vergilendirilmesini elde ettiler; bu miktar bir yılın öşür değerinden fazla değildi. Bu durum şüphesiz legatın ayrılmasından sonra gerçekleşti. Gregorius IX, pontificatının ilk yılında, Sens başpiskoposuna, kraliçenin yapmış olduğu bazı adakları yerine getirmesi veya bunları değiştirmesi için bir bulla gönderdi.

XVII.
Kral ile Rouen Başpiskoposu arasındaki anlaşmazlık.

Kral bu yıl Rouen başpiskoposu ile bir anlaşmazlık yaşadı ve bu ancak ertesi yıl sona erdi. Bu başpiskopos, Amiens şehri yerlisi olduğundan kendisine Amiens'li lakabı takılan Thibaud idi. 4 Eylül 1222 yılında piskopos yapılmıştı. Onun Louviers ormanından odun alma hakkı bulunuyordu; kral ise bunun yalnızca onun Louviers'deki evi için geçerli olduğunu iddia ediyordu. Öyle ki başpiskopos bu odunu Rouen'a taşıtmak istediğinde, Vaudreuil baillisi (kraliyet valisi) yolda buna el koydurdu. Bölgenin piskoposu, yani Évreux piskoposu, şikayeti aldıktan sonra başpiskoposun talebi üzerine, bailliyi başpiskoposa danışmadan aforoz etti. Kral, başpiskoposu Vernon'daki sarayına bu konuda hesap vermeye çağırdı; çünkü başpiskopos Louviers'de, kralın kendisine ait olduğunu iddia ettiği bir hakkı (frugum) zorla almıştı; ve kralın koruması ve patronajı altında bulunan Gournay'li dekanı ve bazı kanonları aforoz etmişti; ve başpiskopos, Normandiya'nın tüm baronları ve diğerlerinin yaptığı gibi, Normandiya adaleti olan Hazne (Échiquier) önünde cevap vermeyi reddetmişti. Başpiskopos, görünüşe göre bu temmuz ayında kralı bulmak üzere Vernon'a geldi; fakat çağrıldığı temel konular üzerinde kendi sarayı önünde cevap vermek zorunda olmadığını iddia etti, çünkü buralarda manevi haklara sahip olduğunu ve kraldan hiçbir fief tutmadığını ileri sürüyordu.
Kral ve kraliçe bu cevaptan çok incindiler ve başpiskopos onları tatmin etmeden geri çekildi. Kral, görüşlerini almak üzere baronlarını birkaç kez topladı; bunun üzerine başpiskoposu ikinci kez çağırdı ve o geldiğinde, baronların huzurunda, sarayı önünde herhangi bir konuda cevap vermeyi kabul edip etmediğini sordu. Başpiskopos yine, kendisine yöneltilen suçlamalarda kilisesini bağlayan ve cevap vermesini zorunlu kılan hiçbir şey görmediğini, çünkü kraldan hiçbir fief tutmadığını ve tüm alanının kilisesine ait olduğunu söyledi; bu da Fransızca olarak kraldan hiçbir şey tutmadığı ve onun önünde hesap vermek zorunda olmadığı anlamına geliyordu. Bu yüzden kral öfkeyle, piskoposlarının tavsiyesi üzerine, başpiskoposun tüm topraklarına el koydurdu. Başpiskopos ise kendi adına, tabi piskoposlarının (suffragans) tavsiyesiyle, şehirler hariç kendi başpiskoposluğunda sahip olduğu her

yeri interdit altına aldı ve ardından Roma'ya gitmek üzere yola çıktı. Fakat hastalık onu Reims'te durdurdu, oradan papaya yazdı ve papa da 1228'de Fransa'da ikinci kez legat olarak bulunacak olan Kardinal Romain'e bu işi üstlenmesini emretti, o kardinal ki bu davanın detaylarını biliyordu; ve onun ardından başpiskoposun mülklerinin zilyetliğine yeniden kavuşmasını sağladı. Nitekim legat geldikten sonra tüm taşınır ve taşınmaz malların barış içinde iade edilmesini sağladı, toplanan gelirlerle birlikte; ve hatta başpiskoposu tutuklamış olan Vaudreuil kastellanı Rouen'a kadar getirilerek başpiskopostan af diledi ve bu vesileyle başpiskopos barış içinde kaldı. 25 Eylül 1229'da öldü. 1223'te Philippe-Auguste'un cenazesine katılan Guillaume le Breton, onun hakkında şöyle der: Vir precibus inflexibilis, nimiumque rigorist.

XVIII.

Saint Louis İmparator ile antlaşma yapar, Longpont'un ithaf törenine katılır, Gaillon'u edinir. – Sainte-Geneviève Şansölyesi, vb.

Blanche, haziran ayında, Louis VIII'in Frédéric ile yapmış olduğu ittifakı elçisiyle yeniledi; o Frédéric ki Fransa'nın rızası olmadan İngiltere ile hiçbir konfederasyon veya antlaşma yapmayacağına dair söz verdi. Frédéric'in oğlu olan Almanya kralı Henri de aynı vaatte bulundu; ağustos ayında ise İngiltere kralı, Dreux kontu Robert'e, Saint-Valeri ve Ponthieu varisine ait olan İngiltere'deki birçok toprağı elinden almıştı; saint Louis, bu kaybın tazminatı olarak ona Normandiya'da çeşitli topraklar verdi, öyle ki buralardan İngiltere'dekiler kadar yararlanabilecekti. Robert ona homaj sundu ve temmuz ayında Vernon'da düzenlenen beratı verdi.

Saint Louis o sırada hapishanelerinde Lambert Caduel veya Cadaltus adında, Philippe-Auguste'un kendisine borçlu olduğu on dört bin Paris livresi tutarında bir meblağ için çok sayıda toprağı elinde bulunduran ve başka bir memnuniyetsizlik yüzünden hapsedilmiş bir senyör tutuyordu. Lambert, hapisten çıkabilmek için, kral ve kraliçeye ait olan tüm topraklarından feragat etmeyi ve kralın ona lütuf olarak bırakacağı mülklerle yetinmeyi kabul etti. Kral ve kraliçe ona karşılık olarak bazı mülkler verdiler ve diğerlerini de borçlu olduğu meblağın ödenmesi için ellerinde tuttular. Lambert bu feragat beratını 10 Ağustos'ta Paris'te verdi ve orada hazır bulunan Évreux piskoposuna, eğer cayacak olursa kendisini ve yandaşlarını aforoz etme yetkisi verdi. Krala bıraktığı topraklar arasında Gaillon ve Vaudreuil yer alıyordu; buralar Philippe-Auguste'un İngilizlere karşı yürüttüğü savaşlar sırasında çok ünlü olan kalelerdi.

24 Ekim Pazar günü, saint Louis annesiyle birlikte Longpont Bernardinlerinin (Sarnay) görkemli kilisesinin ithaf törenine katıldı; bu tören o yerin piskoposu olan Soissons piskoposluğu makamındaki Jacques de Bazoches tarafından, Beauvais piskoposu vb. eşliğinde gerçekleştirildi. Saint Louis aynı zamanda çeşitli bağışlar yaptı ve onun saltanatının ertesi yılında kurmayı düşündüğü Royaumont manastırının temellerini atma düşüncesini o sırada üstlendiği sanılmaktadır. Saltanatının ikinci yılına girerken Saint-Germain-en-Laye'e dönmüştü, kasım ayının 8'inde; o sırada Saint-Antoine-des-Champs manastırının sahip olduğu mülkleri

onayladı; ve şambriyarı olan Royeli Barthélemy de aynı şekilde kendi malları üzerinde benzer bir onaylama yaptı.
13 Kasım'da, Papa Gregorius IX, kralın şapellerinin Kutsal Makam'ın açık emri olmaksızın interdit altına alınmasını yasakladı. Aynı papa aralık ayında, Saint-Denys manastırının ayrıcalıklarını onaylamak, sürdürmek veya artırmak üzere sekiz bulla verdi. Thomas de Cantimpré bu yıl, Saint-Antoine manastırında yaşayan, Brunon adında Parisli bir Cîsteaux keşişinin ölümünü kaydeder. Onun hayatından ve ölümünden övgüyle bahseder, öyle ki ölümünün ardından birçok mucize gerçekleştiğini söyler. O, Yunanistan'da ölmüştü. Paris Üniversitesi tarihinde, aralık ayında, bazı tartışmalar yüzünden Sainte-Geneviève şansölyesinin papalığı tarafından engellendiği görülür, buralar gerekirse daha sonra incelenecektir.

XIX.
Parisliler Montlhéry kralını kurtarırlar.

Vendôme antlaşması saint Louis'ye uzun bir dinlenme sağlamadı. Karışıklık Paskalya'dan sonra yeniden başladı; ve krallığın neredeyse tüm baronları, iddia edildiğine göre Bretagne ve La Marche kontları tarafından kışkırtılarak yeniden ayaklandılar; onlar ki taca ait otoritenin kraliçenin ellerinde kalmasına katlanamıyorlardı; krallığın yönetiminin bir kadına düşmemesi gerektiğini açıkça söylüyorlardı. Kral ise aksine, annesinin ve etrafındaki yetenekli kişilerin tavsiyesiyle yönetmeye muktedir olduğunu savunuyordu; bunun üzerine baronlar Corbeil'de toplandılar; ve kralın şahsını ele geçirmek ve onu kendi güçleri altında tutmak amacıyla gizlice adamlarını sahaya sürdüler. Kral, Orléans'a doğru yolda olduğu sırada bundan haberdar edildi. Saint Louis Kroniği, onun Champagne kontu tarafından uyarıldığını söyler. Paris'e hemen at sırtında dönmeye karar verdi. Fakat Montlhéry'ye ulaştığında, Nangis onun Montlhéry altındaki Chastres'da olduğunu söyler, Corbeil'de bulunan komplocu baronlar yüzünden yanındaki az sayıda adamla daha ileri geçmeye cesaret edemedi. Joinville, kraliçenin de Montlhéry'de bulunduğunu söyler; diğerleri ise onun Paris'te olduğunu ve kralın ona adam göndererek yardım istediğini belirtirler. Bunun üzerine şehrin önde gelenleri ve halkı derhal kralın yardımına koşmak üzere çağrıldı.
Onlar sevinçle bu çağrıya koştular ve ona çevre komünlerden de yardım istemesini tavsiye ettiler, o da öyle yaptı. Böylece ülkenin tüm şövalyeleri ve Paris'e gitmek üzere yola çıkmış olan diğer pek çok kişi, şehir halkıyla birlikte silahlanmış olarak dışarı çıktılar ve kralı almak üzere Montlhéry yolunu tuttular; onu bulduklarında, Paris'e kadar eşlik ettiler, herkes sıkıca dizilmiş ve savaş düzenindeydi. Montlhéry'den Paris'e kadar olan yol, silahlı adamlar ve diğer insanlarla tamamen doluydu; onlar ki yüksek sesle Tanrı'mıza genç krala iyi bir ömür ve esenlik vermesi ve onu tüm düşmanlarına karşı koruması için dua ediyorlardı. Onlar Paris'ten ayrılır ayrılmaz, haberi alan baronlar, bu kadar büyük bir halkla savaşacak durumda olmadıklarından, her biri kendi evine çekildi ve Tanrı'nın, insanların zamanlarını ve eylemlerini dilediği gibi düzenleyen emriyle, bu yılın geri kalanında, yani sonraki yılın Paskalya'sına kadar krala karşı hiçbir şeye girişmeye cesaret edemediler.

XX.

İsa Mesih'in 1228 yılı. Paskalya 26 Mart. B A. – Châlons'da karışıklık; Cahors piskoposu kont olur, vb.

Guillaume du Perche'nin, Paskalya'dan önce 1226 yılına rastlayan ölümünden sonra, Châlons kilisesi, seçilenlerin bir kısmının reddedilmesi ve ardından seçmenler arasında çıkan bölünme nedeniyle iki yıl boyunca boş kaldı. Din adamlarına saldıran bu kötülüğün laikleri de etkilememesi zordu. Nitekim şehrin en büyük ve en güçlüleri arasında çok üzücü düşmanlıklar oluştu. Saint Louis, kilise oraya bağlı olduğundan, kontluk hakkına (régale) sahip olarak, bu düzensizliğe son vermekten geri durmadı; zira başdiyakon ve dekan onu uyarmıştı. Bu amaçla Champagne kontuna yazdı, mektubunda ona taca olan sevgisi uyarınca taraflardan birine yardım etmesini; zira şahıslar egemenler gibi kendi aralarında savaşlar, barışlar ve ateşkesler ilan ediyorlardı; ya da onu buna zorlamasını, bunun gerekli olduğunu ve aralarında barışı tesis etmek için çalışmasını emretti. Mektup, Beaumont ve Royaumont arasında yer alan, saint Louis'nin oldukça sık ikamet ettiği Beauvais piskoposluğundaki Asnières köyünden ocak ayına tarihlendirilir. Bu mektuptan, piskoposun rızası olsa bile Châlons senyörlüğünün bir şekilde Champagne kontluğuna bağlı olup olmadığının çıkarılabileceğini bilmiyorum.

Bu özel savaşlar için, M. du Cange buna Joinville üzerine yirmi dokuzuncu incelemesinde yer vermiştir. Bu mektupta da görüldüğü üzere, burjuvaların bile isyan halinde olduğu fark edilmiş midir, bilmiyorum.

29 Ocak'ta, Papa Gregorius IX, Auch başpiskoposu olan Amanyeu'ye ve haleflerine, eyaletinde kralların yaptığı gibi haçı kendi önünde taşıtma izni verdi, o Amanyeu ki papanın özel dostuydu; ve 1244 yılına kadar yaşadı.

Cahors piskoposu Guillaume de Cardaillac ise, kendi dostları ve akrabaları vasıtasıyla iki şatoyu ele geçirerek, bu şatoların kafirleri çok rahatsız ettiğini papaya bildirdi; ancak buraları elinde tutamadığından ve heretikler ile rutiler yüzünden kendi piskoposluğunun gelirlerini alamadığından, oraya garnizon yerleştiremiyordu; ve bu yüzden 25 Ocak tarihli bullasıyla papaya başvurdu, papa da ondan bu şatoları kendi tasarrufuna almasını talep etti. Papa aralık ayına kadar heretiklerin küstahlığını bastırmak için hiçbir şey emretmedi. Piskopos için veya rahiplerin geçimi için hiçbir şey sipariş etmedi. Bu şatolar du Puy ve de Lusége olarak adlandırılır; bunlar görünüşe göre Cahors'un aşağısında, Lot üzerindeki Luzech ve de Puy-l'Évêque şatolarıdır.

Bu Guillaume, kendi piskoposluğunda, daha önce Toulouse kontu Raimond'a ait olan Cahors kontluğunu birleştirdiği iddia edilen kişidir, Innocentius III'ün 1209'da tüm dünyaya bu kontun mallarına ve topraklarına el koyma izni vermesinin ardından. 1211 yılının ekim ayında, Philippe-Auguste'un, kendi meclisinin tavsiyesiyle, şehrin ve Cahors kontluğunun homajını kabul ettiği kesindir. Louis VIII de aynı şeyi 1224 yılının şubat ayında yapmıştı; ve onun örneğine uyarak, saint Louis de bu yılın ekim ayında Paris'te aynı şeyi yaptı.

Bu kontluğun istilasından doğabilecek tüm şüpheleri ortadan kaldırmak için, Gregorius IX, 9 Mayıs 1230 tarihli beratıyla, saint Louis'nin piskoposa ve Cahors Kilisesi'ne verdiği tüm özgürlükleri ve imtiyazları onayladı. Ancak Cahorslıların,

Toulouse kontlarının egemenliği altında kaldıkları ve daha sonra kontluklarını taca teslim ettikleri sürece, kont olarak kalmaya devam edip etmediklerini bilmiyorum. Papa Gregorius IX, 11 Şubat'ta, Saint-Denys'in ayrıcalıklarını ihlal edenlere karşı bir başka bulla daha verdi. Aynı ayda, Thouars vikontesi Marguerite, kraliçenin naipliği boyunca taca yardımcı olmayı vaat ederek krala homaj ve sadakat yemini etti. Thouars senyörü Hugues da aynı şeyi yaptı. Champagne kontunun ise Saint-Maurice de Monstreuil kilisesinin uğradığı zararı tazmin etmek üzere bir şato inşa ettirdiği görülmektedir; ve bunun için tazminat olarak, Sens başpiskoposu Gautier tarafından mayıs ayında onaylanan, yıllık bir muyd buğday kira geliri verdi.

XXI.

Guillaume Paris piskoposu yapılır. Üniversite meselesi. Saint Louis'ye bir öğretmen verilir.

... Louis VIII, o henüz piskopos olduğunda, onun hakkında şu övgüde bulunmuştu:
« Et tu quem decorat virtutum schema, sophie
Gratia, quem genitrix et virgo pudica pudicum
Esse silit gaudet famulum, quo praesule ridet
Artibus ingenuis vernans urbs Parisiensis,
Quo festivus eam Alvernia fovite felix
Gemma sacerdotum; cleri decus; lux ades, etc. »
Conferet ingenio tua gratis sola juvamen.

Annenin ve iffetli bakirenin, iffetli Grace'in hizmetkar olmaktan sevinç duyduğu, piskoposun güldüğü
Özgür sanatlarla dolu Paris şehrinde,
Şenlikli Auvergne'nin onu mutlu bir şekilde kucakladığı yerde,
Rahiplerin mücevheri; din adamlarının şanı; sen ışıksın, vb. »
Sadece yeteneğin ücretsiz yardım sağlıyor.

Daha önce de belirttiğimiz gibi (Prélim., CII, s. 372), kendisi 1225 yılında Paris'te teoloji dersleri verirken, vaazlarıyla günahtan vazgeçirdiği kötü yaşam süren kadınlar için Filles-Dieu (Tanrı'nın Kızları) adında yeni bir kurum kurmaya başlamıştı; 14 Nisan 1248 yılında öldü. Bu Anıların devamında ondan tekrar bahsedeceğiz.
Bu yıl Paris'te halka açık bir şekilde bazı sapkınlıklar vaaz ettiği gerekçesiyle bir kordelya (Fransisken keşişi) tutuklanıp hapse atıldı. Üniversite o dönemde Paris Kilisesi'nin ana üyesi gibi görünüyordu. Ancak piskoposluğun üzerinde adeta bağımsız bir kurul gibi yükselmeye çalışıyordu; bu durum genellikle papalar tarafından desteklenirdi. Bu durum, piskopos veya onun şansölyesi ile üniversite arasında sık sık anlaşmazlıklara yol açardı. Tarihçi du Boulay'in bu konuda aktarabileceği hikaye güzel fakat uzundur. Burada sadece Kardinal Romain'in, ölen şansölye Barthélemy ile Üniversite arasında, tüm fakültelerde ders vermek (regence) için şansölyeden lisans alınması gerektiği yönünde yapılmış olan bir düzenlemeyi onayladığını belirtmek yeterlidir.

Bu konuyu ve diğer çeşitli maddeleri içermektedir. Bunu du Boulay'de bulamıyorum. Ancak Papa Gregorius'un bu düzenlemeyi onaylamasını rica ettikten sonra, Reims başpiskoposu, Senlis piskoposu ve Saint-Quentin dekanı, Üniversite delegelerinin bunu kilise cezalarıyla yerine getirmesini sağladılar. Bulla bu yılın 5 Haziran tarihlidir. Aynı ayın 7. gününde, aynı papa Paris'te teoloji dersi veren tüm doktorlara ve hocalara uzun bir mektup yazarak, aralarından teolojiyi felsefe ve fizik ilkeleriyle açıklamak isteyenleri sert bir şekilde kınadı. Mektup bu şekilde okunmalıdır.
Ağustos ayında saint Louis, Fontainebleau'da bulunuyorken, Philippe-Auguste tarafından 1200 yılında Üniversite öğrencilerini sivil yargı yetkisinden muaf tutan ve tüm davaları, hatta cezai olanları bile Paris piskoposluk görevlisine (official) devreden imtiyazı onayladı.
Saint Louis, tahmin ettiğimiz üzere, on dördüncü yılına 25 Nisan 1228'de girdi. İşte bu sırada ona, kendisini harf ilminde ve iyi ahlakta yetiştirmek üzere özel bir öğretmen (precepteur) verildi; ve olay net bir şekilde gösterdi ki, genç kral hem öğretmenin gayretinden hem de Tanrı'nın yardımıyla bundan büyük fayda sağladı. Tanrı onu önceden, öğretmenine karşı göstermesi gereken saygı ve itaatle, ve onun düzeltmelerini kabul ettiği alçakgönüllülükle donatmıştı. Zira Joinville'in aktardığına göre, öğretmeni onu bazen oldukça sert bir şekilde cezalandırır, hatta bazen döverdi; o da buna sabırla katlanırdı. Öğretmeni onu her yerde, eğlencelerinde bile takip eder ve ormanda veya nehir kenarında yürüyüşe çıktıklarında, ona Latince bir şeyler öğretirdi; bu durum sıradan insanlarda pek rastlanmayan, ancak soylu doğuşa sahip kişilere özgü bir şey olarak kaydedilmiştir.

XXII.

Thrésor Manastırı'nın kuruluşu. – Bourges Konsili.

Saint Louis bu yılın nisan ayında Saint-Germain-en-Laye'de bulunuyordu; orada bir beratla, Champagne kontunun topraklarında veya tebaasında yahudileri kesinlikle barındıramayacağını, kontun kendi adamları için de aynısını yapacağını beyan etti. Aynı ayda, Raoul du Buel adında bir şövalye, krala Vaudemont veya Beaudemont yakınlarındaki Chantepie vadisinde, Eure ile Seine arasında, Vernon yakınlarında bulunan topraklarını verdi; amacı buralarda Cîsteaux tarikatına bağlı rahibeler için bir manastır inşa edilmesini sağlamaktı; burası Mübarek Meryem Ana'nın Hazinesi (le Thrésor de la bienheureuse Vierge), ardından Énpaigne hazinesi ve günümüzde hizmetin yürütüldüğü Abbeville hazinesi olarak adlandırılacaktı; ve burası ölümünden sonra kendi doktoruna ait olacaktı. Piskopos bu mülkü Rouen başpiskoposu Thibaud'nun ellerine bıraktı ve onun girişimiyle buraya İspanya'dan gelen rahibeler yerleştirildi, bu durum saint Louis'nin bu evin kurucusu olduğunu söyleyenlerin iddialarıyla uyuşmamaktadır. Burayı taca ait mülklerden sağladığı büyük gelirlerle kurduğu iddia edilir. Bu manastır günümüzde hala Thrésor adıyla varlığını sürdürmektedir.
Enguerrand de Couci, Soissons piskoposluğundaki Condé en Brie'de kendisine ait olan bazı yahudileri tutuklamıştı; Champagne ve Brie kontu Thibaud ise onları oradan çıkartmıştı. Bununla birlikte, mayıs ayında düzenlenen bir beratla, Enguerrand'ın ricası üzerine onların orada kalmalarına izin verdi. Saint-Paul kontu

Hugues de Chastillon da Soissons piskoposluğundaki Éblis köyü yakınlarındaki çayırlarda bir gölet kurmak istiyordu; ve hakemlerin kararıyla, bu gölet yüzünden gelecekte ortaya çıkabilecek zararları tazmin etmeyi taahhüt etti. Langres piskoposu Hugues ve Forez kontu Gui arasında, Tonnerre'deki Saint-Pierre şapelinin prebendleri hakkında yaşanan bir anlaşmazlıkta, Châlons piskoposu Durandus hakem olarak atandı; o da tarafları dinledikten sonra temmuz ayında, bu prebendlerin Tonnerre kilisesinin haklarına halel gelmeksizin verilmesine; yerin hakkı saklı kalmak kaydıyla, kişilerin ve prebendlerin sırayla Nevers kontu tarafından (ki ilkini o verecekti) ve ardından Langres piskoposu tarafından sunulmasına karar verdi.
Aziz Franciscus, 4 Ekim 1226'da ölmüştü, bu yılın 16 Temmuz gününde aziz ilan edildi (kanonize oldu).
Saint Louis, Fontainebleau'da ağustos ayında bulunduğunu gördüğümüz gibi, aynı ayda Rouen şehri Saint-Patrice'ten Seine nehrine kadar tamamen yandı. Aynı ayda, Saint-Germain-en-Laye'de bulunan saint Louis, babası tarafından Cîsteaux manastırına yapılmış olan bir bağışı ve 1224'te Saint-Jean-d'Angeli sakinlerine verilen imtiyazları onayladı.
18 Kasım günü, Bourges başpiskoposu Simon, Bourges'da sadece taşra düzeyinde (provincial) nitelendirilen, ancak Aquitaine primatı sıfatıyla topladığı bir konsil düzenledi; bu konsile Bordeaux başpiskoposu, Malemort'lu Géraud da çağrılmıştı, o ki aynı yıl kutsanmıştı. 1257 civarında öldüğü sanılır. Géraud konsilde bizzat bulunmaktan geri durmadı, ancak tabi piskoposlarının tavsiyesiyle, metropolitlik görevlerinin askıya alınmasını talep etti.
Aynı ayın 9. gününde, Troyes katedral kilisesinin büyük bir kısmı fırtınada yıkıldı. İddia edildiğine göre bu vesileyle aziz havari Philippe'in başı, diğer bazı kutsal emanetler ve bir imge mucizevi bir şekilde gizlenmiş olarak bulundu ve hiçbir zarar görmedi. Şehrin bu kilisesini derhal yeniden inşa etmeyi düşündüler ve legat Romain'in henüz bu günlerde, Saint-Denys'deyken, bu binanın masraflarına katkıda bulunulmasını teşvik eden bir ferman çıkardığı görülür. Papanın da bunun için sonraki yılın 10 Eylül gününde yazdığı sanılmaktadır.
Noyon piskoposu olan Gérard de Bazoches öldü; yerine kız kardeşinin oğlu olan, ya da Roi'li Barthélemy'nin bir kardeşinin oğlu olan, sarayda çok güçlü bir adam olan Nicolas de Roi piskopos yapıldı. 14 Şubat 1240'ta öldü.

XXIII.
Saint Louis Royaumont Manastırı'nı kurar.

Saint Louis bu yıl, babasının vasiyetnamesiyle buyurmuş olduğu emri yerine getirmek amacıyla, sarayının ve bazı baronlarının tavsiyesiyle ünlü Royaumont manastırının temellerini atmaya başladı; o vasiyetname ki tüm mücevherlerinin bedeli karşılığında yeni bir manastır inşa edilmesini emrediyordu. İşte bu yüzden saint Louis bu vakıfta tek başına hareket etmedi, ancak babasının vasiyetnamesinin yürütücüsü olan ve aralarında annesi, kardeşi Jean, Saint-Victor başrahibi ile Sens başpiskoposu Gautier'nin adlarının geçtiği kurulun tavsiyesi ve rızasıyla hareket etti;

o başpiskopos ki legat Romain tarafından bu piskoposluk makamına getirilmişti ve o piskopos ki kral adına taca ait hakların iadesini talep etmişti.
Châlons kilisesi iki yıldır boş duruyorken, nihayet Paris piskoposu Neversli Philippe'in seçilmesiyle dolduruldu; o piskopos ki Louis VIII'in oda hizmetçisiydi ve onun üç erkek kardeşi veya yeğeni piskopostu: Paris'te ölen Philippe, 1220'de ölen Estienne, Noyon piskoposu, 1220'de ölen Estienne ve 1224'te ölen Meaux piskoposu Guillaume. Philippe ise Reims'te kutsandı ve 1237'de, Dallı Pazar'dan sonraki 12 Nisan günü öldü.
Saint Louis, Jean manastırdan feragat ettikten ve onun tüm işlerini üstlendikten sonra, Louis VIII'in bu manastıra Saint-Victor'un düzenli kanonlarını yerleştirmeyi emretmiş olmasına rağmen, buralara Cîsteaux tarikatından dindarları yerleştirdi. Sainte-Marthe yazarları bu evin 24 veya 25 Şubat 1227'de, yani bizim takvimimize göre 1228'de kurulduğunu söylerler; zira henüz başka bir kanıt bulamamışlardır. Saint Louis ocak ayında, Royaumont yakınlarındaki Asnières'de bulunuyorken, ağustos 1228 tarihli bir beratla bu evin kurulduğunu beyan etti; o beratta bu yerin kurulduğunda rahipleri kabul etmeye hazır olduğu belirtilir. Bu binayı inşa etme düşüncesini bir önceki yıl, Longpont'un ithaf törenine katıldığı sırada üstlendiği söylenir. Fransa'daki en büyük ve en güzel manastırlardan biri olan bu yapının inşası için, Paris ve Beauvais sınırında, Oise nehrine yakın, Paris piskoposluğunda, Beauvais piskoposluğuna bağlı olan Cuimont adında bir yer seçti. Buranın adını değiştirdi ve orayı Royaumont olarak adlandırdı, tıpkı 1228 ağustos ayından beri yapıldığı gibi.
Bu manastır için, Cuimont önünde bulunan ve Saint-Martin de Borrans sakinlerine ve rahibelerine ait olan bir araziyi satın aldı; o manastır ki tam karşıda, Oise nehrinin diğer tarafındaydı; ve bunun karşılığında onlara başka topraklar ve Beauvais piskoposunun tavsiyesiyle bazı gelirler satın almaları için bir miktar para verdi, o piskopos ki buranın piskoposluk haklarına sahipti. Bu satış, ağustos ayında Paraclet başrahibesi Hermengarde tarafından onaylandı; o başrahibe ki Troyes piskoposluğundan geliyordu ve Borrans piskoposluğu da o sırada tamamen bu manastıra bağlıydı; ve ekim ayında da Beauvais piskoposu Milon tarafından onaylandı. Royaumont manastırının bu beratlarına sahibiz; ve saint Louis tarafından verilen benzer bir berat Bordeaux Sicilinde de yer alır, ancak bu berat tarihsizdir ve sadece Hermengarde'ın adını zikreder.
Bina öyle bir durumda yükseldi ki rahipler orada ikamet etmeye başladılar; ve saint Louis oraya Cîsteaux tarikatından yirmi rahip yerleştirdi, buralar görünüşe göre bizzat Cîsteaux'dan getirilmişti; zira Royaumont Cîsteaux'nun bir kızıdır. Onun ilk başrahibi Barthélemy adında biriydi. Onun kurucularından d'Abon tarafından verilen ve 1228 yılına tarihlendirilen beratla, bu evin hakları ve Paskalya ile 8 Kasım arasındaki dönemi kapsayan detaylar genişçe görülebilir.
Tüm bu krallık manastırı vakıfları arasında, saint Louis'nin bu manastıra hem cömertlik hem de görkem bakımından en büyük ayrıcalıkları tanıdığı fark edilir. O, elinden geldiğince, keşişlerin barış ve yalnızlık içinde yaşamasını engelleyecek tüm engelleri ortadan kaldırdı; ve buraları krallık topraklarındaki tüm vergilerden muaf tuttu, öyle ki satacakları veya satın alacakları her şey kendileri için serbest olacaktı;

ve onların laik hizmetlilerine, verdikleri söz uyarınca, borçlu oldukları şeyleri geciktirmeksizin ödemelerini buyurdu, aksi takdirde her gecikme günü için on livre para cezası ödeyeceklerdi, taca ait haklar saklı kalmak kaydıyla; ve tüm davaların kendi sarayı önünde görülmesini emretti; o davalar ki piskoposların, kontların, baronların ve adalet görevlilerinin buralarda açtığı davalardı. 1231 yılının kasım ayında verilen bir beratla, tüm piskoposları, başrahipleri, kontları, baronları ve adalet görevlilerini bu muafiyetlerden haberdar etti.
Boulogne kontu Philippe, Montfort kontu Amauri ve başkomutan Matthieu de Montmorenci de bu eve karşı tüm haklarından feragat ettiler, 1230 yılının eylül ayında düzenlenen beratlarla. Bu binanın yapımında çalışan dindarların hatıraları, P. Dauvray tarafından aktarılan detaylarda genişçe yer alır.
Bu kilise günümüzde Fransa'nın en güzel kiliselerinden biri olarak kabul edilir. Üç yüz yetmiş kadem uzunluğundadır, vb. Saint Louis bu yapıyı sadece zenginleştirmekle kalmadı, aynı zamanda yapının inşası sırasında gençlerin gösterdiği o büyük gayretle çalıştı; juvenili ardens casto amore. Kendisinin de tırnaklarıyla taş taşıdığı söylenir; ve o kadar ki, buraları sadece kutsal kişiler için bir sığınak olarak inşa etmekle kalmadı, aynı zamanda buraya yüz bin Paris livresi harcadı ki bu meblağ, bir din adamının dürüst bakımı için yeterli olacak devasa bir servetti.
Bu kilise 19 Ekim 1236 Pazar günü, Mitylene başpiskoposu Jean tarafından, Kutsal Haç onuruna ithaf edildi; saint Louis oraya taca ait diğer kutsal emanetlerle birlikte büyük bir Haç parçası bağışlamıştı; ve burayı Meryem Ana'nın onuruna, tüm Cîsteaux evlerinin genel patroniçesi sıfatıyla adadı. Châlons piskoposu olan Philippe de bu ithaf töreninde hazır bulundu ve orada birkaç sunağı bizzat kutsadı. Saint Louis bu ithaf törenine annesi ve çok sayıda senyörle birlikte katıldı.

XXIV.

Saint Louis'nin Royaumont'da uyguladığı dindarlık eylemleri.

Çeşitli beratlarla, Beauveumont veya Royaumont tarihleriyle belgelendiği üzere, saint Louis işçileri acele ettirmek, yalnızlık içinde dinlenmek veya keşişlerin ve şövalyelerin eşliğinde ibadet etmek amacıyla bu manastırda veya yakınlarında sıkça kalırdı. Orada keşişlerin surları inşa etmesine yardım etmek üzere birkaç gün Asnières'de kaldı; duvarın inşasında bizzat çalışır ve taşları kardeşleri ve şövalyeleriyle birlikte taşırdı. Büyük avludaki büyük binanın inşası da onun zamanında, yüzyılın başında gerçekleştirilmiş olmalıdır. Bir başrahibin daha rahat konaklayabilmesi için bir binayı yıktırdığı söylenir. Saint Louis, bu dindarların yatakhanesinde kendine bir oda seçti; ve oraya giden gizli bir merdiven yaptırdı, böylece hizmetçilerinden ayrılarak geceleri ayinleri izleyebilirdi. Cîsteaux tarikatının adetlerine göre, her cuma ve cumartesi günleri başrahiple birlikte yemekhanede yemek yemeyi çok severdi; ya da orada kaldığı sürece dindarlara hizmet eder, onların ellerini yıkamaktan geri durmazdı. Tüm cumartesi günleri bu tarikatın adeti uyarınca, yemekhanede tüm dindarların ayaklarını yıkamak bir kuraldı. Saint Louis de Royaumont'daki bu alçakgönüllülük eylemine bizzat katılmak istedi. Başrahibin yanında, onun da bizzat katıldığı bu hizmette, dindarların ayaklarını yıkar, kurular ve onları derin bir dindarlık ve alçakgönüllülükle öperdi. Bonifacius VIII bir vaazında, onun bir cüzzamlıya karşı öyle

bir şefkat gösterdiğini anlatır ki, "quod propter foetorem et abominationem ulcerum vix inveniebatur qui ad eum accedere vellet; sed quae necessaria erant, a longe ei eidem projiciebantur, seu dabantur." Bu durum merdiven saint Louis'nin dindarlığını yansıtır, yoksa Royaumont keşişleri için pek onurlu bir durum sayılmazdı.
Fakat P. Dauvray'in yazılarında, onun cüzzamlılara dokunarak şifa verdiği (krallık dokunuşu) yönündeki anlatıları bulamıyorum. Aynı babanın iddiasına göre, bu aynı peder, bunun 1232 yılına kadar sürdüğünü söyler; zira saint Louis o sırada ancak on yedi veya on sekiz yaşındaydı. Orada cüzzamlı yabancılar için başka bir bina daha bulunuyordu, o bina ki P. Dauvray büyük bir revir olarak adlandırır, o revir ki Royaumont'a aittir; o revirde hastaları bizzat ziyaret eder, onlara yiyecek götürür ve onların ihtiyaçlarını giderirdi. Görme engelli yabancılar da oraya gelir, sunağın önünde onun adını anarak dindarca dualarını sunarlardı.
Sacristide (kutsal emanetler odası) ayrıca, her cuma günü günah çıkartmayı (itiraf) adet edindiği ve günah çıkarttıktan sonra günah çıkartıcısının elinden disiplin cezası (kırbaç) aldığı gizli ve tenha bir yer bulunurdu. Bu durum, bazı tabloların geleneğiyle de desteklenmektedir.
İlk başta yirmiyi geçmeyen keşişlerin sayısı kısa sürede çoğaldı. Orada genellikle yaklaşık yüz, hatta bazen yüz kırk kadar keşiş bulunurdu, öyle ki bunlardan kırk kadarı rahipti. Onların geçimini sağlamak amacıyla, büyük miktarda buğday, et ve yulaf geliri bağışladı; ve 1248 yılının şubat ayında düzenlenen bir beratla, bu gelirlerin toplayıcıları vasıtasıyla rahiplere ulaştırılmasını emretti. Bu durum aynı yılın haziran ayında, yani Doğu'ya gitmek üzere yola çıkmadan hemen önce gerçekleşti; o beratla bu evin taca ait topraklardan edindiği veya alacağı her şeyi onayladı, rahiplerin yıllık bin livre değerinde mülk edinmelerine izin verdi, ancak bu mülkler krallığın bir veya iki şehrinde bulunmalıydı; buraları onlara Vallis pendentis adıyla verdi ve buraları kendisinin ve haleflerinin koruması altına aldı, öyle ki ülke başka ellerin tasarrufuna geçse bile, buralar her zaman tüm mallarıyla birlikte kralların koruması altında kalacaktı.
Bu manastırda her gün oraya başvuran tüm fakirlere sadaka verilmesi bir adet haline getirilmişti; bu durum ya saint Louis'nin emriyle ya da Cîsteaux tarikatının manastırlarının çoğunda bu uygulandığı için böyleydi. Başrahip ve rahipler, Royaumont'a gelecek olanların bu kurala uymasını sağlarlardı; zira saint Louis haftada üç kezden fazla olmamak üzere bu sadakanın verilmesini emretmişti. Bu kural uyarınca, saint Louis'nin Royaumont'da bulunduğu günlerde, rahipler bu emre uyarlar, bu yüzden de o sırada oraya yüz kırk kadar fakir toplanırdı. Saint Louis onlara kendilerini geçindirmeleri için yeni topraklar verdi, öyle ki bu sadaka günlerinde fakirlere ulaştırılsın. Berat, temmuz 1258 tarihlidir.
Onların taca ait topraklardan edindikleri bu bağışın, Saint-Quentin yakınlarındaki güzel bir toprak olan Rupies baronluğu olduğu fark edilir; saint Louis buralarda yeni bu kilisedeki zenginleştirmeler; 1263 yılının genel konsili bu aşırılığı fark etti ve başrahibe resimleri, imgeleri, heykelleri, büyük sunağın etrafındaki örtüleri ve sütunları kaldırmasını, buraları tarikatın eski sadeliğine ve alçakgönüllülüğüne döndürmesini emretti; ancak prenslerin mezarlarına kesinlikle dokunulmayacaktı.
Zira

XXV.

Melgueil kontluğu hakkında; papa'ya verilmiştir ve papa tarafından Maguelone piskoposu'na devredilmiştir. Toulouse kontu Raimond burayı ele geçirir ve geri iade eder.

Savaş Languedoc'ta her zaman devam ediyordu ve Toulouse kontu Raimond, bu yıl Montpellier piskoposluğunda, Lez nehrinin kaynağında yer alan Melun veya Melgueil kontluğunu ve Montferrand'ı Maguelone piskoposunun zararına olacak şekilde ele geçirdi; papa bundan dolayı incindiğini iddia etti. Aziz Louis'nin tarihinin devamında yer alan bu konuyu iyi anlamak için, Languedoc kıyısındaki bir adada bulunan ve eski bir piskoposluk merkezi olan Maguelone şehrinin, Sarazenlere bir sığınak görevi gördüğü gerekçesiyle Charlemagne tarafından yıkılmış olduğunu belirtmek gerekir. Piskopos ve din adamları, eskilerin tanıdığı ve kalıntıları Montpellier'ye yaklaşık yarım fersah mesafede hala görülebilen Sustantion adlı yere nakledildiler. İşte bu yüzden bu yer bazen Maguelone piskoposluğu adıyla anılmıştır. Bundan yaklaşık üç yüz yıl sonra ve 1070 yılına doğru, piskopos Arnaud Maguelone şehrini yeniden inşa etti ve piskoposlar eski unvanları uyarınca oraya geri döndüler.

Piskoposların Sustantion'daki ikameti bu yeri dikkate değer kılmıştı; bu durum şüphesiz Fransa krallarının orada, diğer piskoposluk şehirlerinde olduğu gibi, basit bir validen zamanla kendisini şehrin ve ülkenin senyörü ve kalıtsal kontu haline getiren bir kont görevlendirmesine yol açmıştır. 1088 yılında, birkaç başkasından sonra Sustantion kontluğunu serbest mülk (franc-alleu) olarak elinde bulunduran, yani kimseye hiçbir hizmet veya vergi borcu olmayan, buna rağmen piskoposu kendi egemen senyörü olarak tanımaktan geri durmayan bir Pierre'in varlığı kesindir. Kendisi Maguelone piskoposluğunu bile bir gasp yoluyla elinde tutuyordu; yani piskoposu kendi zamansal mülkleri için kendisine homaj sunmaya zorluyordu. Görünüşe göre piskoposları bizzat belirlemek istiyor, en azından seçimin tek hakimi olmayı ve seçimin özgürce yapılmasını engellemeyi hedefliyordu; ve halefleri de hala bazen bu piskoposluğa isim babası olmayı iddia ediyorlardı. Aynı Pierre o dönemde Melgoire, Melguel veya Melgueil olarak adlandırılan büyük senyörlüğün de efendisiydi; Catel burayı Mauguio adıyla zikreder, o Mauguio ki Montpellier'ye iki fersah mesafede, sahil şeridinde yer alır. Biz buraya Melgueil diyeceğiz.

5 Mayıs 1085 günü, bu Melgueil kontu Pierre, Sustantion kontluğunu ve Maguelone piskoposluğunu kendi egemenliği altında tutmak üzere Papa Gregorius VII'ye ve onun haleflerine verdi; öyle ki bundan böyle buraları Roma Kilisesi'nin senyörlükleri olarak tanıyacaklar ve bunun için yılda bir altın para ödeyeceklerdi; ve papalar, kilisenin kendi otoritesiyle Maguelone piskoposluğuna kanonik kurallara göre piskopos atamasını kabul edeceklerdi; o kilise ki halkı yönetmeye en muktedir bulacağı kişiyi seçmekte tam bir yetkiye sahip olacaktı; ne kendisi ne de kontlar ile halefleri buna hiçbir engel çıkarmayacaklardı; me ipsum et omnem honorem meum. Burada Sustantion kontluğu ile Melgueil kontluğunun tamamen farklı olduğunu söylemez, buna rağmen Melgueil kontluğunun da Sustantion kontluğunun bir fiefi olduğunu, ya da Maguelone piskoposunun sahip olduğu şey olduğunu belirtir; ya da daha muhtemel görünen şu ki, Melgueil kontluğu ile Sustantion kontluğu aynı şeydi;

zira kontlar Sustantion yerine genellikle Melgueil'de ikamet etmeye alışmışlardı, bu durum da onlara bu ismi daha yaygın olarak verdiriyordu.
1215 yılına doğru, burası Melgueil ve Montferrand kontluğu olarak adlandırılırdı ve biri diğeri için başkent görevi görürdü. Papaların Melgueil kontluğunun kendilerine bağlı olduğunu iddia ettikleri kesindir. Görünüşe göre kont Pierre bu bağışı vasiyetnamesiyle de onaylamış ve haleflerinin buna uymaması durumunda, Sustantion kontluğunun tamamen papalık makamına ve Maguelone piskoposunun yönetimine geçeceğini şart koşmuştu. Gregorius VII, 27 Mayıs 1085'te öldüğünde, halefi Urbain II, pontificatının ilk yılında, 12 Mart 1088'de Maguelone piskoposu yapılan, iyi hatıralara sahip Pierre'in babası olan Sustantion kontu Raimond'un ricası üzerine Godefroy'a yazdı; Pierre'in yaptığı bu bağışı veya vasiyetnameyi kabul ettiğini, buraların piskoposa ve haleflerine ait bir senyörlük olduğunu belirtti; piskoposun ve halkın kendi seçtikleri kişiyi piskopos olarak tanımasını, kontun ise Sustantion kontluğu üzerindeki hakkını ve yıllık vergisini elinde tutmasını onayladı; buna rağmen Peder Labbe, Urbain II'nin ancak 12 Mart 1088'de seçildiğini belirtir.
1099 yılında, Melgueil kontu Raimond, Pierre'in oğlu, Papa Urbain II önünde homaj sundu, kontluğunu onun ellerinden teslim aldı ve ardından taca karşı homaj sunan Maguelone piskoposu Godefroy'a karşı ona yardım etmeyi taahhüt etti. 1154 yılında, Papa Anastase, Maguelone piskoposlarına kontluk üzerindeki yönetim hakkını verdi, eğer kont ailesi ortadan kalkacak olursa; bu durum Melgueil kontluğunun Sustantion kontluğu ile aynı şey olduğunu bir kez daha gösterir.

XXVI.
Melgueil kontluğu Toulouse kontlarına devredilir.

Melgueil kontluğunun varisi olan Béatrix, hiç şüphesiz, Toulouse kontu Raimond'un kardeşi, Barselona kontu olan ve eşi Aragon kralı olduğunda Barselona kontu olan Berenger Raimond ile evlenmişti. Zira onun Provence kontu olan oğlu Berenger Raimond, Surita'nın anlattığına göre annesi bilinmeyen biridir; kendisi bizzat Melgueil kontu unvanını taşırdı ve 1146 yılında öldü. Ve onun Provence kontu olan ve 1172 yılında ölen oğlu Raimond'un da bundan yararlandığı kesindir. O, Béatrix adında bir kız bırakmıştı; o kız ki Bernard Pelet ile evlendi ve bu Bernard'dan Ermensinde adında bir kızı oldu; Ermensinde ilk olarak, kendisinden bir oğlu olduğu Pierre Bermond ile evlendi; bu evlilik, Toulouse kontu Raimond'un Melgueil kontluğunu talep etmesini engellemedi; o Raimond ki Montfort'lu Simon'a ve haçlılara karşı yürüttüğü savaşı destekleyen kişiydi.
Béatrix, kendisine pek de avantajlı görünmeyen bu evliliği bozmak amacıyla, 12 Aralık 1172 tarihinde, müstakbel eşi lehine Melgueil kontluğunun fiefini ve senyörlüğünü Raimond le père'e devretti, ya da daha doğrusu daha önce yapmış olduğu bu bağışı onayladı; ve bu mülkü müstakbel eşi Raimond le fils lehine verdi, öyle ki bu evlilikten çocukları olsun ya da olmasın, bu evliliğin bir sonucu olarak kontluğun yarısı Raimond le père'e ait kalacaktı, hayatı boyunca; ardından oğluna geçecekti ve Ermensinde kendi payına düşen diğer yarısını müstakbel eşi Pierre Bermond lehine tasarruf edebilecekti. O, bu evlilik uyarınca bu kontluğun haklarından tamamen mahrum bırakılıyordu, o haklar ki Provence kontu olan torununa aitti, eğer

o iki Raimond ile evlenmemiş olsaydı. Zira o, 1146'da ölen oğlu Raimond'a vaat edilmişti; ve Melgueil kontluğunun yarısıyla birlikte, bu vaadin 1176'da bozulduğu görülür.
Ermensinde de aynı zamanda bu bağışı onayladı ve babasının verasetinden kendisine kalan her şeyi Raimond le fils lehine verdi; ayrıca çocuksuz ölmesi durumunda, hem baba hem de anne tarafından kendisine kalabilecek her şeyi Raimond le père'e ve oğluna bıraktığını ekledi. Eylül 1176'da yayınlanan aynı içerikteki bir başka beratla da bunu onayladı, o berat ki eylül 1177'de yapılmıştı ve bunun tasdiki 2 kasımdan sonrasına aitti.
Béatrix, eşinin ölümünden sonra dul kaldığında, Roma Kilisesi ile Maguelone Kilisesi'nin kontluk üzerindeki haklarından hiç bahsetmedi; ve o sırada dul kaldığı anlaşılan eşinin durumundan da bahsetmedi. Kızı Ermensinde ise, kendi malları hakkında ve babası Pierre Bermond'un veraseti hakkında dilediği gibi tasarruf etti: Quidquid ad me... quocunque jure pertinet vel pertinere debet.
Eğer Bernard istisna edildiyse, onu Melgueil kontluğunun mülkiyetini bir süreliğine adaletle elinde tutan bu Bertrand'dan ayırt etmek gerekir, o Bertrand ki 1246'da kendisini onun büyükbüyükbüyükbabası olarak tanıtan bir Pierre Pelet'nin iddialarına karşı duruyordu. Zira biz 1172 yılının aralık ayında, Melgueil kontu olan Bertrand'ın bu mülkü, taca karşı büyük avantajlar elde edecek olan Aragon kralı Alphonse'a devrettiğini bulmaktayız; o kral ki o sırada savaşı yürüten Toulouse kontunun müttefikiydi ve Süri, Melguel ve Gévaudan kontluklarını elinde bulunduran Provence kontunun zararına olacak şekilde buraları ele geçirmek istiyordu; buna rağmen Aragon kralı Melgueil kontluğu üzerinde hak iddia ediyordu ve Béatrix ile Ermensinde'in bu mülkü Pierre Bermond'un oğullarının zararına olacak şekilde devretmiş olduklarından şüphe duyulamazdı, o oğullar ki o zamandan beri Toulouse kontları ile Melgueil kontu unvanı için davalık olmuşlardı, Béatrix'in yaptığı bu bağış uyarınca. Zira eğer Raimond Ermensinde'in evliliği sayesinde burayı elde etmeseydi, o sırada dul kalan kız kardeşiyle, yani Béziers vikontunun eşiyle evlendiğinde buraları elinde tutamazdı. Ve Ermensinde'in buraları her zaman elinde tuttuğu görülür, ya da en alt düzeyde onun bu kontluk üzerindeki iddiası, İngiltere kralı Jean'ın kızı olan Jeanne'dan doğan oğlu Raimond lehine devam etmiştir. Kesin olan şu ki, bu kontlardan sonra Toulouse kontları buraları adaletle veya haksızlıkla elinde bulundurmuşlardır.

XXVII.

Papalar Melgueil'i mülkiyetlerine geçirir ve Maguelone Piskoposu'na satarlar; Saint Louis bundan şikayetçi olur; Toulouse Kontu burayı ele geçirir ve geri iade eder.

Albililere karşı savaşın başlangıcında, Kont Raimond 1209 yılındaki Valence Antlaşması uyarınca topraklarının bir kısmını Kilise'nin ellerine bırakmak zorunda kalmıştı. Pierre des Vaux-de-Cernay'nin comitatus Ingruensis dediği bu topraklar arasında, M. du Bosquet'nin çok büyük bir ihtimalle comitatus Melgoriensis (Melgueil kontluğu) olarak okunması gerektiğini söylediği yer de bulunuyordu. Saint-Gilles'de 18 Haziran günü yapılan bir senetle Raimond, verdiği söze uymadığı takdirde,

Melgueil kontluğu üzerinde sahip olduğu hakkın tamamen Roma Kilisesi'ne geçeceğini kabul etmişti.
1211 yılında Innocentius, Uzès piskoposu ile Cîsteaux başrahibine Melgueil kontluğunun yönetimini Kutsal Makam adına üstlenme görevi verdi. Melgueil baronları da Innocentius'a yazarak bu kontluğun doğrudan Roma Kilisesi'ne ait olduğunu ve burayı bir başkasına bağımlı kılmamasını rica ettiler. Innocentius onlara 5 Haziran 1212'de cevap verdi.
Kont Raimond elinde bulundurduğu tüm topraklardan mahrum bırakılmış ilan edilince, Innocentius III'ün Languedoc'a legat olarak gönderdiği Beneventolu Pierre, 1214 yılında papa adına Melgueil kontluğunu ele geçirdi; papa, sahip olduğu hak uyarınca, eski kontların soyunun tükendiğini varsayıyordu. Bununla birlikte, Bertrand'ın son kontu mu, yoksa Bernard Pelet'nin (eğer Bertrand'dan farklıysa) ve Ermensinde'in oğlu olduğu anlaşılan Raimond Pelet, ortaya çıkarak legattan kontluğun zilyetliğini (investiture) talep etti. Mesele usulüne uygun olarak incelendi. Pelet hakkını kanıtlamak için çeşitli tanıklar sundu. Fakat Maguelone piskoposu Guillaume, papanın hakkını savunmak üzere görevlendirilmiş olarak, kontluk için her yıl papalık sarayına ödenmesi gereken bir altın paranın (once d'or) uzun yıllardır ödenmediğini, bu yüzden kontluğun papaya geçtiğini ileri sürdü. Mesele o an için karara bağlanmadan kaldı.
Fakat Guillaume papaya, kardinallere ve çeşitli görevlilere büyük miktarda para verdiğinden, Pelet'nin hakkını yeterince kanıtlayamadığına ve altın paranın ödenmemesinin onu tamamen mülkten mahrum bıraktığına karar verildi; öyle ki taca ait haklar ne olursa olsun, bizzat legat Pierre, başka bir düzendeki haklara bakılmaksızın bu kesin hükmü vermekten geri durmadı.
Kısacası, Papa Innocentius III kontluğu Maguelone piskoposu Guillaume'a fief olarak verdi; kendisi ve halefleri için, her yıl Paskalya gününde papaya yirmi mark gümüş ödemek, bunun için sadakat yemini etmek ve burayı Kutsal Makam'ın emri uyarınca savaş ve barış için kullanmak şartıyla. Bu bağışın 14 Nisan 1215 veya Raynaldus'a göre 10 Nisan 1216 tarihli senedi elimizde bulunmaktadır; ve bu durum papalar tarafından birkaç kez onaylanmıştır. Buna rağmen Pelet hanedanı her zaman kendilerine haksızlık yapıldığını iddia etti; öyle ki 1266 yılında saint Louis, Alais senyörü Pierre Pelet lehine Papa Clément IV'e mektup yazdı, o Pierre ki Bertrand'ın torununun torunuydu ve Raimond Pelet onun büyükbabasıydı.
Papa cevabında Maguelone piskoposunun hakkını korudu. Bununla birlikte, papalık makamına yükselmeden önce, Pierre lehine her zaman bir piskoposluk ödülü verilmesi gerektiğine inandığını, bunun onun iyiliği ve evinin onuru için, ayrıca halkın şikayetlerini dindirmek adına vicdani şüpheleri ortadan kaldırmak için uygun olacağını kabul etti.
1223 yılında Melgueil soyluları ve diğer sakinleri gönüllü olarak son Toulouse kontu Raimond'a boyun eğdiler ve ona sadakat yemini ettiler; Raimond da şatoyu ele geçirdi. Papa Honoré, Melgueillilere çok tehditkar mektuplar yazarak onları Maguelone piskoposunun itaatine derhal dönmeye zorladı, o piskopos ki o sırada Mèse'li Bernard idi. Piskoposa, Kilise'nin itaatine döndükleri takdirde onları aforozdan muaf tutma yetkisi verdi ve aynı zamanda Raimond'a karşı yeni aforozlar savurdu.

Nihayet bu sapmaya neden olan konuya gelecek olursak, Raimond'un 1224 antlaşmaları uyarınca Melgueil'i piskoposa geri vermiş olduğu, ancak bu yıl, piskoposun elinde bulunan Montferrand kontluğunu da kapsayacak şekilde burayı yeniden ele geçirdiği iddia edilir; Maguelone piskoposu bundan dolayı adalet talep ettiğinde, Raimond ona babasının ölümünden sonra Kilise ile barıştığını, dolayısıyla geçmişteki tüm mülk müsadaderelerinin artık geçerli olmadığını söyledi. Piskopos, onun bu reddi üzerine papaya başvurdu, papa da bir bulla ile Raimond'u uyardıktan sonra, şatoyu piskoposa iade etmediği takdirde onu aforoz etmesini; bir başka bulla ile de Melgueil sakinlerine şatoyu piskoposa teslim etmelerini emretti, aksi takdirde onları aforoz edecekti; Maguelonelılara ise onlarla hiçbir ticari ilişkide bulunmamalarını buyurdu ve çevre şehirlere, Montpellier'ye ve Maguelone piskoposluğunun diğer şehirlerine, piskoposun Melgueil'deki Raimond'u kuşatmasına yardım etmelerini emreden on iki bulla gönderdi. Gücün yetersiz kaldığı bu durumda, Saint-Ange Kardinalinin Fransa'ya gönderdiği mektup uyarınca, Raimond'u tatlılıkla ikna etme yoluna gidildiği eklenir.
Bu durum şüphesiz aydınlanacaktır, eğer orijinal belgelere sahip olsaydık; ve belki de o zaman XXVIII. maddede bir fazlalık olduğunu ve bunun az önce bahsettiğimiz şeyden başka bir şey olmadığını görürdük; yani Melgueillilerin 1224'te Raimond'un tarafını tuttuklarını ve Raimond'un bu kontluğu 1224'te Saint-Ange kardinalinin huzurunda geri iade ettiğini anlardık. Papa Clément IV sadece Raimond'un Melgueil'i ve diğer bazı şatoları Maguelone piskoposuna aldığını, ancak burası kendisine iade edildiğinde bunları gönüllü olarak geri verdiğini söyler.

XXVIII.

Languedoc'ta çeşitli savaş başarıları. – Olivier de Termes krala boyun eğer.

Ancak bu yılın tarihini kesinlikle ilgilendiren husus, 26 Mart Paskalya bayramı civarında, Toulouse kontu Raimond'un Garonne üzerinde, Tarn nehrinin döküldüğü yerin yakınlarında bulunan Castel-Sarrasin'e yeniden girmesidir; burası kralın ve Kilise'nin adamları tarafından savunuluyordu ve garnizon şatonun baş kulesine (donjon) çekilmek zorunda kaldı. Çevre bölgelerdekiler kuşatılanlara yardım etmek ve düşmanların içeri girmesini engellemek için boşuna acele ettiler; ve Raimond'un şatoya saldıranlar ile dışarıdan saldıranlara karşı çift yönlü bir tahkimat hattı kurmasını engelleyemediler. Narbonne, Toulouse ve Carcassonne piskoposları, kuşatmayı kaldırtmak amacıyla Imbert de Beaujeu ile bir araya geldiler; Bourges başpiskoposu Simon de eyaletini ziyaret ediyorken, ordusunu Castel-Sarrasin yakınlarına kadar ilerletti ve bazı birliklerle onlara katıldı. Fakat kuşatılanlara hiçbir zaman yardım ulaştırılamadı ve onlar, yiyecek hiçbir şeyleri kalmadığından, canlarını kurtarmak şartıyla Raimond'a teslim oldular.
Castel-Sarrasin yakınlarında, Ville-Dieu adında Tapınak şövalyelerine ait bir komutanlık bulunuyordu; buranın sakinleri, bölgeye yardıma gelen ilk Fransızları kötü karşıladıklarından, Fransızlar tarafından kötü muameleye maruz kalmış görünmektedirler; onlar ki diğerlerini kabul etmek istemiyorlardı. Bununla birlikte, Toulouse kontu Foulque, piskoposları, yetkisini ve sözünü kullanarak, komutan olan Gui de Bruei aracılığıyla Fransızları oraya yerleştirdi ve onlara erzak sağladı,

ordunun buna çok ihtiyacı vardı. Piskopos orada sakinlerin tesellisi ve güvenliği için kaldı. Bununla birlikte, bölgenin on iki genci piskoposu ve yeri Raimond'a teslim etmek istediler. Ancak komutana haber verildi, o da komutanın izni olmadan planlarını gerçekleştiremeyeceklerini anlayarak tasarılarını engelledi; komutan onları yakalattı, sorguya çekti ve onlar da her şeyi itiraf ettiler, sicut vir pius gestans apud afflictos viscera misericordiæ, hem komutana hem de piskoposa oradan hemen ayrılması için ricada bulundu; zira eğer buraları kurtarmak için gönderilen birlikler her şeyi öğrenecek olsaydı, bu hainleri asılmaktan kurtarmak mümkün olamazdı. Birlikler ertesi gün ulaştılar ve onların kaçırılmış olmasından dolayı hoşnutsuz kaldılar. Prelatlar ve senyörler Castel-Sarrasin'i kurtaramayacaklarını anlayınca, bir miktar daha az güçlü olan Montech şatosunu kuşatmaya gittiler; burası Garonne üzerindeydi, burayı birkaç gün içinde aldılar ve orada çok sayıda esir ele geçirdiler. Castel-Sarrasin teslim olunca, Saint-Paul şatosunu kuşatma planı yapıldı; o şato ki bir önceki yıl Raimond'a teslim edilmişti; ve birlikler Lavaur'a kadar çoktan ilerlemişlerdi, o Lavaur ki buradan yaklaşık üç fersah aşağıda, Agout üzerindedir. Fakat yeni güçler toplamak ve Toulouse kontunun etrafındaki tahribatı geri döndürmek için geri çekilmenin daha doğru olacağına karar verildi, nitekim Saint-Jean gününe doğru öyle yapıldı.

21 Kasım günü, Olivier ve Bernard de Termes kendi rızalarıyla Termes şatosunu teslim ettiler ve burayı Narbonne başpiskoposu Pierre, Carcassonne piskoposu Clarius ve Toulouse senyörünün senşali önünde hazır bulunan kralın mareşali Gui de Lévis'nin ellerine bıraktılar. Topraklarını 1262 yılında satana kadar kralın rızasıyla elinde bulundurmak üzere onun takdirine bıraktılar. Gui de Lévis burayı ona teslim etti, in commendam. Saint Louis'nin daha sonra Termes şatosunu ona iade ettiği görülür; "çünkü Olivier burayı 1262'de ona satmıştı." Carcassonne piskoposluğundaki, Narbonne piskoposluğuna bağlı olan bu Termes şatosu o dönemde çok güçlüydü ve neredeyse zapt edilemez kabul edilirdi.

Olivier de Termes'in bir önceki yıl Raimond'un partisinde bulunduğunu görmüştük; ancak buraları tamamen terk ettiği söylenmelidir, zira onun bu mülkü teslim etmesi ve bu senyörün taca kazandırılması, kendi mülkü kadar büyük bir kazançtı, zira Joinville onu zamanının en cesur adamlarından biri olarak nitelendirirdi. "Onun hakkında çokça bahsedilecektir." O, 1240 yılındaki Trencavel isyanında talihsiz bir şekilde yer aldı. Papa Clément IV, 1265 yılında bir Olivier de Termes'e yazarak, hayatının geri kalanını kutsal toprakların savunmasına adamasını strenuum ab adolescentia bellatorem, ve heretiklerin topraklarından uzak durmasını emretti, o heretikler ki daha önce onu isyana ve sapkınlığa sürüklemişlerdi.

XXIX.

Toulouse Kontu, topraklarının tahrip edilmesiyle barış müzakerelerine zorlanır; Kardinal Romain Fransa'ya geri döner.

Matthieu Paris, kralın Provence'a (Languedoc) bu yıl büyük bir ordu gönderdiğini, amacının Raimond'u tamamen ezmek olduğunu; ve Castel-Sarrasin'de bulunduğunu bildikleri bu ordunun, onun geçeceği bir ormanda pusular kurduğunu, ancak Raimond'un onların bu planını çok iyi bir şekilde kendi avantajına çevirdiğini, çok

çetin bir savaştan sonra 18 Mayıs'ta beş yüz şövalyeyi esir aldığını ve yanlarındaki diğer iki bin kaliteli askeri öldürdüğünü; Raimond'un bu iki bin adamın gözlerini oydurduğunu, burunlarını ve kulaklarını kestirdiğini, uzuvlarını kestirdiğini ve onları bu acınası durumda bıraktığını, ve Fransızların bu yıl Raimond tarafından üç kez bu şekilde yenilgiye uğratıldığını savunur.
Fransa tarihçileri bu zaferlerden veya Raimond'un bu gaddarlıklarından hiç bahsetmezler; ne de bu İngiliz haçlı seferlerinden bahsederler. Matthieu de Westminster, Walsingham, ni Trivet, tüm İngilizler, bu konuda hiçbir şey söylemezler; ve Raimond'un başarılarının sonraki yılın antlaşmasıyla uyuşmadığı, ne de haçlıların bu eyalette üç ay boyunca, Saint-Jean'dan başlayarak asmaları ve bağları keserek Toulouse'un etrafında gerçekleştirdikleri o büyük tahribatla uyuşmadığı görülür. Puy-Laurens'li yazar, bu tahribatı bizzat yaşayan kişi olarak, bunu öyle bir şekilde tasvir eder ki bu durum tüm eyaleti derin bir umutsuzluğa sürüklemiştir. Auch başpiskoposu ve onunla birlikte Bordeaux başpiskoposu, diğer piskoposlar, baronlar, şövalyeler ve Gascongne askerleri ile birlikte orada bulunuyorlardı. Toulouse piskoposluk makamındaki Foulque ve Grand-selve başrahibi Hélie Guérin de, Cîsteaux tarikatından, Toulouse kontunun piskoposluk bölgesinde bulunuyorlardı ve Fransa'nın bu barışı Toulouse halkına sunmasını sağlamak istiyorlardı. Onu, uğradıkları kayıplar ve haçlıların gerçekleştirdiği tahribat yüzünden tamamen yıkılmış olarak buldular ve sonuç olarak barışı kabul etmeye hazır olduğunu gördü. "Ve nitekim sonraki yılın başında çok sayıda koşul üzerinde anlaşmaya varıldı." Öncelikle bir ateşkes yapıldı, bu süre zarfında Toulouse yakınlarındaki Vasegiam [veya Saint-Jean-des-Vignes] ovasında çeşitli konferanslar düzenlendi; Catel buranın Toulouse yakınlarındaki Basiège olduğunu söyler. Bu durum daha sonra, 21 kasımdan önce, Toulouse senşalinin Olivier ve Bernard de Termes'in boyun eğmesine tanıklık ettiği sırada gerçekleşti. "Sonunda Meaux'da barış koşullarını görüşmek üzere oraya gelineceği sonucuna varıldı."
Albililer meselesi için Noel'de, Sens eyaletindeki provensiyal nitelikteki bir konsilde bir araya gelindi; bu müzakere sonraki yılın Paskalya'sına kadar sürdü, buralarda Languedoc'u 1209'dan beri harabe eden bu savaşların sonunu göreceğiz. Hélie Guérin bu vesileyle legatın adına hareket ediyordu, yani Roma'dan bir önceki yıl dönmüş olan Saint-Ange kardinali Romain adına. Kral, bu legatın geri dönmesini büyük bir ısrarla talep etmişti; "ve papa bunu reddetmemişti." O, Albililerin işleri için özellikle geri dönmüştü, "ve bu amaçla legatlığına sadece Fransa krallığını değil, aynı zamanda Lyon, Tarentaise, Vienne, d'Aix ve d'Arles eyaletlerini de dahil eden papanın mektuplarını, buraların başrahip ve bölümlerine gönderdi, öyle ki legat bu işi tam bir başarıyla sonuçlandırabilsin."
Papa, hak sahiplerinin gıyabında bile olsa, kilise haklarından yararlanmalarını arzuluyordu. Haçlılar tarafından dördüncü dereceye kadar yapılan evlilikleri onaylama yetkisini ona verdi. 1227 yılında piskopos yapılan Vitryli ünlü Jacques'ı, Maguelone piskoposluğuna atadı, o Jacques ki Fransa'ya elçilikle gelmişti. Kendisi bir süre sonra denizi geçmiş ve ardından Roma'ya dönmüştü.
Legatın yetkisini daha da artırmak için, papa onun legatlığına sadece Fransa krallığını değil, aynı zamanda Lyon, Tarentaise, d'Embrun, de Vienne, d'Aix ve

d'Arles eyaletlerini de dahil etti. Krala aynı zamanda bir mektup yazarak, kardinal Romain'in onun şahsı, evi ve devleti için ne kadar yararlı bir insan olduğunu kabul ettiğini belirtti. Bu mektupları Blanche'a da yazdı; ve bir başka mektupta onu, dindarlıkla Albililerin heretikliğine karşı mücadele eden Montfort kontunu koruması altına almaya davet etti.

XXX.

Kral, İngiltere ile yapılan ateşkesi bir yıl daha uzatır.

Kral, Rouen başpiskoposunun davasını da bu legata devretti, o dava ki bir önceki yıl başladığını görmüştük. Papa ona 5 ağustos tarihli mektubu yazmıştı, bu mektupta Fransa'da bir legatın bulunduğunu varsayıyordu. Ondan ileride bahsedeceğiz. Kral ve kraliçe onun rızası olmadan La Marche kontu ile hiçbir barış veya ittifak yapmamayı taahhüt ettiler, o kont ki taca bağlı kalmıştı. Bu durum İngiltere kralının rızası olmadan yapılmıştı. Bu durum ancak İngiltere'de Henri'nin aynı şekilde kendisini göstermesiyle, kraliçeye tazminat olarak bu ödeneği vermeyi kabul etmesi ve böylece hakkaniyetin talep ettiği eşitliği sağlaması şartıyla mümkündü. Kral bu yemini daha sonra, 1242 antlaşmasıyla kesinlikle sabit kılınana kadar kendi adına sürdürdü. Papanın bu ateşkese rıza gösterilmesi için yaptığı tavsiye, iki kral arasındaki barışı daha da kolaylaştırıyordu. Henri de bu yıl benzer bir ateşkes kararı verdi, yani sonraki yılın aynı dönemine kadar sürecek olan bir ateşkes.

Kral bu düzene bağlı olarak, mayıs ayının 6'sında Saint Louis'ye yazan İngiltere kralı Henri'nin ricası üzerine, haziran ayında yürürlüğe girmek üzere bir yıllık bir ateşkes yapmak için elçilerini Fransa'ya gönderdi; ancak bu durum Nogent'te haziran ayında kararlaştırılan bir antlaşma uyarınca gerçekleştirilemedi; fakat bu durum Şamdan Bayramı'ndan sonra tebaasının ve topraklarının tamamını kapsayacak şekilde, kralın en büyük vasallarından olan La Marche kontunun sürece müdahil olmaması şartıyla uzatıldı; zira kont sivil veya kilise mahkemeleri önünde hesap vermeyi kabul etmiyordu. Papanın her iki krala da kutsal toprakların savunulması ve Albi savaşı yüzünden bu ateşkese uymalarını emreden yazısı bu vesileyle kullanıldı.

İngiltere kralı Henri, mayıs ayının 6'sında elçilerine bu barışı yürütmek için gerekli yetkiyi verdi, aynı gün saint Louis'ye ve kraliçeye mektuplar yazdı, buralarda krallığın başbakanlarından biriyle görüştüğünü belirtti. Ateşkes haziran ayında, saint Louis adına Fransa mareşali Jean ve Corbeil şatosu valisi Baudoin tarafından yeminle onaylandı. Sens başpiskoposu, Papa Gregorius IX'un emri uyarınca saint Louis'ye verilen bu yazıyı kaleme aldı; elçiler de mektuplarında bunu doğruladılar. La Marche kontu da bu ilk ateşkese sahip olduğu tüm topraklarla katıldı; ancak bu durumun onun mülkiyet haklarını zedelememesi şart koşuldu, zira saint Louis bu mülkiyeti bozabilirdi.

Saint Louis'nin bu haziran ayında, Partenay senyörü Guillaume, Lusignan hanedanından Hugues ve La Marche kontu Hugues de Lusignan ile bir yıl boyunca sürecek olan bir ateşkes yaptığı sanılmaktadır, onlar ki 1228'de kral ve kraliçeye karşı bu ateşkese uymayı vaat etmişlerdi; Geoffroy de onların yaptığı bu ateşkese sadık kalacaktı. Bu Geoffroy, İngilizlerin tarafını tutmuş olabilirdi. En azından bunun baronların isyanını sona erdiren ateşkese bağlanabileceğini görmüyoruz, zira ileride

göreceğiz. Bizim değerlendirebileceğimiz üzere, bu ateşkes bu yılın sonundan daha önce ilan edilmedi ve doğrudan kral ile değil, kralın otoritesi altındaki Champagne kontu ile yapıldı.

XXXI.

Prenslerin krala karşı genel ayaklanması; Boulogne kontu ve Enguerran de Couci taca bile hak iddia ederler.

Philippe Mouskes'un aktardığına göre, legatın geri dönmesine neden olan sebeplerden biri de Fransa'da prensler arasında baş gösteren ve kraliçeye karşı besledikleri o öfkeli ayrılıktı. Onlar, krallık üzerindeki tüm otoritenin kraliçenin ellerinde kalmasına katlanamadıkları için krala ve kraliçeye karşı hep birlikte birleştiler; o kraliçe ki onu desteksiz ve yabancı bir kadın olarak görerek küçümsüyorlardı ve en acımasız iftiralarla onun itibarını karalıyorlardı.

Boulogne kontu Philippe, kralın amcası olması hilesiyle bu kıskançlığa kendisini daha kolay kaptırdı; o, yeğeninin vasiliğinin kendisine ait olması gerektiğini iddia ediyordu. Böylece kraliçeyi uzaklaştırmak düşüncesiyle sarayda yandaşlar toplamak amacıyla çeşitli entrikalar çevirdi; ve baronların kendisini ittifaklarının lideri yapmalarına ve ona meşru senyörleri gibi davranmalarına izin verdi. Eğer iddia edildiği gibi, Philippe-Auguste ve Louis VIII'in hazinelerinden bazılarına sahip olsaydı, güçlü bir parti kurmak için büyük bir araca sahip olabilirdi; özellikle Calais'yi tahkim etmeye başladığı bu yıl, burayı denizden ve karadan güçlü surlarla çevrelediği ve orada iyi bir şato inşa ettirdiği kesindir. Böylece bu yer ona hem denizde hem de karada savaş yürütmek, gerekirse de İngiltere'ye çekilmek için hizmet edebilecekti.

Onların bu planlarının naiplikten çok daha ileri gittiği; baronların bir araya gelerek krala karşı bile övündükleri iddia edilir; ancak bunu istemek ve buna inanmak için yeterli öngörüye sahip değildiler. Buna rağmen, baronların asıl niyetinin taca el koymak olduğu iddia edilir. Zira onların tacı bir oğula, bir kardeşe ya da bir kral amcasına değil, ancak Couci senyörlerinin amcası olan Enguerrand de Couci'ye vermek istedikleri yazılıdır; o Enguerrand ki bu umutla çoktan bir taç yaptırmıştı. Couci hanedanı ittifakları sayesinde şüphesiz çok ünlü ve çok güçlüydü. Göreceğimiz üzere, saint Louis bu Enguerrand'ı yargılatmak istediğinde, bahsettiğimiz din adamı olan oğlu hariç, Fransa'nın neredeyse tüm büyüklerini kendi hakemleri olmaya çağırmıştı, çünkü onlar akrabalarıydı. Bahsettiğimiz dört prens; Dreux kontu Robert, kardeşi Pierre; Bretagne kontu Jean, Mascon kontu ve Reims başpiskoposu Henri ile Bar ve Roucy kontesleri onun yeğenleriydi; onlar ki babasının ilk eşi olan ve Dreux kontu Robert II ile evlenen kız kardeşi Yolande'dan doğmuşlardı; ve aynı zamanda onun kuzenleriydi, zira annesi Alix, Robert I'in kızı ve Louis VIII'in amcasının kızı olan Robert II'ins kız kardeşiydi. Bourgogne düşesi, Dreux kontunun kızı da onun yeğeniydi. Bohemya kralının oğlu ve hükümdarın damadı olan Géraud ile evlenen Isabelle adında bir kız kardeşi daha olduğu iddia edilir. Kızı ise 1239'da İskoçya kralı Alexandre ile evlendi. Onun üç erkek kardeşi daha vardı: Vervins senyörü Thomas, Pinon senyörü Robert ve Noyon piskoposu Raoul; her ne kadar Sainte-Marthe beyleri buralarda onlara yer vermemiş olsalar da.

O, 1190 yılındaki haçlı seferinde, 1191'de Acre kuşatmasında ölen babası Raoul de Couci ile birlikte bulunmuştu. O, 1214'teki Bovines savaşıyla sinyallendi. O, 1216 yılında İngiltere'de Prens Louis'ye eşlik etti, ardından elli şövalye ile birlikte... Du Tillet onun Louis VIII'in büyük oda hizmetçisi (grand-chambellan) olduğunu söyler. Ben bu nitelikle ona ait başka hiçbir berat bulamadım. Ancak Urse veya Ursion, Louis VIII'in beratlarında sıklıkla oda hizmetçisi veya şambriyar olarak zikredilir; Albéric uyarınca bu durum ona büyük bir onur sağlardı. P. Anselme ise Enguerrand'ı ne şambriyarlar ne de şansölyeler arasında saymaz.
Couci arazisine gelince, buranın çok büyük olduğunu görmüyorum. Buranın eskiden Reims kilisesinin mülkiyetinde olduğunu ve Reims kilisesinin burayı uzun süre yetmiş sous karşılığında ona bıraktığı görülür. Enguerrand'ın oğlu saint Louis'den adaletin yerine getirilmesini talep ettiğinde, ona Couci arazisinin taca bağlı bir fief olmadığı, sadece bir baroniye olduğu yönünde cevap verildi.
Matthieu Paris, olağanüstü olan babasının ölümünden bahsettiğinde, onu Kilise'nin eski bir zulümcüsü, maddi yapılar inşa etmekte becerikli, ancak manevi olanları yıkmakta mahir biri olarak adlandırır. Bir İngiliz onu güçlü bir senyör, ancak zalim ve çok kötü bir adam olarak tanımlar. 1227 ekim ayında, Reims eyaletinin piskoposlarının Saint-Quentin'de bu senyör tarafından Laon dekanına karşı gerçekleştirilen şiddet eylemleri yüzünden bir konsil topladıkları kaydedilmiştir. Fakat ne kadar güçlü olursa olsun, Boulogne, Champagne, Bretagne, Flanders kontlarının, Bourgogne dükünün ve diğer birçok senyörün haklarına halel getirecek şekilde taca göz dikmesi şaşırtıcıdır. Ve belki de Bretagne kontu bu iddiayı, kendisini oradan dışlamak amacıyla ortaya atmıştı. Zira bu durumu tasarlayan Vitry yıllıkları yazarı, onun taca göz diktiğini açıkça belirtir. Bir yüzyıl önce yaşayan François l'Allouette de Couci hanedanının tarihini yazarken bunu kesin bir gerçek gibi sunar; ve Enguerrand'ın meşru bir seçimle kendisini kral ilan ettirmek istediğini, kralların onun hakkını tanıyarak boyun eğmelerini talep ettiğini; ancak onun taca olan bu arzusunun Enguerrand'ın itidali sayesinde engellendiğini, onun devletin barışını kendi yükselişine tercih ettiğini; ve Louis VIII'in ona taca ait asayı teslim etmesinden dolayı minnettar göründüğünü ekler.

XXXII.

Prensler savaşı Champagne kontunun arazisine taşırlar; kral ise onları engeller.

Naiplik, Boulogne kontunun şahsında bazı kötü niyetlerin bulunduğunu, onun Calais'yi tahkim ederken gizlice planlar yaptığını fark etmişti; ancak bu durum sır olarak saklandı ve kont, taca bağlı büyük asiller tarafından öyle desteklendi ki, onun niyetlerini saray yasalarıyla sorgulamak mümkün olamadı. Bu yüzden prensler, Champagne ve Bretagne kontlarının desteğine güvenerek, kendi masraflarıyla savaşı doğrudan krala ve kraliçeye karşı başlatmaya cesaret edemediler. Ancak bazı özel senyörler, kralların bundan alınmayacağını varsayarak, kendi aralarında savaş ilan etme hakkına sahip olduklarını iddia ediyorlardı; böylece kendi aralarında sadece Champagne kontunu düşman ilan etmeye karar verdiler; onu Louis VIII'e

ihanet etmekle, onu Avignon önünde terk etmekle ve hatta onu zehirlemekle suçluyorlardı.
Matthieu Paris, onların bu şikayetlerini Fransa sarayına kadar taşıdıklarını, düello (voie du duel) yoluyla bunu kanıtlamayı teklif ettiklerini; ancak kraliçenin onları dinlemek istemediğini savunur. Bu durum taca ait otoriteyi korumak için çok tehlikeliydi. Bununla birlikte, Louis VIII'in zehirlendiği yönündeki bu iddianın tüm dünyaya yayıldığı ve özellikle Boulogne kontu tarafından hararetle savunulduğu, onun şövalyeleri önünde bu davayı üstlendiği görülür. Ancak bu savaşın asıl nedeni, baronların kraliçenin etrafındaki kişilerden çekiniyor olmalarıydı; ve kraliçenin kendi hayatına kastetmesinden ya da krallığın fethini engellemesinden korkuyorlardı. Onlar bu vesileyle taca olan öfkelerini kusmak istiyorlardı.
Boulogne kontunun evinden olmasına rağmen, Bar kontunun bu ittifakta her zaman Dreux kontları ve Champagne kontu ile birlikte hareket ettiği görülür; ve onlar kendi aralarında tüm işlerinde birbirlerine fikir ve yardım sağlamayı taahhüt etmişlerdi. Fakat bu durum sonraki yıl tersine döndü ve onlar onun en amansız düşmanları haline geldiler. Kuşkusuz Bar hanedanı ile Châtillon hanedanı ve Champagne kontu arasında 30 mayıs günü hiçbir ayrılık yaşanmamıştı; zira bu güne ait bir senetle, Thibaud Yolande de Châtillon'un, Saint-Paul kontunun yeğeninin evliliğini onaylıyordu; o Yolande ki Bourbonlu Archambaud ile evlenecekti. Saint-Paul kontunun aralık ayına ait bir senedinde ise, Thomas de Couci'nin, bazı toprakları için Thomas'ın daha önce sunduğu homajlara halel gelmeksizin, senyör Enguerrand de Couci'nin ve ayrıca Fransa kralının, ve hatta Champagne kontunun adamı olduğunu beyan ettiği görülür.
Nangis ve diğer bazı yazarlar bu yıl sadece iç savaşları ve prenslerin Thibaud'ya karşı olan ittifakını zikrederler; ancak bunu aynı zamanda Champagne'da ve Troyes bölgesindeki yolculukta da gösterirler. Bu dönemlerin en doğrusu gibi görünen Albéric ise, bunun ancak sonraki yıl gerçekleştiğini belirtir. Aynı şekilde eski olan Andres Kroniği de, bu savaştan ancak 1229 yılı uyarınca bahseder. Dolayısıyla Nangis ve onu takip eden yazarlar, 1228'de bir birinci savaşı ve 1229'da bir ikinci savaşı kabul etmekle yanılmaktadırlar.
Mouskes, Nangis'yi desteklemek isteyebilir; ancak o bu iç savaşlardan bahsederken çok kısa ve karışıktır; öyle ki bizim yaptığımız değerlendirmelere göre, onun zikrettiği tüm olaylar Joinville'in yazdığı tarihlere denk gelmektedir; o Joinville ki seksen veya dokuzmuş yaşlarında, gençliğinde tam olarak nelerin yaşandığını hatırlayarak bunları kaleme almıştır. Bu yüzden biz 1229 yılını takip etmeyi tercih ediyoruz; ve sonraki yıllarda Champagne'da hiçbir savaş bulamadığımız için, 1234 yılındaki olayları zikretmeyi daha doğru buluyoruz. Biz şimdi, ilk olarak Bretagne kontunun çıkardığı bu isyanı, onun Belesme şatosunu tahkim etmesini anlatacağız, o şato ki daha sonra kuşatıldı; zira bu kuşatma hakkında tam bir açıklama getirmek gerekmektedir.
Biz bu yıl baronların, Champagne kontunun arazisinde savaşı başlattıklarını ve Bretagne kontunun, Pierre'in başlattığı bu ayaklanmaya destek olmak amacıyla, Henri'nin kardeşi Richard'ın komutasındaki İngilizleri bile yardıma çağırdığını düşünüyoruz. Bu haber üzerine, genç kral saint Louis, vasallarının senyörlerini barış veya ateşkese zorlama hakkına sahip olduğunu kullanarak, onlarla karşılaşmaya

koştu; öyle ki baronlar Champagne kontu ile barış yapmak zorunda kaldılar, o kont ki taca olan düşmanlığını kesinlikle ilan etmemişti ve bu karşılaşmada krala itaatsizlik etmeye cesaret edememişlerdi.

XXXIII.

Bretagne kontu krala savaş ilan eder, İngilizleri yardıma çağırır.

Pierre'in bu ikinci ayaklanması, baronlarla ortaklaşa yapılıyordu; zira Corbeil'de toplandıkları bir mecliste, içlerinden biri kralın üzerine yürüyecek olursa, her birinin krala karşı hep birlikte silaha sarılacağı yönünde ortak bir karar almışlardı; ve eğer kral onları tek tek kendi şövalyeleriyle savaşmaya çağıracak olursa, hiçbirinin oraya gitmemesini, ta ki kont zafer kazanıp kralı ve kraliçeyi kolayca alt edene kadar bunu sürdürmelerini kararlaştırmışlardı.

Baronlar tarafından vaat edilen bu desteğe rağmen, Pierre kendisini Fransa'da henüz yeterince güçlü hissetmediğinden, ya kendisi bizzat İngiltere'ye gitti ya da oraya elçiler gönderdi; ve İngiltere kralı Henri'ye Normandiya'yı geri alma konusunda öyle büyük ümitler verdi ki, Henri'yi kont Richard'ın komutası altında kendisine büyük birlikler göndermeye ikna etti, o Richard ki iki ülke arasındaki ateşkesin haziran ayında bir yıl daha uzatılmasına rıza göstermişti. Nangis ve onu takip eden birçok tarihçi, Henri'nin bizzat kendisinin bu birlikleri Fransa'ya getirdiğini söylerler. Ancak Philippe Mouskes'un bunun kont Richard olduğunu söylemesinin yanı sıra, Matthieu Paris de kendi kralının kayda değer bir yolculuğunu unutmuş olamazdı. Ve onun bu günlerdeki durumundan bahsederken, Henri'nin ağustos, eylül ve ekim aylarını Gallerlilere karşı yürüttüğü bahtsız bir savaşla geçirdiğini; ve Noel'de Oxford'da bulunduğunu, burada Fransa'ya geçmeyi kesinlikle reddettiğini açıkça belirtir.

İngiltere'nin bu yardımına güvenen Bretagne kontu, kralın topraklarında tahribat yapmaya başladı ve kral da bundan hemen haberdar edildi. Görünüşe göre bu durum üzerine, ya da Pierre'in isyanı hakkındaki ilk haberler geldiğinde, kral kontu Noel'den sonraki ilk pazar gününe, yani 31 Aralık gününe denk gelen günde Melun'da parlamentosuna çağırdı; eğer bu durum bu şekilde aktarıldıysa, bu yıl uyarınca kabul edilmelidir, zira aziz Louis'nin bu ilk yıllarının tarihi oldukça karışıktır. Kont Melun'a kesinlikle gelmedi ve belki de bu durum, kralın oraya bizzat gitmemesinin nedeni oldu. Kral oraya sadece kendi adına, yapılması gerekenleri yerine getirmeleri için bazı kişileri gönderdi. Kont ise, duruşma gününün (ajournement) çok kısa olduğunu iddia ederek ve bir başka vade talep ederek bu duruma mazeret göstermek üzere delegeler gönderdi. O, aynı zamanda kral ve kraliçe ile onların görevlileri tarafından uğradığını iddia ettiği haksızlıklar ve hakaretler hakkında uzun bir şikayet listesi (cahier de plaintes) de gönderdi. Kont, 1230 yılının başlarında, bu şikayet listesi Melun meclisinde bulunanların ellerine ulaştığında şikayetçi oluyordu; o meclis ki kralın yerini tutuyordu; ve o meclis ki baronlara ve Fransa senyörlerine bunu göstermek istememişti, hatta onlara bu listenin içeriğini tamamen ters bir şekilde aktarmıştı; öyle ki kont hiçbir şekilde adalet elde edememişti ve kral bizzat Anjou'da elinde bulundurduğu şeylerden, yani mülklerinden onu mahrum bırakmıştı, onu düşmüş (déchu) ilan etmiş ve Belleme şatosunu kuşatmıştı.

İngiltere kralı Henri, bu yılın Noel bayramını, Oxford'da geçirdikten sonra, Gascongne, Guienne ve Poitou senyörlerinden büyük delegasyonlar kabul etti. Ve aynı zamanda Normandiya'dan da görkemli bir delegasyon ulaştı. Tüm bunların amacı Henri'yi Fransa'ya bizzat gelmeye zorlamaktı. Zira bu eyaletlerin senyörleri, tüm ülkeleriyle birlikte ona katılmayı vaat ediyorlardı; ve onunla sonsuza dek birleşeceklerini, bu sayede geçmişte kaybetmiş olduğu toprakları kolayca geri alacağını ekliyorlardı. Henri delegeleri çok iyi karşıladı ve bayramı onlarla birlikte geçirdi. Ancak o sırada Fransa'ya geçmek için yeterli öngörüyü gösteremedi. Hubert de Bourg, onun büyük adalet bakanı ve yegane danışmanı, ona bu işi daha uygun bir zamana ertelemesini tavsiye etti; ve bu bakan ona bunu telkin etti. Böylece, Matthieu Paris'in dediğine göre, delegeler hiçbir cevap alamadan keder içinde geri dönmek zorunda kaldılar. Matthieu de Westminster da bundan fazlasını söylemez. Bretagne kontunun ve baronların Richard'ın getirdiği yardımlarla yetinmemiş olmaları ve İngiltere kralını bizzat görmek istemiş olmaları muhtemeldir. Ve bu delegasyonun, Richard'ın gönderilmesinden daha önce gerçekleşmiş olması da mümkündür. Zira Matthieu Paris bu günlerde onun başka hiçbir yolculuğundan bahsetmez. Ancak bu durumda, Champagne'daki kış savaşını 1228 ve 1229 yıllarının ortasına yerleştirmek gerekir; o savaş ki İngilizlerin geri çekilmesinden ve Belleme kuşatmasından sonra sona ermişti; zira mart ayının başında, soğuğun bazen hala çok şiddetli olduğu o günlerde, Blanche kesinlikle 10 ve 26 Şubat tarihlerinde Paris'te bulunuyordu.
Bu durum, krallığının tüm şehirlerinin sadakatini güvence altına almak isteyen kralı zorunlu kılan Champagne kontu ile Bretagne kontu arasındaki o iç savaşların ve hareketliliklerin nedeni olmuş olabilir. Biz ekim ayında, Hesdin şehrinin; kasım ayında ise Ham, Monstreuil ve Tournay şehirlerinin beratlarına sahip bulunuyoruz. Bu beratlar aynı içeriktedir; yani bu şehirlerin magistraları kralın, annesinin ve kardeşlerinin tarafını tutacaklarına, her şeye karşı onları savunacaklarına ve onların zaman içindeki onurlarını koruyacaklarına yemin etmişlerdir.
Beauvaisis'deki Chambli, Beaumont, Lens, Arras, Noyon, Corbie, Chaumont, Beaumont, Doullens, Crespi, Saint-Riquier, Senlis, d'Amiens, de Rouen, de Pontoise, de Beauvais, de Soissons, de Compiègne, de Limoges şehirlerinin; ve de l'Évesque, de Mantes, de Roie, de Laon, de Saint-Quentin, de Bray, de Verneuil, de Péronne, de Montdidier şehirlerinin ve diğer bazı daha az önemli şehirlerin benzer beratları hazinede hala bulunmaktadır.

XXXIV.

İsa Mesih'in 1229 yılı. Paskalya 15 Nisan.

Saint Louis, Bretagne kontuna ait Bellême'i ele geçirir, onu anlaşma yapmaya zorlar ve İngilizleri geri çekilmeye mecbur bırakır.
Bretagne kontu, Melun'daki mecliste söylediğimiz gibi, kesinlikle sözünde durmadı. Tam aksine, Richard'ın ona getirdiği İngiliz birlikleriyle büyük ordular kurarak kralın topraklarına girdi ve oralarda büyük tahribatlar yaptı; öyle ki halklar kırları terk edip şatolara sığınmak zorunda kaldılar. Bu hakaretten hemen haberdar olan kral, annesine danıştı ve onun tavsiyesi üzerine, kışın tam ortası olmasına rağmen ilk olarak Bretagne kontunun üzerine yürümeye karar verdi. Kraliçe de ona bu seferde

eşlik etmek istedi. Bu amaçla komünlerin, şehirlerin ve soyluların büyük birliklerini topladı. Bretagne kontuna ve Richard'a karşı yürümek üzere, kısa bir süre önce Champagne kontu ile ateşkes yapmak için gelen baronları çağırdı. Baronlar itaat ettiler; özellikle Boulogne kontu başta olmak üzere kral ve kraliçe orada bulunuyordu; ayrıca Champagne kontu Thibaud da ordusunu oraya götürdü.
Görünüşe göre Joinville'in, baronların kendi aralarında gizlice Bretagne kontu ile anlaştıklarını, her birinin yanlarında yalnızca ikişer şövalye bulunduracağını söylediği durum bu vesileye atfedilmelidir; böylece Pierre kolayca zafer kazanacak, kral ve kraliçeyi zahmetsizce mahvedecek ve baronların arzuladığı şey gerçekleşecekti. Ancak aziz Louis'yi hiçbir zaman yalnız bırakmayan Tanrı'nın inayeti olmasaydı bu durum gerçekleşirdi. Özel bir korumayla, Champagne kontu Thibaud kralı bulmaya karar verdi ve yanına çok iyi teçhizatlandırılmış üç yüz şövalye alarak getirdi. Bu yardım, kralın ona en çok ihtiyaç duyduğu bir zamanda tam vaktinde ulaştı; ve kral bunu öyle avantajlı kullandı ki, Pierre kralın merhametine sığınmak zorunda kaldı, bunu ileride göreceğiz.
Kral ordusunun başında, Vendôme Antlaşması ile Pierre'e bırakmış olduğu, o sırada son derece tahkim edilmiş olan ve cesur adamlarla öyle iyi savunulan Bellême'e doğru hızla ilerledi ki, burası zapt edilemez görünüyordu. Kral hemen yerleşimin etrafını sardı; ve kışın çok şiddetli geçmesi nedeniyle, orduya çok zarar verebileceğinden ve atları öldürebileceğinden, kraliçe orduya odun getireceklere para verileceğini ilan ettirdi. Böylece kamptaki büyük ateşler ve atların etrafındaki ateşler vasıtasıyla ordunun mevsimin zorluklarından korunması sağlandı; ve bu eylem tam bir ihtiyatlılık göstergesi olarak kabul edildi, aynı zamanda bir kadının bir ordunun başında bulunurken gösterebileceği o yüce cesarete tanıklık etti, öyle ki baronlar onun naiplik yapmaktan aciz olduğunu söylemekle büyük bir hata ettiklerini anladılar. Onun cesareti diğerlerine de cesaret veriyordu ve onun varlığı soylulara yeni bir şevk aşılıyordu.
Kuşatma tam olarak kurulur kurulmaz, her taraftan askerler saldırıya geçtiler. Ancak içeridekiler kendilerini öyle yiğitçe savundular ki, saldıranlar hiçbir şey elde edemeden geri çekilmek zorunda kaldılar. Ertesi gün, ordunun mareşali lağımcılara surların altını dipten kazmalarını emretti, bu sırada ikinci bir genel saldırı düzenleniyordu. Saldırı öğleden sonra saat iki veya üçe kadar sürdü ve yine sonuçsuz kaldı. İçeridekiler kendilerine saldıranları püskürttüler, lağımcıların üzerine koştular, onları kaçmaya zorladılar, birçoğunu öldürdüler veya yaraladılar.
Bu çaba boşa çıkınca, mareşal sonraki gün makineleri yerleşim yerini taş yağmuruna tutacak şekilde kurdurdu ve bu saldırı tam da arzulandığı gibi başarılı oldu. Senyörün ikametgahı olan saray, yani baş kule (donjon) tamamen harap oldu ve içeridekilerden buraya sığınanlar öldürüldü; o büyük kule sarsıldı ve ardından yıkıldı. Sonunda şato öyle büyük bir hasar gördü ki, kuşatılanlar artık kendilerini savunamayacaklarını anlayarak, kaçarak kurtulmayı da başaramayacaklarından ve Bretagne kontundan bekledikleri yardımın da gelmediğini görerek, yerleşimi teslim etmek ve kendilerini kralın sıradan merhametine bırakmak zorunda kaldılar; kral da alışılmış lütfuyla onları affetti. Böylece kral, dünyanın büyük şaşkınlığına rağmen, zapt edilemez kabul edilen bir şatoyu birkaç gün içinde zorla ele geçirdi; o kral ki eğer kendisini kontrol

edecek yaşta olsaydı, büyük bir yüreğe, bilge bir meclise ve iyi bakanlara sahip olduğunu göstermişti.
Bellême'in teslim olduğu aynı gün, kral Cotentin'in bir ucunda, Avranches tarafında bulunan la Haie-Pesnel sakinlerinin düşmanların tarafını tuttuğu haberini aldı. Kraliçe oraya sadık ve çok yiğit bir şövalye olan Jean des Vignes'i gönderdi; o da öyle bir süratle hareket etti ki isyancıları hazırlıksız yakaladı ve onları zahmetsizce itaate zorladı. Bu Jean des Vignes o zamandan beri bailli (kraliyet valisi) olarak görev yaptı.
Bellême'in alınışı, Pierre'in kralın hiçbir birliğe sahip olmadığına neredeyse ikna ettiği İngilizleri şaşırttı. Oysa şimdi kralın kendilerinden çok daha güçlü olduğunu ve ona karşı koyacak durumda olmadıklarını görüyorlardı. İngiltere kralı Henri, ya da daha doğrusu Richard, Pierre'e büyük sitemlerde bulundu ve ardından birliklerini gemilere bindirerek İngiltere'ye geri döndü; o seyahat ki onun itibarı için çok utanç verici olmuştu. Kont Pierre, kralın ordusunu kendi topraklarına doğru ilerlerken görünce ve buralardan çekilmesini sağlamak isteyerek, krala kendisine hizmet etme ve verdiği tüm zararları tazmin etme sözü içeren delegeler gönderdi. Bu müzakere bir süre devam etti; öyle ki kral kış yüzünden ordusunu geri gönderdi ve kendisi de çeşitli mesajlar aldı. Ancak kont kralın rızasını alamadı, verdiği zararları tazmin etmedi; tek kelimeyle, söz verdiği hiçbir şeyi yerine getirmedi ve yine yeni düşmanlıklar başlattı.
Belki de diğerleri Melun meclisini ve Bellême'in alınışını biraz daha sonraya koymanın doğru olacağını düşüneceklerdir. Ancak biz her iki taraf için söylenebilecek gerekçeleri inceledikten sonra, en az zorluk içeren ve bizim en makul bulduğumuz bu kronolojide karar kıldık.

XXXV.

Paris Üniversitesi'ndeki karışıklıklar bazı şiddet olaylarıyla yatışır.

Bu yıl Bellême kuşatmasının ocak ayında gerçekleştiğini varsayarsak, bunu kesinlikle ocak ayına yerleştirmek gerekir. Zira Blanche'ın 10 Şubat'ta Paris'te bulunduğu kesindir, zira o gün, aynı gün Saint-Denys başrahibi seçilen ve aynı gün bu görevi teslim alan Orléanslı dekan oradaydı; ve o, sonraki şubat ayının sonuna kadar Üniversite'deki karışıklıklar yüzünden Paris'te kalmak zorunda kalmıştı; o karışıklıklar ki aziz Louis tarafından yatıştırılmıştı. Ancak Fransız tarihçiler bundan genellikle genel ifadelerle bahsederler ve zaman konusunda yanılırlar. Zira bazıları bunu 1230'a, diğerleri 1229'a koyarlar; zira onlar yılı Paskalya'da başlatmazlar, aksine henüz 1230 uyarınca başlatırlar. Buna rağmen, bunun 1229'da gerçekleştiği, Matthieu Paris'in otoritesiyle olmasa da (ki o bu hikayenin detayını tek başına aktarır), Albéric'in kronolojisiyle sabittir; zira bu yıl Papa ve İngiltere kralı tarafından bu konuda yazılmış mektuplara sahibiz; ancak karışıklık ancak 1231'de tamamen yatışmıştır.
Öğrenciler o sırada Büyük Perhiz'den önceki pazartesi ve salı günleri eğlenmek üzere izinliydiler, bu günler 26 ve 27 Şubat tarihlerine denk geliyordu. Aralarından Picardy kökenli olan bazıları, pazartesi günü Saint-Marcel tarafında hava almak üzere şehirden çıktılar; bir süre yürüdükten sonra, banliyödeki bir meyhaneye girdiler ve orada çok kaliteli bir şarap buldular. Hesap ödeme vakti geldiğinde, meyhaneciyle aralarında bir tartışma çıktı. Komşu burjuvalar yardıma koştular, öğrencilere

saldırdılar ve onları dışarı attılar. Öğrenciler ertesi gün, daha fazla sayıda olan arkadaşlarını yanlarına alarak geri döndüler; meyhaneye zorla girdiler, fıçıları patlattılar, tüm şarapları yağmaladılar, sokaklarda karşılaştıkları herkesi, erkek ve kadın ayrımı yapmaksızın darp ettiler. Öncelikli olan Saint-Marcel dekanı, bu konuda Kardinal Romain'e ve Paris piskoposu Guillaume'un önüne çıkarak şikayetçi oldu. Guillaume, davayı kendi sarayı ve görevlisi (official) önünde tutmak zorundaydı, Philippe-Auguste tarafından 1200 yılında Üniversite'ye verilen ve bir önceki yıl aziz Louis tarafından onaylanan imtiyazlar uyarınca. Fakat piskoposluk otoritesine karşı yapılan bu girişimin, öğrencilerin hatası yüzünden krallık gücüyle cezalandırılması gerektiği düşünüldü; ve kraliçeyi, o sırada her şeyi yöneten kraliçeyi bulmaya gittiler ve ondan bu büyük suç için adaletin yerine getirilmesini talep ettiler. Kraliçe bu vesileyle biraz fazla aceleci davrandı ve işlerin adaletin olağan düzeni içinde yürütülmesini sağlamak yerine, derhal şehrin valilerini (prévôts) ve bazı silahlı okçuları suçluları hiç acımadan cezalandırmaları için gönderdi. Okçular şehirden çıktıklarında, bu Picardylıların taşkınlığıyla hiçbir ilgisi olmayan başka öğrencileri buldular; onların üzerine saldırdılar, bazılarını öldürdüler, bazılarını yaraladılar ve geri kalanını da dağıttılar.
Tarihçilerimiz, burjuvaların öğrencilerle büyük bir kavga ettiklerini, buralarda bir veya birkaç kişinin öldüğünü veya yaralandığını; dekanın ve Saint-Marcel banliyösü sakinlerinin de bundan dolayı piskoposa şikayetçi olduklarını basitçe söylerler. Hocalar (regents), öğrencilerinin uğradığı bu hakareti öğrenince, derslerini hemen kestiler; piskoposun, legatın huzuruna çıkarak, uygulanan bu şiddet için adalet talep ettiler; zira suçsuz olanların cezalandırılmasını istiyorlardı; aksi takdirde tüm üniversitenin şehirden ayrılacağını bildirdiler. Onlar ne kraliçeden, ne legattan, ne de Paris piskoposundan hiçbir şey elde edemediler; en azından talep ettikleri adaleti tam olarak alamadılar.
Albéric, bu dava hakkında konuşurken, din adamları ve laikler arasında çok zalimce ve çok üzücü bir savaşın başladığını söyler; « Et qui tenebantur illud extinguere, guere ac repremere, ferocius illud instigatione sua in odium clericorum incitaverunt: et inde culpabatur ipsa regina et dominus cardinalis; sed quot capita, tot sententiæ. »
Üniversiteyi oluşturan dört ulus, derslerin tamamen askıya alınmasına karar verdiler ve bu durum tüm öğrencilerin Paris'ten çekilmesine neden oldu; zira uzun süre buralarda hiçbir uzlaşma yolu aranamadı. Ancak sonunda hiçbir anlaşmaya varılamayınca, tüm hocalar ve öğrenciler, birkaç kişi hariç, Paris'ten ayrıldılar. Kayıtlarımız, öğrencilerin şehri tamamen terk ettiklerini ve buralarda hiçbir hocanın kalmadığını, yalnızca krallığın geri kalanında büyük bir itibara sahip olan bir tek hocanın kaldığını ve tüm dersleri onun yürüttüğünü söyler.
Bir kronoloji yazarı, ortak bir kararla üniversitenin Reims dükü olan Bretagne dükünün koruması altına, Reims, Angers ve Toulouse şehirlerine taşınmasının kararlaştırıldığını; buraların onlara Paris'te sahip olmadıkları pek çok imtiyaz ve lütuf sunduğunu yazar. Diğerleri ise basitçe, öğrencilerin çeşitli eyaletlere dağıldıklarını; özellikle Reims, Angers ve Toulouse'da durduklarını; bazılarının İngiltere'ye, İspanya'ya ve İtalya'ya geçtiklerini belirtirler. Matthieu Paris, Paris'i terk eden bazı

İngiliz öğrencilerin adlarını zikreder ve onların gerçekten kendi ülkelerine döndüklerini ekler.
İngiltere kralı Henri III, bu yılın 16 Temmuz gününde, Paris'teki hocalara ve öğrencilere yazdı. Mektubunda onlara Paris'te uğradıkları haksızlıklar ve hakaretler yüzünden duyduğu üzüntüyü belirtti; onlara krallığına gelip yerleşmek istemeleri durumunda buralarda tam bir restorasyon, özgürlük ve diledikleri takdirde tam bir huzur içinde kalma güvencesi sundu. Onlara ayrıca, Oxford'a gelmek istemeleri durumunda, kalacak yerleri ve diğer pek çok şeyi tamamen ücretsiz olarak sağlamayı vaat etti.
Üniversiteden olan veya taca bağlı olanlardan bazıları, Paris'ten ayrılırken bir daha oraya dönmeyeceklerine dair yemin etmişlerdi, ancak bu durum daha sonra tamamen ortadan kalktı. Onlar bizzat kendilerini, Angers ve Orléans'taki bachelierleri ve mezunları, Paris piskoposunun ve şansölyesinin, ya da Sainte-Geneviève şansölyesinin yetkisi uyarınca bu duruma alıştırmışlardı. İşte bu yüzden Paris piskoposu ve legat, onlara karşı çeşitli aforoz kararları yayınladılar.
Sens'da toplanan bir provensiyal konsilde, Paris Üniversitesi'nden olanların, yeminlerini bahane ederek Orléans ve Angers'a çekilenlerin, iki yıl boyunca kendi kiliselerinin gelirlerinden (bénéfices) mahrum bırakılmalarına; ve eğer buna rağmen dönmeyecek olurlarsa, iki yılın sonunda anılan yerlerde yetkisiz (incapables) ilan edilmelerine karar verildi.
Papa Gregorius IX, bu düzensizliğe bir çare bulmak istedi. Paris piskoposu Maurice'e, Senlis piskoposu Adam'a ve Châlons başdiyakonu Jean'a yazarak, kral ve kraliçe ile üniversite arasında, hocalara ve öğrencilere Philippe-Auguste tarafından verilen o olağan özgürlüklerin yeniden iade edileceği, uygun bir uzlaşmanın sağlanması için çalışmalarını emretti. Bu konuda komiserlerine 24 kasım tarihinde yazdı ve onlara adaleti durduramayacak bir yeminden bahsetti. Ayın 26'sında ise, kral ve kraliçeye hitaben uzun bir mektup kaleme alarak, onları bu uzlaşmayı kabul etmeye davet etti; ve eğer bunu yapmayacak olurlarsa tehditler savurdu; o tehditler ki tarihçilerimizin bu papaya atfettiği o aceleci gayretle pek uyuşmamaktadır.
Üniversite hocaları bu mektubu aldıklarında büyük meditasyonlara daldılar.
Bu konuyu daha yakından inceleyenler, kral ve kraliçenin bu tehdit dolu fermanlar yüzünden kesinlikle geri adım atmadıklarını; aksine hocaları geri dönmeye zorlamak için yalnızca bunları kullandıklarını itiraf ederler. Papa, Paris piskoposu Guillaume'a yeniden yazdı, o piskopos ki Üniversiteyi karıştırmakla suçlanıyordu ve bu durum onun üniversiteyi dağıtmasına neden olmuştu; bu yüzden papa onu uyardı; ve bu vesileyle Saint-Ange kardinal elçisi, bu yılın sonunda bu krallıktan ayrılan kişi oldu. du Boulay bu ayrılışı, onun üniversitenin asıllarına ait olan bu dersleri Reims, Angers, Poitiers ve diğer şehirlere taşıma kararına bağlar. Onu bazı anılarda bulmaktayız, buralarda o kadar eski görünmemektedirler; o anılarda Reims okulunun harf ilminde, özellikle de felsefe alanında çok ünlü olduğu, öyle ki 1230 yılında pek çok hocanın Paris'i terk ederek orada ders vermek üzere toplandığı yazılıdır. Biz bu karışıklığın sonunu ancak 1231 yılında göreceğiz.

BİRİNCİ CİLDİN SONU.

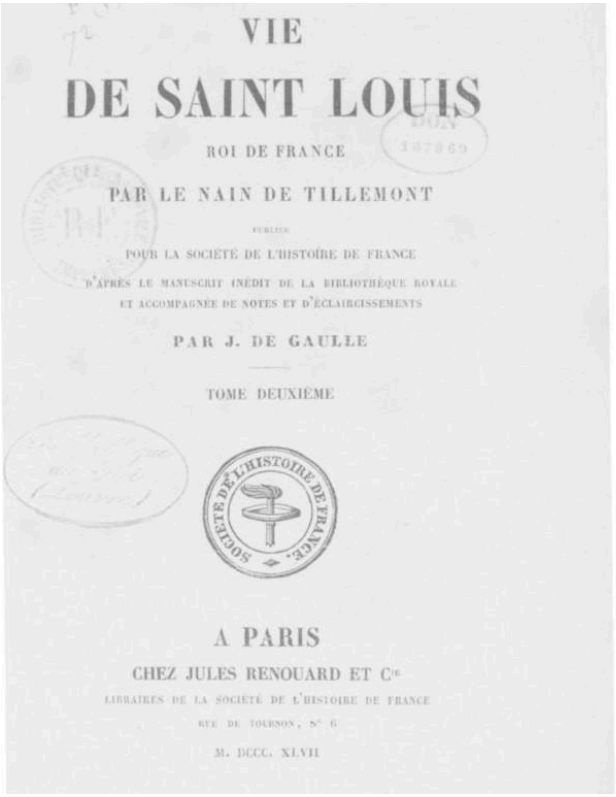

VIE

DE SAINT LOUIS

ROI DE FRANCE

PAR LE NAIN DE TILLEMONT

PUBLIÉE

POUR LA SOCIÉTÉ DE L'HISTOIRE DE FRANCE

D'APRÈS LE MANUSCRIT INÉDIT DE LA BIBLIOTHÈQUE ROYALE

ET ACCOMPAGNÉE DE NOTES ET D'ÉCLAIRCISSEMENTS

PAR J. DE GAULLE

TOME DEUXIÈME

SOCIÉTÉ DE L'HISTOIRE DE FRANCE

A PARIS

CHEZ JULES RENOUARD ET Cie

LIBRAIRES DE LA SOCIÉTÉ DE L'HISTOIRE DE FRANCE

RUE DE TOURNON, N° 6

M. DCCC. XLVII

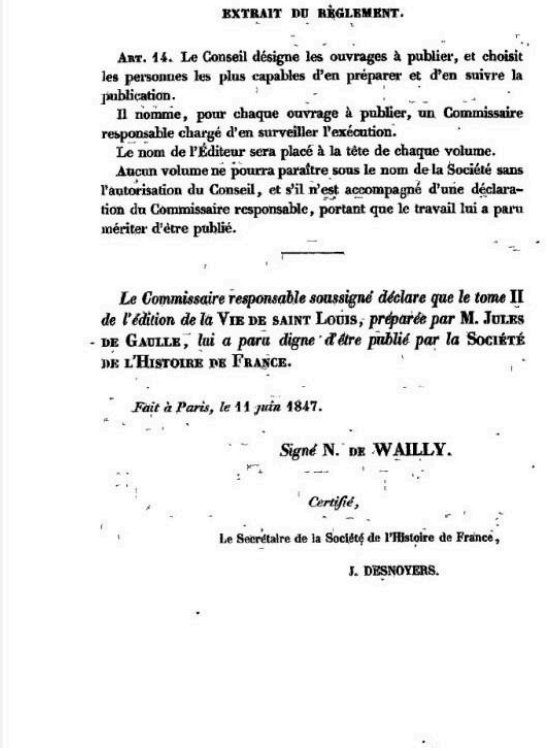

EXTRAIT DU RÈGLEMENT.

ART. 14. Le Conseil désigne les ouvrages à publier, et choisit les personnes les plus capables d'en préparer et d'en suivre la publication.

Il nomme, pour chaque ouvrage à publier, un Commissaire responsable chargé d'en surveiller l'exécution.

Le nom de l'Éditeur sera placé à la tête de chaque volume.

Aucun volume ne pourra paraître sous le nom de la Société sans l'autorisation du Conseil, et s'il n'est accompagné d'une déclaration du Commissaire responsable, portant que le travail lui a paru mériter d'être publié.

Le Commissaire responsable soussigné déclare que le tome II *de l'édition de la* VIE DE SAINT LOUIS, *préparée par* M. JULES DE GAULLE, *lui a paru digne d'être publié par la* SOCIÉTÉ DE L'HISTOIRE DE FRANCE.

Fait à Paris, le 11 *juin* 1847.

Signé N. DE WAILLY.

Certifié,

Le Secrétaire de la Société de l'Histoire de France,

J. DESNOYERS.

FRANSA KRALI AZİZ LOUIS'NİN HAYATI LE NAIN DE TILLEMONT TARAFINDAN FRANSA TARİHİ DERNEĞİ (SOCIÉTÉ DE L'HISTOIRE DE FRANCE) İÇİN YAYIMLANMIŞTIR
KRALİYET KÜTÜPHANESİNDEKİ YAYIMLANMAMIŞ ORİJİNAL EL YAZMASINA DAYANILARAK VE NOTLAR İLE AÇIKLAMALAR EŞLİĞİNDE J. DE GAULLE TARAFINDAN İKİNCİ CİLT PARİS'TE
JULES RENOUARD VE ORTAKLARI YAYINEVİNDE FRANSA TARİHİ DERNEĞİ KİTAPÇILARI TOURNON SOKAĞI, NO: 6 M. DCCC. XLVII. (1847)

YÖNETMELİK ÖZETİ

Madde 14. Konsey, yayımlanacak eserleri belirler ve bunları hazırlamak ile yayımlanma sürecini takip etmek üzere en yetkin kişileri seçer.
Yayımlanacak her eser için, uygulamanın denetlenmesinden sorumlu bir Sorumlu Komiser atar.
Yayıncının adı her cildin başında yer alır.
Sorumlu Komiserin, çalışmanın yayımlanmaya değer görüldüğünü belirten deklarasyonu eşlik etmedikçe ve Konseyin izni olmaksızın, hiçbir cilt Derneğin adı altında yayımlanamaz.
Aşağıda imzası bulunan Sorumlu Komiser, Bay Jules de Gaulle tarafından hazırlanan "Vie de Saint Louis" (Aziz Louis'nin Hayatı) baskısının II. cildinin, Fransa Tarihi Derneği tarafından yayımlanmaya değer olduğunu beyan eder.
Paris'te yapılmıştır, 11 Haziran 1847.
İmza: N. DE WAILLY
Onaylanmıştır,
Fransa Tarihi Derneği Sekreteri, J. DESNOYERS

XXXVI.

Toulouse kontu Raimond, kralın takdirine teslim olur; Kardinal Pierre de Colmieu'nün övgüsü.

Geçen yılın sonuna doğru Toulouse kontu ile barış müzakerelerine başlandığını görmüştük. Legat bu konuda Noel yortusunda Sens'da, ardından Epifani (Purification) yortusunda da Senlis'de birer konsil toplamıştı. Barışı kesinleştirmek için belirlenen yer, Brie bölgesinde Champagne kontuna ait olan Meaux şehriydi. Narbonne başpiskoposu Pierre ve tabi piskoposları da orada hazır bulundular. Sonunda kralın huzurunda her şeyi karara bağlamak üzere Paris'e gelindi. Foix kontunun eniştesi olan Comminges kontu da bu müzakerelerde hazır bulundu. Orada hakem olarak görev yapan Champagne kontu Thibaud da bulunuyordu. Bu meseledeki başlıca aktörlerden biri Pierre de Colmieu idi; onun gayreti, bilgeliği, sadakati ve merhameti, gerçek olaylar ve açık belgelerle fazlasıyla kanıtlanmıştır. Sainte-Marthe yazarları ona Colmieu'lü Pierre ya da Colmieu derler. Bu unvanı, Roma yakınlarındaki kırsalda (Campagna) bulunan doğum yeri olan şehirden alıyordu ve Frusinon senyörlerinin akrabasıydı. Onun hakkında eski bir kitabe şöyle der:

In quo jus, pietas, ratio, lex, gratia vivit:
...scitus Cato, dogmate caussas,
Cujus larga manus, ad summa negotia Janus;
Inclytas athleta fidei, propria nece spreta.

Onda doğruluk, dindarlık, akıl, hukuk ve lütuf yaşayan:
...bilge Cato, dogmasıyla akıl yürütürsünüz,
Cömert eli, en büyük işler için Janus gibidir;
İmanın şanlı atletidir, kendi ölümünü hor görür.

Onun büyük bir ilme sahip olduğu, fakat hayatının kutsallığı ile daha da parıldadığı fark edilir. Papa Gregorius IX onu sık sık şansölyesi olarak nitelendirirdi. Cantimpré, Jakobenlere (Dominikenler) pek lütufkar olmadığı ve Paris'te onlarla bir süre yaşadığı için onu adeta suçlar ve şöyle der: « Fateor raro sæculare m clericum tam sobrium, tam honestum, tam affabilem, tam largum in pauperes me vidisse. » Kendisinin dokuz piskoposluğu reddettiği ve Tours başpiskoposluğu ile diğer birçok piskoposluğu istemediği söylenir. O, bu yıl bizzat papa tarafından Languedoc'a gönderilmişti ve orada bulunduğu sırada Thérouenne piskoposu seçildi, ertesi gün Saint-Omer kilisesinin başdiyakonu oldu; bu ilk makamı reddederek diğerini kabul etti.

Saint-Omer'de başdiyakon olduğu sırada, bu şehirde yeni kurulmuş olan bir evden Jakobenleri kovdu. Bunun nedenleri belirtilmemiştir, ancak şüphesiz kayda değer sebeplerdi. Bu makamdan ayrıldığında, Arras yakınlarındaki Saint-Éloi manastırına düzenli rahip olarak girdi; ancak bu bilgi pek doğru görünmemektedir. 4 Nisan 1236 Cuma günü Rouen başpiskoposu seçildi; ve nihayet Papa Innocentius IV onu 1245 yılında Albano kardinal piskoposu yaptı. Dilenci tarikatlarına (Mendians) karşı pek lütufkar görünmüyordu; bu durum, onun ani ölümünün din adamları tarafından ilahi

bir ceza olarak nitelendirilmesine yol açtı. Ölümü 1253 yılının 25 Mayıs gününe rastlar.
Toulouse kontunun antlaşması nihayet Nisan 1228 ayında, senede göre sonuçlandırıldı; bu durum, onu 1228 yılına koyan Raynaldus'u yanıltmıştır. Zira bu durum, tarihin akışına göre kesinlikle imkansızdır; ve bu yüzden bu tarihi, Paskalya'dan önceki 1229 yılının nisan ayı olarak anlamak gerekir; tıpkı Puy-Laurens'li yazarın bunun yılın sonunda gerçekleştiğini söylemesi gibi. Nihayet kardinal Romain adına düzenlenen bu antlaşmanın bir kopyasında ve M. du Puy'un 548 numaralı el yazmasında, "metropolitin çarşambasına denk gelen 12 nisan" tarihi yer almaktadır. Diğer kopyalarda ise "kutsal perşembeye denk gelen 12 nisan" olarak tarihlendirilmiştir ve Raimond'un aforozunun kaldırılması, ileride göreceğiz üzere, ya perşembe günü ya da kutsal cuma günü gerçekleşmiştir. Tarihin tüm akışı da aynı şeyi kanıtlamaktadır.

XXXVII.
Raimond ile yapılan antlaşmanın koşulları.

Raimond ile yapılan antlaşmanın başlıca koşulları şunlardı: Kral, Raimond'un gösterdiği alçakgönüllülüğü dikkate alarak ve onun Kilise'ye ve kendisine karşı borçlu olduğu sadakat içinde sebat edeceği umuduyla ve ona lütufta bulunmak isteyerek, kızı Jeanne'ı (kralın kardeşlerinden biriyle evlenmek üzere) kabul etti; bu evlilik için Kilise'den gerekli muafiyetin (dispense) alınması şart koşuldu; kral ona Toulouse piskoposluğunu iade edecekti, mareşalin (görünüşe göre Gui de Lévis'nin) hakkı saklı kalmak kaydıyla, o mareşal ki buraların krala bağlı olduğunu iddia ediyordu; Raimond hayatı boyunca bu mülklerin tamamından tam bir mülkiyet hakkıyla yararlanacaktı ve buralardan ölümünden sonra hayır işleri için vasiyetlerde bulunabilecekti, tıpkı Fransa'nın diğer baronları gibi; ancak Saint Louis'nin 1229'da getirdiği yasak uyarınca buraları hiçbir şekilde başkasına devredemeyecekti; ve ölümünden sonra tüm bu mülkler kızına ve onun kralla evlenecek olan çocuklarına geçecekti, krallıktan olan diğer erkek çocukların zararına olacak şekilde; ve eğer Jeanne çocuksuz olarak ölecek olursa, tüm bu topraklar hiçbir hak iddia edilmeksizin doğrudan krala ve haleflerine geri dönecekti; kralın Agenois piskoposluğunu, Cahors piskoposluğundaki toprakları ve Philippe-Auguste'un elinde bulundurmuş olduğu yerleri elinde tutmaya devam etmesi şartıyla; ve taca ait olan, Tarn nehrinin sağ kıyısında yer alan ve her ne sebeple olursa olsun oğluna kalması gereken yerler hariç, her yer çocuksuz ölmesi durumunda krala kalacaktı. Eğer Jeanne çocuksuz ölürse, bu toprakların Raimond'un yakınlarına döneceği söylenir. Tüm bu topraklar, Montfort kontlarının yaptığı tüm bağışlardan muaf olarak Raimond'a teslim edilecekti, Verfeil (Toulouse ile Lavaur arasında) bağışı hariç ki burası Toulouse piskoposuna verilmişti ve her iki tarafın rızasıyla Bordères arazisi de piskoposa ait kalacaktı; Raimond Albililer ülkesinin diğer kısmını, Albi şehri ve Albi piskoposluğundaki her şeyle birlikte krala devredecekti ve buralarda on yıl boyunca hiçbir hak iddia edemeyecekti.
Kral, Rhône'un ötesinde yer alan topraklar hariç, İmparatorluk sınırları içinde kalan ve Kilise mülkleri dışında kalan her şeyi elinde tutmaya devam edecekti; Raimond

Toulouse'un surlarını yıkmayı ve hendeklerini doldurmayı taahhüt edecekti, ayrıca belirtilen diğer otuz şehrin surlarını da yıkacaktı, bunların arasında Moissac, Montauban ve d'Agen da bulunuyordu; kendisi ve vaatlerinin güvencesi olarak, kralın ellerine on yıl boyunca, kendi güvenliği için yedi şato bırakacaktı, bunların başında Narbonnais adı verilen Toulouse şatosu geliyordu; ve Penne d'Albigois şatosu da bir başkasının ellerinde kalacaktı; ve Toulouse şatosunun, yani Narbonnais'nin, bu on yıl boyunca kralın ellerinde kalması için, Raimond her yıl krala altı bin mark gümüş ödeyecekti; ve ayrıca, kiliselerin uğradığı zararları tazmin etmek için on dört bin mark gümüşü dört yıl içinde ödeyecekti, mülklerin iadesi hariç; ve iki profesörün teolojide, ikisinin kanon hukukunda, altısının liberal sanatlarda ve ikisinin gramerde ders vermesini sağlamak amacıyla Toulouse'da on yıl boyunca dört bin mark daha ödeyecektir; ve aforozun kaldırılmasından hemen sonra haçı takacak ve beş yıl boyunca Sarazenlere karşı savaşmak üzere Doğu'ya (Outremer) gidecekti; kendi topraklarındaki heretikleri, güçlerinin yettiği ölçüde temizleyecekti; Kilise'ye boyun eğmek istemeyen asilere karşı, Foix kontu ve diğerleri gibi, bizzat silahla savaşacaktı; ve l'Anduze senyörünün ellerinde bulunan yerleri ele geçirecekti, kral ise buraları on yıl boyunca elinde tutmak istiyordu.

XXXVIII.

Raimond tutsak kalır ve aforozunun kaldırılmasını kabul eder. – Saint Louis'nin Languedoc için Nizamnamesi.

Bu antlaşmanın koşullarının ne kadar ağır olduğunu anlamak için okunması gereken başka maddeler de bulunmaktadır. Duchesne, bu antlaşmanın kardinal legat adına düzenlenen bir kopyasını bastırmıştır. Ben bir diğerini de kraliyet bakanlarının adıyla görmüş bulunuyorum; buralarda bir veya diğerinin adı geçmektedir; yani Robert (de Courtenay), içki kâhyası; Barthélemy (de Roye), şambriyar; ve Matthieu (de Montmorenci), konstable; buralarda ne büyük üstat (grand-maître), ne dapifer, ne de şansölye adı geçmektedir. Başpiskoposlar ve piskoposlar tarafından mühürlenmiş başka kopyalar da bulunmaktadır. Kendisi de bu antlaşmada yer alan Champagne kontu da şüphesiz bunu mühürlemiştir. Bu antlaşmanın kraliyet makamı tarafından onaylandığına dair bir işaret bulunmaktadır. Bu iki tür kopyadan, Raimond'un adıyla olanlar da bulunmaktadır. Kişilerin durumuna göre terimlerin değiştiği görülür. O dönemlerin matbu ve yazılı pek çok kaynağında, Rodez piskoposluğundaki bazı yerlerin saint Louis tarafından Raimond'a bırakıldığı görülür, bu durum bende bulunan iki kopyada kesinlikle yer almamaktadır. Turnus Tarihi'nin yazarları tarafından sunulan özet ise pek doğru değildir.

Raimond'un kızı Jeanne ve saint Louis'nin kardeşleri, üçüncü dereceden akraba idiler, ya da dördüncü dereceden (gerekirse bu durum daha sonra incelenecektir). Ancak bu evliliği kolaylaştırmak için, papa bu engeli çoktan kaldırmış ve legata 25 Haziran 1228 tarihli bir bulla ile taraflara muafiyet tanıma izni vermişti; bu durum, bu antlaşmanın koşullarının Fransa'da konuşulmaya başlanmasından önce Roma'da incelendiğini ve tartışıldığını gösterir. Aynı yılın haziran ayında, Moret'de legat bir antlaşma projesi sunmuştu. Bu antlaşma ve 25 Haziran 1228 tarihli bulla, Alphonse ismini açıkça zikreder, tıpkı hazine envanterinin özeti uyarınca görüldüğü gibi. Ben

bu tarihin, 1227 yılında Alphonse ile La Marche kontunun kızı Isabelle arasında kararlaştırılan evlilikle nasıl uyuşacağını göremiyorum, eğer Isabelle ile olan bu evlilik için de papanın muafiyet vermeyi reddettiği varsayılmazsa. Kesin olan şu ki, Alphonse Jeanne ile evlendi. Papa 1236 yılında bu konuda yeni bir bulla daha verdi. Raimond, antlaşmaya geri dönecek olursa, kızı Carcassonne'a getirilene ve kralın komiserlerinin ellerine teslim edilene kadar Louvre kulesinde tutsak kalmayı kabul etti. Kız o sırada dokuz yaşındaydı, zira 1220 yılında doğmuştu. Daha sonra saint Louis'nin oğlu olan cesur kral Philippe le Hardi'nin saltanatı altında, Toulouse kontluğu taca bağlandı, zira Alphonse çocuksuz olarak ölmüştü. Raimond diğer koşulları da aynı şekilde yerine getirdi; öyle ki Paskalya'dan kısa bir süre sonra Toulouse'a dönme izni aldı. Ancak oraya ancak şehir Pierre de Colmieu tarafından 4 Temmuz günü uzlaştırıldıktan sonra ulaşabildi.
Onun eylemleri saint Louis'yi tam bir sevince boğdu. Kudüs yolculuğu senedi Paskalya'dan önceki nisan ayında hala hazinede bulunmaktadır. Bu senette, Raimond'un rehineleri arasında Toulouse'un yirmi zengin burjuvasının adı geçmektedir; onlar ki aynı tarihte, taca bağlı vasalları olan Champagne kontu Thibaud'nun hakemliği uyarınca bu konuda bir başka senet vermişlerdir.
Saint Louis, Agenois'yı Raimond'a iade ettiğinde, bu dönemlerin antlaşması uyarınca Centule'ün, Astarac kontunun eylemi zikredilir, o Centule ki 1229 yılında Vincennes'de bir senet vererek Albililere karşı krala hizmet etmeyi ve Agenois topraklarındaki gelirlerinden her yıl iki yüz şövalye sağlamayı taahhüt etmiştir.
Tüm bu koşullar düzenlendikten ve mühürlendikten sonra, kont yoldan yalınayak, sadece gömlek ve pantolonla (en caleçon et en chemise) sunağın önüne getirildi, onunla birlikte aforoz edilmiş olan diğer senyörler de aynı durumdaydı; ve bu durumda, Fransa'da legat olan kardinal Romain ve İtalya'da legat olan Ostia piskoposu Othon'un huzurunda Kilise ile uzlaştırıldı. Bu kutsal uzlaşma 13 nisan günü gerçekleşti, Puy-Laurens'li yazarın kronolojisiyle veya kutsal perşembe günü, ya da kutsal cuma günü diyen Albéric uyarınca, ki bu durum Kilise disiplinine daha uygundur. Bu kadar yüksek mevkideki bir insanın, bu kadar uzun süre direnmiş olan birinin bu derece alçaltıcı bir duruma boyun eğdiğini görmek tam bir ibret vesilesiydi; ve bu durum Tanrı'nın genç aziz Louis'yi taca olan sadakati içinde ne kadar onurlandırmak istediğini gösteriyordu, onun ilk yıllarında ve tacı korumakta zorlandığı bir dönemde, bu kadar güçlü bir düşmanı tek bir muharebede esir almaya gerek kalmaksızın, sadece bir kuşatmayla dize getirmişti.
Koşulların kont için ne kadar aşağılayıcı olduğu görülür. O, hemen haçı takmak, Doğu'ya gitmek ve buraları legatın ellerinden teslim almak zorundaydı. Aynı gün kral, onun aforozunun kaldırılmasından hemen sonra, Paskalya'dan önce, bir başka senetle, kont antlaşmanın tüm maddelerini yerine getirene kadar ona hiçbir homaj sunmayacağını beyan etti, taca bağlı olan diğer yerler hariç; zira onun buraları elinde bulundurması, kralın ona verdiği yasal zilyetlik hakları uyarınca geçerliydi. Buralarda d'autres maddeleri de bulunmaktadır.
İşte bu sırada saint Louis, yaşının ve saltanatının bu ilk döneminde, meclisinin tavsiyesiyle, krallık tacını yeni almış olduğu bir zamanda, Languedoc'ta Kilise'nin durumunu yeniden tesis etmek, heretikleri ve buraların huzurunu bozanları

cezalandırmak amacıyla o ünlü fermanı (ordonnance) çıkardı. Bu ferman 1228 yılının nisan ayına tarihlendirilir; ancak bunun kesinlikle bu nisan ayına atfedilmesi gerekir, zira kardeşinin buraların efendisi olacağı ve fermanın bu eyalette ilan edildiği zikredilir, o ferman ki Pierre de Colmieu tarafından bu yıl Languedoc'a gönderilmişti. Bu kopyalar Cahors, Rodez, d'Agen, d'Arles (ya da daha doğrusu d'Agde), de Narbonne ve de Nismes piskoposluklarına, buraların asıllarına ulaştırılmak üzere gönderilmiştir. Saint Louis bu fermanla, inanç düşmanlarına korku salmak amacıyla çok sert kurallar getirdi; ancak bu sertliği 1259 yılında yumuşattı. Buna rağmen Valoislı Philippe bunu 1329 yılının kasım ayında yeniden onayladı ve her zaman kutsal olan bu kurallara uyulmasını arzuladı.

XXXIX.

Castres kontluğunda sapkınlık. – Raimond antlaşmayı yerine getirir.

Aynı ayda, Paskalya yortusundan sonra, Montfort kontu Amauri, Şubat 1224'te babasına devretmiş olduğu Languedoc fetihleri üzerindeki tüm haklarını, aziz Louis'nin Toulouse kontu ile yaptığı antlaşmaya rağmen, yeniden taca devretti; o devir karşılığında saint Louis'den sadece onun saf lütfuna bağlı kalmayı bekliyordu. Saint Louis ona Tarn'ın ötesindeki Albililer ülkesini bıraktı, Albi şehri hariç; ve o, iki yüz şövalyenin hizmeti karşılığında buralardan yararlanmaya başladı; ve bu konuda Paskalya'dan sonraki nisan ayında bir senet verdi.

Onun bu Castres kontu unvanını taşıdığı görülür.

Bu Philippe de Montfort da la Ferté-Alais senyörüydü ve pek çok savaşta kendini göstermişti. O, Tyr ve Touron senyörü olarak Doğu'da da bulundu ve orada 1268 yılına kadar yaşadı. O, 1245 yılında Languedoc'taki mülkleri için çeşitli düzenlemeler yaptı; ve oğlu Philippe de buraların idaresini üstlendi, Castres şehrinin adetlerine göre, o adetler ki günümüzde hala Castres'da görülür. Onun büyük Simon de Montfort'un dördüncü oğlu olduğunu, konstable Amauri'nin kardeşi olduğunu görmekteyiz, o Amauri ki Temmuz 1231 ayında Port-Royal'e yapılan bir bağışı onaylamıştı. Mayıs ayında Philippe de Montfort, la Ferté-Alais senyörü, ya da daha doğrusu kardeşi, sevgili ve sadık kuzeni (consanguineum) Simon de Montfort için bir senet verdi, o Simon ki bu Amauri'nin kardeşiydi, la Ferté-Alais senyörüydü ve Gui'nin oğlu olan büyük Simon'un oğluydu. Büyük Simon, Sidon hanımı ile evlenmiş ve ondan çocukları olmuştu.

Nisan ayının sonuna doğru, legat Languedoc'a tam bir yetkiyle Pierre de Colmieu'yü gönderdi, amacı Foix kontu ile olan antlaşmayı yürütmekti; ve kral oraya kendi adına Marli senyörü Matthieu'nün oğlu, Saint-Germain piskoposluğundaki Marli senyörü olan, Montmorenci hanedanından, Bouchard de Marli'nin oğlu olan ve 1226 yılında ölen Matthieu de Marli'yi gönderdi. Raimond onlarla birlikte, Paris'ten ayrılmadan önce, Foix kontuna 25 nisan tarihinde çok sert bir mektup yazdı, mektubunda onu Pierre de Colmieu'yü görmeye ve onun emirlerine uymaya davet etti, eğer kendisi için en avantajlı partiyi seçmek istiyorsa. Pierre böylece Languedoc'ta legatın genel valisi gibi hareket etmeye başladı. O sırada hem Thérouenne piskoposluğu makamında bulunuyordu hem de Saint-Omer'de başdiyakondu. Toulouse şehrini

temmuz ayında tamamen uzlaştırdı. Piskopos Foulque ise, uzun süredir buralardan sürülmüş olduğundan, nihayet buralara kabul edildi.
Pierre, Narbonne'da da bulundu ve orada Aimery'nin, vikontun, şehrin burjuvalarının ve tüm ülkenin soylularının, kralın Albililer ülkesindeki teğmeni olan Matthieu de Rachin'in emirlerine uymalarını sağladı; bu durum şüphesiz Carcassonne senşalinin huzurunda gerçekleşti; ve her şey başpiskoposun ve bölümünün huzurunda yapıldı.
Raimond, Pentekost yortusunda kralın huzurunda bulunuyorken, 3 haziran günü kral tarafından şövalye yapıldı. Aynı haziran ayında, saint Louis ve kont Gâtinais'deki Moret'de bir araya geldiler; orada kral, Milhau şehrini ve Milhau piskoposluğundaki her şeyi ona iade etti. Bir başka senetle de bu iade genel olarak onaylandı.
Tüm bu piskoposluk sakinleri, konta olan sadakat borçlarını ödemek zorunda kaldılar; ve buraların Rodez piskoposunun yetki alanında olduğu görülür. Aynı ayda, Moret'de legat, Alphonse ile Jeanne'ın evliliği için muafiyet (dispense) verdi. Foix kontu ise, bir önceki yıl elinden alınan topraklar yüzünden krala karşı olan isyanında direniyordu; ve kral ona topraklarını iade etmeyi kabul etti, ancak buraları d'Anjou ve de Luie kontlarının ellerinden teslim alması ve kralın dilediği zaman buraları geri istemesi şartıyla.
Kralın Moret'de bu konta özel bir bağış yaptığına dair bir işaret bulunmamaktadır, zira bu durum ilk antlaşmanın bir sonucuydu; o antlaşma uyarınca kral ona Toulouse piskoposluğunu bırakmıştı, o piskoposluk ki o sırada taca bağlıydı. M. de Marca sonuncuyu takip eder ve bize Raimond'un bu toprakları kral Roger lehine teslim ettiğini öğretir.

[1229] VIE DE SAINT LOUIS. 15

26 Eylül 1230 tarihinde, Raimond kızını Carcassonne'a kadar getirtti ve orada kralın komiserlerinin ellerine teslim etti. Kız o sırada dokuz yaşındaydı, zira 1220 yılında doğmuştu. Daha sonra Poitiers kontu Alphonse ile evlendi ve ondan hiçbir çocuğu olmadı; böylece Toulouse kontluğu, saint Louis'nin oğlu olan cesur kral Philippe le Hardi'nin saltanatı altında taca bağlandı. Raimond diğer koşulları da aynı şekilde yerine getirdi; öyle ki Paskalya'dan kısa bir süre sonra Toulouse'u ziyaret etme izni aldı. Ancak oraya ancak şehir 4 Temmuz günü Pierre de Colmieu tarafından tamamen uzlaştırıldıktan sonra ulaşabildi.

XL.

Languedoc'ta haçlı ordusu. – Foix kontu antlaşmasını yapar.

Legat, birkaç gün sonra Raimond'u takip etti; ancak daha önce, yıkılması gereken şatoları yerle bir etmek ve hala silahlanmış olan heretikleri dize getirmek üzere çok sayıda haçlıyı ileriye göndermişti. Çünkü orada hala birkaç tane bulunuyordu.
Chateaudun vikontu Geoffroy, mayıs ayında legata otuz şövalye ile birlikte Albililer ülkesine savaşa gitme sözü vermişti. Tüm soylular ve Toulouse'da ne kadar asker varsa, haçlı ordusuna katıldı. Karşılarında hiçbir şey direnemedi, sadece birkaç saldırıdan sonra ele geçirdikleri Tabare adlı bir şato hariç. Bir önceki kış, Albililerin kendi papaları olarak adlandırdıkları Guillaumé adında zavallı bir heretik yakalanmış

ve yakılmıştı. Haçlılar daha sonra, gerçekleştirdikleri tahribat yüzünden ülkede pahalılık bırakarak geri çekildiler.
Haçlıların ve Toulouseluların bu seferi haziran ayında başlamış olmalıdır, eğer Albéric'in yazısı doğruysa; o yazıya göre Foix kontu bu ayın 16'sında boyun eğmiştir, çünkü her zaman saklanmaya alışık olduğu yerleri çok iyi bilen Toulouseluların elinden kurtulamayacağını görüyordu. Ancak Toulouse ancak temmuz ayında uzlaştırılmıştı. Ona gelince, meclisin Toulouse kontundan, yani efendisi olarak adlandırdığı kişiden, Colmieu'lü Pierre'in emirlerine ve tavsiyelerine uyması yönünde aldığı emirden başka bir sebep göstermez.
Nitekim onun tavsiyesine uyarak, 16 haziran tarihli bir senetle, her konuda genel olarak boyun eğdiğini, kendisinin ve kardeşleri Aimeri ile Loup'un ve özellikle senette belirtilen diğer çeşitli maddeler uyarınca, kralın ve legatın iradesine ve merhametine teslim olduklarını beyan etti; ve sözünün güvencesi olarak, Lordat ve Montgrenier şatolarını, kral tarafından luy adına ve Kilise adına, uygun görecekleri süre boyunca, kontun masrafları karşılanmak kaydıyla korunması için Pierre de Colmieu ve Matthieu de Marli'nin ellerine bıraktı. Bu durum Foix yakınlarındaki Saint-Jean de Verges'de, Narbonne başpiskoposu Pierre, Toulouse piskoposu Foulque, Carcassonne piskoposu Clarius, Guillaume (veya daha doğrusu Tournayli Gautier), Couserans piskoposu Celebrun, Foix başrahibi Guillaume, Gui de Lévis, mareşal ve diğer birçok kilise mensubu ile laiklerin huzurunda gerçekleşti.
Komiserler Pierre de Colmieu ve Matthieu de Marli, ordunun prelatlarını ve baronlarını topladılar, bu onların terimleridir; amaçları kontun bu boyun eğmesini legat ve kral adına kabul edip edemeyeceklerini öğrenmekti; ve onların tavsiyesi uyarınca bunu aynı gün ve aynı yerde kabul ettiler. Chasteauroux senyörü Guillaume ve Limouxlu Lambert da bu senette diğer bazı senyörlerle birlikte zikr olunurlar.
Pamiers meselesi, Roger'nin senedinde bahsettiği üzere, oranın başrahibi ve bölümü ile arasında var olduğu anlaşılan bazı anlaşmazlıklarla ilgilidir.
Bu boyun eğmeden sonra, Roger eylül ayında Melun'da kralı bulmaya geldi ve orada kral ve legat ile antlaşmasını tamamen sonuçlandırdı. Kral, Montgrenier şatolarını on yıl boyunca elinde tuttu ve ilk beş yıl için Foix şatosunu da elinde bulundurmak istedi, Lordat şatosunun yerine; ancak kontu garnizonların masraflarını ödemekten muaf tuttu; ve ona Carcassonne senşalliğinde ömür boyu yararlanması için yıllık bin livre değerinde toprak vermeyi taahhüt etti, belki de Toulouse kontuna ait topraklardan Foix ülkesinde devretmiş olduğu şeylerin tazminatı olarak. Görünüşe göre bu durum, legatın da Melun'da bulunduğu sırada gerçekleşmiştir; ancak bu durum senette kesinlikle görünmemektedir.
Legat, 27 aralıkta Orange'da düzenlenen bir senetle, Adam de Milli'nin bu toprakları onun rızasıyla ve Foix kontunun rızasıyla çoktan atamış olduğunu ve onun Pierre de Vésins'e on beş yüz livre kira geliri karşılığında, Limouxlu Lambert'a ve Foix kontunun diğer üç şövalyesine ve diğer bazı asillere tahsis edilmesi gerektiğini onayladı.

XLI.

Legat Toulouse'da bir konsil toplar; orada Engizisyonu ve Üniversiteyi kurar. – Raimond çeşitli suçlardan zarar görür.

Bu dönemler geçtikten sonra, legat kasım ayında Toulouse'da bir konsil topladı; o konsilde Narbonne, Bordeaux ve Auch başpiskoposları, pek çok piskopos ve diğer prelatlar, Toulouse kontu ve diğer birçok kont ve baron, Carcassonne senşali ve ikisi şehirden, diğeri Toulouse burgundan olmak üzere iki konsül veya kapitoul hazır bulundu. Foix kontunun orada bulunmadığı fark edilir. İki konsül, tüm şehrin adına barış maddelerini yeminle kabul ettiler. Kont ve diğerleri bunu onayladılar, bunu bizzat yaptılar ve tüm ülke bunu takip etti. Bu barış maddelerinin, yukarıda bahsettiğimiz aziz Louis'nin fermanı olduğu sanılmaktadır.

Legat bu konsilde, heretiklere karşı ülkenin barışı için sahip olduğumuz diğer çeşitli fermanları çıkardı. Bunlar öyle net, öyle akıllıca ve öyle öngörülüdür ki, onun hiçbir şeyi gözden kaçırdığı iddia edilemez. İşte bu yüzden bu konsilde, sapkınlıktan şüphelenilenlerin listesinin çıkarılması emredildi. Tüm bu yerlerin incelenmesi gerekiyordu. Catel bunun Engizisyonun (Inquisition) kökeni olduğunu söyler. Bunun Soliersli Guillaume'a atfedilen bu vasıf nedeniyle ne olduğunu bilmiyorum. Bu durum d'autres yerlerde de görülür. Catel bu Guillaume'u zikreder. Bu fermanların erkekler gibi kadınlar için de geçerli olduğu fark edilir. Böylece, bizzat Pierre tarafından anlatılan, Albililerin ya da parfaits (kusursuzlar) veya bons hommes (iyi adamlar) olarak adlandırılanların ve croyants (inananlar) olarak adlandırılanların durumuna başvurulmalıdır; onlar ki parfaitslerin inancını itiraf etmekle yetinirler ve reislerinin ellerini üzerlerine koymasıyla (consolamentum) ölüm anında kurtulmayı umarlardı, ayrıca Paternoster duasını telaffuz ederler, ancak her türlü aşırılıktan uzak dururlardı; heretikler tam bir iffet mesleği icra ederler, sıkı bir açlığa katlanırlar, yalan söylemekten ve yemin etmekten tamamen kaçınırlar ve siyah giyinirlerdi.

Legat bu konsilde Toulouse'da kurulacak olan Üniversite hakkında da bazı fermanlar çıkardı, Paris Antlaşması uyarınca. Oraya krallıkta Paris'inkinden başka hiçbir üniversitenin kurulmamış olduğu görülür. Languedoc'taki heretikliği daha kolay temizlemek amacıyla, buralarda teoloji için olduğu kadar diğer bilimler için de bir okul kurulması uygun görüldü. Raimond Paris Antlaşması uyarınca, on yıl boyunca kendi masraflarıyla teolojide iki profesörün, dekrete (kanon hukuku) iki profesörün, liberal sanatlarda altı profesörün ve gramerde iki profesörün ders vermesini sağlamayı taahhüt etmişti; öyle ki üniversitenin öncelikle bu kurulun kurulmasına karşı çıkmak istediği iddia edilir. Ancak buralarda bir Hristiyan üyesine karşı hiçbir kıskançlık şüphesinin bulunmadığı kabul edilmelidir. Bunların zamansal çıkarları bir kenara bırakmayı öğretmesi ve Toulouselulara bu doktorları göndermesi daha doğru olurdu. Papa Gregorius IX, bu üniversiteye hitaben yazdığı 29 nisan 1233 tarihli bullasıyla bunu açıkça onayladı; o bulla uyarınca, taca bağlı olanların buralarda eğitim almaları ve Paris'tekiler gibi imtiyazlara sahip olmaları emredildi; öyle ki Paris sakinleri buralardan vergi alınması için evlerini kiralamak zorunda kalmayacaklardı; hocalar ve öğrenciler buraların vergilerinden ve gelirlerinden yararlanacaklardı, günlük dağıtımlar (distributions quotidiennes) hariç; ve onların laik hizmetlileri bile sivil yargıçlar tarafından yargılanamayacaktı, aksine Üniversite hocaları önünde cevap vereceklerdi veya kilise mahkemesi önünde; öyle ki kont ve tüm yargıçlar veya

senyörler onlara ve elçilerine tam bir güvenlik sağlamakla, hatta çalınan şeylerin bedelini ödemekle yükümlüydüler; ve buralarda ders veren profesörler başka bir sınav gerekmeksizin doktor olarak kabul edileceklerdi. Ertesi gün, 30 nisanda, benzer bir mektubu Toulouse kontuna da gönderdi.

XLII.
Legat geri döner, fermanlar çıkarır, konsil toplar.

Biz 28 nisan 1236 tarihli bir başka bulladan öğreniyoruz ki bu üniversite tamamen dağılmıştı, çünkü kont profesörlerin geçimi için vaat ettiği şeyi vermiyordu, bu yüzden Gregorius ona çok sert bir ihtar gönderdi, bu durum d'autres maddelerde de yer alır. Bu düzensizlik sonraki yıl da devam etti. Buna rağmen Toulouse Üniversitesi o zamandan beri varlığını sürdürmüştür.

Toulouse konsiline geri dönecek olursak, kont fermanları kendi arazilerinde ilan etmekten geri durmadı; sergentlerine her yerde heretikleri aramalarını emretti, prelatlara yardım edeceklerini vaat etti, buralardan sürülmüş olanların geri dönmesini sağlamak istiyordu. Kendi piskoposluğundan sürülmüş olan heretikler de buralarda bulunuyorlardı. Onun bu dindarlık eylemlerinden dolayı büyük bir övgü aldığı sanılır. Sapkınlar, konsilde hazır bulunan prelatlar tarafından cezalandırıldılar. Onların birçoğunun din adamlarına karşı gösterdikleri bu öfke yüzünden legatın ayrılmasından sonra öldürüldükleri söylenir.

Kral tarafından Carcassonne'a senşal olarak gönderilen, çok cesur bir adam olan André Chauvet, bu sırada evinde saldırıya uğradı ve öldürüldü; ve onun bu heretiklerin suçları yüzünden öldürüldüğü sanılmaktadır, o suçlar ki kontun itibarını papa ve kral nezdinde çok zedelemişti. Biz bu davanın sonraki yıl nasıl ele alındığını göreceğiz.

Legat, Toulouse konsilinden sonra, Montpellier'ye doğru yoluna devam etti, oradan da Roma'ya geçecekti. Beaucairis'deyken, Toulouse'daki Saint-Saturnin ve Grand-selve başrahiplerini, kral uyarınca aralarında var olan anlaşmazlıkları çözmek üzere görevlendirdi, o anlaşmazlıklar ki Moissac sakinleri ile kendisini o yerin egemen senyörü olarak tanıtan başrahip arasındaydı, fiefler ve adalet hakları konusunda; Lectoure piskoposu ve bir başka başrahip bu davayı yargılamak üzere hakem olarak atanmışlardı. Sonunda, 1230 yılının nisan ayı başlarında verilen bir hakem kararıyla, legatın vekili Pierre de Colmieu tarafından, başrahip Moissac'ın kısmen senyörü ilan edildi ve sakinler ona sadakat yemini etmeye mahkum edildiler.

Legat Rhône'u geçtikten sonra, Orange'da durdu ve orada Venaissin bölgesindeki Rhône'un ötesindeki başpiskoposlarla birlikte bir konsil topladı. O, 27 aralıkta Mornas'daydı, o Mornas ki Venaissin kontluğunda, Rhône üzerinde, Pont-Saint-Esprit'nin bir fersah yukarısındadır. O, heretiklikten şüpheli olanların Toulouse'da incelenmesi için Foulques'u görevlendirdi; ve Foulques yolun bir kısmında ona eşlik etmişti, Toulouse'a geri döndüğünde, Saint-Jacques kilisesinde toplanan kişilere bu cezaları bildirdi; ve onlara bu cezaların bizzat papa tarafından onaylandığını, kendisinin de orada bulunduğunu ve suçluların cezalandırılacağını ilan etti.

Mornas'da, 29 aralıkta, Foulques'a hitaben yazılan bir mektupta, kilise cezalarına karşı gelenlerin mülklerine el konulmasını emretti; ve ordunun fieflerinin ve Kilise'ye ait olan belgelerin iade edilmesini buyurdu, kilise cezaları tehdidiyle; Toulouse kontuna da antlaşmaları yenilemesini tavsiye etti.
Aynı gün, kralın Beaucaire'deki teğmeni Adam de Milli'ye ve senşal Périgrin'e, Rhône'un ötesinde Raimond'a ait olan toprakları teslim etti; buralar papalık adına veya bizzat legat adına Kilise tarafından korunacaktı, ta ki kral buraları geri isteyene kadar; zira kral bu davada taraf olan her iki tarafa karşı adaletin yerine getirilmesini istiyordu. O, bu hakkın kiliselere ve katoliklere ait kalmasını arzuluyordu; imparatorun haklarından ise hiç bahsetmiyordu.
30 aralıkta, legat Vaison yakınlarındaki Malausane'daydı; orada Cahorslıların davalarını yargıladı, o davalar ki Cahors sakinleri ile piskopos Guillaume de Cardaillac ve bölümleri arasındaydı. Bölümün hakkı konusunda kararlar verdi. Cahorslılar katedral kilisesinin bir çanını çaldırmışlardı, o kilise ki o sırada tamamen yıkılmıştı; kont Raimond bu kavgaya müdahil olmuştu. Legat, Bourges başpiskoposu Simon'un bu konuda bilgi toplamasını emretti, on yıl boyunca bu davanın askıda kalması şartıyla. 27 kasım ve 30 aralıkta verilen bu fermanlar bu fermanı doğrulamaktadır. Orada bu çanın, bağlarda çalışan işçileri toplamak için çalındığı belirtilir.

XLIII.

Odon Saint-Denys başrahibi olur. – Blanche, Champagne kontesi, ölür. – Adam, Thérouenne piskoposu, hernardin olur, vb.

Aynı gün, 30 aralıkta, legat Béziers piskoposunun heretiklerin mülklerine el konulması konusundaki davasını karara bağladı; o mülkler ki krala veya Fransa senyörlerine ait olamazdı. O sırada bizzat Adam de Milli de kral adına hareket ediyordu. Benzer bir ferman bu yıl Béziers'de, Adam de Milli ile Carcassonne piskoposluğundaki La Grasse başrahibi arasında da verildi.
Legat daha sonra, sonraki yıl Roma'ya dönmek üzere yola çıktı; orada papa onu 1231 yılında Porto piskoposu yaptı. Onun 28 nisan 1231'de öldüğü sanılmaktadır.
Bu yılın 6 şubat gününde, Saint-Denys başrahibi Pierre d'Auteuil öldü; o başrahip ki taca ait olan tuniği ve dalmatiği şapelin altında muhafaza etmişti, piskoposlar gibi hareket eder ve halkı kutsardı. Ayın 10. gününde, onun yerine Odon Clément veya de Clément seçildi. Bu seçim kardinal Romain tarafından onaylandı ve o da taca ait olan régale haklarını teslim aldı; ve o, sonraki şubat ayının son pazar gününde, Chartres piskoposu Gautier tarafından kutsandı. Kraliçenin o sırada Paris'te olduğu görülür. Bu durum kesinlikle Bellême kuşatmasından sonraya denk gelmektedir, zira o sırada kraliçe hala 26 ve 27 şubat tarihlerinde oradaydı.
Champagne kontesi olan, yani Thibaud'nun annesi olan Navarreli Blanche da bu yılın 14 mart gününde öldü. O, Soissons piskoposluğunda Argensolles adında bir Bernardin manastırı kurmuştu; o manastırın ilk başhibesi olan Ide, aziz olarak nitelendirilir. Bu Ide'nin teoloji kitaplarını çok iyi bildiği ve kutsal Augustinus'un Üçleme (Trinité) üzerindeki yazılarını çok kolay bir şekilde açıkladığı söylenir.
Blanche 1226 yılında ölmüştü; ve onun kraliçe Blanche'ın ellerinde taca ait kılıcı

tuttuğu yönündeki anlatı, onun günahlarından pişman olması için kraliçeye zaman kazandırmıştı. Ancak melek ona bu cezanın ertelendiğini bildirdi; ve o sırada hastalanarak öldü.
Dreux ve Bretagne kontlarının kardeşi, Alix de Vienne'in mirasçısı olan, Vienne ve Mascon kontu olan Jean de Dreux veya de Braine, Avignon kuşatmasından çok önce bu iki kontluğun efendisi olmuştu. Mascon burjuvaları ona belirli bir meblağ ödemekle yükümlü kılınmışlardı. Mart ayında, Paris'te düzenlenen bir senetle, Mascon piskoposu olan Haimond, krala ve kraliçeye karşı bu meblağın ödenmesini taahhüt etti; ve piskopos Mascon kilisesinin mülklerini bu borca karşılık rehin verdi. Piskopos ile kont Jean arasındaki anlaşmazlıkların geçmiş döneme ait olduğu fark edilir, zira kont Mascon kilisesinin haklarını uzun süre elinde tutmuştu. O, 1219 yılında haçlı seferine katılmış ve 19 ekim 1242'de ölmüştü.
Saint Louis Paskalya bayramını, Toulouse kontu ile yapılan antlaşma uyarınca Paris'te geçirdi. Paskalya'nın ertesi günü, 16 nisan günü, Thérouenne piskoposu Adam öldü.
O, 1215 yılında din adamlığından ayrılmış ve Clairvaux'ya çekilmişti; orada pek çok insan tarafından aziz olarak anılırdı: « Suam quippe ecclesiam domibus decoravit, redditibus ampliavit; et nulli unquam onerosus exstitit; eleemosynis deditus, ore pius, corde benignus, etc. » Pierre de Colmieu bu makamı reddettiğinde, onun yerine Flandre başdiyakonu olan Pierre seçildi; o piskopos ki Sainte-Marthe yazarları tarafından Douylu Pierre olarak adlandırılır. 31 martta, Palmiye Pazarından sonraki gün kutsandı. Bir yazar onun bu sırada bir güneş tutulması gördüğünü, bunun da onun için bir mucize olduğunu söyler; ancak bunun bir cuma günü gerçekleştiği ve incelenmeye değer olduğu belirtilir.

XLIV.

Sainte-Catherine de la Couture Manastırı'nın kuruluşu. – Kardinal Jacques de Vitri, – Alexandre ve İskoçya Mathilde'i.

Saint Louis'nin bu yıl temmuz ayında Moret'de, eylülde ise Melun'da bulunduğu görülür. Cambray piskoposunun 24 ağustos 1229 tarihli bir mektubuna sahibiz; o mektupta kralın kendi piskoposluk bölgesindeki her şeyi iade etmesini arzuladığı belirtilir. Bu mektup o kadar eski görünmemektedir.
Saint Louis bu yıl Paris'te Sainte-Catherine de la Couture kilisesini kurdu; o kilise ki Bovines savaşında taca yardım eden çavuşların (sergents d'armes) anısına inşa edilmişti ve oraya ilk taş bizzat onun tarafından konmuştu. O, buraları Val-des-Écoliers tarikatına verdi ve onlara her gün otuz denier gelir tahsis etti. Bu durum buralarda bir başka imtiyazın bulunduğunu gösterir.
Rouen'da, Saint-Michel Haznesi (Échiquier) önünde ilan edilen bir ferman dikkat çeker; o ferman uyarınca Normandiya'da 1204 yılından beri, yani İngilizlerin fethinden hemen sonra bu tür bir adaletin uygulandığı belirtilir.
Jacques de Vitri bu yıl Acre piskoposluğunu bıraktı ve Liège ülkesine geldi; papa onu Roma'ya çağırarak Tusculum kardinal piskoposu yaptı, aralık 1230 ayında; ve onun Paris yakınlarındaki Argenteuil yerlisi olduğu söylenir. O, çok ünlü bir adamdı. Parisli Jean da bu sırada Acre piskoposu yapıldı; ancak o iki yıl sonra Filistin'de öldü.

Foignili Guillaume da bu yıl öldü, o başrahabet ki Laon piskoposluğundaydı, Vervinsli bir şövalyenin kardeşiydi ve onun İskoçya kralının oğlu olduğu keşfedilmişti; o ki Mathilde veya Melthilde adında bir azize ile evlenmişti ve Foigni yakınlarında bir yerde yaşıyordu. Thomas de Cantimpré onun hayatı hakkında uzunca bahseder. Onun krallık tahtından ayrıldığını ve bir başkasına bıraktığını ekler; o taht ki 1198 yılında Alexandre II'ye geçmişti; o Alexandre ki 1214'te ölen Guillaume'un oğluydu. Bu durum onun hayat hikayesiyle uyuşmamaktadır. İskoçya tarihi de Malcolm'un evlenmek istemediğini söyler.

Bu krallığın tarihini 1326 yılına doğru yazan yazar, Guillaume'un dindarlığını çok över, hatta ona mucizeler atfeder. Bucanan bize daha fazla açıklama sunmaz.

XLV.

Saint Louis tarafından sıkıştırılan Bretagne kontu, İngiltere'ye başvurur. – Tebaası ona karşı ayaklanır.

Bretagne kontu Pierre, Bellême'in kaybından sonra gösterdiği boyun eğmede uzun süre direnmedi. Kralın yanına geleceğine dair verdiği söze uymak yerine, Paskalya'dan sonra dikkate değer bir orduyla kralın topraklarında yeniden büyük tahribatlar yaptı. Buna katlanmamaya kararlı olan kral, kardeşlerini topladı ve güçlü bir orduyla Bretagne'a girdi; bazı yazarlara göre Sanson'un Loire üzerinde, Nantes'ın beş fersah yukarısında nehrin berisindeki yakaya koyduğu, Oudon adı verilen bir şatoyu kuşattı. Diğerleri burayı başka şekilde adlandırırlar. Görünüşe göre bu yer, aziz Louis tarihçilerinden birinin Chasteau-Dun olarak adlandırdığı yerdir. Ancak hepsi saint Louis'nin burayı ilk saldırıda ele geçirdiği konusunda hemfikirdirler. Kral oradan, hemen hemen Oudon'un karşısında, Loire'ın diğer yakasında yer alan Chantoceaux'ya geçti. İçeridekiler kendilerini savunmayı umuyorlardı; ancak kralın ordusunu bu kadar güçlü görünce ve makinelerin kurulduğunu fark edince derhal cesaretlerini kaybettiler; ona anahtarları getirdiler, şatoyu, kendilerini ve mallarını tamamen onun gücüne ve takdirine bıraktılar. Kral onları iyilikle karşıladı, her şeyi affetti ve şatoya uzun süre elinde tutacağı bir garnizon yerleştirdi.

Biri hariç tüm aziz Louis tarihçileri, Bretagne savaşlarını burada bitirirler ve kontun nihayet alçakgönüllülük göstererek, kardeşi Dreux kontunun araya girmesiyle barışı elde ettiğini; ve ardından Fransa'nın dört yıl boyunca huzur içinde ve savaşsız kaldığını söylerler. Buna rağmen, savaşın asıl büyük ateşinin, özellikle de Bretagne tarafında sonraki yıl çıktığı kesin bir gerçektir. Pierre aslında barış istiyormuş gibi göründü ve Chantoceaux'nun alınmasından sonra ordusunu geri gönderip kendisi de Paris'e dönen krala birkaç kez delegeler gönderdi; ancak tüm bunlar kontun zaman kazanmak için başvurduğu hilelerden ibaretti; o kont ki 1230 yılına kadar süreci uzattı, bu sırada İngiltere'den gelmesi gereken yardımları bekliyordu. Zira o, İngiltere kralı III. Henri ile bir antlaşma yapmıştı ve İngilizler kontun bizzat gelip Henri'yi isteyeceğine ve onu kendi ülkesine getireceğine dair yeminle söz vermişlerdi.

Bu amaçla Henri, Portsmouth limanında, Wight Adası'nın karşısında, Saint-Michel tarafında devasa bir ordu toplamıştı. Ancak gemilere binilmek istendiğinde, gerekli olan gemilerin yarısının bile orada bulunmadığı görüldü; Henri bundan dolayı büyük

adalet bakanı, başbakanı Hubert de Bourg'u hainlikle suçladı ve ona Fransa kraliçesinden geçişini engellemek üzere beş bin mark gümüş almış olduğunu iddia ederek sitemlerde bulundu, tıpkı Noel'de yapmış olduğu gibi; ve kont de Chester'ı öldürttü. Bunun üzerine, zaten isyan fikrinde olan Bretagne kontu, 9 ekim günü Portsmouth'a ulaştı, amacı Henri'yi Fransa'ya getirmekti. Ancak kış boyunca orduyu riske atmamak ve hazırlıkları tamamlamak için zaman gerektiğinden, Henri'ye kışı orada geçirmesini ve Paskalya'yı takip eden yıla kadar beklemesini tavsiye etti. Böylece Henri tüm ordusunu terhis etti ve Hubert de Bourg ile yeniden barıştı.
Bu sırada Pierre, Bretagne'ın tüm soylularının katılımıyla, Richemond arazisindeki mülkleri karşılığında III. Henri'ye homaj sundu, ondan beş bin mark gümüş aldı, Beauvron şatosunu (yani Saint-James de Beuvron) ona bıraktı ve karısının hakkı uyarınca iddia ettiği Chester kontu Ranulphe'a da buraları bıraktı ve ardından kendi kontluğuna döndü.
D'Argentré, Bretagne senyörlerinin İngilizlere karşı büyük bir tiksinti duyduklarını, zira Philippe-Auguste zamanında onların kendi ülkelerinde gerçekleştirdikleri gaddarlıkları unutmadıklarını söyler; ve zaten Pierre de Bretagne soylularına ve ruhban sınıfına karşı çok kötü davranıyordu, bunun detayları d'Argentré'nin yazılarında, ihtiyaç duyulursa genişçe görülebilir. O, bu yıl Fransa kralına karşı Alix de Champagne'ı, Kıbrıs kraliçesini eş olarak almak istedi, bu durum ona düşmanı olan Champagne kontu Thibaud'ya karşı büyük bir savaş açma hakkı verecekti. Ancak Alix ve Henri'nin babası olan Pierre, Gros Louis'nin tarafındaki germenlerden idiler; bu yüzden papa, bu akrabalık yüzünden ve şüphesiz kralın ricası üzerine, 21 temmuzda Mans piskoposuna bu evliliği kilise cezalarıyla engellemesini emretti.
D'Avaugourlu Henri, Bretagne'ın o eski hanedanının prensi, babası Alain'in yararlandığı ve Pierre'in onun reşit olmadığı dönemde yargısız bir şekilde elinden aldığı büyük topraklar ve haklar üzerinde iddialarda bulunuyordu. Görünüşe göre bu topraklar Penthièvre kontluğunu oluşturuyordu; öyle ki Pierre Rennes'de devlet meclisini topladı, Vannes başpiskoposluğundaki Rhedon manastırını, Vilaine üzerindeki yeri tahkim etti; amacı saint Louis'ye, ruhban sınıfına ve soylulara karşı savaş yürütmekti, öyle ki onlara hiçbir güvence vermeden, fermanların kaldırılmasını talep ediyordu, o fermanlar ki onlara karşı çıkarmıştı. Ruhban sınıfının papaya bir komisyon gönderdiği fark edilir; Mans piskoposuna hitaben yazılan bu mektup uyarınca, kont kiliseye verdiği zararları tazmin etmediği takdirde aforoz edilecek, toprakları interdit altına alınacak ve Bretonlar onun adına ettikleri yeminden muaf tutulacaklardı. Matthieu Paris de onun bu sırada piskoposları tarafından aforoz edildiğini söyler, bu hüküm papa tarafından da onaylanmıştı. Ancak o, bundan başka sebepler de zikreder.
Pierre böylece, kontluğu elinde bulundurduğu Thouarslı Alix olan eşini kaybetmişti, o eşi uyarınca 1220 yılına doğru kontluğu yönetiyordu. İşte bu yüzden Bretagne'da sadece oğlu Jean'ın vasisi veya naibi sıfatıyla bulunuyordu, o Jean ki 1217'de doğmuştu. Tarihçiler Chantoceaux'nun alınış zamanını net olarak işaret etmezler. Ancak saint Louis'nin nisan ayında Paris'te, mayıs ayında Moret'de, haziranda Troyes'da, temmuzda ve eylülde Melun'da bulunduğu bilinmektedir. Dolayısıyla onun

Bretagne seyahatini mayıs ayından önceye koymak mümkün olamaz, bu da bize mayıs veya ağustos ayını en muhtemel zaman olarak göstermektedir.

XLVI.

Bourgogne dükü ve Bar kontu prenslerin tarafını tutarlar, Lorraine dükü de onlara katılır. – Prensler Champagne'ı yağmalarlar ve Troyes'u kuşatırlar.

Bourgogne dükü Hugues, Temmuz 1227 ayında vaat etmiş olduğu üzere, Champagne kontunun rızası olmaksızın Dreux kontunun kızıyla evlenmek istiyordu; saint Louis ise bu prensese, Yolande adındaki kıza bu yıl izin vermedi, o kız ki d'Auvergne'li Robert'in tavsiyesiyle, 1227'de Reimsli Henri'nin ölümünden sonra Lyon başpiskoposluğu tarafından yetiştirilmişti. Champagne kontu bu evlilikten çok incinmişti, zira bu durum Dreux kontlarının ve diğer düşman baronların partisine güçlü bir destek sağlıyordu. Böylece bu durumun, onun Lyon başpiskoposuna yaptığı hakaretlerin nedeni olduğu sanılır. Zira o sırada Champagne'da bulunan kont, başpiskoposu yakalatıp Vernon'a, oradaki şatoya, ya da bir başka yere gözleri bağlı olarak götürmüştü. Ancak bu skandal yayılmadan önce, başpiskopos Bar kontunun gayreti ve istikrarı sayesinde serbest bırakıldı.

29 kasımda, Papa Gregorius IX bu konuda Paris piskoposuna ve diğerlerine yazdı, onlara bu haksızlığı gerçekleştirenleri aforoz etmelerini emretti, o haksızlık ki bizzat Henri'ye karşı yapılmıştı. Bundan sonra, Champagne ve Bar kontları, daha önce dost iken, birbirlerinin en amansız düşmanı haline geldiler. Ve d'ailleurs Bar-le-Duc kontu olan Henri, 1219 yılında, Dreux prenslerinin kız kardeşi olan Philippe ile evlenmişti. Ancak Nisan 1229 ayındaki bir senet uyarınca, Paskalya'nın 15 nisan tarihine denk geldiği o günlerde, Champagne ve Bar kontlarının hala birlikte hareket ettikleri görülür. Aksine, Lorraine dükü Matthieu, annesi tarafından onun amcası olan Henri ile bazı anlaşmazlıklar yaşadıktan sonra, Champagne kontunun partisiyle birleşti, hatta onunla homaj ilişkisine girdi, belki de taca borçlu olduğu bir miktar kira geliri karşılığında Thibaud ona buraları vermişti. Troyes'da bu yıl bir antlaşma yapıldığı görülür, o antlaşmayla Matthieu Forez kontu Gui'ye karşı Champagne kontuna yardım etmeyi vaat etmiştir, Henri de Pierrepont'un ve genel olarak tüm çocuklarının hakları saklı kalmak kaydıyla, imparator ve Romalıların kralı hariç olmak üzere.

Bar kontu Henri, yeğeni olan Lorraine dükü Matthieu ile 3 ocak 1230 tarihinde Grandpré kontunun arazisinde bir araya geldikten sonra, Champagne kontuna karşı yardım sağlamayı kabul etti. Thibaud ona haziran 1230'da benzer bir vaatte bulundu, bu durum Joinville tarafından da doğrulanmaktadır. Tüm bunlar baronların Thibaud'ya karşı olan savaşını daha da artırmaktan başka bir işe yaramadı. Kral ise bir önceki yıl ancak bir ateşkes elde edebilmişti; ve baronlar taca olan öfkelerini kusmak için Thibaud'ya karşı harekete geçtiler, çünkü onun yakın zamanda Bretagne kontuna yardım gönderdiğini biliyorlardı. Böylece Dreux prensleri, Couci ve Châtillon hanedanlarından olanlar, Nevers kontu ve neredeyse Fransa'nın tüm baronları, Bourgogne dükünün liderliğinde bir araya gelerek, Champagne'a girmek üzere devasa miktarda asker topladılar; aralarında Almanya'dan gelenler de vardı, diğerleri ise Fransa kıyılarındandı ve Bourgogne dükü bizzat Champagne'ın sınırlarından girerek onlara katıldı, amaçları Champagne'ın başkenti olan Troyes'u kuşatmaktı.

Reims başpiskoposu olan Dreux'lü Henri de onların girişini kolaylaştırdı; ve onlar buralarda korkunç bir yağma gerçekleştirdiler, evleri, şatoları, köyleri ve kasabaları yaktılar ve tüm ülkeyi harabeye çevirdiler.
Baronlar, Bourgogne dükünün, Metz şehrinin ve Lorraine dükünün de kendilerine katıldığını gördüler. Grandpré kontu Henri de onlara yardım vaat etmişti, buralar Troyes ile Bar-sur-Seine arasında, ya da daha doğrusu Troyes ile Tonnerre arasında, Langres piskoposluğunun sınırında ve Armance nehrinin kaynağındaydı; ancak buraları elinde bulunduranlar bunu pek kabul etmek istemediler. Nangis Kroniği onların Bar-sur-Seine'i kuşattıklarını, oranın Bourgogne'a ait olduğunu ve Champagne'a ait olmadığını yazar. Konfederasyon üyeleri belirlenen günde Troyes önünde boy göstermekten geri durmadılar. Ancak buraların sakinleri arasında Joinville senyörü olan aziz Simon da bulunuyordu, o ki tarihçinin babasıydı; buraları savunmak üzere hızla gelmişti ve yanına dikkate değer bir halk toplamıştı, öyle ki konfederasyon üyeleri buralardan geçmek ve şehre girmek zorunda kaldılar.
Baronlar gelip kentin dışındaki, yani kentin yukarısındaki ovada kamp kurdular, Champagne tarafında; ve Bourgogne dükünün ordusuna katıldılar. Kamp kurdukları yer, Troyes'a iki fersah ve Chaource yolu üzerinde bulunan Villes ou Isle idi.

XLVII.

Kral prenslerin üzerine yürür ve onları geri çekilmeye zorlar. – Flandre kontu Boulogne'u yağmalar.

Champagne kontu vasallarından yardım talep etmişti, o yardım ki bizzat onlar tarafından ilan edilmişti, o vasallar ki baronlarla ittifak kurmuşlardı. Böylece bu terk edilme karşısında yapılabilecek tek şey, kralın yardımına sığınmaktı; o kral uyarınca vasalın senyörüne tam bir sadakatle bağlı kalması gerekirdi; öyle ki bu durum o dönemlerin adetlerine göre, vasalın haksızlığa uğradığını iddia ederek senyöründen feragat etmesine (renoncer) ve onu tanımamasına yol açabilirdi. Ve kraliçe Blanche, bu planların taca karşı olduğunu çok iyi biliyordu, hatta bunun doğrudan kralın şahsına yönelik olduğunu görüyordu. Kral önce çok sert mektuplar gönderdi, o mektuplarla baronlara Champagne kontunun topraklarından derhal çıkmalarını, mektupları alan baronların ise buralarda kalmaya devam ettiklerini gördü; ve nitekim onlar bu sırada Chaource'u kuşatmakla meşguldüler (zira Bourgogne dükü o sırada buralara kadar ilerlemişti) ve taca ait güçlerle karşılaşmaya hazırlanıyorlardı.
Kral baronların Troyes yakınlarında kamp kurduklarını öğrenince, annesiyle birlikte onları engellemek üzere ordusunun başında yola çıktı ve Troyes'a doğru ilerledi. Champagne kontu da kendi birlikleriyle ona katıldı, kraliçe de yanındaydı ve onunla birlikte çok sayıda asker toplamıştı; ve Lorraine dükü de oradaydı, o dük ki üç yüz şövalyesiyle kralın safındaydı. Kraliçe baronlara krallık adına bir emir daha gönderdi, o emirle onlara kralın topraklarından çıkmalarını emretti, aksi takdirde kralın ordusuyla karşılaşacaklarını bildirdi. Baronlar bu emre karşı, kraliçenin kendi eşinin katilini koruduğunu, onun bir yabancı ve çok kötü bir kadın olduğunu söyleyerek hakaret dolu cevaplar verdiler ve Flandre kroniğine göre ona karşı çıkmaya devam ettiler.

Belki de bu şekilde onların kraldan adalet talep ettikleri, o adaletle Champagne kontunun eşini zehirlemekle suçlandığı davanın görülmesini istedikleri sanılır; Matthieu Paris'e göre onlar bunu düello yoluyla kanıtlamayı teklif etmişlerdi, ancak kral bunu kabul etmek istememişti. Onlar bu vesileyle Joinville'in de zikrettiği üzere, Champagne'ı fethetmek istiyorlardı; ve bu fethin ardından Kıbrıs kraliçesini oraya yerleştirmeyi planlıyorlardı. Onlar bu amaçla kentin kapılarına kadar ilerlediler, orada kralın ve kraliçenin güçleriyle karşılaştılar, o güçler ki Champagne'ı savunmak üzere oradaydı; ve iki ordu karşı karşıya geldiğinde, aralarında sadece üç yüz şövalye bulunan düşman baronların taca karşı savaşmaya cesaret edemedikleri görüldü. Onlar kralın şahsına karşı silah çekmek istemediklerini söylediler.
Baronlar bu şekilde geri çekildiler, Alix'in iddiaları üzerinde ısrar ederek, kralın onlara adalet vermesini talep ettiler. Kral ise onlara, kendilerine hiçbir haksızlık yapılmayacağını, ancak öncelikle Champagne'dan çıkmaları gerektiğini bildirdi. Bunun üzerine baronlar kamplarını terk ettiler ve Bourgogne dükünün topraklarına doğru geri çekildiler. Aynı zamanda kral da Ylles'e kadar ilerledi, buraları elinde bulunduran baronları Langres'a doğru geri çekilmeye zorladı, o topraklar ki o sırada Champagne'ın bir parçasıydı, Tonnerre'e iki fersah ve Saint-Florentin'e dört fersah mesafedeki Lignières adındaki küçük bir yerleşim yeridir; zira konfederasyon üyelerinin birliklerinin bu mahallelerde 10 temmuz civarında bulundukları, aynı gün kralın ve Champagne kontunun Troyes'da hazır bulundukları bilinmektedir.
Ağustos ayından önce ve kralın Champagne'da bulunduğu sırada, Flandre kontu Ferrand, kralın ve taca bağlı olanların partisine sadık kalarak, Gravelines üzerinden Champagne'a giren Boulogne kontunun topraklarına girdi ve orada büyük tahribatlar yaptı, nitekim bu durum Andres Kroniği tarafından da doğrulanmaktadır, o kronik ki Boulogne kontunun bundan çok incindiğini yazar. Ferrand'ın bu hareketi kraliçenin emriyle yaptığına şüphe yoktur, o kraliçe ki kocasının ölümünden beri Boulogne kontundan intikam almak istiyordu, o kont ki taca karşı isyan etmişti. İşte bu yüzden Ferrand Guînes kontunun topraklarını da yağmalamak istedi, zira Guînes kontunun pek çok akrabası Flandre ordusunda bulunuyordu; ancak Guînes kontu Withand sakinlerinin yardımıyla onu engelledi, buralar Boulogne bölgesindeki çok tahkim edilmiş bir yerleşimdi; ve Ferrand hiçbir şey elde edemeden Flandre'a geri döndü. Kont de Saint-Paul'ün de bu sırada mülklerini yağmalamak üzere geri döndüğü görülür; ancak onun durumu da diğerleri gibi oldu, yani doğal olarak cesur, ancak zalim ve asi olan buraların halkı, ormanda saklanan bu adamları yakalayıp öldürdüler ve onları büyük kayıplarla geri dönmeye zorladılar.

XLVIII.

Boulogne kontu ve prensler bir ateşkes kabul ederler. – Nevers ve Châlons kontları bu ittifakı terk ederler. – Müzakereler ve tahribatlar devam eder.

İki ordu, Troyes yakınlarındaki Ylles'de karşı karşıya geldikten sonra, Tonnerre yakınlarında uzun süre buralarda kaldılar, buralardan kralın ordusunu izliyorlardı; ve kraliçenin, kralın ve prenslerin yetkisini kullanarak, her şeyi kendi aralarında halletmeye çalıştıkları görüldü. Baronların gerçekleştirdiği bu tahribatların pişmanlığı, şüphesiz Boulogne kontunun uzlaşmayı kabul etmesine katkıda bulunmuştur; o kont

ki buralarda büyük paralar harcamıştı. Zira prelatlar ve diğer dindar kişiler iki taraf arasında arabuluculuk yapıyorlardı, onlara iyilikle yaklaşıyorlar, kralların onurunu koruyorlardı; ve kraliçenin ve kralın otoritesi sayesinde her şeyin diledikleri gibi sonuçlanmasını sağladılar. Baronlar bu şekilde geri çekildiler, ancak taca bağlı olanlardan bazı rehineler bıraktılar; öyle ki bu durum Boulogne kontunu çok öfkelendirdi. O, kraliçenin kendisinden intikam almak istediğini biliyordu, o kraliçe ki her tarafa birlikler göndermişti. İşte bu yüzden Guînes kontunu da yanına alarak Flandre'ı yağmalamak istedi; ancak Guînes kontunun Flandre ordusunda pek çok akrabası olduğundan bunu kabul etmedi, Ferrand da sadece Withand sakinlerinin eylemiyle yetindi, o sakinler ki Boulogne bölgesindeydi ve oradan İngiltere'ye sıklıkla geçilirdi; ve Ferrand büyük bir güçle Flandre'a geri döndü.
O, kısa bir süre sonra geri döndü ve mülklerini yağmalamak isteyen Saint-Paul kontunun üzerine yürüdü; ancak buraların halkı doğal olarak cesur, ancak zalim ve asi olduğundan, bu hainleri ormanda yakalayıp öldürdüler ve onları büyük kayıplarla geri dönmeye zorladılar. Prensler kralın ordusunun önünde geri çekilmek zorunda kaldılar. Böylece kral ordusunu terhis etti; ve kendisi eylül ayında Melun'da bulundu.
Papa bu sırada bir krallığın harabe edilmesinden duyduğu kederle, piskoposlara mektuplar yazdı, onlara kralların otoritesini korumalarını, Kilise cezalarıyla barışı tesis etmelerini emretti. O, bu emirleri Senlis, Orléans ve Meaux piskoposlarına gönderdi; onlardan bu işi yerine getirmelerini talep etti. O, aynı ayda Bourgogne düküne de yazdı, ondan krala olan sadakatine geri dönmesini, diğer asillerle barış yapmasını istedi; nitekim papa bu konuda 29 kasımda Lyon başpiskoposuna da yazdı, ondan dükü uyarmasını ve onun bu görevini yerine getirmesini talep etti. (Bu mektubun tamamını görmek gerekir.)
Nevers kontu da temmuz ayında ordusuyla birlikte yola çıkmıştı, diğer asillerle birlikte Champagne kontunun arazisindeydi, kasım ayında ise bazı iddialarda bulunarak hakemliğe başvurdu; o iddialar üzerinde legat henüz bir hüküm vermemişti; ve o, bu antlaşmanın güvencesi olarak Champagne kontunun tarafını tuttu, öyle ki Neversli Nevers ve Regny şatolarını ona bıraktı; ve Érard de Brienne'e, Rameru senyörüne, Bagneaux'da bir şato inşa etme izni verdi, o şato ki Nevers kontunun rızasıyla tahrip edilmiş olacaktı, eğer Champagne kontu ile Nevers kontu arasında bir savaş çıkacak olursa.
Kral, 26 aralıkta Jean de Châlon'un sunduğu homajı kabul etti, o Jean ki buralar karşılığında kırk livre değerinde bir kira geliri almıştı. Bu homajla, Châlon kontu Thibaud'ya karşı Bourgogne düküne yardım etmeyi taahhüt ediyordu, o dük ki onun egemen senyörüydü. Thibaud ona sonraki ay benzer bir vaatte bulundu.
Châlons kontunun Bar kontu ile büyük anlaşmazlıkları bulunuyordu. Bu durum onun konfederasyon prenslerine karşı kendisini tahkim etmesine neden olmuştu. Thibaud bu sırada d'Audenarde'lı Arnoul'a ve onunla birlikte hareket eden diğer asillere büyük bağışlar yapıyordu, buralar için d'autres senetler verilmişti. Châlons kontu ile yapılan antlaşmada, dük de Bourgogne'un rızasıyla Bar kontu ile bir ateşkes yapılması hakkı saklı tutulmuştu; ve bu ateşkes sırasında Châlons kontunun özgürce hareket etme hakkı bulunuyordu; ve Grandpré kontu ile yapılan antlaşmada da, kontun Bar kontu

ile bir ateşkes yapması taahhüt ediliyordu, kralın açık emri olmadıkça; bu durum kralların bu özel savaşları durdurma yetkisine sahip olduğunu kesinlikle gösterir.

L'AN DE JÉSUS-CHRIST 1230. Paskalya 7 nisan.

Noel'den hemen sonra, Bar kontu Henri, yeğeni olan Lorraine dükü Matthieu'ye saldırdı ve onun yetmiş kadar köyünü yaktı. Dük bundan kısa bir süre sonra intikamını aldı, yanına Champagne kontunu, Joinville'li Simon'u ve diğer pek çok kişiyi alarak amcasının topraklarına girdi ve orada büyük tahribatlar yaptı. Amcasını daha da rahatsız etmek için, Bar dükalığının sınırında yer alan Moustier-sur-Saux'da bir tahkimat kurdu, ancak Henri aynı yıl burayı ele geçirdi ve tamamen yıktı. Metzliler de Bar kontuna karşı Lorraine dükünün tarafını tuttular ve Maidières köprüsünü yıktılar. Champagne ve Flandre kontları da Saint-Paul kontunun topraklarında büyük tahribatlar yaptılar. Biz ileride Champagne kontunun bu mülkleri bizzat nasıl ele geçirdiğini göreceğiz.

XLIX.

Bretanya kontu krala karşı olduğunu ilan ediyor; birçok prens İngilizlerden yana; Bretonlar ise cömertlikler yapan kraldan yana.

O dönemin bir yazarı, Şeytan'ın krallıkta öfkesini kusması için serbest bırakılmış gibi göründüğünü söyler. Çünkü diğer taraftan, Fransa'ya getirmek amacıyla İngiltere kralı ile anlaşma yapmış olan Bretanya kontu, 20 Ocak Pazar tarihli bir belgeyle —ki bunu bir Tapınak Şövalyesi aracılığıyla Saint Louis'ye göndermişti— Fransa kralına bağlılıktan vazgeçtiğini, artık kendisini onun vasalı saymadığını ve Bellesme kuşatması ile kralın Anjou'da kendisinden aldığı ve usulüne uygun şekilde yargılanmamış olmasına rağmen elinde tuttuğu şeyler başta olmak üzere, tazminatını alamadığı çeşitli haksızlıklar yüzünden ona savaş ilan ettiğini bildirdi. Kont, 1228 yılının sonunda toplandığını belirttiğimiz Melun meclisinde bundan söz ediyordu. Bu kontun isyanı, eğer yalnız olsaydı daha az korkutucu olurdu. Fakat onunla birlikte, her ne kadar kendilerini açıkça ilan etmeseler de; ve krallığın, genç kralın annesinin öğütlerine daha az itaat etmesini, ona borçlu oldukları sadakati çiğnemesini ve İngilizlerle ittifak kurmasını isteyen çeşitli prensleri ve büyükleri vardı. Bazıları özellikle Champagne, La Marche ve Toulouse kontlarını işaret eder. Bu durum, ilk bakışta her türlü olasılığa uygun görünmektedir. Diğer ikisi için ise, eğer bu yönde bir niyetleri vardıysa bile, bunun hiçbir etkisi olmamış gibi görünmektedir. Matthieu Paris; Bourgogne dükü, Boulogne, Dreux, Mâcon, Saint-Pol ve Bar kontları ile Couci ve Courtenay senyörlerinden bahsederken, onlardan ve diğer birçoklarından oluşan büyük bir grubun krala ve Bretanya kontuna karşı gizli bir ittifak kurduğunu, çünkü onların Flandre ve Champagne kontlarının ilan edilmiş düşmanları olduğunu söyler.

Papa IX. Gregorius, krallığın ileri gelenlerinin büyük bir kısmının, kendilerinden beklenen sadakati ve kendi onurlarını unutup, kendi çıkarlarını düşünerek devletin huzurunu bozduklarını, krala, kraliçe anneye ve kardeşlerine karşı ayaklandıklarını büyük bir üzüntüyle öğrendi. Papa, bu vesileyle kralın şahsına ve ona ait olan her şeye karşı daha önce göstermiş olduğu koruma nişanelerini sunmak istedi ve Fransa kilisesinin tehdit edildiği bu kötülükleri durdurmaya çalıştı. Bu amaçla 2 Nisan'da

Chartres piskoposuna ve anlaşıldığı üzere diğer bazı piskoposlara mektup yazdı. Onlara, tüm güçleriyle bu fitnecilere karşı çıkmalarını emretti ve eğer sorunları başka türlü durdurmanın bir yolu yoksa, krallıkta kargaşaya sebep olanlara, kilisenin sansürlerini en ağır şekilde uygulamalarını istedi.
Kral, Bretanya kontu tarafından ilan edilen savaşa ve onun İngiltere kralının gelişini sabırsızlıkla beklediğini bilmesine rağmen, hemen ona karşı harekete geçmedi; iddia edildiğine göre, Paris piskoposu Guillaume'u göndererek Bretanya senyörlerini kontlarından hoşnutsuz etmeye ve onunla önceden kurmuş olabileceği bağlantıları koparmaya çalıştı. Piskopos onları kralın safına çekmeye oldukça hazır buldu. Ona, ne barış, ne ateşkes yapmayacaklarına dair söz verdiler; ne İngilizlerle ne de kontla, kralın rızası olmadan anlaşmayacaklardı; ve eğer gerekirse, ordusunu kendi şehirlerinde kabul edecekler ve İngilizlere karşı kalelerini teslim edeceklerdi.
Kral da piskopos aracılığıyla, onlara danışmadan ve onları dahil etmeden kontla ne barış ne de ateşkes yapmayacağına ve bu savaş vesilesiyle uğrayabilecekleri tüm zararları tazmin edeceğine dair söz verdi. Bu senyörler arasında Vitré, Fougères, Châteaubriant, Avaugour, Dol, Ancenis ve Coëtquen senyörlerinin adları geçmektedir. Saint Louis, Bretanya senyörlerinden talep ettiği bu hakka ek olarak, kontun isyan ettiği dönemde, şayet krala karşı olan görevlerini yerine getirmekte kusur ederse, Bretonların bağlılık yeminlerini kabul etmeme hakkına sahipti. Saint Louis böyle önemli bir durumda paradan hiç kaçınmadı ve asker toplamak, soyluları ve halkı kendine çekmek için hazinesini cömertçe dağıttı ve askerleri elinde tutmak için babası ve büyükbabası tarafından uygulanan yöntemleri kullandı.
Elimizde, cömertliğinin nişanesi olan bazı belgeler hâlâ durmaktadır. Nitekim Henri veya Émeri de Bleu adında bir şövalyeye, Savary de Mauléon'un kendisinden zorla aldığı bir arazinin yerine tutması için elli livrelik bir yıllık rant bağışlamıştır; bir diğer şövalye Geoffroy de Campodomanche'a ise, daha önce sahip olduğu ve yaşamı boyunca hiçbir şekilde elinden alınmamasını vadettiği otuz livrelik yıllık rant sözü verilmiştir; ancak piskopos bu araziden yararlanmasına izin vermeyince Geoffroy, Angers piskoposu hariç, bu hakkını krala devretmiştir. Bu iki soylunun belgeleri 1229 yılının Ocak ayına, yani 1230 yılına aittir; Saumur'da düzenlenmiştir; burada, Angers piskoposu ile Fontevraud başrahibesi arasında, Pont-de-Cé köprüsünün ve seigneurlüğünün tamiri üzerine yapılan bir anlaşmanın kral tarafından onaylandığı da görülmektedir ve bu yer Pons-Sacacus veya Saiacur olarak adlandırılmaktadır.
Jocelin de Châteaubriant ve Athon Évrard de Castro Verduni de 1229 yılında krala bağlılık yemini etmişlerdir; her biri kendilerine verilen elli livrelik rant karşılığında bu sözü vermişlerdir; ve bu ilk belge, onun krala karşı hizmet etmeye hazır olduğunu, Mirebeau'nun Poitou'daki varisi olduğunu göstermektedir.

L.

Saint Louis, Auvergne prensleri ile antlaşma yapıyor; Guienne dükü sıfatıyla Limousin'de bazı bağlılık yeminlerini kabul ediyor.

Auvergne'de hâlâ bazı küçük özel savaşlar vardı ve bunun, Guy de Dampierre'nin (Bourbon senyörü) 1240 yılında Auvergne kontu II. Guillaume'a karşı Philippe-Auguste adına yürüttüğü savaşın bir devamı olduğuna inanılıyordu. Guy de

Dampierre; Riom, Clermont, Brioude ve kralın kendisine başkomutanlık veya Auvergne valiliği unvanıyla bıraktığı diğer bazı yerleri fethetmişti; oğlu Archambaud bu başkomutanlık makamında onun yerini aldı; hatta Kont II. Guy öldükten ve oğlu VIII. Guillaume haklarına kavuştuktan sonra bile bu durum devam etti. Auvergne hanedanından olan Dauphin ve onun torunu Robert de bu savaşta yer almışlardı. Dauphin ve Robert'in babası olan Guillaume için, daha önce 1226 yılının Mart ayında, o sırada Vincennes'de bulunan VIII. Louis'ye bağlılık yemini ettiği belirtilmişti; Auvergne Dauphin'lerine adını veren de hâlâ hayatta olan bu Dauphin'di.
1228 yılının Temmuz ayında, Archambaud'nun damadı olan Bourbonlu B., kralın Auvergne prensleriyle olan ateşkesini 22 Ağustos'a kadar uzatmıştı. Bu ateşkes, barış kesin olarak sağlanana kadar yenilendi; nitekim kesin olan şu ki, 1230 yılının Şubat ayında Dauphin ve torunu Robert, kral ile barış yaptılar, ondan Dauphiné'yi teslim aldılar ve topraklarını Bourbon senyörüne bağladılar. Dauphin'in oğlu Guillaume da aynı zamanda bu barışın şartlarına tüm varlığıyla uymayı taahhüt etti ve kendi adına —dediğine göre— kral ve Bourbonlu Archambaud ile anlaştı. Bertrand de Broc ve Hugues de Châlus da bu barış için kefil oldular.
Dauphin ve Guillaume'un belgeleri Clermont'tan tarihlendirilmiştir; bu da bu şehrin o dönemde henüz Auvergne Kontu'nun elinde olmadığını gösterir. Çünkü bu kont, kral ile barışını henüz tamamlamamıştı; sonunda bunu, görünüşe göre, işe hakemlik etmeyi teklif eden Archambaud ile birlikte gerçekleştirdi. Bununla birlikte, Auvergne'in bir kısmının Guillaume'a ve haleflerine kalması, diğer kısmının ise kardeşi Alphonse'a verilmesi ve daha sonra buranın dükalığa dönüştürülmesi şartıyla bir anlaşmaya varıldığına inanılmaktadır. 1243 yılında İngilizlerle yapılan antlaşmada, Saint Louis diğerlerinin yanı sıra Auvergne Kontu Guillaume'u da buna dahil etmiştir.
26 Mart Salı günü, Saint Louis, Limoges piskoposunun hakları saklı kalmak kaydıyla, Archambaud'nun sadakati, Comborn vikontu ve Pierre de Malemort hakkında resmen yemin aldı. Böylece Limousinlileri kendilerine bağladılar. Onlar; krala, annesine, kardeşlerine ve mirasçılarına yardım edeceklerine söz verdiler. Bu, krallığa Guienne dükü olarak yapılan ilk bağlılık yeminiydi. Bu belgelerin yapıldığı yer belirtilmemiştir.
Aynı ayda, Limoges ve Uzerche başrahipleri ile Limousin'in diğer kilise ve laik ileri gelenleri, krala, Guienne dükü sıfatıyla kendisine, annesine ve kardeşlerine sadakat yemini ettiler. Uzerche başrahibinin bağlılık yemini, Brives'de bulunan bir el yazmasında şu tarihe denk gelir: "An. 1228, die mercurii proximo ante Lætare Jer., mense martii" (1228 yılı, Lætare Pazarından önceki Çarşamba günü, Mart ayı), bu da 21 Mart 1229'a denk gelir. Ancak 1228 yılını Du Tillet'nin hesabına göre 1229 olarak düzeltmek gerekir, böylece tarih 13 Mart 1230 olur.

LI.

Saint Louis; La Marche kontu, Thouars vikontu vb. ile antlaşma yapıyor. — Angers'yi alıyor; Kudüs kralı Jean onun yardımına geliyor.

Saint Louis, 15 Mayıs Çarşamba günü, İsa'nın Göğe Yükselişi (Ascension) yortusunun arifesinde La Flèche'te (apud Fixam) bulunuyordu. Orada, La Marche kontunun rızası olmadan Bretanya kontuyla hiçbir anlaşma ve ateşkes

yapmayacağına dair antlaşma imzaladı ve kont da krala karşı aynı şekilde yükümlülük altına girdi. Mathieu de Montmorency de aynı gün, onun emriyle kral adına antlaşmayı imzaladı. Aynı Ascension gününün tarihini taşıyan bir başka belgemiz daha var; buna göre, ne barış ne de ateşkes yapmama sözü veriliyordu. Aynı ayın 30. günü olan Perşembe günü, kral Clisson'da, Bretanya'nın sınırında, Anjou and Poitou tarafında bulunuyordu; burada 1227 yılında Hugues ile Vendôme'da yapmış olduğu antlaşmayı yeniledi ve Hugues, iki yıl içinde kız kardeşi Isabelle ile Hugues'ün en büyük oğlu arasındaki evlilik için gerekli olan muafiyeti alma sorumluluğunu üstlendi; ağır cezalar altında ve diğer şeylerin yanı sıra mülkiyeti Hugues'e ait olmak üzere Saint-Jean d'Angély ve Vendôme antlaşmasıyla taahhüt ettiği diğer toprakları teslim etmeyi kabul etti. Hugues'ün kızı ile Alphonse'un evliliği için artık daha fazla konuşulmuyordu, her ne kadar Pierre Matthieu aksini söylese de Kraliçe Blanche, aynı gün, oğlu tarafından La Marche kontu ile yapılan antlaşmaları ve İngiltere kraliçesi olan eşinin, eğer kendisi naip olursa bu antlaşmaya sadık kalacağına dair sözlerini onayladı. Kral, aynı gün kendi ruhu üzerine aynı antlaşmaları, sözleşmeleri ve Kudüs kralı Jean de Brienne'in kızıyla evlenerek krallığını kuran başkomutan de Montmorency'ye yapılan bağışları onayladı; Jean de Brienne 1225 yılında Fransa'da, Almanya'da, İtalya'da ve İngiltere'de evlilik yoluyla müttefikler aradıktan sonra krallığından çekilmişti.
İmparatorun ordusu papalığa karşı ilerlemeden önce gelmişti. Ancak kendisini çok zayıf hissedince, birkaç askerle birlikte Büyük Perhiz (Caresme) civarında Fransa'ya, oradan da hemen İngiltere'ye dönmek zorunda kaldı ve sonra Fransa'ya geri çıktı; çünkü İngilizler, o çok sayıda şeref ve ödül aldıktan sonra kendilerine karşı çeşitli entrikalar çevirdiğinden şikayet ediyorlardı; Fransa'ya dönüşünde bu durum kötü sonuçlar doğurdu, eğer hemen Konstantinopolis İmparatorluğu'na çağrılmasaydı. André'nin kroniği, onun bu seferde daha fazla değer ve sadakatle hizmet ettiğini ve daha sonra Konstantinopolis imparatoru olduğunu kaydeder. Blanche, onun için Fransa'da 1229 yılında evlendiği bir eş bulmuştu; krallığı korumak için Fransa'ya çağrılan bu yardım, onu papaya başvurmak zorunda bıraktı.
Saint Louis Mayıs ayında Clisson'da bulunurken, Geoffroy, Argenton senyörü, Poitou'da, ona bağlılık yemini etti ve krala karşı hizmet etme sözü verdi; Thouars vikontu hariç tutulmuştu ve o da mirasçılarını aynı görevlerle yükümlü kıldı; bunun karşılığında kralın kendisine daha önce verdiği elli libre değerindeki rantı alacaktı. Elli libre yerine başka belgeler iki yüz elli libre demektedir.
Takip eden Haziran ayında, Kraliçe Isabelle, Vendôme ve Issoudun antlaşması uyarınca Saint Langes'yi teslim etti. Aynı ayda, Saint Louis, Pont de Sey'de veya Cé'de bulunurken, yakın zamanda ölen Hugues'ün yerine geçen Thouars vikontu Raymond ile bir antlaşma yaptı; Raymond, eğer İngilizlere veya Bretonlara karşı fethederse, sadık adamlarından bazılarının bağımlılığını, La Marche kontunun rızasıyla yapılan Vendôme antlaşmasına göre 1227 yılında konta verilenlerin dışında, kendisine beş yüz libre rant olarak verilmesini şart koştu; Mareuil senyörlüğünü elde edene kadar ve adamlarına on libre rant verilmesini sağladı. Ardından, vikont, Poitou and Anjou'da sahip olduğu şeylerin güvencesi olarak, kraliçenin naipliğini desteklemeyi taahhüt etti. Raimond adında bir başkasının,

Temmuz ayında kendi bağlılık belgesinde aynı tarihi taşıdığını görüyoruz. Annesi, kardeşleri ve mirasçıları adına beş yüz libre rant ödemeyi kabul eden Hugues'ün oğlu celuy'un bağlılık belgesi de 1228 yılında yapılmıştır.
Aynı yerde, Tiffauge senyörü Gui de Thouars, Poitou ve Anjou'daki hakları nedeniyle, Raimond'un varisi olduğu Thouars vikontunun huzurunda, annesinin ricası üzerine krala bağlılık yemini etti. Aynı yıl, aynı Raimond'un krala ve kraliçeye Robert de Maulevrier'ye yüz altmış libre rant ödeme sözü verdiği görülmektedir; kardeşleri ve kendisi, kralın hazinesinden bu parayı almaya alışmışlardı. Bize ulaşan belgeler, Saint Louis'nin Ocak ayında Anjou'da olduğunu ve bu bölgeleri Mart ayına kadar elinde tuttuğunu kesin olarak göstermektedir. Ayrıca, Bretanya kontunun 20 Ocak'ta savaş ilan ettiğini de bildimiziğinden, André'nin kroniğinin, kralın bu bağlılık yeminini Angers'de ve diğer bazı yerlerde kışın aldığını söylemesi oldukça doğaldır; İngiltere kralının gelişinden sonra, yani Mayıs ayı civarında veya en geç o sırada buraya gelmeyeceğini öğrendikten sonra bunu yapması muhtemel görünmektedir. Ancak bu tarihin belirsizliği, bizi her yazardan bize en olası görüneni seçmeye zorluyor, mutlak bir kesinlik iddiasında bulunmaksızın.
La Marche kontunun Anjou'nun intifa hakkını elinde tuttuğu, Narbonne kontu Amauri veya Émeri'ye karşı burayı savunduğu görülmektedir. Bu Amauri, Montfort kontu olup, haklarını prense bırakabilirdi. Angers'de uzun süre kalan kralın durumu, Matthieu'ya göre, buradaki kuşatmanın kırk gün sürmüş olmasından kaynaklanıyordu. Şehir teslim edildikten sonra kralın orada uzun süre kaldığı gerçeği doğrudur; ancak kuşatmanın bu kadar uzun sürdüğüne inanmaktan ziyade, Argentré'nin, kralın şehri tamamen kontrol altına almak istediğini ve şehrin gönüllü olarak teslim olduğunu söylemesi daha doğrudur.

LII.

Prenses Champagne'a giriyor ve orayı yağmalıyor.

Saint Louis, Bourgogne dükü, Boulogne kontu ve bahsettiğimiz gibi İngilizlerle gizlice ittifak kurduğundan şüphelenilen Champagne kontunun diğer düşmanlarıyla görüştükten sonra, onların bu tutumu söz konusu şüpheyi haklı çıkardı; çünkü kırk günlük hizmet sürelerini doldurduklarında ve artık daha fazla kalmakla yükümlü olmadıklarını iddia ederek, kraldan ayrılmak için izin istediler; Champagne ve Flandre kontlarının da kral ile birlikte olması, ateşkesin dolmak üzere olduğunu düşündürüyordu. Kral, onlara izin vermek zorunda kalınca, her biri kendi evine döndü; bazıları Champagne ve Flandre kontlarına saldırmak, bazıları ise kendilerini savunmak için. Böylece genç kral, vasalları ve en yakın akrabaları tarafından, kendi sarayında ve düşman ordularının ortasında, sadece krallık soylularından (yani saray topraklarından) oluşan ve hiç kimsenin konumunu terk etmediği küçük bir birlikle son derece acı bir şekilde yalnız bırakıldı.
Kral, bu baronları geri tutamayacağını görünce, onların hemen ardından, Limousin'in bağlılık yeminlerini almak ve onları uzlaştırmaya çalışmak üzere bizzat Mart ayında yola çıktı. Ancak bunu başaramadan geri dönmek zorunda kaldı. Böylece herkes savaşa hazırlandı ve adamlarını her taraftan topladı. Champagne kontu bu savaşta daha da büyük bir sıkıntı içindeydi, çünkü vasalları arasında hiçbir sadakat

bulamıyordu. Yine de yerlerini tamamen terk etmedi. Aralarında Montvaimboy (veya Montvinoy) adında bir yerin de bulunduğu bazı kalelerine garnizon yerleştirdi, Rethel kontuna Marne üzerinde tahkim ettirdiği bir geçidi (bir gözetleme kulesini) koruma görevi verdi, Epernay, Vertus and Sézanne başta olmak üzere kendi yerleşimlerinin birçoğunu, düşmanların buralardan yararlanmasından korktuğu için yaktı ve yıktı; Provins'e çekilerek kapılarını kapattı, çünkü kime güveneceğini bilemiyordu. Boulogne kontu; Guînes ve Saint-Paul kontları, Dreux ve Bar vasalları ve tüm Fransa baronlarıyla birlikte kral ve kraliçeye rağmen Champagne topraklarına girdi, buraları yağmaladı, yakıp yıktı ve her türlü düşmanlığı gerçekleştirdi; özellikle Saint-Médard Manastırı topraklarında ve şüphesiz diğer kiliselerin topraklarında; aksine soyluların topraklarını ve evlerini esirgediler, buraları Champagne kontuna karşı müttefik olan ve şehirleri ile kontlarının zenginliklerini kendi ellerine bırakan soyluların mülkü olarak gördüler.
Baronlar doğrudan Sines'e (bu Fismes'dir, Soissons tarafındaki Champagne'ın ilk şehridir) geldiler. Orayı kuşattılar ve kulenin muhtemelen hariç tutulması şartıyla teslim olmaya zorladılar ve orayı ateşe verdiler. Sonra Marne üzerindeki bir köprüye, muhtemelen Dormans'a doğru ilerlediler. Ancak Thibaud orayı o kadar iyi tahkim ettirmişti ki, oradan geçemediler. Bu durum, Saint-Paul kontu Hugues'ü, Marne nehrini Reulg veya Rueil'e kadar çıkmaya mecbur bıraktı; burası bu kontun ailesine adını veren Chastillon şehrine yakın bir köydü. Orada bir geçit buldu ve adamlarıyla birlikte oradan geçti. Rethel kontu onun geçişini engellemek istedi, ancak kısa sürede pes etti ve kaçtı. Rêtest veya Réthel kontu olarak adlandırılan bu kont, bu iki isim farksızca kullanılırdı, Thomas de Couci'nin kayınbiraderi olan Hugues idi. Müttefiklerin tüm ordusu böylece bu noktadan geçti. Oradan bugün Marne nehrinin ötesinde bulunan Epernay'e, Dameri adındaki bir yere, Sézanne'a, Vertus'a ve bu bölgelerdeki diğer bazı yerlere gittiler. Buraları yaktılar ve güçlerinin yettiği ölçüde tamamen yıktılar. Epernay'de büyük bir ganimet elde ettiler. Provins'e kadar ilerlemek istediler; ancak özellikle buradaki kırlarda bulunan her şeyi mahveden veya toplayan Montvinoy garnizonu yüzünden yiyecek sıkıntısı çektiler.

LIII.

Prensesler geri çekiliyor ve Champagne kontuna ateşkes veriyor.

Albéric ve Saint-Médard Kroniği bu savaşın sonucunu hiç açıklamaz. Fescamp Kroniği, baronların Thibaud'yu kaçmaya (yani savaşa girmektense Provins'te kapalı kalmaya) zorladıktan sonra Fismes'e çekildiklerini ve belki de orada kalmaları gerektiğini söyler. Anchin Kroniği de Thibaud'nun kaçarak kurtulduğunu, tebaasının nefreti yüzünden hiçbir yerde güvenlik bulamadığını söyleyerek aynı şeyi doğrular. Mouskes, tebaasının nefretine rağmen onunla birlikte olan bazı birlikleri olduğunu, ancak yine de herkesin onun canına kastetmesinden dolayı savaşı riske atmadığını söyler. Fransa işleri hakkında genellikle yeterince bilgi sahibi olmayan Matthieu Paris, büyük bir savaşın yapıldığını, kontun iki yüz şövalyesinin baronlara esir düştüğünü veya gönüllü olarak teslim olduğunu ve kontun kaçarak kurtulduğunu, yanında sadece üç kişi kaldığını; düşmanlarının onu Paris kapılarına kadar kovaladığını, buralarda onun kendisini içeri attığını ve ardından Champagne'a

dönerek kiliseler hariç hiçbir şeyi esirgemeden yeni yıkımlar yaptıklarını söyler. Baronlar, Champagne'dan çekilirken, Fismes'in alınmasında payı olmadığından şüphelendikleri Fismes şatosunu ve kulesini kuşattılar. Orayı o zaman başka bir şatoyla birlikte aldılar ve yaktılar.
Flandre kontunun tüm bu süre boyunca hiçbir çaba göstermediğinden şüphe duyulmamalıdır. Mouskes'in onun Boulogne kontunun topraklarına yeniden girdiğini ve büyük yıkımlar yaptığını belirtmesi boşuna değildir, bu durum Boulogne kontunu son derece sarsmıştır. Aynı şair, onun baronlara karşı beslediği küçümsemeyi şu dizelerle ifade eder:
Ki baronlar onu bitirmek ister;
Ama tüm yollar baronları
Yenecektir, işte buyurun ya da hayır.
Eski bir kronikte, Champagne kontunun krala karşı savaş açtığı, 1230 yılında (ki bu gülünçtür) Champagne'da büyük yıkımlar yapıldığı ve Dammartin şatosunun tamamen yakıldığı söylenir. Bu şato kesinlikle Boulogne kontuna aitti. Bu iç savaşı yabancı bir savaş bitirdi. Çünkü İngiltere kralı Henri, Bretanya'ya çıktı; Mayıs ayının 3'ünde, öyle ki kral buna inanmak istemedi, amcasına Thibaud için bir ateşkes vermek istediğini ve geri kalan koşulları kendi isteğine göre belirleyeceğini kesin bir dille bildirdi. Kont, baronlara bundan bahsetti ve onların tavsiyesiyle, daha sonra göreceğimiz gibi barışın Eylül ayında yapılacağı bir ateşkes verdi. Bir kronik, bu yıl İngiltere'de de savaş olduğunu ve birbirlerini öldürdüklerini belirtir, circa pedem montis Vonnerii in Campania. Mouskes bu romanesk kaza hakkında daha geniş bir şekilde konuşur.

LIV.

İngiltere kralı Bretanya'ya iniyor. — Saint Louis güçlü bir orduyla oraya gidiyor.

İngiltere kralı III. Henri, babasının kaybettiği Normandiya'yı ve diğer toprakları geri kazanma ümidiyle bu yıl Fransa'ya geçmeye kesin olarak karar verdiğinden, kış boyunca başpiskoposlardan, piskoposlardan, başrahiplerden ve krallığının öncelikli kişilerinden büyük miktarda para topladı. Londra şehri de ona büyük miktarda para vermeye mecbur bırakıldı ve Yahudiler çok kısa bir süre içinde tüm taşınır mallarının üçte birini ödemek zorunda kaldılar. Ancak tüm bu paralarla, papanın daha önce İngiltere'de İmparator Friedrich'e karşı toplattığı paradan daha başarılı olamadı. Meclisini 7 Nisan Pazar günü Londra'nın yukarısında, Thames nehri kıyısındaki Redding şehrinde topladı, sadakat borcu olan tüm soyluları ve sayısız diğer insanı çağırdı. 30 Nisan'da tüm birlikleriyle birlikte gemiye bindiği Portsmouth limanına doğru yürüdü. Gemiye bineceği gün, büyük bir alçakgönüllülükle kiliseleri, fakirleri ve hastaları ziyaret etti, cüzzamlıları öptü ve onlara büyük sadakalar dağıttı. 3 Mayıs'ta Saint-Malo'ya çıktı, Fransa'da var olduğunu bildiği bölünmelere özellikle güveniyordu. Filosunun geri kalanı çeşitli limanlara kayıp vermeden yanaştı. Bretanya kontu Henri'yi her türlü onur ve saygıyla karşıladı ve şehirleri ile şatolarını onun ellerine bıraktı. Çeşitli Bretanya senyörleri de para ve sadakat yemini karşılığında ona bağlılıklarını sunmaya geldiler. Ancak Vitré'li André ve diğer bazıları, ona boyun eğmek yerine, saldırması ihtimaline karşı yerleşimlerini yiyecekle

doldurdular ve kendilerini iyi savunmaya hazırlandılar. Matthieu Paris, bu sonuncuların sayısının az olduğunu söyler. Aksine, Fescamp Kroniği, o yıl Saint Louis'nin Fransa soylularıyla birlikte Fransa'yı Pierre'e karşı savunduğunu belirtir. Henri, Saint-Malo'dan Nantes'a gitti, burada güçlerinin toplanmasını bekleyerek oldukça uzun süre kaldı.
Saint Louis, Henri Bretanya'ya geçtiğinde henüz bir orduya sahip değildi. Ancak varışını öğrenir öğrenmez, çok kısa bir sürede çok güçlü bir ordu topladı, çünkü bunun için önceden hazırlık yapmamıştı ve düşmanlarına saldırmak üzere Fransa'nın tüm soylularıyla birlikte Bretanya'ya doğru yürüdü. Haziran ayı başında yapılan dikkate değer bir harcamada, Sens, Chartres ve Paris piskoposları ile Flandre, Champagne, Nevers, Blois, Chartres, Vendôme, Rouci, Montfort, Soissons, Sancerre kontlarının, başkomutan de Montmorency'nin, Beaumont vikontunun ve isimleri belirtilmeyen diğer birçok baron ve şövalyenin kamplarını bizzat kurdukları görülür. Kudüs kralı Jean de Brienne de daha önce gördüğümüz gibi 30 Mayıs'ta bu sefere katılmış ve büyük yardım sağlamıştı. Ancak Champagne kontunun bu sefere diğerlerinden daha fazla sadakat ve şevkle katıldığı görülür. Henri'nin kralın ordusunun komutasını üstlenmesini engellemek için öncü ve artçı birliklerin komutasını aldı.
Saint Louis, daha önce gördüğümüz gibi, Anjou'da 15 Mayıs'ta La Flèche'te idi ve 16 Mayıs'ta, Göğe Yükseliş gününde Angers'ye geldi ve Poitou'ya girmesini engellemek için orada uzun süre kaldı. Saint Louis'nin 30 Mayıs'ta Bretanya'da Clisson'da olduğu kesin olarak bilinmektedir.

LV.

Bretanya kontu kararla kontluğundan mahrum bırakılıyor; baronları krala katılıyor.

Saint Louis yoluna Ancenis'e kadar devam etti, burada Vitré'li André ve Bretanya'nın diğer baronlarıyla buluştu, öyle ki birkaç gün içinde oraya varacaklarını, kralın önünde diz çökeceklerini ve kralın kendilerinden talep edeceği sadakat ve görevleri yerine getireceklerini garanti ettiler. Paris piskoposu tarafından vaat edilen bu durum, Vitré'li André tarafından büyük bir soylu grubuyla birlikte kendi sancağı altında teyit edildi; diğer baronların hemen hemen hepsi de aynı şeyi yaptı. Vitré Kroniğinde buraların Belleforest'te olduğu görülür. Pierre'in yerine geçmek ve onun kontluğuna yerleşmek üzere gelmişlerdi, çünkü Pierre Nantes'da aynı zamanda onları bekleyen Henri'nin tarafını tutmuştu.
Saint Louis Ancenis'e Pentekost Pazar günü, yani 26 Mayıs'ta veya daha doğrusu Pentekost'tan sonraki gün, yani 2 Haziran'da ulaştı. Kral, Ancenis'e gelmeden önce her bir Bretanya baronuna, Pentekost'un ikinci Pazar günü, yani 9 Haziran sabahı orada bulunmalarını emretmişti ve onlar da orada bulundular. Kral, Mayıs ayı boyunca şehrin kapılarında konaklamıştı. Orada Bretonlarla uzun süre görüştü ve sonunda onları koruması altına aldı ve onlar da Pierre'in çocuklarının (Jean and Yolande) yaşlarına geldiklerinde haklarına halel gelmeksizin, Pierre'in sadece çocuklarının vasisi olarak Bretanya'dan yararlandığını daha önce söylediğimiz gibi

kabul ederek, Pierre ile hiçbir barış veya ateşkese, ne İngilizlerle ne de kontla, kralın rızası olmadan rıza göstermeyeceklerine dair yemin ettiler.
André de Vitré, Henri d'Avaugour and Raoul de Fougères tarafından bu görüşmede verilen yeminlerin belgeleri elimizdedir, öyle ki Argentré şöyle der: Pierre onları terk etti ve Haziran ayında kalelerine yerleştirdiği İngilizlerin tarafına döndü. André de Vitré'nin bu şekilde hareket etmesi, Pentekost'tan sonra, yani 9 Haziran 1230'da, Chartres belgesinde olduğu gibi, muhtemelen yeni bir şey değildi ve bunu anlamıyorum. Saint Louis, Normandiya'da kendisine ait olan bir toprağı, Pierre'in düşmanı olan ve Bretanya kontunun bir vasalı olan Raoul de Fougères'in topraklarını tahsis etme hakkına sahip Pierre Paynel [veya Paisnel] feodinde Pierre'e verdi; bu kişi Cotentin'deki La Haie Paisnel senyörüydü. Kral, yeğeninin Pierre ile yaptığı bağlılık yemininden sonra krala karşı işlediği hatayı göstermek için Raoul'un topraklarını Pierre'in elinden alma hakkına sahipti. Amcası Foulque onun tarafını tuttu ve yeğeninin krala karşı yaptığı sadakatsizliğin kefili oldu. Ancak kral, yeğeninin bizzat ettiği yemini kendisinin görmesini istedi. Diğer Breton senyörleri de benzer bağlılık belgeleri verdiler. Bu yeminler, bazı belgelerde belirtildiği gibi, kralın önünde Bretanya kontuna karşı verilen hükmün bir sonucu olarak gerçekleşti. Çünkü bu kont, krala, piskoposlara ve az önce ismini saydığımız ordu soylularına karşı birkaç kez görevlerini yerine getirmediği için, onların önünde yapılan yargılamayla vasallık haklarından tamamen mahrum bırakıldı ve tüm Bretonlar onun yerine Pierre'e bağlılık yemini ettiler, de fildélité qu'ils luy avoient promise à Pierre. Bu karar, 1230 yılının Ancenis yakınlarındaki ordugahında, Haziran ayında verildi. Dans Argentré'de bunun 30 Haziran olduğu belirtilir, bu da 1230 yılının sonunun bir tekrarı gibi görünmektedir. Vigner'nin bu karar üzerindeki düşüncesi görülmeye değerdir.
Saint Louis, baronlarının kararını aynı ayda, Haziran ayında, aynı yerde yapılan bir belgeyle onayladı. Henri ile ne barış ne de ateşkes yapacağına, Pierre ile de anlaşmayacağına ve Pierre ona saldırırsa André de Vitré'yi savunacağına dair aynı belgeyle söz verdi; başkomutanın ruhu üzerine yemin ettirdiği bu belgede, André de Vitré de kralın kararını kendi adına kabul etti. Baronlar ayrıca papanın Pierre'e verilen sadakat yeminiyle ilgili bir bulasıyla aklandılar.

LVI.

İngiltere kralı askerlerinin hiçbir şey yapmadan ölmesine izin veriyor.

Kuşatılan Ancenis,garnizonu olan Oudon şatosunu teslim etti. Henri hâlâ Nantes'da bulunuyordu ve burada her gün genişlemesi gereken ordusundan yeni haberler bekliyordu; Oudon'a sadece dört veya beş fersah mesafeydi, Saint Louis'nin ikinci kez büyük bir zorluk ve zahmet çekmeden orayı almasına izin verdi. Bu fetihten sonra Haziran ayı ortasında Angers'ye döndü ve burada Haziran sonuna kadar kaldı. Henri de Valery'ye, kral ve mirasçıları için sürekli olarak, hizmetlerinin tanınması karşılığında toprak fonlarında yüz livrelik bir rant verdiğinde, bu parayı aldı. 1264 yılında, Jean'ın bu toprakları Cluni manastırına vermesini kabul etti.
Raymond, Thouars vikontu ile Haziran veya Temmuz aylarında Pont-de-Cé ordugahında görüştüğümüzü biliyoruz. Temmuz ayında Poitou'daki Saint-Maixent'te

bulunuyordu ve burada Niort şehrinin ayrımlarını onayladı, buraları halkın rızası olmadan kimsenin eline bırakmayacağına dair söz verdi.
Aynı dönemde, Normandiya'da büyük bir senyör olan Foulque Paisnel (Paganellus), daha önce yeğeni Raoul de Fougères'in Henri'ye ettiği sadakat ve hizmet yeminine karşılık vermişti. Yanında kardeşi Guillaume'u, oğlunu ve hepsi cesur ve kaliteli yetmiş diğer şövalyeyi getirdi. Henri'ye, kendisini koruyacağına dair güvence verdikleri Normandiya topraklarına ordusunu taşımasını tavsiye ettiler. Henri bu fikre oldukça sıcak baktı; ancak Hubert de Bourg onu bu fikirden vazgeçirdi, bu girişimin tehlikeli olduğunu iddia etti. Bu şövalyeler, Henri'nin eğer onlara iki yüz şövalye vermek isterse, Normandiya'da kendi başlarına savaş açmayı ve Fransızları oradan tamamen çıkarmayı teklif ettiler. Hubert yine bunun kralın çıkarlarına aykırı olduğunu, soylularını kesin ve mutlak bir ölüme sevk edeceğini söyledi. Bu Normanlar, Henri'den hiçbir ümit bulamayınca ve Normandiya'da sahip oldukları tüm malların ellerinden alındığını öğrenince hayal kırıklığına uğradılar. Saint Louis buralara hemen el koydu. Guillaume Paisnel hatasını kabul etti ve kralın lütfuna kabul edildi, 1235 yılında, Fougères'li Raoul için özel bir meselede yeniden kefil oldu.
Hubert de Bourg'un Henri'ye Normandiya'da savaşı başlatmasını engelleme tavsiyesi, sonraki yıl gözden düşmesine neden olan en büyük suçlardan biri olarak kabul edildi. Normandiya yerine Henri, Hubert'in tavsiyesiyle ordusuyla birlikte Anjou ve Poitou'ya geçti ve Gaskonya'da kabul edildi. Orada yeminleri kabul etti ve halkın güvenliği için gerekli emirleri verdi ve Mirebeau şatosuna saldırdı. Bu onun tek başarısı oldu; çünkü oradan Nantes'a döndü ve ordusuyla birlikte burada kapandı, hazinesini gereksiz yere tüketmekten başka bir şey yapmadı.
Ordusundaki soylular, bakanın onları savaşmaktan alıkoyduğunu görünce, Matthieu'ya göre, İngiliz usulü ziyafetler vermeye ve zamanlarını her türlü aşırılıkla geçirmeye başladılar. Parası bitenler, her şeyi harcadıktan sonra, bu talihsiz hayata devam etmek için kalelerini ve silahlarını satmak zorunda kaldılar; öyle ki Henri Ekim ayında İngiltere'ye döndüğünde, açlıktan zayıflamış ve en büyük yoksulluğa düşmüş büyük bir insan grubunu geri getirdi. Bir önceki yıl Saint-James de Beuvron şatosunu, Bretanya kontunun bir yıl önce kendisine bıraktığı bu şatoyu teslim eden Chester kontu olmasaydı, durum daha da kötü olabilirdi; bu durum belki de Henri'nin Nantes'da kaldığı süre boyunca kralın ordularına karşı Normandiya'da bazı çabalar sarf etmesine neden oldu.
İngilizlerin, Bretanya'nın bir köşesinde sıkışıp kalmış olmaları, calore astatis arctati, et tam cibis quam potibus dissuetis expositi, morbis multiplicibus variisque eventibus poenas dederunt, et ad propria ulterius non redierunt; mortuis prius equis innumeris et victualibus omnino consumptis, thesauris etiam quos de Anglia attulerant inaniter consumptis. Ölen kaliteli insanlar arasında, Loire nehrinde boğulan bakanın yeğeni Raymond de Bourg için çok ağlandı.
Bu süre zarfında Saint Louis'nin ne yaptığı pek görülmez. Bir yazar, genel olarak, İngilizleri Bretanya'da hapsettiğini söller. Yine de yolculuk yaptığını ve Ağustos ayında Bretanya'ya döndüğünü, çünkü Flandre ve Champagne kontlarının öncü ve artçı birliklerin komutası konusunda aralarında anlaşmazlık yaşadıklarını belirtir. Kralın önünde anlaştılar ve 17 Ağustos tarihli bir belge düzenlediler, bununla Flandre

kontunun bu Bretanya yolculuğunda, Champagne kontunun bir öncekinde yaptığı kadar komuta etmesi ve birlikte öncü ve artçı birlikleri oluşturmaları konusunda anlaştılar. Bir başka kopyada bu anlaşma 8 Haziran tarihlidir. Saint-Paul kontu Henri'nin (Hugues olmalı) Ağustos ayında Saint Louis'ye ettiği bir bağlılık yemininden, Saint Louis'nin o sırada Angers'de olduğu görülür.

LVIII.

Başkomutan de Montmorency'nin ölümü. — Paris Cordeliers Tarikatı'nın ve Saint-Nicolas-du-Chardonnet'nin kuruluşu.

Saint Louis, Henri'nin ayrıldığını görünce, sınırın korunması için gerekli emirleri verdikten sonra zafer kazanmış ve muzaffer bir şekilde Paris'e döndü. Kasım ayında Beaumont-sur-Oise'daydı. Ancak bu dönemde, Fransa başkomutanı ünlü Matthieu de Montmorency'nin ölümüyle büyük bir kayıp yaşadı; bu ölümün bu yılın Kasım ayında gerçekleştiği kaydedilmiştir. Mouskes bu senyörü, Fransa'nın diğer tüm senyörlerinden daha cesur ve iyi öğütler veren bir adam olarak nitelendirir. Saint Louis, Mouskes'e göre neredeyse aynı dönemde, büyük bir sevgiyle sevdiği Michel de Harnes ve ismi daha ünlü olan Barthélemi de Roye adındaki diğer iki en iyi bakanını kaybetti; ancak bu sonuncusu 1234 yılında hâlâ yaşıyordu.

Montfort kontu Amauri, takip eden aydan itibaren başkomutan oldu. Onun bu unvanı, 1224 yılında Languedoc üzerindeki haklarını kendisine devrettiğinde Louis VIII'den aldığı yazılmıştır. Ancak Matthieu de Montmorency'nin ölümünden sonra bu makama sahip olma vaadi dışında, o dönemde buna gerçekten sahip olamazdı. Bu kısım için bu nokta incelenebilir. Pont-aux-Dames Manastırı'nın kuruluşu, eğer birinin ihtiyacı varsa, Châtillon'lu bir senyör tarafından gerçekleştirilmiştir.

Cordeliers'lerin Paris'e ilk olarak 1216 veya 1217 yılında yerleştikleri ve bazı şahısların evlerinde kabul edildikleri iddia edilir. 1219 yılında Papa III. Honorius, Sens başpiskoposuna ve Paris piskoposuna onların lehine yazdı. 1227 yılında aynı papa, Paris piskoposu Barthélemi'ye, taşınabilir sunaklar üzerinde kendi piskoposluk bölgesinde onlar için ayin yapılmasına izin vermesini emretti.

Bu yıl, Saint-Germain-des-Prez başrahibi ve keşişleri, şu an bulundukları yeri onlara ödünç olarak verdiler, burası bugün bir borç evi gibidir ve manastırlarının bulunduğu Saint-Cosme kilisesinin özel haklarına zarar verebilecek ne çanlara, ne mezarlığa ne de kutsanmış bir sunağa sahip olamayacakları basit bir konukevi gibidir. Paris piskoposu Guillaume tarafından Cordeliers'lerin rızasıyla yapılan bu belge Mayıs ayındandır. 1234 yılında Saint Louis, konutlarını büyütmek için Saint-Germain Manastırı tarafından onlara büyük bir konut verilmesini sağladı. 1240 yılında aynı başrahibe, Papa IX. Gregorius'un emirlerine uymak için şehir içinde ve dışında iki yer satın almalarına izin vermek zorunda kaldı. Cordeliers'ler bu manastırı, kendi bölgelerinde yeni bir mülk edinerek bir daha asla rahatsız etmeyeceklerine dair yazılı söz verdiler; ve eğer papa onlara bunun için bir izin verse bile, bu iznin hiçbir kısmını kullanmayacaklardı.

Parisli Cordeliers'lerin çanlara, bir mezarlığa ve kutsanmış sunaklara sahip olma iznini aldıkları yıl bu yıldır. Kiliseleri uzun süre sonra tamamlandı. Temellerinden itibaren tamamen inşa ettiren Saint Louis oldu, parasını ise Couci senyörü

Enguerrand'a ödetti. 6 Haziran 1262'de kutsandı. Saint Louis, vasiyetnamesinde bu manastıra kütüphanesinin bir kısmını ve 400 livrelik bir meblağ bıraktı.
Bu yılın Nisan ayında, Paris piskoposu Guillaume, Saint-Victor keşişlerinden Chardonnet olarak adlandırılan mahallenin bir kısmını, burada bir şapel inşa etmek ve bir papaz evi kurmak üzere aldı. Bunun Saint-Nicolas-du-Chardonnet kilisesini inşa etmek için olduğu açıkça görülmektedir. İşte bu yüzden, Notre-Dame Kilisesi'ndekilerin bu kilise üzerinde hak iddia ettiklerini ve bunun kendilerine 1166 yılında Alexander III tarafından onaylandığını söyleyenlerin ne demek istediğini anlamıyorum. 1243 yılının Nisan ayındaki bir başka belgeyle, Saint-Victor'dakiler Saint-Nicolas kilisesi için aynı mahalledeki bazı toprakları takas ederler, öyle ki orada zaten bir papaz kurulmuş gibi görünmektedir ve yine de belgedeki ifadeden bunun Saint-Nicolas kilisesini inşa etmek için olduğu anlaşılmaktadır. Daha büyük bir kilise yapılana kadar önce küçük bir şapele sahip olunmuş olunması muhtemeldir. 3 Haziran'da papa, Beauvais yakınlarındaki Pentemont Bernardines Manastırı'nın kuruluşunu onayladı; bu belge okunabilir durumdadır. "Kral ve imparator bu yılın Ağustos ayında uzlaştılar." Papa derhal Saint Louis'ye yazarak sevincini onunla paylaştı. Raynaldus mektubun bir kısmını aktarır.

LIX.
Yahudilere ve tefecilere karşı Melun Nizamnamesi vb.

Aralık ayında Saint Louis, baronlarını Melun'da topladı ve burada krallığının yararı, babasının ve kendi ruhunun kurtuluşu için baronların tavsiyesiyle Yahudilere ve tefecilere karşı bir nizamname çıkardı. Louis VIII, 1223 yılının Kasım ayındaki nizamnamesiyle, Yahudilerin paralarından hiçbir faiz elde etmelerini engellemişti. Saint Louis bu nizamnameyi 1 Haziran tarihli bir belgeyle onayladı, bu belgenin bu dönemden önce yapıldığı anlaşılmaktadır; burada gelecekte tefecilik yapılmamasını ilan etmişti, geçmişte yapılanları ise hoş görüyor gibiydi, çünkü bu parçayı iyi anlamıyorum. "Bu konuda bir önceki yılın nizamnamesinden farklı şekilde bahsediyor."
Ancak Melun meclisinde, o ve baronları, gelecekte hiç kimsenin Yahudilerden hiçbir faizle borç almayacağını kararlaştırdılar; ve bu amaçla borçlanmış olanlar, 1233 yılının Tüm Azizler Yortusu'na (Toussaint) kadar ödeme yapmak zorunda kalacaklardı, ancak Yahudiler tüm alacaklarını 1254 yılının Aralık ayına kadar isteyebileceklerdi. "Bu yılın aynı ayında, Bourbon'lu Archambaud, kralın isteği üzerine, kendi topraklarında kalacak olan Yahudilerin emekleriyle veya bir ticaretle geçinmelerini ve tefecilikten tamamen uzak durmalarını istediğini ilan etmişti."
Aynı Aralık ayında, daha önce büyük düşman olan Boulogne ve Champagne kontları, Lorraine dükü Matthieu II, Henri'nin halefi Bar kontu Henri, şövalye Pierre-Pont, Pont-à-Mousson ve diğer bazı yerlerin senyörleri olarak, Toul ve Vaudémont kontları ile Mirecourt vb. arasındaki anlaşmazlığı çözmek üzere hakem seçildiler.
Aynı ayın 20. günü, papa Saint-Denys başrahibine, Saint-Denys'deki Saint-Paul kilisesi keşişlerini, gelirlerinden mahrum bırakarak kendi kiliselerinde ikamet etmeye zorlamasını emretti. Daha sonra başrahibi ve Compiègne başrahibini, bu kurumu

reforme etmek üzere Pierre de Colmieu'yu atadı, diğer kuralların yanı sıra, hiçbir keşişin yılın yarısını orada geçirmedikçe gelirlerini alamayacağını kararlaştırdılar; papa bunu 23 Ekim 1231'de onayladı.
Sanche'nin kız kardeşi, Navarre kralının halefi ve Richard'ın dul eşi, İngiltere kralı, Mans dul eşi olarak adlandırılan Kraliçe Bérengère bu yılın 23 Aralık'ında öldü.
Papa IX. Gregorius bu yıl Languedoc'taki her türlü tefeciliği ortadan kaldırmak için çalıştı, Tournai'li neanmoinus, daha sonra göreceğimiz gibi Pasajlar'dan sonra onun yerine geçti.
"Pierre de Colmieu, 18 Eylül 1230'da papa elçisi sıfatıyla hâlâ Languedoc'taydı; ancak papanın bu görevi kabul etmek istemediği anlaşılmaktadır; eğer elçilik görevini kabul etmediyse, dedi papa."
Saint Louis, kendi adına vaat edilen koşulları sadakatle yerine getirdi ve bu yılın Mayıs ayında Cahors piskoposuna yazarak, piskoposluk bölgesindeki kilise mensuplarının Raimond'a sahip olduğu ve hak ettikleri mülkleri ve hakları iade etmelerini sağlamasını rica etti; ve onların haçlı seferi için borçlu oldukları şeyleri vermelerini istedi.
"Papa, Raimond'u bu yolculuk için vaat ettiği şeyi yerine getirmediği takdirde, 1237 yılında tehdit etmekten geri kalmadı." Saint Louis and Blanche, 1231 yılının sonuna kadar ertelemeyi uygun bularak papaya yalvardılar; ancak Raimond'un 1249 yılında Orient'te (Doğu'da) ölmeden önce bu yolculuğa çıkmadığı kesindir, ancak oraya gitme niyetini gösteriyordu. Paris antlaşmasıyla vaat ettiği meblağların ödenmesini kolaylaştırmak için, Raymond bu yıl kilise mensuplarının topraklarının kendisine bir yardım ödemesini emretti, bu meblağlar küçük değildi, tıpkı şatoların envanteri gibi, bu durum kontun tebaasının hatalarını, onlardan çok daha suçlu olanların üzerine yıkılmasına neden oldu, bu durum Raimond'u son derece üzdü, ve uğradığı zararların tazmini için Raimond nihayet on sekiz bin mark ödemeye mahkum edildi.
"Kont o sırada eşi Sanchie ile kötü durumdaydı, o kralın teyzesiydi ve ayrı yaşıyorlardı. Papa, aldığı bir tavsiye üzerine, 22 Temmuz'da Arles başpiskoposuna ve Orange piskoposuna, onları bir araya getirmek için çalışmalarını ve bu konuda gerekli olan kilise sansürlerini uygulamalarını yazdı. Raimond'un nihayet 1241 yılında Sanchie'den ayrıldığını göreceğiz. Aynı yıl, Raimond, Provence kontu olan ve 1234 yılında daha geniş bir şekilde bahsedeceğimiz Berenger'nin, kızı evlendiğinde Saint Louis ile olan evliliğinden beri, şehrin efendisi olmak amacıyla, 1229 yılında piskopos olan Benoist ile görüştüğünü öğrendi. Benoist, şehrin ve yargı yetkisinin seigneurlüğünü satın almak istiyordu, yani şüphesiz 950 yılından beri Marsilya vikontları ailesinin sahip olduğu şeyi, ya da 1211 yılı civarında Marsilya vikontlarının haklarını satın alan şehri satın almak istiyordu; ve Benoist, halk tarafından çok sevildiği için bu seigneurlüğü satın almalarına yardımcı olmuş gibi görünüyordu. Ancak bu teklifi Marsilya konsüllerine sunduğunda, onları bu teklifin şehre çok faydalı olacağına ikna etmek için, zihinler o kadar hareketlendi ki, özgürlük aşkı yüzünden bu durum açık bir savaşa neden oldu. 1237 yılında başladığı söylenir; ancak bu yıl başladığı kesindir, çünkü piskopos 1233 yılındaki bir belgede Marsilya şövalyesi ve senyörü olarak nitelendirilir; ve eğer piskopos Marsilyalıların gücünden korkmasaydı, seigneurlüğü satın almak istediğinde ona karşı ayaklanma olmazdı."

"Savaşın bu nedeni, arşivlerdeki belgelerden çıkarılmıştır; Joinville kroniğinde anlatılandan daha muhtemel görünmektedir, 'Provençallıların onların kontuna kötü davrandıklarını, Joinville'in onların kontuna kötü davrandıklarını, onlara isyan ettiklerini ve hatta Provence'tan tamamen sürdüklerini' söyler. Tarihte bulduğumuz şey, şehrin bu dönemde piskoposuyla ve Provence kontuyla anlaşmazlık içinde olduğudur."
"Kont, bu yıl Marsilyalılara karşı silahla saldırdı ve kuşatma Ağustos ayının başından Tüm Azizler Yortusu'na kadar sürdü. Bu süre zarfında, piskoposun Marsilya şehrinin kiliselerine her yıl üç yüz apostolik obol ödemesini zorunlu kılan papanın mektubunu almak üzere papa nezdinde girişimlerde bulunuldu, bu durum Provence kontunun ayrılmasından beri papanın almaktan geri kalmadığı bir paraydı."
"Marsilyalılar, kontlarına ve piskoposlarına karşı kendilerini savunmak için Toulouse kontuna başvurdular: Kont onlara koruma sağladı ve onları güçlü kuvvetlerle destekledi. Provence kontu bu ittifakı öğrendi ve hiçbir şey elde edemeden geri çekildi. 'Toulouse kontunun Marsilya'ya sunduğu bu büyük hizmetlerin karşılığında, bizzat orada esir düştüğü sıkıntıların tazminatı olarak ve bu amaçla yapılan büyük masraflar için, şehrin iki sendikası, tüm halk adına, luy'a hayatı boyunca aşağı şeriflik olarak adlandırılan seigneurlüğü verdiler, içindeki ve dışındaki tüm haklar ve karlarla birlikte, bu durum şehir üzerinde tam bir yargı yetkisi sağlıyordu.' Ayrıca Puy-Laurent, onun korumasını talep ederek ona teslim oldu, onu senyörleri olarak tanıdılar, yani ona bağlı kalacaklarına söz verdiler, öyle ki o tüm bu eyaleti kontrol ediyor gibiydi. Ancak komşusu olan bu şehir onlara teslim edilmedi, bu durum onun çok güçlü olmasından korkulmadığını gösterir."
"Toulouse kontu da kendi adına onlara koruma vaat etti, şehre hiçbir vergi koymayacağına ve şehirde tam bir muafiyet hakkı tanıyacağına dair söz verdi, tüm bu topraklar dahil olmak üzere; bu bağış, Marsilya'da 7 Kasım'da bir mezarlıkta toplanan halk meclisinde onaylandı. İsmen kaydedilen büyük tanıklar arasında, Rodés kontu, Hugues; Baux senyörü, Barral ve Oliivier de Termes; Agout'lu Rostaing, Ventimille'li Guillaume bulunur. 'Bu durum Toulouse ve Provence kontları arasında uzun savaşlara neden oldu.'"

LXII.

Gautier, piskopos, Languedoc elçisi olarak gönderildi. — Bu piskoposun övgüsü.

"Toulouse kontunun Paris antlaşmasıyla ödemek zorunda olduğu meblağlar arasında, Cîteaux düzenindeki çeşitli manastırlar için on bin mark ve Cîteaux manastırının kendisi için de benzer bir miktar vardı. Papa, Raymond'un bu meblağları sakladığını ve ödemeyi reddettiğini iddia ederek, bir önceki yıldan itibaren başrahibe şikayet etmişti. Papa, 2 Ocak'ta Raimond'un bu parayı geri vermesini emretti ve 1231 yılının Tournai piskoposuna, onu sansürlerle zorlamasını bildirdi. Cîteaux başrahibi, Saint Louis'nin kardeşi ve Raymond'un varisi olan Alphonse'a yazarak, manastırına borçlu olunan iki bin markın geri kalanını talep etti ve bu amaçla Agenois'daki Marmande gelirlerinin tahsis edildiğini belirtti."

Şubat ayında, Limoges'lu Saint-Martial başrahibi, bölümünün rızasıyla, Raimond'a topraklarının yarısını verdi, öyle ki o ve halefleri bu manastırın koruyucuları olacaklardı, özellikle Rouergue'de sahip olduğu mallar için; bu yüzyılda bu tür derneklerin birçoğu görülür.
"Languedoc piskoposları, bir önceki yıl elçi Tournay piskoposuna, elçilik görevinde onun yerine Tournay piskoposunu ataması için papaya yalvarmışlardı. Bu piskopos, Tournai'li Gautier veya Gautier de Marvis, bir ayakkabıcının oğluydu; çocukluğundan beri kilisede yetişmişti."
Tournay katedralinde hizmet eden ve şehrin mahallelerinde dilenerek geçinen fakir din adamları veya koro çocukları için yüz marklık bir rant verdi. "Bu piskopos hakkında, Histoire de Tournay'ın IV. kitabında Jean Cousin tarafından, unvanlarının, eylemlerinin ve piskoposluk bölgesinde yaptığı vakıfların detaylarıyla birlikte geniş bir şekilde bahsedilir; otuz iki yıl piskoposluk yaptıktan sonra 16 Şubat 1251'de öldü. Onun epitaphı (mezar yazısı) onu bu terimlerle över:"
Gautier'nin hak ettiği övgüyü, güneş gibi parıldayan ömrü doğrular;
Alçakgönüllü bir zihin, art niyetsiz bir bakış, saf bir bağlılık,
Cömert bir el, sıkça verilen vaazlar, kesintisiz acılara göğüs germe,
Haç yemini, bir çobanın emeği ve eksiksiz bir elçilik görevi;
Kendisi iyi bir çobandır vs.
"O dönemin bir yazarı onun hakkında şöyle der: 'Kiliselerde dindar bir şekilde yaşayan ve vaaz veren bir din adamıydı, fakirleri canlandırır, tüm iyi işlerde bulunurdu, cömertçe dağıtır ve iyilik yapardı.' Bir diğeri onu saygıdeğer ve gerçekten dindar bir adam, 'bir Tanrı adamı' olarak adlandırır. Thomas de Cantimpré onu görmüş ve ziyaret etmiştir, onun hakkında şunları söyler: 'Evinde otururken, neredeyse hiç boş durmaz, ya meditasyon yapar, ya okur, ya da günah çıkaranları dinlerdi, ya da davaları çözerdi, insanları ayıplardı: horum si aliquid exercere tæderet, manibus laborabat.' Ancak dürüstlüğünün yanı sıra, büyük bir basiret ve bilgeliğe de sahipti."
"Papa, emirlerini 2 Ocak'tan itibaren ona göndermişti, komşularımızın da gördüğü gibi. Ancak o, Paskalya'dan sonra Tournai'den ayrılmadı, çünkü d'Andres Kroniği bunun 1231 yılında olduğunu söyler. Ayrılmadan önce, piskoposluk bölgesindeki piskoposları, başrahipleri, papazları ve diğer kilise mensuplarını bir araya getirdiği bir sinod topladı. Orada, elçilik emirlerine uymak üzere piskoposluğundan bir süre ayrılmak için izin istedi; papanın onu gönderdiğini ve tüm asistanların iznini aldığını belirtti; cesaretle bu elçilik görevini üstlendi, bu görev onu kilisesinden uzun süre uzak tuttu. Bu elçilik birkaç başpiskoposluğu kapsıyordu ve Narbonne eyaletine kadar uzanıyordu."
"Languedoc'a vardığında, kontu buldu ve Paris antlaşmasına karşı yapılan şeyleri düzeltmesi için onu uyardı. Kont, hatıralarında kendisine verilen şeyleri düzelteceğine dair söz verdi. Hatıraları düzenlemek için, Castelnaudari'de, Pierre-Blanche (Petræ albæ) kilisesinde, konta karşı şikayetleri olanların belirli bir günde toplanmalarını emretti. Bunun hiçbir etkisi olmadığı görülür; ve ertesi yıl kralın otoritesine başvurmak zorunda kaldı. Oysa yasal yollardan ilerlemek istediği anlaşılmaktadır."

LXIII.

Conques Manastırı'na yönelik şiddet olayları ve Languedoc'un diğer meseleleri. — Ponthieu kontu kralın lütfuna nail oluyor.

Ekim ayında, Raimond, Albigois bölgesindeki Gaillac'ta, Gaillac'lı Saint-Michel başrahibi ile aralarında çıkan birçok anlaşmazlık konusunda uzlaştı; ve bu başrahibin Gaillac'ta sahip olduğu hakları tanımayı kabul etti. Aynı ayda ve aynı yerde, Montauban'lı Saint-Théodat başrahibi ile de anlaştı ve adalet haklarının dörtte birini ona bıraktı. Raimond'un kardeşi Bertrand bu son anlaşmaya tanıklık etti: Tarihin hakkında çok az şey söylediği bu Bertrand'ın, Dorne senyörü kısmî olarak Puy-Laurent senyörü olan Raimond de Dorne'un bir oğlu olması durumunda, bu yıl yapılan bir anlaşmayla evlenmesi gereken bir kızı vardı. Aynı anlaşmayla, bu Raimond, Puy-Laurent'te kendisine ait olan hakları ve diğer birçok yeri Toulouse kontuna devretti. Kont ayrıca, Fanum-Jovis olarak adlandırılan şatonun Toulouse piskoposu Foulque'a bağlılığını sundu. Ancak bu piskopos, eski senyörler ve Verfeil soyluları tarafından o kadar çok rahatsız edilmişti ki —ki bunlar belki de kont tarafından desteklenen daha üstün nitelikteki diğer kişiler tarafından da destekleniyordu— onlarla bir anlaşma yapmak zorunda kaldı.

Puy-Laurent'li Guillaume, o dönemde yaklaşık yüz yaşında olan, Verfeil'in eski başsenyörü olduktan sonra Toulouse'ta kötü bir at ve büyük bir yoksulluk içinde yaşamaya mahkûm edilen bir Isarn Névelet'yi (Nebulatum) gördüğünü söyler.

Bu dönemde Rouergue bölgesindeki Sainte-Foy de Conques Manastırı'nda büyük bir skandal meydana geldi. Comminges'li Bernard ve diğer bazı kişiler, kilisenin mihrabından Jean adında bir keşişi ve manastırın idarecisini zorla alıp götürdüler ve onu astılar (burada yerin tasvir edilmesi gerekir). Başrahip Vésien veya Vérien, bu konuda yazılı olarak şikâyetlerini, Bernard'ın ve suç ortaklarının vasalı olduğu Raimond'u haberdar etmek üzere iletti, böylece kont bu kutsal mekân ihlalinin cezalandırılması için yetkisini kullanabilecekti. Raimond, Bernard'ın mallarına el koydurdu; öyle ki o ve suç ortakları, Blanche adındaki kızı aracılığıyla, Conques başrahibine ve dindarlarına hem kendileri hem de suç ortakları adına, gerek Jean'ın ölümü gerekse bu manastıra verdikleri diğer zararlar için tam bir tazminat ödediler. Böylece başrahip hoşnut kaldı, ardından Raimond, Bernard'a daha önce el koyduğu toprakları geri verme emri verdi. Mektubu, pazar gününden önceki cumartesi gününe, yani görünüşe göre 24 Şubat 1232 tarihine denk gelmektedir.

Toulouse piskoposu Foulque, Noel günü öldü ve onun ölümüyle bir bakıma piskoposluk makamı yeniden hayat buldu. Çünkü 1205 yılında bu makama girdiğinde, simoni (dini makamları parayla satma) suçlamasıyla görevden alınan selefi tarafından bırakılan ve neredeyse tamamı alacaklılarına ipotek edilmiş olan sadece seksen sekiz sous bulabilmişti. Zaten Toulouse piskoposlarının gelirlerinin çok az olduğu dönemlerden beri bu böyleydi. Ancak Foulque, nizamname uyarınca laiklerin elindeki kilise vergilerini geri aldı; Paris antlaşmasında bu konuda açık bir madde bulunuyordu. Kiliseleri düzeltmek ve inanca yeni dönen halkları ziyaret etmek söz konusu olduğunda büyük bir azim gösterirdi. Bu piskopos çok ünlüdür ve onun hakkında ihtiyaç duyulduğunda daha fazla araştırma yapılabilir. Ertesi yılın 21 Mart'ında halefi Raimond seçildi.

Kral bu yıl, uzun süredir gözden düşmüş ve topraklarından sürülmüş olan Dammartinli Simon ile Ponthieu kontunun barışını onayladı. 1225 yılının Haziran veya Temmuz ayında, Kral Louis VIII'in, Simon'un eşi Marie de Ponthieu'ya,Simon'un eşine bırakmak zorunda olduğu mülkler konusunda verdiği haklardan beri,Simon'a hiçbir sığınma yeri verilmemesi şart koşulmuştu; nitekim o zaman yapılan belgelere göre bu şekilde hareket edilmişti. Sonunda yine de bu barışı bu yılın Mart ayında, Saint-Germain-en-Laye'de gerçekleştirdi ve bu amaçla, eşi tarafından 1225 yılında yapılan antlaşmayı onayladı; kendisi ve mirasçıları adına, kralın rızası olmadan hiçbir kalesini tahkim etmeyeceğine dair söz verdi; iki yıl boyunca en büyük iki kızını, kral ve kraliçenin rızası olmadan evlendirmeyeceğini ve krallığın ilan edilmiş bir düşmanıyla hiçbir şekilde ittifak kurmayacağını taahhüt etti. Soylulara ve şehir topluluklarına, eğer bu antlaşmaya karşı gelirse, kralın tarafını tutacaklarına dair yemin ettirdi ve Simon'un sadakatine kefil olacak ve eğer on bin mark gümüşü ödemekte kusur ederse bunu üstlenecek güvenceler verdi.
Bu kefiller Saint-Paul kontu Hugues de Chastillon, Poissi'li Robert, Hacqueville senyörü ve diğer bazı önemli kişiler ile Montenay'li Simon idi. Soylular ve krallığa karşı kontu destekleyeceklerine söz veren şehirler arasında Matthieu de Roye, Girard (Picquigny vidamesi), Eustache (Pont-de-Remi vicomtesi) ile Abbeville, Rue ve Nesle şehirleri sayılabilir. Simon o zaman, 1225 yılında eşine geri verilmiş olan topraklar için krala bağlılık yemini etti. Bu kontluk konusunda 1234 yılında yeniden bir mesele ortaya çıkacaktır. O, dört kız bırakarak 1239 yılında öldü; kızlarından en büyüğü evlendi, o yıl (1237) Kastilya kralı Ferdinand ile, diğerleri ise Châtellerault vikontuna, Eu kontuna ve Rouci kontuna gelin gitti.

LXIV.
Paris Üniversitesi yeniden kuruluyor.

Paris Üniversitesi'nde 1229 yılında başlayan düzensizlik ne bu yıl ne de bir sonraki yıl yatıştırılamamıştı. Kral ve piskoposlar, sadece hocaları, aleyhlerine verilen cezalarla geri dönmeye zorlamak için çalışıyorlardı. 1230 yılında, içlerinden ikisini papa nezdinde görevlendirdiler; bunlar Poitiers'li Geoffroi ve Auxerre'li Guillaume idi; her ikisi de papanın yanında o kadar gayretle çalıştılar ki, üniversitenin barışının onun tarafından sağlandığına inanılır, bu barış ise ilk olarak üniversitenin kendi içindeki bölünmeler yüzünden bozulmuştu, piskoposların bilgece davranarak bu bölünmeleri yatıştırmaları gerekirdi: “Dissensionem Gregorius potius provisionis moderamine quam judiciali sententia duxit, de fratrum suorum consilio, sopiendam.” Barışın 13 Nisan'dan önce yapıldığı ve hocalar ile öğrencilerin geri döndüğü anlaşılmaktadır; en azından bir daha geri dönmemek üzere yemin etmemiş olanlar. Papa, Saint Louis'nin onlara ayrıcalıklarını geri vermesini, kendilerine haksızlık etmiş olanları cezalandırmasını ve onlara verilen zararları derhal telafi etmesini uygun buldu. Saint Louis de onları gerçekten büyük bir lütufla kabul etti ve Paris burjuvaları tarafından öğrencilere verilen zararlar hemen düzeltildi. Ayrıca burjuvaların öğrencilerle barış ve güvenlik içinde yaşamalarını sağlamak için gerekli emirleri verdi. Onlara sadece bu amaçla yemin ettirildiği iddia edilir. Görünüşe göre

üniversitedekiler de bir miktar memnuniyet sağlamak zorunda kalmışlardı, çünkü onlar da hataya ortak olmuşlar ve düzensizliğe neden olan ilk adımları atmışlardı.
13 Nisan'da papa, üniversiteye, Paris'te zaten kurulmuş olan düzeni çeşitli konularda düzenlemek üzere bir bülten gönderdi. Bu bülten okunmalıdır. Paris'te kiliseye karşı yemin etmiş olan ve istedikleri gibi dönmelerine izin verilmeyen öğrencilerin geri dönmelerine izin verir; bu durum onlara tam bir memnuniyet sağlamamıştı. Ertesi gün, Saint Louis'ye yazarak, Philippe-Auguste'un onlara vermiş olduğu ayrıcalığı gözetmesini, evlerin kiralarının iki hoca ve üniversite tarafından seçilen iki burjuva tarafından vergilendirilmesi yönündeki emrini yerine getirmesini, böylece mülk sahiplerinin onlardan çok fazla kira talep etmesini engellemesini rica etti.
Aynı ayın 19. gününde, öğrencilerin öldürülmesi konusunda bilgi toplamak üzere iki şansölyeye komisyon verdi; bu cinayetin Saint-Marcel başrahibi ve aynı mahalledeki diğer bazı kişiler tarafından işlendiği söyleniyordu; ve suçlulara karşı harekete geçebilmek için doğruladıkları şeyleri kendisine bildirmelerini emretti. Ayın 25. gününde, aynı başrahiplere ve Paris piskoposuna, Saint Louis'nin kendi adamlarına emrettiği aynı şeyleri, Saint-Germain Manastırı'nda ayın 13. gününden itibaren yerine getirmelerini emretti. 9 Ocak 1263'te; Urban IV, Meaux piskoposuna, Saint Louis'nin Paris burjuvalarına, vasallarına ettirdiği yemini bildirdi; rapora göre, üniversite üyelerinden hiçbirine hiçbir zarar vermeyeceklerdi, bu durum Paris piskoposunu, Saint-Germain, Sainte-Geneviève başrahiplerini ve Saint-Marcel bölümünü, tebaaları hakkında aynı yemini etmeye mecbur bırakıyordu.
Papa Gregorius IX, 6 Mayıs'ta, kral ve kraliçeye hitaben, onları Paris'e geri göndererek, papa nezdinde üniversitenin yeniden kurulması için çok çalışmış olan Geoffroi de Poitiers ve Guillaume d'Auxerre'i tavsiye etti. Üniversite için bir övgüde bulunarak, krallığın onuru için Roma'da hiçbir şey yapılmadığını belirtti ve kral ile kraliçeden, bu iki doktor hakkındaki kötü düşünceleri reddetmelerini rica etti, ayrıca Jean Le Page adında bir diğerini de ekledi.
Aynı ayın 5. gününde, barışın iyiliği için, hiç kimsenin yeni bir sınava girmeye, ne de yeni lisanslar almaya zorlanmamasını, piskoposların izniyle Angers ve Orléans'da ders vermiş olanların, Paris şansölyesi tarafından usulüne göre incelendikten sonra ders vermeye devam etmelerini veya Paris şansölyesinin yerine getirdiği görevlerle ders vermelerini emretti. Aynı zamanda Sens konsili tarafından verilen cezaları veya üniversitenin sıkıntıları sırasında verilen diğer kararları da kaldırdı. Paris ve Sainte-Geneviève başrahibine, hocaların kendi aralarından birinin uzaklaştırılması durumunda, suçlular on beş gün içinde memnuniyet sağlamadıkça derslerini askıya alma izni verdi.
Üniversitenin bu sıkıntıları sırasında ve hocalar Paris dışında bulunurken, Jacobins'lerin (Dominikenler) üniversitede teoloji öğretme iznini aldıkları ve öğrenmek isteyen herkese bu kapıyı açtıkları görülür; piskopos ve Paris şansölyesi de buna rıza göstermişti, böylece Paris'te kalan az sayıdaki öğrencinin eğitimi aksamamış oldu; ve bu durumdan öyle bir fayda sağladılar ki, teolojide ikinci bir kürsü elde ettiler. Üniversite geri döndüğünde buna karşı çıktıysa da henüz tam olarak düzeltilemedi, bu durum ileride bahsetmek zorunda kalacağımız büyük sıkıntılara neden oldu. Büyük Albert, Paris'te ders veren ilk Jacobins'lerden biriydi.

LXV.

Saint Louis, İngiltere ve Bretanya kontu ile üç yıllık bir ateşkes yapıyor.

Kış savaşı kesintiye uğratmıştı ama İngiltere ve Bretanya savaşını bitirmemişti. Bu yüzden, İngiltere kralı Henri, henüz Fransa'dayken laiklerin kilise mensuplarına verdiği bir hakkı talep etmek üzere 26 Nisan'da Westminster'da bir meclis topladı. Richard, Canterbury başpiskoposu buna karşı çıktı, ancak bu durum pek az etki yarattı. Mayıs ayında, Büyük Bretanya'nın önemli bir senyörü olan Guidomar de Léon, Saint Louis'ye geldi ve Bretanya mirasçısı reşit olana ve bir yıl sonrasına kadar tüm feodlerini onun eline teslim etme sözü verdi. Kral ona, kendi adına, savaş durumunda yılda üç bin livre tournois ve ateşkes durumunda ise üç yüz elli livre vermeyi vadetti. Henri d'Avaugour da aynı ayda benzer bir bağlılık yemini etti. (Fark edilmesi gereken bir nokta, bunların çok önemli olduğudur.) Kaerclip şatosunun yıkılması için talepte bulundu; bu şatoyu Dreux'lü Dreux'nün ellerinden geri almayı vadetmişti, tıpkı savaş sırasında onu elinde tutmak için 1230 yılında söz verdiği gibi. Kral Dreux'den bu şatoyu geri aldı ve Haziran ayında bağlılık yemini eden Henri d'Avaugour'un ellerine teslim etti, Vincennes'de, ve istendiğinde onu derhal geri vermeyi vadetti, öyle ki bunu 1233 yılında yeniden vadetti. Bu şatoda her zaman Guerclein adında birinin bulunduğu görülür; ve bunun ünlü Bertrand du Guesclin'in soyundan gelen biri olduğuna inanıyorum. Guarpic şatosundan da bahsedilir; bu şato, 1209 yılında Henri d'Avaugour'dan alan Philippe-Auguste tarafından tahkim edilmişti. Eğer ihtiyaç duyulursa, Argentré'den bu toprakların Henri d'Avaugour tarafından istendiği mayıs ayındaki belgesine bakılabilir. Sanırım o da Bretanya'nın kendisine ait olduğunu iddia ediyordu. Aynı d'Avaugour'un mayıs ayındaki belgesinde de belirtilen bir bağlılık yemini özeti vardır ve bu belgenin 1230 yılına ait olduğu iddia edilir, ancak aylar belirtilmemiştir. Matthieu Paris, Saint Louis'nin o sırada hâlâ Vincennes'de olduğunu, haziran ayında büyük bir orduyla Bretanya'yı tamamen fethetmek üzere yola çıktığını; ancak Chester kontlarının ve Bretanya'nın diğer senyörlerinin, arkada kalan birliklerin yanında bir pusuda bekleyerek onların silahlarını, yiyeceklerini, makinelerini ve yetmiş atını ele geçirdiklerini söyler. Bu kayıp yüzünden ve Bretanya'yı fethetmenin kolay bir yolunu göremediği için, üç yıllık bir ateşkese rıza gösterdiğini ekler; bu ateşkes 14 Temmuz'da Bretanya ve Chester kontları tarafından İngilizler adına, Boulogne kontu ve Reims başpiskoposu tarafından ise Fransa adına imzalanmıştır; ve 1234 yılının Saint-Jean-Baptiste yortusuna kadar sürmesi kararlaştırılmıştır. Bizim elimizde bulunan bu ateşkes belgesi, sadece kral adına Fransa'nın bir kısmına bağlı olan Bretanya kontunun çıkarlarını gözetmektedir. O, sekiz yüz livre tournois yıllık rant karşılığında Oléron Adası'nı vb. teslim etmeyi kabul etmiştir ve bu para iki taç ve Bretanya'nın çıkarları için ödenecektir. Baud, kralın Oléron'u yürütme yetkisini konta devretmesi gerektiğini söyler; ve Pierre, iki şato ile Broce (veya de Brosse) kontu üzerine hak iddia etmiştir. Papa Gregorius IX, 25 Nisan'da iki krala yazarak, aralarında barışın veya ateşkesin sağlanması için Sens başpiskoposunu, Paris piskoposunu, Winchester piskoposunu (ki kendisi kutsal topraklardan yeni dönmüştü ve orada beş yıl boyunca bir yolculuk yapmıştı) görevlendirmişti. Temmuz ayından önce İngiltere'ye dönmedi. Bu mektuptan önce, Saint Louis, İsa'nın Göğe Yükselişi'nden (Pasques) sonraki üçüncü

pazar günü, yani 13 Nisan'da Paris'te barış meclisini toplamıştı ve İngilizlerin de bunu istemesi durumunda konunun orada çözüleceği anlaşılıyordu.
Dreux'lü Dreux'nün, Bretanya kontu ile barışın yapılması için çok çalıştığı iddia edilir; kardeşi ve kral ile birlikte. Bu Chester kontunun, adının soyadı olan de Travailler de olabileceği iddia edilir. Ateşkes 4 Temmuz'da Saint-Aubin şatosu yakınlarındaki ordugahta imzalanmıştır. Saint Louis adına, Paris'teki Saint-Martin-des-Champs başrahibi, şövalye Henri par Raoul ve senyör fils de Nicole tarafından jüri önünde onaylanmıştır. Henri'nin kardeşi Richard ve Hubert de Bourg, ağustos ayının son gününde, bu ateşkese sadık kalacaklarına dair yemin ettiler ve bunu sürdürmek için her şeyi yapacaklarını belirttiler. Krallığın bu ateşkese Richard ve Hubert'in yeminiyle dahil olduğu kabul edildi. Ayrıca, kont Pierre ve onun seçtiği sekiz baronun, krala karşı kontu destekleyeceklerine dair yemin etmeleri, şayet kont ateşkese karşı gelir ve kırk gün içinde memnuniyet sağlamazsa, kararlaştırıldı. Argentré, kontun ateşkes süresince kralın daha önce el koyduğu şatoların sahibi olarak kalacağını, ancak buraların gelirlerinin ödeneceğini ekler. Saint-Aubin şatosu, Boulogne kontunun ellerinde kalmalıydı; o, Simon de Dammartin ile Pierre arasında arabuluculuk yapmıştı, şayet Pierre sözünü tutmaz ve memnuniyet sağlanmazsa. Simon de Dammartin'in bu yıl yapılan bir belgesine göre, bu ateşkes süresince Fransa'da hiçbir noktaya müdahale etmeyeceğini, kralın rızası olmadan hiçbir sınır bölgesini geçmeyeceğini vadetti; ayrıca ne La Marche kontunun topraklarına, ne hiçbir güçlü yere ne de krallığın büyük bir şehrine girmeyecekti. La Marche ve Bretanya kontları arasında da bazı anlaşmazlıklar bulunuyordu.
Temmuz ayında, Chester kontu İngiltere'ye döndü ve Pierre de onunla birlikte gitti. Galler bölgesinde kral Henri'yi buldular ve Henri bu yıl bu bölgenin bir kısmını işgal etmişti. Orada çok iyi karşılandı. Pierre, Henri'ye, İskoçya kralının kız kardeşi olan İskender'in ikinci kız kardeşiyle evlenme niyetini açtı, Hubert de Bourg ise en büyüğüyle evlenmişti. Henri ekim ayında İngiltere'ye döndüğünde, Pierre'e beş bin mark gümüş verdi ve Pierre bununla birlikte Fransa'ya geri döndü. Bu para, Henri'nin 14 Eylül'deki bir mecliste, krallığının hem kilise hem de laik ileri gelenlerinden elde ettiği yıllık gelirin kırkta birini oluşturan yardımdan karşılanmıştı, bu meblağ Bretanya kontuna adanmıştı.
Bu yılın ve 1234 yılının bazı belgelerinde, La Marche kontunun, 1230 yılındaki antlaşmaları takiben, Pierre'e karşı kralın tarafını tuttuğu görülür. Ve yine de Argentré, onu Pierre ve İngilizlerin bir müttefiki olarak sunar. O, Brosse kontu adıyla bir meseleyi karıştırır ki bunu tanımıyorum. Pierre'in, Reims başpiskoposunun ellerindeki Saint-Aubin du Cormier şatosunu geri vermesi gerektiğini söyler, bu şato Rennes piskoposluğunda, Nantes'a altı fersah mesafede bulunan ünlü bir yerdir. Pierre l'avoit basti en 1223 ou 1225, et en avoit fait une place estimée imprenable.

LXVI.

Saint Louis ve Bretanya kontu arasında yapıldığı iddia edilen bir barış antlaşması hakkında.

Argentré, 1231 yılında Saint Louis ve Pierre arasında yapılmış olan bir barış antlaşmasından bahseder. M. du Puy'un el yazmalarından alınmış tam bir kopyası

elimdedir. Perche tarihçisi Bry, bunun bazı fragmanlarını Latince olarak aktarır ve bunun başka yerlerde de bulunabileceğini söyler. Bu antlaşmaya göre, Pierre, kralın talepleri ve iddiaları karşısında tüm haklarından feragat eder, ancak Belesme'nin kendisine ait olduğu ve krallığın soylularına sunduğu bağlılık yeminiyle, kendisi ve halefleri için, kralın bu hakları koruma sözü verdiği tüm hususlar hariç tutulmuştur; buraların kendisine ait olduğu açıkça belirtilmiştir ve onu, krallığın mahkemesi tarafından verilen kararlar hariç, Bretanya'nın mutlak hakimi olarak bırakmıştır.
M. du Tillet'nin bu belgeden hiç bahsetmediğini ve şarlarda yapılan envanterde de yer almadığını görüyorum; ve birinin bu yılın sadece üç yıllık bir ateşkes yılı olduğunu ve barışın 1234 yılında yapıldığını incelemesini isterdim. Tarihçiler gerçekten de bu yıl sadece üç yıllık bir ateşkes kaydederler. Ve barışın 1234 yılında yapıldığı tezi, bu belgenin 1234 yılına ait olduğunu göstermektedir, ancak tarih farklıdır. Bizim elimizde 1234 yılının antlaşması bulunmaktadır, bu antlaşma tamamen farklıdır; Angers'de değil, Paris'te yapılmıştır. Çeşitli belgelerin tarihleri ve zamanları hakkında bana tam bir fikir vermiyor gibi görünüyor. Pierre'in ve seleflerinin Fransa'ya bağlılık yemini etmediklerini haklı çıkarmak nasıl mümkün olabilir? Normandiya düklerine, Fransa vasallarına bağlılık yemini ettikleri ve Louis VIII ile Saint Louis'nin bu hakka sahip oldukları sabittir. Philippe-Auguste tarafından 1202 yılında Arthur d'Angleterre'e, Bretanya için verilen hakkı biliyoruz.
Pierre'in kendi belgesine göre, 1213 yılında Philippe-Auguste'ün hizmetine girmeyi vadettiği, hayatı boyunca ona hizmet edeceğini belirttiği ve kral ona karşı görevlerini yerine getirdiği sürece Bretonların bağlılık yeminlerini kabul etmeyeceğini beyan ettiği görülür; bu durum Bretanya'nın bir feod olduğunu açıkça kanıtlar. 20 Ocak 1230 tarihli belgede, Pierre Fransa'ya olan bağlılığından vazgeçtiğinde ve kendisine yapılan haksızlıklardan bahsettiğinde; Bretanya'yı bir feod olarak görmediğini değil, diğer feod sahiplerinin krala bağlı olabileceğini belirtir.
Saint Louis, haziran 1230'da Ancenis'te topladığı baronların kararıyla, eğer görevlerini yerine getirmezse onu Bretanya'nın haklarından mahrum etme hakkına sahipti ve bu durum meşru bir şekilde gerçekleşti. Bretanya baronlarının bağlılık yemini de bunu gösterir. Ve hatta hiç kimsenin Bretanya'da krala karşı bağlılık yemini etmediği yönündeki iddia, Fransa için onurlu bir durum değildir; çünkü bu durum ya bir gaspçıya ya da Pierre'e, onun bir zayıflık veya olağanüstü bir korkaklık içinde olduğuna ikna edeceği bir hak tanımış olurdu. Pierre sadece kontluğun naibiydi, mülk sahibi değildi ve bu yüzden Bretanya'yı, Saint Louis tarafından aranan bir adaletsizlik ve mutlak bir hükümsüzlük dışında, Fransa'ya tabi kılamazdı. Dans Bu antlaşmada, Simon de Ponthieu, bu dönemde Pierre'in mülk sahibi gibi davrandığı bu kontluktan bahseder, nitekim Simon de Ponthieu onu bu unvanla anar, ancak Simon de Dammartin adından başka bir unvan almaz. Onun öz kardeşleri ona başka bir unvan vermezler. Bu nitelendirme: Pierre de Dreux, autrement de Braine, bana doğal görünmüyor. O ve ailesinin diğer reisleri genellikle Braine ismiyle anılırlar, çünkü Robert I, Louis VI'nın oğlu, Braine mirasçısıyla evlenmiş ve buraları silah zoruyla ele geçirmişti; onlar Dreux ismini daha nadir kullanırlardı, ancak Dreux ve Braine'in birlikte anıldığı resmi bir belgeyi bilmiyorum. Fransızca kopyada, Robert, Pierre'in babası, kralın germen kardeşi, Jean'ın amcası, Saint Louis'nin kardeşi olarak

adlandırılır. Oysa Pierre, Jean'ın tarafını tuttuğu için Belesme üzerinde hak iddia edemezdi.

LXVII.

Saint Louis, Thibaud'nun Bretanya'lı Yolande ile evlenmesini engelliyor.

Saint-Aubin antlaşması nihayet Fransa'ya bir miktar huzur getirdi ve bu huzur 1234 yılına kadar sürdü. Bu barış süresince, Saint Louis, Chalis'e, Pontoise'a, Compiègne'e, Poissi'ye gitmişti, buralarda bulunmaktan özellikle hoşlanırdı çünkü oralarda vaftiz edilmişti; ve Paris civarındaki diğer yerlere gitti. Onun Rouen ve Saint-Omer'de de bulunduğunu göreceğiz. O, gittiği her yerde büyük sadakalar verir, fakirleri doyurur ve hâlâ naip olan annesine hiçbir itirazda bulunmadan itaat ederdi.
1234 yılının Mart ayında, Saint-Augustin düzeninden Épernay başrahibi, manastırını kendi bölümünün ellerine bıraktı; ve aynı zamanda Reims başpiskoposuna ve bu manastırın hamisi olan Champagne kontu Thibaud'ya yazarak, seçim hakkının Épernay piskoposluğuna devredilmemesi için bir başrahip seçmelerine izin verilmesini rica etti. Bu yılın 11 Temmuz'unda, Champagne kontesi Agnès de Beaujeu öldü; kocası kont Thibaud'yu ve Blanche adında tek bir kız bırakmıştı, bu kız daha sonra Pierre'in oğlu, Bretanya kontu Jean de Dreux ile evlendi. Agnès, Clervaux'da, Sibille'in anne tarafından büyükannesi olan Flandre kontu Philippe'in şapelinde gömüldü.

LXVII.

Saint Louis, Thibaud'nun Bretanya'lı Yolande ile evlenmesini engelliyor.

Saint-Aubin antlaşması nihayet Fransa'ya bir miktar huzur getirdi ve Fransa bundan 1234 yılına kadar yararlandı. Bu barış süresince, Saint Louis; Châlis'e, Pontoise'a, Compiègne'e ve vaftiz edildiği yer olduğu için özellikle bulunmaktan hoşlandığı Poissy'ye gitmişti; ayrıca Paris civarındaki diğer yerleri de ziyaret etti. Onun bu yıl içinde Rouen ve Saint-Omer'de de bulunduğunu göreceğiz. Gittiği her yerde büyük sadalar verir, fakirleri doyurur ve hâlâ naip olan annesine hiçbir itirazda bulunmadan, tamamen itaat ederdi.
1234 yılının Mart ayında, Saint-Augustin düzeninden Épernay başrahibi, manastırını kendi bölümünün ellerine bıraktı; ve aynı zamanda, Épernay'nin bağlı bulunduğu piskoposluk bölgesinin başındaki Reims başpiskoposuna ve bu manastırın hamisi olan Champagne kontu Thibaud'ya yazarak, dini topluluğa bir başrahip seçme izni vermelerini rica etti; böylece seçim hakkının başpiskoposluğa devredilmesinin önüne geçmek istiyordu. Bu yılın 11 Temmuz'unda, Champagne kontesi Agnès de Beaujeu öldü; geride kocası kont Thibaud'yu ve Blanche adında tek bir kız bıraktı; bu kız daha sonra Pierre'in oğlu, Bretanya kontu Jean de Dreux ile evlendi. Agnès, Sibille'in anne tarafından amcası olan Flandre kontu Philippe'in Clairvaux'daki şapeline gömüldü.
Thibaud'nun, Bourbon'lu Archambaud'nun kızı Marguerite ile 1232 yılının Mart ayından itibaren yeniden evlendiği kaydedilir. Ve nitekim bu evlilik sözleşmesinin tarihi 1231 yılının Mart ayına denk gelse de bunun ancak 1233 yılında gerçekleşmiş olabileceği düşünülmektedir. Thibaud'nun bu evliliği, onun aslında Bretanya kontu Pierre'in kızı Yolande ile evlenmesini istemiş olan bazı baronları gücendirdi. Çünkü

Joinville, bu tasarının tam da o sırada ortaya çıktığını ve bunun Pierre ile hâlâ ittifak halinde olan Fransa baronlarından birçoğunun Champagne'a gelmesiyle olduğunu söyler; bu durum Thibaud'nun krala karşı ona verdiği destekle kendisini boyun eğmek zorunda bırakmasından dolayı onlara çok yakışıksız gelmişti, öyle ki baronlar başlangıçta, 1230 yılının Eylül ayında onunla yapılan barışa rağmen, Champagne'ın kendisine ait olduğunu iddia eden Kıbrıs kraliçesi Alix veya Alipde'yi getirmeyi düşünmüşlerdi; ancak bunun kendi başarılarına pek hizmet etmediğini görünce, iki kont arasında barışı sağlamaya giriştiler ve bu amaçla Thibaud ile Yolande arasındaki evliliği önerdiler. Thibaud buna razı oldu; ve konu kararlaştırılıp durduruldu. Gerisi Joinville'de şu sözlere kadar görülebilir: "qui tantost arriva à icex." Joinville'in bahsettiği Valserre (Val Secré) şehrini tanımıyorum. Prémontré düzenine ait, Château-Thierry'ye bir fersah mesafede bulunan Valsecret Manastırı vardır; Geoffroy de la Chapelle 1240 yılında Fransa'nın başekmekçisi idi. Kıbrıs kraliçesine gelince, kendisi Filistin prensi ve Champagne kontu Henri'nin kızı ve Philippe'in büyük kız kardeşiydi; yukarıda bahsettiğimiz Érard de Brienne'in eşinin kız kardeşiydi.

Saint Louis, Thibaud ile Yolande arasındaki evliliği engellemek için görünüşe göre papaya başvurdu, çünkü onlar akrabaydılar ve biri Troyes'lu Erard için, diğeri ise Gros için le Gros unvanına sahipti. Nitekim Bourbon'lu Simon'a emir verdiği, 24 Nisan 1232 tarihli Papa IX. Gregorius'un bir bültenini buluyoruz; bu bültende, Champagne ve Bretanya kontlarının ensest bir evlilik akdetmek istemeleri durumunda, aralarındaki ittifakı durdurmasını emrediyordu, çünkü onlar izin verilmeyen bir dereceye kadar akrabaydılar. Onlara bizzat kendisi de bu konuda yazmıştı.

LXVIII.

Champagne kontu Thibaud, Bourbon'lu Marguerite ile evleniyor; Châtillon ve Dormans komünlerini kuruyor.

Thibaud, Sézanne, Bourbonne, Nogent-sur-Seine, Pont-sur-Seine, Méri-sur-Seine, Épernay, Vertus vb. yerler üzerinde Bourbon'lu Marguerite'in çeyizini atadı; tüm bunlar yaklaşık dört bin parisis livresi yıllık rant sağlıyordu. Archambaud, kızını evlendirirken ona otuz altı bin parisis livresi verdi ve bu paranın, kont hayatta kaldığı sürece, kendisi veya çocukları yaşasa da tamamen kontun mülkiyetinde kalması gerekiyordu. Ancak vefat etmesi veya boşanması durumunda, kont Archambaud'nun dokuz yıl boyunca tüm bu topraklardan, yılda yedi bin livre hariç olmak üzere, elde edilecek gelirden yararlanmasına izin vermekle yükümlüydü, öyle ki bundan en az yirmi bin parisis livresi çıkarılabilirdi. Buradan Champagne kontluğunun yıllık gelirinin yirmi yedi bin parisis livresi civarında olduğu anlaşılır, buna Marguerite'e atanan dört bin parisis livrelik çeyiz de eklenmelidir.

Thibaud, belirli bir ödemede kusur etmesi durumunda, Sens'da rehin tutulmayı ve oradan hiçbir şekilde ayrılmamayı taahhüt etti; ve bu sözleşmenin maddelerine karşı gelirse Langres ve Troyes piskoposları tarafından aforoz edilmeyi kabul etti. Tüm bu hususları, 1232 yılının Mart ayına ait, zamanın usulüne göre, yani 1233 yılına denk gelen bir Langres piskoposu Robert belgesinden öğreniyoruz ve bizim hesabımıza

göre 1233 olamaz, çünkü Robert'in halefi Hugues 1232 yılında ölmüştü. İşte bu yüzden, kronolojiyi altüst edenler arasında Thibaud ile Marguerite arasındaki evliliği 1232 yılının Mart ayına yerleştirenlerin yanılmadığını bilmiyorum.
Az önce papanın 24 Nisan 1232'de, Thibaud'nun Bretanya'lı Yolande ile evlenmek istediğini düşündüğünü gördük; ve Yolande'a nişanlı olan prens, 1227 yılında Yolande ile nişanlanan, ancak 1232 yılından önce ölmüş olan kişiydi. Bu durum yine de tamamen kesin değildir, çünkü Bretanya'nın isyanı evlilik sözleşmesini bozmuş olabilirdi. 1232 yılının, Saint-Mathieu yortusundan sonraki çarşamba gününe denk gelen resmi bir belgesini görebiliyoruz; bu belgeyle Dampierre'li Gui, Bourbon'lu Archambaud için Thibaud'ya karşı altı bin parisis livresi güvence veriyordu, öyle ki Archambaud bu konta yirmi kaıı bin parisis livresi ödemiş bulunuyordu. Her halükarda otuz altı bin livre okunması gerektiği açıktır ve bu paranın ödenmesi Gui de Dampierre'in Marguerite'in amcası olmasıyla bağlantılıdır. Ancak Langres piskoposu Robert tarafından bu sözleşmelerde verilen diğer belgeler arasında bunun 2 Mart 1233 tarihine ait olup olmadığını da bilmiyorum, bu da tamamen Langres piskoposu Robert'in belgesinin tarihine denk gelmektedir.
Zamanın usulüne göre Bretanya kontunun kızı Yolande'ı Champagne kontu ile evlendirmek istediği dönemden beri, Saint Louis, ateşkes elinde olduğu için Bretanya kontunu kızını kendi ellerine emanet etmeye zorlamadı. 1234 yılının başında Saint Louis'nin galip gelmek üzere Couci senyörünü Montfort kontuna gönderdiğini görüyoruz. Albéric, Thibaud'nun soylularına kıyasla şehirlerin ve köylülerin komünlerini daha çok desteklediğini belirtir, çünkü komünlerde kendi soylularına göre daha fazla güven buluyordu. Bu yıl Châtillon-sur-Marne ve Dormans şehirlerine komün hakkı verdi, buralarda genellikle haraç toplama hakkına sahipti, bunun karşılığında belirli bir vergi ödemek kaydıyla buraları haraçtan muaf tuttu. Elimizde bunun ağustos ayına ait Fransızca belgesi bulunmaktadır.

LXIX.
Maurice, Rouen başpiskoposu yapılıyor, vb.

Mecdelli Meryem Yortusu'ndan önceki pazar günü, yani 20 Temmuz'da, Maurice, 25 Eylül 1229'da ölen Thibaud d'Amiens'in yerine Rouen başpiskoposluk makamına getirildi. Thibaud'nun ölümünden sonra Rouen katedral heyetinin büyük çoğunluğu, Thomas de Fréauville adında bir din adamını seçmişti; ancak diğer kanonlar buna kesin olarak karşı çıktılar ve bu çekişme bir yıldan fazla sürdü. Bu süre zarfında kral, her kanonun payından altı denier düşerek başpiskoposluğun gelir hakkından yararlanıyordu; katedral heyeti bunu krala karşı gelecekte bir hak doğurmaması şartıyla 1230 tarihli bir belgeyle kabul etmişti. Anlaşmazlık, o dönemin usulüne uygun olarak papaya taşındı ve mesele o zamandan beri onun nezdinde çözülmeyi bekliyordu.
Asıl itirazın Thomas'ın şahsına değil, onun daha önce birkaç papazlık makamını elinde bulundurmasına yönelik olduğu iddia ediliyordu. Papa, Seulis piskoposunu, başdiyakoz ve şarkıcı ile birlikte bu konuyu araştırmak üzere görevlendirdi; eğer iddialar doğru çıkarsa seçimi iptal edecekti. Komisyon üyeleri Thomas'ın aleyhinde karar verdiler ve onun yerine, o sırada Le Mans piskoposu olan Maurice'i atadılar. Bu

karara karşı papaya yeniden itiraz edildiği eklenmektedir. Sonunda mayıs ayında Thomas, papanın ve katedral heyeti temsilcilerinin huzurunda seçim hakkından feragat etti; bunun üzerine papa makamı, seçimi onaylayıp Maurice'e verdi. Thomas ardından Bayeux piskoposu seçildi; Maurice ise seçimini onaylatarak 28 Mart 1232 Pazar günü, kraldan hükümdarlık haklarının iadesini talep ettikten sonra, Rouen Notre-Dame Katedrali'nde takdis edildi; Paskalya 1232'de hükümdarlık hakları tamamen devredildi.

Eski yazarlar Maurice hakkında şöyle der:

Justus, devotus, parcus sibi, largus egenis,
In Domino totus, nunquam vixit sine pœnis
Quas salvaretur.
(Adildi, dindardı, kendine cimri, fakire cömertti,
Tamamen Rabbe adanmıştı, kurtuluşa ermek için
Çile çekmediği tek bir günü bile geçmedi.)

Thomas de Cantimpré onun hakkında daha geniş ve çok daha övgü dolu bahseder. Troyes başdiyakozu iken nasıl davrandığını, ardından nasıl Le Mans piskoposu olduğunu anlatır; başka bir yerde ise onun fakirliğe ve fakirlere olan sevgisinden söz eder. Bu bölümün en zor kelimeleri 13. sayfadaki notlarda açıklanmıştır. Ancak ben scortocium kelimesi yerine, Fransızca surcot (üstlük/cübbe) kelimesinden gelen ve diğer giysilerin üzerine giyilen, aslen bir savaş zırhı olan giysiyi ifade eden scorcocium kelimesini tercih ederim. Pennas ise kürk veya astardır.

Herman Schédel adında birinin Nuremberg Kroniği'nde, ona sadece büyük faziletler değil, aynı zamanda mucizeler yaratma gücü de atfettiği kaydedilmiştir. 1219 yılında Le Mans piskoposu olarak takdis edilmişti, İsa'nın Göğe Yükselişi yortusunun sekizinci gününde, 19 Mayıs'ta; ve bu kiliseyi on üç yıldan fazla yönetti. 1229 yılında orada çeşitli düzenlemeler yaptı ve katedral heyeti de kendi döneminin usulüne uydu. Saint Louis ile Rouen'de yaşadığı anlaşmazlıkları 1234 yılının Ocak ayında göreceğiz. 1234 yılının mayıs ayında öldü. Le Mans'dan ayrıldıktan sonra yerine Geoffroy de Laval geçti, piskopos seçildi ve Tours başpiskoposu Juhel de Mayenne tarafından onaylandı; ardından Juhel ve Geoffroy, Paskalya 1232'den önce krala yazarak hükümdarlık haklarının iadesini talep ettiler.

Ağustos ayının on birinci günü yıldırım Clairvaux Manastırı'nın bir çiftliğine düştü ve iddia edildiğine göre yedi bin livreden fazla değerdeki tahılı yaktı. Aynı yıl içinde bu kadar büyük bir birikim yapılabileceğine inanmıyorum.

Aynı ayda, Matthieu de Marli, Port-Royal'de bazı evler inşa ettirdiğini ve manastırın ormanından elde edilen odunlarla bir bağ diktiğini kabul etti. Tüm bunları manastıra bağışladı ve mirasçılarının buralarda hiçbir hak iddia edemeyeceğini beyan etti. Paris piskoposu Guillaume da 1234 yılının şubat ayına ait bir belgeyle bunu onayladı; bu belgeden söz konusu senyörün Port-Royal'de inşa ettirdiği bu evlerde bizzat ikamet ettiği anlaşılmaktadır.

LXX.

Bernardins Tarikatı artık kadın manastırı istemiyor. — Saint Louis Artois ve Normandiya'yı ziyaret ediyor; Saint-Denys'yi yeniden inşa ettiriyor, vb.

Bu dönemde Troyes yakınlarında, Troyes katedral heyetinin arazisinde, onların rızası olmadan Saint-Omer'de kurulan ve katedral heyetinin başlangıçta onaylamayı reddettiği, Notre-Dame des Prez veya du Pré adında bir Bernardines (Sarnıç) rahibe manastırı kuruldu. Sonunda, bu manastırın tamamen piskoposun ve katedral heyetinin yetkisi altında kalması şartıyla rıza gösterdiler. Troyes piskoposu Robert, 1231 yılının Ağustos ayında bunu onayladı. Bu anlaşma, sarnıç keşişlerinin 1228 tarihli genel kurul nizamnamesine uygundur; o kurulda gelecekte hiçbir kadın manastırının tarikatın çatısı altına alınmaması, tarikatın bunlarla hiçbir şekilde ilişkilendirilmemesi ve başka bir şey talep edenlerin ağır cezalara çarptırılması kararlaştırılmıştı.
1230 yılının katedral heyeti, bu nizamnamenin papa tarafından onaylanması için çalışılmasını emretmişti. Yine de piskopos Robert'in halefi Nicolas, Notre-Dame des Prez için yapılan bu anlaşmayı sürdürmek ve onun Sarnıç Tarikatı'na dahil edilmesini engellemek istedi. Sarnıç başrahibi bu dahil etme işlemi için o kadar ısrar etti ki, Nicolas ve katedral heyeti bazı kısıtlamalarla buna razı oldular. Ardından Sarnıç başrahibi Guillaume, 1236 yılının Ocak ayında üç başrahibe bu manastıra gitme emri verdi, Clervaux ve d'y d'établir une abbesse. 1234 yılının Haziran ayında, bu rahibeler Piskopos Nicolas'nın huzurunda, Saint-Maurice'li Hugues'ün kızı, kurucuları veya eşi ihtiyaç durumuna düşerse, mülkleriyle onlara yardım edeceklerine dair söz verdiler.
Saint Louis ve Saint-Omer piskoposluğu altındaki Auchy başrahibi arasında yapılan bir takasla, Saint Louis eylül ayında Saint-Omer'de bulundu. Bu yıl Saint-Bertin Manastırı'nı annesi ve saray ileri gelenleriyle birlikte ziyaret ettiği kesindir. Orada, Jacques başrahibi tarafından, Saint-Omer yakınlarındaki Arques sakinlerine, başrahibin şahsına hakaret eden vasallarına karşı verilen son derece ağır bir cezayı onayladı. Bu kararın, Thérouanne piskoposu tarafından tüm usullere uygun olarak verildiği, Saint-Omer sakinlerinin büyük baskılarına rağmen piskoposun başrahibin haklarını korumaya çalıştığı ve başrahibe bağlı soyluları kolladığı anlaşılmaktadır. Hesdin kontluğunda başrahibe altmış ölçü toprak verdi, buralar daha önce kral olmasından önce Hesdin parkında hapsettirdiği bu başrahibin babasına ait olan diğer toprakların yerine verilmişti.
Saint Louis ekim ayında Rouen'de bulundu; burada Guillaume de Malvoisine, ormandaki avlanma ve kullanım haklarını krala devretti, bunun karşılığında kral ona bazı ödüller verdi. Onun nisan ayında da orada işlem yaptığını görüyoruz; Ekim ayında ise Bretanya kontu ile işlem yaptı: Narbonne başpiskoposu Pierre ile birlikte, diğer maddelerin yanı sıra, babası ve kendisi için bir anma töreni kurulması amacıyla aynı mecliste görüştü, super hæresibus et fuidimentis.
25 Ekim'de, Fransa Cordeliers Tarikatı hamisi Gregorius, Saint-Denys keşişlerine, Cordeliers'lerin saraylarında kalmalarına izin vermelerinin tamamen kendi cömertliklerinden kaynaklandığını belirten bir belge verdi. Paris piskoposu, Saint-Denys yakınlarındaki Saint-Pierre kilisesinin arkasındaki bir evde kalmalarına ve orada bir şapel açmalarına izin vermişti; çünkü Cordeliers'ler dini hizmetleri durdurmak ve hatta evlerini terk etmek zorunda kalmışlardı, Saint-Denys'deki diğer dini tarikatların liderleri yüzünden.

Saint-Denys başrahibi Odon de Clément, bu yıl manastır kilisesini kralın, kraliçenin ve diğer birçok kişinin yardımıyla temelden yeniden inşa etmeye girişti. Bu kilisenin İsa Mesih tarafından bizzat kutsandığına dair bir inanç olduğundan, kiliseyi yeniden inşa etmeye girişmek büyük bir cesaret işi olarak görülüyordu; ancak krala danıştıktan sonra kral ona bu korkuyu bir kenara bırakmasını tavsiye etti ve kilisenin durdurulmamasını söyledi. Bugün gördüğümüz binanın Suger'nin dördüncü kez inşa ettirdiği kilise olduğunu varsaymak yanıltıcı olur. Çünkü bugün gördüğümüz bu bina Suger'nin değil, Saint Louis'nin ikinci yolculuğu sırasında hâlâ yapımı devam eden ve nihayet 1281 yılında tamamlanan yeni binadır. Jean Marse'ın babası hakkında 136. sayfaya bakılmalıdır.

LXXI.

Château-Gontier Konsili. — Montfort kontu Amauri, Leicester kontluğunu kardeşi Simon'a devrediyor.

Tours eyaletinin piskoposları bu yıl Anjou'daki Château-Gontier'de bir konsil topladılar; bu konsilde birkaç kanun çıkarıldı, buralar okunmalıdır. Tours başpiskoposu Juhel de Mayenne o sırada hayatta idi ve daha sonra Reims başpiskoposu oldu. Papa Gregorius IX bu yıl Reims başpiskoposu Henri'ye ve onun piskoposlarına yazarak, din adamlarının bozulan ahlakını düzeltmelerini istedi. Ayrıca Nivernois'daki Loire nehri üzerinde bulunan La Charité şehrini istila eden heretikleri cezalandırmaları için Bourges and Auxerre piskoposlarına da yazdı.

O dönemin Guillaume Pélisson adındaki bir yazarı, 1231 yılında Pierre Cellani ve bir diğer kardeş Guillaume'un Cahors'da heretiklere karşı bir engizisyon yürüttüklerini, daha önce ölmüş olan bazılarının mahkûm edildiğini, cesetlerinin sokaklarda sürüklendiğini ve yakıldığını aktarır. Bu iki engizisyoncu, 1233 yılında Toulouse'ta engizisyonu başlatmak üzere gönderilen iki Jacobins (Dominiken) keşişidir.

Fongalland'lı Godefroy veya Geoffroy'un bu yıl Cambray şehrini ve halkını piskoposa boyun eğmeye zorladığı görülür; yani piskoposun tebaası, kendilerinden önceki seleflerinin yapmadığı şekilde ona hizmet etmek zorunda kaldılar. Chalon-sur-Saône piskoposu Durand bu yıl öldü. Katedral heyeti onun yerine, Lyon metropoliti tarafından onaylandıktan sonra krala yazarak hükümdarlık haklarının iadesini talep eden Guillaume de la Tour'u 25 Mart'ta seçti.

Eure üzerindeki La Croix-Saint-Leufroy Manastırı boşalınca, oraya bir başrahip atama hakkı Evreux piskoposuna devredildi; piskopos Latran konsili nizamnamesine uygun olarak bir başrahip atadı ve manastır bu seçimi kabul ederek 1231 yılında papaya yazdı, papa da ondan sadakat yemini aldı. Rouen Sainte-Catherine Manastırı da 1234 yılında krala yazarak yeni bir başrahip seçme izni talep etti. Çünkü piskoposlar, başrahipler ve bazen de başrahibeler, kralın izni olmadan bu seçimleri gerçekleştiremezlerdi.

Fransızlar ve İngilizler arasındaki ilişkiler o kadar iç içe geçmişti ki, özellikle İngilizler Normandiya'yı hâlâ ellerinde tuttukları dönemde, bu iki millet arasında sürekli savaşlar yaşanmasına rağmen, evlilikler yoluyla aralarında özel ittifaklar kurulmasından geri durmuyorlardı. Albigois'lara karşı savaşan Montfort kontu Simon'un, İngiltere'deki Leicester kontunun kızı olan Amicie ile evliliği bu kabildendir;

bu evlilik yoluyla İngiltere başkomutanlığı unvanı bu aileye bağlanmıştı. İşte bu yüzden büyük Simon'un oğlu olan ve Amicie'nin büyük oğlu olan Simon'un, genellikle Montfort ve Leicester kontu olarak adlandırıldığını görüyoruz.
Oğlu Amauri, İngiltere kralı III. Henri ona bu hakkı vermek istemediği için Leicester kontluğundan yararlanamadı, çünkü kendisi Fransa'nın mülklerine sahipti. Bu durum onu, bu yıl, bu kontluğu İngiltere'deki mal varlığı olan kardeşi Simon'a devretmeye mecbur bıraktı; babaları Simon'un bu krallıkta sahip olduğu hakları koruyacağını umuyordu, çünkü kendisi Fransa'da hiçbir mülke sahip değildi. İngiltere kralına yazarak bu mülklerin kardeşine devredilmesini rica etti. (Bu konudaki belgeler incelenebilir, buralar çok yararlıdır.) Simon sadece bu yolla Leicester kontu ve İngiltere başkomutanlığı unvanını elde etmekle kalmadı, aynı zamanda Henri'nin kız kardeşi ve krallıkta çok güçlü olan Éléonore ile evlendi; ancak ne yazık ki daha sonra Henri'ye ve tüm kraliyet ailesine karşı savaşa girişti ve kendisi ile en büyük oğlu Édouard'ın hayatına mal olan o savaştan sonra krallığın mutlak hakimi haline geldi. Simon'un, Kraliçe Blanche'ın kendisinden hoşnut olmaması yüzünden Fransa'yı terk etmek zorunda kaldığı yazılır. Saint Louis'ye karşı da bazı girişimlerde bulunmuştu. Albéric sadece onun 1237 yılında İngiltere'de mülk sahibi olduğunu ve Henri'ye sadakat yemini ettiğini belirtir.
Ancak Henri'nin ona bu kontluğun yatırımını (mülkiyetini) 2 Şubat 1239'da verdiği kesindir; nitekim Amauri tarafından kardeşi Simon lehine yapılan bu yeni feragat sözleşmesi, Westminster'da 11 Nisan 1239 Pazartesi günü gerçekleştirilmiştir. Yine de 1236 yılının başından itibaren Leicester kontu unvanını taşıdığı görülür. Matthieu Paris bu unvanı Simon'a aynı yıl içinde, 1237'de verir; o yıl Simon, kralın en önemli bakanlarından biri olmuştu. 1238 yılında ise kralın kız kardeşi Éléonore ile evlendiğinde ona aynı unvanı verir. Buradan anlaşıldığı üzere, kral bu unvanı ancak daha sonra resmi bir törenle onaylamıştı, her ne kadar daha önceden beri bundan yararlanıyor olsa da; çünkü aralarında hiçbir anlaşmazlık olmadığı görülür. Albéric onun 1237 yılında İngiltere'de gelirleri olduğunu ve Henri'ye sadakat yemini ettiğini söyler.

LXXII.

Miladi 1232 Yılı. Paskalya 11 Nisan. D. C.

Toulouse kontu Venaissin'i geri istiyor. — Raimond, Toulouse piskoposu yapılıyor.

Tarihçi, Toulouse kontu Raimond'un inanç uğruna ve heretiklere karşı bazen büyük bir azim gösterdiğini, bazen ise tam tersine, gevşeklik ve ihmalkârlık sergilediğini; habens quandoque latera aquilonis circa se, Puy-Laurent'li Guillaume'un dediği gibi, onun çevresindeki kötü danışmanları işaret etmek istediğini kaydeder.
Papanın bu yılın 18 Şubatında yazdığı bir mektup veya talepte, papaya karşı olan saygısında sarsılmaz bir kararlılık göstermeyi vadettiği kesindir; ancak topraklarındaki bazı din adamlarının, onun bu kararlılıktan geri dönmesini sağlamak için çok çalıştıklarını itiraf ediyordu. Kendi topraklarındaki bazı piskoposların, onun zayıflığını ve kararsızlığını görerek, aleyhinde aforoz kararları çıkarmakta çok aceleci davrandıklarından şikâyet ediyordu. Papa, ona karşı daha hoşgörülü davranılması

gerektiğini düşündü, onu henüz taze bir bitki gibi ele almak ve inancını yavaş yavaş güçlendirmek istiyordu. Bu yüzden Tournai piskoposuna 18 Şubat'ta yazarak, Languedoc piskoposlarının kontun onuruna halel getirecek hiçbir şey yapmamalarını sağlamasını emretti. Ayrıca 12 Mart'ta aynı piskoposa yazarak, kontun kilisenin haklarını koruma konusundaki haklarını gözetmesini istedi. Bu mektup çok güzeldir. Raimond, Paris antlaşmasıyla Rhône nehrinin ötesinde kalan ve Provence markalığı olarak adlandırılan toprakları papaya tamamen ve kalıcı olarak devretmiş olmasına rağmen, bu toprakların kendisine vaat edildiğine inanmakta direniyordu; gizli bir anlaşma uyarınca, d'y lui faire sçavoir. Nitekim Béziers'de bir konsil toplandı; ancak bu konsilin bir yıl sonra toplandığı anlaşılmaktadır. Papa, Raimond'a Rhône'un ötesindeki topraklarını iade etti.
1231 yılında ölümünü gördüğümüz Toulouse piskoposu Foulque'un ardından, Noel günü, tüm Toulouse katedral heyeti oybirliğiyle, onun yerine Provence Jacobins'leri (Dominiken) önceli olan Raimond'u seçti. Kendisine Languedoc'un Miromont unvanı verilmişti; doğduğu yer olan ve soylu bir aileye ait olan Falgario şatosunun yakınlarındaki bir yerden dolayı bu ismi almıştı. İşleri yürütmekte son derece yetenekli olduğu ve uzlaştırmak istediği kişilerle çok iyi geçindiği görülür. Onun epitaphı onu viris facundum, magnum sensuque profundum olarak nitelendirir. 19 Ekim 1270'e kadar piskoposluk yaptı. Selefi gibi, onun hakkında da kiliseyi yönetme yeteneği olduğu konuşulmuştu.
Seçim kararı kendisine sunulan elçi, bunu derhal onayladıktan sonra, büyük perhizin dördüncü pazar günü, 21 Mart'ta takdis edildi ve takip eden pazar günü, yani Meryem Ana'ya Müjde Yortusu olan 28 Mart'ta şehre giriş yaptı. Heretikleri cezalandırmak ve inancı korumak için büyük bir azim gösterdi. Konta her konuda elinden gelen yardımı yaptı, bazen sertlik, bazen ise yumuşaklık kullanarak; ta ki daha sonra göreceğimiz gibi şehirden sürülene kadar.
26 Mayıs 1233'te papa, Toulouse kontuna mektup yazarak Narbonne başpiskoposuna yardım etmesini emretti; başpiskopos heretikler tarafından yağmalanmış ve esir alınmıştı, ancak sonunda serbest bırakılarak tüm mülkleri iade edilmişti. Bu yıl başpiskoposun bir vikont tarafından sıkıştırıldığı görülür. Başpiskopos bu yıl vikonttan kendisine bağlılık sunmasını talep etmişti, Marguerite de Marli, sœur de Bouchard et de Matthieu de Marli, bu vikont daha sonra evlenmişti ve bu evlilikten Amicie veya Alix adında bir kızı olmuştu, bu kız Port-Royal'de rahibe olmuştu; bir diğer kız ise, vikontun eşinin ölümünden sonra, ocak ayında manastıra büyük bağışlarda bulunmuştu. Bu işlem, ocak ayında, tıpkı zaten rahibe olarak kabul edilmiş iki kızı gibi, Port-Royal Karteryası'nda kayıtlıdır.
Papa bu yıl Benedictine Tarikatı'nın reformu için çok çalıştı. Allemand (Almanya) manastırlarını ziyaret etmek üzere, o sırada Filistin'de, yani 1228 veya 1229 yılında bulunan Conrad de Favers'i görevlendirdi; papa ziyaretçilere bu manastırlardaki reformları tamamlama yetkisi verdi. Bu yazar, bu ziyaretlerin manastırlarda ve rahipler arasında büyük huzursuzluklara neden olduğunu belirtir. İşte bu yüzden Saint-Gall başrahibinin bu şikâyetlerden muaf tutulmasını, sarayda bulunan büyüklerin baskılarından kurtarılmasını istedi.

Bu yıl papa, Canterbury eyaleti piskoposlarına yazarak, tüm dünyadaki piskoposların kendi yetki alanlarındaki dindar ve yetenekli kişileri ziyaret etmelerini veya bizzat ziyaret edilmelerini; dini, manastırları, kanonları ve laik din adamlarını reforme etmelerini ve gerekli gördükleri düzeltmeleri yapmalarını emretti. Kendileri için özel bir yetki atfetmek isteyenler için, papanın bir nizamnamesi uyarınca, her piskoposun kendi manastırlarını ne şekilde denetleyeceğini belirten kurallar koydu; papa bunu Fransa piskoposlarına 1225 yılındaki Bourges Konsili'nde kabul ettirmişti.
Matthieu Paris ve d'Andres Kroniği yazarı, her ikisi de eski Benedictine keşişleridir, bu ziyaretler hakkında büyük bir küçümseme ve kırgınlıkla bahsederler; bu durumun rahipleri çok üzdüğünü ve onları diğer ziyaretçilerin lütfunu kazanmak için Roma'ya büyük paralar göndermek zorunda bıraktığını belirtirler. En büyük etkiyi gösteren son rapor, Cluni Tarikatı'nın reformu için kurulan heyetlerin raporudur; bu nizamnameye karşı ilk olarak Cluni keşişleri saldırdı. Papanın Cluni reformu için çıkardığı bülten 13 Ocak 1233 tarihlidir, eğer bu Gregorius IX'a ait ise; ancak bu bülten Avignon'dan tarihlendiği için Gregorius XI'e ait olmalıdır, tarih ise 13 Ocak 1376'dır.
Sarnıç ve Prémontré keşişleri, genel kurullarına başkanlık eden Sarnıç başrahipleri tarafından, kendi ayrıcalıklarına bakılmaksızın bizzat ziyaret edildiler, et multos offenderunt. Arras piskoposluğundaki Bapaume yakınlarında bulunan Arouaise cemaati başrahipleri, Paris'te Saint-Jacques evindeki Dominikenlerin huzuruna çağrıldılar, bu durum onlara büyük masraflar çıkardı.

LXXIII.
Narbonne’da Karışıklık; Papa Keşişleri Ziyaret Ettiriyor.

Bu yıl Narbonne şehrinde de karışıklık yaşandı. Çünkü başpiskopos ve vikont buranın hükümdarlığını paylaştıklarından, yapabilecekleri bazı anlaşmalara rağmen her zaman uzlaşma içinde olamıyorlardı. Bu nedenle vikontun, Başpiskopos Pierre’in düşmanı olan Katalanları şehre getirttiği görülür; öyle ki Pierre, daha büyük kargaşaların çıkmasından korktuğu için şehirden ayrılmak zorunda kaldı. 26 Mayıs 1233'te papa, Toulouse kontuna Narbonne Başpiskoposu’nun, kafirler tarafından yağmalanıp ele geçirilen mallarının iade edilmesini ve onun özgürlüğüne kavuşturulmasını sağlama emrini verdi. Başpiskoposun bu yıl kendisine boyun eğen vikonttan bağlılık yemini talep ettiği görülmektedir. Bu vikont; Bouchard’ın ve Mathieu de Marli’nin kız kardeşi Marguerite de Marli ile evlenmişti ve ondan, Port-Royal’de rahibe olan Aulise veya Alix adında bir kızı, ile Port-Royal’in kurucusunun vaftiz kızı olan bir başka genç hanım dünyaya gelmişti; bunun ardından vikont ve eşi, bu yılın ocak ayında, eşinin ölümünden sonra vikont tarafından onaylanan birkaç bağışta bulundular. Belge, bu iki kızın zaten rahibe olarak kabul edilmiş olduğu esnada bunun saf bir sadaka olduğunu belirtmektedir. Port-Royal’in arşivinde buna benzer birkaç belge daha bulunmaktadır.
Papa bu yıl Benedictinlerin reformu için de çalıştı. Saint-Gall Manastırı’nın tarihinde, bu dönemde Friedrich’in Filistin’de olduğu sırada —yani 1228 veya 1229 yıllarında— adının Conrad de Fabers olduğu söylenen oranın bir rahibi tarafından, papanın Almanya’daki manastırlara ziyaretçiler gönderdiği görülür. Bu yazar, bu ziyaretçilerin manastırlarda ve rahipler arasında büyük kargaşaya neden olduğunu söyler. Bu

yüzden Saint-Gall başrahibi, Roma sarayında dağıttığı büyük hediyeler sayesinde kendisini bu ziyaretçilerin verdiği rahatsızlıktan muaf tutmuştur.
Aynı yıl papa, 9 Haziran'da Canterbury bölgesindeki piskoposlara ve aynı şekilde dünyadaki tüm piskoposlara mektup yazarak, bizzat kendilerinin veya dindar ve yetkin kişilerin kendi yetki alanlarındaki manastırları; keşişleri, rahibeleri, düzenli kanonları ve seküler rahipleri ziyaret etmelerini ve orada gerekli gördükleri tüm reformları ve düzeltmeleri yapmalarını emretti. Kendisine doğrudan bir otorite atfettiği kişiler için, hem Fransa'da hem de İngiltere'de onları reforme etmek üzere özel ziyaretçiler görevlendirdi ve özellikle bu görevi Citeaux ve Prémontré keşişlerine verdi. Papanın bir fermanından, bu ziyaretçilerin nasıl hareket etmesi gerektiğinin anlaşıldığı görülür; ve onun, piskoposların haklarını saklı tutarak, piskoposlara tabi olan manastırları da kendi yetki alanlarına sunduğu ve piskoposlara bu ziyaretçilerin kararlarını uygulama hakkı tanıdığı fark edilir; ki Fransa piskoposları buna 1225 yılındaki Bourges Konsili'nde katlanmak istememişlerdi.
Her ikisi de Benedictin keşişi olan Paris ve Andres Kroniği'nin yazarı, bu ziyaretlerden büyük bir küçümseme ve hatta acılıkla bahsederler; onlara göre bu ziyaretlerin en büyük etkisi keşişlere eziyet etmek ve diğer ziyaretçileri engellemek için Roma'ya bolca para göndermek zorunda bırakmaktı. Bununla birlikte, ikincisi Cluniac'ların reformu için yapılan bazı düzenlemeleri aktarır ve bunlara ilk olarak saldırıldığını belirtir. Cluniac'ların reformu için, 13 Ocak 1233 tarihli, IX. Gregorius'a atfedilen bir papalık fermanımız var; ancak bu belge Avignon tarihlidir, oysa IX. Gregorius orada hiç bulunmamıştır. XI. Gregorius 13 Ocak 1376'da orada bulunmuş olabilirdi.
Kendilerini ziyaret eden Prémontré mensupları, kendi ayrıcalıklarına rağmen, genel kurullarına başkanlık eden Citeaux başrahipleri tarafından ziyaret edildiler ve bundan birçok kişi rahatsız oldu. Darras piskoposluğundaki Bapaume yakınlarında bulunan Arouaise cemaatinin başrahipleri, Paris'te Saint-Jacques evindeki Dominikenleri ziyaret ettiler, bu da onlara büyük masraflara mal oldu.

LXXIV.

İmparatorluk ile İttifakın Yenilenmesi. — Tebbaasını Soyan Bir Senyörün Memnuniyeti, vb.

Cordeliers'lerin (Fransiskenler), 1226 yılında Thibauld'un piskoposluğu döneminde, Geoffroy de Quiévreville adında bir kanonun kullanım hakkını kendilerine verdiği, mülkiyetini başpiskopos ile fistan heyetine bıraktığı evlerde Rouen'de yerleştikleri görülür. Manastırlarını büyütmek için o tarihten beri Paris'teki Saint Louis'den bir miktar arazi almışlardı; ve bu ilk bağış kapsamına girmediğinden, piskopos meclisi, Nisan 1232 tarihli bir belgeyle, buraya hiçbir hakları olmadığını kabul etti.
Mayıs ve haziran aylarında Saint Louis, eski hükümdarların İmparator II. Friedrich ile yapmış olduğu eski antlaşmaları yeniledi; ve Romalıların kralı olan oğlu Henri, ona ve oğullarına, kimsenin rızası olmadan İngiltere ile bir ittifak yapmalarına izin vermeyeceklerine ve İmparatorluk ile Fransa vasallarının birbirlerine savaş açamayacaklarına dair söz verdi. Friedrich bu ittifakı, o sırada bulunduğu Friuli'de, mayıs ayına ait bir belgeyle onayladı; burada Louis'yi erkek kardeşi olarak

nitelendirir; orada vasalların hükümdarlarına yemin ederek vaat ettikleri sadakatin ve yardımların aynısını vaat ederler. Auvergne Kontu Gui'ye karşı savaşı bitiren haziran ayına ait dikkate değer bir belgemiz var ve onun ülkesinin bir kısmı üzerinde Louis'nin kazandığı zaferleri daha önce söylemiştik. Bu belgede, bu kontun karısına mehir olarak vermek üzere atadığı mallar yer almaktadır; bu durum Philippe-Auguste'ün bu mallara el koymasını ve bunları Louis'den sonra VIII. Louis'ye ve ardından Saint Louis'ye, yani oğluna bırakmasını engellememiştir. Dul kontes, bunun kendisine haksızlık olduğunu iddia ediyordu; ve bahsettiğimiz belgeyle, kralların onun topraklarını ellerinde tutarak ona yaptıkları haksızlığı ya da kendi tabiriyle hakareti tamamen bağışladı ve Portus Sanctae Mariae (Notre-Dame-du-Port) başrahibinin, kralın bu memnuniyeti sağlamasını istemesi üzerine tüm haklarından feragat etti; böylece en azından üç kralın vicdanı bu yükten kurtulmuş olacaktı.
Saint Louis'nin bu memnuniyeti sağlamak zorunda kalıp kalmadığını göremiyorum. Bu kontesin adı kopyada E. olarak geçmektedir; ancak bir hata vardır. Çünkü hiçbir belgede ismi belirtilmemiştir. Bu dönemde Chambon'lu dul Auvergne kontesi, Gui II'nin karısı ve Brabant'lı Alix, Guillaume VIII'in karısı bulunmaktaydı. Chambon'un, dul kalma hakkı (mehir) üzerine Bourbon senyörü Archambaud'ya karşı bir davası vardı; Bourbon senyörü, Auvergne'de fethettiği topraklardan yararlanıyordu. VIII. Louis, Mart 1225 tarihli bir anlaşmayla Archambaud'yu ona beş yüz frank gelir bağlamaya mecbur etmişti; ancak kendisi bundan memnun kalmamış olabilir. Brabant'lı Alix'e gelince, kendisi ancak 1218 yılından sonra, yani Philippe-Auguste'ün fetihlerinden sonra evlenmişti; ki onunla 1210 yılında karşılaşıldığı söylenir. Onun 1247 yılından önce Guillaume'un dul eşi olup olmadığı bilinmemektedir.
Aynı haziran ayında Saint Louis, Chartres piskoposluğundaki Coulombs başrahibi R.'nin ricası üzerine, Nogent-le-Roy'lu Nogent-le-Roy kalesinin şapelinde her gün kendi ruhu için ayin düzenlemek üzere keşişlerinden birini görevlendirmesi için izin verdi; ve kral bu keşişi uzaklaştırmak isterse, başrahip onun yerine kralın isteyeceği başka bir keşişi atayacaktı. Kral da buna karşılık, manastırın reviri için Paris parası cinsinden yıllık on sekiz libre geliri başrahibe bağışladı. Ancak 1231 yılının ocak ayında Saint Louis, bir keşişin bir şatoda manastırın dışında tek başına kalmasının tehlikeli olabileceğini düşünerek bu vakfı değiştirdi ve keşişin manastırda kendisi için her gün ayin yapmasıyla yetindi.
1232 yılının mayıs ayında, Gand şövalyesi Hugues, kendisinin ve babasının Péronne bölgesindeki tebaaya aşırı vergiler (tallia) ve zorunlu borçlar (precaria) yükleyerek haksızlık ettiklerini kabul ederek, kendisi ve halefleri adına, belirli özel durumlar hariç, onlar üzerinde bir daha hiçbir vergi koymama hakkından feragat etti; bu belge görülmeye değerdir.
Paris'te 1232 yılının haziran ayına ait bir belgeden, Montargis yakınlarındaki Joigny Kontu Gaucher'nin, yeğeni Joigny Kontu'nun şatosunu tahkim ettiğini öğreniyoruz. Kral ona burayı tahkim etmeyi yasaklamıştı. Bununla birlikte, daha sonra verdiği söz üzerine, ne bu yerin tahkim edilmesinin kralın tebaasına veya tüccarlara bir zarar vermeyeceğini garanti etmesi şartıyla kral buna izin verdi; öyle ki eğer Gaucher ve halefleri bu sözü bozarlarsa, kral onun elinde tutacağı tüm topraklara el koyabilecekti

ve Courtenay'li Robert, kral adına bu söz yerine getirilene kadar rehin kalacaktı. Robert de Courtenay'in, kendisinin de Chateau-Renard senyörü olması ve Gaucher ile ittifak kurması dışında, kralın bu kararını neden kabul ettiğini anlamıyorum.
Aynı mayıs ayında, Champagne Kontu, paraya ihtiyacı olduğu için Troyes şehrine ödünç verdiği paradan ötürü, Darras ve Péronne tüccarlarına karşı bazı borç yükümlülükleri altına girdi; bunun karşılığında aynı şehir, takip eden ay içinde kontu bu borçtan kurtarmayı taahhüt etti.

LXXV.

Maillezais'de Karışıklık. — Bourges Başpiskoposu Pierre'in Azledilmesi. — Châtillon'da Tekel Cezası. — Dampierre'li Renaud. — Prens Jean ve Dagobert'in Ölümü. — Hubert de Burgh'un Gözden Düşmesi. — Saint Louis'nin Angers'yi Tahkim Etmesi.

1 Temmuz'da, Poitou'daki Vouvant ve Mervant senyörü Geoffroy de Lusignan, papanın elçileri vasıtasıyla Spoleto'da yapılan bir anlaşmayla, Maillezais başrahibiyle yaşadığı ve papanın kendisini aforoz etmesine neden olan büyük anlaşmazlığa son verdi. Bu konuda görülmeye değer geniş bir tarihe sahibiz. Papa, bu senyörün Maillezais keşişlerine yönelik şiddet hareketlerini durdurması için Saint Louis'ye iki kez yazmıştı; ancak Saint Louis onun üzerinde hiçbir şey kazanamamıştı ve keşişler, yalan yere yemin etmelerinin cezası olarak mallarından mahrum bırakılmışlardı.
Aynı temmuz ayında, Noyon piskoposluğundaki Saint-Prix Manastırı'nın keşişleri, piskoposları Noyon'lu Michel'in ellerinde başrahipliğinden istifa etmiş olan bir başrahibin yerine yenisini seçmek için Saint Louis'den izin istemeye geldiler. Rouen'li Sainte-Catherine keşişleri de 1232 yılında aynı şeyi yaptılar; başrahipleri Adam, Başpiskopos Maurice tarafından Saint-Ouen başrahibi yapılmıştı. Kral bu haktan tek başına yararlanmıyordu. Çünkü aynı yılın eylül ayına ait bir belgede, Lagni'de bir başrahibin seçildiğini ve Champagne kontuna haber verilmeden her şeyin gönderilmesi gerektiğini, böylece bu usul yerine getirilmeden başrahip yapılan Martin'in, kendi piskoposluğunda, Paris piskoposunun huzurunda manastırı adına konta tazminat ödemek zorunda kaldığını görüyoruz.
8 Ağustos'ta Bourges Başpiskoposu Simon de Sulli öldü. Ölümünün ardından birkaç seçim yapıldı ve sonunda Châteauroux'lu Pierre başpiskopos yapıldı. Ancak kendisi 1234 yılında Roma'da azledildi. Bourges başpiskoposlarının tarihi yazarı bu Pierre'den hiç bahsetmez ve makamın üç yıl boş kaldığını söyler. Bourges piskopos meclisinin, kraldan krallık haklarının (regale) kaldırılmasını talep ettiği mektuba sahibiz.
Citeaux Genel Kurulu bu yıl, Saint-Denys rahiplerinin ricası üzerine, Saint-Denys yortusunun tüm tarikat genelinde iki ayinle kutlanmasını ve bayram günlerinin diğer tüm görkemiyle yerine getirilmesini, sadece din kardeşlerinin (convers) işi bırakmamasını kararlaştırdı. Citeaux piskopos meclisinin Saint-Denys keşişlerine yazdığı mektupta, onların dindarlıklarına büyük övgüler düzülmekte ve sadakalarından bahsedilmektedir. Aynı piskopos meclisi, Hostie'nin (Kutsal Ekmek) yükseltilmesi sırasında, herkesin diz çökebileceği şekilde düzenleme yapılmasını emretti. Saint Louis'nin kasım ayında Péronne'da bulunduğu görülür.

Albéric, otuz yıldan beri Saint-Florentin'de esir olan Dampierre'li Renaud adında bir kontun bu yıl fidye karşılığında kurtulduğunu ve ülkesine döndüğünü söyler. Bunun Champagne'daki Dampierre Hanedanı'ndan mı olduğunu bilmiyorum; burası Bourbon senyörlüğüne sahipti ve kısa süre sonra Flandre kontluğunu elde etmişti. Bu hanedandan olanların kont unvanını taşıdıklarını görmüyorum.
Kralın kardeşleri olan iki prens, Jean ve Philippe Dagobert, bu yıl öldüler; biri on üç, diğeri ise on yaşındaydı.
Prémontré Genel Kurulu bu yıl kral ve kraliçeye, kendileri, babaları ve anneleri için dualar vaat etti ve bunlara Prens Jean'ı da ekledi ama o kısa süre sonra öldü. Bununla birlikte, Mayıs 1234'te Dominium Dagobertum'a ait olan bir din adamına yirmi kuruş (sous) verildiğini görüyoruz.
Bu yıl, Kent Kontu ve VIII. Henry'nin ilk ya da daha ziyade tek bakanı olan ünlü Hubert de Burgh'un gözden düşmesi nedeniyle İngiltere tarihi için dikkate değer bir yıldır. Bu durum, 29 Temmuz'da kendisinden geri alınan baş adalet bakanlığı (grand justicier) görevi ile başladı. Bu olay, dönemin tarihçilerinde geniş bir şekilde görülebilir.
Albéric, bu dönemde Lyon piskoposluğundaki bir kadın manastırında yaşayan ve Silva'lı olarak adlandırılan Marguerite adında bir kadından bahseder. Gallia Christiana'da bu isme rastlamadım. Bu Marguerite'in büyük görüler gördüğü iddia edilir; ancak onun bu görülerle, kocası Dampierre'li Gui'nin ölümünün ardından Bourbon'lu Béatrix'i teselli ettiği söylenir.
Nesle Senyörü Jean ve eşi, bu yıl Saint Louis ve Kraliçe Blanche'a, Paris'te sahip oldukları beyaz bir evi saf bir bağış olarak verdiler. Buranın eskiden bir Nesle Oteli olduğu ve bugün Nevers veya Conti Oteli olarak bilindiği; buranın 1308 yılında Nesle'li Amauri tarafından Güzel Philippe'e satıldığı görülür. Nesle kulesi ve kapısı bizim zamanımıza kadar varlığını sürdürmüştür.
Saint Louis, Angers şehrinin eski surlarını tamir ettirdi ve kaleyi yeniden tahkim ettirdi. Birçok kilise bu tamiratlardan zarar gördüğünü iddia etti. Ancak Saint Louis, eylül ayında uğradıkları kayıplarla orantılı olarak onlara para vererek zararlarını tazmin etmeye özen gösterdi. Bu yıla ait makbuzlara sahibiz ve bazıları eylül ayını açıkça belirtmektedir. Saint-Lo piskopos meclisini kalenin içine taşıdı ve burayı, Saint-Aubin d'Angers Kilisesi'ne tabi olan Saint-Germain Kilisesi'ne verdi; piskopos meclisi onun ricası üzerine bunu kabul etti ve eylül 1234 tarihli belgeyle, kralın ve kilisenin sahip olabileceği hamilik (patronage) ve diğer haklara zarar gelmeksizin bunu onayladı. Saint-Lo Kilisesi'ne sadece beş yüz veya altı yüz frank verdi; Saint-Aubin Manastırı'na ise bin yedi yüz frank verdi ve talep ettikleri bin üç yüz frank yerine piskoposa ve piskopos meclisine dokuz yüz frank ödedi. Ancak Saint-Lo piskopos meclisine verdiği bu paranın dışında, Ekim 1262'de onlara iki yüz frank daha verdi. Bu tahkimatlar nedeniyle iki mahalle kilisesi yıkılmıştı.
1232 yılında, Normandiyalı bir hanımefendi olan Isabelle'e, çocuksuz ölmesi durumunda bu gelirin krallığa geri dönmesi şartıyla, kırk franklık yıllık bir gelir verdi. Aynı yıl, Évreux Piskoposu Richard de Saint-Léger ile Gaillon Kilisesi'nin gelirleri konusunda bir anlaşma yaptı ve ilahi koroyu yönetme hakkını (chanterie), bir kilise

gelirini (prébende) ve kalenin haklarını (chastellerie) kendisine saklayarak, diğer kilise gelirlerini piskoposun tasarrufuna bıraktı.

LXXVI.

İsa Mesih'in 1233 Yılı. 3 Nisan Paskalya Bayramı.

Saint Louis'nin Metz Piskoposuna yardım etmeyi yasaklaması. — Limousin'de Birlik. — Saint-Denys'nin Kutsal Ekmek Bağışı vb.

Bu dönemde Metz şehri ile piskoposu Jean arasında büyük savaşlar vardı; gerekirse bazı detaylara dikkat çekilebilir. Bar Kontu Henri, bir süredir piskoposun tarafını tutuyordu; çünkü Metz şehri ona para borçluydu, bu yüzden 1232'de piskoposun yanında yer aldı. Romalıların Kralı Henri de piskopostan rica ettiği ve ondan bu yönde bir istek aldığı için piskoposun tarafını tuttu; zira piskopos bu anlaşmazlıkları çözmek istememiş, yola gelmeye yanaşmamış ve kralın sunmak istediği adaleti kabul etmemişti. Henri bu durumdan geri durmadı, aksine Saint Louis'ye yazdı ve aralarındaki antlaşma uyarınca, ne kendisinin ne de tebaasının piskoposa şehir aleyhine yardım etmemesini, ne de piskoposu şehre karşı desteklememesini rica etti. Saint Louis bunu ona reddedemezdi ve Ocak 1233'te Saint-Germain-en-Laye'de verilen, tüm baronlarına ve tebaasına hitap eden genel bir yasaklama çıkardı. Bununla birlikte Albéric, bu savaşın bir sonucu olarak, Champagne Kontu Thibauld'un bu yıl Bassigni'deki Nogent kalesini kuşattığını belirtir; bu da durumun ciddiyetini göstermektedir, çünkü bu yer Bar kontuna ait olabilirdi.

O dönemde Laon şehri ile Piskoposu Anselme arasında da bazı anlaşmazlıklar vardı; piskoposun 1215 yılından beri bu görevde olduğu iddia edilir. Yine de piskopos, 1232'de kralın adamı (homme lige) olarak, krallık haklarının (regale) kaldırılmasını talep etti. Bu piskoposlar bazı haklar üzerinde tartışıyorlardı; görünüşe göre bu haklar, Kasım 1241 tarihli işleme göre mallar ve erzaklar üzerinden vergi alma hakkı ile ilgiliydi. Bu anlaşmazlıklar sırasında, şehrin belediye başkanı ve jürileri yedi kişiyi tutuklatmışlardı, bu yüzden aforoz edilmişler ve şehir kilise hukukundan mahrum bırakılmıştı (interdit). Sonunda taraflar kralın huzurunda, Ocak 1233'te Saint-Germain'de anlaştılar. Mahkumlar, masrafları Chartres Piskoposu Gautier tarafından karşılanmak üzere piskoposun ellerine iade edildi. Piskopos da kendi adına aforozu ve cezayı kaldırdı ve para cezasını aynı Gautier'ye, La Chapelle'li Geoffroy'a ve bir diğerine bıraktı; ancak her iki tarafın da iddia ettiği haklara halel getirilmedi.

Şubat ayında, Turenne Vikontu Raimond, Limousin'de Bertrand de Gourdon, Tulle Başrahibi ve Cahors, Figeac ve Quercy şehirleri, kralların veya ülkenin büyük senyörlerinin iradesine halel getirmeksizin, kendilerine haksızlık etmek isteyenlerin şiddetine karşı birbirlerini savunmak üzere kendi aralarında bir birlik ve konfederasyon kurdular. Böylece, Languedoc veya İngiltere'nin son savaşlarının bu ülkede bıraktığı başıboş insanlara karşı ülkenin güçlü insanlarının birleştiği görülmektedir.

Turenne vikontu ve diğerleri, Cahors ve Figeac konsüllerine her şeyi yönetme ve yürütme yetkisi verdiler; ve birliğin suçlulara karşı uygulayabileceği cezaların otoritesini tanıdılar, hatta gerekirse güç kullanarak bunu uygulamayı ve birliğe girmek isteyecek olanları kabul etmeyi kabul ettiler; önemli işlerde diğerlerinin tavsiyesine başvurdular. Bu birliğin sadece sekiz yıl sürmesi gerekiyordu ve gelecek Paskalya gününden itibaren başlayacaktı. Birçok kişi buraya katıldı, özellikle senyörler ve Toiras sakinleri ile Cardallhac ve Thémines sakinleri.
140. sayfadaki "Le vendredi 25 février..." ile başlayan metin:
25 Şubat Cuma günü, Angoulême'deki Saint-Éparque Başrahibi Guillaume, Guillaume Sudra de la Bote'nin mallarının bir kısmını Lambert de la Bote'ye bağışladı; Lambert'in hiç çocuğu yoktu ve eşi ile tüm çocuklarıyla birlikte kendisini bu manastıra adamıştı.
27 Şubat Pazar günü, Saint-Denys'de, Saint-Seigneur'ümüzün çarmıha gerildiği haçta açılan delikten sızan kandan yapılmış bir Kutsal Ekmek bağışı yapıldı; en azından Nangis'nin ifadesine göre böyle söylenir ve bu olayı genişçe aktarır. Bu Kutsal Ekmek, 1 Nisan Kutsal Cuma günü Paris'te bulunmuş ve onu krala veren Paris ceza hakimine (pénitencier) getirilmişti; kral da bunu aynı gün Saint-Denys'e göndermişti. Burada çok sayıda mucizeyle karşılaşıldığı söylenir. Paris Şansölyesi Philippe de Grève bu konuda çok güzel bir anlatı yazmıştır.

LXXVII.

Saint-Denys'ye Sadakalar. — Champs'daki Saint-Antoine Kilisesi adanmıştır vb.

Saint Louis'nin mayıs ayında Vincennes'de bulunduğu sırada Borane'lı bazı kişilere tahıl bağışında bulunduğu görülür. Aynı ayda, Saint-Denys Başrahibi Odon, gelecekte her gün beş yüz fakire bir ekmek dağıtılmasını emretti; ölüm gününde ve onun yokluğunda, Azizler Yortusu arifesinde bin fakire bir ekmek ve bir kuruş (denier) verilecekti ve aynı şey halefinin ölüm gününde de yapılacaktı. Bunun için Dampierre ve Senlis'teki bazı gelirleri tahsis etti ve sekiz yüz Paris librasını, homines eleemosynarii (sadaka insanları) olarak adlandırılan kölelerin azat edilmesi ve özgürlüğü için bağışladı. Bunların, Saint-Denys Almoner'ının (Sadaka memuru) tebaası olduğunu düşünüyorum; Almoner bu parayı almıştı. Yine de 9 Kasım 1232 tarihli bir belgede, Saint-Denys başrahibinin Petit-Pont de Paris sakinlerine özgürlüklerini verdiği görülür.
Aynı Mayıs 1233 ayında, Langres Piskoposu Robert ve Troyes Piskoposu Robert, Kont Thibauld'un, Bourbon'lu Archambaud'nun kızıyla olan evliliği konusunda kral ile yaptığı anlaşmayı yerine getirmediği takdirde yeniden aforoz edilmeyi kabul ettiğini bildirdiler. Robert, Langres Piskoposu, Touroute lakaplıydı ve Verdun Piskoposu Raoul'un öz kardeşiydi; 1240 yılına kadar Langres Kilisesi'ni yönetti, o tarihte Liège Piskoposu oldu. Troyes Piskoposu Robert'e gelince, Sainte-Marthe'a göre bu yılın 3 Haziran'ında öldü; ancak mayıs ayında Troyes piskopos meclisinin Saint Louis'den kendilerine bir halef seçme izni istediği görülmektedir. Nicholas hemen onun yerine seçildi; çünkü temmuz ayından itibaren Saint-Germain'de Saint Louis'ye bağlılık

yemini etti. Saint Louis hemen krallık haklarını (regale) iade etti; Troyes piskopos meclisinin krala bu yönde ricada bulunduğu mektup mevcuttur ve kral, Champagne kontunun bu haklardan yararlanmasına izin vermiştir. Kontun bundan yararlandığı görülmektedir.
Saint-Paul Kontesi Isabelle öldüğünden, Châtillon-sur-Seine'li Hugues'in oğlu Hugues de Châtillon, Saint-Paul kontluğu üzerindeki haklarını teslim etmesi dışında, annesinin toprakları için Saint Louis'ye bağlılık yemini etti; Isabelle bu hakları Béthune'lü Jean ile evlenirken almıştı. Bu yemin nisan ayına aittir ve sadece bazı kopyalara göre Melun'da yapılmıştır. Ancak Saint Louis'nin Melun'da, Champagne kontuyla olan anlaşmazlıktan çok sonra bulunduğu görülür. Ve Toulouse kontunun piskoposlarının şikayetlerini Melun'da kabul ettiği belirtilir.
Bourgogne'lu Hugues, Robert'in annesi ve Hugues'in büyükannesi olan Bourgogne'lu Mahaut'nun hak iddia ettiği bu konuda Robert, Verdun piskoposu ve Dijon piskoposu ile ortak haklara sahip olduğunu beyan etti. Bu konuyu çözmesi için Lyon Başpiskoposu olan ve piskoposun lehine karar veren Robert d'Auvergne'i hakem olarak seçtiler. Dük bu karara uymak zorunda kaldı, bu durum Auvergne piskoposu olan dayısının mektubuyla da sabittir.
2 Haziran'da, Paris yakınlarındaki Champs'daki yeni Saint-Antoine Kilisesi, Paris Piskoposu Guillaume, Cambrai Piskoposu Godefroy ve Meaux Piskoposu Pierre tarafından, Chartres, Noyon, Senlis ve Châlons piskoposlarının huzurunda adandı. Kral ve kraliçe, çeşitli büyük senyörlerle birlikte bu törende hazır bulundular. Bunu Saint Louis'nin saltanatının altıncı yılına, yani 1232 yılına tarihlerler. Bu Saint-Antoine Manastırı'nın ilk olarak dünyadan elini eteğini çeken ve inzivaya çekilmek isteyen dini, laik, erkek ve kadın çeşitli kişiler için kurulduğu; Hugues Foucault'nun ricasıyla bu işe girişildiği görülür; (ki Doublet bu manastırın tarihinde ondan hiç bahsetmez) ve ardından ünlü Foulque'un arkadaşı Pierre de Roissy veya de Rosny tarafından, hatta onun gibi olanlar tarafından 1199 yılına doğru kurulduğu belirtilir.
Paris Piskoposu Odon, bu yerde dini hayat yaşamak isteyen kadınların reforme edilmiş bir tarikat altında toplanmasını istemişti; kendilerine Citeaux Tarikatı'nı seçmelerini tavsiye eden Bourges Başpiskoposu Saint Guillaume ve buna rıza gösteren Odon sayesinde, Citeaux Tarikatı'nın bünyesine kabul edildiler ve orada bir başrahibe atandı; ve Odon onlara 1204 yılında bu tarikata verilen ayrıcalıklardan yararlanma hakkı tanıdı. Ancak bu birleşmenin tam olarak gerçekleşmediği görülüyor; çünkü Citeaux, La Ferté, Pontigny, Clairvaux ve Morimond başrahiplerinin, bu başrahibeyi, rahibeleri ve manastırın din kardeşlerini (convers) tarikata tamamen dahil ettiklerini belirten belge 1208 tarihlidir. 10 Nisan 1210'da Papa Innocent III bu manastırı koruması altına aldı.
VIII. Louis'nin, ikinci oğlu olan Saint Louis'nin doğumu anısına, bu manastırın bulunduğu on dört arpenlik (eski bir arazi ölçüsü) araziyi ve Paris ile Vincennes arasındaki yüz altmış arpenlik araziyi bu manastıra bağışladığı iddia edilir. Bununla birlikte Saint Louis, manastırın kurulduğu on dört arpenlik arazi ve iki evi kapsayan, Kasım 1227'de verdiği bağış belgesinde bundan hiç bahsetmez; ve tüm bunların Fransa odabaşısı (chambrier) Barthélemy de Roie'nin yetkisinde olduğunu söyler; Barthélemy de Roie, kral tarafından verilen bu bağış belgesini imzalamakla

yetinmeyerek, aynı tarihte, aynı şeyleri içeren ve kendi görev yetkilerini belirten bir belge daha vermiştir. Böylece, manastırın kuruluşu için öne sürülen ve üzerinde hayali şeylerin açıkça görüldüğü tablonun doğruluğundan şüphe edilebilir.
Saint-Mandé senyörünün, kilisenin adandığı bu yılda burayı inşa ettirdiği söylenir; ancak bu iddia pek olası görünmemektedir. Saint Louis, bu manastıra Haziran 1248 ayında sahip olduğu tüm mallar için yeni bir bağış belgesi verdi ve Ağustos 1258 ayında onlara geçiş vergilerinden muafiyet tanıdı.
Lyon Başpiskoposu Robert, Mons Verduni denilen yerdeki keşişlerin skandallarla dolu bir hayat sürdüklerini ve gösterdiği tüm çabaya rağmen onları düzeltemediğini görünce; nihayet bu piskopos meclisinin hamisi olan Forès kontunun rızasıyla, kiliseyi ve gelirlerini, burada yirmi keşiş barındırmayı vaat eden Chaise-Dieu başrahibine verdi. Belge 20 Temmuz Pazar tarihlidir.

LXXVIII.

Flandre Kontu Ferrand'ın Ölümü. — Bernardine Rahibelerinin Sayısının Sabitlenmesi. — P. Goins. — Auxerre Piskoposu Bernard.

Flandre Kontu Ferrand, bu yıl 27 Temmuz'da Noyon'da taş hastalığından (böbrek/safra taşı) öldü; kalbi ve iç organları Noyon Notre-Dame Kilisesi'ne gömüldü, bedeni ise Flandre'a götürülerek, eşi Kontes Jeanne'ın kısa bir süre önce L'Isle yakınlarında kurmuş olduğu Marquette adındaki bir Bernardine rahibe manastırına defnedildi. Mouskes, onun Douay'de öldüğünü söyler. Cenaze merasimi Cambray, Tournay, Thérouenne ve Arras piskoposları tarafından, birçok din görevlisi ve Flandre'ın ileri gelenlerinin huzurunda gerçekleştirildi. Pek çok kişi tarafından arkasından yas tutuldu. Geride çok fazla borç ve kısa süre sonra ölen küçük bir kız çocuk bıraktı. Jeanne, kocasının ruhunun huzuru için Bruges'deki Jacobins (Dominiken) tarikatını kurmak istedi; evlerinin inşasına başlamaları için, Ferrand tarafından sadaka olarak verilmek üzere tahsis edilen paralardan üç yüz gümüş libre söz verdi ve kendisinin olduğu kadar kocasının da onların kurucusu olarak kabul edilmesini istedi. Belge 12 Ocak 1234 Perşembe tarihlidir.
Saint Louis, ağustos ayında Senlis'te bulunuyordu ve burada Séez piskoposluğundaki Perche'de bulunan Val-Dieu Chartreux keşişlerine onay mektupları verdi. Eylül ayında, kralın kendisine Pontorson'u vermiş olduğu anlaşılan Henri d'Avaugour, kralın burayı kendisine garanti etmekle yükümlü olması nedeniyle, bu yeri ve eklentilerini, Chartres Piskoposu Gautier ile Geoffroy de la Chapelle'in yapacakları takdire göre takas yoluyla alması gereken diğer topraklar karşılığında krala devretti. Belge Fontainebleau tarihlidir. Avranches piskoposluk hakimi ve kale muhafızı, kral adına Henri ile Pontorson'a dair takas işlemini gerçekleştirdiler; sonraki yılın Paskalya yortusundan önce ölen Henri'nin dul eşi Marguerite bu takası onayladı. Aynı Henri, bu yıl, Guercin Şatosu'nu kral istediğinde ona geri vereceğine dair 1231 yılında vermiş olduğu sözü yeniledi ve amcası Beaumont Vikontu ile kuzeni Richard de Beaumont'u ve hep birlikte iki bin marklık meblağa kadar taahhüt altına giren diğer iki kişiyi rehin olarak verdi. Bu iki senyörün mektupları 1234 tarihlidir, ki bu durum Henri'nin zaten ölmüş olduğu açıkça görüldüğünden bir yazı hatasıdır.

Bu yıl Ekim ayında, Tours Başpiskoposu Juhel tarafından, bölge piskoposu Guillaume ve keşişlerin rızasıyla Saint-Brieuc Katedral Kilisesi için bazı düzenlemeler yapıldı. Juhel, piskoposluğu ziyaret ederken bu statüleri belirledi. 4 Ekim'de, Beaujeu'lu Humbert (veya Imbert), bu şehrin kurucusu olan büyükbabası Humbert tarafından Beaujolais'deki Belleville sakinlerine verilen kanunları ve imtiyazları onayladı ve bunlar babası Richard tarafından tasdik edildi.
Citeaux Genel Kurulu, her manastırda, özellikle de kız çocuklarınınkilerde, manastırın kendi gelirleriyle geçindirebileceği kişi sayısının vergilendirilerek belirlenmesini ve bu sınırın üzerinde hiç kimsenin, oraya bağlı olan başrahibenin izni olmadan kabul edilmemesini emretmişti. Bu emre uyarak, Savigny Başrahibi Estienne, kendi bağlılığında olan Cernay'deki Vaux-de-Cernay manastırına gelerek, hem dini görevlilerin hem de bu manastırın mallarından faydalanan seküler kişilerin huzurunda, özellikle kızların kabulü konusunda, genel kurulun özel bir komisyonu tarafından bu manastırın taşınmaz malları üzerine yapılan değerlendirmeye dayanarak, Kasım ayında, orada altmış rahibeden fazlasının barındırılmasını yasakladı. Belge dikkate değerdir.
19 Aralık'ta, Papa IX. Gregorius, Vienne Başpiskoposunun, Embrun Başpiskoposunun, Gap Piskoposunun ve Valcroissant Başrahibinin ricası üzerine, 1210 yılında ölen Dié Piskoposu Aziz Estienne'in hayatı ve mucizeleri hakkında bilgi toplanmasını emretti, böylece onun aziz ilan edilmesine (kanonizasyon) geçilebilecekti. Hayatı, Surius'ta 7 Eylül altında yer almaktadır ve o gün yortusu kutlanır. Kendisi Bresse'deki Châtillon senyörünün oğluydu. Dié piskoposluğu bugün Valence piskoposluğu ile birleşmiştir.
Papa IX. Gregorius, bu yıl papalık makamının özel bir emri olmaksızın kralın şapelinin ayinlerden menedilmesini (interdit) yasakladı; kral ve haleflerinden birçoğu bunu daha sonra da onaylattılar. Kraliçe için de aynı şeyi emretti.
Champagne Kontunun başdanışmanı olan, tebaasından çok fazla para talep eden, haçlı seferine katılan ve ardından varlığıyla Saint-Mesme başrahibini ve Châlons'lu bir kadın kanonu görevlendiren papa tarafından görevlendirilen P. Goins adında bir şahıs, başrahibi ve Clairvaux manastırını bu Goins'e boyun eğmeye ve ona verilmesi gereken parayı ödemeye mecbur etti. Bu şahıs çok çalıştı ve Saint Louis'ye Fransa'daki kafirlere karşı, özellikle de La Charité'de bulunanlara karşı çeşitli mektuplar yazdı. Estienne ayrıca La Charité'de bulunan Cluniac keşişlerini de cezalandırmak istiyordu. Papa, üniversitenin rektörü lehine, ya da daha doğrusu Paris piskoposunun hakimi tarafından kötü muamele gören Paris kilisesi lehine yazar, Vermandois baillisine sitem eder ve bu mektupta üniversitenin kiliseye ne kadar büyük bir fayda sağladığını belirtirdi. Du Boulay bu konudan hiç bahsetmez.
Fransa ile İngiltere arasında yapılan ateşkesin sonraki yıl sona ermesi gerektiğinden, papa Saint Louis'ye aralarındaki barışı uzatması, hatta bunu kalıcı hale getirmesi için yazdı. Aralarındaki anlaşmayı sağlamak için Seus Piskoposunu, Paris ve Winchester piskoposlarını ve Salisbury piskoposunu görevlendirdi. Ünlü Savari de Mauléon bu yıl öldü ve Mauléon toprakları krala geçti.
Auxerre Piskoposu Henri bu yıl öldü ve halefi olarak dindarlığıyla ünlü, çağdaşı bir yazarın hakkında olağanüstü övgüler yazdığı Bernard de Sulli seçildi. Ayrıca Saint

Louis onu çok sever ve krallığının diğer piskoposlarından daha üstün tutardı. Paskalya'dan önce, Nisan 1234 ayında şehre resmi girişini yaptığı görülür; zira Nisan 1233 tarihli bir belgede, Nevers ve Forès Kontu Gui, ona koruma karşılığında bir miktar para vermiş, Bernard da Donzi senyörü olarak bunu borçlu olduğunu iddia etmiş, Gui ise onun sadece Gien senyörü olarak bunu borçlu olmasını istemişti. Nevers ve Donzi Kontesi Mathilde, kocası Donzi senyörünün bunu borçlu olduğunu kabul etti. Bernard, hastalığı nedeniyle dokuz yılın ardından piskoposluğundan istifa etti; ancak Saint Louis onu tutmak için ona özel bir koruma sağladı. 6 Ocak 1245 veya 1247'de öldü. Halefi Renaud de Seignelay, Ocak 1246 ayında makamı devraldı.

LXXIX.

Kral ile Rouen Başpiskoposu Maurice Arasındaki Büyük Anlaşmazlık.

Saint Louis bu yıl Rouen Başpiskoposu Maurice ile büyük tartışmalar [anlaşmazlıklar] yaşadı. Rouen Başpiskoposu, 1231 yılı altında bahsettiğimiz erdemli Maurice idi. Saint Louis ile yaşadığı anlaşmazlığın nedenlerinden biri, kralın Saint-Vandrille Başrahibine, Rouen piskoposluğuna ait olan (açıklanmayan nedenlerle) mülkleri iade etmek veya geri vermek istememesi, ne de onu aforoz ettiği keşişlerin hesabını vermek üzere başpiskoposun huzuruna çıkmaya zorlamamasıydı; başpiskopos, yanlış hareketlerinden dolayı, haklı olarak iddia ettiği gibi, Rouen adetlerine göre bu manastırı ayinlerden menetmişti. Bu anlaşmazlığın başka nedenleri de vardı, bunlar arasında şüphesiz Rouen piskoposluğuna bağlı, Honfleur yakınlarındaki Montivilliers Başrahibesi ile ilgili tartışma da bulunuyordu. Bu manastırın başrahibesi Élicie 1232'de öldüğünden, rahibeler seçim için toplandılar ve aralarından birini seçtiler. Seçim belgesi Maurice'e sunuldu; o da bunu dikkatle inceledikten sonra, konsil tarafından öngörülen kuralların görünüşe göre 1215'teki Lateran Konsili'nin kurallarına uyulmadığını görerek bu seçimi iptal etti, rahibeleri bu kez seçme hakkından mahrum bıraktı ve onların yerine Vonçemoncel'li bir rahibe olan Alix adında birini başrahibe olarak atadı; o da Hélène de Beausemoncel adında bir diğeri tarafından aday gösterilmişti. Kral bu atamaya karşı çıktı; hangi hakla olduğu belirtilmemiştir ancak bu Alix'in başrahibe olmasını engelledi. Maurice de kendi payına, kralın bu kararına uyan ve Alix'e karşı çıkan tüm rahibeleri aforoz etti. Bu anlaşmazlık ancak 1236 yılında, halefi Pierre de Colmieu'nün, Maurice tarafından aforoz edilen rahibelere af getirmesiyle sona erdi. Kral, Maurice'i huzuruna çağırarak bazı maddeler üzerinde hesap vermeye zorladı, hatta onun ilan ettiği aforozları bile geçersiz saydı; Maurice'in papaya gönderdiği mektuba göre durum böyledir. Başpiskopos bunu yapmayı reddetti ve kilisesinin mülkiyet hakkına sahip olduğunu, Tanrı'dan başka bir yargıcı olmadığını, dünyevi işlerde olduğu kadar manevi işlerde de papanın koruması altında olduğunu iddia etti ve şahsının ve mallarının kutsal makamın koruması altında olduğunu beyan etti. Thibauld, onun selefi, 1227'de aynı şeyi iddia etmiş görünüyordu ve piskoposun Thibauld'un mülklerinin müsadere edilmesine neden olan bu tutumundan ötürü Maurice'ten memnun olmadığı anlaşılıyor.

Kral, Maurice'in huzurunda adalet aramayı reddetmesine ve kralın sahip olduğu hakları çiğnemesine öfkelenerek, 11 Temmuz Pazartesi günü, Rouen Kilisesi'nin kendisine bağlı olan tüm mülklerine, memurların evlerine, çiftliklerine, topraklarına ve sahip oldukları her şeye el konulmasını emretti. Bu durum, piskopos meclisine ait olan ve başpiskoposa ait olmayan malları kapsayacak şekilde genişletilmedi. Maurice, kraldan mülklerinin iade edilmesini talep etti; kral ise kesin bir cevap vermekten kaçındı: öyle ki, Rouen Kilisesi'nin hamisi olan Meryem Ana'nın bu el koymadan dolayı üzüleceğine ve üzüntüsünü dile getireceğine inanan başpiskopos, kırsal kesimdeki dekanlarına, belirli bir güne kadar, kiliselerdeki Meryem Ana heykelleri de dahil olmak üzere tüm aziz tasvirlerini yere indirmelerini, din adamlarının meskenlerini kapatmalarını ve onları nefef üzerinde (kilise korosunda) dikenler veya parmaklıklarla çevrili bir yerde ibadet etmeye zorlamalarını emretti, ta ki kimse onlara dokunamasın. Ayrıca, tam tersi bir emir verilmedikçe, Notre-Seigneur tasvirlerine de aynı şeyin yapılmasını emretti.

Bununla da yetinmedi; ancak dualaların ve krala yapılan ihtarların mülklerin iadesi için yetersiz kaldığını görünce, krallık toprakları üzerinde ilk olarak ayin yasağı (interdit) ilan edilmesinin işe yaramayacağını düşünerek; kralın dediği gibi, krallık topraklarında tamamen ayin yasağı ilan etti, çocukların vaftiz edilmesi ve ölenlerin günahlarının bağışlanması hariç, piskoposluğundaki kiliselerde hiçbir sakramentin uygulanmasını yasakladı, sadece her mahallede papazın halka haftada bir kez, bir iş gününde, introit, epistol ve İncil okuyarak kutsanmış ekmek vermesine ve bazı telkinlerde bulunmasına izin verdi.

Bu ayin yasağı Rouen şehrini de kapsıyordu, nitekim bunun yarattığı zorluğu gören ve Hugues, Coutances piskoposu, Saint-Lô de Rouen piskopos meclisinin de bu yasağa uymak zorunda olduğunu iddia eden piskoposlar durumu anladılar. Bununla birlikte Hugues boyun eğdi ve 22 Aralık Noel'den önceki Perşembe günü yapılan bir anlaşmayla, genel ayin yasağının Saint-Lô sakinlerini de kapsadığını kabul etti. Suçlular yüzünden masumların da acı çekmesine neden olan ve ruhları bu tür dünyevi meseleler için büyük tehlikelere atan bu tutumu savunmak zor olacaktır. Tarihimizde bulduğumuz ilk örnek, Saint Augustin'in Auxilius'a yazdığı mektupta mahkum edilen örnektir. Papa III. Innocentius da, Leon krallığı üzerine koyduğu ayin yasağını, mülklere el konulması gibi dünyevi bir günah yüzünden değil, krallık içinde halkı isyana teşvik edecek çok tehlikeli bir günah işlendiği için koymak zorunda kaldığını belirtmiştir; ve Aziz Augustin'in dediği gibi, Tanrı'nın kanunlarıyla en çok mahkum edilen şeyler, gelenekler tarafından izin verildiğinde masum görünmektedir. Maurice papaya başvurdu ve şikayetlerini iletti; bunun üzerine papa krala, 29 Kasım'da oldukça yumuşak bir mektup yazdı, ancak bu mektupta Maurice'in tüm iddialarını onaylamaktan geri durmadı; kralı piskoposa mülklerini iade etmeye zorlamak, piskoposun hem kendi adına hem de selefleri adına iddia ettiği haklardan vazgeçmemesini sağlamak istedi, çünkü piskopos hristiyan prensler arasında en hristiyan olanıydı. Eğer piskoposa adalet sağlanmazsa, piskoposun memurlarına, piskoposun mülklerini elinde tutan kişileri cezalandırmaları için yetki vereceğini bildirdi; ve Paris ve Senlis piskoposlarına, Maurice'in mülklerini korumalarını ve Rouen bölgesinde ayin yasağı ilan etme yetkisini saklı tutmalarını emretti.

Papa, ertesi yılın 4 Eylül'ünde bu mesele hakkında krala, kraliçe annesine ve danışmanlarına ikinci kez yazdı. Çünkü kargaşa o zaman henüz yatışmamıştı ve Rouen piskoposluğundaki ayin yasağı sonraki yılın 25 Ekim'ine kadar sürdü; o tarihte yasak kaldırıldı ve Rouen Kilisesi'nin malları, bu süreçte elde edilen tüm gelirlerle birlikte Maurice'e iade edildi. Bu meseleye dair bulabildiğimiz her şey budur, ki bu durum Rouen kroniğinde ancak bu yıl başlamaktadır; ve papanın bu konuda yazdığı mektupların tarihi olarak 29 Kasım 1232'yi gösteren belgenin hatalı olduğu belirtilmelidir. Zira el koyma işlemi 1232 yılının 11 Temmuz'undan önce gerçekleşmiş olamazdı ve Rouen kroniği de bunun 11 Temmuz'da yapıldığını doğrulamaktadır; ve piskoposun 1234 yılında haklarını geri almak üzere Rouen'e döndüğünü yazmaktadır.

LXXX.

Beauvais Halkının Belediye Başkanına Karşı Ayaklanması; Piskopos Adalet Sağlamıyor.

Saint Louis'nin Beauvais Kilisesi ile yaşadığı anlaşmazlık daha da büyük sonuçlar doğurdu. "Beauvais şehri piskoposuna aittir, çünkü kendisi konttur ve orada hem sivil hem de cezai tam yargı yetkisine sahiptir." Beauvais halkı bu yıl, Genç Kral Louis'nin kardeşi olan Piskopos Henri de Dreux'nün, kralın huzurunda, hristiyan tebaanın tüm hakları üzerine usulüne uygun bir bildiri ve onay belgesi sunmasını talep ettiler.
1216 yılında Philippe-Auguste, Beauvais belediye başkanlarının ve tüm sakinlerinin piskoposa sadakat yemini etmelerini emretmişti, ancak krallık haklarına (regale) zarar gelmeyecekti; öyle ki kralların doğrudan yargı yetkisine sahip olduğu yerlerde piskoposun bir hakkı bulunmuyordu; ve kralların bu istisnai durumlar dışında onlardan bir bağlılık yemini talep etmedikleri belirtilmişti. Şehir 1212 yılından beri ikişer ikişer seçilen ve piskoposa sunulan on iki piskopos ve belediye meclisi üyesi (jüriler) tarafından yönetiliyordu. Bununla birlikte, belediye başkanı ve meclis üyeleri seçimi üzerine bu yıl büyük bir ayaklanma çıktı; kral yılın sonunda oraya Senlis'li bir burjuva olan Robert Moret'yi belediye başkanı olarak atadı. Bu atamanın piskoposun hakkını çiğnediği iddia edildi; piskopos ise Nanteuil-le-Hosse hanedanından olan Miles de Nanteuil idi ve bu seçimin halk arasındaki bölünmeyi daha da artırmak amacıyla yabancı birini getirmek için yapıldığını öne sürdü.
Ve şehrin ileri gelenleri. Sonunda 31 Ocak 1233 Kandil yortusundan önceki Pazartesi günü, aynı halk belediye başkanına ve şehrin ileri gelenlerine saldırdı, ki bunlara cambsores (sarraflar), bankerler veya bir diğer tarihçinin ifadesiyle bira üreticileri deniyordu; bunlar silahlanmak ve bir eve sığınmak zorunda kaldılar, halk evi ateşe verdi, burayı yakıp yıktı ve kendilerini tamamen duruma hakim kılarak yirmi kişiyi öldürdü, belediye başkanını ağır hakaretlerle yaraladı, elbiselerini yırttı ve onunla alay ederek piskoposun evine götürdü. Bu ayaklanma dönemin tarihçileri tarafından genişçe aktarılmıştır. Albéric bunu muazzam olarak nitelendirir.
O sırada Compiègne'de bulunan kral, durumdan hemen haberdar edildi; kraliçe annesi ile birlikte yola çıktı ve oraya gitmek üzere hareket etti. Şehrin baillisi, kargaşa sırasında oraya ulaşan Fralloy'lu Barthélemy'yi, şehir piskoposu Bresle'de, yani şehre üç fersah mesafede bulunan piskoposluk evinde olduğundan, kralı

karşılamaya gönderdi ve ona şehre tek başına gelmemesini tavsiye etti. Fralloy, yolda piskoposla karşılaştı ve ona görevini anlattı. Piskopos kralın şehre girmesine izin vermedi, baillinin tavsiyesine rağmen akşam oraya ulaştı. Ve kral halkın desteğine güvenebileceği için hiçbir şeyden korkmamasını bildi.
Saint Louis, olup bitenlerden dolayı masum olup olmadıklarını görmeyi Tanrı'ya bıraktığını söyledi. Oraya vardığında, halktan ayaklanmanın en suçlusu olduğu düşünülen seksen kişiyi buldular, Sieur Louvet adında birinin iddiasına göre, kendilerine hoş gelen hiçbir şey yapmadıklarını ve piskoposun koruması altına girmeyi umduklarını söylediler. Bununla birlikte, mesele görünüşte bir cezalandırma yapılmayacak kadar skandallarla dolu olduğundan, kral onlardan kendilerini onun takdirine bırakmalarını talep etti. Kendi aralarında müzakere ettiler ve hayatları tehlikede olmadıkça bunu yapamayacaklarını anlayınca piskoposa sığındılar.
Piskopos onların gittiğini öğrendiğinde, onları tutamadığı için üzüldü, çünkü bu adaleti yerine getirmemek demekti, nitekim kendisine bu yönde suçlamalar yöneltildi. Krala ve adamlarına, bu seksen kişiyi tutuklayacak kadar güçlü olmadıklarını bildirdiler. Bu seksen kişinin piskoposun takdirine sığınmak için belediye başkanına danıştıkları iddia edilir. Bu bir görünüş meselesidir ve piskoposun hatası olduğu açıktır.

LXXXI.
Kral Beauvais'ye Gelir ve İsyancıları Cezalandırır.

Piskopos bu karşılaşmada ne yapması gerektiğini henüz müzakere ederken ve gece yarısına doğru, kralın gelmekte olduğu haberi ulaştı. Piskopos hemen du Franoy'u ve resmi hakimi Robert d'Aurigny'yi, sahip olduğu hak uyarınca isyana dair adaleti kendisinin yerine getirmesine izin vermesini kraldan rica etmek ve kralın böylesine büyük bir taşkınlığın nasıl cezalandırılmasını istediğini kendisine bildirmesini istemek üzere krala elçi olarak gönderdi; bu cezayı harfiyen yerine getirmekten geri durmayacağına dair güvence verdi. Kral, adaleti bizzat kendisinin sağlayacağı yanıtını verdi; kraliçe de aynı yanıtı tekrarladı ve kral, Meryem Ana'nın Temizlenmesi (Purification) yortusunun bir önceki günü veya daha ziyade iki gün öncesi olan o gün ulaştığı Bresle'ye doğru yürüyüşüne devam etti.
Piskopos, elçileri vasıtasıyla kralın gelmekte olduğunu öğrenince oraya gitti ve ona Beauvais'ye gelmemesi ve yargı yetkisi kendisine ait olan bir meseleyi üstlenerek kendisini haksızlığa uğratmaması için yalvardı; kral hazretlerinin tavsiyesi uyarınca adaleti yerine getirmeye hazır olduğunu ve eğer konseyinden birini göndermeyi uygun görürse, suçluları ne kadar büyük bir şiddetle cezalandıracağını onun da göreceğini belirtti. Kral, Beauvais'ye gideceğini ve orada ne yapacağını herkesin göreceğini söyledi. Piskopos kraldan daha olumlu bir cevap alamadı; ve ertesi gün, yani Temizlenme yortusu arifesinde veya daha ziyade yortu gününde, kral şehre girdi ve piskoposluk sarayına yerleşti. Yanında çok sayıda silahlı adam ve etraftaki on dokuz yerleşim yerinin topluluklarından gelen ve orada bulunma emri almış olan çok sayıda asker vardı. Piskopos, piskopos meclisinden birçok kişi eşliğinde kralın yanına gitti ve haklarının korunması için ona aynı talepleri yineledi, onun huzurunda Genç Louis'nin 1151 yılına ait belgesi ile Genç Louis'nin bu belgesini onaylamış olan

Papa III. Lucius'un fermanı okundu; ona, kendisinin ve konseyinin uygun göreceği her şeyi sunmayı teklif etti, sadece infazın piskopos adına ve onun emriyle yapılmasını ve kendisinin hukuken piskopos olarak çağrılmasını talep etti. Ancak kraldan hiçbir olumlu yanıt alamadı.
Beauvais'nin koro başkanı yardımcısı, bu mesele hakkında yapılan bir soruşturmada, piskoposun adaleti yerine getirmekte kusurlu davrandığını, bunun da belediye başkanını Genç Louis'nin belgesi uyarınca hareket etme hakkına sahip kıldığını beyan etmektedir. Bununla birlikte, piskoposun suçlu sakinleri tutuklamamakla işlemiş olabileceği kusur, onu hakkından mahrum bırakacak kadar büyük değildi. Ancak, daha önce söylediğimiz gibi, onun suçluları kayırdığından şüpheleniliyordu; kralın da bu durumda üstün yargıçlık hakkını kullanabileceğine inandığı anlaşılmaktadır.
Genç Louis'nin belgesi, piskopos ile halk arasındaki anlaşmazlığı çözme hakkını sadece krala bırakmıyordu; Philippe-Auguste de sakinlerin piskoposa sadakat yemini etmeden önce bu yemini krala etmelerini şart koşarak bu hakkı kendisine saklamış görünüyordu. Bu belgenin kendisine verdiği yetkinin dışında, fihristlerin ortak hukukuna göre kralların, temyiz veya adaletin reddedilmesi durumları hariç, kendi arka-vassallarını (vassalın vasalı) yargılama hakkına sahip olup olmadıklarını bilmiyorum.
Eğer Saint Louis bunda bir hata yaptıysa, bu hata kendisinden ziyade annesine yüklenmelidir; çünkü kendisi henüz yaşının on sekizinci yılındaydı. Ve tek başına hükmettiği dönemlerde, daha küçük senyörlerin haklarına el uzatmamaya o kadar dikkat ederdi ki, cezalandırılması gereken kusurlar gördüğünde, öncelikle adaletin oranın senyörüne ait olup olmadığını araştırırdı.
Kral, adaleti bizzat yerine getirmeye kararlı olarak, varışının ertesi günü, daha sabahtan itibaren kendi adına çığırtkanlar vasıtasıyla çağrıda bulunulmasını emretti; bu çağrı, şehirde kaldığı sonraki dört veya beş gün boyunca da tekrarlandı; piskopos bundan çok şikayetçi oldu, çünkü bu çağrı açıkça doğrudan yargı yetkisinin bir göstergesiydi. İsyanda yaralananlar ve bir gün önce yaralanmış olanların çocukları, gelip şikayetlerini krala sundular. Kral, hatırı sayılır kişiler vasıtasıyla gerçeği öğrendi ve ardından bu bilgiler doğrultusunda, piskoposun zindanlarına götürülen suçlulardan bazılarını tutuklattı.
Kral, kamusal bir fermanla herkesin pazar meydanına toplanmasını emretti; burada uygun gördüğü kişileri yakalattı ve onları salonda hapsettirdi. Orada, sıradan halktan oluşan ve sayıları bin beş yüz kişiye varan çok sayıda mahkum olduğu belirtilmektedir.
Kralın konseyi ve halk meclisi, en suçlu olanların evlerinin yıkılmasına karar verdi; bu karar hemen uygulandı. Belediye başkanı ilk darbeyi vurdu ve kralın getirdiği askeri topluluklar, belediye başkanını takip ederek geri kalan işi tamamladılar. Piskoposun daha sonra kendi emriyle on beş yüz evin yıkılmasından şikayet ettiği belirtilir. Bu kesinlikle bir yazı hatasıdır. Koro başkanı yardımcısı ifadesinde sadece on beş demektedir. Mobilyalar da yağmalandı ve tahrip edildi, ancak kimsenin öldürüldüğü veya idam edildiğine dair bir kayıt yoktur; ve eyaletin piskoposları da kendi

uyarılarında bundan şikayet etmemişlerdir; her ne kadar Beauvais piskoposunun papaya gönderdiği mektupta birkaç kişinin asıldığı belirtilse de.
Ertesi gün kral, mahkumların bir kısmının krallıktan sürgün edilmesini emretti ve bu görevi belediye başkanına ve şehrin jürilerine (meclis üyelerine) bıraktı. Kralın otoritesiyle sürgün edildiler. Diğerleri ise bir kısmı Paris'e, bir kısmı krallığın çeşitli yerlerine gönderilmek üzere serbest bırakıldı ve barışın sağlanması için özgürlüklerini elde etmek adına büyük paralar ödediler. Bu infazların ardından piskopos, uğradığı haksızlıktan dolayı krala şikayette bulundu ve kendisini bundan mahrum bıraktığı için adaletin kendisine iade edilmesini rica etti. Kralın bu talebe ne cevap verdiği belirtilmemektedir, ancak bu talep üzerine piskoposun bizzat cezalandırılması istendi.
Saint Louis, bu meselenin en başından itibaren piskoposa, eğer bir konuda haksızlığa uğradığını düşünüyorsa, fihristlerin olağan kurallarına uyarak mahkemesine başvurabileceğini beyan ettiğini bizzat bize aktarmaktadır; ve ona, hak ettiği, konseyindeki kişilerin de tavsiye ettiği üzere tüm adaleti sağlamaya söz vermişti, pro ut debuissemus, et per quos debuissemus; baronluk ve fihrist mülkiyeti altında kendisine bağlı olan akranların (pairs) yargılamasının reddedilemeyeceğini belirtmişti, zira piskopos Beauvais'de bu haklara sahipti ve Fransa'nın bu durumu nedeniyle bu hakları elinde bulunduruyordu. Saint Louis o zaman bu cevabı vermişti ve bu meselenin devamında bunu sık sık tekrarlayacaktı.

LXXXII.

Kral Beauvais Piskoposunun Mallarına El Koyar; Bölge Piskoposları Durumu Bildirir.

Kral, Bresle'de ve Beauvais'de beş gün kaldıktan sonra, masraflarını karşılamak üzere, bir hata yoksa, piskopostan sadece seksen Paris librası talep etti. Çünkü Beauvais'ye her gelişinde, kiliseye büyük bir yük getirecek şekilde, piskoposun masrafları karşılaması gerektiğini iddia ediyordu. Milon'dan önceki piskopos olan Philippe de Dreux, Philippe-Auguste'ten yılda yüz Paris librası karşılığında bu yükten muaf tutulma hakkı elde etmişti; ancak bu ayrıcalık haleflerine geçmemişti ve 1226 yılında Milon, VIII. Louis'ye Bresle için seksen libre ve ertesi gün Beauvais için en az otuz libre ödemişti. Bu yüzden, Saint Louis'nin Milon ile aynı şekilde beş gün için talep ettiği bu meblağın seksen libre olduğundan ve bunu şüphesiz tüm katılığıyla uygulamak istediğinden hiç şüphe duymuyorum.
1248 yılında Beauvais piskoposu ile sadece Beauvais'deki konaklama hakkı (giste) için iki yüz Paris librası karşılığında anlaşmaya varacağını göreceğiz; buraya geldiğinde bu parayı ödeyecekti, gelmediğinde ise yüz libre ödeyecekti. Raynaldus, Milon'un papaya yazdığı mektupları görmüş gibi görünmektedir; burada kralın sekiz yüz libre talep ettiği belirtilir.
Belki de her yer için sadece bir gün ödemesi gerektiğini iddia eden Milon, bu talebe şaşırdı ve bunu yeni bir durum olarak gördü. Bölge meclisiyle görüşmek için biraz süre istedi; ancak kral ona bunu vermek istemedi, piskoposa ait olan her şeye el

koydurdu, şehirdeki ve evindeki mülklerine muhafızlar yerleştirdi ve bu şekilde geri çekildi. Genel olarak kralın piskoposun dünyevi mülklerine el koyduğu belirtilmektedir. Muhafızlık görevi için Simon de Poissi ve Pierre de Halle'yi birkaç şövalye ve birkaç çavuşla birlikte orada bıraktı.

Şehir halkının bu büyük isyanı ve kralın uyguladığı ceza hakkında bulduklarımız bunlardır. Bu konuda, piskoposun çıkarlarını savunanların yazdıkları hariç, neredeyse hiçbir şey bilmiyoruz; ne de bu meselenin doğurduğu ve ancak uzun süre sonra sona eren sonuçlar hakkında geniş bilgimiz var. Çünkü kilise mensupları, meşru veya iddia edilen haklarını dini yasaklar (interdit) vasıtasıyla savunma alışkanlığına sahiptiler, hatta kiliseyi en az ilgilendiren ve genellikle tarafların gerekçelerini incelemeden verdikleri kararlarla bunu yaparlardı; Reims Başpiskoposunun, gerek başka işler için gerekse bu meselenin kendisi için, Büyük Perhiz'in (Caresme) ilk haftasında, yani ilk pazar gününün 20 Şubat'a denk geldiği haftada Noyon'da bir eyalet konsili topladığı görülmektedir; Milon da orada hazır bulundu ve resmi hakiminin ağzından, kraldan gördüğü zararlardan şikayetçi oldu, VII. Louis'nin belgesini okuttu ve konsilden kendisine tavsiye ve gerekli yardımı sağlamasını rica etti.

Konsil, Laon, Châlons ve Soissons piskoposlarının giderek kralı bulmalarını ve konsil adına onu uyararak, yapılan bu hatayı düzeltmesini istemelerini kararlaştırdı; ve eğer kral bunu reddederse, aynı piskoposların durum hakkında bilgi vermek üzere Beauvais'ye gitmelerini emretti. Başpiskopos ve piskoposlar, bu bilgilendirmeyi yapma yetkisini yazılı olarak verdiler.

Elçilere kralın ne cevap verdiği belirtilmemiştir. Ancak diğer belgelerden görülmektedir ki kral, Beauvais baronluğu, akranlığı ve halk meclisinin dünyevi hakları söz konusu olduğundan, bu davanın ancak kendi mahkemesinde görülebileceğini savunuyordu; burada piskoposa her türlü adaleti sağlamayı teklif ediyordu.

Üç elçi piskopos böylece kraldan tatmin edici bir cevap alamayınca, durumu araştıracaklarını ona bildirdiler, kral isterse oraya kendi adamını gönderebilirdi. Ardından Beauvais'ye geldiler ve durumu Simon de Poissi ile Pierre de Halle'ye bildirdikten sonra soruşturmalarını yürüttüler; bu iki şövalye de orada hazır bulunarak birkaç kez itirazda bulundular. Aynı bildirimi piskoposa, Belediye Başkanı Robert de Muret'ye ve şehrin akranlarına da yaptılar. Birçok burjuva ifade vermeye geldi; tanıklar dinlendi ve soruşturma tamamlandıktan sonra piskoposlar, Palmiye Pazarı'ndan (Rameaux) önceki hafta Laon'da toplanması kararlaştırılan konsile bu bilgileri sunmaya gittiler; bu pazar 27 Mart'a ya da daha ziyade bir önceki pazara denk geliyordu. Burada kralın görevini yerine getirmesi için iki kez daha uyarılması kararlaştırıldı.

Laon, Cambray ve Arras piskoposları böylece Poissi'de kralın yanına gittiler ve 20 Mart Elemler Pazarı (Passion) günü ona ilk uyarıyı yaptılar; ve ardından bizzat Reims Başpiskoposu ve piskoposlar, aralarında bunu aktaran bir Beauvais kanonunun da bulunduğu kişilerle birlikte, bu mesele için kralın yanına giderek ona ikinci uyarıyı sundular.

LXXXIII.

Reims Başpiskoposu Bölgesini Ayinlerden Men Ediyor. — Bölge Meclisleri Buna Karşı Çıkıyor.

Haziran ayında, Milon Beauvais'ye geldiğinde bölge meclisine (bölümüne), eyaletin tüm piskoposlarının kendi piskoposluk bölgelerini ayinlerden menetme (interdit) sözü verdiklerini ve ilk olarak kendisinin başlamasını istediklerini söyledi. Milon bunu gerçekten uyguladı ve 13 Haziran Pazartesi günü katedralde dini hizmetler/ayinler durdu. Louvet, bunun Laon Konsili'nde emredildiğini yazmaktadır. Diğerleri ise bu sırada Saint-Quentin'de üçüncü bir eyalet konsilinin toplandığını ve burada piskoposların, Beauvais piskoposunun haklarının iade edilmesini rica etmek üzere krala yeniden elçiler göndermeyi kararlaştırdıklarını söyler; eğer bu piskopos kırk gün içinde tatmin edici bir sonuç alamazsa, konsilin otoritesiyle kendi piskoposluk bölgesinde ayin yasağını ilan etmekte özgür olacaktı; bu durumu piskoposlara bildirecekti, böylece onlardan biri ya da Reims Başpiskoposunun bizzat kendisi kralı yeniden bulmaya gidecekti; ve eğer bu son yakarış da faydasız kalırsa, o zaman her piskopos kendi bölgesini ayinlerden menedecekti.

Böylece ayin yasağı Beauvais piskoposluk bölgesinde yürürlüğe girdi. Katedral piskopos meclisi, piskopostan bu durumun kendi meşru veya iddia edilen haklarına zarar vermeyeceğine dair bir beyan aldı; ve 15 Haziran'da ayinleri durdurmuş olan kişi, buna benzer bir başka beyan daha almak istedi. Belki de bu sırada, kralın Beauvais'de bıraktığı Simon de Poissi ve diğer memurlar, piskoposun otoritesiyle, şehri üç gün üst üste terk etmeleri için uyarıldılar ve bunu yapmadıkları için aforoz edildiler. Şehrin belediye başkanı ve jürileri de olağan uyarılardan sonra aforoz edildiler.

3 Eylül Cumartesi günü veya onu takip eden günlerde Saint-Quentin'de dördüncü bir konsilin toplandığı belirtilir; burada tüm piskoposlar, başpiskoposun veya seçeceği piskoposların, hatta gerekirse hepsinin birden kiliselerinin özgürlüğünü savunmak üzere aynı kararlılıkla ve masrafları ortak karşılamak kaydıyla Roma'ya gitmelerini kararlaştırdılar. Bu konsilde tüm eyaletin ayinlerden menedilmesi kararının bağlandığı da eklenmektedir. Reims Başpiskoposunun ve Beauvais Piskoposunun bunun bir eyalet konsilinde kararlaştırıldığını iddia ettikleri kesindir.

Saint-Quentin'deki ilk konsil hakkında söylediklerimiz bunu açıklamaya yeterlidir. Katedrallerin piskopos meclisleri konsile hiç katılmamışlardı, bu yüzden bu ayin yasağı kararına uymak zorunda olmadıklarını ve bir konsil için bu meclisin toplanması gerektiğini iddia ediyorlardı. Kralın da piskopos meclislerine yazarak onları bu yasağı kabul etmemeye teşvik ettiği eklenmektedir. Reims Başpiskoposu, yanında birçok piskopos ve piskopos meclisi elçisi olduğu halde, Saint-Martin yortusundan önce Beaumont-sur-Oise'da kralı bulduğunda, bu karar henüz kamuoyuna açıklanmamıştı. Senlis, Soissons, Cambray, Châlons ve Beauvais piskoposları da oradaydı. Sorunu yatıştırmanın en etkili yolları üzerinde duruldu. Krala çok sert bir şekilde hitap edildi, ona yalvarılarak Beauvais Kilisesi'ne acıması istendi; ancak istediklerini kraldan elde edemediler ve anlaşmayı sağlamak için hiçbir yol bulunamadı.

Piskoposlar hariç, toplanan meclis üyeleri kendi aralarında ayin yasağının nasıl uygulanacağını müzakere ettiler. Bu konuda uzlaşmaktan başka bir şey düşünmediler; öyle ki uzun bir konferansın ardından Reims Başpiskoposu, orada bulunan Beauvais Başdiyakonuna (l'archidiacre) dönerek: "Ayin yasağının ilan edilmeyeceğinden emin olabilirsiniz" dedi. Ve nitekim, kısa bir süre sonra, başpiskopos bazı din adamlarıyla iletişim kurarak tüm eyalette ayin yasağını emretti ve Saint-André yortusundan önce piskoposlara emir göndererek, hem kendi adlarına hem de konsil adına her birinin kendi piskoposluk bölgesinde bu yasağa uymasını istedi. Piskoposlar buna uymaktan geri durmadılar.
Senlis Piskoposu, katedralinde halka vaaz verdikten sonra, piskoposluk bölgesinde ayin yasağını uygulamak zorunda olduğunu beyan etti; ve ardından kanonları (meclis üyelerini) toplayarak onlara başpiskopostan aldığı mektubu gösterdi. Ancak Saint-André yortusuna doğru Amiens'de bulunan başpiskopos, bu kilisenin hakimi ve piskopos meclisi elçisi olan Simon d'Arci'ye ulaştı; bu piskoposluk bölgesinden olan ve yanlarında bazı kanonlar bulunan elçiler, piskopos meclislerinin ayin yasağının emredildiği konsile çağrılmadıklarını beyan ederek, kendisi ve piskopos meclisi adına bu yasağı reddettiler ve bunun için papa nezdinde temyize başvurdular. Diğer piskopos meclislerinin de bu yasağa karşı çıktıkları iddia edilmektedir. Senlis'te bu yasağa katedralde hiçbir zaman tam olarak uyulmadı, ne de çok önemli bir kilise olan ve birkaç gün sonra piskoposluk bölgesinin dekanının bu yasağı gevşetmesi için piskoposa yalvardığı Saint-Frambaud piskopos meclisi tarafından uyuldu; dekan, piskoposun bunu reddetmesi durumunda onun adına ve diğer din adamları adına papa nezdinde temyize başvuracağını beyan etti. Bu yasağa sadece Laon ve Soissons piskoposluk bölgelerinde tam olarak uyulduğu belirtilmektedir.
Laon piskopos meclisinin de bu ayin yasağını kesinlikle kabul etmediğini söylemek gerekir. Çünkü Saint Louis'nin bu meclise yazdığı, Aralık 1233 tarihli, Compiègne'de verilen bir mektuba sahibiz; burada kral, Reims başpiskoposunun piskoposlarının bu yasağı bu kadar az gerekçeyle ve bu kadar aceleyle ilan etmelerinden şikayet ettikten sonra: in nostrum, dit-il, atque regni nostri praejudicium (bizim ve krallığımızın zararına olacak şekilde yapılmıştır) demektedir; bu meclise, böylesine büyük bir haksızlığa karşı çıktığı ve krallığın haklarının savunulması için sadakatle durduğu için övgüde bulunur ve onları bu kararlılıklarında sebat etmeye teşvik eder. Et utinam, dit-il, quo zelo, qua affectione moveantur eorum episcoporum aliqui in hoc facto, bene attenderitis: buradan açıkça görülüyor ki Reims başpiskoposu, krallığa karşı olan bazı prenslerin hiziplerine dahil olmuştu, ki bu hizip o sırada yeniden canlanacak gibi görünüyordu. Saint Louis, bu kötü niyetli usulün durdurulması ve devlet için bu kadar zararlı bir durumun büyümeden engellenmesi için papa nezdinde hızlıca girişimlerde bulunacağını eklemektedir.

LXXXIV.

Papa Ayin Yasağını Kaldırıyor. — Beauvais Piskoposunun Askeri Hareketleri.

Başpiskoposun bu yasağı emretme yetkisinin olmadığı iddia ediliyordu, çünkü bunu yaptığı sırada mesele zaten Roma mahkemesine taşınmıştı. Saint Louis, daha önce de gördüğümüz gibi, Papa nezdinde girişimlerde bulunarak haklı çıkabilirdi; Beauvais

Piskoposu Milon'a karşı şikayetlerini bizzat papaya da iletmişti. Kilise mensuplarının haklarının prensler karşısında korunması konusundaki genel hassasiyetinin yanı sıra, IX. Gregorius'un Milon'a karşı özel bir sevgisi vardı. Zira 1230 yılında, borçlar altında ezildiği sırada Milon İtalya'ya gitmiş, papaya hizmetlerini sunmuş, papa da ona Spoleto dükalığı ile tüm çevre bölgelerin yönetimini vermişti. Bu görevde yaklaşık üç yıl kaldı ve askeri nitelikleri sayesinde bu görevden büyük bir saygınlık kazanarak ayrıldı.
1231 yılında Spoleto şehrine karşı bir ordu topladı ve burayı ele geçiremediyse de ülkede büyük bir yıkım yarattı. Papa için sahte para basanlara karşı Mirande civarında bazı askeri harekatlarda bulundu. Bu seferden hiçbir sonuç elde edemedi. Zira İtalya'dan dönerken bazı Lombardlar ona pusu kurmuşlardı, ancak o birçok askerini kaybederek İtalya'dan çıkmayı başardı. Ve Saint Louis ile olan bu büyük anlaşmazlığa giriştiğinde İtalya'dan henüz yeni dönmüştü. Papa, Saint Louis'ye çok gönüllü mektuplar yazdı ve bu mektuplarda Beauvais Kilisesi'ni eski haklarına kavuşturmasını, eski haklarına dokunmamasını rica etti ve hristiyan kişilerin ona verebileceği kötü tavsiyeleri reddetmesini istedi. Langres ve Soissons piskoposlarına da bu konuda yazdı. Piskoposlar, Reims Başpiskoposunun bu yasağa ne kadar karşı olduğunu krala bildirdiler; piskoposlar bunun yerine bu durumun kendileri için daha uygun olduğunu düşünüyorlardı. Bu yüzden Reims Başpiskoposunun, Noel'den önceki pazar günü olan 18 Aralık'ta Saint-Quentin'de yeni bir konsil topladığı ve burada piskoposların, yasağa karşı yapılan şikayetler üzerine yeni bir karar aldıkları belirtilir.
Bu oturum öğleden sonra geç saatlerde sona erdi. Eyaletin tüm piskoposları, Laon ve Noyon piskoposları hariç, piskopos meclislerinin elçileriyle birlikte orada bulundular. Katedraller adına Simon d'Arci, Roma nezdinde bu ayin yasağına karşı temyizde bulundu. Reims, Soissons ve Cambray piskoposları hariç tüm piskoposlar, bu yasağın haksız olduğunu ve bir üst otorite tarafından kaldırılmasını beklemek yerine, piskoposların bizzat bunu kaldırmasının daha iyi olacağını kabul ettiler; yani koro başkanı yardımcısının ifadesine göre, Reims Başpiskoposunun bu konudaki yetkisini veya konsilin yetkisini bahane ederek yasağı kendi rızalarıyla kaldırmaları daha iyi olacaktı.
Pazartesi veya salı günü, konsil yeniden toplandığında, Simon d'Arci piskoposların ayin yasağına karşı çıkma nedenlerini açıkladı; ve sonunda Soissons Piskoposu, başpiskopos ve konsile katılan piskoposlar adına, Beauvais piskoposunun bu yasağın kaldırılmasını kabul etmesi şartıyla eyaletteki ayin yasağının kaldırıldığını ilan etti. "Beauvais Piskoposu ise sakinleşemedi ve bu gevşemeyi kabul etmek istemeyerek piskoposlara karşı sert bir tutum takındı; ancak Pierre de Colmieu onu yatıştırdı." Barışın sağlanacağına dair umut ve yazılan mektuplar, Beauvais piskoposluk bölgesi hariç, bu gevşemenin her yerde kabul edilmesini sağladı; Beauvais bölgesinde ise ayin yasağı sonraki yılın temmuz ayına kadar devam etti. Bu konsilin, Beauvais meselesi üzerine daha önce toplanan konsillerin aldığı tüm kararları geçersiz kıldığı eklenmektedir, çünkü bu kararlar piskopos meclisleri tarafından onaylanmamıştı ve piskopos meclisleri, rızaları olmaksızın gelecekte

kendilerine karşı hiçbir karar alınamayacağını kararlaştırmışlardı. Bunun için yürürlükteki belgelere bakmak gerekir.
Papa, Milon'un ricası üzerine, Reims eyaletinin ayin yasağını kaldırma yetkisini elinde tutmak istediği anlaşılmaktadır; ancak kralın haklarını, şerefini korumak istiyordu, bu yüzden daha yumuşak yollar seçmeyi tercih etti, Saint Louis ile Beauvais Kilisesi arasında bir arabulucu olarak hizmet etmesi için Saint-Omer Başrahibi Pierre de Colmieu'yü görevlendirdi. 6 Nisan 1234'te krala bu konuda yazdı ve ondan, bu bakanın adalet ve dürüstlüğünü bildiği için ona sunacağı barış tavsiyelerini dinlemesini rica etti; aynı gün Kraliçe Blanche'a da yazarak bu barışın sağlanması için destek vermesini istedi. Bu mektubun tamamı el yazmasında mevcuttur.
Pierre de Colmieu'nün, Beauvais piskoposunun krallığın barışı ve onuru için kendi piskoposluk bölgesindeki ayin yasağını kaldırmasını sağlamak istediği anlaşılmaktadır; ve eğer o veya piskopos meclisi zorluk çıkarırsa, papa 26 Temmuz 1234 tarihli bir fermanla, bu ayin yasağının kaldırılmasından sonra, eğer barış veya tatmin edici bir sonuç elde edilemezse, davanın piskoposun seçeceği kişilere bırakılmasını emretti. Milon şüphesiz bu yasağı kaldırdı, çünkü takip eden yıl bundan hiç bahsedilmemektedir. Ancak Pierre de Colmieu'nün bu düşüncelerinde yeterince ilerleme kaydedemediği görülmektedir, zira iddialarını şahsen savunmak üzere Roma'ya gitmek için yola çıktı; ancak 6 Eylül 1234'te, Ancona sınırındaki Camerino'da yolda öldü. Halefi olarak Geoffroy veya Godefroy de Clermont (veya de Nesle) seçildi; kendisi aynı yıl Noel gününde kutsandı, ölen selefinin iddialarını ve halk meclisinin krala karşı olan taleplerini sadakatle sürdürdü; bu konudan 1235 yılı altında yeniden bahsedeceğiz.

LXXXV.
Kıbrıs Kraliçesi Fransa'ya Gelir.

Fransa baronları, Champagne Kontu Thibauld'un düşmanları, daha önce 1234 yılında gördüğümüz üzere, onun kuzeni, Brie ve Champagne kontlarının kızı olan Kıbrıs Kraliçesi Alix'i çağırmaya karar verdiler. Kendisi, Lyon Başpiskoposunun ve Boulogne ile Dreux kontlarının mülklerinde haklarını aramak üzere Fransa'ya geldi. Kendisinin 25 Nisan'dan önce oraya ulaştığı anlaşılmaktadır. Ve onun bu mesele için daha önce 1219 ve 1227 yıllarında da gelmiş olduğu belirtilmektedir. Zira 25 Ocak 1219'da Papa III. Honorius, Châlons başrahibine ve Soissons'daki Saint-Jean des Vignes başrahibine ve Valsecret başrahibine, Alix'in iddialarının meşruluğunu incelemelerini emretmişti, ki bu durum onun doğumundan kaynaklanan ve bu veraset davasının bağlı olduğu bir meseleydi; ve bu amaçla kraliçenin bizzat veya bir vekil aracılığıyla Roma'da hazır bulunmasını istemişti. Bu dava sonraki 25 Nisan gününe ertelenmişti. Papa bu konuda Saint Louis'ye, Sens Başpiskoposuna, Flandre ve Saint-Pol kontlarına ve diğer bazı kişilere çeşitli mektuplar yazdı. Gelecek yıl bu meselenin devamını ve sonucunu görececeğiz.

LXXXVI.

Toulouse'da Engizisyonun Kurulması ve Languedoc'a Dair Diğer Bazı Meseleler.

Bu yıl Albigeois'ların (Albi mezhebi mensupları) baş reislerinden biri ve kendisini onların piskoposu olarak nitelendiren bir kişi yakalandı. Albéric ona Vigorosum de Baionia der. Bu kişi Toulouse'da yakılarak idam edildi. Almanya'da da buna benzer pek çok kişi yakıldı, bu durum orada büyük karışıklıklara yol açtı; ancak bu bizim konumuz dışındadır. Papanın Languedoc'taki kafirlere karşı engizisyon görevini Jacobins (Dominiken) tarikatına verdiği dönem bu döneme denk gelir; ve bu görev özellikle Toulouse, Albi, Carcassonne ve d'Agen piskoposluk bölgelerinde yürütülmekteydi. Bu görev için ilk atananlar Pierre Cellani ve Guillaume Arnauld idi. Bu yılın 29 Nisan günü Toulouse'da göreve başladılar. İlk olarak, daha az itibara sahip oldukları için daha kolay ikna edebileceklerine veya suçlu bulabileceklerine inandıkları kişileri mahkemeye çağırdılar. Onları gerçekten suçlu bularak kafir olarak mahkum ettiler. Ancak yavaş yavaş daha hatırı sayılır kişilere karşı da harekete geçmek istediklerinde, dindarlıkları olması gerekenden daha az samimi olan bazı kimseler ortaya çıktı ve bunların yürüttüğü engizisyon faaliyetlerini sekteye uğratabilecek zorluklar çıkarmaya başladılar.

1236 yılında papa, Toulouse kontunun, engizisyonun haksız usuller uyguladığını iddia ederek bu faaliyetleri engellemesinden şikayet ediyordu; papa, kurallarımıza ve hukuk kurallarına aykırı olan bu usullerin aksine, bugün uygulanan şeylere göre karar verilmesini istiyordu, ya da masumların suçlularla karıştırılmasını önlemek için gerekli olan usullere uyulup uyulmadığının haklı olarak sorulabileceğini belirtiyordu. Bu engizisyona dair 1235 yılında ne olduğunu göreceğiz.

Bu yıl Narbonne'da, Narbonne, d'Arles, d'Aix başpiskoposları ve birçok piskoposun katılımıyla bir konsil toplandığı belirtilir; burada Dominiken engizisyoncularının şüphe duydukları konular üzerine bu eyaletlerin hakimleri tarafından yirmi dokuz kanun (madde) yapılmıştır. Bunu henüz incelemedim. Raimond, kafirlerin kendi topraklarında cezalandırılması konusunda çoğu zaman pek az istekli göründüğünden ve hatta onları desteklediğini bizzat itiraf ettiğinden; papa aynı yıl Saint Louis'ye yazarak, kafirleri kendi şahsının yakınından uzaklaştırması için ona baskı yapmasını rica etti.

Languedoc'ta elçi (legat) olan Tournay Piskoposu Gautier, bu gevşekliğe daha fazla katlanamayarak, Reims Başpiskoposu, Toulouse Piskoposu ve aynı eyaletin diğer bazı piskoposlarıyla birleşerek, kontun Paris Antlaşması'nın çeşitli maddelerine gerektiği gibi uymadığını iddia etti ve onu suçladı. Bu durum, bu yılın nisan ayında kralın da hazır bulunduğunu gördüğümüz Melun'da toplanan bir mecliste gerçekleşti. Bunun sonucu, kontun şikayetçi olunan tüm maddeler üzerinde tatmin edici bir çözüm sunması şeklinde oldu; bu durum, Toulouse piskoposu tarafından ve kralın bu yerleri incelemek üzere göndereceği bir şövalye vasıtasıyla düzenlenecekti. Kralın bu iş için başka birinden ziyade elçiyi görevlendirdiği konusunda hiçbir şüphe olmamalıdır. Nitekim elçinin, sonraki yılın nisan ayına kadar devam eden bu elçilik görevi sırasında bu yükten kurtulduğu anlaşılmaktadır; her ne kadar Guillaume de Puy-Laurent, onun bu görevi sonraki yılın haziran ayına kadar sürdürdüğünü iddia etse de. Ancak onun, Ağustos 1233 yılı civarında Flandre Kontu Ferrand'ın cenaze

merasimine katıldığı ve o sırada Viçone piskoposu olan ve bu görevde onun yerine geçen Jean'ın, 1234 yılının ocak ayından itibaren bu görevi yürüttüğü kesindir. Mouskes, Gautier'nin Languedoc'tan ayrılmadan önce orayı büyük bir barış içinde bıraktığını ve Roma yolculuğuna çıktığını belirtir. Onun Tournay'ye geri döndüğünü ekleyen yazarın ne demek istediğini anlamıyorum.
Vienne Elçisi Jean, de Bournin lakabıyla bilinir; 17 Nisan 1266'da ölmüştür ve kilisesi onun için çok güzel bir övgü yazısı yazmıştır. Papa onu elçisi yaparken, Toulouse kontunun topraklarında gizlenen kafirlere karşı kanunların tüm sertliğini uygulamasını ve Raimond'un günahları için gerçekten pişman olup olmadığını, onun kutsal topraklara gömülüp gömülemeyeceğini araştırmasını özellikle tembihlemişti. Hemen ardından Fransa başpiskoposlarına, Lyon ve Bourges başpiskoposlarına ve diğerlerine, Aragon kralına ve hak ettiği yardımı sağlaması için Montfort kontuna mektup yazdı. Ayrıca Orange Piskoposuna da yazarak, onu birçok suçla itham edilen bir piskoposu cezalandırmaya çağırdı.

LXXXVII.
İsa Mesih'in 1234 Yılı. Paskalya 23 Nisan.

Bu durum bize, Jean'ın bu tarihten itibaren Languedoc'ta elçi olduğunu gösterir; papa tarafından 13 Ocak 1234'te ona elçi unvanıyla yazılan mektup mevcuttur; aynı mektup Provence başpiskoposlarına ve piskoposlarına da hitap etmektedir, ki bu bölge Languedoc'u da kapsamaktadır. Bu mektubun konusu, Toulouse kontuna karşı yumuşak davranılmasını tavsiye etmektir; öyle ki onun topraklarını hemen ayinlerden menetmek veya onu aforoz etmek gibi sert yollara başvurulmamalıdır. Mektup gerçekten çok güzeldir. İki gün sonra papa, Toulouse kontunun bizzat kendisine de sevgi ve şefkat dolu bir mektup yazar; mektubunda kontun elçiler ve mektuplar vasıtasıyla gösterdiği büyük gayreti över ve Venaissin topraklarını ona iade etmeyi neden reddettiğini açıklar. Çünkü birçok başkası bu topraklar üzerinde hak iddia ediyordu ve onların iddialarını incelemeden bu iadeyi yapmak doğru olmazdı. Görünüşe göre, Venaissin toprakları deyince, Provence markalığının tamamını kastetmektedir, ki bu durum bugün bile bu adı taşıyan kapı üzerinde açıkça görülmektedir. Çünkü Toulouse kontlarının kendilerini Venaissin senyörleri olarak nitelendirdiklerini görmüyoruz, sanki burası bağımsız bir senyörlükmüş gibi. Papa aynı yıl konta yeniden yazarak, onu kafirleri takip etmeye devam etmesi için teşvik etti.
Saint Louis'nin, Raimond ile ilgili meseleleri çözmek üzere görevlendirdiği şövalye, Gilles de Flajac adında bilge ve temkinli bir adamdı. Kendisine daha önce Provence'ta başka bir mesele için görev verilmişti. Bu yüzden Melun meclisi sona erdikten sonra, elçi Toulouse için yola çıktı; Gilles'in oraya ulaşmasını beklerken, konttan talep ettiği reform maddelerini hazırladı. Gilles oraya ulaştığında, taraflar maddeler üzerinde tamamen uzlaştılar ve bunları konta sundular. Kont bu maddeleri kabul etti ve bunlar 14 Şubat 1234 tarihli bir krallık fermanı haline getirildi; Raynaldus bu fermanın tarihini hatalı olarak vermiştir. Bu fermanın bir kopyasının xii kal. maii (20 Nisan) tarihini taşıdığı belirtilmektedir, ki bu da bir önceki yılın yirminci nisan

gününe denk gelebilir; ancak benim gördüğüm tüm basılı kopyalar mart veya mayıs tarihlidir.
Raimond bu son fermanla, otuz yıldan beri kurulmuş olan tüm geçiş vergilerini (pajagium) kaldırdı ve bunların yeniden konulmasını yasakladı. Bu fermanın, piskoposların, kontun, baronların, şövalyelerin ve topraklarının diğer hatırı sayılır kişilerinin tavsiyesi ve rızasıyla yapıldığını beyan etti. Fermanı, Toulouse'daki Saint-Estienne Manastırı'nın salonunda toplanan büyük bir mecliste, elçinin huzurunda ilan etti ve onaylı bir kopyasını Fransa'ya götürmesi için Gilles de Flajac'a verdi. Kralın Carcassonne'daki senatörü de bu fermanın ilanında hazır bulundu; ve burayı sadece onaylamakla kalmadı, kendi senatörlük bölgesinde de harfiyen uygulanmasını sağladı.
Saint Louis de kendi adına, kilise mensuplarının rızası olmaksızın mülklerinde yaptıkları kazanımlar (satın almalar) nedeniyle kontun kendisine ilettiği şikayet üzerine, piskoposların, kontun ve kendisinin rızası olmadan, kafirlerin mülklerine el konulduğu tarihten beri yapılan tüm kazanımların gelecekte iptal edilmesini emretti. Bu emir Mart ayında Saint-Germain-en-Laye'de verildi.

LXXXVIII.

Toulouse Kontu, Saint Louis'nin Ricası Üzerine Provence Markalığına Yeniden Kavuşur.

Kral aynı ay içinde Lorris en Gastinois'da bulunuyordu. P papaya yazdığı mektupta, Rhône nehrinin ötesindeki toprakların yönetimini, yani kardinal Romain'in kendisine koruma amacıyla vermiş olduğu Provence markalığının yönetimini artık kendi üzerinde tutmak istemediğini bildirdi; ve bu görevin baillisi tarafından yerine getirilmesini talep etti; 29 Aralık'ta, papa kendisini üç ay içinde bu yükten kurtarma sözü vermiş olduğu takdirde, bu görevi sürdürebileceğini belirtti. Ancak kral, konseyinin tavsiyesi uyarınca, papaya 1232 yılında vermiş olduğu sözü hatırlatarak, Raimond'a ait olan aynı toprakları ona iade etmesini rica etti; zira kont, Lorris'te kral ile birlikte bulunuyordu ve krallığın ve kilisenin hizmeti için sadakatle duracağına dair söz veriyordu, çünkü Languedoc'un tek varisçisi olan kızı, Saint Louis'nin kardeşiyle evlenecekti. 13 Mart tarihli Lorris mektubunda kral, papaya, Languedoc piskoposlarının kontun sergilediği iyi tutum, itaat, sadakat ve kafirlerin aranıp cezalandırılması konusundaki gayreti hakkında kendisine güvence verdiklerini belirtmektedir.
Kont, kilisenin lehine her şeyi yerine getirmek amacıyla, Romalılara karşı ayaklanan İtalya kilisesinin birliklerine yardım etmek üzere İtalya'ya gitti; bu durum onun bu yıl papadan aldığı mektuplarla da sabittir; papa ona bu seyahat sırasında Provence markalığından şüphesiz bazı yardımlar sağlamıştı. Nitekim eylül ayında, Romalılar karşısında papanın tarafını tutan İmparator II. Friedrich, Raimond'u kuzeni ve vasalı olarak nitelendirerek, dükalık, haklar, tuzlalar ve diğer tüm haklarla birlikte Arles ve Vienne krallıklarında imparatorluk adına sahip olduğu tüm yerlerin yönetimini (investiture) ona verdi ve onu seleflerinin sahip olduğu Provence markalığı onuruna yeniden kavuşturdu. Altın mühürlü (Bulle d'or) olarak nitelendirilen bu belge, Patrimoine'daki Montefiascone'da, Bolsène gölü üzerinde tarihlendirilmiştir. Bu

durum, Friedrich'in Romalılara karşı yürüttüğü savaşı bırakıp eylül ayında Napoli krallığına dönmesinden hemen önce gerçekleşmişti. Aynı yönetimi (investiture) Raimond için, Aralık ayında Alsace'daki Haguenau'da, 1235 yılında verilen benzer bir belgeyle yeniledi; burada ona bu toprakları verdiğinden veya tüm bunları ona iade ettiğinden bahseder, ancak daha önce ona verilmiş olan hakları belirtmez; keşiş Godefroy, Friedrich'in 1235 yılının sonuna doğru Haguenau'da bulunduğunu, Toulouse kontunun da orada hazır bulunarak Provence markalığını ondan aldığını ve ona bağlılık yemini ettiğini kaydeder.
Bu ikinci yönetimin (investiture) nereden kaynaklandığını bilmiyorum. Raimond'un, Nisan 1236 ayından önce eski Provence markası unvanını yeniden aldığına dair belgelere henüz rastlamadım. Ancak bu durum sonraki belgelerde bazen gözden kaçırılmıştır. 1240 yılında Carpentras Piskoposunun papa adına Venaissin valisi olduğu görülmektedir. Friedrich'in Aralık 1235 ayında Haguenau diyetinde (meclisinde), L'Isle, Carpentras, Pierrelatte, Caderousse vb. şehirlerin yargı yetkisini Raimond'a verdiği dönem bu döneme denk gelir (imparatorluğun üstün egemenlik hakkı saklı kalmak kaydıyla); bu tören Trèves ve Viviers piskoposlarının, Bavyera, Lorraine, Brabant, Limbourg düklerinin ve diğerlerinin huzurunda yapılmıştır.

LXXXIX.

Toulouse ve Provence Kontları Saint Louis'yi Hakem Olarak Seçerler. — Béziers Konsili. — Narbonne'da Karışıklık. — Languedoc Din Adamlarının Kral ve Memurlarına Karşı Şikayeti.

Toulouse ve Provence kontları arasında Marsilya şehri yüzünden çıkan savaş üç yıldan fazla bir süredir devam ediyordu. Elçi, o dönemde onları uzlaştırmak için elinden geleni yaptı; ancak çalışması sonuçsuz kaldı. Bununla birlikte, aralarındaki anlaşmazlıkları Saint Louis ve Blanche'ın ellerine bırakmayı kabul ettiler. Provence Kontu Raimond Bérenger'nin belgesi 13 Şubat 1233 tarihlidir, ki bu durum tarihin devamı için dikkat çekicidir. Çünkü yılın Sünnet (Circoncision) yortusundan başladığı kabul edilirse, bu belgenin 1234 yılına ait olduğundan şüphe edilemez. Kont, ileride bahsedeceğimiz üzere, kral onun kızıyla evlendiğinde Saint Louis'nin vereceği hükmü onaylamayı ve beş bin marklık para cezası pahasına bunu harfiyen yerine getirmeyi vaat etmektedir. Bu belgede Provence kontu ve markisi unvanını almaktadır. Eşi Béatrix de bu belgede onunla birlikte konuşmaktadır; ve mühüründe, Savoie'nın eski arması olan tek bir kartal yer almaktadır.
Toulouse Kontu Raimond'un belgesi ise Mart ayına aittir ve Lorris'te verilmiştir. Sözünden dönmesi durumunda herhangi bir para cezası şartı koşmamaktadır. Provence kontunun Domini Ludovici (Efendimiz Louis) ve Toulouse kontunun da Domini nostri Ludovici (Efendimiz Louis) ve aynı şekilde henüz naiplik yapan Blanche için de ifade kullanması dikkat çekicidir. Bu yüzden biri kralın tebaasıydı, diğeri ise değildi.
Bu yılın başına doğru, Barselona'daki Dominikenlerin önceli olan Fr. Pierre adında biri, Bologna'daki genel kurullarından dönerken Toulouse şehrinden ve piskoposluk bölgesinden geçti; burada Tanrı'nın onu çeşitli hastalıklardan iyileştirdiği fark edilir. Kendisi daha sonra Lombardiya'da şehit edilen kişi midir? Bunu incelemedim. Elçi

daha sonra Béziers'de bir konsil topladı, burada daha önce bahsettiğimiz, özellikle de bunlara uymayacak olanları cezalandırmak için çıkarılan nizamnameler yeniden ele alındı. Puy-Laurent'lı yazarın anlatımına göre Jean'ın yerine toplanan bu konsilin, Kardinal Romain ve diğer elçiler tarafından çıkarılan kararlara uygun olduğu görülmektedir; bu durum Gautier'ye, yani Tournay piskoposuna atfedilmelidir. Çünkü Kardinal Romain ile Gautier arasında, Pierre de Colmieu'den başka bir elçi bulunmuyordu.
Bu yıl Narbonne burgunda (mahallesinde), bazı yerliler veya kafirlik şüphelisi olanlar yüzünden, Başpiskopos Pierre, Vikont Aimeri ve Dominikenler tarafından takip edilen ve dindarlık bahanesiyle 4 Ekim 1219'da birbirleriyle ittifak kuran bir burjuva kardeşliği tarafından desteklenen büyük bir karışıklık çıktı. Bu karışıklık 23 veya 24 Mart'ta başladı ve 1 Aralık'a kadar devam etti. Catel bundan genişçe bahsetmektedir. Ne zaman sona erdiği, ne de burada aktarılması gereken diğer yerlerde bulduğumuz şeyler belirtilmemiştir; zira Kasım 1235 yılı civarında, Dominikenlerin Narbonne'da sahip oldukları ev halk tarafından saldırıya uğramış, engizisyon kitapları yırtılmış ve yok edilmiştir.
2 Mayıs'ta papa, Raynaldus'un bir kısmını aktardığı büyük bir mektubu Saint Louis'ye yazdı; bu mektupta, baillileri ve bizzat kendisi tarafından Languedoc kiliselerine ve din adamlarına yapıldığı iddia edilen eziyetlere dair şikayetler yer alıyordu. Çeşitli şeyleri belirtmekte, ancak bunları piskoposun yargılayabilmesi için yeterince detaylandırmamaktadır. Béziers ve Agde piskoposlarının, memurlarının eziyetleri yüzünden, piskopos meclislerinin görüşünü almadan, istemeyerek de olsa ve yazılı olarak, kralın mahkemesinin kararlarına uymaya ve memurlarının uygulayacağı baskılara katlanmaya söz vermek zorunda kalmalarından şikayet etmektedir; ki bu durum, eyaletin hukukuna ve adetlerine tamamen aykırıdır. Kralın, Languedoc piskoposlarından sadakat yemini talep etmesini de kötü bulmaktadır. Bu konuda Saint Louis'den, piskoposlar ile piskoposluk maliyecileri arasındaki anlaşmazlıkları çözmek üzere elçisi olan Vienne Başpiskoposu ile birlikte çalışacak bir adam göndermesini rica etmektedir. Bu konuda birkaç mektup yazmıştır.
Cuxa başrahibi Bertrand o sırada Béziers piskoposuydu; ve Agde piskoposu olan Théodise, Sainte-Marthe'a göre bu görevi 30 Mayıs 1236'daki ölümüne kadar sürdürmüştü. Eğer durum böyleyse, Agde Piskoposu Bertrand ile yapılan anlaşmanın tarihinde bir hata olmalıdır. Çünkü bu belge Ağustos 1234 ayına aittir. Bu anlaşmayla Bertrand, krala bazı şatoları ve bazı fihristleri (mülkleri), kendisini kurtardığı bağlılık yemini karşılığında devretmekte ve selefi Théodise tarafından Eylül 1219'da yapılan bir anlaşmayı onaylamaktadır; o tarihte Montfort'lu Amauri, Toulouse kontu olarak, Agde kontluğunda sahip olduğu vasallık hakları nedeniyle onu kendi vasalı olarak tanımıştı. Kralın kendi adına ona ne verdiğini görmek için bu belgeye bakmak gerekir.

XC.

Saint Louis'nin Bourges'da, Normandiya'da ve diğer çeşitli yerlerde bulunması.

Saint Louis 3 Şubat'ta Beaumont'ta bulunuyordu; buradan Boulogne ve Flandre konteslerine onay mektupları gönderdi. Aynı ay içinde Paris'te bulunduğu görülür; buradan Forès topraklarını geri aldı, ki bu isim geçmişte Aumale hanedanına verilmişti, ve ardından burayı yüz kırk bin gümüş mark karşılığında Kontes d'Eu'ya verdi. Belge, buranın kralın ellerine geçtiğini belirtmektedir; ex eschaeta Guillelmi quondam Domini de Pors, et comitis Augimari. Ardından Bourbon'lu Archambaud'yu bulmak üzere Lorris'e, Gergeau'ya, Saint-Benoist de Fleuri'ye gitti; 17 Şubat'ta orada olduğu görülür. Buradan Bourges'a ve Issoudun'a geçti; buralarda çok büyük sadakalar verdi; ve buralarda geçirdiği zamanlara dair hatıralar bırakan piskopos meclisleri tarafından kaydedildi.
Bourbon'lu Archambaud'nun, Champagne kontu ile evlenecek olan kızı için, ya da belki de başka bir süje için kralın onayını almak üzere Bourges'a gelmesi gerekiyordu. Orada Toulouse kontunun bir elçisi bulundu ve kral onun adına bir adam gönderdi. Orada, kralın onun adına ödediği paradan ötürü Bourges'dan Lorris'e Gien üzerinden döndüğü belirtilmektedir, ki bu da bu seyahatin önemli işler için yapıldığını göstermektedir. O sırada Paris'e, Simon'un oğlu Pons'lu Raoul'u ve Ponthieu kontunu ateşkesi uzatmak üzere gönderdi. Buranın ne olduğunu bilmiyorum. Gien üzerinden Bourges'dan döndü Lorris'e. 7 Mart Salı günü Lorris'te bulunuyordu ve orada fakirlere karşı bazı cömertliklerde bulundu. Orada sonraki Kutsal Perşembe gününe kadar kaldı, et même le 13. Toulouse Kontu, Provence kontuyla olan anlaşmasını tamamlamak üzere oraya gelmişti.
Lorris'ten Saint Louis, Montargis ve Nemours'a döndü. 15 Mart'ta ölen büyükannesi Kraliçe Élisabeth'in ölüm yıl dönümü ayininde hazır bulundu ve bu yıl dönümü için fakirlere on libre para verdi. 19 Mart'ta Poissi'de bulunuyordu ve aynı gün Saint-Germain'e geçti, 21 Mart'ta da oradaydı. Kıbrıs Kraliçesi de orada bulunuyordu.
Kral oruç tutmadı ve belgenin ifadesine göre, Müjde (Annonciation) yortusu gününde iki kez yemek yedi; ve bundan ötürü seksen dört libreyi fakirlere dağıttı. Kastilya kraliçesinin bir elçisini kabul etti ve Enguerran de Couci'ye ve Champagne kontuna bir memur gönderdi.
26 Mart'ta Vernon'da, 29 Mart'ta da Pont-de-l'Arche'da bulunuyordu; Vaudreuil'den geçmişti; oradan Gaillon ve Chateau-Gaillard üzerinden geçerek 1 Nisan'da Gisors'a ulaştı; 4 Nisan'da Asnières'de ve ardından Poissi'deydi.
7 ve 13 Nisan'da Paris'te bulunuyordu; ve Palmiye Pazarı olan 16 Nisan'da, fakirlere altmış libre dağıttı; ayrıca sonraki salı gününe, yani Vincennes'e gidene kadar her gün sekiz libre verdi; Kutsal Perşembe ve Kutsal Cuma günlerini Vincennes'de geçirdi. Kutsal Perşembe günü Saint-Victor başrahibi olan Jean'a yirmi libre verdi. Paskalya yortusunu da aynı yerde geçirdi; ve bu yortu yemeğinin masrafı yaklaşık on bir libre tuttu. Paskalya'yı takip eden Perşembe günü olan 27 Nisan'a kadar Vincennes'den ayrılmadı. 1 Mayıs'ta Pontoise'daydı. O tarihte monasterio Sancti-Petri des Arsis apud Paris kilisesine yüz libre verdi; ve Paris'te Dominikenlerin kilisesinin ilk taşını koymak üzere Caen'dan gelmiş olan bir doktora kırk libre verdi; "bu kiliseyi Saint Louis inşa ettirmişti."

Bu sırada Flandre kontesine bir memur gönderdi. Aynı tarihte Saint-Germain'de, Beauvais'de bulunuyordu.
11 Mayıs'ta Paris'te, 16 Mayıs'ta Vincennes'de ve 19 Mayıs'ta Poissi'de bulunuyordu. "Kraliçe o sırada doğum yapmıştı ve ona yirmi libre cerrah parası verildi." Kral, Sens'deki evliliğinden hemen sonra oradan ayrıldı. Zira 21 Mayıs'ta Fontainebleau'da bulunuyordu.

XCI.

Saint Louis, Provence'lı Marguerite ile Evlenmek İster. — Provence ve Forcalquier Kontlarının Birliği.

Saint Louis, yaşının on dokuzuncu yılına henüz girmiş olmasına rağmen, bu yıl Paskalya yortusundan sonra evlendi. Yaşının getirdiği acelecilikle değil, halkını yönetecek çocuklara sahip olma arzusuyla evliliğe yöneldi. Annesinin, onun dini, temiz ve saf bir hayat sürmesi için gösterdiği büyük çabaya uygun olarak hazırlandı; ve eğer annesinin ona duyduğu sevgi yüzünden kaleme alınan iftiralardan kaçınamadıysa, bu durum sadece oğlunun masumiyetini ve annesinin dindarlığını kanıtlamaya yarar.
Bu dindar yazar, yanlış bir rapora dayanarak, kraliçenin evlenmeden önce oğlunun bir hastalığa yakalanmasından ve onun bir yabancı kadınla evlenmesinden korktuğunu iddia etmektedir; oysa kraliçe onu çok iyi tanıyordu. Kraliçenin bu iftiraya karşı, onu ve kendisini tanıyanları ikna etmekten başka bir cevabı yoktu. Kraliçe oğullarını dünyadaki her şeyden çok severdi, öyle ki eğer yatağının başında onun bir yabancı kadınla zina yaptığını görse, onun yaratıcısına karşı ölümcül bir günah işlemesindense ölmesini tercih ederdi.
Kral, annesinin ve krallığının en bilge kişilerinin tavsiyesiyle, gözlerini Provence Kontu Raimond Bérenger ile Savoie'lı Béatrix'in kızı olan ve o dönemde Avrupa'nın en asil, en güzel ve en terbiyeli prensesi olarak kabul edilen Marguerite'e çevirdi. Babası Raimond Bérenger, Barselona hanedanının vasalı olan babası Raimond veya Bérenger'nin soyundan geliyordu. Kont Gilbert, Provence, Nice ve Piémont kontluklarına sahipti; çocukları olmadığından, bu iki kızı Faidide ve Dulcie, Toulouse Kontu Alphonse ile Barselona Kontu Dulcie'ye kalmıştı; onlar da 1125 yılında Provence'ı aralarında paylaştılar. Bu paylaşımdan sonra Raimond'un payına Rhône nehri, Durance nehri, İtalya, ad ipsum Turbiam (Villefranche ve Monaco arasındaki Turbie sınırına kadar olan kısım, Piémont'u da kapsar) ve Avignon kapısı ile deniz arasındaki yerler düştü. Bu bölge genellikle kontluk olarak adlandırılırdı. Bununla birlikte, 1167 tarihli bir belgede, Aragon Kralı Alphonse kendisini Provence Kontu olarak nitelendirir. 1179 tarihli bir diğer belgede ise kendini marki olarak adlandırır; Raimond Bérenger olan kardeşi de diğer belgelerde aynı unvanı taşımaktadır; ve nitekim bir kronikte, bu Raimond Bérenger Provence kontu ve markisi olarak adlandırılır; onun ardından Mart ayında bir başkası olan Raimond Bérenger'nin geldiği görülür.
Provence toprakları, Barselona hanedanına Dulcie vasıtasıyla geçmişti; o tarihten sonra bu aileden gelenler, Dulcie'nin oğlu Bérenger veya Raimond ile evlenen Aragon kralının soyundan geldiler, ki bu soyun arasında Aragon kralının oğulları

Pierre, Aragon kralı ve Muret savaşında öldürülen kişi ile Provence Kontu olan kardeşi Alphonse da bulunuyordu. Burası, Roderic'in Hic fuit bonus, dit Roderic, strenuus atque largus dediği yerdir. 1209 yılında Sicilya'da öldü ve arkasında, daha sonra Sicilya kralı olacak olan II. Friedrich'in korumasına bırakılan eşi Constance'ı bıraktı. O, Provence'ta Forcalquier kontunun torunu olan Garsende ile evlenmişti; Garsende, Forcalquier senyörü Guillaume'un kızı ve Sisteron piskoposluk bölgesindeki Claustral ve Garsende'nin annesi olan Sabran'lı Rainier'nin kızıydı; Guillaume, Temmuz 1193'te yapılan evlilik anlaşmasıyla, ölümünden sonra tüm Forcalquier kontluğunu Alphonse'a bırakmayı vaat etmişti; sadece bazı yerleri bir erkek kardeşine ve bir kız kardeşine, Alphonse'un vasallığı altında kalmak kaydıyla saklamıştı.
Haziran 1202 ayında Guillaume, bu Meryem Ana'yı (Béatrix), Viennois veliahdı (dauphin) olan Bourgogne'lu André'ye verdi; André bu kontluktan kendisine bağlı olan yerleri, yani Gap ve Embrun piskoposluk bölgelerini, André'nin Sisteron'a yakın olan Buech köprüsünden itibaren, sanki bu yerler sadece Béatrix'e ve oğluna aitmiş gibi verdi, ki bu durum André'nin Sisteron topraklarını harap eden savaşta Alphonse'a karşı el üstünde tutulduğunu göstermektedir. Ancak aralarında bir boşanma gerçekleşti ve André ile Béatrix, daha önce Guillaume'un André'ye vermiş olduğu tüm toprakları büyük piskopos André'ye iade ettiler; André de bunları 1210 yılında ölen Embrun Başpiskoposu Saint Guillaume'un ellerine bıraktı; boşanmadan sonra, Béatrix'ten olan bir kızını, Monfort'lu Büyük Simon'un oğlu Amauri ile evlendirdi ve ona Embrun piskoposluk bölgesindeki üç kilisenin gelirlerini verdi; Amauri de Bernard'a itaat ederek Embrun başpiskoposu ile 12 Aralık 1222'de anlaştı.
Viennois veliahtlarının Forcalquier kontluğunun bir kısmını 1257 yılına kadar ellerinde tuttuklarını görüyoruz; o tarihte Gui, Provence ve Forcalquier Kontu Charles ile yaptığı anlaşmayla, Gap piskoposluğunda sahip olduğu yerleri ona bıraktı; ve şüphesiz Embrun piskoposluğundakileri de bıraktı; geri kalan kontluk haklarından tamamen feragat ederek kont unvanını aldı.
Claustral'li Garsende'ye geri dönecek olursak, Aragon'lu Alphonse, Provence kontu, ondan Provence Kontu olan Raimond Bérenger'yi ve belki de Béarn vikontuyla evlenen Garsende adında bir başka kızı dünyaya getirdi. Diğerleri ise Garsende de Claustral'in, Alphonse'un ölümünden sonra bu vikontla yeniden evlendiğini iddia ederler; bu durum kesinlikle kraliçenin ve kız kardeşlerinin annesiyle ilgilidir.

XCII.
Kont Raimond Bérenger ve Romée son bakanı.

Alphonse ve Garsende'nin oğlu, bazen Raimond, bazen Bérenger, bazen de ikisi birden olan Raimond Bérenger olarak adlandırılır. Onu Toulouse kontu Raimond'dan ayırmak için biz ona Raimond Bérenger diyeceğiz. Mariana onun 1214 yılı civarında doğduğunu iddia eder, ki bu durum 1234 yılındaki evlilik yaşıyla pek uyuşmamaktadır. Bouche onun 1199 yılında doğduğunu söyler. Ancak onun tarihinde, Aragon kralının amcası olan amcasının şatosunda mahkum kaldığı elli yıl boyunca Aragon'un karışıklıklarında esir düştüğü belirtilmektedir. Ancak bu esaretten

kurtularak, piskoposların ve vasalların mektuplarıyla Provence'a geri çağrıldı ve orada karşılaştığı karışıklıkları düzeltti; 1216 yılında amcasının rızasıyla oradan kaçtı, Taragone kapısından bir gemiye bindi ve Provence'a döndü, orada hemen barış ve birliği yeniden tesis etti. Onun 1217 yılında henüz bir vasal olarak hükmettiği belirtilir. Roderic onu enerjik ve cesur bir adam olarak nitelendirir ve Tanrı'dan korktuğunu söyler. Matthieu Paris ise ondan Virum illustrem et in armis strenuum (silahlarda seçkin ve enerjik bir adam) olarak bahseder.
Haziran 1222 ayında Marsilyalıları fethetti ve Lambesc şatosunu tamamen yıktı, burası Aix piskoposuna aitti ve Durance nehrine yakındı; bir diğeri ise buranın Roca Martina şatosu olduğunu söyler. 1226 yılında VIII. Louis'nin Toulouse kuşatmasına katıldı ve aralarındaki anlaşmazlığın buradan kaynaklandığı iddia edilir. 1229 yılında Nice şehrini aldı ve sakinlerini 9 Kasım'da kendisine sadakat yemini etmeye mecbur etti. Onun 1230 yılında Marsilya şehrine karşı yürüttüğü savaştan bahsetmiştik, ki bu savaş o dönemde Toulouse kontunun da ilgisini çekmişti.
İtalyan tarihçi Jean Villani, tarihini 1348 yılında bitirmiştir ve bu kontun sarayında büyük işler başarmış olan ünlü bir hacıdan bahseder; adı Romée idi ve kontun işlerini çok iyi idare ederek kontun gelirini üçte iki oranında artırdı, saray mensuplarının kışkırtmasıyla kont onu hesap vermeye zorlamak istedi, o da hiçbir şey almadan, sadece geldiği gibi atı, asası ve heybesiyle saraydan ayrıldı ve bir daha kendisinden haber alınamadı.
Raimond Bérenger, Haziran 1238 ayında diğer dört kişiyle birlikte vasiyetnamesini yürütmek üzere görevlendirdiği Romée de Villeneuve adında bir bakanı kesinlikle elinde bulunduruyordu. Onun güvenini tam olarak kazanmıştı. Onu baron ve şövalye olarak nitelendirir. 1239 yılında onu bailli yapmıştı. 1241 yılında, Gregorius IX'un İmparator Friedrich'e karşı Roma'da toplamak istediği konsile gidecek olan kişileri korumak üzere onu görevlendirdi; ve Friedrich onu denizde esir aldığında, Roma'ya gidecek olan bu din adamları arasında Romée de bulunuyordu. Başarılı oldu, ancak kendisini kurtarmak için Friedrich'in zenginliklerle dolu bir gemisini ele geçirdi ve bunu Provence'a getirdi. Piskoposlar, ona yazdıkları mektuplarda asil Romée unvanını verirler. Kasım 1254 tarihli bir belgede, Romée de Villeneuve'ün, dul eşi ve çocukları tarafından Vence piskoposluğunda sahip olunan toprakların takası sırasında hazır bulunduğu görülür. Onun, topraklarının büyük bir kısmının borçlarını ödemek ve haksız yere şahıslardan ve hatta kiliselerden aldığı mülkleri iade etmek üzere satılmasını emrettiği belirtilir.
Ancak Villani tarafından aktarılan bu hikaye tamamen bir masaldır ve çağdaş hiçbir yazar tarafından doğrulanmamıştır. Toulouse Kontunun vasalları olan bu otuz kontun varlığı kesindir; Raimond Bérenger'nin Raimond'a karşı yürüttüğü savaştaki başarısı ve kızı Béatrix'in evliliği konusundaki kehaneti de kesinlikle yanlıştır. Romée'ye atfedilen bu büyük zenginlikler, Philippe Mouskes'in bu kontu fakir olarak nitelendirmesiyle uyuşmamaktadır; nitekim onun kızlarının evlilikleri için harcadığı tüm paraları bir mucize olarak görür; ve onun bu fakirliği yüzünden sürekli savaşlar yürüttüğünü düşünür. Raimond Bérenger, 1235 yılının sonuna doğru İmparator II. Friedrich tarafından şövalye yapıldı; o tarihe kadar ailesindekilerin şövalye olmadan uzun süre yaşayamayacaklarını düşünüyordu. Bu yüzden, Fransa ve İngiltere

krallarının, damatlarının ricası olmasaydı bu unvanı almayacaktı. Zira son kızıyla da bir vekil vasıtasıyla evlenmişti.

XCIII.

Provence Kontesi Béatrix Hakkında; Kardeşleri ve Çocukları Üzerine.

Raimond Bérenger; Maurienne veya Savoie Kontu, zaman zaman Maurienne Dükü olarak da adlandırılan Thomas'nın kızı Béatrix ile evlendi. Onun Aost dükalığına ve Piémont'ta daha birçok toprağa sahip olduğu iddia edilir. Kendisinin ve soyunun olağan unvanı, İmparator Sigismond bunu dük unvanıyla değiştirene kadar Savoie Kontu olarak kaldı. Bahsettiğimiz Thomas, Guichenon'a göre 1188 yılından 20 Ocak 1233 tarihine kadar Savoie kontuydu; zira Albéric onun 1232 yılında öldüğünü söyler. İki eşinden [Genevois Kontu Guillaume'un kızı Béatrix ve Faucigni varisi Marguerite] on beş çocuğu oldu; şöyle ki: Birincisi, babasından sonra Haziran 1253 ayına kadar Savoie kontu olan Amé veya Amédée idi; ikincisi, 1231 yılında Macaristan'da ölen Humbert idi; üçüncüsü, Piémont prensi olan, Lozan piskoposu ve Lyon başpiskoposluğu yapmış ve daha sonra Flandre kontu olan Thomas idi ki bugünkü Savoie dükleri onun soyundan gelmektedir; dördüncüsü, Chablais senyörü olan ve 1242 yılında çocuksuz ölen Aimon idi; beşincisi, Valence, Vincestre ve Liège piskopos vekilliği (ekonom) yapmış ve 1268 yılına kadar yaşamış olan Guillaume idi; altıncısı, Chartreux keşişi ve 1268 yılına kadar Maurienne piskoposu olan Amé idi; yedincisi, bir kilisenin başrahibi, ardından Richemont ve Essex kontu ve nihayet Savoie kontu olan Pierre idi; sekizincisi, eşi vasıtasıyla Bourgogne kont vekilliği yapmış ve nihayet Savoie kontu olan Philippe idi; dokuzuncusu, İtalya'da d'Est'li Azon ile evlenen Éléonor idi; onuncusu, Almanya'da Kibourg Kontesi olan Marguerite idi; on birincisi, Chartreux keşişi, Bellay ve Valence piskopos vekilliği yapmış ve ardından Canterbury Başpiskoposu olarak kutsanmış olan Boniface idi; on ikincisi, Provence Kontesi olan Béatrix idi; on üçüncüsü ve on dördüncüsü, Lyon'daki Saint-Pierre Manastırı'nın başrahibeleri olan Alix ve Agathe idi; ve on beşincisi, 1257 yılında İngiltere'de Devon Kontu ile evlenen Avcie idi.

Herkesin Thomas adında bir kardeşi daha olup olmadığını bilmiyorum. Zira Thomas'nın 1232 yılındaki ölümünden bahseden Albéric, onun 1235 yılı civarında öldüğünü söylemektedir, dolayısıyla Savoie Kontu Thomas o esnada ölmüştü. Sadece bu listeden ve tarihin detaylarından daha açık bir şekilde görülüyor ki, bu prenslerin birçoğu kilisenin en kutsal makamlarını tuhaf bir şekilde dünyevi çıkarlarına alet etmişlerdir. Yeğenlerinden birini eş olarak alan İngiltere Kralı, tıpkı Saint Louis gibi onları son derece yüksek mevkilere çıkardı. Ancak tarih, Saint Louis'yi onları ne aşırı derecede yükselttiği, ne aşırı zenginleştirdiği, ne de anne ve babası ya da ülkesinin ileri gelenleri tarafından krallık haklarının ayaklar altına alınmasına izin vermediği için övmektedir.

Béatrix, "saygıdeğer, ihtiyatlı ve medeni bir kadın" olarak nitelendirilirdi. Görkemi ve ihtişamı severdi; bununla birlikte, Saint Louis'nin bu konudaki ölçülülüğünü ve kardeşi Henry'nin kendisine karşı sergilediği savurganlığı takdir edecek kadar bilgeydi. Kendisi olağanüstü bir güzelliğe sahiydi. Aralık 1220 ayında Provence Kontu Raimond Bérenger ile evlendiği kaydedilmiştir. Diğerleri ise bu tarihin 1219

olduğunu söylerler. 1266 yılının sonuna doğru öldü ve Les Échelles yakınlarında kurmuş olduğu ve Hospitalier şövalyelerine bağışladığı Dauphiné sınırındaki kiliseye defnedildi. Tıpkı babası gibi, o esnada hayatta olan ancak genç yaşta ölen Raimond Bérenger adında bir oğlu olmuştu. Ayrıca çok güzel dört kızı vardı ve hepsi de kraliçe oldu; şöyle ki: Fransa Kraliçesi Marguerite, İngiltere Kraliçesi Éléonor, Cornouailles Kraliçesi ve ardından Romalıların Kraliçesi Sancie, ile Anjou ve Provence Kontesi, ardından da Sicilya Kraliçesi olan Béatrix.
Mouskes bu listeye, büyük olan Kıbrıs kraliçesini de ekler. Ancak o, Provence kontunun kızları ile Ponthieu Kontu Guillaume'un Kastilya kralının kızıyla evliliğinden olan ve kontun ikinci evliliğinden doğan kızlarını birbirine karıştırmış olmalıdır.
Provence kontunun en büyük kızı olan Marguerite, "güzel yüzlü, iman dolu, güzel ahlaklı, babası tarafından çocukluğundan beri Tanrı'dan korkmaya ve İncil'e göre yaşamaya yönlendirilmiş bir genç kızdı." Döneminin en özgür kadınıydı. Evliliğinden önce, Provence'lı bir şairin ona kötü bir şiir yazdığı, Romée de Villeneuve'ün hakimi vasıtasıyla bu kötü şairin cezalandırıldığı anlatılır. Şair bundan pişman oldu ve onu geri çağırdı. Mouskes onu sadık ve sadaka sever olarak nitelendirir. Eski bir tabloda o kadar sade giyinmiş olarak tasvir edilmiştir ki, reforme edilmiş en katı rahibelerle karşılaştırılabilirdi.

XCIV.

Saint Louis Marguerite ile Evlenir ve Sens'de Taç Giyer.

Marguerite, Aragon ve Kastilya hanedanlarının sık sık müttefik olması nedeniyle Saint Louis ile dördüncü dereceden akrabaydı. Provence Kontesi ve Marguerite'in büyükannesi olan Sancie'nin, Kraliçe Blanche'ın anneannesi olan Kastilya ve Léon Kraliçesi Sancie'nin öz kardeşi olduğu görülmektedir. Bu yüzden, bu evliliği tamamlamadan önce Saint Louis, aralarındaki bu akrabalık bağına rağmen imanın Languedoc topraklarında korunması için bu evliliğin çok avantajlı olduğunu belirterek papaya elçiler gönderdi ve bu bağın gevşetilmesi (dispense) için izin istedi, zira o topraklarda iman çok az bir süre önce ve çok fazla kan döküldükten sonra yeniden tesis edilebilmişti. Papa bu gerekçeyi çok haklı buldu ve kardinallerin de tavsiyesi üzerine bu yılın 2 Ocak tarihinde gerekli izni verdi. Bu iznin metni mevcuttur. 1234 yılının başında, Roma'da bulunan birkaç kişiye kral tarafından çeşitli bağışlar yapıldığını görüyoruz.
Kral tarafından Toulouse'a gönderilen Gilles Flagi, kontun kızını, yani gelecekteki müstakbel eşini görmek üzere daha önce Provence'a gitmişti. Bu görevi, Sens Başpiskoposu vasıtasıyla yerine getiren Bourges Başpiskoposu Pierre'e atfetmek mümkündür. Zira Philippe Mouskes, onun Provence'a giderek kıza kralın kendisine sunduğu her şeyi verdiğini ve kızı oradan getirdiğini söyler. Kont bu talebi büyük bir sevinçle kabul etti. Romée'nin bu evliliği gerçekleştirmek için kızına kendi güçlerinin üzerinde bir çeyiz vermeye yöneldiği ve konta şöyle dediği anlatılır: "Kontum, bu büyük harcamayı yapmanıza izin verin, bu durum sizi hiçbir sıkıntıya sokmayacaktır. Zira en büyük kızınızı bu kadar yüksek bir mevkiyle evlendirirseniz, bu durum diğer kızlarınızın evliliklerini daha kolay ve daha az masraflı hale getirecektir." Ve

eklenmektedir ki, İngiltere kralının daha sonra ikinci kızı ve kardeşi Richard'ın da üçüncü kızı talep etmesinde Saint Louis ile yapılan bu ittifakın payı büyük olmuştur. Kesin olan şu ki, evlilik sözleşmesinde kıza on bin gümüş mark çeyiz vaat etmişti, oysa 1238 yılına kadar bunun sadece iki bin markını ödeyebilmişti. İkinci kıza da aynı miktarı vermişti, üçüncüsüne ise bunun yarısını verebilmişti. Bu durum, krala vaat edilen paranın güvencesi olarak, Raimond'un Paskalya yortusundan sonra yapılan bir anlaşmayla Tarascon şatosunu kızının evliliği için krala rehin vermesine neden oldu; imparator tarafından da bu taahhüdün onaylanacağına dair söz verdi. Saint Louis'ye 1266 yılında sekiz yüz mark daha ödenmesi gerekecekti.
Tüm bu taahhütler güvence altına alındıktan sonra, Saint Louis kızın babasının yanına büyük ve görkemli bir elçilik heyeti gönderdi; heyette Rouen Başpiskoposu Gautier, Sens Başpiskoposu Jean ve Nesle'li Jean bulunuyordu; onlara kızı resmi törenle getirme görevi verilmişti. Kont, kralın kendisine gösterdiği bu onur için çok teşekkür etti ve kızı büyük bir sevinçle elçilerin ellerine teslim etti; böylece Marguerite, aile meclisinin de rızasıyla Fransa'ya getirilmek üzere yola çıktı, yanına Provence kontluğundan bir nedime ve altı şair verildi, ki bunlardan biri Nostradamus'un bahsettiği kişidir. Evlilik Sens şehrinde, bu piskoposluk bölgesinin başpiskoposu olan Jean de Nesle'in huzurunda gerçekleşti.
Marguerite, 19 Mayıs günü Tournus'tan geçti ve orada Bernard adındaki başrahip tarafından kabul edildi. Sens'e İsa'nın Göğe Yükselişi (Ascension) yortusundan kısa bir süre önce ulaştı, ki bu yortu o yıl 28 Mayıs'a denk geliyordu. Kral ve annesi, yanlarında çok sayıda kont, senyör ve kardeşleriyle birlikte orada hazır bulundular. Bu tören için Vermandois, Soissons, Anjou, Châlons asillerinin, dükün ve Bourgogne düşesinin, Nevers kont ve kontesinin, d'Est kontesinin ve kraliçenin çağrıldığına inanıyorum.
Sens'deki evlilik töreni, Paskalya'yı takip eden ayın 21 Mayıs günü olan pazar gününde gerçekleştirildi. Kral o tarihte henüz Fontainebleau'daydı, ancak 24 Mayıs'ta orada bulunduğu ve fakirlere yüz libre para dağıttığı görülmektedir. 25 Mayıs'ta Pont-sur-Yonne'daydı. Sens yakınlarındaki Sainte-Colombe Manastırı'nda konakladı ve 26, 27 ve 28 Mayıs günlerinde Sens'e geçti. Marguerite, daha önce söylediğimiz gibi, aynı tarihlerde oraya ulaştı; yanına Valence piskopos vekili Guillaume, amcası ve aralarında Provence'lı bir müzisyenin de bulunduğu diğer bazı kişiler eşlik ediyordu; Nostradamus bunu bu şekilde açıklamaktadır. Evlilik Sens'de, bu şehrin başpiskoposunun ve Jean de Nesle'in huzurunda kıyıldı. Marguerite, bu şehrin başpiskoposu Gautier tarafından, 28 Mayıs Pazar günü büyük bir törenle kutsandı ve taç giydirildi; taç giyme merasimi Saint-Estienne Katedral Kilisesi'nde yapıldı, bu tören için kral yirmi yedi libre harcayarak bir sahne kurdurdu. Kraliçenin tacı, piskoposluk süslemeleriyle birlikte elli sekiz libre tuttu. Saint Louis'nin de bu törende tacını taşıdığı görülmektedir.
Ziyafet ve bu büyük törenin geri kalanı için yapılan masraflar iki bin beş yüz yirmi altı libre tuttu; buna piskoposlara verilen iki yüz yetmiş altı libre ile katedral din adamlarına verilen para da dahildir. Kral o tarihte birkaç yeni şövalye ilan etti. Şehrin başrahibi Odon, kraliçenin taç giyme töreninde hazır bulundu, piskoposluk

süslemelerini aldı ve kraliçeyi Sens'e geri götürdü; kral da bu karmaşa sırasında atı öldürülen fakir bir adama kırk libre para verdi.

XCV.

Saint Louis Kraliçe Marguerite'i Seviyor; Sarayından Uzaklaşır ve Paris'teki Jacobins (Dominiken) Tarikatıyla İlgilenir. — Kral, Jean ve Aragon Kralı Arasındaki Barışı Korumaya Çalışır.

Kral, Sens'deki bu törenin ardından 29 Mayıs Pazartesi gününden itibaren ayrılmış görünmektedir. Montereau ve Fontainebleau üzerinden geçerek Valence Piskoposu ile görüştü ve onun için henüz yirmi libre harcadı. Giysileri ve mobilyaları çok daha sade olanlarla değiştirdi. Mayıs 1234 ayının hesaplarında, avcılık, özellikle de doğancılık için çok fazla harcama yapıldığı görülür. Ayrıca satranç için de bir miktar para harcanmıştır: pro aleis factis regis, 30 l.

Mans şehri yerine, Saint Louis ilk olarak Marguerite'e mehir olarak Mans şehrini, Orleans'ı ve çevre yerleri vermişti. Ve nihayet Haziran 1260 ayında bu mehri değiştirdi ve ona Corbeil, Poissi, Meulan, Vernon, Pontoise, Asnières, Étampes, Dourdan ve la Ferté-Alais'yi verdi; bunu onun hizmetlerini, sadakatini ve gücünü göz önünde bulundurarak yaptı. Büyük oğlu Philippe de, Saint Louis'nin rızasıyla o dönemde bu mehri onayladı; ve buna dair hiçbir şeyi değiştirmeyeceğine dair yemin etti; bu durum Rouen, Paris ve Évreux piskoposları tarafından da tasdik edildi. 27 Mart 1270 tarihli bir belgeyle buna dair yeni yükümlülükler altına girdi. Saint Louis bununla birlikte kiliselere ve hatta kraliçeye tahsis edilen topraklar üzerindeki haklarını saklı tuttu.

Bu evlilik vasıtasıyla, Raimond Bérenger, Saint Louis, damadı ve Aragon Kralı James arasında çok güçlü bir arabulucu haline geldi; zira bu iki kral arasında Carcassonne ve iddia ettikleri diğer komşu topraklar yüzünden büyük bir bölünme vardı; bu durum Montpellier'de bu yıl daha geniş bir şekilde ele alınacaktır ve bu seyahatin savaşa hazırlık amacıyla yapıldığına inanılmaktadır. Ancak bu belgenin ne anlama geldiğini bilmiyorum; zira bu belgede, Saint Louis ile Marguerite'in evliliğinden önceki kasım ayında orada bulunan ve Jean de Montlaur tarafından idare edilen Maguelone kilisesindeki ayinde hazır bulunan kişilerden bahsedilmektedir.

Papa IX. Gregorius, bu iki kral arasındaki bölünmenin büyük bir savaşa yol açmasından korkarak, 30 Ağustos'ta Raimond Bérenger'ye yazdı ve ondan, aralarındaki barışı sağlamak ve zihinleri sakinleştirmek için iki kralın yanına giderek arabuluculuk yapmasını rica etti. Raimond Bérenger'nin bu görevi yerine getirdiğinden eminiz. İki kral arasındaki barışın bozulmadığı ve 1258 yılında aralarında kesin bir anlaşmaya vardıkları kesindir.

XCVI.

Saint Louis Bretagne Kontuna Karşı Savaşa Girer.

Kral, Fransa ile İngiltere arasında devam eden ve üç yıllık ateşkesin sona ermesiyle bitmesi gereken savaşı bitirmek üzere orduyu topladı. Kral bu konuda ilk mektubunu yazdı, ardından Raynaldus tarafından aktarılan 12 Şubat tarihli ikinci mektubunu

gönderdi. Bu mektupta İngiltere kralına hitap ediyordu. 6 Kasım'da aynı talepleri her iki tarafa da yineledi, onları uyardı ve haçı alarak Doğu'ya gitmelerini emretti; zira o esnada bu kutsal savaşın yapılması uygun görülüyordu. Başpiskoposları ve krallığın ileri gelen prenslerini, kralların bu talepleri yerine getirmelerini sağlamak üzere görevlendirdi. Papanın bu girişimleri arzu edilen sonucu vermedi.
Bretagne Kontu, Henri d'Avaugour'un topraklarında büyük yıkımlar yaratarak ateşkesi ihlal etti; adamları Kiber hanedanından bir şahıs ve Cournouailles senatörü tarafından sevk ediliyordu; ve ardından bizzat kont, İsa'nın Göğe Yükselişi yortusundan sonra orduyla birlikte hareket ederek Quintin piskoposluk bölgesini ve diğer toprakları harap etti. Kralın büyük oğlu Jean da onunla birlikte hareket etti. Aziz Jean'ın Doğumu yortusunda ordunun toplanması gerekiyordu, İngiltere kralı da Bretagne kontunun yardımına yetmiş şövalye ve iki bin Galli asker göndermişti. Saint Louis kendi adına, Cotentin senatörüne ve d'André de Vitré'ye talimatlar gönderdi. Mayıs ayı ortasında, kendi masraflarıyla aynı orduya katılmaları için okçular gönderdi. Aynı tarihte Anjou, l'Auxerrois, Nivernois asillerine, Châlons, d'Avranches, d'Estampes, d'Orléans, de Passi, de Vernon, de Mantes, de Moret, de Melun, de Sens, de Crespi, de Senlis, de Soissons, de Montdidier, de l'Artois sakinlerine, Caux bölgesine, Mortemer senyörüne, Cotentin'deki Paisnels sakinlerine, Nevers kontesine, Ponthieu'ye, Flandre kontesine ve Auxerre, d'Amiens, de Coutance, de Troyes, de Langres ve d'Autun piskoposlarına mektuplar gönderdi.
Evliliğinden hemen sonra, Londra asillerine, Thouars'lı asillere, Poitou'lulara ve Touraine'lilere elçiler gönderdi. Sadece Niort'a gitmelerini, Poitou'da Niort'ta toplanmalarını ve orada çıkabilecek herhangi bir isyana karşı hazır bulunmalarını emretti; böylece Poitou ve Berri asillerini korkutmak istedi. Ancak tüm bu uyarıların Bretagne savaşı için yeterli olduğundan şüphe edilemez.
Aynı mesele için Champagne kontuna da elçiler gönderip göndermediğini bilmiyorum. Aynı tarihte Corbie, de Montdidier, de Crespi, de Soissons, de Laon, de Roye, de Compiègne, de Noyon, d'Arras belediye başkanlarına da mektup göndererek, Mans'da toplanacak olan orduya çavuşlar göndermelerini emretti. Aynı şekilde Laon, de Mortemer, de Châlis, de Long-Pont ve d'Orcamp başrahiplerine de mektup göndererek, bu savaş için gerekli olan taşıma arabalarını (charroy) ve malzemeleri sağlamalarını istedi. Mayıs ayı boyunca krallığın bu yerlerine mektuplar gönderdi; belki de bizzat oraya gidenlerin masrafları bir sonraki hesapta ödenmediği için böyle yapılmıştır.
Amiens koro başkanı, 13 Haziran Salı tarihli bir mektupla, Amiens piskoposunun bu savaşa gitmekten yüz Paris librası karşılığında muaf tutulmasını sağlayan Paris kanonuna teşekkür etmektedir. Bretagne kontu ve suç ortaklarının büyük bir çaba ve zaman harcanmadan dize getirileceğine inandığını belirtmektedir; kont kralın ayaklarına kapanacak ve belki de piskoposlar bu sefere hiçbir bedel ödemeden gitmekten muaf tutulacaklardır.
Dönemin bir şairi, Saint Louis'yi bu savaşta takip eden ve Champagne kontunun birliğine karşı ittifak kuran Fransız senyörleri hakkında bir şiir yazmıştır; bu birliğin başında Boulogne Kontu Philippe bulunuyordu; şair bu birliğin tamamen dağıldığını, ittifakın başsız ve yönetimsiz kaldığını belirtmektedir:

Ainsi chacun s'en retira,
Hors Mauclerc, qui tant estoit fiers
Qu'à merci ne daigna venir;
Bien cuida Bretagne tenir
Contre le roy par son desroy,
Comme cil qui avoit cuer de roy.

Böylece herkes geri çekildi,
O kibirli Mauclerc hariç,
Ki aman dilemeye gelmeye tenezzül bile etmedi;
Krallığa karşı isyanıyla
Bretagne'ı elinde tutabileceğini sandı,
Tıpkı bir kralın yüreğine sahip olan biri gibi.

(Böylece herkes geri çekildi, sadece o kadar mağrur olan Mauclerc hariç; o aman dilemeye gelmeye tenezzül etmedi; krallığa karşı Bretagne'ı kendi isyanıyla elinde tutabileceğine inandı, tıpkı bir kralın yüreğine sahip olan biri gibi.)

XCVII.

Bretagne Kontu Kendini Kralın Takdirine Bırakmak Zorunda Kalır ve Dezavantajlı Bir Barış Yapar.

Aziz Jean yortusunda ateşkes süresinin dolmasıyla birlikte Saint Louis, krallığının tüm güçlerinden oluşan güçlü bir ordu topladı ve bu orduyla Bretagne'a girerek kontun bir müstahkem mevkisini kuşattı. Burayı ele geçirip geçirmediği açıkça belirtilmemiştir. Ancak Mouskes, kralın Chantoceaux ve Oudon'u aldığını söyler. Kral bu savaşta bir miktar kayıp verdi ve İngilizler onun bazı erzaklarını ve bagajlarını ele geçirdiler. Bu kayıp, kralın sadece daha fazla ihtiyat almasına ve cesaretini iki katına çıkarmasına yaradı. Ordusunu üç kola böldü; bu kollardan en küçüğü bile kontun tüm güçlerini yerle bir edebilecek güçte görünüyordu ve yaralarından ötürü öfkelenmiş bir aslan gibi, daha büyük bir şevkle yeniden harekete geçerek isyancının üzerine çullandı ve ülkesinde her taraftan saldırıya geçti. Kont bu kadar güçlü bir çabaya karşı koyamadı; İngiltere kralının bizzat yardımına gelip gelmeyeceğini öğrenmek ve aksi takdirde kralla barış yapmak üzere bir ateşkes talep etti ve bu ateşkesi elde etmek için büyük meblağlarda para verdi.

Anlaşma, öyle görünüyor ki, Ağustos ayında Angers'de yapıldı. Kral, sonraki Azizler (Toussaint) yortusuna ve ondan sonraki on beş güne kadar ateşkesi kabul etti; şu şartla ki, eğer bu süre zarfında İngiltere kralı bizzat kontun yardımına gelmezse, kont tüm Bretagne'ı, Matthieu Paris'e göre, tüm birlikleri ve müstahkem mevkileriyle birlikte kralın ellerine teslim edecekti.

Ağustos ayına ait bir belgeyle, bu ateşkesten hemen sonra Pierre, Saint Louis ile bu konuda yapılan anlaşmaların kendisini ve halefini kralın müstakbel halefine karşı bağladığını; ve krallığa karşı isyana katılmış olan tüm Bretagne'lıların, çıkardıkları kargaşalardan önce sahip oldukları her şeye yeniden sahip olacaklarını beyan etti; tıpkı La Marche kontunun kral ve Kraliçe Blanche'ın ellerine bırakmış olduğu

uzlaşma gibi, eğer iki taraftan biri hüküm verilmeden önce ölecek olursa, hayatta kalanın verilecek hükme uymak zorunda kalacağı belirtilmişti. Chasteaugiron'lu Galéran da, Bretagne varisi olan Jean yirmi bir yaşına ulaşana kadar, bu yıl krala bağlılık yemini etti.
Bu ateşkesin ve taahhütlerinin güvencesi için Pierre; Bourgogne Dükü Hugues, Saint-Paul Kontu Hugues ve Soissons kontunun en büyük oğlu Jean gibi bazı rehinelerle birlikte, en iyi üç müstahkem mevkisini kralın otoritesine bıraktı; bu senyörler, Ağustos ayında Angers'de verilen mektuplarıyla krala karşı kefil oldular. Mâcon Kontu Jean da, Pierre'in kardeşi olarak, Kasım ayında Angers'de verilen bir belgeyle Saint Louis'ye karşı aynı şekilde kefil oldu. Fransa kraliçesi de Ağustos ayında oradaydı. Bu ateşkes İngilizler için de şüphesiz geçerliydi; çünkü aynı Ağustos ayında, La Marche kontu, kralın kendileriyle olan ateşkesi yenilemesini kabul etti. Bununla birlikte, bu durum İngiltere Kralı Henry'nin hiçbir katılımı olmadan gerçekleşti.
Ateşkes bu şekilde yapıldıktan sonra, Pierre İngilizleri geri gönderdi ve kısa bir süre sonra kendisi de İngiltere'ye geçti; orada Matthieu Paris'te görülebileceği üzere, sadece hoşnutsuzlukla karşılandığı için Fransa'ya geri döndü ve kendini kralın merhametine bırakmaya karar verdi. Ancak bu yazar ne derse desin, onun boynuna bir ip geçirerek bir hain gibi geldiği, ne de kralın bir lütuf olarak onun hayatını bağışladığı ve onu kontluğundan mahrum bıraktığı doğru değildir; zira kendisi Kasım 1237 yılına kadar buranın yönetiminden yararlanmaya devam etti, ki o tarihte burayı oğlu Jean'a devretti; şu şartla ki, Jean bundan sonra gelip krallık tacına bağlılık yemini edecekti.
Tüm bunlara dair inanılması gereken şey, Haziran 1231 ayındaki fermanla oğlunun vasiliğinden mahrum bırakılmış olan Pierre'in, bu hükmü kabul ettiği ve krallık tacına bağlılık yemini eden oğlunun haklarını korumak kaydıyla, Bretagne'ı derhal Saint Louis'ye teslim ettiğidir. Kesin olan şu ki, kral kontu itaate zorladıktan sonra onu Paris'e getirtti; kont Kasım ayında oradaydı, ki o tarihte ateşkes sona eriyordu, ve nihayet orada kral ve kraliçe anne ile kesin barışı yaptı. Kendisi, sonraki beş yılı denizaşırı topraklarda (haçlı seferinde) geçirmeyi taahhüt etti, ancak kontluğu oğlunun ellerine geçtikten sonra oradan ayrılacaktı.
Saint Louis ile, kontun tarafını tutan Bretagne baronları ve La Marche kontu ile ilgili meseleleri düzenledi; ya da en azından kendisini tamamen kralın ve kraliçenin takdirine bıraktı, ki bu durum fermanın terimlerinde açıkça görülmektedir, her ne kadar bunlar Latince yazılmış olsa da, ve onlardan kendisine ne emrederlerse onu yapacağına dair söz verdi. Ancak bu teslimiyetle, Bretagne'ın naibliğinden vazgeçmiş olmuyordu, zira aynı belgede kendini hâlâ dük olarak nitelendiriyordu ve rehin olarak Chantoeceaux, Saint-Aubin, Mareuil şatolarını verdiğini, bunların 1238 yılının Paskalya yortusunda kendisine veya oğluna iade edileceğini belirtiyordu (eğer fermana uyacak olursa). Belge Kasım ayına aittir ve Paris'te verilmiştir.
Chantoeceaux Loire nehri üzerindedir, Nantes'ın biraz yukarısındadır. Saint-Aubin ise şüphesiz Rennes piskoposluğundaki Saint-Aubin du Cormier'dir. Mareuil'e gelince, bunun Poitou'da mı, Lay nehri üzerinde mi, yoksa Luçon yakınlarında mı olduğunu bilmiyorum.

Yine Kasım ayına ait, Paris'te verilen bir başka belgeyle Pierre, krala ve annesine, o esnada hâlâ naip olduğunu belirterek, herkese karşı sadakatle hizmet edeceğine, oğlu veya kızı için ne kendisinin ne de başkasının rızasıyla İngilizlerle hiçbir evlilik anlaşması yapmayacağına, ne de krala karşı savaşmış veya ateşkesi bozmuş olan hiç kimseyle bir ittifaka girmeyeceğine dair yemin etti. Krala, haleflerine ve mirasçılarına, ebediyen, Saint-James de Beuveron'u tüm tahkimatlarıyla birlikte devretti, ki burayı kral ona Anjou'da ve Maine'de, Bellesme ve de La Perrière yerleşimleri karşılığında vermişti; ve burayı sonraki Noel gününden önce krala teslim etmeyi vaat etti, ki kralın burayı kendisine verdiğini belirten mektuplar mevcuttur. Bununla birlikte, kralın nisan 1228 ayında bu yerleri henüz iade etmediği görülmektedir; zira o tarihte verdiği mektuplarda, eğer bunları bulabilirse, ki öyle diyordu, bunları özenle aratacağını belirtmektedir. Bununla birlikte, bu anlaşmayla Bretagne kontluğunun Fransa tacı ile olan tüm sorunları sona ermiş oldu. Zira bu olaydan sonra Pierre, oğlu Jean'ın onun yerini almasına kadar krala karşı sadık kaldı. Pierre'in bundan birkaç yıl sonra, Fransa'yı karıştırmak için yeniden bazı girişimlerde bulunmadığı söylenemez; ancak kendisi ve Jean hiçbir zaman açıkça savaş ilan etmediler.

XCVIII.

Bretagne Kontu İngilizlere Karşı Savaş Açar; Baronlarına Haklarını İade Eder.

Pierre, Fransa'nın idaresine yeniden kabul edildikten sonra İngiltere kralına elçiler göndererek, artık Bretagne için ona bağlılık yemini etmeyeceğini bildirdi. Bunun üzerine bu prens, İngiltere'de bulunan ve kontun sahip olduğu tüm mülklere el koydurdu, ki bunların arasında Richemont kontluğu da bulunuyordu. Kont, bu usulün adaletsizliğine öfkelenerek, denizi geçmeye ve İngiliz tüccarlarını yağmalamaya başladı; bu durum bu millete büyük bir zarar ve rahatsızlık verdi, öyle ki tarihçiler bu nedenle ona zalim ve gaddar bir deniz korsanı derler. Bu durum bize, onun İngiltere ile olan ateşkesi bu yıl içinde yenileyip yenilemediği konusunda şüphe vermektedir, zira kasım ortasına kadar bu durum devam etmişti. Bununla birlikte, iki taç arasında barışın tesis edilmek üzere olduğuna inanılması için taraflar arasında hiçbir düşmanlık hareketi görmüyoruz.

Pierre, kralın takdirine sığındığı ve piskoposları ile yaşadığı anlaşmazlıklar için kralı hakem seçtiği gibi, Saint Louis de sonraki yıl, Saint-Brieuc'de toplanan bir mecliste, piskoposun ve Bretagne'ın diğer yerlerindeki din adamlarının, kontun kendilerine karşı yaptığı eziyetler hakkında şikayette bulunmalarını istedi. Bizim elimizde, bu şikayetler sırasında dinlenen tanıkların ifadelerine dair bazı hatıralar bulunmaktadır. Bu tanıklar, bu senyörlerin, özellikle de Léon ve Tréguier senyörlerinin, topraklarında tam yargı yetkisine sahip olduklarını, buralarda kilise mensuplarının rızası olmadan şatolar inşa etme hakkına sahip olduklarını, mülklerini diledikleri gibi tasarruf etme ve çocuklarının vesayetini üstlenme hakkına sahip olduklarını iddia etmektedirler; öyle ki kont bunların üzerinde hiçbir hak iddia edemezdi, ne de mülklere el koyma veya veraset hakkı talep edebilirdi; ve gemi kazalarından elde edilen ganimetler de onların hakkıydı; bunun üzerine tanıklardan biri, Guiomar de Léon'a atfedilen ve bir hristiyandan ziyade bir insana yakışan bir alay hikayesini aktarmaktadır; şöyle ki

Guiomar, gemilerin parçalandığı bir kayalıktan bahsederken, bu kayalığın kendisine her yıl elli bin frank getiren en değerli elmaslardan daha değerli olduğunu söyleyerek övünürdü. Bu senyörler kont Pierre'in tüm bu haklar üzerindeki gasplarına karşı çıktılar ve onun getirdiği tüm yeni adetlerin veya vergilerin iptal edilmesini talep ettiler.
Kralın bu bilgiler üzerine ne karar verdiğini görmüyoruz; ancak onun koruma vaat ettiği kişilerin çıkarlarını gözetmeye özen gösterdiğinden şüphe edilemez. Ayrıca, André de Vitré'nin uğradığı kayıpları tazmin etmek üzere, kralın 1236 yılında ona altı bin franklık bir meblağ vaat ettiğini görüyoruz; ve bu senyör de kendi adına, kralın isteyeceği zamanlarda ve yerlerde askerlerini barındırma sözü vermektedir, ta ki Bretagne varisi Jean reşit olana ve borçlu olduğu bağlılık yeminlerini yerine getirene kadar: ki bu durum Pierre'in fermanından sonra, onun Saint Louis ile barış yapmasının ardından, Bretagne senyörlerinin de kontun bu kararına uymak zorunda kaldıklarını göstermektedir. Ancak bu belgenin tarihinde bir hata yoksa, bunun ne zaman yapıldığını bilmiyorum.
Mayıs 1237 ayında Pierre, Crespi'de bulunuyordu ve burada André de Vitré ile diğer bazı kişilerle, tüm topraklarının kefalet, veraset ve asalet haklarından muaf tutulması konusunda bazı anlaşmalar yaptı. Aynı muafiyeti Combour ve d'Acigné senyörlerine de tanıdı ve bunu halefleri adına ebediyen onayladı. Aynı şeyi Fougères'li Roul'a da teklif etti, o da bu anlaşmaya girmeyi kabul etti. Jean, oğlu ve halefi, bu sözleşmeyi onayladı ve Vitré ve d'Acigné sakinlerine aynı hakları tanıdı. Bununla birlikte, kralın memurları bu senyörlerin haklarına zarar verecek hiçbir şey yapmadılar. Henri d'Avaugour da, izinsiz olarak sattığı ormanları için 1238 yılında yirmi frank para cezası ödemek zorunda kaldı.

XCVIX. [XCIX.]
Boulogne Kontunun Ölümü.

Champagne Kontu Thibauld, bir önceki yıl Fransa'ya gelmiş olan Kıbrıs Kraliçesi Alix ile toprakları üzerindeki hak iddiaları nedeniyle tartışıyordu; ve Flandre Kontu Ferrand'ın ölümüyle en büyük savunucularından birini kaybetmişti. Ancak bu yılın başında, en amansız düşmanlarından üçünün birden öldüğünü görmek zorunda kaldı: [Metin burada kesilmektedir]
Robert d'Auvergne, Lyon Başpiskoposu, Philippe, Boulogne Kontu, ve Robert, de Dreux kontu; ve hemen ardından, onun taç giyme töreninin ertesi günü, yeğenleri olan Navarre Kralı Thibaud'nun eşi Sancie'nin dayısı olan Navarre Kralı öldü. Başpiskopos 6 veya 7 Ocak'ta öldü, ve halefi olarak, daha önce Paskalya'dan önce seçilmiş olan La Tour'lu Gui'nin oğlu Gui seçildi. Paris'teki Saint-Denys Kilisesi'nde, Prens Philippe'in ölüm yıl dönümü ayini yapıldı; 18 Ocak'ta, ölümünün ertesi günü olması gereken bu tarihte, manastıra büyük bağışlar yapıldı. Citeaux Genel Kurulu, 1270 yılında, bu ayinin her yıl aynı gün tarikat genelinde kutlanmasını emretti. Kendisi Saint-Denys'e büyük bir törenle defnedildi, cenazesinde tüm dünya tarafından arkasından yas tutuldu. Thibauld, de Champagne, orada bulunmuyordu. Philippe'in ölümünden elli yıl sonra, de Dreux kontu Robert öldü ve 5 Mart günü defnedildi. Kitabesinde onun arkadaş canlısı ve cesur bir adam olduğu yazılıdır.

Saint Louis, Dreux Kontesi olan dul eşi Aetor'a, Dreux burjuvalarının sadakat yeminini almak üzere bir adam gönderdi. Kadın da burjuvalarına bu yemini ettirdi ve Nisan ayında kral adına Dreux ve Gamaches şatoları için sadakat yemini etti. Bu sonuncu şato onun şahsi mülküydü ve burayı kraldan bir fihrist (mülk) olarak elinde tutuyordu, ve bunun karşılığında krala bağlılık yemini etti. Bu ailenin ve Kont Robert'in çocukları ve dul eşi hakkındaki tarihi bilgilere bakmak gerekir.
Üç konttan en çok yas tutulanı şüphesiz bu sonuncusuydu. Onun son derece ihtiyatlı, çok zengin, binalarında çok görkemli, çok büyük bir kalbe ve askeri yeteneklere sahip, bilge ve uyanık bir adam olduğu kaydedilmiştir. Bazıları onun zehirlendiğine inanıyorlardı ve bundan Champagne kontunu sorumlu tutuyorlardı, bu durum konta karşı olan genel nefreti daha da artırdı. Ölümünden kısa bir süre önce bizzat de Dreux kontunun huzurunda toplanmışlardı ve Boulogne kontu baronlarının huzurunda bu durumdan şikayetçi olmuştu. Ve hemen ardından, boş hayallerinin peşinden giderken bu şekilde öldü. Mouskes onun arkasından iki kız bıraktığını kaydeder, bunlar piskoposun koruması altında kalmışlardı. Diğer yazarlar ve bu ölümle biten kronik, sadece Jeanne adında bir kızdan bahsederler.
Philippe'in kızı olan bu Jeanne'ın, hayatta olduğu sürece, Boulogne, Dammartin ve de Clermont kontluklarını elinde bulundurduğu ve kendisinden sonra buraları mirasçılarına bıraktığı bir kronikte belirtilmektedir. Ancak bu durum, dul eşi Mathilde'in, kocasının ölümünden sonra krallığa geri dönmesi gereken bu toprakları elinde tutmasını engellememiştir; zira Saint Louis, de Dreux kontunun dul eşine yaptığı gibi, ona da bu toprakları bağışlamıştı; şu şartla ki, Jeanne çocuksuz ölecek olursa, bu topraklar krallığa geri dönecekti. Ayrıca, Ocak ayında Saint-Germain-en-Laye'de verilen fermanlarla Mathilde, bu yıl içinde, sadece babası tarafından Boulogne kontluğuna tahsis edilmiş olan mülkler için değil, de Dammartin kontluğundaki mülkler ve Louis VIII tarafından Philippe'e verilmiş olan yerler için de krala bağlılık yemini etti. Kendisi ayrıca de Clermont kontluğunun da sahibi olduğunu iddia ediyordu (bunun nedenini bilmiyorum), her ne kadar Aumale ve Lillebonne kontlukları da o sırada, Philippe-Auguste tarafından müsadere edildikten sonra Renaud'ya, yani oğluna verilmiş olsa da.
Paskalya'dan önce yapılan bir başka anlaşmayla Mathilde, Boulogne ve Calais müstahkem mevkilerini on yıl boyunca kralın ellerine teslim etmek zorunda olduğunu kabul etti; bunun karşılığında kral burayı ona veya haleflerine iade edecekti. Hak iddia eden tebaasına karşı kralın yanında yer alacağına dair söz verdi, eğer krallığa karşı bir savaşa girecek olurlarsa.
Şubat 1235 ayında, krala karşı şu sözü verdi: [Metin sonraki sayfaya geçmektedir]

C

Champagne Kontu Navarre Kralı Olur. — Bourgogne Dükü Kral ile Barış Yapar.

[Önceki sayfadan devam eden metin:] kızını kendi rızası olmadan evlendirmeyeceğine, ne de Kraliçe Blanche'ın rızası olmadan Clermont ve Dammartin kontlarının onunla evlenmesine izin vermeyeceğine, ve kralın huzurunda kendini temsil edeceğine dair söz verdi; bu sözden on beş gün sonra Saint-Paul kontu, Ponthieu kontu, Piéquigni vidamı, de Saint-Léger senyörü, de Lévie'li Simon,

Guillaume Bouteiller, Guillaume de Milli, Thibauld d'Amiens, Robert de Poissi ve Jean de Crèvecœur gibi birçok senyör krala karşı on bin marklık meblağa kadar kefil oldular. Bu işlem Paris'te yapıldı.
Kraliçe kendisi de bir daha evlenmeyeceğine dair söz verdi; ve bu durum gerçekten de rızaları doğrultusunda gerçekleşti, öyle ki l'an 1238 yılında, Portekiz kralının oğlu olan Alphonse ile evlendi; Kastilya kralının kız kardeşi ve Blanche'ın kız kardeşi olan d'Urraque da oradaydı.
20 Nisan 1235 Cuma günü, Matthieu de Trie ve Simon de Lévis tarafından, Mortain ve de Domfront toprakları için, kocası tarafından üç kez, kendisi için bir kez ve iki kez de kral için elinde tutulan hakları onayladı. Domfront toprakları ebediyen krala kaldı, ve Mortain de Mathilde'e kaldı, ki burası ona dower (mehir) olarak tahsis edilmişti, ve buradaki şato da kralın ellerinde kalmaya devam etti. Mathilde'in bu onayı, Paskalya yortusundan sonraki adli mecliste (échiquier) tarihlendirilmiştir.
Kralın, Jeanne'ın henüz küçük olması nedeniyle Domfront topraklarını elinde tuttuğu anlaşılmaktadır. Saint-Denis'li Simon, Philippe'in vasiyetnamesini yürütmekle görevlendirilmişti; Froimont başrahibi olan Bernard ile birlikte Saint Louis ve Mathilde'den, Ocak 1235 ayında, ölenlerin mallarını serbestçe tasarruf edebilmek için bu görevi kabul etmelerini rica ettiler. Saint Louis nisan 1238 ayında bu izni verdi.
Mayıs 1236 ayında, Renaud'nun, de Merville'in, de Caux piskoposluğundaki ve d'Aumale kontluğundaki toprakları için Mathilde ile bazı anlaşmalar yapıldığı görülmektedir. Mathilde, kızı evlenene kadar buranın kullanım hakkını (jouissance) kendisine sakladı, ki kızı Aralık 1236 ayında, Mısır'da Saint Louis esir düştüğünde öldürülen Saint-Agnan senyörü Gaucher de Châtillon ile evlenmişti.
Navarre Kralı Sancie, 7 Nisan'da çocuksuz olarak öldüğünden, Brie ve Champagne Kontu Thibauld, Blanche ve de Sanche'ın haklarını korumak amacıyla, bu tacın verasetini güvence altına almak için daha önce yapılmış olan çeşitli anlaşmalara dayanarak harekete geçti. Moncade'lı Guillaume ve Béarn vikontu ile 27 Mart 1225 Perşembe günü yapılan bir anlaşmaya sahibiz; burada Sanche'ın, kendi hükümdarlığı sırasında, Navarre'ı Aragon Kralı James'e bir evlatlık sözleşmesiyle devretmek istediği, böylece hayatta kalanın diğerinin mirasçısı olacağı belirtilmektedir, her ne kadar James'in tebaası bundan çok daha fazla yararlanmış olsa da. Bununla birlikte Sanche öldüğünde, tüm dünya meşru mirasçı olarak Thibauld'u kabul etti. Thibauld böylece Navarre'a gitti, orada koruma altına alındı ve Paskalya'dan sonraki ikinci pazar günü olan 7 Mayıs'ta taç giydi. Saint Louis mayıs ayı içinde onu Navarre'a gönderdi.
Bu yıl Navarre kralı sıfatıyla verdiği çeşitli fermanlar mevcuttur. Papa da 28 Ağustos tarihli bir mektupla Navarre kralına yazdı. Bu yüzden Kıbrıs kraliçesi ile eylül ve kasım aylarında yaptığı anlaşmalarda onun hiçbir zaman de Champagne ve de Brie kontu olarak nitelendirilmediğini, aksine kendi fermandarlığında başka unvanlar taşıdığını görüyoruz.
Aragon kralı savaş ilan etmek istiyordu; ancak papa 28 Ağustos'ta piskoposlara ve başrahiplere yazarak, aralarındaki anlaşmazlıkları çözmelerini emretti, ki bu durumun başka bir sonucu olmadı. İddia edilmektedir ki... [Metin sonraki sayfaya geçmektedir]

CI.
Navarre Kralı ile Kıbrıs Kraliçesi Arasındaki Anlaşma.

Thibaud'nun düşmanları, kuzeni olan Kıbrıs Kraliçesi Alix'in koruyucuları olduğundan ve Alix onunla Champagne üzerinde hak iddia ettiğinden; aralarındaki başlıca kişilerin ölümü, ona bu kraliçeyle anlaşma yapma imkanı verdi. Kral da bu meseleye otoritesini koydu; dahası papa, Alix'e karşı takibatını sürdürerek, bu yılın 3 Ağustos gününde, tamamı Soissons piskoposluğundan olan Saint-Jean des Vignes, Chezi ve Valsecret başrahiplerini, doğumunun niteliğini yargılamak üzere belirli bir günde huzuruna yeniden çağırmakla görevlendirdi. Alix, Şubat ayının başında Beaumont'ta ve ardından 20 Mart civarında Saint-Germain'de Saint Louis'yi bulmaya gelmişti. Nihayet, kraliçenin tüm hak iddiaları karşılığında toprak mülkü olarak iki bin libre yıllık gelir ve bir defaya mahsus olmak üzere yaptığı masraflar için kırk iftar (bin) Tours librası alması konusunda anlaşıldı. Böylece Eylül ayında, Saint Louis'nin huzurunda ve onun ellerine, Champagne ve Brie üzerinde iddia edebileceği tüm haklardan feragat etti. Saint Louis de onun ricası üzerine, damadı Thibaud adına, belki de o sırada bu işin idaresini kendisine bırakmış olan Bourbon'lu Archambaud'ya bu mülklerin zilyetliğini (investiture) verdi; zira Thibaud Navarre'daydı ve öyle görünüyor ki ertesi yıldan önce oradan dönmemişti. Ancak Alix, Thibaud'nun soyunun tükenmesi durumunda haklarını her zaman saklı tuttu.

Thibaud aynı ay içinde, eğer bunu yapmadan önce ölürse, vermesi gereken iki bin librelik geliri kendi senyörlükleri üzerinden tahsis etme yetkisini Saint Louis'ye verdi. Thibaud bu amaçla Alix'e, Waissi denilen güzel bir ormanı verdi; Châlons piskoposu da 1235 yılının Nisan ayı sonundan önce, din adamlarının veya laiklerin bu orman üzerinde sahip olduğu kullanım haklarını terk etmesini sağladı. Thibaud'nun bu mektubu 1234 yılının Aralık ayında gönderilmiştir. Bu iki bin librelik gelir daha sonra, bu kraliçenin kızıyla evlenmiş olan Gautier'ye, ya da daha doğrusu Joigny Kontu ile Brienne Kontu Jean'a geçti.

Kraliçeye vaat edilen kırk bin libreyi ödemek için Thibaud, Eylül ayında krallığa, aynı bedel karşılığında, Chartres, Blois, Sancerre kontluklarının fihristlerini ve senyörlüklerini (yani buraların bağlılığını ve yargı yetkisini) ve Chateaudun vikontluğunu, Perche'deki alanlar hariç buralarda sahip olabileceği tüm haklar ve mülklerle birlikte Chartres kontluğunun bağlılığı altında sattı. Böylece kral, Alix'e kırk bin libreyi ödedi; bu fermanlar Kasım ayından önce verildi. Bu olayın belgeleri Eylül ayına tarihlidir, ancak yeri belirtilmemiştir.

Kasım ayına ait bir başka belgeyle Alix, Thibaud adına kırk bin libre aldığını kabul ederek, Chartres kontluklarının vb. satın alınmasını onayladı ve Champagne üzerindeki tüm hak iddialarından kesin olarak feragat etti. Bu beyanı kralın, kraliçe annenin, Laon ve Châlons piskoposlarının ve diğer birçok nitelikli kişinin huzurunda yaptı; ve iki piskopos, onun ricası üzerine, buna dair Kasım ayına tarihlenen bir belge verdiler. Bazıları kralın bu fihristlere sadece bir rehin olarak sahip olduğunu söyler; ancak Jean de Joinville, Saint Louis'nin kendisine bunun gerçek bir satın alma olduğunu bildirdiğini aktarmaktadır; zira bu sözleşmelerin terimleri bunu yeterince açıkça göstermektedir. Bu yüzden Albéric'in, Thibaud'nun kral tarafından 1236 yılında kurulan bu sözde taahhüt nedeniyle bu kadar büyük bir kontluğu parçalamak

zorunda kaldığını görmekten üzüntü duyduğunu söyleyen ifadesinde duraklamak gerekir; bu iddia kesinlikle yanlıştır.
1200 yılına ait veya en geç o döneme ait bir hatırat aktarılmaktadır ki, burada Saint Louis tarafından satın alınan bu fihristlerin kapsamı neredeyse tamamen görülmektedir. Ancak Thibaud'yu kontluğunun böylesine büyük bir bağımlılığını kırk bin libre için parçalamaya neyin mecbur edebileceğini göremiyorum. Eğer doğruysa, onun Navarre'ın hazinesinde yedi yüz bin libre bulduğu söylenmektedir. Bu durum, Blanche'ın bu müzakereden daha fazla avantaj sağlamak için bunu istediği şüphesini doğurabilir.
Ayrıca Nisan 1235 ayında Thibaud ve Alix arasında yapılan bu anlaşma üzerine çeşitli belgeler buluyoruz. Bourgogne Dükü Hugues, Sens Başpiskoposu Gautier, Reims Başpiskoposu Henri de Dreux ve Flandre Kontesi Jeanne tasdiklerini vermişlerdir. "Thibaud ve Alix'in ricası üzerine, Nisan ayında yazılı olarak, aynı şeyi Toulouse Kontu Raimond'a, Langres ve Auxerre piskoposlarına ve şüphesiz daha birçoklarına bildirdiler." Alix aynı ay içinde, Kıbrıs kralı olan oğlu Henry'ye ve onun de Champagne ile yaptığı bu transaksiyonu ve anlaşmayı onaylama arzusuna dair özel olarak yazdı. Görünüşe göre kral bunu yapmak istememişti; zira 1247 yılına kadar Champagne üzerindeki hak iddialarını sürdürdü, o tarihte haklarını kız kardeşi Marie'nin oğlu ve Brienne Kontu Jean'ın oğlu olan Jean'a devretti. Ancak bu durum, annesinin bu anlaşmayla kabul ettiği şeylere ve Thibaud'nun soyunun tükenmesi durumunda saklı tuttuğu hakka göre anlaşılmalıdır.

CII.

Stedingler'e Karşı Savaş. — Hollanda Kontu Bir Turnuvada Öldürülür.

Bu yılın Ekim ayında, La Charité-sur-Loire önceli, evine bağlı çeşitli toprakları, adaletin ve bazı gelirlerin yarısını krala devrederek kralı buraya ortak etti; buranın sakinlerini koruma görevi karşılığında bunu yaptı. Kral buraya en yüksek adaleti kurmayı ve verginin yarısını almayı taahhüt etti. Ancak öncel, en zenginlerin hiçbir zaman yirmi libreden fazla vergi ödemeyeceğini, diğerlerinin ise buna oranla ödeyeceğini şart koştu. Ve bu yıl Almanya'da, Brême piskoposluğu halkı arasında, Stedinges veya Stadinges olarak adlandırılan halka karşı büyük bir savaş çıktı. Bu halklar Frise sınırlarında yaşıyorlardı. Brême başpiskoposunun tebaasıydılar. Ancak ne vergi ödemek ne de ondalık vermek istiyorlardı; bu yüzden onları aforoz etti ve tüm din adamları ülkeyi terk etti. Bu durum birkaç yıl sürdü. Ve bu halklar dinin gereklerini yerine getirmeyi kaybettiklerinden, ardından dinin kendisini ve imanın tüm ışıklarını kaybettiler, öyle ki onları rüyasında bir kedi şeklinde görünen şeytana tapmakla ve ona telkin ettiği tüm suçları işlemekle suçladılar. Ve tüm bunlar, rahiplerin açgözlülüğü ve kusurları yüzünden olmuştur.
Brême başpiskoposu onları boyun eğdirmek için sık sık silah yolunu denedi; ancak her zaman yenildi, ve 1230 yılında yapılan bir savaşta Lippe senyörü olan kardeşini kaybetti. Böylece, papaya başvurmak zorunda kaldı, papa da bu halklara karşı bir haçlı seferi vaaz ettirdi; Aşağı Ülkeler'den, Fransa'dan ve İmparatorluk'tan birçok prens bu amaçla silaha sarıldı. "Başpiskopos savaş gününü belirledi; ki bu gün tarihçiler tarafından farklı aktarılmaktadır: Bazıları 29 Mayıs Göğe Yükseliş'in

(Ascension) ertesi günü, bazıları 2 Haziran Pentekost'un bir önceki cuma günü, bazıları 9 Haziran cumartesi günü, bazıları ise 24 Haziran'da, Weser nehri yakınındaki savaşa göre söylemektedir." Stedingler altı bin kişiye varan güçleriyle direndiler; ancak sahte bir kaçışla kandırıldıklarını görerek düzensizliğe düştüler, safları tamamen yarıldı, altı bin kadarı öldürüldü ve geri kalanlar saklanmaya veya kilisenin merhametini dilemeye mecbur kaldılar. Ve bu kaybın bu milletin hafızasını tamamen sildiği kaydedilir.
Brabant dükü Henri ve Hollanda Kontu Florent, bu savaşta haçlıların liderleriydiler; Matthieu Paris'in bundan özellikle bahsettiği görülür. Bu savaşta çok fazla ün kazanan Florent, ne yazık ki kısa bir süre sonra bir turnuvada, Picardie'deki Corbie'de, bazılarına göre ise Noyon yakınlarındaki Noviomagum'da öldü. Fransızların bu turnuvada kazandıkları üne karşı onların kadınlarının da bunu gördükleri iddia edilir. Böylece Fransa'da oldu. Bu turnuvanın övgüsünü ve Florent'ın övgüsünü görmek için tarihe bakmak gerekir. Robert de Bove, de l'Isle Anseau'su ve Nesle'li Simon'un bu kontu neredeyse kasıtlı ve haince öldürdükleri, turnuvadaki kıskançlık yüzünden bunu yaptıkları kesinlik kazanmıştır.
Eski bir Hollanda tarihçisi olan Beka, bu olayın çok daha suçlu, aynı zamanda daha romansı ve trajik bir şekilde gerçekleştiğini aktarır. Bu eski Clermont kontu ve eşi hakkında söylediklerinin hiçbir dayanağı yoktur. Kendisi Nesle senyörünün kontunu ayırt eder, ki onun bu vesileyle Hollanda kontuna karşı asillerin lideri yapıldığı iddia edilir. Şüphe duyulmaksızın, Clermont adını taşıyan Simon de Nesle'i işaret etmektedir, ki bu konuda yanılmıştır. Eğer bu Simon yüz elli yıl sonra yaşamış olsaydı bile bu durum gerçekleşirdi: Bu olay 19 Temmuz'da oldu. Bu yıl mı yoksa bir sonrakinde mi olduğu bilinmemektedir, ki o tarihte Hesdin'de bir başka turnuva yapılmıştı.
Hollanda Kontu olan bu Florent, Romalıların kralı olan ve henüz çocukken babası ölen genç Guillaume'un babasıydı. Bu yüzden, Florent'ın kardeşi olan Guillaume onun vasisi oldu ve 1236 yılında oradan ayrıldı. Şüphe yok ki o, Nuis'de yapılan bir turnuvada öldürülen ve belki de 1241 yılında ölen şövalyedir. Bu üç kardeşin bu tehlikeli eğlencelere aşırı derecede bağlı oldukları fark edilmiştir, ve her yerde bunun sadece bir eğlence olduğunu ve bunu ayıplayanları kınadıklarını söylerlerdi. İlahiyat doktoru olan Rodolphe Ébisach adında bir İngiliz, bu konuyu ele almak üzere kendini görevlendirdi. Tarih eğlencelidir ve kesin olarak bilinmese de, Cordeliers'lerin (Fransiskenlerin) yıllıklarından alınmış gibi görünmektedir.

CIII.
İsa Mesih'in 1235 Yılı. Paskalya 8 Nisan.

Artois Kontu Robert'in Evliliği, Brabant'lı Mathilde ile; ve İmparatorun İngiltere'li Isabelle ile Evliliği.
Flandre'lı Ferrand, 1233 yılında öldüğünde, arkasında annesi ve Hainaut kontesi Jeanne'dan sonra yerine geçmesi gereken Marie adında bir kız çocuk bırakmıştı. Saint Louis, erkek kardeşi olan ve Artois kontluğunu devralması gereken Robert'i onunla evlendirmek istedi. Jeanne ve piskopos meclisi buna rıza gösterdi; ve buna dair fermanları Bruges reisi, Flandre senatörü Audenarde'lı Arnoul, Guines kontu, de

Gavres baronu, de Béthune'lü Guillaume ve diğer birçok Flaman senyörü, kontesin emriyle, bu evliliğin tamamlanması için yemin ederek verdiler; ve buna dair Compiègne'de verilen ferman Haziran ayına aittir. Ancak Marie kısa bir süre sonra, henüz evlilik çağında değilken öldü. Böylece Robert, 1237 yılında, Brabant veya Louvain Dükü II. Henry'nin kızı olan Mathilde veya Mahaut ile evlendi; burası aynı şeydir, ve ilk eşi olan ve 1208 yılında ölen İmparator Philippe'in kızı Swabia'lı Marie'den doğmuştu; ve Bohemya kraliçesinin ve Kastilya'lı Béatrix'in kız kardeşiydi. Henri'nin bu Marie'den, yerine geçen Henri adında bir oğlu, ve dört kızı vardı: Thuringe Landgrafı ve Aziz Elisabeth'in eşi olan Henri ile evlenen Mathilde, ki o daha sonra Almanya kralı oldu; ikincisi, Bavyera Dükü Othon ile evlenen; üçüncüsü, Ren Palatin Kontu ile evlenen Marie; ve dini hayatı seçen dördüncü bir kız.
Mathilde, bilge ve çok asil, kibar bir prenses olarak kabul edilirdi. Guiart, Robert'in 1235 yılında turnuvada şövalye yapıldıktan sonra onunla evlendiğini iddia eder. Bir kronik onun Artois kontuyla evlendiğini ve bu evliliği 19 Temmuz'da gerçekleştirdiğini belirtir. Bu yıl mı yoksa bir sonrakinde mi olduğu bilinmemektedir, ki o tarihte Hesdin'de bir başka turnuva yapılmıştı. Saray mensuplarının kışkırtmasıyla yapılan bu evliliğin 1238 veya 1239 yılında gerçekleştirildiği iddia edilir. Tarihçilerin çoğu onun 1238 yılında şövalye yapıldığını ve her ikisinin de 1238 yılında Compiègne'de evlendiklerini, Mathilde'in o tarihten bir süre önce dul kaldığını söylerler. Biz tüm bunlara dair kararın Haziran 1237 ayında verildiğine inanıyoruz. Zira Louvain dükünün kızının evliliğine dair 1 Nisan 1234 yılına ait belgede, kralın ona dört kitap ve seksen gümüş mark değerinde bir yardımda bulunduğu belirtilmektedir.
İmparator Friedrich, Şubat ayında Londra'ya elçiler göndererek, o sırada yirmi bir yaşında olan Kral Henry'nin kız kardeşi Isabelle'i evlilik için talep etti. Henri bu evliliği kabul etti, 27 Şubat'ta anlaşma sağlandı ve hemen ardından imparatorun elçisinden evlilik sözleşmesini aldı ve o esnada imparatoriçe olarak selamlandı. 7 Mayıs'ta Londra'dan ayrıldı, 11 Mayıs'ta Sandwich'te gemiye bindi, ertesi gün Ren nehrinin ağzına ulaştı ve ertesi gün İmparatorluk topraklarına girerek Anvers'e ulaştı. Köln'de altı hafta kaldı, burada Friedrich, Almanya kralı olan oğlu Henry'ye karşı savaş yürütüyordu, nihayet onu esir aldı. Sonunda evlilik 20 veya 22 Temmuz Pazar günü Worms'da gerçekleştirildi. İmparator, astrologların uygun saati söylemelerinden sonraya kadar evliliği tüketmek istemedi.

CIV.
İngiltere Kralı Henry, Provence'lı Éléonor ile Evlenir.

[Önceki sayfadan devam eden metin:] saatin uğurlu olduğunu söylediler; ve ertesi gün ona büyük bir erkek çocuk doğuracağına dair güvence verdiler, ki bu çocuğa doğumundan sonra Henri adı verildi. Matthieu de Westminster ile bu konuda nasıl uzlaşılacağını bilmiyorum; zira o, Friedrich'in Isabelle'i kabul ettiğini ve onunla Pentekost günü olan 27 Mayıs'ta evlendiğini yazar.
Bu evlilik şüphesiz Saint Louis'nin rızasıyla yapıldı, zira onun rızası olmadan ne fihristler ne de mülkler üzerinde işlem yapılabilirdi; Friedrich, Fransa'ya karşı tamamen İngiltere'nin yanında yer almak istediğini gösterdi, ve takip eden yıl, iddia edilen haklarını geri almak üzere İngiltere'ye tüm güçlerini gönderme sözü verdi; ve

bu savaşı yürütmek için Cornouailles kontu olan kardeşi Richard'ı talep etti. İşte bu yüzden, tarihin de belirttiği gibi, Isabelle krallığı korumak için Aşağı Ülkeler'den geçerek Köln'e gittiğinde, orada imparatorun bazı düşmanları olduğu inanılıyordu; ve Saint Louis'nin bu evliliği engellemek için bu prensesi kaçırmak istediği söyleniyordu.
İngiltere Kralı Henry, yirmi sekiz veya yirmi dokuz yaşında olmasına rağmen, henüz evlenmemişti ve 1207 yılının 1 Ekim gününde doğmuştu; o sırada Provence kontunun kızı için girişimlerde bulundu, ki burası Worcester'lı asilin kızıydı, güzelliği ve asilliği nedeniyle onunla evlenmişti; Alphonse, Kastilya kralı, Matthieu Paris'e göre bunu onaylamıştı. Dammartin kontu Jean'ın kızı, Ponthieu kontesi Jeanne, mütevazılığı ve asilliğiyle ünlüydü; ve 1237 yılında Kastilya'lı Ferdinand ile evlendi.
Henri daha önce, Kastilya kontesini evlendirmek üzere elçiler göndermiş, ve orada bir evlilik anlaşması yapılmasına izin vermişti; öyle ki kendisi, vekil aracılığıyla, bu evliliği tamamlamıştı. "Bununla birlikte, bu evlilik gerçekleşmedi; zira Saint Louis'nin iki taraf arasındaki akrabalığı öne sürerek bu evliliği engellediği, ve İngiltere'ye karşı topraklarını savunan babanın da bu durumdan korktuğu söylenir." Zira iddia edilmektedir ki, kral dükün kızlarıyla hiçbir düşmanının evlenmesini istemiyordu.
Henri, bu evliliğin bozulduğunu görerek, ve Provence kontunun kızlarından bahsedildiğini duyarak, en büyüğünü talep etmek istedi; ancak o esnada büyük olan evlenmişti; bunun üzerine kral, bilge bir din adamı olan Richard adındaki elçisini gönderdi, o da daha henüz on iki yaşında olan ikinci kızı Aliénor veya Éléonor'u talep etti. Richard müzakerelerinde başarılı oldu, öyle ki İngiltere'ye döndükten sonra Henry, krallığının büyüklerinin tavsiyesi üzerine, elçisini yeniden gönderdi, ki bu kez yanına d'Éli ve d'Herford piskoposlarını da verdi, babasından Aliénor'u resmen talep etmelerini istedi. Kont bu talebi kabul etti, ve her şey usulüne uygun olarak bir şövalye vasıtasıyla karara bağlandı; şövalyenin adı Robert Mouchegros idi, 23 Kasım'da Tarascon'da ve ardından 15 Aralık'ta Vienne'de yenilenen fermanla Henri adına evlilik sözleşmesini akdetti.
Raimond Bérenger, kızının İngiltere'ye, o sırada Valence piskopos vekili olan ve o topraklardaki tüm gelirlere sahip olan amcası Guillaume de Savoie vasıtasıyla götürülmesini istedi; ve onu, Navarre Kralı Thibaud'ya yeniden tavsiye etti, o da onlara eşlik etti ve onları beş günlük yolculuk boyunca çok görkemli bir şekilde ağırladı, öyle ki üç yüz at ve büyük bir halk topluluğu onlara eşlik ediyordu. Saint Louis de kendi adına, kız kardeşini topraklarında kabul etti, ve bizzat onunla, eşiyle ve annesiyle birlikte seyahat etti. Sandwich'te gemiye bindi, o tarihte meşhur olan bir limandı, oradan Dover'a ulaştı; müstakbel eşi onunla 14 Ocak Pazar günü, Canterbury'de, o esnada başpiskopos olan Saint Edmond tarafından karşılaştı, ve ertesi gün Westminster'da büyük bir ihtişam ve olağanüstü bir görkemle evlendiler ve taç giydiler. Krallığın büyük memurları bu törende görevlerini yerine getirdiler. Bunların arasında, Leicester kontu olan ve fihrist haklarına sahip olan Simon de Montfort, kralın şerefine havuzu ve suyu sundu; ve Chester kontu, saray kontu olarak, kralın kılıcını taşıdı, zira onun bu görevi engelleme (cohibendi) gücü vardı eğer kral görevini yapmayacak olursa. Ponthieu'lü Jeanne daha sonra Marie ile evlendi, ki onun çocukları Matthieu Paris tarafından aktarılmaktadır.

Raynaldus, Henri'nin Papa IX. Gregorius'tan Jeanne ile yaptığı evlilik yemininin kaldırılmasını (absolutio) talep ettiğini belirtir. Bununla birlikte, onun bu çocukların şerefine hiçbir şey yapmadığına inanmak gerekir. "İşte bu yüzden Innocent IV, onun ricası üzerine, 27 Ekim 1249 tarihinde, York başpiskoposuna ve d'Herford piskoposuna, Henri ve Jeanne'ın akrabalık derecelerini araştırmalarını emretti; ve eğer dördüncü dereceden akraba oldukları ortaya çıkacak olursa, aralarındaki evliliğin geçersiz olduğunu ilan etmelerini istedi; ancak bu durum hiçbir zaman gerçekleşmedi." Henri ve Jeanne katedralde evlendiler; ve Jeanne, Sens katedralinde Auxerre piskoposunun ve diğer bazılarının huzurunda, 1252 yılının 20 Mart Çarşamba gününde bunu ilan etti ki aralarındaki yakınlık yeterince kanıtlanmıştı; böylece aralarında hiçbir evlilik bağının olamayacağı beyan edildi, tıpkı onların daha önce Provence'lı Éléonor ile yasal ve kanonik bir evlilik bağı kurmuş olmaları gibi. Innocent, Henri'nin ricası üzerine, 20 Mayıs 1254 tarihinde bu sözleşmeyi onayladı.

CV.
Engizisyoncular Toulouse'dan Kovulur.

Engizisyonun 29 Nisan 1233'te Toulouse'da kurulduğunu görmüştük. Bu kuruma karşı hemen büyük muhalefetler başladı ve bu durum büyük kargaşalara yol açtı; papanın bir mektubunda belirtilen detaylara sahibiz, ancak bu mektup bizde tam olarak bulunmamaktadır; bu mektup Languedoc'taki elçi Jean'a, Vienne Başpiskoposuna ve bir kısmı bizde eksik olan Toulouse kontuna hitap etmektedir. Dolayısıyla bulduğumuz şey şudur: Toulouse konsülleri, engizisyoncuların usullerine karşı çeşitli zorluklar çıkardılar ve kont, Roma Sarayı'nın kafirlere karşı uygulanan bazı formaliteleri kararnamelere aykırı, adaletsiz ve elverişsiz bulduğunu savunarak bunların gözetilmesini talep etti. Kont nitekim, bu kurumun mahkum edilen kafirlerin kendi topraklarında alenen kalmalarına izin vermesinden, hatta onlara diğer ülkelerden daha fazla sığınma hakkı tanımasından şikayet ediyor ve haklarında sadece kafirlik şüphesi bulunan kişilerin mülklerine el konulmasını eleştiriyordu. Kont, bu düzensizlikleri düzeltmesi için sık sık uyarılmasına rağmen bunu yapmadı; öyle ki Narbonne, Carcassonne ve Toulouse piskoposları ile engizisyon şefi olan Dominiken (Jacobin) Frère Guillaume Arnauld, konta ve Toulouse konsüllerine karşı çeşitli aforoz kararları ilan ettiler; çünkü bunların emriyle papazlar ve Cordeliers'ler (Fransiskenler) şehirden kovulmuştu vb. Kont ve konsüller, engizisyoncuların huzuruna çıkmayı emreden kamusal yasaklar koydular. Kont, Paris Antlaşması uyarınca üniversite hocalarına sağlamakla yükümlü olduğu maaşları onlara vermeyi reddetti. Engizisyoncuları tehdit etti ve onlara gözdağı verdi; yiyecek getirilmesini engellemek amacıyla Jacobins'lerin (Dominikenlerin) kapısına nöbetçiler yerleştirdi; ve nihayet Frère Guillaume Arnauld'yu tüm Jacobins'lerle birlikte rezilce şehirden kovdu; bu olay bu yılın 5 Kasım günü, "onların ilahiler söyleyerek ve haç taşıyarak süreç halinde şehirden çıkışları" ile gerçekleşti. Piskopos da aynı şekilde din adamlarıyla, kanonlarıyla ve evindeki hizmetlileriyle birlikte çok kötü muamele görerek şehirden ayrılmak zorunda kaldı.

Bu karışıklıklar sırasında, kiliselere, din adamlarına ve onların lehine şahitlik eden diğer katoliklere karşı yapılan diğer hakaret ve şiddet hareketlerinin yanı sıra, aralarında rahiplerin de bulunduğu birkaç kişinin öldürüldüğü, bazılarının asıldığı ve birçok kişinin imanından dönerek kendini kafir ilan ettiği iddia edilmektedir.
Puy-Laurent'lı yazar, bu karşılaşmada meydana gelen her şeyi aktarmak istememektedir, "çünkü doğup büyüdüğü ve iyi durumda olmasını dilediği şehrinin onurunu gözetmekte ve bu durumun sadece bir miktar bozulmaya yol açtığını belirtmektedir."
Şüphe yok ki, bu yıl Toulouse viguier'si (kontluk memuru) tarafından kontun emriyle, Saint-Estienne Katedral Kilisesi önpiskoposuna ve kanonlarına yönelik yapılan şu zorlama da bu kargaşayla ilişkilidir: Kanonlar, kendi kontluk mülklerinden elde ettikleri fihristleri (toprakları) satmaya zorlanmışlar, aksi takdirde kont bunlara el koyacağını bildirmiştir; bu durum aslında Toulouse'da gözlemlenen ve genellikle Fransa'da da geçerli olan adetlere uygundur; zira Kilise, senyörün rızası olmadan hiçbir kalıcı fon veya en azından hiçbir fihrist edinemezdi. Ve Saint Louis'nin kendisi de bazen bu rızayı vermeyi reddetmiştir. Bu kargaşanın devamını 1236 yılı altında göreceğiz.

CVI.

Karışık Meseleler. — Birden Fazla Kilise Gelirine (Pluralité) Sahip Olunması Mahkum Edilir.

Bu yıl Paris'te, birden fazla kilise gelirine (bénéfice) sahip olunması konusunda çok hararetli bir meclis toplandı; ve ilahiyat alanındaki tüm doktorlar bir araya gelerek, bir kişinin yaşamak için iki gelirinin olmasının yeterli olduğu durumlarda, iki kilise gelirini elinde tutarak kurtuluşa eremeyeceği sonucuna vardılar; ki o dönemde bu miktar yıllık on beş libre gelir olarak tahmin ediliyordu. Bu görüşe karşı çıkan sadece iki doktor vardı: Paris Kilisesi Şansölyesi Philippe de Grève ve d'Amiens'in müstakbel piskoposu Arnould. Cantimpré'li yazarın bu konuda ne dediğini görmek gerekir.
Philippe'in bu görüşünde ısrar ettiği ve üzerinde birçok kilise geliri olduğu halde öldüğü iddia edilmektedir; Paris Piskoposu Guillaume tarafından kendisine yapılan bazı uyarılara rağmen böyle davranmıştır; ve ölümünden sonra bu piskoposa görünerek, bu süje yüzünden mahkum edildiğini, çünkü fakirlerin zararına olacak şekilde faydalarının gelirlerini kendine sakladığını ve en önemlisi skandallarla dolu bir hayat sürdüğünü bildirdiği anlatılır.
Du Boulay, bu hayaletin görünmesi hikayesinin Jacobins'ler (Dominikenler) tarafından uydurulan bir masal olduğunu düşünmektedir, zira onlar bu Philippe'i sevmezlerdi, çünkü kendisi üniversitenin haklarını onlara karşı harfiyen savunmuştu. Zira Thomas de Cantimpré, Philippe'in kendilerine çok sert bir şekilde karşı çıktığını itiraf etmekte ve onun ölümüne bu durumun neden olduğunu yazmaktadır, "her ne kadar ona ders verme izni ilk olarak onlar tarafından verilmiş olsa da." Bu yazarın iddia ettiği şey, diğer yazarlarda, özellikle de Guillaume de Paris'in birden fazla kilise gelirine karşı yazdığı eserde pek doğrulanmamaktadır; oysa onun kendi epitaph'ında (mezar yazıtında), piskoposun onun ruhunun huzuru için dualar istediği belirtilmekte ve onun hakkında zengin olmasından başka hiçbir kötü söz söylenmemektedir.

Albéric onu oldukça bilgili ve tahsilli bir filozof olarak nitelendirir ve vaazlarının, incelemelerinin ve diğer eserlerinin birçok kişinin elinde bulunduğunu söyler. Trithème de onu kutsal yazılarda son derece mahir bir adam, kutsal ilahiyat alanında ünlü ve mükemmel bir doktor olarak adlandırır; uzun süre ilahiyat derslerini büyük bir itibar ile yönetmiş ve dersleri vasıtasıyla birçok yetkin öğrenci yetiştirmiş, vaazlarıyla halkı eğitmiştir. "Onun ayrıca Mezmurlar üzerine yazılmış çok güzel üç yüz otuz vaazı bulunmaktadır, bunlar 1600 yılında basılmıştır." 1236 yılının Noel gününde öldü, ki o sırada 1 Ocak gününe giriliyordu; ve Cordeliers'lerin (Fransiskenlerin) kilisesine defnedildi.

CXII.
Reims'deki Ayaklanma Üzerine Çeşitli Müzakereler.

Henri, eyaletindeki piskoposların tavsiyesini veya desteğini almak isteyerek onları 22 Temmuz için Saint-Quentin'de topladı. Orada Soissons, Laon, Châlons, Noyon, Senlis ve Térouenne piskoposlarıyla bir araya geldi. Amiens, Arras, Tournay ve Cambray piskoposları, tıpkı katedral piskopos meclisleri gibi oraya kendi elçilerini gönderdiler; ve bu elçiler, orada emredilecek olan şeylere rıza göstermek üzere hazır bulundular. Beauvais piskoposuna gelince, onun Roma'ya gitmiş olduğu kabul edilmektedir. Konsil 23'ünde toplandı; burada az önce bahsettiğimiz tüm şikayet konuları incelendi, bunlar meşru bulundu ve tüm prelatlar ile elçilerin, yukarıda zikredilen hususlar hakkında efendimiz krala yakarmak üzere, kralın bulunacağı sonraki cumartesi günü orada hazır bulunmalarına karar verildi.

Saraydan ayrılmadan önce, on dördüncü yüzyıl tarihi kayıtlarına göre, bu süre zarfında Spoleto'da kalması gerekmişti; nitekim 1234 yılının Ağustos ayında İmparator II. Friedrich'in de orada bulunduğu sırada, Papa IX. Gregorius Kutsal Toprakların kurtarılması için bir haçlı seferi vaaz edilmesini resmen emretmişti; on konvin dinsel cemaat kurulu ise ayrıca aynı meseleler üzerine Compiègne'de yeniden toplanılması ve Ağustos'un beşinci günü olan pazar günü orada yeni bir konsil düzenlenmesi kararlaştırıldı.

Kral o sırada Melun'da bulunduğundan, yedi piskopos ve piskopos meclislerinin elçileri cumartesi günü oraya gittiler; ve 29 Temmuz Pazar günü, iddialarından hiçbir şey eksiltmeksizin, konsil adına taleplerini krala sundular; buna karşılık piskoposlar, genel olarak kralın bulunacağı yer yerine, kendisiyle konuşması için bir gün belirlediğinde kendilerine önceden kararlaştırılmış sabit bir yer göstermesini bizzat rica ettiler, cum vix hoc posset fieri sine periculo causae (çünkü bu durum davanın tehlikeye girmesi olmaksızın neredeyse imkansızdı).

Kral onlara cevap vermek için konseyin fikrini almak istedi; ve şüphesiz annesinin de görüşünü aldıktan sonra, bu konuda daha etraflıca müzakere etmek istediğini ve 30 Ağustos'ta Melun'a geri dönmelerini söyledi. Piskoposlar ve elçiler, kendi aralarında müzakere ettikten sonra, kralı bir kez daha bulmak üzere geri döndüler; onun kendilerine belirlediği günü, diem collegerunt, kabul ettiler ve bununla birlikte hemen o andan itibaren, Thomas de Beaumés'nin raporu uyarınca ve başpiskoposun şehre karşı talep ettiği güçlü el desteği üzerine ona hukuki bir ihtar sundular.

5 Ağustos Pazar günü; Reims, Soissons, Laon, Châlons, Tournay (Noyon herhalde unutulmuş), Senlis ve Térouenne piskoposları; Amiens, Arras ve Cambray piskoposlarının vekilleri ve katedral piskopos meclislerinin elçileriyle birlikte, kararlaştırdıkları üzere Compiègne'de eyalet konsillerini topladılar. Tüm bu bulduklarımızdan anlaşılan, orada ve piskoposun bizzat kendisinin, Saint-Quentin'de 23 Temmuz'da ve Compiègne'de 5 Ağustos'ta toplanan konsillere ya şahsen katılmadığı ya da bir vekil göndermediği; krala yönelik son uyarının ise 1 Eylül'de yapıldığı belirtilmektedir; nihayetinde 30 Ağustos'ta Melun'da kralı bulmak üzere herkesin toplanmasına ve Reims'deki ayaklanma ile Thomas de Beaumés'nin geri çağrılması üzerine krala alenen ikinci bir ihtar sunulmasına karar verildiğidir.
İl se tint dans le même mois (aynı ay içinde) Laon'da bir başka eyalet konsili daha toplandı, eğer elyazmasında bir hata yoksa; burada Laon, d'Arras ve de Cambray piskoposları kralı bulmak üzere gitmek için elçiler görevlendirdiler, ki o sırada kral Poissi'de bulunuyordu; ondan, Reims ve Beauvais kiliselerinin maruz kaldığı kötülükleri kendi otoritesiyle düzeltmesini rica ettiler, ve eğer konsilin aldığı kararlara uyulmayacak ve tatmin edici bir sonuç sağlanmayacak olursa, bu baskılardan sorumlu olanların inananların topluluğundan ayrılacağını bildirdiler. Prelatlar şüphesiz kralı 30 Ağustos'ta Melun'da bulmaya geldiler. Bu sırada ne yaşandığı, ne de bu meselenin devamının ne olduğu tam olarak bilinmemektedir, zira elyazmasının geri kalan kısmı, bu başlangıcın alındığı yer hariç, kaybolmuştur.
On trouve dans une autre pièce (bir başka belgede), Meryem Ana'nın Doğumu (Nativité) yortusundan önceki cumartesi günü olan 1 Eylül'de; Reims, Soissons, Laon, Châlons, Noyon, Tournay ve Senlis piskoposlarının; Amiens, Arras ve Térouenne ve eyaletin tüm piskopos meclislerinin elçileriyle birlikte, Saint-Denys'de kralı bulmaya gittiklerini ve kilisenin ve Reims başpiskoposunun işi üzerine, kanon Thomas de Beaumés'nin sürgün edilmesi hakkında, eyalet konsili adına krala ikinci bir ihtar sundukları görülmektedir.
Ce fut sans doute (tehlikeli sonuçlar doğurabilecek olan) bu takibatları durdurmak için şüphesiz bu meclis toplandı, zira eylül ayında toplanan krallık baronları, daha önce gördüğümüz üzere, kilise mensuplarının girişimlerine karşı Saint-Denys'de o meşhur kararı çıkardılar; ve başpiskoposun papaya karşı olan şikayetlerini ilettiler. Reims piskoposları, kralın ve krallık baronlarının bu konudaki genel rızasına ve ortak kararına hiçbir şekilde boyun eğmediler; zira onların tebaası, sivil veya cezai hiçbir meselede kilise mahkemeleri huzurunda cevap vermekle yükümlü değildi; bu durum Reims eyaleti piskoposlarının, Senlis'te toplanan bir konsilin ardından kendi piskoposluk bölgelerini ayinlerden men etmelerini (interdit) engellemedi; ki bu durum 1236 yılında papa tarafından onaylandı.
On marque en la même année (Aynı 1236 yılında), kilise mensuplarına karşı şiddet hareketlerinde bulunanlara karşı Saint-Quentin'de bir konsil toplandığı kaydedilir, ve özellikle Laon dekanı tarafından kötü muamele gören Enguerran de Couci'ye karşı toplanmıştır. Le pape ordonna (Papa nitekim) 1236 yılından itibaren, uzlaşmayı kolaylaştırmak amacıyla ayin yasağının kaldırılmasını emretti, ve Reims başpiskoposuna ve süffraganlarına (bağlı piskoposlarına), kilisenin onuruna ve

çıkarlarına zarar vermeyen bir şekilde kralı bulmaya ve ona boyun eğmeye davet etti.

CXIII.
Saint Louis Reims Ayaklanmasını Yatıştırır.

Nous ne trouvons point (Bundan sonra ne olduğunu tam olarak göremiyoruz), ancak 1236 yılında bir miktar ilerleme kaydedildiği anlaşılmaktadır; zira Couci'li Marguerite o sırada Soissons'daki Notre-Dame Manastırı'nı yönetiyordu, ve Thomas de Beaumés Reims'e geri dönmüştü ve 1239 yılından itibaren oranın önpiskoposu ve diğer bazı kiliselerin kanonu olmuştu. O sırada esir alındı ve bu esaret döneminde bazı soylu kişiler tarafından zindana atıldı. Bunun kralın emriyle yapıldığı açıkça belirtilmemiştir. Piskoposlar bu konuda sonraki 26 Kasım tarihli Saint-Quentin konsilinde şikayette bulundular. Ve orada kanonların özgürlüğü için büyük bir çaba sarf edildiği görülmektedir. Onları kötü şekilde hırpalayan, suçlu ya da zanlı olan kişilerin kilise gelirlerinden mahrum bırakılmasına karar verdiler. Suçluların bağlı olduğu senyöre başvurulmasını, böylece onun adaleti yerine getirmesini emrettiler; eğer bunu yapmayacak olursa, senyörün kendisini aforoz edeceklerdi, ve on beş gün içinde toprakları ayinlerden menedilecektir; ve eğer tüm bunlar yeterli olmazsa, egemen hükümdarın (kralın) yardımını talep edeceklerdi, ki onun aleyhine hiçbir şey emretmiyorlardı.

Les évêques (Piskoposlar), kanonların hakları için bu kadar büyük bir şevk gösterdikten sonra, onların ahlaklarının düzeltilmesi ve reforme edilmesi için de bu konsilde birçok karar almaya karar verdiler. Ancak kanonlar buna karşı çıktılar, ve her iki taraf da durumu danışmak üzere Papa IX. Gregorius'a elçiler gönderdi.

Pour ce qui regarde (Reims sakinlerine gelince), kral onları incelemeden cezalandırmak istemediğinden, Başpiskopos Henri durumu papaya şikayet etti, zira o tarafta daha fazla kolaylık bulmayı umuyordu. En effet (Nitekim) papa, 11 Ekim 1235 tarihli fermanıyla, Henri tarafından burjuvalara karşı ilan edilen aforoz kararını onaylamakla kalmadı, aynı zamanda onların gelirlerine el konulmasını emretti ve borçlu oldukları paraları ödemelerini yasakladı. Il paroit que (Başpiskoposun) belediyeyi ve organlarını lağvettiği anlaşılmaktadır, çünkü burjuvalar bundan şikayetçiydiler. On voit (Görülmektedir ki), 11 Haziran 1239 tarihli bir IX. Gregorius fermanından, Reims'deki ayaklanmanın o tarihte hâlâ taze olduğu veya yeniden canlandığı anlaşılmaktadır. Je ne trouve (Bunu aydınlatacak hiçbir şey bulamıyorum).

CXIV.
Pierre de Colmieu Rouen Başpiskoposu Olur.

Dans ces actes (Ocak ve Şubat 1236 tarihli bu belgelerde), Pierre de Colmieu Saint-Omer önpiskoposu olarak nitelendirilmektedir, ki bu durum bazı yazarların iddia ettiği gibi, onun Rouen başpiskoposu olarak seçilmesi için bu unvandan henüz vazgeçmediğini kanıtlamaktadır; zira o bu görevi ancak bundan sonra devralmıştır. La Chronique de Rouen (Rouen Kroniği), onun Paskalya'dan sonra, 1235 yılında seçildiğini kaydeder. Ancak kronik tarafından bir karışıklık yaratıldığı açıkça

görülmektedir, zira onun 1236 yılında henüz bu unvanı taşımadığı fark edilmektedir; tıpkı Saint-Marthe'ın da belirttiği gibi; ve Reims sakinlerinin, Ocak ve Şubat 1236 tarihlerinde, henüz Rouen başpiskoposu olarak adlandırılmadığı bu belgelerde görülmektedir. Ainsi (Böylece) onun seçildiği gün 4 Nisan 1236 tarihidir.
Maurice, son prédécesseur (Selefi Maurice), 13 Ocak 1235 tarihinde ölmüştü. Ancak bu olaydan önce uzun bir zaman geçmişti ve Pierre'in seçimi kabul edildikten sonra, onun papalık makamının emri uyarınca bu itaati göstermek zorunda kaldığı; zira ilk emre uymadığı yönündeki iddiaların aksine, 1236 yılının 16 Ekim'inde rızasını resmen sunduğu açıkça görülmektedir; ve Roma'ya gitmek zorunda kalmaksızın, tamamen kendi isteğiyle, 9 Ağustos 1237 Pazar günü, eyaletin piskoposlarının huzurunda kendi kilisesinde kutsandı; ve Canterbury Başpiskoposu Saint Edmond ile aynı dönemde yaşayan diğer bazı piskoposların da bunu yapmaya hazır oldukları kaydedilmektedir. Buradan, bu konunun asıl kaynağını çıkarmak mümkün olabilir. Vakfın boş kalması sırasında Rouen'de yaşananlar hakkında dikkat çekici birçok detay bulunmaktadır.

CXV.

Bretagne'lı Jean, Champagne'lı Blanche ile Evlenir.

L'an de Jésus-Christ 1236 (İsa'nın yılı 1236). Paskalya 30 Mart. Saint Louis, Reims şehrine barışı getirmek için çalışırken, Navarre Kralı Thibaud, naibi olduğu Bretagne'lı Jean'ı Champagne'lı Blanche ile evlendirerek Fransa'da bir iç savaş çıkarmak istiyordu; Pierre de Dreux ise hâlâ buranın idaresini elinde bulunduruyordu. Blanche, 19 Ocak 1226'da Bourgogne Kontu Othon de Méranie ile evlenmişti. Ancak bu genç Othon öldüğünden, Thibaud, onun rızası olmadan evlenmeyeceğine dair krala daha önce birkaç kez söz vermişti; buna dair yazılı olarak taahhüt altına girmiş ve rehinler vermişti, ve eğer bunu ihlal edecek olursa, kendisini kralın ellerine teslim etmeyi kabul etmişti. Hatta 1234 yılında Kastilya'lı Ferdinand'a, kızını onun oğlu Alphonse ile evlendireceğine dair söz vermişti, ve bu fermanlar Pampelune'de hâlâ mevcut bulunmaktadır. Ancak tüm bu mülahazalara rağmen, bu yıl Bretagne'lı Jean'a, kralın hiçbir rızası olmaksızın kızını verdi, "ve hatta kralın bundan haberdar olmasını sağladı."
Les actes (Bu evliliğe dair belgeler) 16 Ocak 1236 Çarşamba gününe tarihlidir, ve Château-Thierry'de verilmiştir, ki burası evliliğin yapıldığı yerdir, cum Joannes duceret Blancham. Par le contrat (Bu sözleşmeyle) Thibaud, eğer erkek çocukları olmadan ölecek olursa, Navarre krallığının, ölümünden sonra, kızı ile Brie ve de Champagne kontlarının çocuklarına kalacağını vaat etmektedir. Il donna (Kızını Champagne'da evlendirmektedir ve bu durum krallık için tehlikeli sonuçlar doğurabilir).
Pierre et Jean (Pierre ve Jean), Blanche'a mehir (dower) olarak, Bretagne'ın üçte birini ve Fransa ile Şampanya'da sahip oldukları mülklerin yarısını tahsis ettiler ve ayrıca, Şampanya Kontluğu'na bağlı olan de la Fère şatosunun ve topraklarının teslimi için, Dreux Kontesi'nin veya oğlu Jean'dan gerekli mektupların getirilmesini açıkça şart koştular. Ils promirent (Eğer Jean çocuksuz ölecek olursa), Blanche'a Château-Thierry'yi kırk yıl boyunca, hiçbir yönetim değişikliği olmaksızın bırakmayı

vaat ettiler; ve eğer Thibaud da çocuksuz ölecek olursa, Navarre'ı ve mülklerini aynı şartlarla bırakacaklardı. Ils promirent (Bu taahhüdün yerine getirilmesi için) Bourgogne, de Bar-le-Duc, de Rouci, de Soissons, de Saint-Paul kontları, Reims, de Châlons, de Sens, de Langres piskoposları, Enguerran de Couci, Renauld de Choiseul, Simon de Chateauvillain, vb. gibi birçok senyör kefil oldular ve bu mektupların alınmasını taahhüt ettiler.
Nous avons (Châteaudun Vikontu Geoffroy'un), Robert de Couci'nin, Érard de Chatenay'nin ve Vervins Senyörü Thomas'nın kefalet mektuplarına sahibiz; bunlar Bretagne'lı Jean adına, 31 Mart tarihinde, Şampanyalı Simon d'Ancre'ın, ona verilmiş olan tazminatı ödemesini sağlamak üzere verilmiştir. Henri de Dreux, Reims Başpiskoposu, Paskalya'dan önceki Mart ayında Thibaud'ya kızını geri getirmesi için yazmıştı, ta ki Château-Thierry'ye kadar olan yerlerde, son nefesine kadar çocuksuz olarak ölecek olursa. On marque (Onun), çocukları olmadan ve Papa IX. Gregorius'tan bir izin almaksızın evlendiği görülmektedir.
Ce mariage (Bu evlilik için) bir papalık izni almış olan Pierre, de Bretagne kontu, Papa IX. Gregorius'un, 1232 yılında, Thibaud'nun aynı ailenin kızıyla yapmak istediği evliliği akrabalık bağları nedeniyle ensest olarak nitelendirdiğini ve yasakladığını şüphesiz biliyordu. Bu evliliğin neden olduğu savaşta Papa IX. Gregorius'un Thibaud'nun tarafını tuttuğunu göreceğiz.

CXVI.
Navarre Kralının Saint Louis'ye Karşı Savaşı.

Thibaud'nun bu evliliği, kızı ve eşi adına toplanan de la Marche kontu meclisinin tavsiyesiyle ve krala karşı savaş açmak amacıyla yaptığı anlaşılmaktadır; bununla birlikte o, tarihçilerin çoğunun iddia ettiği gibi, hiçbir rızası olmaksızın bu savaşa giriştiğini gizlemeye çalışıyordu; ve 1234 yılında elinden çıkmış olan fihristleri (toprakları) geri almak istiyordu, ki o sırada Saint Louis buraları onaylamayı reddetmişti. Kralın bizzat mahkemesinde ona adaleti sağlamayı teklif ettiği, ancak Thibaud'nun bunu reddettiği belirtilmektedir. Bu süje üzerine de Bretagne kontu meclisinin tavsiyelerine uyduğu iddia edilmektedir. Matthieu Paris, Fransızların krallığın bir kadının konseyi (Kraliçe Blanche) tarafından yönetilmesine daha fazla katlanamadıklarını, bu yüzden bu savaşın çıktığını söyler. Ancak bu gerekçenin hiçbir dayanağı yoktur, zira göreceğimiz üzere, de la Marche ittifakı ve Şampanyalı Blanche'ın evliliği krallığı hemen bir savaşa sürüklemişti.
Saint Louis, bu evliliği öğrendikten sonra, hiçbir resmi formaliteye gerek duymaksızın Thibaud'ya verdiği sözü hatırlattı, ve ondan Champagne'da sahip olduğu üç müstahkem mevkisini konseyine teslim etmesini istedi, ta ki kralın rızası olmadan bu evliliği yapmayacağına dair bir garanti sağlayabilsin. Aynı zamanda, bu antlaşmanın rehinelerini ve kefillerini de çağırdı, ki bunlar sözleşmenin ihlali durumunda büyük bir meblağ ödemekle yükümlüydüler. Thibaud'nun buna ne cevap verdiği açıkça görülmemektedir; ancak bu yılın ilkbaharında Navarre kralının, Bretagne ve de la Marche kontlarının, ve diğer birçok senyörün krallığa karşı silaha sarılmak üzere gizlice birleştikleri fark edilmektedir. Bu durum, Paskalya'dan önce açıkça ortaya çıktı ve isyancılar kralın topraklarında savaş fitilini ateşlediler.

13 Nisan’da, de la Marche Kontu Hugues ve İngiltere kralının kız kardeşi olan eşi Isabelle, Thibaud’nun kız kardeşini, o her ne kadar kralıa karşı savaşacak olsa da, desteklemeyi taahhüt ettiler, ve Pierre de Bretagne kontu meclisinde bu durumu onayladılar. Böylece Thibaud müstahkem mevkilerini tahkim etmeye, buralara garnizonlar yerleştirmeye ve krallığın topraklarına silahlı baskınlar düzenlemeye başladı. Bu haberler o sırada Paris’te bulunan krala ulaştığında, kral hemen annesini, kardeşleri Robert ve Alphonse’u çağırdı, ve onların konseyi uyarınca, Paris’te krallığın kontlarını ve büyüklerini topladı, ve tüm askerlerine belirli bir günde Vincennes’de toplanmalarını emretti, ta ki Thibaud’nun gururunu kıracak kadar güçlü bir orduya sahip olabilsin.
Kralın, Lorraine düküne, de Châlons, d'Eude de Montaigu, de Vienne kontlarına ve diğer baronlara 8 Haziran için Saint-Germain-en-Laye’de toplanmalarını emrettiği görülmektedir. Böylece tüm ülke, üzücü ve zalim bir savaşın kargaşası içine düştü. Bu haberler o sırada Roma’ya kadar ulaştı, ve kutsal makam Saint Louis’nin Champagne’a ordularla girmek üzere olduğunu ilan etti. Thibaud bir önceki yıl haçlı seferi sözü verdiğinden, papa onun çıkarlarını korumak istedi, ve 18 Haziran tarihli mektubuyla Saint Louis’ye yazdı; ondan sadece bu takibatı durdurmasını rica etmekle kalmadı, aynı zamanda Thibaud’ya karşı, ve hatta haçlı seferine katılmış olan diğer herkese karşı tüm saldırılarını durdurmasını emretti, zira bu savaş yüzünden kutsal toprakların zarar göreceğini belirtti; "ve kardeşlerim kardinallerin ve Roma’da bulunan diğer prelatların tavsiyesi uyarınca, tüm bu toprakları dört yıl boyunca bir ateşkes altına aldım, ve bu emre karşı gelecek olanların kilise cezalarıyla zorlanmasını emrettim." Böylece Saint Louis’den talep ettiği şey, onun Thibaud’ya hiçbir haksızlık yapmamasıydı; ve aynı zamanda Thibaud’ya da yazarak, Saint Louis’ye karşı borçlu olduğu bağlılıkları ve tatmin edici sonuçları sunmasını, yani Thibaud’nun borçlu olduğu itaat hiziplerini yerine getirmesini istedi. Birkaç gün sonra Thibaud’ya, haçlı seferine katılmış olması vesilesiyle, kutsal makamın açık emri olmaksızın afaroz edilemeyeceğine dair bir imtiyaz tanıdı.

CXVII.

Navarre Kralı Barış Talep Eder ve Sonunda Bunu Elde Eder; Aruis Kontu Tarafından Kötü Muamele Görür.

Kralın ordusu, belirlenen günde Vincennes’de toplandı; Saint Louis bizzat ordunun başına geçerek tüm dünyayı şaşırtacak bir cesaret ve sevinçle hareket etti. Ordular böylece birbirlerine saldırmak üzere karşı karşıya geldiler; Saint Louis, Thibaud’un Lagni’ye kadar uzanan topraklarına girdi, ki onun bu ordusu karşısında kontun durması imkansızdı. Diğer yazarlar onun Vincennes’den hiç ayrılmadığını iddia ederler. Ancak kesin olan şu ki, birçok kişi onları uzlaştırmak için büyük çaba harcadı; ve Thibaud, kralın ordusunun büyüklüğünü görerek ve ona karşı koyamayacağını anlayarak, bilge ve yetkin kişilerin tavsiyesine uydu; onlar ona bu kötü girişimi bir an önce bırakmasını, inat etmemesini, non esse turpe cum rege mutare consilium, ve krallığın en bilge kişilerini ve konsey başlarını hatasını kabul etmek ve kralın öfkesini yatıştırmak üzere krala göndermesini tavsiye ettiler. Kralın ona merhamet etmesini ve lütuf göstermesini sağlamak için çalıştılar.

Bu elçiler hiçbir sonuç elde edemediler; ancak geri döndükten sonra Thibaud bizzat gelerek kralın merhametine büyük bir alçakgönüllülükle sığındı, ondan af diledi, teslim oldu ve kendisini ve Champagne topraklarını tamamen kralın iradesine bıraktı, ve ondan talep edilecek olan tüm şartları kabul etti. Blanche ona, haklı bir nedeni olmaksızın krala karşı isyan etmesinin ne kadar büyük bir hata olduğunu hatırlattı; oysa kendisi 1227 yılındaki isyanında onu baronlara karşı harfiyen korumuş ve savunmuştu. Ancak kadın onun bu alçakgönüllülüğünü görerek ve oğlunun da rızasını alarak onun bu teslimiyetini kabul etti ve ona merhamet gösterdi.
Thibaud böylece alçakgönüllülüğüyle kontluğunu ve gururu yüzünden krala karşı isyan eden oğlunu kurtardı; ve adaleti yerine getiren Saint Louis'nin önünde diz çöktü; kral ona karşı son derece şefkatli davrandı, zira alçalanları yükseltmeyi severdi. Barışın şartlarına göre Thibaud, 1234 yılında Saint Louis'ye satmış olduğu senyörlükler üzerindeki tüm hak iddialarından ebediyen feragat etti ve gelecek yıldan itibaren denizaşırı topraklara (haçlı seferine) gitmeye söz verdi; ve iki yıl boyunca Fransa'da kalmayacağını taahhüt etti, yani görünüşe göre sonraki yedi yıl boyunca Navarre'da kalacaktı; bu durum onun yedi yıl boyunca Fransa dışında, yani Navarre'da veya Doğu'da kalacağını gösterir; ve krala üç güçlü şatosunu, yani Bray ve Montereau'yu teslim etti; ya da sadece Bray ve Montereau'yu verdi. Çeşitli yazarlar onun bu iki yeri, tüm eklentileriyle birlikte ebediyen krala devrettiğini ve buraların krallık topraklarına dahil edildiğini yazarlar. Buna karşılık Albéric sadece kralın bu yerleri elinde tuttuğunu ve buraların daha sonra Champagne kontlarına geri verilip verilmediğinin incelenmesi gerektiğini söyler.
Thibaud'un Kraliçe Blanche'ı memnun etmek için tüm bu şartları kabul ettiği iddia edilmektedir; zira onun krala karşı bir daha asla savaşmayacağına dair yemin ettiği ve bunu harfiyen uyguladığı görülmektedir. Biz onun bu barıştan sonra Kraliçe Blanche ile konuştuğunu görmüyoruz. Matthieu Paris, krallığı karıştırmak isteyen baronların bu barıştan dolayı büyük bir hayal kırıklığına uğradıklarını ve onun fihristine karşı bir tür antlaşma yaptıklarını, ve kralın huzurunda ona büyük hakaretler ettiklerini kaydeder.
Kralın kardeşi Robert, ki o sonraki yıl Artois kontu oldu ve tarihin onun hakkında son derece gururlu ve şiddetli bir karakteri olduğunu yazdığı bu prens, bu görüşme sırasında, krallığın ilk eylemi olarak, Thibaud'un yüzüne bir parça peynir fırlattı; bunun ne anlama geldiğini bilmiyorum. L'Arachet adındaki bir kronik yazar, onun bu peyniri fırlatırken "Al ye, sen bundan başka bir şeyden anlamazsın" dediğini aktarır. Diğerleri ise onun atının kuyruğunu kestiklerini ve ona daha başka birçok hakaret ettiklerini yazarlar ki ben bunların terimlerini buraya aktarmak istemiyorum:

Si fu gistis de palestins
Et de cinoes et de boiaos.

İşte böyle yapılmıştır o çamurlar,
Kuğular (veya leşler) ve bağırsaklar.

Thibaud bu hakaretlerden dolayı çok üzüldü, ve bizzat giderek şikayetlerini Blanche'a iletti. Kraliçe hemen onun bir zindana atılmasını emretti, orada ona bir parça peynir yedirdiler, ve kral bu hakareti işleyenlerin asılmasını emretti. Ancak Robert'in isminin açıkça belirtilmesi üzerine, mahkumlar onun ricasıyla serbest bırakıldılar; ve belki de Thibaud bizzat bu duruma rıza gösterdi ve her şeyi Robert'e bırakmayı tercih etti.

Bir hükümdarın sarayında bu kadar büyük bir haysiyetsizliğin yaşandığı hiç görülmemiştir; ancak 1226 yılındaki ölümünden ötürü VIII. Louis'yi zehirlemekle suçlanan bu adama karşı tüm dünyanın ne kadar büyük bir nefret beslediği buradan anlaşılmaktadır. Ve o, daha sonra adamlarıyla birlikte geri çekildi, ve kral onu bizzat kendi baronlarıyla birlikte sınır dışı etti. Bretagne kontunu da gönderdi veya elçisini yolladı.

Thibaud büyük bir topluluk eşliğinde Nantes'a geldi, orada bir gemiye bindi ve doğrudan Navarre'a geçti; ve oğlu Raymond'u Champagne'da bıraktı, o da Noyon'lu Jean adındaki şövalye ile birlikte, Eylül 1237'de Thibaud'un vekili oldu ve manastırlara başrahibe seçilmesi için izinler verdi. Thibaud'un Fransa'dan ayrılmadan önce söylediği şarkılardan bahsedilmektedir.

CXVIII.
Saint Louis'nin Reşit Olması.

Saint Louis, bu yılın 25 Nisan gününden geç olmamak kaydıyla reşit oldu; zira onun reşitlik döneminin bu yılın 25 Nisan'ında bittiği kabul edilmektedir, ki bu durum o dönemin adetlerine göre, krallığın en büyük senyörlerinin yirmi bir yaşına ulaşana kadar vasiyet altında kalmalarını öngören kural uyarınca belirlenmiştir; ve nitekim bu durum, aralarında imzalanan antlaşmalarda da görülmektedir, örneğin Thibaud, de Champagne kontu ile yapılan antlaşmada, ve Brunissende, dame de Thiers tarafından 1257 ve 1259 yıllarında verilen iki belgede, tüm bu belgelerin yirmi bir yaşın tamamlanmasından bahsettiği görülmektedir.

Kraliçe Blanche, Navarre kraliçesi, 1284 yılına kadar bu naiblik haklarını elinde tuttu, zira Fransa piskoposlarının ve akranlarının (pairs) adetlerine göre, bu haklar sadece Jeanne adındaki kızına aitti, ta ki o yirmi bir yaşına ulaşana kadar. Jeanne, Fransa Kralı Güzel Philippe ile evlendiğinde henüz reşit değildi. Bu yüzden, tahtın yönetim hakları Fransa Kralı III. Philippe'e geçti; onun ve Blanche arasında yapılan antlaşma uyarınca bu durum gerçekleşti.

Saint Louis, kendi arzularını tatmin etmek için reşitlik haklarını kullanmadı. Zira tarihçiler, onun annesinin rehberliğinde başladığı o sade ve dindar hayatı krallığı boyunca sürdürdüğünü kaydederler; ve o buna yeni dindarlık kuralları ekledi. Kendisi tek başına hükmettiği dönemlerde bile annesine karşı her zaman büyük bir saygı gösterdi, ve onun tavsiyelerini aradı. Onu en görkemli meclislerde bile kendi önünden yürütürdü. Ve aktarıldığına göre, bu biraz buyurgan prensese karşı aşırı bir itaat gösterirdi. O dönemin Provence'lı bir şairi, onu annesi olmadan hiçbir işe girişememekle ve hiçbir şeyi üstlenememekle suçlamaktadır. Caseneuve ise aksine, bu şaire dayanarak, onun annesinin istediği hiçbir şeyi yapmak istemediğini iddia

etmektedir; ki bu durum onun ne Saint Louis'yi ne de Blanche'ı iyi tanımadığını göstermektedir.

CXIX.
Toulouse'da Karışıklık.

Bir önceki yıl Toulouse'da engizisyoncuların 5 Kasım'da kovulmasıyla ilgili yaşanan karışıklığı görmüştük. O dönemde bu topraklarda elçi olan Vienne Başpiskoposu Jean ve elçiliğine bağlı eyaletlerin piskoposları, bu haberleri papaya bildirdiler. Elçi, dördüncü derece sıtma hastalığından muzdarip olmasına rağmen, bizzat giderek durumu tam anlamıyla papaya aktardı ve onu her konuda bilgilendirdi. Bunun üzerine papa, 28 Nisan'da Viterbe'den Toulouse kontuna, bir kısmı du Boulay, daha geniş bir kısmı ise Raynaldus tarafından aktarılan çok sert bir mektup yazdı; bu mektupta yaşananlardan dolayı büyük şikayetlerde bulunduktan sonra, her şeyin elçinin isteğine göre düzeltilmesini, kendisine tabi olan konsilleri ve diğer kişileri buna zorlamasını emretti ve Paris Antlaşması uyarınca sonraki yılın Mart ayında Doğu'ya (Kutsal Topraklara) geçmesini ve orada beş yıl boyunca kalmasını şart koştu. Aynı konu hakkında elçiye de uzun bir mektup yazarak, en katı kilise cezalarını (afaroz/ayin yasağı) kullanmak suretiyle kontu itaat etmeye mecbur bırakmasını emretti.

Papa ayrıca Saint Louis'ye de yazarak, kafirliğin tamamen ortadan kaldırılması için dindarlığını ve şevkini ortaya koymasını, Toulouse kontunu ve konsillerini işledikleri suçlardan dolayı kiliseyi memnun etmeye zorlamak için krallık gücünü kullanmasını, aynı kontu sonraki Mart ayında Filistin seyahatine çıkmaya mecbur bırakmasını ve kontun yokluğunda, kontun kızıyla evlenecek olan kardeşi Alphonse'u Toulouse kontluğunun idaresini devralmak üzere göndermesini rica etti. Bununla birlikte Raimond, Jacobins (Dominiken) engizisyoncularının kendisine karşı gizli bir nefret beslediklerinden şikayet ediyordu; öyle görünüyor ki Saint Louis bu konuda onun lehine papaya bir mektup yazdı. Ve kesin olan şu ki, kral papadan onun Doğu seyahati süresinin uzatılmasını rica etti, papa da krala bunu reddedemedi. Raimond şüphe yok ki bu seyahat için ihtiyacı olan parayı bu kadar kısa sürede toplayamadığını iddia ediyordu. Kendisi, afarozun kaldırılması için hiçbir çaba sarf etmeksizin ve bundan hiçbir pişmanlık duymaksızız hâlâ afarozlu olarak kalmaya devam ediyordu. Toulouse üniversitesi hocalarına ödemekle yükümlü olduğu maaşları da hiç ödemiyordu, ki bu durum bu üniversitenin tamamen dağılması tehlikesini doğuruyordu.

Bugün bile Languedoc ve Provence'ta varlığını sürdüren viguier'lik (kontluk memurluğu) makamının niteliğine gelince, bu yılın 10 Ekim tarihli bir belgesiyle, Languedoc'taki Sauve viguier'sinin, Beaucaire senatörü Pèlerin'in ellerinde, krala karşı borçlu olduğu yükümlülükleri yerine getirmek kaydıyla, aynı yerin baillisi önünde görevini yerine getirebileceğinin kabul edildiği görülmektedir.

CXX.
Narbonne'da, Orléans'da, Soissons'da Karışıklıklar. — Haçlıların Taşkınlıkları.

Toulouse Konti Raimond, 1234 yılının başında burg (mahalle) halkının başpiskopos ve vikonta karşı ayaklanmasıyla ilgili olarak bahsettiğimiz Narbonne şehrindeki karışıklıklara da müdahil oldu. Jacobins'lerin (Dominikenlerin) 1235 yılının Kasım ayında Toulouse'da kovulduğu dönemde, Narbonne burgundaki Dominikenler de evlerinden kovulmuşlardı. Narbonne başpiskoposunun Saint Louis'ye yazdığı ve burg halkının Jacobins manastırına zorla girerek buraları yağmaladıklarından ve kafirlere sığınma hakkı verdiklerinden şikayet ettiği mektuplara hâlâ sahibiz. Eski bir kronik, bu yıl şehir ile burg sakinleri arasında çok şiddetli ve kanlı bir savaşın çıktığını, öyle ki birbirlerini yok etmek için ellerinden geleni yaptıklarını ve buraları yıkmak için savaş makineleri kullandıklarını kaydeder. Saint Louis, tarafları adalete yönlendirmek ve silah yoluyla savaşmalarını engellemek için kendi otoritesini koydu. Zira Paskalya'dan sonraki ay olan Ağustos ayında, Albigois bölgesindeki kraliyet senatörü, yani Carcassonne senatörü önünde, şehre, vikonta, Narbonne başpiskoposuna ve Saint-Paul piskopos meclisine karşı burg sakinlerinin bir davasının olduğu görülmektedir. Raimond, Toulouse kontu ve burg halkından bazıları, Ağustos ayında Narbonne burgunda bu zararların tazmin edileceğine dair söz verdiler.

Paskalya'dan on beş gün sonra, 13 Nisan'da, Orléans'da şehir halkı ile din adamları arasında çok büyük bir ayaklanma çıktı; yani Paris üniversitesinin kargaşası sırasında oraya gelmiş olan öğrenciler ile halk karşı karşıya geldi. Halk ve şehir idaresi (prévost) tarafından birkaç öğrenci öldürüldü veya nehirde boğuldu. Ve öldürülenler arasında Navarre kralının bir yeğeni, de la Marche kontunun bir yeğeni, Bretagne kontunun bir yeğeni ve Bourbon senyörü Archambaud'nun bir kuzeni bulunuyordu. Bu durum bu senyörler ile Orléans şehri arasında büyük bir savaşa neden oldu; öyle ki Saint Louis bizzat kendi otoritesi ve bilgeliğiyle müdahale ederek durumu yatıştırmak zorunda kaldı.

Soissons sakinleri de bu yıl Saint-Médard Manastırı'na karşı bazı şiddet hareketlerinde bulundular. Bu yıl içinde, özellikle İspanya'da, Yahudilere karşı büyük katliamlar ve şiddet hareketleri gerçekleştirildi. İngiltere'dekiler kendilerini para karşılığında kurtardılar. Bunları yapanlar, Aquitaine'de bu şiddet hareketlerini gerçekleştiren haçlılardı; Paskalya ve Aziz Jean yortuları arasında bu zulümleri yaptılar ve bunları tamamen kiliseye karşı bir kutsal ittifak gibi gösterdiler. Yahudilerin papaya başvurmaktan başka çaresi kalmadı. Papanın 9 Eylül'de Bordeaux, Saintes, Angoulême ve Poitiers piskoposlarına yazarak bu şiddet hareketlerinin durdurulmasını emrettiği kesindir. Piskoposlara yazılan bu mektup, bu haçlıların dindarlık şevkinden ziyade tamamen bir yağma arzusuyla hareket ettiklerini göstermektedir. Zira Niort Yahudilerini korumak isteyen kraliyet şatosu memurlarını zorladıklarını, Maillezais manastırına saldırmak üzere tüm ülkeyi yağmaladıklarını; ve başrahip Renaud'nun onlara karşı koyamayacağını görerek kendilerini savunmak zorunda kaldığını, ve onları güç kullanarak geri püskürttüğünü görüyoruz.

CXXI.
Frère Robert Birçok Kişiyi Kafir Olarak Yaktırır.

Fransa’da 1233 yılından beri kafirlik şüphesiyle yargılanan kişilerin meselesi yüzünden büyük bir kargaşa vardı. Zira Fransa’da sayılamayacak kadar çok kafirin yayıldığı söyleniyordu, buralarda onlara Pifles, Bougres veya Bulgares, Papelards, Joviniens, Albigois ve daha birçok isim veriliyordu ki bunların kökenini anlamak çok zordur. Bu sapkınlığın özellikle Flandre’da yayıldığı ve buranın sakinlerinin son derece kötü bir şöhrete sahip olduğu, zira kafirleri korumakta çok kararlı oldukları belirtiliyordu; tefecilik ve faizle uğraşan bu sapkınların buralarda korunduğu iddia ediliyordu. Cordeliers’ler (Fransiskenler) ve Jacobins’ler (Dominikenler), bu gerçek veya iddia edilen kafirleri bulmak ve onları şiddetle cezalandırmak için büyük bir çaba gösteriyorlardı. Ancak bunların arasında en çok öne çıkanı, eskiden kendisi de sapkın olan ve "Le Bougre" lakabıyla bilinen, ancak daha sonra tövbe ederek Dominiken tarikatına giren Frère Robert adındaki bir jacobin idi; kendisi on yıl boyunca bizzat sapkınları takip etmekle görevlendirilmişti.
Saray mensuplarının kışkırtmasıyla, sapkınların kişisel özelliklerini ve davranışlarını daha iyi öğrenmek amacıyla onların arasına sızdığı, Milano’da yirmi yıl boyunca kalıp sapkınlık yaptıktan sonra, Lateran Konsili döneminde, 1215 yılında, sapkın bir kadının peşinden giderek tövbe ettiği ve o zamandan beri çok sayıda kafiri yakalattığı anlatılır. Böylece, bu jacobin’in yürüttüğü takibatlar sayesinde, sapkınları daha şiddetle cezalandırmak ve onları ihbar etmek için eline büyük bir güç geçmişti; ve ona Sapıklık Belası (fléau des hérétiques) deniyordu. Sadece bir söze veya bir jeste dayanarak sapkınları tanıdığını iddia ediyordu. Kendisi ayrıca büyük bir ilme ve halka vaaz vermek için olağanüstü bir yeteneğe sahipti. Dış görünüşünde ne kadar büyük bir dindarlık sergiliyorsa, iç dünyasında ve ruhunda o kadar az dindarlık barındırdığı fark ediliyordu. Papanın kafirlikleri takip etmesi için ona verdiği bir yetki belgesi vardı, Saint Louis de bu belgenin krallık topraklarında kullanılmasına izin vermişti; ve ona hiçbir tehlike gelmemesi için yanına krallık muhafızları (escorte) vermişti.
Böylece, bu jacobin’in yürüttüğü takibatlar sonucunda, Fransa toprağında (Isle de France), Flandre’da, Champagne’da, Bourgogne’da ve daha birçok eyalette çok sayıda insan tutuklandı. Piskoposlar ve diğer prelatlar bu kişileri sorguluyorlardı; ve imanda sarsılmaz olmadıkları veya sapkınlıkta ısrar ettikleri anlaşılanları mahkum ederek dünyevi hukuka (laik mahkemelere) teslim ediyorlardı. Tövbe ederek saçlarını kesenler ve göğüslerinin önünde ve arkasında haç taşımak zorunda bırakılanlar, diğer kıyafetleriyle birlikte hapishanelere kapatılıyordu. İki veya üç ay içinde yaklaşık elli kişiyi yaktırdığı veya diri diri toprağa gömdürdüğü söylenmektedir; ve kendisine verilen bu büyük krallık desteği sayesinde adaleti ve hukuku çiğnediği, suçlularla masumları birbirine karıştırdığı, zenginleri ve fakirleri ayırt etmeksizin herkesi cezalandırdığı belirtilmektedir. "Onun ayrıca, krallığı bu sapkınlardan temizlemek amacıyla, papalık makamının açık izni olmaksızın krallık sınırlarını aşarak diğer ülkelerde de bu takibatları yürüttüğü eklenmektedir." Sektörün ileri gelenleri bu durumdan büyük bir rahatsızlık duydular; ve Paris şansölyesi Philippe ile Frère Robert, Cambray’de ve Douay’de bu infazları alenen gerçekleştirdiler; Mouskes bunu genişçe aktarmaktadır ve durum tamamen böyledir. Robert, Milano’lu bir kadını sapkınlık suçlamasıyla takip etti; ancak kadının masumiyeti daha sonra

anlaşıldı. Albéric, 1235 yılında Cambray'de ve Douay'de yaşananlar hakkında, özellikle Mouskes'in Aelaïs li erbiere (otacı/büyücü Aelis) adını verdiği ve cadılıkla suçlanan kadın hakkında bilgi vermektedir. Ve piskoposların bu sapkınlık suçlamalarını Fransa'da ve Almanya'da büyücülük ve cadılık suçlamalarıyla birleştirdikleri görülmektedir.
Bu infazlar 1234 yılından itibaren kesintisiz olarak devam etti ve on beş yıl sonrasına kadar sürdü. Matthieu Paris bu konuda, özellikle 1236 ve 1238 yılları altında geniş bilgi vermektedir. Frère Robert, 1238 yılında Fransa'da hâlâ engizisyoncu olarak görev yapıyordu ve sapkınları korumakla suçlanan bir Benedictin öncelini takip ediyordu; bu durum Auxerre piskoposu Renaud'yu harekete geçirdi, o da bu önceli savunmak üzere Paris'e gelmek istedi; ancak Frère Robert durumu öğrendi ve öncel geri dönerken 5 Eylül'de yolda öldü. Onun yerine kimin geçtiği tam olarak belirtilmemektedir. 1238 yılına ait bir başka belgede, kralın sapkınların taşınır mülklerinden (de catallis) seksen bin livre aldığı kaydedilmektedir; ve Frère Robert o sırada Champagne'da, Navarre kralının ve birçok piskoposun huzurunda, Mont-Vimer denilen yerde yüz seksen üç veya yüz seksen yedi kişiyi birden yaktırmıştı. Dönemin bir keşişinin ifadesine göre, bu olay Tanrı'yı memnun eden büyük bir kurban (holocauste) olarak nitelendiriliyordu.

CXXII.
Karışık Meseleler.

Bu dönemde arka-fihristlere (vassalların mülklerine) sahip olanlar, kendilerini kralın doğrudan tebaası olarak görmüyorlardı; Joinville'in de belirttiği üzere, kraldan önce kendi fihrist senyörlerine sadakat yemini ediyorlardı. Bu durum, bu yılın Haziran ayına ait bir belgede görülmektedir; burada Şampanyalı Hugues de Châtillon, Saint-Paul ve Blois kontu, kralın lütfuyla Saint-Paul topraklarını elinde tutan Geoffroy de Sargines'e bağlılık yemini etmektedir. Saint Louis bu şövalyeyi çok severdi, ve onun hizmetlerinden dolayı kendisini çok borçlu hissederdi.
Kral, Nisan ayında Péronne'da, Flandre ve Hainaut Kontesi Jeanne ile yeni bir antlaşma yaptı; kontes, krallığın hiçbir düşmanıyla ittifak kurmayacağına dair söz verdi, ve Flamanların krala karşı olan haklardan yararlanmalarını sağladı, buralarda fermanların ve güvencelerin korunacağını vaat etti. Bu antlaşma gerçekten uygulandı; nitekim 1236 ve 1237 yıllarında, şehirlerin ve Flandre senyörlerinin krala bu yönde mektuplar verdikleri görülmektedir. Kontes, 1234 yılında yapılan bir anlaşmayla, Leicester kontu olan ve İngiltere kralının ricası üzerine bu görevi üstlenen Simon de Montfort ile hiçbir evlilik antlaşması yapmadığını beyan etti; ve bu durumun, kralın onun Bourgogne'lu Mathilde ile evlenmesini engellemesinden kaynaklandığı şüphesini doğurmaktadır. Bu iki kontes yüzünden, Simon İngiltere kralının kız kardeşi olan Éléonor ile evlendi.
Saint Louis'nin bu yılın Haziran ayında Évreux'de bulunduğu fark edilmektedir, burada Chartreux keşişlerine yapılan bazı bağışları onayladı. 10 Temmuz'da, Tours Başpiskoposu Juhel, on dört kanondan oluşan bir taşra konsili topladı. Aralık ayında, Saint-Paul Kontu Hugues de Châtillon, yeğeni Gaucher de Châtillon'un, Bourgogne varisi olan Jeanne ile yapacağı evlilik sözleşmesini düzenledi. Bu antlaşmayla,

Aumale ve de Lillebonne kontlukları Gaucher'ye, Bourgogne ve Dammartin kontlukları ise Jeanne'a bırakılıyordu; buralar Kont Philippe'in ellerinde bulunuyordu ve onun ölümünden sonra Jeanne'a geçmişti. Mathilde, rızası olmaksızın kızının evlenmesine izin vermeyeceğine dair krala söz vermişti; Hugues de bu evliliğin kral tarafından onaylanmasını sağlama görevini üstlendi; ve eğer bunu yapamayacak olursa, papadan bir onay belgesi talep edecekti. Saint Louis bu evliliğe şüphesiz rıza gösterdi, her ne kadar bu durum anne için kızdan daha avantajlı görünse de, zira kız onun öz kuzeniydi. Mathilde 1250 yılında çocuksuz olarak öldü. O dönemde onun henüz on dört yaşında olduğu iddia edilmektedir.
Aragon Kralı James, 16 Aralık'ta Montpellier'de bulunuyordu; burada Maguelone kilisesinin Montpellier senyörlüğü üzerindeki haklarını ve Lattes şatosu üzerindeki yargı yetkisini kabul etti; ve Lattes kapısında, Lès nehrinin ağzında bulunan bu yerler için, o sırada Maguelone piskoposu olan Jean de Montlaur'un ellerine ellerini koyarak, bir vasalın senyörüne yaptığı gibi sadakat yemini etti; ve ertesi gün, kutsal İncil üzerine, sunak önünde, İsa Mesih'in bedeninin ve kutsal emanetlerin huzurunda bağlılık andı içti. Provence Kontu Raimond Bérenger de bu teslimiyette hazır bulundu, zira James o tarihe kadar Maguelone Kilisesi'ne bu hakkı teslim etmeyi reddetmişti. Ancak bu durum, kiliseyle olan diğer anlaşmazlıkları tamamen sona erdirmeye yetmedi, ki buraların devamı diğer belgelerde görülebilir. Maguelone Kilisesi, Montpellier ve Lattes senyörlüklerinin fihrist haklarını Fransa tacından (krallığından) alıyordu.

CXXIII.
Toulouse Kontu Raimond Hakkında.

Saint Louis, Toulouse Kontu Raimond lehine papaya yazmış olduğundan, papa her ne kadar içten içe buna karşı bir isteksizlik duymuş olsa da, kralın kendisinden talep ettiği şeyi ona reddedemedi. Bu nedenle papa, 9 Şubat'ta krala yazarak, eğer Kraliçe Blanche'ın ve kendisine yazdığı bazı piskoposların görüşünü aldıktan sonra bunu uygun bulursa, konttan yeterli ve güvenilir bir güvence almak şartıyla, Raimond'a sonraki yılın Aziz Jean-Baptiste yortusuna kadar bir süre tanımayı kabul ettiğini bildirdi; bu güvence, onun Doğu'ya (Kutsal Topraklara) geçmeyi daha fazla geciktirmeyeceğine dair olmalıydı. Papa, eğer Raimond bu güvenceyi vermek istemezse, durumu kralın takdirine bıraktığını ve onun uygun göreceği şekilde emredebileceğini, yeter ki Raimond'un kendisine tanınan süreden daha geç olmamak kaydıyla bu seyahate çıkmasını şart koştuğunu ekledi. Bununla birlikte, kont ne o belirtilen tarihte ne de hayatının sonraki on bir veya on iki yılı boyunca bu seyahati gerçekleştirmedi.
Raimond, Toulouse'dan kovmuş olduğu Jacobins (Dominiken) engizisyoncularının kendisine karşı gizli düşmanlar olduğundan şikayet ettiği için, papa, Vienne Başpiskoposu olan elçisine, eğer kontun onlardan şikayet etmekte haklı olduğunu görürse, onları bu görevden uzaklaştırmasını emretti. Bununla birlikte, engizisyon görevi yine de Jacobins'lere bırakıldı; ancak onları suçladığı aşırı katılığı yumuşatmak amacıyla yanlarına bir Cordelier (Fransisken) rahibi meslektaş olarak verildi. Ayrıca, Puy-Laurent'lı yazarda da görülebileceği üzere, engizisyon usullerine

çeşitli yumuşatmalar getirildi; ve bu kurum, papanın emriyle çıkarılan bir kararla uzun süre askıda kaldı.
Elimizde 2 Mart 1237 tarihli bir belge bulunmaktadır; bu belgede Carcassonne başdiyakonu G. ve Dominiken Frère Guillaume Arnauld, Toulouse kontuna, ateşte yakılmaya mahkum ettikleri Bernard Othon, Guillaume Bernard ve Girard d'Amort'un (ki bunlar anneleri Esclarmonde ile birlikte ölmüşlerdi) ve ömür boyu hapse mahkum edilen kardeşleri Girard d'Amort'un durumunu bildirmektedirler. Konta, bu kişilerin mülklerine el koymasını ya da onları kilise cezaları vasıtasıyla buna zorlamasını emretmektedirler; bu görevi yürütmekle yükümlü olan kişi ise Toulouse piskoposuydu, zira kont bundan kaçınma eğilimindeydi. Bu belgenin tarihinde bir hata olup olmadığını bilmiyorum. Çünkü sapkın olarak mahkum edilen bu kişilerin, o dönemin dilinde, her zaman ateşte yakılmak anlamına gelmediği, aksine ömür boyu hapse mahkum edilmek anlamına da gelebileceği fark edilmektedir; ve nitekim 13 Aralık 1240 tarihli bir belgede, Girard d'Amort ve kardeşleri Bernard Othon ile Guillaume d'Amort'un hâlâ hayatta oldukları, bu son ikisinin kralın hapishanelerinde bulundukları, Trencavel isyanına katıldıkları, ancak kralın memurlarına karşı topraklarını savundukları ve Gérard'ın bazen özgür bir adam ve masum biri gibi konuştuğu görülmektedir.
Papa, 20 Mayıs tarihli bir başka mektubunda, Toulouse kontunun gösterdiği katılık içinde kalmaya devam etmesinden, afaroz kararını küçümsemesinden ve bundan kurtulmak için hiçbir çaba sarf etmemesinden şikayet etmekte; ilk suçlarına yenilerini eklediğini, Toulouse üniversitesi hocalarına maaşlarını ödemeyi reddetmeye devam ettiğini, baillisi vasıtasıyla Vaison piskoposuna kötü muamelede bulunduğunu ve babasından geri alınmış olan Venaissin vergilerini (gabelles) yeniden koyduğunu belirtmektedir. Ancak bu mektubun asıl konusu, kontun Doğu'ya gitmek üzere hazırlanmak yerine, askerlerini ve parasını kendi senyörleri olan Provence kontuna karşı ayaklanan Marsilyalıları savunmak için harcaması ve ona karşı haksız bir savaş yürütmesidir. Öyle bir durum ortaya çıkmıştı ki, Aragon kralı, bu seyahate bizzat katılamayacak durumda olan kuzeni Toulouse kontuna yardım etmekten kendini alıkoyamamıştı, zira kendisi de İspanya'daki Mağribilere (Müslümanlara) karşı giriştiği seferi sürdürmekle meşguldü; bu yüzden papa, Saint Louis'den Raimond'un Marsilyalılara yardım etmesini engellemesini ve Provence kontunun uğradığı zararları tazmin etmesini sağlamasını rica etti. Toulouse kontuna da yazarak, eğer Marsilya şehrini Provence kontuna iade etmez ve denizaşırı seyahatine çıkmazsa, ona karşı bir afaroz fermanı yayınlamakla tehdit etti. Ayrıca bu mesele hakkında, Marsilyalılara, Avignonlulara (ki onlar da aynı taraftaydı) ve elçisine de yazdı; Fransa kraliçesine (ki bunun Blanche mı yoksa Marguerite mi olduğunu bilmiyorum), Bretagne ve de la Marche kontlarına ve daha birçoklarına da mektuplar gönderdi.
Matthieu Paris, İngiltere kralının bu yıl kayınpederi olan Provence Kontu Raimond Bérenger'yi, ya da daha doğrusu onu İngiltere'de görme arzusunu bildirmek üzere davet ettiğini ve onun damatlarına karşı yapacağı cömertliklere ortak olmasını istediğini kaydeder. Kont bu amaçla yola çıktı; ancak denize ulaşmadan önce, Provence'ta çıkan savaşlar nedeniyle aceleyle geri çağrıldı; ve İngiltere Kralı Henry,

onun seyahat masraflarını karşılamak üzere ona bin gümüş mark gönderdi. Kendisi Fransa'da olağanüstü ağırlamalar veya büyük hediyeler kabul etmedi; aynı şekilde, amcası olan ve Valence piskopos vekili seçilen Guillaume de Savoie da İngiltere'de topladığı büyük zenginliklerin yükünden kurtulmak üzere bu yıl Fransa sarayını ziyarete gelmişti; kral ve kraliçe tarafından büyük bir onurla (in pace) kabul edildi, ancak orada büyük hediyelerle tutulmadı. Matthieu Paris, kendi tebaasının zenginliklerini tüketen kendi kralının savurganlığına karşı, Saint Louis'nin gösterdiği bu bilgeliği över. (Kralın bu büyük hediyeleri vermemesinin arkasında, Marguerite ve Blanche arasındaki kıskançlığın da payı olduğu fark edilmektedir).
Toulouse kontu, prelatlar ve diğer dindar kişiler aracılığıyla durumunu Roma'ya sunmak ve kendini papanın merhametine bırakmak istediğini bildirdi; ve papa, bir hükümdarın İsa Mesih'in şefkatini örnek alması gerektiği düşüncesiyle, 28 Temmuz'da elçisine bu heyetin gelişini engellememesini emretti. Bu meselenin devamını sonraki yıl altında göreceğiz.

CXXIV.

Robert Şövalye Yapılır ve Artois Kontu Olur; Brabant'lı Mathilde ile Evlenir.

Bu yıl içinde, daha önce de gördüğümüz üzere, Louvain veya Brabant Dükü Henry'nin kızı Mathilde ile evlenen kralın kardeşi Robert, Artois kontu oldu. Bu evlilik için bir papalık izni (dispense) alınması gerekmişti ve papa bu yıl bu izni verdi. Bu düğünün törenleri Compiègne'de, Pentekost yortusunu takip eden sekizinci günde yapıldı, ki bu tarih 14 Haziran'a denk geliyordu. Robert hemen ardından şövalye ilan edildi ve onunla birlikte yüz kırk genç asil de aynı dönemde bu onur unvanını aldılar. Ancak Saint Louis o sırada ona, babasının vasiyetnamesiyle onun için tahsis etmiş olduğu Artois kontluğunu verdi; bu kontluk özellikle Arras, Aire, Saint-Omer, Hesdin, Bapaume ve Lens şehirlerini kapsıyordu. Bu son üç yer, Kraliçe Blanche'ın çeyizi (mehir) içindeydi. Ancak Saint Louis, annesini başka topraklarla tazmin etmeyi düşündü, öyle ki Robert, teyzesi ve selefi Isabelle'in Philippe-Auguste'e evlilikle getirmiş olduğu tüm mülklerden o andan itibaren tam anlamıyla yararlanmaya başladı. Kral bu toprakları ona ve mirasçılarına verdi; ve bu durum, Robert'in ne kendisinin ne de haleflerinin, piskoposun bu konudaki haklarına karşı hiçbir hak iddia edemeyeceklerini belirten, Mathilde de Bretagne ile Robert arasındaki dava süreciyle de onaylandı.
Saint Louis, o sırada sekiz yaşında olan kardeşi Alphonse'u da unutmadı. Artois'nın verilmesine dair sözleşme, Saint Louis ve Robert tarafından aynı Haziran 1237 ayında Compiègne'de verildi. Kralın o tarihten itibaren bu kardeşine, şövalye ilan edildiği günden beri her gün için yirmi Paris librası verdiği görülmektedir, ki bu unvanı taşıdığı sürece bu para ona ödenecekti; ve ona Tours parası cinsinden yıllık beş bin livre gelir tahsis etti; ancak bu gelir sadece onun yaşamı boyunca geçerli olacaktı, tıpkı kardeşlerinin her birine tahsis edilen gelirlerde de belirtildiği gibi. O dönemin bir kroniği, bu unvanından dolayı Robert'i "Artois'nın Saray Kontu" olarak adlandırır.
Bu vesileyle Compiègne'de çok büyük bir şölen ve olağanüstü bir tören düzenlendi. Saint Louis, krallığın tüm asillerinin, hem erkeklerin hem de kadınların orada bulunmasını istedi; öyle ki orada, sayılamayacak kadar çok asilin yanı sıra, iki bin

kadar şövalye toplandı. Fransa asillerinin bu kadar büyük bir neşeyle bir araya gelmesinin nedenlerinden biri, şüphesiz kral ile Sens, Orléans ve Auxerre piskopos meclisleri arasında, ordular için talep edilen hizmetlerin yerine getirilmesini reddetmelerinden ötürü çıkan anlaşmazlığın o sırada çözülmüş olmasıydı. Saint Louis, orada sadece kardeşini onurlandırmak amacıyla toplanmış gibi görünmüyordu. Zira Kutsal Roma İmparatoru II. Friedrich'e yazarak, hristiyanlığın önde gelen prenslerini, Fransa ve İmparatorluk sınırlarında bulunan Lorraine'deki Vaucouleurs'de, sonraki Aziz Jean-Baptiste yortusunda, İmparatorluğu yakından ilgilendiren ve diğer devletleri de etkileyecek olan önemli işleri görüşmek üzere toplanmaya davet etmişti. İngiltere kralı bu meclise bizzat gelmekten kaçındı; ancak kendi yerine, Canterbury başpiskoposu ve diğer büyük senyörlerle birlikte kardeşi Richard'ı elçi olarak gönderdi.
Saint Louis, imparatorun oraya gönderdiği elçileri büyük bir onurla kabul etti ve Vaucouleurs'de bulunacağına dair söz verdi. Ancak birçok kişi, İngiltere kralının eniştesi olan Friedrich'in, krala ve Fransa'ya karşı gizli ve kötü bir niyet beslemesinden, hatta orada kralı esir almasından korkuyordu; bu yüzden, bu şüpheli konferansı bizzat talep etmiş olan Saint Louis, oraya çok güçlü bir orduyla gitmek istedi ve Compiègne'de toplanmış olan iki bin şövalyeyi ve diğer askeri birlikleri oraya sevk etmeye karar verdi. İmparator durumdan haberdar olduğunda, [Burada Tillemont'un el yazmasında, cxxliv. bölümün ortasından 1248 yılına kadar uzanan, yaklaşık iki yüz yirmi sayfalık büyük bir boşluk/kopukluk başlamaktadır.] artık bir konferans yapmak istemedi. Kendini hasta gibi gösterdi ve Saint Louis'ye, İngiltere kralına (ki onun elçileri de gelmek üzereydi) ve diğer prense, Aziz Jean yortusunda Vaucouleurs'de bulunamayacağını bildirdi; ancak bu görüşmenin aynı yıl içinde, sonraki bir tarihte yapılmasını umduğunu iletti. Böylece Tanrı, kulunun durumunu bu vesileyle bir kez daha korumuş oldu. Matthieu Paris, Saint Louis'nin bu ihtiyatlı tutumunu över ve imparatora karşı uyanık davranmakta haklı olduğunu belirtir; zira onun gücünden her zaman çekinmek gerekiyordu. Saint Louis'nin bu seyahati böylece iptal edildiğinden, asilleri serbest bırakıldı ve herkes kendi evine geri döndü.

CXXV.
Dağın Şeyhi, Aziz Louis'yi Suikastla Öldürtmek İstiyor.

Aziz Louis'nin dindarlığının bir ödülü olarak, Tanrı'nianın inayeti onu bu yıl çok büyük bir tehlikeden kurtardı.
Yukarıda, Haşhaşiler'in lideri olan Dağın Şeyhi'nin, nefret ettiği kişileri öldürtmek amacıyla hükümdarların saraylarına kılık değiştirmiş adamlar göndererek nasıl çok sayıda suikastçı eğittiğini görmüştük. Aziz Louis'nin dindarlığını ve Tanrı'nın onun devlet yönetimindeki başarılarını kıskanan şeytan, bu talihsiz prensin kalbine kralı suikastla öldürme fikrini soktu. Bunun için Dağın Şeyhi'nin Aziz Louis'den nefret etmesi ve onun Hristiyan inancına aşırı derecede bağlı olduğunu söylemesinden başka bir gerekçe gösterilmiyordu. Ayrıca Mouskes'in aktardığına göre, kralın Haçlı Seferi'ne katıldığına dair kendisine yanlış bir bilgi ulaştırılmıştı.
Bu yüzden kralı ne pahasına olursa olsun bıçaklamaları için Fransa'ya iki suikastçı gönderdi. Bu tehlike kaçınılmaz görünüyordu; ancak Tanrı, bu hain planı boşa çıkardı

ve Dağın Şeyhi'nin kalbine barış düşünceleri verdi. Şeyh, yaptığı şeyden pişmanlık duyarak hemen Saint Louis'ye bir mektup taşıyan başka iki tebaasını gönderdi ve onu ilk gönderdiği suikastçılara karşı uyardı. Mouskes, Tapınak Şövalyeleri'ne sığınan bu elçilerin kralı öldürmek üzere gönderildiklerini itiraf ettiklerini; ancak kralın henüz sefere çıkmadığını öğrendiklerinde, sadece üç veya dört şövalye öldürülse bile Müslümanların onun ölümünden hiçbir şey kazanamayacağını anladıklarını belirtir. Bu niyetten vazgeçilince Şeyh, Fransa'da kendilerine rehberlik etmeleri için sarayından en büyük iki emiri Tapınak Şövalyeleri'ne gönderdi. Şövalyeler durumu krala bildirdiler ve kral da Fransa'da asil insanlar gibi ağırlanan ve çok büyük bir onurla karşılanan bu iki emiri huzuruna kabul etti.

Bu ikinci elçiler şans eseri diğerlerinden önce vardılar ve kralı kendisini tehdit eden tehlikeye karşı uyardılar. Tarihçiler, kralın bu haberi aldığında son derece huzursuz olduğunu kabul eder. Kral, her zaman yanından ayrılmayan ve ellerinde demir topuzlar taşıyan korumalarla kendisini sıkı bir şekilde muhafaza altına aldı.

Bu sırada Dağın Şeyhi'nin emriyle gönderilen ikinci elçiler, durmaksızın ilk suikastçıları arıyorlardı. Onları Paris'te bulamayınca kralın izniyle Marsilya'ya gittiler ve orada karşılaştılar. Kendilerine liderlerinin yeni emirleri bildirildi ve suikastçılar hançerlerini teslim ettiler. Ardından hep birlikte kralın huzuruna çıkmak için geri döndüler ve kralı bulup ona iki suikastçıyı teslim ettiler; bu suikastçılar daha sonra Paris'te asıldı. Emirler, bu kadar büyük bir tehlikeden kurtulduğu için çok sevinen kraldan hediyeler aldılar. Kral da Dağın Şeyhi'ne elçiler vasıtasıyla büyük hediyeler gönderdi.

Şeyh tarafından da barış ve dostluk işareti olarak krala çok zengin hediyeler ulaştırıldı. Ancak daha sonra inancının daha da güçlendiğini gördüğümüz kral, Haşhaşiler liderinin tüm tehditlerini hor gördü ve onu bizzat hediyeler göndererek kendi dostluğunu aramaya mecbur bıraktı.

Bazıları bu hikayenin koşullarını değiştirmek istemiş ve Aziz Louis'nin ilk suikastçıları bir vahiy yoluyla fark ettiğini söylemişlerdir; ancak en doğrusu orijinal metinlere bağlı kalmaktır.

Nangis bu olayın 1236 yılında, belki de ilk suikastçıların ve hatta emirlerin 1237 Paskalyası'ndan önce gönderildiğini kesin olarak belirtir; ancak Mouskes bizi bu olayı 1237 yılına yerleştirmeye mecbur eder, çünkü emirlerin Compiègne'de düzenlenen şenlikte bulunduklarını açıkça söyler.

Saint Louis, Surius tarafından aktarılan hayat hikayesine göre, bu karşılaşmadan sonra yanında her zaman korumalar bulundurma alışkanlığını sürdürmüştür, ki ben buna eski metinlerde rastlamadım. Sadece silahlı şövalyelerden oluşan bir muhafız birliği olduğu görülmektedir.

CXXVI.

Baudoin de Constantinople vient chercher du secours en France.
İstanbul'lu Baudouin Yardım İstemek İçin Fransa'ya Geliyor.

Konstantinopolis'teki Fransız İmparatorluğu, Tanrı'nın Yunanlar ve Bulgarlara karşı 1235 ve 1236 yıllarında kendilerine bahşettiği bariz zaferlere rağmen son derece büyük bir tehlike içindeydi. Bu durum nedeniyle, bu imparatorluğu yeğeni genç

Baudouin'in vasisi olarak yöneten Jean de Brienne, Batılılardan, özellikle de papadan ve Fransa kralından yardım istemeye karar verdi. Bu amaçla 1236 yılında, Jean de Béthune'ün idaresi altında hem bu meseleyi görüşmek hem de Philippe de Namur'ün ölümüyle Baudouin'e miras kalan ve Avignon kuşatması dönüşünde, 1226 yılının sonunda ölen kardeşinin vefatı üzerine Courtenay senyörü Saint Louis vasıtasıyla Courtenay ya da Namur kontluğundaki haklarını yeniden tesis etmek üzere Baudouin'i gönderdi.
Baudouin, kendisine mektuplar yazan ve yardım sağlamak amacıyla Fransa'da ve başka yerlerde nüfuzunu kullanan Papa Gregoire tarafından çok iyi kabul edildikten sonra, 1237 yılında Paris'e ulaştı. Orada, baba tarafından kuzeni olan Courtenay'li Pierre ile Flandre'lı Yolande'ın oğlu ve eşi Marie de Brienne'in (ki kendisi Blanche'ın küçük yeğeniydi) vasıtasıyla yardım bulmayı umuyordu. Yanında küçük kardeşleri Alphonse, Jean ve Louis'yi de getirmişti; bu kardeşleri henüz çok genç yaşta oldukları için Konstantinopolis'te bırakmak yerine, meşru mirasçı Baudouin'in yaşının küçüklüğünü fırsat bilerek imparator olmak isteyen Jean de Brienne'e başvurmak zorunda kalmıştı. Jean de Brienne, kilisenin gerçek desteği ve koruyucusu olarak anılıyor, intikam alma ve konsey kurma gücü bakımından Philippe-Auguste'e denk görülüyor, değer açısından bir İskender olarak kabul ediliyordu; ancak ömrünün son yıllarında kendisini açgözlülüğe kaptırdığı için de eleştiriliyordu. Frédéric bile onun ölümünden duyduğu üzüntüyü bir mektubunda dile getirmiş ve eğer daha uzun yaşasaydı ona destek olma niyetinde olduğunu belirtmişti (çünkü bu durum kendisine hiçbir şeye mal olmayacaktı). Jean de Brienne, çocuklarının henüz Venedik'te çok genç yaşta olduklarını görünce, ölmeden önce onları yetiştirmeleri için yanına aldırmak istemişti.
Jean'ın ölümü, Konstantinopolis İmparatorluğu'ndaki düzensizliği daha da artırdı ve imparatorluk en büyük tehlikeyle karşı karşıya kaldı. Bu yüzden papa ve Saint Louis, Baudouin'in Batı'da kurmaya çalıştığı ve 1238 yılının Saint-Jean döneminde yola çıkması planlanan ordunun donatılması için tüm güçlerini seferber ettiler. Bretagne Kontu Pierre, bu savaşa on bin piyade ve iki bin atlı götürmek zorundaydı. Bar, Henri, Beaumont Kontu, Soissons Kontu ve çok sayıda Fransız asili de aynı yolculuğu yapmak üzere haç çıkarmışlardı.
Saint Louis ve Kraliçe Blanche, paralar ve mühimmatlar biçimindeki bu savaş için büyük meblağlar sağladılar ve Baudouin'e askerler ile komutanlar bulmakta büyük yararlılık gösterdiler. Mayıs 1238 ayının hesap dökümü, Saint Louis'nin ona dört bin sekiz yüz livr verdiğini ve ayrıca üç bin livr borç sağladığını göstermektedir.
Venedik Doçu Jacques Tiepolo, Konstantinopolis'in korunmasında çıkarı olduğundan, bu aynı yıl içinde, bu konuda Saint Louis ile görüşmesi için Simon Bon adında birini göndermişti.
Saint Louis, Yahudilerden, Hristiyanlardan aldıkları faizler nedeniyle el koyduğu büyük meblağları da bu işe ayırmıştı; bu konuda vicdani bir tereddüt yaşadığından papaya danıştı. Papa ertesi yıl ona yanıt verdi ve paranın sahibi olan kişilerin kim olduğu bilinemediğinde, bu paranın tamamını Konstantinopolis'in yardımına harcamasını tavsiye etti.

İngiltere Kralı Henri, Nisan 1238 ayında adasına geldiğinde Baudouin'i ilk başta soğuk karşılamış olsa da, ona bir miktar para vermekten geri durmadı. Papa, haçlı ordusunun komutasını üstlenmesi, savaşa kendini adaması ve savaşta gösterdiği değer ile deneyim nedeniyle güvendiği bir lider olarak öne çıkması için parayı Bretagne Kontu'na teslim etmesini emretmişti.
Ancak İmparator Frédéric'in, üvey babası olan Baudouin'i sevmediği için gerek orduların geçişi sırasında çıkardığı zorluklar, gerekse bu donanmanın arkasındaki asıl akıl hocası olan papaya duyduğu düşmanlık nedeniyle bu büyük planın tamamı sekteye uğradı. Saint Louis ve Kraliçe Blanche bu haçlı seferi için büyük paralar ve kaynaklar sağladılar, ancak Frédéric'in engellemeleri süreci zora soktu.
Saint Louis, bu durum üzerine Baudouin'e papaya gitmesini tavsiye etti ve Baudouin 1238 yılının Ağustos ayı civarında yola çıktı. Ancak bu sırada Konstantinopolis şehrinin ihtiyaçları artmaya devam ettiğinden, para bulabilmek için dikenli tacı rehin vermek zorunda kaldılar; 1239 yılında göreceğimiz üzere, Saint Louis bu tacı Fransa'ya getirecekti.

CXXVII.

Jeanne, comtesse de Flandre, épouse Thomas de Savoie. — Mélanges.
Flandre Kontesi Jeanne'ın Thomas de Savoie ile Evlenmesi. — Çeşitli Meseleler.

Flandre Kontesi Jeanne, kocası Ferrand'ı 1233 yılından itibaren kaybetmiş olduğundan ve kendisini çocuksuz görünce, bu yıl Provence Kontesi Béatrix'in kardeşi, daha önce Lyon katedralinde din adamı ve başdiyakos, ayrıca kilise haznedarı olan ve bu makamlara rağmen diğer dini rütbelere girmeden bu unvanları elinde bulunduran Thomas de Savoie ile evlendi. Kendisi daha önce Lozan piskoposu ve Lyon başpiskoposu seçilmişti; ancak bu seçimler papa tarafından iptal edilmişti. Thomas'ın servetini eniştesi Provence Kontu'na borçlu olduğu, yani bu kontun iki kızının Fransa ve İngiltere kraliçeleri olduğu ve bu akrabalığın ona daha da büyük bir ittifak kazandırabileceği belirtilmektedir.
Thomas ve Jeanne'a geri dönecek olursak, evliliklerinin Ekim ayı civarında gerçekleştiği yazılmıştır. Cambrai Piskoposu Godefroy bu evliliği onayladı; Jeanne kocasına, yaşadığı sürece Flandre üzerinde altı bin livrlık bir gelir ve Hainaut'u da kapsayan bazı haklar verdi.
Bu evlilikten sonra Thomas ve Jeanne, Aralık ayında Compiègne'de kralı görmeye gittiler; Thomas, kraldan Flandre kontluğunun tescilini talep etti ve bunun için ne gerekiyorsa ödemeyi teklif etti. Kral, onun bağlılık yeminini kabul etmeyi kabul etti; şu şartla ki Thomas, Ocak 1227'de Ferrand ve Jeanne ile yapılan antlaşmanın şartlarına aynı zamanda boyun eğecekti. Kont bunu yerine getirmek istedi ve söz verdi, ancak 1227 antlaşmasının bazı maddelerine ve akabinde akranların (pelerin) vereceği kararlara uymayı taahhüt etti. Bu konuda bir süre tartışma yaşandı; ta ki o sırada orada bulunan Laon, Langres ve Noyon piskoposları olan üç akranın meseleyi yargılamasına izin verilene kadar. Thomas ve Jeanne bunu kabul ettiler, üç piskopos kralın emriyle müzakere etmek üzere geri çekildiler ve sonunda kralın lehine karar verdiler; Meyer'in de kabul ettiği ve o dönemden kalan otantik belgelerle görüldüğü

üzere, Tillet metni aksi bir iddiada bulunsa da durum buydu. Thomas bu kararı kabul etti ve daha önce gördüğümüz bir belgeyle 1227 antlaşmasını yeniledi, ayrıca bu durum üç piskoposun verdiği kararla da sabitlendi. Thomas ve Jeanne'ın bu evlilik antlaşmasını, 1227 antlaşmasına sadık kalacaklarına dair Kraliçe Blanche'a yeniden yemin ederek pekiştirmeleri dikkat çekicidir. Flandre'ın çeşitli senyörleri tarafından bu antlaşmanın güvencesi olarak verilen ve daha sonra papa tarafından onaylanan mektuplar hala korunmaktadır.
Saint Louis'nin, annesine karşı bir isyana yol açmamak için kendi çıkarına olsa bile adalet ilkelerini takip ettiği ve bu davanın ardından Bourbon Lordu II. Archambaud'nun annesine karşı aldığı karara karşı çıktığı, bunun da bu prensi öfkelendirdiği ve papayı bu uğursuz isyana sürüklediği görülmektedir. Thomas, Flandre'ın tescili için krala otuz bin livr ödedi.
Philippe-Auguste'ün ikinci eşi olan Danimarkalı Kraliçe Isburge ya da Ingeburge, uğradığı haksızlıklara karşı gösterdiği dindarlık ve alçakgönüllü sabrıyla ünlü olup, bu yıl Paskalya'dan önce öldü; zira mezar kitabesinde ölüm yılı 1236 olarak geçmektedir ve Saint-Jean de Corbeil kilisesinde gömülüdür. Bununla birlikte, onun ölüm haberi Notre-Dame de Paris'te 29 Temmuz olarak kayıtlıdır. Mouskes'in onu 1239 yılında hala hayatta sanması bir hatadır.
Papa, Şubat ayında İngiltere'ye Kardinal Othon'u elçi olarak gönderdi. Ona, diğer şeylerin yanı sıra, İngiltere tacı ile Fransa celbi arasında barışı sağlamak için çalışmasını tavsiye etti. 1236 yılından kalan bu barış antlaşmasına göre, İngiltere kralının La Réole, Bazadois bölgesi ve Garonne üzerindeki haklarına dair bir bilgi mevcuttur; zira Richard burayı 1225 yılında Fransızlardan geri almıştı.
27 Mayıs'ta papa, Fransa'ya büyük övgüler içeren bir mektup yazdı ve kraldan, haçlıların alacaklıları tarafından rahatsız edilmesini engellemesini istedi; ancak birkaç gün sonra, Fransa'daki diğer piskoposlara yazdığı bir mektupta, Fransa piskoposlarının alacaklıların haklarına karşı adalet sınırlarını aşmamasını bildirdi. Aynı yıl içinde kralın ve onun soyundan gelenlerin, bir suç işlemedikleri sürece aforoz edilmeyeceklerini ilan etti; Masum IV, Alexander IV ve diğer bazı papalar da aynı beyanda bulunmuşlardır.
Saint Louis, piskoposların kilise yasaklarını (interdit) çok kolay ilan etmelerinden papaya şikayetçi olmuş, papa da bu konuda daha ölçülü olunmasını emretmiştir. Ayrıca Saint Louis'den, İngilizlerin Saint-Merry bölümündeki görevlilere ve özellikle Notre-Dame de Paris'tekilere yaptığı eziyetleri engellemesini rica etti.
Fernand'ın eşi, Süveyş (Schwaben) Kraliçesi Béatrix, 1235 yılında ölmüş olduğundan, Kastilya Kralı Ferdinand, ruhunun sarsılmaması için ikinci kez evlenmeyi düşünerek bu yıl Ponthieu Kontu Simon'ın kızı ve Kral Louis'nin yeğeni (veya torunu) olan Jeanne ile evlendi. Jeanne, annesi Alix vasıtasıyla Ponthieu Kontu Guillaume ile akrabaydı. Aralarında bir akrabalık bağı bulunup bulunmadığı bilinmiyordu; ancak papa bu evliliğe izin verdi. Simon, eşinin ölümünden sonra bile hayatta kalarak bu mülkün sahibi olmaya devam ettiği için, 1237 yılında bu evlilik sözleşmesini onaylaması istendi. Evlilik Burgos'ta törenle kıyıldı ve genç kraliçe, güzelliğiyle İngiltere kralının ilgisini çekmiş olmasına rağmen, kısa sürede erdemleriyle de kendini sevdirdi.

Saint Louis, Mayıs ayı civarında Crépy'de bulunuyordu. Kiliselerin krala asker sağlamak zorunda olduğu yönündeki kararın bu dönemde alındığı görülmektedir. Saint Louis, Sens, Orléans ve Auxerre kiliselerine bu yardım talebinde bulunmuştu. Kiliseler bu talebi reddetmiş ve piskoposlar bu yüzden belirli miktarda para cezasına çarptırılmıştı. Kralın bu karar nedeniyle kiliselerin mallarına el koyduğu kesindir; ancak Sens eyaleti konseyi, Paris ve Meaux piskoposlarını görevlendirerek kraldan bu el koyma kararını kaldırmasını ve davanın devam etmesine izin vermesini talep etti. Kral, 9 Haziran'daki hakkı saklı kalmak kaydıyla bu lütfu gösterdi. Kral daha önce Sens katedralinden seksen livr, Chartres katedralinden iki yüz livr ve Sainte-Croix d'Orléans'tan altmış livr ordu yardımı (pro auxilio exercitus) almıştı. Sens konseyinin bu son meclis tutanaklarında bu konudan bahsedilmemektedir.
26 Ekim'de papa, Saint Louis'ye büyük bir mektup yazarak, kontesin şiddet eylemleri karşısında ezilen Chartres kilisesine yardım etmesini rica etti. Papa, bu yıl Narbonne Başpiskoposu'na, Sarazenleri kuşatmak isteyen Aragon Kralı Jacques lehine haçlı seferi vaaz etmesini tavsiye etti. Başpiskopos 1238 yılındaki kuşatmada bizzat bulundu ve çeşitli birlikleri yönetti. Şehir 28 veya 29 Eylül'de ele geçirildi.

CXXVIII.

Le comte de Toulouse absous. — Alphonse épouse sa fille.
Toulouse Kontu Bağışlanıyor. — Alphonse Onun Kızıyla Evleniyor.

Toulouse Kontu'nun durumu bir önceki yıl belirsizliğini korumuş ve aforoz kararı henüz kaldırılmamıştı. Kont, kendi adına her türlü itaati sunan elçilerini papaya göndermiş ve Kilise'nin cezalarından muaf tutulmayı talep etmişti. Ayrıca 1229 yılında üstlendiği haç görevinden muaf tutulmasını ya da Doğu'da beş yıl kalma zorunluluğunun ertelenmesini, sonrasında kendi rızasıyla sonraki yıl düzenlenecek olan genel haçlı seferine katılarak Tanrı'nın kalbine ilham edeceği ölçüde orada kalmayı istemişti.
Saint Louis, kendi dualarını kontunkilerle birleştirmiş ve Clermont Piskoposu ile Hugues de la Tour aracılığıyla, adalete uygun olanın konta bahşedilmesini papadan rica etmişti. Papa, Toulouse Kontu Raymond'un bu taleplerine ve sergilediği alçakgönüllülüğe başlangıçta pek itibar etmemişti; ancak aktarıldığına göre, Saint Louis'yi yeryüzündeki tüm prenslerden daha çok sevdiğinden, adaletin izin verdiği hiçbir şeyi ondan esirgemek istemiyordu. Bu nedenle Languedoc'a elçi olarak göndereceği Palestrina Kardinali Jacques'a, kontu belirli bir düzen içinde bağışlaması talimatını verdi. Disiplinin katı kurallarına tamamen zarar vermeyecek bir formül bularak, kontun Doğu'da beş yıl yerine sadece üç yıl kalmasına izin verdi; şu şartla ki kont, Saint Louis'ye sadakat yemini edecek, ilk haçlı seferine katılacağına dair yeterli güvenceyi sunacak ve Kilise'nin lütuflarına layık bir duruş sergileyecekti. Mektup 9 Haziran tarihlidir.
Papa ayrıca bu konuda Saint Louis'ye iki mektup daha yazarak, Sens Başpiskoposu Gautier Cornu ve Rouen Başpiskoposu Pierre de Colmieu'nün tavsiyelerini almasını rica etti. Bu mektuplardan biri 13 Ağustos tarihlidir ve bu mektupta Saint Louis'ye, Raymond'un bağışlanmasının sadece kendisinin ricası üzerine gerçekleştiğini bildirmektedir.

Kardinal Jacques'ın gelişini beklerken papa, Piskopos Foulque ve bölgedeki engizisyonculara, kontun görevlilerine karşı verilen cezaları bir süreliğine askıya almalarını emretti. Bu durum, papanın Toulouse Piskoposu'na ve engizisyonculara yazdığı 13 Mayıs tarihli mektubuyla gerçekleşmiş olabilir; zira bu mektupta Languedoc'a bir kardinal elçi gönderileceğini ve mevcut anlaşmazlıkların çözüleceğini bildiriyordu. Bununla birlikte Puy-Laurent, Vienne Başpiskoposu Jean'ın bu elçilik görevinden alındığını ve yerine diğerinin gönderildiğini aktarır. Ancak Jean, Saint Louis tarafından 1236 yılında kendisine yapılan haksızlıklar nedeniyle Frédéric'in adamları tarafından engellendiği için buraya gelememişti. Papa, bu durumun tamamen bu prensin emriyle gerçekleştiğini doğrulamıştı; Frédéric ise aksini iddia ederek böyle bir şeyi asla düşünmediğini öne sürüyordu.
Bunun yerine, Sorikli Piskopos Jacques'ı Fransa'ya gönderen Gregoire, Raymond'a talep ettiği bağışlanmayı vermesini emretti; şu şartla ki Raymond geçmişte verdiği zararları tazmin edecekti. Bu durum, şüphesiz Lavaur'da yapılan bir antlaşmayla gerçekleşti ve bunun sonucunda Toulouse Üniversitesi profesörlerine beş yüz livr ödenmesine karar verildi; Gui'nin 1239 yılının Şubat ayına ait bir belgede tanıklık ettiği üzere, elçi o yıl hala oradaydı.
Raymond bu yıl veya sonraki yıl, papanın kendisini kutsal topraklarda gömmesine izin vermesi için yeniden girişimlerde bulundu; zira Albi Piskoposu onun sahte pişmanlığı hakkında bilgi vermişti. Kontun elçileri, Dominiken rahiplerine karşı da papaya büyük şikayetlerde bulunarak, onların usullerinde sivil hukuku ve kraliyet kararnamelerini ihlal ettiklerini ileri sürdüler. Bu yüzden bu görevin onlardan alınarak piskoposlara bırakılmasını rica ettiler; ancak papanın bu taleplerden birine veya diğerine ne yanıt verdiği tam olarak bilinmemektedir.
Maguelone Piskoposu Jean de Montlaur, Montpellier senyörlüğü üzerinde hak iddia ederek, işlenen aşırılıklar nedeniyle orayı elinde tutan Aragon Kralı'na karşı Saint Louis'ye başvurdu. Kral, bu senyörlüğü 28 Ağustos 1238'de Toulouse Kontu'na devretti ve kont bu bağışı kabul etti. Bununla birlikte, bu durum gerçekleşmedi ve Jean, Aragon Kralı ile pek de avantajlı olmayan bir antlaşma yapmak zorunda kaldı; bu antlaşma 12 Mart 1241 (yani Fransa tarzına göre 1242) tarihlidir. Papa, 1239 ve 1240 yıllarında Palestrina ve Béziers piskoposlarına çeşitli emirler vererek, Maguelone Piskoposu'nu savunmalarını ve Melgueil kontluğunu elinde tutan bu piskoposa karşı sorun çıkaranları engellemelerini istedi.
Albéric, Alphonse'un o yıl Toulouse Kontu'nun kızı Jeanne ile evlendiğini aktarır; neredeyse kardeşi Robert'ın Mathilde ile evlendiği dönemde. Alphonse, 1238 yılının Kasım ayında on dokuzuncu veya on birinci yılına giriyordu. Papa ona 1236 yılında evlilik için yeni bir papalık izni (dispense) vermişti ve kralın bu önemli evliliğin sonuçlandırılması için acele etmesi gerekirdi. Bu evlilik ancak 1241 yılında tam anlamıyla gerçekleşti; ancak Nangis, Alphonse'un Jeanne ile daha önce resmen evlendiğini ve törenin çoktan yapıldığını belirtir; her ne kadar başka bir yerde bu durumun sadece birkaç gündür geçerli olduğunu söylese de.

CXXIX.
Tatarlar Hakkında.

Saint Louis bu yıl Asya Müslümanlarından ve özellikle de Tatarlara karşı yardım talep eden Dağın Şeyhi'nden saygın bir elçilik heyeti kabul etti.
Bu Tatarların kim olduğunu ve halkların günahlarını cezalandırmak için Tanrı'nın onlara verdiği olağanüstü başarıları açıklamaya çalışmak oldukça uzun ve zor bir iş olacaktır. Kısacası söylenebilecek olan, bu halkların aslen çöllerden ve çorak dağlardan geldiği, yurtlarının çok küçük bir kısmının Pers ülkesine komşu olduğudur; buraya bugün bile kendi isimleri verilmektedir. Kendi aralarında ve diğer barbarlardan hem ahlakları hem de fiziksel yapıları bakımından oldukça farklıydılar. Prensleri ve kılıçları dışında ne bir dinleri ne de bir Tanrıları olduğu, Babil'in sınırlarına kadar Doğu'da büyük bir saygı gördükleri söylenebilirdi. İlk başlarda, 11. yüzyılın başlangıcına kadar pek tanınmıyorlardı. Ancak kırk yıl içinde yollarını o kadar genişlettiler ve fetihlerini o kadar ileri götürdüler ki, sadece bugün Büyük ve Küçük Tartarya dediğimiz toprakları değil, genel olarak tüm Asya'yı, büyük Babil'i ve Kapadokya'daki Kayseri'ye kadar olan toprakları ele geçirdiler; burası o dönemde Türk İmparatorluğu'nun başkentiydi. Hatta Avrupa'da Avusturya ve Bohemya sınırlarına kadar ilerlediler.
Prensleri bu yıl İmparator Frédéric'e bir elçi göndererek, sarayında bir görev üstlenmesini ve kendisini onun vasalı olarak tanımasını tavsiye etti. Frédéric'in buna ne cevap verdiği tam olarak bilinmemekle birlikte, kuşçuluk konusundaki becerisine atıfta bulunarak, kuşları yırtıcı hayvanlara karşı nasıl uçuracağını çok iyi bildiğini söylediği aktarılır.
Gotland, İsveç ve Frizya halkı, bu yeni düşmanların korkusuyla İngiltere'ye gelip ringa balığı satmaya cesaret edemediler; oysa buna her zaman alışkındılar.
Tüm Avrupa'yı titreten bu halkların büyük ilerleme haberleri üzerine Saint Louis şu asil sözü söyledi: "Eğer buraya kadar gelirlerse, ya onları geri püskürterek muzaffer olacağız ya da şehit düşeceğiz."
Bu yeni düşmanların Pers ülkesini zaten ele geçirmiş olmasından korkan Müslümanlar, bu ortak düşmana karşı Batılıların kendilerine katılması için Saint Louis'ye saygın bir heyet gönderdiler. Saint Louis'nin bu talebe ne cevap verdiği tam olarak bilinmemektedir; ancak heyet başkanının İngiltere Kralı Henri'ye, Winchester Piskoposu'na ve Henri'nin bakanına bir elçi gönderdiği, onların da bu köpeklerin birbirlerini yemesine izin verilmesi gerektiğini söylediği aktarılır.

CXXX.

L'évesque de Valence défait les Plaisantins. — Guerre de l'évesque apaisée par saint Louis.
Valence Piskoposu Plaisance Birliklerini Bozguna Uğratıyor. — Piskoposun Başlattığı Savaş Saint Louis Tarafından Yatıştırılıyor.
İmparator Frédéric II, bu yıl Milano halkına ve Lombardiya'nın cumhuriyet olarak kurulmak isteyen diğer şehirlerine karşı büyük savaşlar yürüttü; oysa bu şehirler Charlemagne döneminden beri imparatorların otoritesine tabi olmak durumundaydı. İmparatorların gücüne düşman olan papaların bu Lombard isyanını desteklediği ve

ertesi yıl Gregoire IX ile Frédéric II arasında büyük bir bölünmeye yol açacak olayların temelini attığı iddia edilmektedir. Frédéric'in her taraftan yardım aradığı bu dönemde, Guînes Kontu'ndan da yardım talep ettiği belirtilmektedir. Bu kont, Saint Louis'den izin istemiş ve bu izni alarak yanına çeşitli Fransız ve Flaman askerleri alarak yola çıkmıştır.
Vienne Veliahdı (Dauphin) ve Valence Piskoposu Guillaume de Savoie ile birleşen bu güçler, imparatora boyun eğen Cremona topraklarında büyük ganimetler yağmalamış olan Plaisance birlikleriyle karşılaştılar. Onlara saldırarak bozguna uğrattılar; Guillaume bu karşılaşmada iyi bir komutan olduğunu ve gösterdiği başarıyla bu rütbeye layık olduğunu kanıtladı.
Guillaume, Provence ve Toulouse kontlarının da ordularını komuta ediyordu. Bu durum, onun Liège piskoposluğunu da üstlenmesini engellemedi; zira burada askeri dehasını sergilemek için yeni bir fırsat bulmuştu. Limbourg Dükü Valeran, Dinant'ın iki mil aşağısında, Meuse nehri üzerinde bir kale tahkim etmiş ve buraya Émeraude adını vermişti; bu durum çevredeki halka büyük zararlar veriyordu ve Poilevaque ya da Pillevache (bugün hala bu isimle anılır) adını verdikleri bu kaleden yapılan yağmalardan korkuluyordu.
Liège Piskoposu Jean, komşularından büyük rahatsızlık duyduğundan, o yıl burayı kuşatma altına aldı. Flandre Kontesi ve Hainaut vasisi olan Thomas, piskoposun vasalı olduğundan, kendi emriyle Hainaut ve Flandre soylularından büyük bir birliği buraya getirdi.
Dük Valeran'ın oğluna ait olan bu kale kendisini çok iyi savundu; öyle ki Jean orada hastalandı, Dinant'a taşındı ve 2 Mayıs'ta orada öldü. Kuşatmacılar, kamptan ayrılmadan önce onun ölümünü gizlediler ve ertesi gün durumu ilan ettiler. Bir antlaşma yapılması konuşuldu; ancak bu durum sadece tarafları dağıtmaya yaradı. Valeran, kalesinden çıkarak Flandre Kontu'nun ve kuşatmada kalan diğerlerinin üzerine yürüdü, makinelerini ellerinden aldı, onları Dinant'a kaçmaya mecbur etti ve kaleyi yeniden tahkim etti.
Saint Louis, o dönemden itibaren bir barış meleği gibi hareket ederek, Ağustos ayının sonuna kadar Almanların ateşkes yapmasını sağladı ve Flandre Kontu'na, kralın adına korunması için bu kaleyi teslim etmesini emretti. Kral buraya Gavre Senyörü Flamand'ı vali olarak atadı ve kaleyi hak sahibi olana geri vermesi talimatını verdi.

CXXXI.

Guillaume, évesque de Valence, est nommé évesque de Winchester et de Liège, et meurt.

Valence Piskoposu Guillaume, Winchester ve Liège Piskoposu Olarak Atanıyor ve Ölüyor.

Ancak bu barış, Liège kilisesinin gururlu meclisi (chapitre) için hiçbir işe yaramadı. Bu meclis, bir piskopos seçmek üzere 25 Haziran'da toplandı. Lorraine ya da Nancy Dükü'nün kardeşi, Liège kilisesinin başdiyakos ve yöneticisi olan Jacques, oyunu Réthel Kontu'nun kardeşi ve Aachen ile Maastricht kiliselerinin başdiyakosu olan Othon'a verdi. Othon, Thomas de Savoie tarafından desteklenen ve piskoposluk

unvanını elinde bulunduran ünlü Guillaume'u seçtirmek için kendi grubunu kullandı. Flandre Kontu Thomas'ın ve İngiltere'de elçi olan Kardinal Othon'un tavsiyeleriyle desteklenen Guillaume, bu seçimi kazandı. İmparator Frédéric'in desteğiyle İtalya'da kazandığı zaferlerin ardından, imparatordan haklarının tanınmasını talep etti. İmparator, onun piskopos atanacağından emin olarak, Papa Gregoire'ı bulmak üzere Roma'ya gitti.
Ancak bu sırada Liège meclisi, seçilen iki kişiden birini onaylamak için yeniden toplanmış gibi görünüyordu; herkes başdiyakos Othon'u seçmek konusunda hemfikirdi. Durumu Mainz'da bulunan imparator naibine bildirdiler, o da ona imparatorluk haklarını tanıdı. Frédéric'in oğlu Conrad onun lehine karar verdi ve Köln Başpiskoposu Conrad onun seçimini onayladı. Böylece bu başpiskoposun huzurunda, Brabant Dükü ve Gueldre Kontu'nun katılımıyla mülkleri teslim aldı ve piskoposluğun vasalları tarafından Liège meclisinde piskopos olarak tanındı. Diğerleri, Conrad'ın ve Frédéric'in Liège piskoposluğuna Othon'u yerleştirmek için çok yazdıklarını belirtirler; ancak burjuvaları ona sadakat yemini etmeye zorlamak istediklerinde, kilisenin yasal olarak seçilmiş kişiyi tanıyacağını ilan ettiler. Bu durum bazıları için doğru olabilir ve papalar o dönemde piskopos seçimlerinde ortaya çıkan tüm anlaşmazlıkları çözmek için hakemlik yapıyorlardı. Bu yüzden Gregoire, Kardinal Othon aracılığıyla Guillaume'un bu görevi almasını sağlamak için girişimlerde bulundu; ancak papa bu talebi kabul etmedi, zira Othon uzun süre onun görevden alınmasına razı olmamıştı. Brabant Dükü her zaman onun tarafını tuttu ve Köln Başpiskoposu ise tam tersine hareket etti. Böylece karışıklıklar, savaşlar ve çatışmalar devam etti.
Guillaume bu sırada İtalya'da kaldı ve papa ile imparator arasında bir anlaşma müzakere etmekle meşgul oldu. Liège'e gitmek üzere yola çıktığında, 1239 yılında Viterbo'da öldü. Ölüsü Valence ve Liège piskoposluklarına bildirildi. Kraliçe Marguerite, sonraki yıl Cîteaux kilisesinde onun adına dualar yapılmasını talep etti; zira kendisi Valence piskoposu olarak anılıyordu.
İngiltere Kralı Henri, onun Winchester piskoposu olarak atanması için tüm otoritesini kullanmıştı; ancak seçimi yapacak olan din adamları, bir cinayetle suçlanan ve askeri bir karaktere sahip olan bu adamı seçmeyi kabul etmediler. İngiltere Kralı Henri onun ölümünden olağanüstü bir üzüntü duydu; eşi Éléonore de bu durumdan çok etkilendi. Papa da bu duruma üzüldü ve imparatora karşı ordularının genel komutasını ona vermeyi planlamıştı. Şüphesiz dünyada en çok desteklenen ve bu makamı hak etmek için her türlü şiddeti uygulayan bir liderdi.

CXXXII.

Affaire de Jean de Cysoing. — Prébendes de Chartres. — Hommage de Pierre de Courtenay, etc.

Jean de Cysoing Meselesi. — Chartres Kilisesi Gelirleri. — Pierre de Courtenay'in Bağlılık Yemini, vb.

Bu yıl Jean de Cysoing ile vasalı olduğu Flandre Kontu ve Kontesi arasında büyük bir dava görüldü. Flandre sarayı tarafından mahkum edilen Jean, egemen hükümdar olarak Saint Louis'ye başvurdu. Kontesin davası ertelendi ve kocasıyla birlikte

mahkemeye çıktı. Navarre Kralı da Reims Başpiskoposu, Dreux'lü Henri, Coucy'li üç kardeş, Boves Senyörü, Clermont Senyörü, Nesle Senyörü Simon ve Jean de Nesle ile birlikte mecliste bulunuyordu. Mesele Navarre Kralı ile başpiskoposun hakemliğine bırakıldı; onlar da tarafları uzlaştıran bir karar verdiler. Jean de Cysoing'in haklı olduğu görüldü; zira Mouskes, hükümdarların kendi tebaalarına saldırmasının ne kadar tehlikeli olduğunu belirtmek için bu konuyu uzun uzadıya anlatır. Bu davada dikkat çeken bir diğer husus, o dönemde bu hakemliklerin yaygın olarak kullanılmasıdır.

Bu dönemde Chartres kilisesinin piskoposluk makamının boş olduğu sırada elde edilen gelirleri konusunda bir anlaşmazlık yaşanıyordu. Kral, bu hakların kendisine ait olduğunu iddia ediyordu; oysa 8 Ağustos 1236'da ölen Piskopos Hugues iki başdiyakosluk gelirini iki kişiye vermiş, Sens Başpiskoposu Gautier'nin kardeşi Albéric Cornu ise kralın iddiasının yersiz olduğunu savunarak aynı gelirleri başkalarına tahsis etmişti. Sonunda, bu yılın Şubat ayında, kral ve piskopos bu meseleyi çözmek için piskoposluktan dört hakem seçtiler; bunlardan biri Beauvais piskoposluğundaki Saint-Martin de Ruricourt başdiyakosuydu. Hakemler meseleyi incelediler ve Froimont başrahibini beşinci hakem olarak atadılar. Hakemler, Noyon-le-Roi'da toplanarak kararlarını ilan ettiler. Albéric 20 Eylül 1244'te öldüğünden, kral en az iki gelir üzerinde hak sahibi oldu. Albéric'in yerine geçen Henri de Grés, bu düzenlemelere karşı çıktı. Hakemler yeniden seçildi ve Chartres kilisesi bu amaçla Saint-Denis başrahibi Odon ile d'Hermières başrahibini görevlendirdi; tarafların rızasıyla bu gelirlerden ikisinin krala ait olmasına karar verildi. Üçüncü gelirin piskopos tarafından verileceği, gelecekte ilk boşalacak gelirin krala, ikincisinin ise piskoposa ait olacağı ve bu düzenin her zaman bu şekilde devam edeceği kararlaştırıldı. Bu karar 30 Kasım 1244'te Asnières'de verildi. Albéric'in 20 Eylül'de öldüğüne inanmak zordur; zira seçim belgesinin 1243 yılına ait olduğu görülmektedir.

1238 yılının Haziran ayında, Saint Louis Mantes'ta Pierre de Courtenay'in Conches baronluğu için bağlılık yeminini kabul etti. Pierre'in babası, Fransa şarap sorumlusu (bouteiller) ve Courtenay Senyörü Pierre hâlâ hayattaydı.

Saint Louis, Poissy'deki bir piskoposluk makamına atanacak papazın seçimi için de bir düzenleme yaptı; buradaki gelirlerin yarısı Tapınak Şövalyeleri'ne, diğer yarısı ise krala aitti.

Chartres Piskoposu, Mantes'ı ziyareti sırasında, kralın ricası üzerine Saint-Étienne de Mantes kilisesini piskoposluk bölgesi ilan etti; kral buranın hamisi olduğundan, bu yeni bölge üzerindeki hakları da saklı kaldı.

Kasım ayında, kral Sarlat başrahibinin sadakat yeminini kabul etti.

CXXXIII.

Alphonse de Portugal épouse la comtesse de Boulogne, etc. — Trêve avec l'Angleterre. — Hommage de Jean, comte de Bretagne.

Portekizli Alphonse Boulogne Kontesi ile Evleniyor, vb. — İngiltere ile Ateşkes. — Bretagne Kontu Jean'ın Bağlılık Yemini.

Bu yıl Paris'te, kesin olarak yasaklanmış olan birden fazla dini makamı elinde bulundurma (pluralité) durumu, tıpkı 1235 yılında olduğu gibi yeniden kaldırıldı.
Portekiz Kralı'nın kardeşi Portekizli Alphonse, bu yıl Boulogne Kontesi Mathilde ile evlendi. Bu zengin prensesle evlenmesinin, öz teyzesi olan Kraliçe Blanche ve İspanya'dan çok büyük ve çok zengin bir maiyetle gelen Saint Louis vasıtasıyla gerçekleştiğine inanılmaktadır. Saint Louis, bu evliliğe rıza gösterdiğini 1239 yılının Ağustos ayında resmi bir lütufla onayladı. Söz konusu Alphonse'un, Mayıs 1234 tarihli hesap dökümlerinde kralın sarayında yetişmiş bir prens olarak bahsedilen yeğeni olduğunu düşünüyorum; çünkü Blanche'ın küçük yeğeni olan Brienne'li Alphonse, ancak 1236 yılında Fransa sarayına gönderilmişti.
Bu evliliği 1235 yılına yerleştirenler de vardır; ancak Saint-Denys'in eski kroniklerinin yanı sıra, Mathilde'in kızı Jeanne'ın evlilik sözleşmesinin Aralık 1236 tarihini taşıması, Alphonse'un bu evliliğinden hiç bahsetmemektedir.
Burada piskoposluk görevini üstlenen Cahors Piskoposu Géraud, 1237 yılında, Ponce'ta, Ocak 1237 (1238) ayında bir tür kardeşlik veya ittifak birliği kurdu; buna göre buraya girenlerin tamamı, her kime karşı olursa olsun heretiklerle savaşmak, şehrin özgürlüğünü savunmak ve diğer kardeşlerden herhangi birine zarar vermek isteyeceklere karşı koymak üzere onunla birleşmeye söz veriyorlardı.
Fransa ile İngiltere arasında 1234 yılında yapılan ateşkesin süresi bitmek üzereyken, papa her iki krala da mektup yazarak bu ateşkesin beş yıl daha uzatılmasını rica etti. Aynı mektubu İngiltere Kralı Henri'nin annesi olan La Marche Kontesi'ne de yazdı. Bu ateşkes, İngiltere kralı adına Richard tarafından kabul edilerek 1244 veya 1245 yılına kadar her iki tarafın yeminiyle yenilendi. Ancak İngiltere kralı, 1242 yılında Saint Louis'ye savaş açmak için avantajlı bir fırsat bulduğunu düşünerek bu ateşkesin sonlandırılmasını istedi. Saint Louis, İngilizlere bu ateşkes yenilemelerini hiçbir şekilde satılık bir meta haline getirmeden onayladı.
Bu yılın başında İngiltere'ye Jean de Normanville'i göndermişti. Bu durum Ekim ayında Vincennes'de gerçekleşti.
Mayıs 1238 ayının hesap dökümlerine göre, kralın Chanteceaux'nun erzaklarını sattığı ve bunun paskalyada teslim edilmesi gerektiği görülmektedir; ayrıca Bar Kontu'ndan sekiz yüz livr aldığını, Albigeois'nın serbest bırakılması (pro liberatione) için altı bin dört yüz livr ödediğini ve Montfort Kontu'na üç yüz otuz üç livr verdiğini göstermektedir.
Dreux'lü Pierre, 18 Kasım 1237'de Bretagne kontluğunu mirasçısı olan oğlu Jean'a devretmiş ve bu yıl, Nisan ayında Pontoise'da, Kasım 1234'te Paris barışıyla krala yapılan devri doğrulamıştı; Saint-Jacques veya James de Beuvron, de Bellesme vb. senyörlüklerine ait olan mektupları eğer bulunurlarsa geri vermeyi vadetmiş ve her halükarda bunları hükümsüz ve etkisiz ilan etmişti. Oğlu Jean da aynı zamanda benzer bir belgeyle bu durumu onayladı. Jean burada Bretagne Dükü unvanını alırken, babası ise sadece Pierre de Brienne, şövalye unvanını taşıyordu. Burada kralı kendi egemen senyörü olarak nitelendiriyor ve bu sıfatla ona bağlılık yemini ediyordu; ancak bu yeminin neden sadece Mayıs 1239 tarihini taşıdığını bilmiyorum; zira nüshaların çoğuna göre bu tarih Mart 1240 ayıdır. Fougères, de Mello, de Pouancé, de Chateaubriant, de Vitré ve d'Avaugour senyörleri, kontun yeminine

sadık kalmaması durumunda krala karşı kendi topraklarını güvence olarak göstermişlerdi. Argentré bu belgede bir izin kaydı bulamamıştır, çünkü nüshanın kusurlu olduğunu ve kral ile mirasçılarına hizmet etme vaadinden bahsetmediğini düşünmektedir; oysa egemen senyör unvanı, bağlılık yemininin mahiyetini görmek için tek başına yeterlidir.
Kontun rehineleri arasında, 1238 yılının sonunda ölen amcası Mâcon Kontu Jean da bulunuyordu; bu durum Bretagne kontunun bağlılık yemininin Mart 1240 ayından önce olamayacağını gösterir; zira Bretagne kontu bundan kendi senedinde bahsetmemektedir. Vignier, bu vaadin, diğerlerinin de belirttiği gibi, Hazine Şartları'nda (Trésor des Chartes) bulunmadığını ifade eder. Böylece, Mâcon Kontu Jean'ın 1234 yılında kardeşi Bretagne Kontu Pierre için yaptığının aksine, bu döneme ait bir kayıt aktarılmamıştır.

CXXXIV.

La couronne d'épines engagée aux Vénitiens, est rachetée par saint Louis et apportée à Paris.

Venediklilere Rehin Verilen Dikenli Tacın Saint Louis Tarafından Geri Alınması ve Paris'e Getirilmesi.

Konstantinopolis'in genç imparatoru Baudouin, İmparator Frédéric'in muhalefeti nedeniyle ilk askeri hazırlıkları sekteye uğramış olsa da, cesaretini kaybetmedi. İkinci bir ordu kurmak için çalıştı, bununla Yunanistan'dan geçerek nihayet kendi devletine yardım ulaştırmayı hedefliyordu. Frédéric nihayet, 7 Aralık 1238'de, askerlerinin kendi topraklarından geçmesine izin verdi; zira Saint Louis'ye karşı bir reddiyede bulunmaktan çekiniyordu, çünkü onun Avrupa'nın en güçlü ve adil prensi olduğunu biliyordu.
Baudouin ile tamamen ilgilenen papa, krallığın piskoposlarına ricada bulunarak, hatta emrederek, Konstantinopolis ve Kutsal Topraklar'ın meselelerine harcanmak üzere üç yıl boyunca kilise gelirlerinin üçte birinin toplanmasına izin vermelerini Saint Louis'den istedi. Papa bu paranın toplanması için her bir piskoposa gizlice mektuplar gönderdi ve işe en çok bağlı olanlardan başlanmasını istedi. Bu mektup 24 Kasım tarihlidir. Aynı konuda Kraliçe Blanche'a da yazdı ve İngiltere Kralı ile kardeşi Richard'a da aynı ricada bulundu.
Ancak Konstantinopolis'teki Fransızlar kendilerini öylesine büyük bir mali sıkıntı içinde buldular ki, para bulabilmek için Efendimizin kutsal dikenli tacını bile rehin vermek zorunda kaldılar. Tours'lu Saint Grégoire, kendi döneminde bu taca büyük bir hürmet gösterildiğini ve dikenlerin hâlâ yeşil göründüğünü aktarır; ancak bunun nerede muhafaza edildiğini belirtmez. O dönemde bu taç, Konstantinopolis'te, imparatorluğun onuru ve ihtişamı olarak kabul edilen Gueulo-de-Lion adlı imparatorluk şapeli içinde korunuyordu. Konstantinopolis'in ilk Fransız imparatoru olan Baudouin I, tahta çıktıktan hemen sonra Philippe-Auguste'e bu tacın bir dikenini göndermiş, o da bunu 7 Haziran 1205'te Saint-Denys Manastırı'na bağışlamıştı. Saint-Denys'dekiler, bu kutsal emanetin tamamına sahip olduklarını iddia ederek bunu 1283 yılına kadar törenlerle sergilediler; ancak Saint Louis'nin 1270 yılında, son yolculuğuna çıkmadan önce bu taca bizzat hürmet ettiği bilinmektedir. Bununla

birlikte, sergilenen bu kısmın, Şarlman'ın (Charles le Chauve) Aix'teki kutsal şapelden getirdiği ve Şarlman'ın diğer kutsal emanetlerle birlikte buraya bağışladığı tacın sadece bir parçası olduğunu söyleyerek iddialarını hafiflettiler; nitekim bu emanetin kabulü sırasında yapılan büyük tören, bugün Landi (Indictum) fuarı denilen kutlamaların kökenini oluşturmuştur. Albéric ise bugün sergilenen kısmın tacın küçük bir parçası olduğunu, asıl büyük kısmının ise Şarlman tarafından bağışlandığını belirtmekle yetinir. Zira her iki taç, yani hem Fransa'da Şarlman döneminden beri korunan hem de Konstantinopolis'teki taç, dönemin Hristiyanları arasında hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde hürmet görüyordu; İngiliz bir tarihçinin aktardığına göre Baudouin, elindeki en değerli ve kalıcı kutsal emanetleri Saint Louis'ye satmıştı. Baudouin, tebaasının bu tacı satmak veya rehin vermek istediğini öğrendiğinde, eğer kendisine hatırı sayılır bir miktar para yardımında bulunmak isterse bunu Saint Louis'ye teklif etmeyi tercih etti. Matthieu Paris'in aktardığına göre, Saint Louis bu teklifi hiçbir zorluk çıkarmadan kabul etti. Diğer tarihçiler ise Saint Louis'nin, para karşılığında bu kutsal emaneti kendisine vermesi için Baudouin'e bizzat baskı yaptığını yazarlar. Aksine, Gautier Cornu, tacın orijinal aktarım tarihinde, Baudouin'in bu kadar değerli bir hazineyi kaybetme zorunluluğu karşısında duyduğu üzüntüyü Saint Louis'ye hissettirmekten kaçındığını belirtir; Baudouin, kralın bunu bir hediye olarak kabul etmesini dilemiş, ancak kral, vicdanının zedelenmemesi korkusuyla bunu bir satın alma olarak gerçekleştirmeyi tercih etmiştir. Bununla birlikte, Saint Louis Konstantinopolis'in içinde bulunduğu bu zor durumdan tamamen ücretsiz olarak yararlanmayı kabul etmemiş ve bunu bir lütuf olarak görmemiştir. Kurtarıcımızın acılarının bu nadir anıtını kendi krallığına getirmek ve ona layık bir bağlılık göstermek kendisi için çok büyük bir onur vesilesi olmuştur.

Bu nedenle Baudouin'in teklifini büyük bir memnuniyetle kabul etti ve hemen Konstantinopolis'e Jacques ve André adında iki Dominiken rahibi ile imparatorun adamlarını taşıyan ve tacın kendi ellerine teslim edilmesini sağlayan mektuplarla gönderdi. Bu iki Dominiken rahibi, tacın büyük bir para karşılığında Venediklilere zaten rehin verilmiş olduğunu gördüler. Taç ilk olarak Venediklilere taahhüt edilmiş, ardından Cenevizlilere ve diğer bazı Fransız soylularına Nicolas Querini veya Quirino adındaki bir Venedik asilzadesinden ödünç alınan paralar karşılığında rehin bırakılmıştı; onlar da bu tacı Venedik Cumhuriyeti adına güvence altına almışlar ve Venedikliler tarafından korunan bir Konstantinopolis kilisesine emanet etmişlerdi; şu şartla ki, eğer para Ekim veya Kasım ayları içinde geri ödenmezse, taç Venedik'e götürülecek ve orijinal belgelerde belirtildiği üzere, yirmi bir yıl boyunca orada kalacaktı. Eğer bu süre zarfında Baudouin veya imparatorluğun baronları tarafından geri alınmazsa, taç tamamen Venediklilere veya tacı çok yüksek bir bedelle satın almak isteyen Quirino'ya ait olacaktı.

Kralın elçileri, her şeye rağmen tacı kurtarmak için gerekli olan parayı Quirino'ya ödediler ve tacı bizzat deniz yoluyla Venedik'e taşıdılar. Venedik'e ulaştıklarında, Yunan İmparatoru Vatatzes veya Jean Ducas'nın tacın taşınmasından haberdar olduğunu, onu ele geçirmek için çeşitli yerlerde gemiler görevlendirdiğini öğrendiler; ancak elçiler Konstantinopolis'ten aldıkları bir mektupla birlikte Aralık ayında sağ salim Venedik'e ulaştılar; bu mektupta imparatorluk naibi Bernard ve imparatorluğun

baronları, Quirino'ya tacı elçilere teslim etmesini ve antlaşma uyarınca ödenen parayı kabul etmesini emrediyorlardı.
İsa Mesih'in 1239 yılı, Paskalya 27 Mart.
Tacın Venedik'ten Paris'e kadar olan nakil öyküsü Duchesne'in özel eserinde genişçe anlatılmaktadır. Saint Louis, bu kutsal emaneti karşılamak üzere yola çıkılmasını emretti. Bu büyük törene katılan Bernard, Le Puy Piskoposu olarak adlandırılsa da, aslında o dönemde Auxerre Piskoposu'ydu; zira Le Puy piskoposluğu o sırada boştu ve Sens piskoposluğuna bağlıydı.
Saint Louis'nin dindarlığı nedeniyle bu taca çok büyük bir sevgi duyduğu bilinmektedir; ancak Le Puy piskoposunun bu konudaki rolünden, bizzat Sens kentinde yapılan ve Saint Louis'nin Sens meclisinde piskoposa tacın bir dikenini verdiğini belirten resmi bir belgeyle emin oluyoruz.
Taç ilk olarak Vincennes'e getirildi, oradan büyük bir törenle Perşembe günü Notre-Dame de Paris'e taşındı ve ardından Sens'e ulaştı. Bugün hâlâ La Guette, Specula adıyla anılan Saint Antoine yakınlarındaki bir yerde taht kuruldu. Şehrin tüm dini kurumları ve halkı büyük bir geçitle tacı karşıladı. Kralın kardeşleri bu törende hazır bulundular; ancak tacı başının üzerinde sadece Saint Louis taşıdı. Saint-Denys Başrahibi Odon, ayin giysileri içinde bu törene katıldı ve saray şapelinde mumlarla geçit törenine eşlik etti. Matthieu Paris, kilise çanlarının çalınışını anlatır. Herkes bu törenin ihtişamına ve Saint Louis ile kardeşlerinin gösterdiği alçakgönüllülüğe hayran kalmıştı. Paris'te bundan daha büyük bir sevinç kutlaması görülmediği söylenir. Bu kutsal taç, o zamandan beri krallığın bir koruyucusu ve tüm Batı'nın onuru olarak kabul edildi.
Bu nakil törenine dair, bizzat Saint Louis'nin duasıyla yazılmış orijinal bir anlatı mevcuttur ve bunun Sens Başpiskoposu Gautier Cornu tarafından kaleme alındığına inanılmaktadır. Bu metinde kraldan üçüncü şahıs olarak bahsedilir. Bu metnin, tacın kabul edildiği gün olan 11 Ağustos'ta Sens'te okunmak üzere hazırlandığı anlaşılmaktadır. Belki de bu yüzden bir kronik, Gautier'nin bu eserinin Fransa'da şarkı olarak söylendiğini belirtir; zira bu kutsal tacın ve 14 Eylül 1241'de kabul edilen diğer kutsal emanetlerin getirilmesiyle ilgili törenlerde bu eser okunmuştur. Bu diğer emanetlerin gelişi, şüphesiz Gautier'nin ölümünden sonrasına denk gelen 30 Eylül'deki taç şenliğiyle ilgilidir. Ancak tarih, tacın gelişinin Gautier'nin ölümünden önce, yani bu diğer emanetlerin getirilmesinden önceki 1241 yılının Nisan ayından önce gerçekleştiğini kesin olarak doğrulamaktadır.
Saint Louis bu tacı alabilmek için çok büyük paralar harcamıştı. Louis XI dönemine ait bir yazar, kralın bu tacı yirmi bin livr gümüş karşılığında kurtardığını belirtir. Albéric ise sadece kralın bu iş için Baudouin'e on bin livr verdiğini, yani Venediklilere olan borcu ödediğini ve bunun kendisine toplamda iki bin livre mal olduğunu söyler.
Kutsal dikenli tacın ilk olarak yerleştirildiği Saint-Nicolas Şapeli, daha önce Büyük Louis tarafından kurulmuş, Genç Louis tarafından 1160 yılında yeniden donatılmıştı. Saint Louis bu eski yapıyı yıktırarak yerine bugün hâlâ ayakta olan Sainte-Chapelle'i inşa ettirdi; zira şapelin rahibi ve Louis VI ile Louis VII tarafından vakfedilen tüm gelirlerin bu şapele ait olduğu bilinmektedir. Tarihçiler, Saint Louis'nin tacı zaten inşa

edilmiş olan bir şapele yerleştirdiğini söyleseler de, bu durum kesinlik arz etmemektedir.
Sainte-Chapelle binasıyla birlikte sunulan diğer kutsal emanetlere gelince, bunlardan 1244 yılı altındaki kayıtlarda bahsedilecektir.
Saint Louis, 1248 yılında Toledo kilisesine bu taçtan bir diken gönderdi. Séez Kordonlular (Cordeliers) kilisesi de bu kutsal taca adanmıştı. Saint Louis, 1 Ekim 1259'da onlara bu taçtan bir parça gönderdi. 19 Eylül 1264'te ise Arras yakınlarındaki Mont-Saint-Éloy Manastırı'na bir parça gönderdi; buranın çok sık ziyaret edildiği ve kralın adını taşıyan büyük bir binaya sahip olduğu söylenir. Baudouin'in bu dönemde ordusunu donatmak için başka bir mali kaynağı yok gibi görünüyordu.

CXXXV.
Baudoin va à Constantinople.
Baudouin Konstantinopolis'e Gidiyor.

Para ihtiyacı, Baudouin'i Namur kontluğunu elli bin Fransız livri karşılığında Saint Louis'ye rehin vermeye zorladı; Saint Louis bu parayı Tapınak Şövalyeleri'ne teslim etti ve bu miktarın tamamı Baudouin'e ödenene kadar orada tutulmasını emretti. Bu sürecin, Baudouin'in Alphonse ve kendi kardeşiyle birlikte Melun'da bulunduğu Pentekost (15 Mayıs) döneminde tamamlandığı anlaşılmaktadır.
Mouskes, Baudouin'in kral tarafından şövalye ilan edilip edilmediğini bilmediğini belirtir; ancak Cange, onun 1241 yılında Saumur'da şövalye yapıldığını kaydeder.
Saint Louis, Baudouin'e karşı her zaman büyük bir dostluk gösterdi. Bu prens, 1243 yılında Blanche'a yazarak, onun sayesinde elde ettiği yardımları büyük bir memnuniyetle kabul ettiğini bildirmiştir.
Baudouin, taç giymiş bir imparator olarak Konstantinopolis'e geri döndü; zira o zamana kadar sadece imparatorluğun mirasçısı unvanını taşıyordu. Ertesi yıl, Tanrı'nın izniyle, yerel halkla törenler düzenleyerek dinî ve insanî açılardan büyük bir ittifak kuracağına inanıyordu; Joinville metninde de okunabileceği üzere, Fransızların eskiden Yunanlara karşı işlediği suçları geride bırakmayı hedefliyordu.
Konstantinopolis'teki durumun geri kalanı için, Cange'ın Villehardouin eserine eklediği notlara bakılabilir.

CXXXVI.
Frédéric II est excommunié par Grégoire IX.
Frédéric II, Gregoire IX Tarafından Aforoz Ediliyor.

Yukarıda, Frédéric II'nin İtalya'daki aşırılıkları nedeniyle Papa Gregoire IX'un 1227 yılında uyguladığı büyük aforoz kararından bahsetmiştik. Şimdi aynı prensin aynı papa tarafından yeniden aforoz edildiğini ve Avrupa'nın büyük bir kısmının, savaşlar nedeniyle derin bir düzensizliğe sürüklendiğini göreceğiz. Bu durumun kalıcı bir iyileşme sağlamadığını ve her iki tarafın çıkarlarının her zaman çatıştığını belirtmek gerekir; imparator kendi gücünü artırmaya çalışırken, papa da onun baskısından ve egemenliğinden kurtulmayı hedefliyordu. Papanın, Şarlman'ın ve haleflerinin cömertliğiyle kurulan egemenliği sürdürmek istediği açıktır.

Böylece Frédéric, Lombard Ligi'ne karşı tüm güçlerini seferber etti ve papa da bu durumu engellemek için her yola başvurdu. Papa, Frédéric'in Sardanya üzerindeki hak iddialarına karşı çıktı ve Frédéric de kendi oğlu Enzio'yu buranın yöneticisi ilan etti. Romalılar da papaya karşı ayaklandılar, Frédéric ise onları dizginlemek için ordularını sundu; ancak asıl amacının bu isyanın lideri olarak görünmek olduğu iddia edildi. Papanın kendi tebaasını ve hatta Henri'nin oğlu olan Almanya Kralı'nı bile imparatora karşı kışkırttığından şikayet ediliyordu. Karşılıklı olarak birbirlerini korkunç suçlamalarla itham ediyorlardı. Roma sarayının kusurları, Frédéric'in beyanatlarına yol açıyordu; ancak papanın da bu prensin dini ve inancı konusundaki eksiklikleri hakkındaki iddiaları eksik olmuyordu. Bununla birlikte, ne parası ne de askeri gücü olan bir imparatorun, ince politikanın tüm entrikalarına rağmen üstünlük sağlaması beklenemezdi. Bu yüzden, tebaasını ona karşı açıkça kışkırtmanın yollarını bulmak gerekiyordu. Gregoire IX'un bu yıl başlattığı süreç, Frédéric'e karşı yürütülen adli işlemlerin asıl zeminini oluşturuyordu; Innocent IV de daha sonra bükülmez bir kararlılıkla bu süreci devam ettirecekti.

Almanya ve İtalya'daki evrensel kilise düzenini bozan, imparatorluk onurunun yıkılmasına ve şehirlerin özgürlüklerinin kaybedilmesine yol açan bu durum, kutsal toprakların kaybedilmesine ve Konstantinopolis İmparatorluğu'nun çöküşüne de zemin hazırlamıştır.

Frédéric'in kendi savunması için yayınladığı Apologia metninde ve papanın onun şikayetlerine verdiği yanıtlarda, tebaasının birbirlerine karşı yönelttiği suçlamalar açıkça görülebilir. Gregoire, Frédéric'e karşı verdiği bu hükümde, onun tüm onurlarını kaybettiğini ilan etmekten geri durmamıştır. Bu suçlamalara Frédéric'in de aynı şekilde karşılık verdiği bilinmektedir.

Bu noktada, tüm bu konuların kesin bir tartışmasına girmek niyetinde değiliz. Sadece bu büyük anlaşmazlığın neden olduğu sorunlardan bahsediyoruz; piskoposların ve din adamlarının Frédéric'in aforoz kararını yayınlamaktan çekinmediklerini, ancak tebaasının ona karşı ayaklanmasına da izin vermediklerini belirtmek gerekir. Papanın hilelerine kapılmamak ve şiddet yoluyla ezilmemek için hem kendisi hem de kardeşi adına adaletli bir yol bulmaya çalışmıştır.

Fransa kralına ve prenslere yazılan bu mektup, Pierre des Vignes tarafından kaleme alınmış ve Fransa'nın barolarına gönderilmiştir.

Bu büyük çatışma her yerde derin yaralar açtı ve piskoposluk seçimlerinin özgürlüğünü engelledi. Papa, kilise makamlarına yasal düzenlemelere aykırı olsa bile kendi istediği kişileri yerleştirmeye çalışıyordu.

Ferdinand (veya Ferrand) hakkında ortaya çıkan bu anlaşmazlıkların 5 Aralık'ta piskoposa yazılan saygın bir mektupla yatıştırıldığına inanılmaktadır; bu mektupta piskopostan Frédéric'e karşı yumuşak davranması rica ediliyor, ancak aynı zamanda onun bir peder gibi hareket etmesi tavsiye ediliyordu.

Saint Louis da benzer bir politika izlemiş gibi görünmektedir. Langres Piskoposu Robert de Torotte ve danışmanlarından Adam'ı, papa ve imparatorun arasını bulmak, barışı tesis etmek ve bir uzlaşı yolu aramak üzere Roma'ya gönderdi. Çeşitli belgelerden, Robert'ın Temmuz 1239 ve Ocak 1240 aylarında Fransa'da bulunduğu anlaşılmaktadır. İmparator, Saint Louis'nin elçileri vasıtasıyla sunduğu bu

arabuluculuk teklifini papanın reddetmesinden şikayetçi olmuş ve aynı şeyi İngiltere kralına da bildirmiştir. Saint Louis'nin, papanın emirlerine rağmen imparatorla ilişkilerini tamamen koparmadığı görülmektedir; zira 4 Ağustos'ta Frédéric, piskoposlarına karşı bir anlaşmazlık yaşayan Cambrai burjuvaları ile her türlü ticaretin yasaklanmasını ondan rica etmiştir.

CXXXVII.

Les comtes de Provence et de Flandre font la guerre à Frédéric. — Le roy d'Écosse épouse Marie de Couci. — Voyages de saint Louis.
Provence ve Flandre Kontları Frédéric'e Savaş Açıyor. — İskoçya Kralı Marie de Coucy ile Evleniyor. — Saint Louis'nin Yolculukları.

Papa, Frédéric'e itaat edilmesini yasaklayarak bütün imparatorluk genelinde bir savaşın fitilini ateşliyordu. Diğer ülkelerde yaşananları bir kenara bırakırsak, Provence Kontu Raymond Bérenger, bu yıl 10 Kasım tarihli bir belgeyle İtalya'da papaya hizmet etmeye gideceğine dair söz verdi. Frédéric ise onu açıkça bir asi olarak nitelendiriyordu. Bunun da ötesinde kont, o dönemde bir imparatorluk şehri olan Arles halkını imparatora karşı ayaklandırmak ve şehre bizzat hâkim olmak istiyordu. Frédéric bu nedenle onu imparatorluk dışı ilan etti (afaroz benzeri bir ceza) ve tüm mülklerinden mahrum bıraktı; ardından Aralık ayında Cremona'da düzenlenen bir belgeyle, Forcalquier kontluğunu ve kalesini tüm eklentileriyle birlikte ve özellikle Sisteron şehrini ismen Toulouse Kontu Raymond'a verdi. Ancak 1240 yılına gelindiğinde, Arles başpiskoposunun ve şehir halkının papanın tarafını tuttuğu görülmektedir. İmparatorun bu bağışı, zaten oldukça hareketli olan bu iki kont arasında yeni bir savaş gerekçesi olmaktan başka bir işe yaramadı; bunun etkilerini ise ilerleyen süreçte göreceğiz.

Savoie ailesi de aynı şekilde papanın tarafını takip etti. Saint Louis'nin, kraliçe olan yeğenini görmesi için İngiltere'ye giderek birkaç gün geçirmesine izin verdiği Flandre Kontu Thomas de Savoie, kardeşinin lehine Liège topraklarında savaş yürütmek üzere Meryem Ana'nın Göğe Kabulü (Assomption) yortusuna doğru oradan büyük miktarda para almıştı. İmparatora rağmen 25 Haziran 1238'de Liège piskoposu seçilen ve şimdi de papa tarafından bu makamda tutulan Guillaume için hemen bu savaşa girişti. İmparator, Provence Kontu'na mektup yazarak eniştesinin başlattığı bu savaşı durdurmasını beyan etse de bu beyan boşaydı; kontun bunu hangi otoriteyle yapabileceğini ise bilmiyorum. Thomas, parasını boş yere tüketmekten başka bir şey yapmadı. Frédéric, Fransa ile ilişkilerinin bozulması korkusu taşımasaydı, onun bu cüretkârlığını şüphesiz cezalandırırdı; zaten bu sırada Guillaume da aynı dönemde, Ekim veya Kasım ayı civarında öldü.

Pentekost (Hamsin) günü, yani 15 Mayıs'ta, İskoçya Kralı Alexandre, Enguerrand de Coucy'nin kızı Marie ile evlendi.

Bretagne Kontu Jean, Büyük Perhiz'in (Carême) ilk pazartesi günü, yani 14 Şubat'ta Paris'te bulunuyordu.

Saint Louis ise görünüşe göre Ocak ayında Villers-Cotterests'teydi; orada, dul Dreux kontesi ile evlenmiş olan ve onun vasıtasıyla Dreux kontluğunun gelirlerinden

yararlanan Henri de Sulli, eşinin haklarının iadesi için Saint Louis'ye dört bin Paris livri ödemek zorunda olduğunu kabul etti.
Şubat ayında Saint Louis, Lorris'te ve ardından Auxerre'de bulundu.
Mayıs ayında ise Paris'te bulunuyordu.
Mayıs ayında Saint-Germain-en-Laye'de bulunduğu sırada, bütün valilerine ve kraliyet görevlilerine (bailli), Port-Royal rahibelerinin ve tüm mülklerinin korunması altına alınmasını emretti. Haziran ayında, bu manastır ile Marli Senyörü Bouchard (Aziz Thibaud'nun babası) arasında yapılan bir değiş tokuşu ve aynı Bouchard tarafından Saint Thibaud'nun ruhu için İcherone topraklarının Port-Royal'e yapılan bağışını aynı yerde onayladı.
Ağustos ayında ise kutsal tacı karşılamak üzere Sens'te bulunuyordu ve ardından bu tacı Paris'e getirdi.

CXXXVIII.
Saint Louis achète le comté de Mascon.
Saint Louis Mâcon Kontluğunu Satın Alıyor.

Yukarıda gördüğümüz üzere, Jean-Jean döneminden hemen sonra haçlı ordusunun bir kısmı Konstantinopolis'e gitmek üzere yola çıkmıştı. Diğer bir kısmı ise Filistin'e gitmek üzere aynı dönemde, Navarre Kralı ve Champagne Kontu Thibaud'nun idaresi altında yola çıktı. Thibaud'dan sonra bu ordunun başlıca liderleri; Bourgogne Dükü Hugues, daha önce Bretagne Kontu olan Pierre, onun kardeşi Mâcon Kontu Jean, Bar Kontu Henri, Montfort Kontu Amauri, Robert de Courtenay, Marsilya Piskoposu Benoist, Nevers Kontu ve diğerleriydi. Orada Fransa'nın neredeyse bütün soylularını, baronlarını ve asilzadelerini içeren bir topluluk vardı ve krallığın neredeyse tüm ihtişamının orada olduğu yazılmaktaydı. Bazı İngiliz soyluları da onlara katılmıştı. Filistin'e ulaştıklarında, on beş yüz şövalye ve kırk bin piyadeye ulaştıkları aktarılmaktadır; ancak süvari birliği bu piyade sayısıyla tam olarak uyuşmuyordu.
Saint Louis, Montfort Kontu Amauri'nin bu savaşta İsa Mesih adına kendi adıyla hizmet etmesini istiyordu. Bu yüzden ona silahlarını verdi ve Amauri'nin diz çökerek krala teşekkür ettiği, yani o dönemin adetlerine göre krala bağlılık bildirdiği üzere, masraflarını karşılaması için ona belirli bir miktar para tahsis etti. Haçlılar bu liderin kendileriyle birlikte olmasından büyük bir memnuniyet duymuşlardı.
Haçlılar, İmparator Frédéric'ten bu girişimde kendilerine kaptanlık ve rehberlik etmesini rica ettiler. İmparator bu onuru reddetmedi. Onlara bizzat gitme veya oraya oğlu Conrad'ı ya da isteyecekleri başka bir kaptanı, masrafları kendisine ait olmak üzere bin şövalye eşliğinde gönderme sözü verdi; ancak aynı zamanda papanın, Lombardları boyunduruk altına alması için kendisine yardım etmesini istiyordu, ki papa bu konuda rıza göstermekten oldukça uzaktı.
Forez Kontu Gui, 1226 yılında Pierre'in kızı ve Robert ile Baudouin II'nin (Konstantinopolis imparatorları ve Nevers, Auxerre ile Tonnerre kontluklarının sahipleri) kız kardeşi olan Mathilde veya Mahaud de Courtenay ile evlenmişti. Bu Gui, Navarre Kralı ile birlikte Doğu'ya gitmek üzere acele ediyordu; bu yüzden eşine, dört yıl boyunca, on altı bin gümüş livrlık borcunu ödeme yükümlülüğü karşılığında,

evlilik yoluyla kendisine geçen toprakların tüm kullanım hakkını devretti. Bu sözleşme, Saint Louis'nin huzurunda, 25 Şubat'ta Auxerre'de, Sens Başpiskoposu Gautier'nin elleriyle yapıldı.
Saint Louis, Mart ayında Paris'te, Navarre kralının kutsal topraklardan dönüşüne kadar, üç yıl boyunca Sens bölgesindeki rahipleri koruma altına alacağına dair söz verdi.
Daha önce Bretagne Kontu olan Dreux'lü Pierre, aynı yolculuğa hazırlanırken, geri dönüşünden bir yıl sonrasına kadar veya bu süreden önce ölmesi durumunda mirasçılarına kalmak üzere, Loire üzerindeki Chanteceaux kalesini kralın ellerine teslim etti.
Ancak kardeşi Mâcon Kontu Jean, eşi Vienne'li Alix'in rızasıyla, Mâcon kontluğundaki tüm haklarını, Normandy'de bir miktar arazi karşılığında, Saint-Jean 1242 dönemine kadar karşılıklı olarak feshedilebilme hakkı saklı kalmak kaydıyla, on bin altın turnuvis livri ve bin normal livr karşılığında tamamen Saint Louis'ye sattı. Bu sözleşme 1239 yılının Şubat ayına aittir.
Jean, aynı yıl içinde muhtemelen 3 Kasım'da Filistin'de öldü; zira anma günü Braine kilisesinde bu şekilde kayıtlıdır. Eşi Alix ise dul kaldıktan sonra, Şubat 1241'de Paris'te yapılan bir sözleşmeyle, Paris piskoposu Guillaume, d'Artois'lı Robert ve d'Estienne de Sancerre (Fransa şarap sorumlusu, Beaumont senyörü, oda beyi ve Geoffroy de la Chapelle) huzurunda, Mâcon kontluğunun Saint Louis'ye satışını onayladı.
Alix, kontluğun satışından elde ettiği tüm parayı hayır işlerinde ve dindarlık yolunda harcadı; Maubuisson'da rahibe oldu ve tüm dünyaya büyük bir alçakgönüllülük örneği bıraktı. Kendisinin Lys'in ilk başrahibesi olduğu bilinmektedir.
Saint Louis, Mâcon kontluğunu güvence altına almak için kontun mirasçılarının tüm haklarını ve taleplerini satın aldı. Albéric, bu kontluğun Jean'ın amcası olan Chalon Kontu'na bağlı olduğunu, onun da d'Estienne adındaki oğlunun Bourgogne Kontu olduğunu ve bu kişilerin, Saint Louis'nin bu satın almayla onların haklarını koruması nedeniyle hak iddialarından vazgeçtiklerini belirtir; zira kralın bu bağlılık yeminlerini bizzat satın alması gerekiyordu ve Saint Louis'nin bu karşılaşmada bunu tam olarak yerine getirdiğinden şüphe duyulamaz.
Mâcon Piskoposu, kontun kendisine birçok konuda bağlılık borcu olduğunu ve başka haklara da sahip olduğunu iddia etti; Piskopos Guichard bu konuda uzlaşmaya giderek, Haziran 1267'de Saint Louis ile bir antlaşma yaptı ve bu hak taleplerinden vazgeçti. Saint Louis de buna karşılık olarak, kendi piskoposluk bölgesinde tuttuğu ve yaklaşık kırk rent livri değerinde olan mülkleri ona devretti.
27 Mart 1239 tarihinden itibaren, bir kraliyet memuru (bailli) olan Courcelles'li Amauri'nin Mâcon valisi (bailli) olarak görevlendirildiğini görmekteyiz.

CXXXIX.
Haçlılar Filistin'e Geçiyor.

Tekrar konumuza dönecek olursak, Navarre Kralı ve diğerlerinin 1235 yılından beri bu yolculuğa niyetlendiklerini görmüştük. Ancak bizzat papa, Kutsal Topraklar'ın

kurtarılmasından ziyade Konstantinopolis'e yardım edilmesinin daha acil ve önemli olduğunu iddia ederek bu haçlı seferinin icrasını erteletmişti. Hatta bu yüzden, bir taraf için verilen paraları diğeri için kullanıyordu. Bu durum nedeniyle Navarre Kralı, Bourgogne Dükü ve diğerleri papaya şikayette bulundular; papa da bu yılın 9 Mart tarihli mektubuyla onları memnun etmeye çalıştı. Ayrıca Filistin'e gitmek üzere yola çıkmış olanları Konstantinopolis'e yönlendirdi. Bourgogne Dükü ve Bretagne Kontu da bu sayıya dâhildi. Prensleri ilk niyetlerine döndüren şeyin ne olduğu ise tam olarak belirtilmemiştir.
İmparator ise kendi adına, haçlıların bu yılın Saint-Jean döneminden önce yola çıkmasını istemiyordu; zira Sarazenlerle yaptığı ateşkes o döneme kadar geçerliydi. Bu görüşe uyulması için Fransa'daki haçlılara mektup yazdı; ayrıca kendi adına, resmi bir senetle, yollarından geçerken herhangi bir gecikme yaşanmayacağını ve ihtiyaç duyacakları her türlü yardımın kendilerine sağlanacağını vadetti.
1238 yılında papa da Filistin'e yapılacak haçlı seferini hızlandırmaya başladı. Tavsiyesi üzerine Suriye'deki tüm Hristiyanlar, 1239 yılının Saint-Jean döneminde yardıma yetişmek üzere hazır bulunmaları için Batılılara mektuplar yazdılar; zira Saladin'in ölümünden beri kaybedilen toprakları geri almak için böylesine elverişli bir bölünme Müslümanlar arasında hiç yaşanmamıştı. Noel'den önce yazılan bu mektuplar Fransa'ya ulaştı ve Saint Louis'nin huzurunda okundu. Papa, geçişin Saint-Jean döneminde yapılacağına dair genel bir bildiri yayınlattı. Bu gecikmelerden dolayı homurdanan haçlılara güvence verdi ve bu süre zarfında hazır bulunmaları için onları sıkıştırdı; mektup 9 Mart 1239 tarihlidir.
Böylece haçlılar toplandılar; Navarre Kralı, Bourgogne Dükü, Bar Kontu ve diğerleri, ilk olarak geçmeye hazır olacaklarına dair yemin ettiler. İngiltere'li Richard, altı yüz şövalye, okçular ve çavuşlar götürme vaadinde bulundu.
Haçlıların lider olarak Bourgogne Dükü'nü istedikleri görülüyordu. Ancak aralarındaki birliği ve barışı korumak için Navarre Kralı'nı seçtiler; zira o sırada Bourgogne Dükü'ne itaat etmek istemiyorlardı. Papa, yokluğu sırasında bu kralın topraklarını koruma altına alacağına dair söz verdi.
Haçlılar böylece Saint-Jean döneminde yola çıktılar. Bazı belgelere göre Thibaud'nun Haziran ayında hâlâ Champagne'da olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Bourgogne Dükü ve Nevers Kontu'nun çeşitli senetlerinden, Haziran ayında henüz yola çıkmadıkları görülmektedir. Dük, Chalon Kontu ile yaptığı bir değişimle; kralın izniyle Charolois and Mont Saint-Vincent kalelerini devralmış ve o sırada büyük bağlılık yeminleri edilmişti.
Haçlılar, yürüyüş planlarını müzakere etmek üzere Lyon'da toplandılar; ancak orada papanın elçisinin, geçişlerini engellemek ve herkesi evine döndürmek üzere kesin bir emirle geldiğini görünce büyük bir şaşkınlığa uğradılar. Elçi orada imparatorun elçilerini ve mektuplarını kabul etti; imparator bu girişimde haçlılarla birlikte olamadığı için özür diliyor, onları acele etmemeye ve İtalya'daki işlerini bitirdiğinde kendilerine rehberlik edip liderlik edecek olan oğlu Conrad'ı veya kendisini beklemeye çağırıyordu. Ayrıca Doğu dünyasının sayısız ordusuna karşı koyacak kadar güçlü olmadıklarını, kendisinin bu tavsiyeyi defalarca verdiğini ve eğer papa ısrarlarıyla onları yola çıkmaya zorlamasaydı haçlıların da bu görüşe uyacağını belirtiyordu.

Buna rağmen, yola çıkmış olan haçlıları durdurmak isteyen bizzat papaydı. Bu durum nedeniyle haçlılar ona karşı homurdandılar; ancak ne yapacaklarını bilemediklerinden, bir kısmı evine geri döndü, diğerleri ise yolculuğa devam etmeye karar verdi. İmparator, papaya karşı yazdığı bir mektupta, papanın bu kararsızlığını ve hafifliğini kınamaktan geri durmadı. Ancak Kutsal Topraklar'da büyük bir yardım ihtiyacı olduğundan, papa da haçlıların durdurulmasını istemiyormuş gibi davrandı; Matthieu Paris'in aktardığına göre, Apulya ve Sicilya'daki tebaasına, kafirlerin gazabından kaçınmak için bu topraklardan geçecek olan haçlılara erzak sağlamalarını emretti.
Frédéric, aksine, haçlıların devam etmeye kararlı olduklarını görünce, onları kendi topraklarından geçmeye teşvik etti ve mümkün olan her türlü yardımı vadetti. Sadece Bar Kontu ve diğerlerinin yolculuklarına devam etmek için izin aldıkları ve Brindisi'de gemilere binmek üzere gittikleri sabittir. Diğerleri ise ortak bir kararla Marsilya'da gemiye binmeyi tercih ettiler. Bunların arasında Navarre Kralı, Bourgogne Dükü, Bretagne ve Montfort kontları bulunuyordu. Ağustos ayında gemiye bindiler. Bazılarının ertesi bahara kadar Sicilya'da kaldığı öne sürülse de, nihayetinde Acre'ye ulaştılar; orada, daha önce gördüğümüz gibi, on beş yüz şövalye ve kırk bin piyade bulunuyordu.

CXL.

Haçlılar Bozguna Uğruyor ve Sarazenlerle İki Ateşkes Yapıyor. — Richard Doğu'ya Geçiyor. — Montfort ve Nevers Kontları Dönüşte Ölüyor.

Bu durum, Müslüman prensler arasındaki büyük bölünmeler nedeniyle oldukça elverişliydi; ancak haçlılar arasındaki birlik azlığı, savaş işlerinde gösterdikleri tedbirsizlik, ganimet arzusu ve şöhret aşkı, bu güçlü ordunun kötü sonuçlar elde etmesine neden oldu. Sanut, onların bahtsızlıklarını biraz cesaret eksikliğine bağlar ki buna inanmak oldukça zordur. Diğerleri ise Bretagne Kontu'nun, ordunun geri kalanından habersiz olarak Şam tarafına yaptığı bir akında başarı elde ettiğini, bunun da ilk askeri başarı olduğunu aktarır; bu durum Bourgogne Dükü, Bar ve Montfort kontları ile diğerlerini kıskandırmış, Bretagne Kontu ve Navarre Kralı'nın itirazlarına rağmen, sekiz gün sonra benzer bir girişime karar vermişlerdir. Ancak düşmanlar bu durumdan haberdar olmuş ve Yafa ile Kudüs arasındaki Gazze kumullarında, haçlılar gece yürüyüşünden sonra dinlenirken onlara saldırmışlardır; haçlıların neredeyse tamamını bozguna uğratmış ve öldürmüşlerdir.
Bu savaşta altmış şövalye esir düşmüş ve on katı kadarı da geri çekilme sırasında öldürülmüştür. Diğerleri toplamda seksen kişinin öldüğünü söyler. Mısır'daki Babil'e götürülen Montfort Kontu'nun ismi zikredilir; Bar Kontu ise ölümcül şekilde yaralanmış ve Beaumont Vikontu Richard da bu savaşta can vermiştir. Bu talihsiz gün 12 veya 13 Kasım'a denk gelmektedir.
Bu dönemde Fransa şarap sorumlusu Robert de Courtenay'in, Mâcon Kontu Jean'ın ve Taisnel'li Anseau'nun ölümü kaydedilmiştir; ancak onların bu savaşta ölüp ölmedikleri kesin değildir. Ertesi yıl Fransa şarap sorumlusu Sancerre'li Étienne olmuştur.

Bir mektupta, Tapınak ve Hospitalier Şövalyeleri'nin bu karşılaşmada Fransızlara yardım etmek istemedikleri görülmektedir; bu durum karşısında öfkelenen Saint Louis, Paris'teki Tapınak Kalesi'nde bulunan tüm hazinesine el koymuştur; zira o dönemde paralarını orada tutmaya alışıktı. Ancak daha sonra, İngiltere kralının da Londra'daki Tapınak Kalesi'nde hazinesini bulundurması gibi, Fransa kralının da bu iddialarından vazgeçtiği anlaşılmaktadır.

Bu karşılaşmada Türkler arasından en çok öne çıkan, cesaretleriyle Babil'li Salih'e tehlikeli ve korkutucu gelenler olmuş; senyörleri onları yakalatmış ve on sekiz yıl sonra Saint Louis Doğu'dayken ölecekleri zindana attırmıştır.

Fransızlar düşmana karşı zafer kazanmaktan geri durmadılar ve bazı esirleri bile geri aldılar; ancak ordudaki terör o kadar büyüktü ki, artık ne ihtiyat, ne cesaret ne de kendilerine kalan güçleri kullanma isteği kalmıştı. Tahkim etmek üzere Aşkelon'a giden Navarre Kralı, Acre'ye çekilmekten başka bir güvenlik yolu bulamadı. Şam'a daha fazla saldırmayı düşünmedi; zira daha önce orayı almayı umuyordu. Haçlıların silahlarından korkan Hama Sultanı, arabuluculuk yapmak istedi ve hatta vaftiz olmayı bile kabul etti; bu durum bu düşman topluluğuyla alay edilmesine neden oldu, zira onların zayıfladıklarını görüyordu. Bununla birlikte, Müslümanlar kendi aralarında bölünmüş durumdaydılar; Babil Sultanı Salih İsmail, 1240 yılında Hristiyanlarla Babillilere karşı bir ateşkes yaptı ve Kudüs topraklarıyla birlikte Beyrut ve Safed kalelerini onlara geri vermeyi vadetti. Bu ateşkes Tapınak Şövalyeleri tarafından yapılmıştı, bu yüzden Hospitalier Şövalyeleri buna rıza göstermek istemedi. Navarre Kralı ve Bretagne Kontu hemen Fransa'ya döndüler; Richard'ın varmasından ve Eylül sonundaki dönüşünden birkaç gün önce. Her ne kadar aynı ayın tarihini taşıyan bir belge Thibaud'nun o sırada hâlâ Champagne'da olduğunu gösterse de durum buydu.

Bourgogne Dükü, Brienne Kontu Gautier ve Doğu ile Batı'dan gelen diğer birçok kişi Filistin'de kaldı; ancak diğerlerinden ayrı düştüler. Richard 8 Ekim'de ulaştı ve Hospitalier Şövalyeleri'nin tavsiyesi üzerine, Babil Sultanı Salih Necmeddin ile (daha sonra göreceğimiz üzere) birincisine tamamen aykırı olan yeni bir ateşkes yaptı. Bu ateşkes sonucunda, Gazze'deki savaşta esir düşenler serbest bırakıldı ve 23 Nisan 1241'de Acre'ye ulaştılar. Orada, aralarında tanınmış ve saygın otuz kişinin ve diğer rütbelerden de beş yüz kişinin bulunduğu aktarılmaktadır. Filistin'in kurtarılması için harcanan beş bin mark gümüş karşılığında diğerlerinin de kurtarılması için papanın bu parayı kullanması dikkat çekicidir; ancak Fransa'ya dönerken Roma'da öldü ve orada, Saint-Pierre kilisesinde görkemli bir şekilde gömüldü. Nevers ve Forez Kontu Gui de İtalya'ya varır varmaz öldü. Ölümünün Fransa'da Mayıs 1241 ile Şubat 1242 ayları arasında duyulduğu anlaşılmaktadır. Geri gönderilen esirleri Sarazenlerin zehirlediği iddia edilmektedir.

Amauri'nin ölümünden sonra Saint Louis, 1248 yılındaki Doğu yolculuğuna kadar bu görevi Imbert de Beaujeu'ya verene kadar ordunun başına yeni bir komutan (connétable) atamadı. Amauri'nin oğlu Jean, Mâcon kontluğunda onun yerine geçti. Richard, serbest bıraktığı Fransızların ihtiyaçlarını karşılamak konusunda büyük bir özen gösterdi. Gazze'deki savaşta ölenlerin kemiklerini gömdürdü ve böylece

Fransızların sevgi ve saygısını kazandı. Saint Louis, Fransa'ya dönüşü sırasında onu çok iyi karşıladı.
Frédéric'in, Sarazenler arasında çok fazla nüfuzu olmakla suçlandığından, esirlerin iyi muamele görmesi ve serbest bırakılması için onlara tehdit mektupları yazdığı; ancak gizlice tam tersini beyan ettiği iddia edilmektedir.

CXLI.

Papanın Elçileri, Frédéric'e Karşı Fransa ve İngiltere'den Para Topluyor.

Papa ile imparator arasındaki bu çekişme sadece aforozlar ve karşılıklı yazışmalarla sınırlı kalmadı; her iki taraf arasında kanlı bir savaş halini aldı, ancak burada bundan bahsetmeyeceğiz. Papanın bu savaşı sürdürecek ne ordusu ne de gerekli mali gücü olduğundan, Hristiyanların kendisi için bulacağı manevi desteğin yanında mali kaynaklar da aradı.
Palestrina Kardinali Jacques'ın elçi olarak gönderilmesinin nedeni buydu; kendisi daha önce Fransa'da bulunmuştu veya bu döneme ait bir yazara göre, bu elçilik görevi Batı'daki Fransız prenslerine verilmişti. Filistin, Liège ve Provence topraklarının da bu elçilik kapsamına dâhil olduğu kesindir. Bu kardinal haklı olarak tanınmaktaydı.
Gregoire'ın bu elçiyi gönderirken Saint Louis'ye yazdığı 21 Ağustos tarihli mektupta, Fransa krallarına büyük övgüler düzülmekte ve Frédéric'e kaşı yürüttüğü bu savaşta Saint Louis'nin kendisine yardım etmesi istenmektedir. Kendisine karşı çıkarılan bu elçiyi iyi karşılaması için kralı teşvik etmekte ve Frédéric'in bu elçi hakkında yayacağı iddialara inanmamasını rica etmektedir. Aynı zamanda Blanche'a da benzer bir mektup yazarak, oğlunu bu niyetler doğrultusunda yönlendirmesini istemiştir.
İsa Mesih'in 1240 yılı, Paskalya 15 Nisan.
Elçi, Frédéric'in ordularından kaçınmak amacıyla yollarını değiştirerek, yanındaki tek bir kişiyle birlikte derviş kılığında Cenova'ya gitmek zorunda kaldı. Orada bir gemiye binerek nihayet bu yılın 10 Kasım'ından itibaren bulunduğu Provence'a ulaştı. Ancak sonraki yılın ertesi yortusuna kadar Fransa'ya, yani Paris'e ulaşamadı. 20 Temmuz'da Étampes'ta düzenlenen bir belgeyle, Port-Royal rahibelerinin korunması görevini Paris piskoposuna verdi; bu belgede büyük övgüler yer almaktadır, ancak genel olarak başka kanıtlar da sunulabilir.
Elçi, Frédéric'e karşı verilen aforoz hükmünü etkili bir şekilde ilan etmek üzere Fransa'ya gönderilmişti ve bunu orada başarıyla gerçekleştirdi. Ancak bu durum, İngiltere'de daha bir önceki yıldan itibaren hiçbir itiraz olmaksızın ilan edilmişti; her ne kadar İngiltere kralı Frédéric'in kayınbiraderi olsa da durum buydu. Sori Piskoposu Jacques da aynı şekilde elçi olarak gönderilmişti ve bu görevi elinde bulunduruyordu; Azizler Yortusunda toplanan bir mecliste, kral tarafından terk edilen ve karşı koymaya cesaret edemeyen din adamlarından zorla para topladı. Saint Louis, Fransa'daki din adamlarından da bu paranın toplanmasına izin verdi. Bu parayı onlardan zorla almak istiyorlardı ve hem bu ülkelerden hem de diğer ülkelerden din adamları, gelirlerinin beşte birini ödemeye mecbur bırakıldılar. Temmuz ayının başına kadar bu duruma henüz rıza göstermemişlerdi; öyle görünüyor ki elçi, beşte bir yerine yirmide bir miktar ile yetinmek zorunda kalmıştı,

zira Meyer'in belirttiği üzere Reims eyalet konseyi Senlis'te toplanmıştı; elçi bu mecliste yirmide bir oranındaki bu kesintiyi talep etti ve elde etti. Matthieu Paris, elçinin bu parayı din adamlarından bazen tatlılıkla, bazen de tehditlerle kopardığını; hatta yılın sonuna doğru elçinin, imparatora karşı yürütülecek bir yıllık savaşı desteklemek için din adamlarının paralarıyla övündüğünü aktarır. Papa, Saint Louis'nin Frédéric'e karşı bizzat savaş açmasını istiyordu; ancak Saint Louis bu konuya hiç yanaşmadı, çünkü kralın tek isteği, Noyon piskoposu olmayı amaçlayan amcası Pierre Charlot'nun intikamını alarak bu durumu engellemekti.

CXLII.

Papa Bir Konsil Toplamak İstiyor. Frédéric Buna Karşı Çıkıyor.

Ancak İtalya'da olup bitenlere dair anlatılardan görülmektedir ki, imparatorun orduları papanınkilerden çok daha güçlüydü. Bazı kardinaller ve dindar şahsiyetler, bir uzlaşı yolu bulunabilmesi amacıyla imparatora bir ateşkes teklif etmek üzere geldiler. İmparator, kendisine karşı ayaklanan Lombardların bu ateşkese dâhil edilmemesi şartıyla bunu kabul etti. Papa ise aksine, Lombardları da kapsamadığı sürece bunu kabul edemeyeceğini bildirdi. Böylece bu antlaşma hiçbir sonuç vermedi. Fransa ve İngiltere elçilerinin, Saint Louis'nin arabuluculuğunu papaya kabul ettirmek için harcadıkları çabalar da aynı şekilde sonuçsuz kaldı.

Nihayet, papa ya Lombardların çok sıkıştığını ve kendi tarafının çok yıprandığını gördüğünden ya da samimi bir barış arzusu taşıdığından, uzun istişarelerden sonra kardinallerin sunduğu genel bir konsil toplanması önerisini kabul etti. Bunun ertesi yılın Paskalya döneminde en kısa sürede yapılmasına karar verildi. Papa, barışı yeniden tesis etmek üzere bir konsil toplama niyetinde olduğunu imparatora bildirmesi, ayrıca Fransa, İngiltere ve diğer Hristiyan devletlerin elçileriyle birlikte Batı'nın bazı prenslerini de buraya çağırması için Brescia Piskoposu'nu gönderdi. Ancak konsile güvenli bir şekilde gelebilmek isteyenlerin korunması için, Paskalya'ya kadar Lombardların da dâhil olduğu bir ateşkese ihtiyaç vardı. İmparator, prenslerin elçilerinin de hazır bulunacağı bu genel konsili ilk olarak bizzat papalardan talep ettiğini; papaya karşı öne sürdüğü şeyleri orada haklı çıkarmaya söz verdiğini ve kendisine bu hakkın reddedilmesinden şikayetçi olduğunu belirtti. Ancak, daha önce tamamen aforoz edilmiş olan bir piskoposlar meclisinden ne beklenebileceğini, İngiltere kralının da paptır tebaası gibi papanın bu öznesine dâhil olduğunu düşündükten sonra; Provence Kontu, Venedik Dükü ve papanın konsile çağırmak istediği diğer çeşitli prenslerin zaten kendisinin açık düşmanları olduğunu gördü. Tüm bu gerekçeleri sarayının prensleriyle değerlendirdikten sonra, kendi kendisiyle çelişmektense savaşmayı tercih etti. Brescia Piskoposuna, papa kendi düşmanı olduğu sürece onun bir konsil toplamasına izin vermeyeceğini ve prenslerin piskoposların yargısına tabi kılınmasının kendisi için utanç verici olacağını bildirdi. Barıştan başka bir şey arzulamadığını, bunu bizzat kendisiyle konuşan piskopostan başka kimseden talep etmediğini; eğer konsilin toplanmasını istiyorsa, talep ettiği ateşkese razı olacağını, ancak bu ateşkes ne kadar zararlı olursa olsun Lombardların kesinlikle bunun dışında tutulacağını ilan etti. Matthieu Paris, kardinaller Jean Colonne ve Raymond'un arabuluculuğuna rağmen, Milanlılar ve

diğer bazı İtalyanların dışarıda bırakılması nedeniyle bu ateşkesin sonuca bağlanamadığını yazar; bu durum da şaşırtıcı değildir, çünkü Benevento şehri, konsilin duyurulduğu 1240 yılının Ağustos ayından konsilin toplandığı 1241 yılının Nisan ayına kadar, hatta Faenza kuşatmasından bahsetmeye gerek bile kalmadan, papanın emriyle imparatorun ordusu tarafından kuşatılmış durumdaydı; oysa burası Lombardiya'nın bir parçası kabul edilebilirdi. Konsile gidecek olan piskoposlara yapılan muameleler de o dönemde hiçbir ateşkes olmadığını açıkça göstermektedir. Matthieu Paris'in aktardığı şartlar dâhilinde, papa ile kardinal Colonne arasında bir anlaşmazlık çıktığı ve Colonne'un kralın tarafını tuttuğu sabittir. Ayrıca, papanın para meselesi yüzünden barış yapmayı zorlaştırdığını gören Saint Louis, bu paranın tamamına el koydurmuş ve işlerin nasıl bir yön alacağı netleşene kadar krallık dışına çıkarılmasını yasaklamıştır.
Buna rağmen papa konsil çağrısından vazgeçmedi; 9 Ağustos'ta piskoposlara mektup yazarak orada hazır bulunmalarını ve şubelerin, başrahiplerin elçilerini de oraya getirmelerini emretti. Roma Kilisesi'ni sarsan büyük meselelerde kendilerine yardım ve tavsiyede bulunmalarını istiyordu. Raynaldus, papanın bu konsili başka meseleler için değil, tamamen Frédéric'inkiler için topladığını iddia eder. Prensleri ve laik hükümdarları da buraya davet etti ve elçilerini göndermelerini rica etti. Biz, kralın 9 Ağustos tarihli mektubundan sonra Saint Louis'ye yazdığı mektuba da sahibiz. Frédéric ise aksine, 13 Eylül'de İngiltere Kralı'na hitaben yazdığı ve Saint Louis'ye de daha sade bir kopyasını gönderdiği mektubunda, konsile karşı çıktığını belirtti. Bu mektup diğer krallara da gönderilmiş olabilirdi. Bu mektupta, konsil talebini neden reddettiğini açıkladıktan sonra, düşmanı tarafından toplanan bir meclise kimsenin gitmesine izin vermeyeceğini ilan ediyor ve krallardan, tebaalarını konsile gitmekten men etmelerini rica ediyordu; zira oraya gitmek isteyeceklere karşı açıkça bir düşman gibi davranmaya kararlıydı. Gerçekten de denizden ve karadan sıkı bir gözetim başlattı, öyle ki hiç kimse subaylarının izni olmadan Roma'ya gidemiyordu. Papa ise imparatorun tehditlerine aldırış etmeden piskoposları gelmeye zorladı; 15 Ekim tarihli mektubuyla onlara ikinci bir emir göndererek, her şeyden önce Tanrı'yı üstün tutmalarını ve imanlarının gücüyle tüm zorlukların üstesinden gelmelerini istedi. Bunun üzerine Kardinal Jacques, Meaux'da konsili topladı ve orada piskoposlara Viyana üzerinden deniz yolunu izlemelerini emretti. Gelecek yıl ne olacağını göreceğiz.
Raynaldus, bu yıl Saint Louis tarafından Frédéric'e yazılan, elçinin Fransızları imparatora karşı savaşa teşvik ettiğini ve onların bunu reddettiğini belirten bir mektuptan bahseder. Saint Louis'nin 1241 yılında Frédéric'e, kilisenin elçilerini koruma altına aldığını, çünkü onların imparatordan bir yardım göremediklerini ve krallığında ona hiçbir zarar gelmeyeceğini bildirdiğini görmekteyiz; ancak vergi olarak toplanan paralar hariç tutulmuştur.
Gelecek yıl, papanın d'Artois kontuna sunduğu teklifi göreceğiz.

CXLIII.
Provence'ta Savaş.

Provence Kontu, kendisini papa lehine açıkça ilan ettiğinden ve damadı Thomas de Savoie'un kardeşi olan Guillaume'u yakalamayı reddettiğinden, imparator bu yılın Aralık ayında Forcalquier kontluğunu Toulouse Kontu Raymond'a vermişti.
Raymond, 1239 yılının başından itibaren bu bölgeye karşı savaş açtı. Matthieu Paris bu savaşın detaylarını ve Saint Louis'nin burada üstlendiği rolü aktarır. Frédéric'in Fransa'yı ne kadar gözettiği ve bu krallığa şikayet hakkı vermemek için nasıl özen gösterdiği görülmektedir.
Ancak Puy-Laurent, Toulouse Kontu'nun bu karşılaşmada hiçbir önemli avantaj elde edemediğini; sadece yazı orada geçirdiğini ve Ağustos ayına kadar Arles şehrine saldırmak üzere kışlalar kurduğunu belirtir. Kont orayı yağmalamış, papanın tarafını tutan ve piskoposluk bölgesinde bulunan Arles kilisesine büyük zararlar vermişti. Bu zararlar nedeniyle aforoz edildiği ve topraklarının kilise yasakları altına alındığı anlaşılmaktadır.
Fransızlar, başlangıçta Provence Kontu'nun yardımına koştular; ancak Saint Louis'nin oraya gönderdiği yedi şövalye, aslında Rhone nehrine komşu olan soylulardan ve Languedoc'tan toplanmıştı; bunun Toulouse Kontu'na itaat eden Avignon ile hiçbir ortak yönü yoktu. Kont, Ağustos ayında bizzat imparator adına Arles ve Vienne krallıklarının valisi unvanını aldı. Bu belge, Venaissin'deki bir adada düzenlenmiştir.
Gelecek yıl, Toulouse Kontu ile Provence Kontu'nun üçüncü kızı arasında önerilen bir evlilik yoluyla bu savaşın nasıl yatıştırılmaya çalışıldığını göreceyiz.

CXLIV.
Trencavel Saint Louis'ye Karşı Savaş Açıyor.

Toulouse Kontu bu savaştan döndüğünde, Ağustos ayının sonuna doğru Languedoc'ta, Carcassonne ve Béziers'nin eski senyörü olan, haçlı ordusu tarafından mülklerinden mahrum bırakılan ve daha önce 1224 yılında Foix Kontu Roger Bernard'ın vasiliğinde mülklerini geri alan Trencavel lakaplı Roger'nin oğlunu buldu. Trencavel, babasının 1224 yılındaki vefatından sonra bu mülklere yeniden sahip olmuştu. Yaklaşık on yedi yıldır bu mülkleri elinde tutmaktaydı.
Saint Louis'nin, Toulouse ve Foix kontları ile 1229 yılında yaptığı antlaşmanın bir benzerini onunla da yapıp yapmadığını hatırlamıyorum. Kesin olan şu ki, Termes'li Olivier ve Languedoc'un diğer bazı senyörleri onunla birleştiğinde, bu yıl kralın bölgede sahip olduğu topraklara saldırmaya başladı; Narbonne ve Carcassonne bölgelerinden işe koyuldu. Çeşitli yerleri ele geçirdi ve kendisini göstermek istediği tüm şehirlerde, halkı korku sararak kapıları ona açtılar. Albigeoislar bu ayaklanmaya büyük ölçüde karıştılar; zira bazı yazarlar bu asilerin kilisenin düşmanları olduğunu belirtirler. Hatta Toulouse Kontu'nun da onlarla gizli anlaşmalar yaptığından şüpheleniliyordu.
Narbonne ve Toulouse piskoposları ile kralın tarafındaki soylular, Carcassonne şehrine sığındılar; zira burayı savunmak için yeterli yiyecek, hasat ve bağ bozumu ürünlerini toplamaya zaman bulamamışlardı. Toulouse Kontu bu durum üzerine geri döndü ve kralın senyörüne, mülklerini düşmanlardan temizlemek için ne yapması gerektiği konusunda tavsiyelerde bulunacağını bildirdi; ancak bu konuda Toulouse'da

bir meclis kurulmasını önerdi. Birkaç gün sonra, 7 Eylül'de, Toulouse piskoposu ve senyör, Carcassonne kasabasına geldiler; buranın sakinleri Kilise'ye ve krala sadakat yemini etmişlerdi. Ancak ertesi gün, Trencavel'in kendilerine yazdığı mektuba bir yanıt alarak, kasabada bulunan asilere mektubu gösterdiler ve büyük sevinç gösterileriyle asileri kasabaya kabul ettiler. Ancak oradaki din adamlarına karşı daha fazla sadakat göstermediler; zira Trencavel'in mühürlü güvenli geçiş belgesine sahip olmalarına rağmen, Narbonne'a doğru yola çıktıklarında otuzdan fazlasını katlettiler. Kasabayı lağım kazarak ve savaş makineleriyle kuşatmaya başladılar; ancak kuşatma yaklaşık bir ay sürdükten sonra, kralın göndereceği yardım ordusu ulaştı.

Zira Saint Louis, Languedoc'taki durumdan haberdar edilmişti; Carcassonne valisinin gönderdiği ve tehlikeyi bildiren adamlar Paris'e ulaşmıştı. Kral, Bourges'da bir meclis topladı, elçi de orada bulunuyordu; Carcassonne'daki birliklerin üzerine, kendi saray şambelyanı, asil bir şövalye olarak nitelendirilen Jean de Beaumont ile Chateaudun Vikontu ve Geoffroy adındaki bir diğer soyluyu gönderdi. Milli'li Adam, Levis'li Gui, Mirepoix marşalı ve marşal Ferri de diğer bazı belgelerde Geoffroy ile birlikte anılmaktadır. Jean de Beaumont, ordunun genel komutasını üstlendi. Kral henüz birlikleri toplamakta acele etmiyordu, ancak Provence kontuna yardım etmek üzere soylularını çoktan göndermişti.

Trencavel, kralın ordusunu beklemeye cesaret edemedi. Carcassonne kasabasının çeşitli yerlerinde yangın çıkardı; burası tamamen tahrip oldu ve küle döndü. Kendilerine ihanet edilmesinden korkan kasaba halkını da yanına alarak 11 Ekim'de, Toulouse yakınlarındaki Montréal'e çekildi ve orada kuşatıldı. Hemen büyük bir güçle takip edildi; ancak kış zaten oldukça sert bastırmıştı ve ordu çok yıpranmıştı, kasaba sakinleri de büyük bir tehlike yaratmadan teslim olamayacaklarını gördüklerinden, Toulouse ve Foix kontları arabuluculuk yaparak bir antlaşma sağladılar; buna göre asiler silahları ve atlarıyla birlikte dışarı çıkacak, kaleyi teslim edecek ve halk da kralın iradesine boyun eğecekti. Bazı kişilerin sonraki bahara kadar Sicilya'da kaldığı iddia edilse de, nihayetinde isyancılar dağıldı.

Aralarında, uğradıkları yıkım nedeniyle kraldan tazminat talep eden bazı kişilerin olduğu görülmektedir; aynı şekilde senyör de Saint Louis'nin emriyle onları tazmin etmiştir. Takas ve tazminat süreçleri kabul edildi ve şube tarafından onaylandı; bu belgeler Ağustos 1248'de Saint Louis'ye sunuldu, o sırada kendisi Kutsal Topraklar'a gitmek üzere Aigues-Mortes'ta hazır bulunuyordu.

Saint Louis'nin, bu savaşta evleri yıkılan şahısların bahçelerinin durumundan da haberdar edildiği anlaşılmaktadır; şehir sakinlerine Carcassonne kasabasındaki mülklerine karşılık tazminat ödenmesini emretmiştir. Senyörün daha önce yıktırdığı bazı evlerin yerine yenilerini inşa etmelerine izin verilmiş, belki de asilerin arasında kalmaları bu tahkimatları engellemiştir.

1259 yılına ait bir belgede, Saint Louis'nin Trencavel ile ve ona bu savaşı yürüten, 1242 yılında Toulouse kontu ile yapılan antlaşmaya dâhil olan kişilerle uzlaştığı, silahları bırakanların asiler arasında kalmasına izin verilmediği görülmektedir.

CXLV.

Saint Edmond, Canterbury Başpiskoposu. — Seçimi. — Davranışları.

Bu yıl, Canterbury Başpiskoposu olan ve kilisesinin uğradığı haksızlıklara karşı gösterdiği sabırla tanınan, Fransa'da bir manastırın huzurunda teselli arayan ve Tanrı'nın kısa süre sonra kutsal bir ölümle ödüllendirdiği Saint Edmond'un vefatı nedeniyle oldukça dikkat çekicidir.

Biz, onun hayatına dair, Surius'taki metni değiştiren Vincent de Beauvais'de bulunan bir anlatıya sahibiz. Edmond, İngiltere'deki Oxford yakınlarında doğmuştu. Anne ve babası dindar insanlardı, onun eğitimine büyük bir özen gösterdiler. Paris'te eğitim gördü, ilahiyat eğitimi aldıktan sonra doktor unvanını aldı ve bu alanda dersler verdi. Oxford'da da ilahiyat dersleri verdi, vaazlarıyla büyük bir ün kazandı. Salisbury kilisesinin haznedarı oldu ve ardından 1233 yılında, Papa Gregoire IX tarafından Canterbury başpiskoposluğuna getirildi; zira o dönemde kilise heyeti Edmond'u seçmiş ve papa da bu seçimi onaylamıştı. Başpiskoposun seçilmesinde papanın bir müdahalesi olmadığı, aksine Canterbury heyetinin delegelerine İngiltere genelinde en layık adamı aramalarını emrettiği ve onların da Edmond'u seçtiği aktarılır. Heyet delegeleri ilk başta bu seçimi reddetmişler, ancak 1233 yılında bu makamı yasal olarak kabul etmek zorunda kalmışlardır. Edmond bu görev teklifini aldığında büyük bir üzüntü duymuş, ancak sonunda kabul ederek 2 Nisan 1234'te kutsanmıştır; bu tarih Büyük Perhiz'in dördüncü pazarına denk geliyordu ve kralın huzurunda gerçekleşmişti. Birkaç gün sonra, İngiltere'nin diğer piskoposlarını kralı uyardıkları o meclise katılmaya mecbur etti, yabancı danışmanları uzaklaştırmasını istedi ve kralın bu talepleri kabul etmesini sağladı.

Edmond, 1237 yılında, bir uzlaşma yoluyla kilisesi ile Canterbury'deki Saint-Augustin Manastırı rahipleri arasında yaşanan çeşitli anlaşmazlıkları çözmek için çalıştı. Bu antlaşma daha sonra hem papa hem de Kral Henri tarafından onaylandı.

Kral Henri, İngiltere'de elçi olan Kardinal Othon'un nüfuzunu artırmak istiyordu; Edmond ise bu elçiliğin İngiltere'de büyük sorunlara yol açacağını öngörerek bu girişimi engellemeye çalıştı. Elçi 1237 yılında ulaştı ve 18 Kasım'da Londra'da büyük bir konsey topladı. Aynı yılın sonuna doğru Edmond, rahiplerle yaşadığı sorunları çözmek üzere Roma'ya gitmek üzere yola çıktı; ancak bir sonuç elde edemeden ertesi yılın Haziran ayı civarında geri döndü; bu durum katedralindeki rahiplerle büyük bir huzursuzluğa neden oldu. Tarihçiler bu kilisedeki düzensizliklerden bahsederler. Elçi ve piskopos barışı yeniden tesis etmek için çalıştılar; Edmond rahiplerin haklarını korumaya çalıştı, Thomas tarafından daha önce rahiplere verilen imtiyazların orijinal belgelerinin tahrif edilip edilmediğinin incelenmesini istedi ve sahtecilik iddialarına karşı durdu. Bu durum elçiyi zor durumda bıraktı; piskoposluk makamına elçinin rızası olmadan başka birinin getirilmesi üzerine elçi rahipleri aforoz etti. Rahipler bu karara karşı Roma'ya başvurdular; elçi orada piskoposun rızasıyla hakemlik yaptı, rahipler lehine bir karar verdi ve talep edilen paranın beşte birinin ödenmesini emretti. Ancak rahipler elçinin yokluğunda, 1244 yılında onun vefatından sonra bu karara karşı çıktılar ve Boniface de Savoie'un seçilmesini kabul ettiler.

Saint Edmond'un hayatında, davranışlarına ve gösterdiği mucizelere dair bazı özel notlar bulunabilir; Matthieu Paris de onun hakkında övgü dolu sözler sarf eder.

CXLVI.

Saint Edmond İngiltere Kilisesi'ni Düzeltmek İstiyor Ama Başaramıyor.

Ruhların kurtuluşu ve kiliselerin özgürlüğü için çok büyük bir gayret taşıyordu; ancak hem kralda, hem soylularda, hem de kendi dini meclisinde onun bu güzel niyetlerine karşı tuhaf bir muhalefet buldu.

Kralın piskoposlukları ve manastırları uzun süre boş bırakmasından, buralara kendi adamlarının seçilmesini zorlamak ya da bu kiliselerin gelirlerinden daha uzun süre yararlanmak amacıyla serbest seçim yapılmasına izin vermemesinden veya seçilenleri onaylamayı reddetmesinden son derece büyük bir üzüntü duyuyordu. Bu konuda papaya yazdı, elçiler gönderdi ve nihayet çok masraf yaptıktan sonra, altı aydır boş olan kiliselere kendisinin atama yapmasına izin veren bir papalık kararnamesi elde etti. Bu konuda Saint Thomas'ın azmini taklit etmeye çalışıyordu; ancak Papa Gregoire IX'da İskender'in kararlılığını bulamadı. Kral papaya bu kararnamenin krallık şerefine aykırı olduğunu iletince, Gregoire yaptığı şeyden korktu ve geri adım attı; kral da her zamanki baskıcı usullerini eskisinden daha büyük bir serbestlikle uygulamaya devam etti.

Tanrı'nın onuru ve ruhların iyiliği için bu kadar gayretli olan ve kendi kişisel şerefi konusunda umursamaz kalamayacak bir din adamının uğradığı bu haksızlıkların yanı sıra, onu kahreden çok büyük bir pişmanlık ve üzüntü daha vardı. Papa kilise gelirlerinin beşte birinin zorla toplanmasını emrettiğinde buna rıza göstermiş ve kendi rızasıyla diğer piskoposları da bu duruma sürüklemişti. Bu haksız kesintiye izin verdiği için krala sitem etti; ancak eline gecikmelerden başka bir şey geçmedi.

Onu tamamen yıkıma uğratan şey ise, aynı yıl içinde papanın İngiltere'deki Lincoln ve Salisbury piskoposlarına gönderdiği bir emir oldu; buna göre İngiltere'de boşalacak ilk üç yüz kilise makamına, hiçbir makama atama yapmama cezası pahasına, Romalıların yerleştirilmesini istiyordu. Papanın bu gelirleri Romalılara, Frédéric'e karşı kendi tarafını tutmaları için verdiği düşünülüyordu.

Ancak kralın ve onunla birlikte olan diğerlerinin Kilise'ye karşı daha büyük, insanların gözünde daha görünür ve kanon yasalarının cezalarına daha açık bazı hatalar işlediklerini de belirtmek gerekir ki tarihçiler bunlardan bahsetmezler. Zira piskoposların kilisenin uğradığı bu kölelikten nasıl kurtulacağını görüşmek üzere toplandıkları yazılıdır. Sonunda, kralı ve diğerlerini görevleri konusunda uyarmaya karar verdiler; eğer kendilerini düzeltmezlerse, kralın şahsı hariç olmak üzere, tüm asilere karşı sert kilise cezalarını uygulaması için başpiskoposa yetki verdiler. Başpiskopos bu tavsiyeyi kabul etti ve kralı uyardı; ancak bu süre hiçbir işe yaramadı ve başpiskopos nihayet kral hariç tüm asilere karşı bir ceza hükmü ilan etmek zorunda kaldı.

Bu süreç hakkında genel olarak sadece şu söylenmektedir; başpiskopos bu prosedür nedeniyle İngiliz Kilisesi'nin günden güne daha büyük bir baskı altına girdiğini, mülklerinin yağmalandığını, özgürlüklerinin yok edildiğini ve kendisinin her gün kötü muamelelere maruz kaldığını çok büyük bir üzüntüyle görüyordu. Herkese bir nefret ve tiksinti nesnesi gibi görünüyordu. Herkes ondan kaçıyor, yeryüzünün egemenlerinin korkusundan dolayı kimse onunla arkadaşlık etmek istemiyordu.

CXLVII.

Saint Edmond Fransa'ya Çekiliyor ve Orada Ölüyor. — Mucizeleri.

Şahsına yapılan hakaretlere karşı pek duyarsızdı ve bunlar onun en azılı düşmanlarına karşı bile sevgi ve samimiyetini korumasına engel olmuyordu; ancak onu asıl yaralayan şey, görevli olduğu kiliseler için yapması gerekenleri yapamamasıydı. Aforoz ettiği kişilerin kendi hatalarından pişmanlık duymadıklarını, bu dikbaşlı asilere karşı kilisenin tüm sertliğini uygulamaya cesaret edemediğini görüyordu; çünkü elçi Othon'un her yaptığı kralı kışkırtmaktan ve asileri daha büyük suçlara teşvik etmekten başka bir işe yaramıyordu. Diğer yandan, İngiltere'de bulunduğu makamda hiçbir iş yapmadan kalmak onun için katlanılmazdı. Kötülüklere karşı çıkamayacağını anlayınca, orada kalarak bunları onaylıyor gibi görünmektense İngiltere'yi gönüllü olarak terk etmeye karar verdi. Böylece kalbinin acısını göstererek ve asilerin kötülüğünü kınayarak, 1240 yılının başında, 1 Temmuz'da gizlice İngiltere'den ayrılıp Fransa'ya geçti.

Yanında çok az insan tuttu ve Saint Thomas'ın daha önce çekildiği Auxerre piskoposluğundaki ünlü Pontigny Manastırı'na gitti. Kraliçe Blanche tarafından çok büyük bir saygıyla kabul edildi, kraliçe onun duasını ve bereketini kendisi ve çocukları için istedi. Pontigny'de büyük bir hürmetle karşılandı; kendisini duaya, oruca, kendi eliyle yazılar yazmaya ve bazen de çevre yerlerde vaazlar vermeye adadı. İngiltere'de elçinin her gün yeni karışıklıklara yol açtığı Kilise için durmaksızın gözyaşı döküyor ve feryat ediyordu.

Bu üzüntüleri ve yaptığı ağır riyazetler, Pontigny'ye gelişinden kısa bir süre sonra büyük bir hastalığa yakalanmasına neden oldu. Hava değişimi tavsiye edildi ve Provins yakınlarında bir yerde bulunan Soisy piskoposluk şapeline gitti. Orada bir süre yaşadı, dizanteriye neden olan halsizliği devam etti ve nihayet 16 Kasım 1240 Cuma günü öldü. Ölüm haberini aldığında büyük bir huşu ve güvenle konuştu. Bedeni vasiyeti üzerine Pontigny'ye taşındı ve yolda çeşitli mucizeler gerçekleşti. Defnedildiği güne kadar bu durum devam etti. İngiltere kralı ve şehit Saint Edmond'un doğum günü olan 20 Kasım'da Pontigny'ye ulaşıldı ve ölümünden iki gün sonra, 22 Vegosber'de gömüldü. Ölümü ve cenazesi hakkında başka detaylar da görülebilir. Mezara konulduktan sekiz gün sonra mucizeler baş gösterdi ve sayılamayacak kadar çok mucize gerçekleşti; öyle ki en uzak yerlerden bile insanlar Pontigny'ye akın ediyordu. Herkes, hayattayken bu kadar hor görülen bir aziz için Tanrı'ya şükrediyordu. Fransızlar, bu azizin kendi ülkelerinde vefat etmesini, Saint Louis saltanatının ilk yıllarında Fransa'ya verilen en büyük lütuflardan biri olarak görüyorlardı.

Onun kalbi ve iç organları, dindarlığının bir nişanesi olarak Soisy'de toprağa verildi; onun bedeni ise asıl vasiyetine uygun olarak Pontigny'ye taşındı.

CXLVIII.

Saint Edmond Aziz İlan Ediliyor ve Mezarı Açılıyor. — Yazıları.

1244 yılında, Cîteaux genel meclisi, dinsel düzen adına Saint Edmond'un aziz ilan edilmesi için başrahibe çalışma izni verdi. Başrahip Jean ve keşişler, Papa Innocent

IV'e yazarak bu azizin kutsallığının pek çok mucizeyle kanıtlandığını bildirdiler ve aziz ilan edilmesini talep ettiler.
Bu mektup üzerine papa, aynı yılın 23 Nisan ayında, Londra ve Lincoln piskoposlarını onun mucizelerinin doğruluğunu ve yaşamındaki faziletleri incelemek üzere görevlendirdi. Aynı görevi İrlanda primatı Armagh başpiskoposuna ve diğer bilge kişilere de verdi. Eski muhalifleri bile onun aziz ilan edilmesine karşı çıkamadılar; zira elçi Othon vasıtasıyla geri dönenler bu süreci engelleyememişlerdi. Çeşitli piskoposlar, 1245 yılında Lyon genel konseyinde papadan bu aziz ilan etme sürecinin daha görkemli bir şekilde tamamlanmasını rica ettiler; ancak papa bunu başka bir zamana erteledi.
Nihayet 16 Aralık 1246'da, Advent'in üçüncü pazar günü, kardinallerin ve piskoposların huzurunda bu karar kesinleşti ve 11 Ocak 1247'de tüm piskoposlara resmi bir genelge gönderildi. Kral Henri bu haberi aldığında büyük bir sevinç duydu ve azizin şerefine görkemli bir ayin yaptırdı.
Ertesi yıl, azizin bedeninin yeni mezarına taşınması töreni yapıldı. 27 Mayıs Pazartesi günü mezarı açıldığında, bedeninin hiçbir bozulmaya uğramadığı görüldü ve nakil işlemi 9 Haziran Pazar günü gerçekleştirildi; Chichester piskoposu da bu törende hazır bulunmuştu. Saint Louis, annesi, kardeşleri, iki kardinal ve piskoposlarla birlikte bu törene katıldı. Kraliçe Blanche o günü oruç ve dua ile geçirdi. Kutsal beden topraktan çıkarılarak daha şerefli bir yere yerleştirildi. Cîteaux genel meclisi, her yıl 16 Kasım'da Saint Edmond yortusunun kutlanmasını, Pontigny'de ise nakil şerefine 9 Haziran'da da bir kutlama yapılmasını kararlaştırdı.
Saint Louis, İngilizlerin onun mezarını serbestçe ziyaret edebilmelerini istiyordu. Kadınlar hariç olmak üzere, sadece İngiliz kadınların oraya gitmesine izin verildi. Cornwall Kontu Richard da bu sayede şifa bulmuştu.
Saint Louis, onun aziz hatırası için çok kıymetli malzemelerden büyük bir sanduka yaptırdı; altın, gümüş ve kristallerle süslenmiş bu sanduka tamamlandığında, azizin bedeni 9 Haziran 1249'da oraya nakledildi.
Matthieu Paris, 1250 yılında Pontigny keşişlerinin azizin bedenini parçalara ayırdıklarını ve Saint Louis Doğu'dayken ona bu kutsal emanetlerden bir parça sunduklarını yazar; ancak kral, bu kutsal bedenin bütünlüğünün bozulmasını istemediğinden bunu reddetmiştir. Daha sonra, 1254 yılının sonunda İngiltere'ye dönerken Pontigny'ye uğramış ve orada şifa bulmuştur.
Pontigny başrahibi onun adını taşıyan bir manastır kurmuştu. Bu azizin piskoposluk yaşamına dair daha pek çok şey eklenebilir. Onun hayatı Vincent de Beauvais tarafından da aktarılmıştır.
Bu yıla, Mâcon kontu Jean'ın amcası olan Chalon Kontu'nun bağlılık yemini de eklenmelidir.
Kralın sarayında şövalye ilan edilen Bretagne Kontu Jean de bu yıl Melun'da krala bağlılık yemini etti. Bu durum 8 Eylül'de gerçekleşti. Salı günü yapılan bu törenle Yahudilerin Bretagne'dan tamamen çıkarılmasına dair kesin bir emir verildi.
27 Nisan'da Saint Louis, Dreux ve Braine Kontu Jean ile amcası olan Sulli Kontu Henri arasındaki bir anlaşmazlığı çözdü.

23 Haziran'da Melun'da bir senet düzenlendi. Kraliyet ailesinden bazı kişiler, Saint-Verain Senyörü Gui ile yaşanan bir davada hakemlik yapması için Tapınak hazinedarını görevlendirdiler.

CXLIX.

Piskoposlar Roma'daki Konsile Gitmek Üzere Deniz Yolculuğuna Çıkıyorlar.

Papa Gregoire IX, Frédéric'in tüm gücüne rağmen Paskalya dönemi için duyurduğu konsili toplama arzusuyla yanıp tutuşuyordu. İmparator ise karadan ve denizden tüm yolları tutmuş, piskoposların Roma'ya gitmesini engellemeye çalışıyordu; nitekim 15 Ekim 1240 tarihli mektubuyla piskoposları uyarmıştı.

Macaristan Kralı, piskoposlarının ricası üzerine papaya yazarak onlara güvenli bir geçiş yolu sağlanmasını talep etti; ancak papa, Macaristan piskoposlarının düşmanların topraklarından geçmeden Roma'ya gelemeyeceklerini belirterek bu talebi reddetti.

Bu yüzden, Filistin ve Provence elçisi olan Palestrina Piskoposu Jacques, bu yılın başında Fransa'da topladığı piskoposlarla birlikte Roma'ya gitmek üzere yola çıktı. Fransa'daki konsil çağrısı daha önce ilan edilmişti; imparatorun aforoz kararı da piskoposlar tarafından duyurulmuştu ve elçi piskoposların Roma'ya gitmek üzere yola çıkmalarını emretmişti. Toulouse ve diğer bazı kontlar da bu emre uydular. Elçi, bu nedenle Candlemas (2 Şubat) yortusunda piskoposlara geri dönme fırsatı vermeden yola çıktı. Rouen Başpiskoposu Pierre de Colmieu ve diğer bazı piskoposlar da bu yolculuğa katıldılar. İngiltere elçisi Othon da 7 Ocak'ta yola çıkmıştı; zira bu krallıkta toplanabilecek tüm paraları yanına almıştı.

Kardinal Jacques, piskoposlara Viyana'da toplanacaklarını vaat etmişti; oradan Marsilya veya Nice üzerinden güvenli bir deniz yolu bulmayı umuyorlardı. İmparatorun ordularından çekindikleri için yollarını değiştirmek zorunda kaldılar. Ancak Nice'e ulaştıklarında orada ne bir eskort ne de bir gemi bulabildiler; öyle ki Tours Başpiskoposu, Bourges Başpiskoposu, Besançon Başpiskoposu ve Fransa'nın diğer çeşitli piskopos temsilcileri Beaucaire üzerinden geri döndüler. Rouen, Arles, Auch ve Bordeaux başpiskoposları ile Carcassonne, Agde, Nîmes ve Le Puy piskoposları, diğer bazı krallıkların piskoposlarıyla birlikte Nice'te bir gemiye binerek sağ salim Cenova'ya ulaştılar; Provence kontu da bizzat onlar için bir gemi göndermişti.

Piskoposlar ve Toulouse kontu Paskalya'dan sonra, 18 Nisan'da Lunel'e ulaştılar; orada Aragon kralı ile görüşmek üzere beklediler, ancak onun gelmediğini görünce Beaucaire'e doğru ilerlediler. Yolculuğa devam etmek istemeyen bazı piskoposlar kiliselerine geri döndüler; ancak Nice'e kadar gidenlerin ve orada İspanya piskoposlarıyla karşılaşanların yola devam ettiği sabittir. Elçi onların durmaksızın yola devam etmelerini istiyordu ve Cenova'da piskoposları gemilerle Marsilya'ya götürmek konusunda anlaştı. Toulouse kontu da bu yolculuğa katılmaya karar verdi. Ancak bu sırada, piskoposların denizde büyük bir felaketle karşılaştıkları haberi ulaştı.

İmparator Frédéric, Roma konsilini engellemek istediğinden, Şubat ayında büyük bir donanma hazırlatmış ve Pisa halkının da desteğiyle Cenova'ya gidecek gemilerin

yolunu kesmeyi hedeflemişti. Donanmanın başına kendi oğlu Enzio'yu getirmişti. Enzio, piskoposların Cenova'dan gemiye binerek Roma yolunu tutmalarını engellemek için denizi sıkı bir gözetim altına aldı. Piskoposlar ise onun sözlerine güvenemediler ve denizde yakalanma korkusuyla hareket ettiler. Papa da Cenova'da büyük bir donanma hazırlatmıştı ve piskoposları korumak üzere bir filonun yola çıkacağını vaat ediyordu.

Buna rağmen piskoposlar Cenevizlilerle birlikte denize açıldılar; ancak iki İngiliz kardinal elçisi ve Cenova elçisi ile birlikte denizde imparatorluk donanmasıyla karşılaştılar; yapılan kanlı savaşta Cenevizliler tamamen bozguna uğratıldı, üç gemi batırıldı ve piskoposlar ile elçilerin büyük bir kısmı esir düştü.

Provence kontunun elçisi, Arles başpiskoposu ve Le Puy piskoposu kaçmayı başardılar; ancak aralarında Besançon, Bordeaux ve Rouen başpiskoposlarının da bulunduğu pek çok din adamı boğularak veya öldürülerek can verdi. Bu talihsiz savaş 3 Mayıs Cuma gününe denk gelmektedir.

İngiltere elçisi Kardinal Othon, Palestrina elçisi ve esir alınan tüm piskoposlar ile başrahipler zincire vurularak çeşitli kalelere hapsedildiler ve çok kötü muamele gördüler; bu durum tüm Hristiyan dünyasında imparatora karşı büyük bir nefret doğurdu.

Frédéric, bu zaferin ardından 18 Mayıs'ta Avrupa prenslerine bir mektup yazarak bu esir alma olayını büyük bir başarı olarak sundu; bu durum da Lyon konseyinde onun görevden alınmasının en büyük gerekçelerinden biri oldu.

Saint Louis, kendi krallığının din adamlarının uğradığı bu felaketten derin bir üzüntü duyarak, Frédéric'e bir elçi ve bir mektup göndererek onların serbest bırakılmasını talep etti. İmparator ise Napoli'de tutulan bu piskoposlar hakkında krala büyük bir hakaret ve sitem içeren bir mektup yazdı; Saint Louis'nin, piskoposları tutuklayan asileri koruyan Papa Gregoire IX'a karşı bizzat savaş açmasını istiyordu; zira Nangis'e göre kral, piskoposları tutsak eden asilleri cezalandırmayan papaya karşı öfkelenmişti.

İmparator bu konuda krallara yazdığı mektuplarda kendi bahanelerini sundu. Kral ise ona ikinci bir mektup gönderdi; bu mektubun tam metni Raynaldus ve Nangis tarafından aktarılmıştır ve Frédéric'in mektubuna verilmiş çok sert bir yanıttır. Nangis, kralın bu mektubu Cluni başrahibi aracılığıyla gönderdiğini belirtir. Ancak bu başrahibin esirlerin arasında olduğu ve daha sonra serbest bırakıldığı da yazılıdır; bu durum pek olası görünmemektedir, zira Langres piskoposu olan ve 1244 yılında ölen Başrahip Hugues'un esirlerin arasında olduğu kesindir. Saint Louis'nin tehditleri, imparatorun dualarından daha etkili oldu; imparator, kralın gazabından korkarak tüm Fransız piskoposlarını serbest bıraktı. Nîmes piskoposu Car Amauld da bu esaret sırasında, 1242 yılının Eylül ayında Avellino'da ölmüştür. Cîteaux başrahibi de 1242 yılının Eylül ayında esirler arasında vefat etmiştir.

Cantimpré'li Thomas'ın eserinde, Clervaux başrahibinin üç yıl esir kaldıktan sonra serbest bırakıldığına dair bir kayıt bulunmamaktadır; bu durum onun kişisel faziletlerine bağlanmaktadır. Bu aziz din adamının adı Guillaume idi. Kendisinin Saint-Marthe piskoposu olduğu ve Fransa'da öldüğü, yerine ise 1242 yılında Lexington'lu Étienne'in geçtiği belirtilmektedir.

CLI.

Papa İmparatorluk Tacını d'Artois Kontuna Teklif Ediyor.

Saint Louis'nin, papanın çeşitli elçilerinin Frédéric'e karşı Fransa'ya ne amaçla gönderildiklerini açıklarken bahsettiği hususlar, papanın imparatorluk tacını d'Artois kontuna teklif etmek üzere gönderdiği elçilerin getirdiği tekliflerle doğrudan uyuşmaktadır.

Zira 1239 yılının Mart ayından itibaren Frédéric'e itaat edilmesini yasaklayan ve onu aforoz eden papa, Almanya'daki halkları ve prensleri ona karşı ayaklandırmak ve İtalya'da yaptığı gibi orada da bir iç savaş çıkarmak için her yolu denemişti. 1240 yılında Saksonya Dükü Othon'u yeni bir imparator seçilmesi için ikna etmeye çalışarak ona bu unvanı teklif etti; ancak Othon bu teklifi reddetti ve pederi gibi bir makamda ölmek istemediğini beyan etti. Bilindiği üzere pederi Othon da 1198 yılında seçilmiş, papanın tüm desteğine rağmen Philippe de Souabe karşısında tutunamamış ve nihayet 1208 yılında Philippe öldürüldükten sonra taç giymiş olsa da, daha sonra papa tarafından aforoz edilerek tüm mülklerinden mahrum bırakılmıştı.

Almanya prensleri de papanın bu taleplerine karşı büyük bir soğukluk gösterdiler. Çoğu bu duruma öfkelendi ve papaya mektup yazarak, imparatorluk tacını verme ya da seçilmiş prensleri bu unvandan mahrum bırakma hakkının papaya ait olmadığını bildirdi.

Bunun üzerine papa, Danimarka Kralı Valdemar'ın ikinci oğlu olan Abel'e bu unvanı teklif etti; ancak bu prens de Frédéric'e karşı savaş yürütecek mali güce ve askeri birliğe sahip olmadığını belirterek özür diledi ve teklifi geri çevirdi.

Nihayet, Abel ve Othon'un reddetmesinin ardından papa, aynı teklifi d'Artois Kontu Robert'a yaptı; ancak Kraliçe Blanche'ın bilgece tavsiyesi üzerine bu teklif de geri çevrildi. Albéric bu olayı doğrular; Matthieu Paris ise koşullara dair bazı ayrıntılar ekleyerek olayın 1239 yılında gerçekleştiğini iddia etse de, genel olarak bu döneme denk geldiğini belirtir. Tarihçiler bu anlatının doğruluğunu kabul ederler.

Fransızlar, dine olan bağlılıkları nedeniyle imparatordan ziyade papanın tarafını tutuyorlardı. Frédéric, bu yıl Saint Louis'ye yazdığı mektupta, Fransızların Roma sarayının hilelerini ve hırslarını yeterince görmediklerinden şikayet ediyordu; oysa Roma sarayı, 1213 yılında Kral Jean'ın İngiltere tacını papaya teslim etmesi gibi, imparatorluk şerefini de ayaklar altına alarak tüm Hristiyan dünyasını kendi egemenliği altına almaya çalışıyordu. Ancak Saint Louis, piskoposlarının konsile gitmesine izin verse ve vergi toplanmasını engellemese de, papanın Frédéric'i makamından indirme yetkisinin olmadığını düşünüyordu. Fransızların bu konudaki duruşu, ülkeden büyük miktarda para çıkarılmasından rahatsız olan ve krallığın böylesine tehlikeli bir savaşa sürüklenmesini istemeyen soyluların öfkesini dindirmek bakımından dikkate değerdir. İmparatorun hiçbir kesin kanıt sunulmadan heretiklikle suçlandığını, oysa onun her zaman masum olduğunu beyan ettiğini görüyorlardı. Saint Louis, Frédéric ile ilişkilerini dikkatli bir şekilde sürdürdü ve ona hediyeler gönderdi; ancak ona tamamen güvenmiyordu ve bunda haklıydı, zira ileride Frédéric'in onu yıkıma uğratmak için nasıl çalıştığını göreceğiz.

CLII.
Tatarların Yağmaları.

Bu yıl Tatarlar, üç kola ayrılmış olarak neredeyse aynı anda Polonya, Bohemya ve Macaristan'a saldırdılar. Brabant'lı kutsal bir rahibenin duaları üzerine, Almanya'daki manastırlarda Tatarların korkusundan dolayı büyük ibadetler düzenlendiği dönemde, Bohemya'da kral tarafından geri püskürtüldüler. Ancak Polonya ve Macaristan'da korkunç yıkımlar yaptılar. Raynaldus, Polonya'da yaşananları ve genel olarak Tatarların durumunu genişçe aktarır. Macaristan'ın uğradığı bu büyük yıkımın öyküsü, bizzat o ülkeden bir kişi tarafından kaleme alınmıştır.

Bu yeni haberler üzerine Saint Louis, kendisini tamamen çaresiz hisseden annesine şu asil sözleri söyledi: "Annem, gökyüzünün yardımıyla ümit edelim; eğer Tatarlar buraya kadar gelirlerse, ya onları çöllerine geri püskürteceğiz ya da hepimiz cennete gideceğiz." Bu asil sözler, o dönemde gelecek nesiller tarafından büyük bir hayranlıkla karşılanmış ve hem komşu halklara hem de Fransız soylularına büyük bir cesaret vermiştir.

İmparator Frédéric, Tatarların bu büyük ilerleyişi hakkında 3 Temmuz'da tüm prenslere bir mektup yazdı; ancak bu mektubu, kendisinin tüm insanlığın ortak düşmanına karşı savaşmasını engelleyen papaya karşı sert suçlamalarda bulunmak için kullandı. Bazıları ise aksine, imparatorun Batı'ya hâkim olmak amacıyla Tatarları bizzat çağırdığını iddia edecek kadar ileri gidiyorlardı. Ancak bir hükümdarın kendi tahtını korumak için böylesine iğrenç bir düşünceye kapılabileceğine inanmak zordur; zira Macaristan Kralı Bela'nın koruma talep etmek üzere kendisine bağlılık bildirmesine rağmen, Tatarlar kısa süre sonra geri çekilmişlerdir. Keşişler daha sonra Papa Innocent IV tarafından Tatarya'ya gönderilmiş ve Tatarların büyük hanları Occodai veya Octai'nin (ki o sırada eşi tarafından zehirlenmişti) ölümü nedeniyle geri çekildikleri anlaşılmıştır.

CLIII.
Gregoire IX ve Celestin IV'ün Ölümleri.

Papanın, çağırdığı piskoposların uğradığı bu büyük felaketten dolayı duyduğu derin üzüntüye, Frédéric'in ordularının kazandığı başarılar ve daha pek çok dert eklenince, neredeyse ondört yıldır sürdürdüğü papalık makamında gücü tamamen tükendi. 21 Ağustos'ta, yaklaşık yüz yaşında vefat etti; hayattayken yaptığı işlerin karşılığını Tanrı katında alacağına şüphe yoktur. Papaların Dominiken ve Fransisken tarikatlarına verdikleri ayrıntılı imtiyazların o dönemde ne kadar büyük bir özenle düzenlendiği görülmektedir.

Gregoire IX'un vefatından sonra, Frédéric Roma'dan uzakta bulunan tüm kardinallerin yeni bir papa seçimi için toplanmalarına izin verdi; hatta bu amaçla esir tuttuğu iki kardinali, Jacques ve Othon'u, yerlerine rehineler bırakılması ve seçimden sonra yeniden esarete dönmeleri şartıyla serbest bıraktı. Bununla birlikte, toplamda sadece on iki kardinal bir araya gelebilmişti. Romalılar, seçimi hızlandırmak amacıyla onları bir saraya kapattılar. Bunlardan üçü, daha önce bahsettiğimiz Romalı Kardinal'i, beşincisi ise Geoffroy adındaki bir diğer kardinali destekliyordu. Frédéric

ikincisine karşı açıkça tavır aldı; ancak onun oyların üçte ikisini alamaması nedeniyle seçim bir türlü sonuçlanamadı.
Kardinaller kendi aralarında bölündüler. İngiliz Kardinal Sumeerootte o sırada öldü. Diğer kardinal Colonne ise imparatorun taraftarı olduğu gerekçesiyle Romalılar tarafından tutuklandı ve Othon'u serbest bırakmak amacıyla Frédéric'in zindanlarına teslim edildi; ancak Frédéric onun bu asaletini takdir ederek ona yumuşak davrandı. Piskoposların esaretine dair detaylar aktarılırken, bu durumun 1240 yılının Ağustos ayından 1241 yılının Nisan ayına kadar sürdüğü belirtilmektedir. Kardinaller, nihayet Ekim ayında, on sekiz gün süren bir konseyin ardından, 27 veya 28 Ekim'de Celestin IV adını alan yeni bir papa seçtiler. Kendisi asil bir aileden geliyordu, saygın bir insandı ancak çok yaşlıydı; nitekim seçildikten kısa süre sonra, Kasım ayının başında, henüz resmi bir papalık kararnamesi yayınlayamadan ve kutsanamadan vefat etti. Bazıları onun zehirlendiğini iddia ederler.
Kardinal Hannibal de o sırada vefat ettiğinden, geriye sadece altı kardinal kalmıştı; onların da esaret koşulları ve hırsları süreci öylesine karıştırdı ki, 24 Haziran 1243 tarihine kadar yeni bir papa seçilemedi.

CLIV.
Saint Louis Yahudilerin Talmud Kitabını Yaktırıyor.

Sens Başpiskoposu Gautier Cornu'nun bu yıl, 21 veya 23 Nisan'da vefat ettiği kaydedilmiştir. Kendisi Saint Louis ve Kraliçe Blanche'ın en önemli bakanlarından biriydi; Philippe-Auguste döneminden itibaren devlet işlerinde büyük yararlılıklar göstermişti. Gregoire IX, kralın üzerinde nüfuz sahibi olmak istediğinde her zaman ona başvururdu.
Onun adalete olan bağlılığı, bilgeliği ve intikam duygusundan uzak dindarlığı her yerde övülürdü. Paris Üniversitesi'nde kutsal metinler üzerine eğitim almış ve dersler vermişti. Paris piskoposluğu makamı 1220 yılında boşaldığında bu göreve seçilmişti; ancak kilise meclisindeki bazı itirazlar nedeniyle bu seçim iptal edilmişti.
Philippe-Auguste döneminde Honoré III'e karşı yürüttüğü süreçler bilinmektedir. Sens başpiskoposluğu görevini yirmi yılı aşkın bir süredir yürütmekteydi ve vefatı 1241 yılına denk gelmektedir.
Gautier'nin ölümünün ardından, onun hakkında pek çok övgü dolu söz söylenmiş olsa da, onun Saint Louis'nin başdanışmanı olduğu sırada, kralı Yahudilerin Talmud kitabını yakma kararından vazgeçirmeye çalıştığı; çünkü Yahudilerin bu iş için kendisine büyük meblağlar ödediği iddia edilmektedir. Ancak aynı yıl içinde, onun vefat ettiği gün Vincennes'de bulunan Saint Louis, bu ölümün Tanrı'nın bir cezası olduğunu düşünerek, hemen ertesi gün Talmud'un bulabildiği tüm nüshalarını toplatarak yaktırmıştır.
İnnovent IV'ün bir mektubundan, Paris Üniversitesi ilahiyat profesörleri ve rektörlerinin, Gregoire IX'un emriyle Dr. Henri adındaki bir görevli vasıtasıyla Talmud'u inceledikleri, içinde yer alan zararlı yorumları tespit ettikten sonra halkın gözü önünde yaktıkları anlaşılmaktadır; kralın bu kararı bizzat desteklediği bilinmektedir. Yahudiler daha önce, Bretagne Kontu Jean'ın bir kararnamesiyle bu topraklardan tamamen çıkarılmışlardı.

Temmuz 1240 tarihli bir belgede, Gautier'nin Yahudilerle yaptığı bir antlaşma yer almaktadır.

CLV.

Kutsal Haç ve Diğer Pek Çok Kutsal Emanet Paris'e Getiriliyor.

Konstantinopolis İmparatoru Baudouin, ordusunu donatmak için büyük bir para ihtiyacı içinde olduğundan, Tanrı'nın kendisine bahşettiği kutsal emanetleri satmaktan başka bir çare bulamamıştı. Achaie Prensi Geoffroy de Villehardouin, Baudouin'in zor durumda olduğunu öğrendiğinde, kralın bu topraklara sahip olmasını sağlamak amacıyla Saint Louis'ye başvurdu. Baudouin bu durumu resmi bir senetle onayladı. Saint Louis, bu kıymetli hazineyi krallığına getirmek için büyük bir memnuniyet duydu.

Fransa'ya getirilen bu kutsal emanetlerin en önemlisi, bir arşın uzunluğunda olan ve Damietta şapelinde korunan kutsal gerçek Haç parçasıydı. Bu parçanın Konstantinopolis'te uzun süredir muhafaza edilen ve imparatorların bağlılık yemini ettikleri kutsal haç olduğu bilinmektedir; nitekim bu parça Aziz Heleni tarafından Konstantinopolis'e gönderilmişti.

Bu kutsal emanet daha önce Venediklilere yirmibeş bin livr karşılığında rehin verilmişti. Saint Louis bu parayı ödeyerek haçı kurtardı. Törenle Notre-Dame de Paris'e taşınan kutsal Haç, halkın büyük sevinç gösterileriyle karşılandı. Saint Louis ve kardeşleri bu törende bedeni çıplak ve başı açık olarak yürüdüklerinden, halk onların bu alçakgönüllülüğüne hayran kalmıştır. Tören Haçın Yüceltilmesi yortusuna denk gelmektedir.

Bu yıl krallıkta büyük bir kuraklık yaşandığı ve kutsal haçın getirildiği gün nihayet büyük bir yağmurun başladığı kaydedilmiştir. Matthieu Paris bu mucizeden bahseder. Getirilen diğer kutsal emanetler arasında kutsal sünger ve İsa Mesih'in böğrünün delindiği demir mızrak ucu da bulunuyordu.

Baudouin'in bu senedi 1247 yılının Ağustos ayına aittir ve bu kutsal emanetlerin tamamen Saint Louis ve haleflerine ait olduğunu ilan etmektedir.

Sainte-Chapelle kilisesinin başrahibi olan Jean Mortis'in 1460 yılına ait bir anlatısında, büyük haçın daha önce Venediklilere değil, Suriye'deki Tapınak Şövalyeleri'ne rehin bırakıldığı ve oradan Gui adındaki bir şövalye tarafından getirildiği belirtilir.

Saint Louis, 1242 yılında bu kutsal emanetleri korumak üzere iki kordonlu rahibi görevlendirmiş, Venediklilere olan borcu ödemiş ve kutsal Haçın Fransa'ya getirilmesini sağlamıştır. Saint Louis'nin bu kutsal emanete gösterdiği aşırı bağlılık nedeniyle, İngiltere Kralı'nın da bu haçtan bir parça talep ettiği ve Fransa kralının bu hazineye sahip olmasını kıskandığı yazılmaktadır.

CLVI.

Saint Louis Sainte-Chapelle Kilisesini İnşa Ettiriyor.

Saint Louis, bu kutsal emanetleri muhafaza etmek üzere kendi sarayının içinde, üst üste iki katlı olarak inşa edilen ünlü Sainte-Chapelle kilisesini yaptırdı. Bu binanın yapımına 1242 yılında başlanmış ve 1247 yılında tamamlanmıştır. Saint Louis,

kilisenin vakıf senedinde, kutsal tacın ve haçın buraya yerleştirildiğini belirtmektedir. Kilise, 25 Nisan 1248'de, papanın elçisi Odon tarafından görkemli bir törenle kutsanmıştır. Bu törene pek çok piskopos katılmış ve papa tarafından büyük endüljanslar bahşedilmiştir. Saint Louis, bu yapıyı sadece Tanrı'nın ve kutsal tacın şerefine yaptırdığını ilan etmiştir.
Bu kilise, dışarıdan gelen yabancılar tarafından bile mükemmel bir mimari eser olarak kabul edilmekteydi. Binanın yapımı için Saint Louis'nin kırk bin livr harcadığı, kutsal emanetlerin süslenmesi için ise yüz bin livrden fazla para gittiği belirtilmektedir.
Sainte-Chapelle kilisesinde hizmet etmek üzere beş başpapaz ve dini rütbeleri olan diğer görevliler atanmıştı. Bunların tamamı kral tarafından görevlendiriliyordu. Ocak 1246 tarihli vakıf senedinde, bu görevlilerin hakları ve gelirleri genişçe düzenlenmiştir.
Kral, 1248 yılının Ağustos ayında Aigues-Mortes'ta bulunduğu sırada, kilisenin yönetimi için üç yeni görevli daha atamış ve buranın tüm dini kurumlar üzerindeki muafiyet haklarını onaylamıştır.
Sainte-Chapelle kilisesinde on iki dini görevli bulunuyordu ve bunların her biri kraldan yıllık yüz livr gelir almaktaydı. Kral, kilisenin pencerelerine kendi armasının konulmasını yasaklamış, sadece küçük bir şapelde görünmesine izin vermiştir.
Kilisede iki büyük yortu kutlanırdı; biri 11 Ağustos'taki kutsal taç yortusu, diğeri ise 30 Eylül'deki diğer kutsal emanetlerin getiriliş yortusuydu.
Innocent IV, 24 Mayıs 1244 tarihli bir kararnameyle, hiç kimsenin papalığın izni olmadan Sainte-Chapelle görevlilerini aforoz edemeyeceğini ilan etmiştir.
Paris piskoposunun da bu kilise üzerinde hiçbir yetkisi yoktu. 1262 yılına ait Senlis kilise tüzüğünde bu muafiyet hakları açıkça görülmektedir.
Philippe le Bel, Saint Louis tarafından kurulan bu sekiz makama ek olarak dört yeni gelir daha eklemiş ve kiliseye büyük bağışlarda bulunmuştur. Haziran 1318 tarihli bir belgeyle, bu kilisenin tüm gelirleri güvence altına alınmıştır.
Philippe le Bel, Saint Louis yortusunun her yıl Jacobins ve Cordeliers manastırlarında da görkemli bir şekilde kutlanmasını emretmiştir. 1306 yılında, Augustins manastırının da bu kutlamalara dâhil edildiği görülmektedir. Saint Louis'nin başının nakil töreni şerefine düzenlenen bu kutlamalara katılan tüm din adamlarına kraliyet bütçesinden yirmi dörder denier yardım yapılması kararlaştırılmıştır.
Saint Louis'nin haleflerinin, her yıl Kutsal Cuma günü Sainte-Chapelle'deki gerçek büyük kutsal haçı halka gösterme adetini sürdürdükleri bilinmektedir.

CLVII.
Languedoc ve Provence'ta Barış.

Geçen yıl Languedoc'ta meydana gelen hareketlilikler, Narbonne Vikontu'nu bu yılın başında kralın huzuruna çıkmaya mecbur bıraktı. Kendisi Montargis'te krala sadakat yemini etti ve Albigeois'daki (yani Languedoc'taki) düşmanlara karşı savaşmayı, onları kendi topraklarından sürmeyi ve kralın topraklarından da çıkarılmaları için elinden gelen her türlü desteği vermeyi vadetti. Fransa'ya gelen Toulouse Kontu da

aynı yerde benzer bir bağlılık yemini etti ve 1229 tarihli Paris Antlaşması uyarınca elinde bıraktığı bazı kaleleri 1243 Paskalyası'na kadar krala devretmeyi taahhüt etti. Bu iki belge, Trencavel tarafından kışkırtılan savaşın henüz tamamen sönmediğini göstermektedir. Montségur Kalesi hâlâ direniyordu ve ancak sonraki yıllarda ele geçirilebildi Kurulan ittifaklar sayesinde Toulouse Kontu, mülklerini düşmanlardan temizlemek için çalışacağına dair söz verdi. Trencavel'in taraftarı olan Termes'li Olivier de Pontoise'da krala kayıtsız şartsız teslim oldu; kendisini, mülklerini ve Aguilar Kalesi'ni kralın iradesine bıraktı. Olivier daha sonra Kutsal Topraklar'a gitti. Trencavel'in kendisi de nisan ayından önce krala boyun eğdi.
Bu sırada Raymond, Papa Gregoire IX'un toplamayı amaçladığı konsil için Roma'ya gitme hazırlığı içindeydi. Nisan ayında Montpellier piskoposluk bölgesindeki Lunel'e ulaştı ve orada Aragon Kralı ile bir araya geldi. İnançlarının savunulması ve heretiklere karşı mücadele edilmesi konusunda anlaştılar. Roma yolunu tutmak üzere Marsilya'ya kadar ilerleyen elçiler ve piskoposlar, imparatorluk yanlıları tarafından engellendiklerini öğrenince Montpellier'ye geri dönmek zorunda kaldılar. Aragon Kralı ve Provence Kontu ile Montpellier'de yürütülen bu görüşmeler, iki kont arasında uzun süredir devam eden savaşı sonlandırmayı amaçlıyordu. İki yıl sürecek bir ateşkes sağlandı. Toulouse Kontu'nun Provence Kontu'nun üçüncü kızı Sancie ile evlenmesi planlanıyordu; ancak papanın bu evliliğe izin vermemesi ve aforoz kararını kaldırmaması üzerine bu girişim sonuçsuz kaldı, Sancie ise daha sonra İngiltere Kralı'nın kardeşi Richard ile evlendi. Saint Louis ve İngiltere Kralı, kontlar arasındaki bu barışın kalıcı olması için mektuplar yazdılar.

CLVIII.
Foix ve Comminges Kontları ile İmparatoriçe'nin Ölümleri.

Kralın saray görevlilerinden Adam le Queux, saray yakınlarındaki Saint-Michel Şapeli'ni kurdu; Paris Piskoposu Guillaume bu şapelin kuruluşunu onayladı. Kraliçe Marguerite de bu dönemde, Saint-Germain-en-Laye'de, Saint Louis'nin alacağı kararlara karşı gelmeyeceğine dair yemin etti.
Foix Kontu Roger Bernard vefat etti ve oğlu Roger, babasının yerine geçerek Toulouse Kontu'na ve ardından Saint Louis'ye bağlılık bildirdi. Comminges Kontu Bernard da aniden masada vefat etti ve oğlu Bernard, mülklerini devralarak Toulouse Kontu'na bağlılığını sundu. Portekizli Alphonse ile evli olan Boulogne Kontesi Mathilde ise mülkleri üzerinde hak iddia edenlerin açtığı davalarla meşgul oluyordu; Saint Louis bu meselede hakemlik yaptı.
İngiltere Kraliçesi Isabelle, ardında Frédéric için bir çocuk bırakarak vefat etti; bu durum İngiltere ile olan ilişkiler üzerinde derin bir üzüntü yarattı, zira bu evlilik imparatorluğun İngiltere ile olan bağını güçlendiriyordu.

CLIX.
Fransa'lı Alphonse Şövalye İlan Ediliyor ve Poitiers Kontu Oluyor.

Saint Louis bu yıl Saumur'da, krallığın neredeyse tüm soylularını, baronlarını ve başrahiplerini bir araya getiren büyük bir meclis toplandı. Navarre Kralı da bu davete katıldı. Soylular büyük bir ihtişamla karşılandılar; Saint Louis, kardeşi Alphonse'u

şövalye ilan etti. Törende Dreux Kontu Jean ve pek çok genç asilzade de hazır bulundu. Alphonse o sırada yirmi bir yaşındaydı ve Toulouse Kontu'nun kızı Jeanne ile evliydi.
Saint Louis aynı gün kardeşine Poitou ve Auvergne kontluklarını devretti; buralar Philippe-Auguste döneminde fethedilen topraklardı. Bu taksimat, krallığın sınırlarını güvence altına almak amacı taşıyordu; ancak La Marche, Saintonge ve l'Aunis kontluklarının da Alphonse'un egemenliğine verilmesi, İngilizlerin ve bölge soylularının tepkisini çekti, zira bu durum kendi haklarının çiğnenmesi olarak görülüyordu. Richard bu topraklardan mahrum bırakılmasından dolayı şikayetçi oldu. Alphonse, Auvergne bölgesinin idaresini tamamen eline aldı ve Riom, Brioude gibi önemli yerleşimlerde kendi otoritesini tesis etti; 1248 yılında burası için özel kanunlar yayınladı. Clermont şehri üzerinde hak iddia eden piskoposla yaşanan anlaşmazlıklar ise parlamento kararıyla kontun lehine çözüldü. Alphonse, Auvergne soylularından sadakat yeminleri aldı ve bölgenin yönetimini bir valiye devretti. Bourbon senyörleri de onun egemenliğini tanıdılar.

CLX.

La Marche Kontu Alphonse'a, Poitiers Kontu'na Bağlılık Bildiriyor; Ancak Bu Durum Bir İttifaka Yol Açıyor.

Saumur'daki şenliklerin ardından Saint Louis, kardeşinin Poitiers'de soylulardan bağlılık yeminlerini kabul etmesini sağladı. Alphonse, Niort halkının ve bölgedeki diğer senyörlerin sadakat beyanlarını aldı; La Marche ve Angoulême Kontu Hugues de kendi mülkleri olan Saintes, Poitiers ve Saint-Jean d'Angély toprakları için Alphonse'a bağlılık bildirmek zorunda kaldı. Hugues bu bağlılık bildirimini gönülsüzce yapmıştı; nitekim eşinin de kışkırtmasıyla hemen ardından gizlice bir isyan hazırlığına girişti ve Lusignan'da askeri güç toplamaya başladı.
Fransızların dürüstlüğü ve adaleti takdir ediliyordu; ancak Hugues, haklarının çiğnendiğini ileri sürerek İngiltere Kralı'na ve Toulouse Kontu'na ittifak teklif eden mektuplar gönderdi. Saint Louis, işlerin büyümesini engellemek amacıyla konta hediyeler gönderdi ve arabulucular görevlendirdi; ancak kontun isyan niyetinden vazgeçmediği görüldü.

CLXI.

La Marche ve Toulouse Kontları ile Aragon Kralı İngilizlerle Birleşerek Saint Louis'ye Karşı Bir İttifak Kuruyor.

Toulouse ve La Marche kontlarının bu cabaları, Saint Louis'ye karşı geniş çaplı bir ittifakın doğmasına yol açtı. İngiltere Kralı Henri ile gizli anlaşmalar yapıldı; kontlar krallıktan büyük miktarda para yardımı alacaklarına dair sözler aldılar. Saint Louis ise bu ittifaktan haberdar olduğunda, barışı korumak amacıyla İngiltere Kralı'na elçiler gönderdi, ancak bu girişimler sonuçsuz kaldı.
Aragon Kralı da kendi hak iddiaları nedeniyle bu ittifaka dâhil oldu. Trencavel ise Barselona'da düzenlenen bir belgeyle, Béziers Vikontu unvanını taşıyarak, haklarını Aragon Kralı ile Toulouse Kontu'nun hakemliğine bırakmayı ve onlara bağlılık

bildirmeyi kabul etti; bu durum da krallığa karşı yürütülecek savaşın zeminini oluşturuyordu.
Navarre ve Kastilya krallarının da isyancılarla gizli görüşmeler yürüttüğü iddia ediliyordu; hatta Bretagne Kontu Pierre'in de ilk başta bu ittifaka girdiği, ancak kısa süre sonra pişmanlık duyarak tüm gizli planları Saint Louis'ye itiraf ettiği ve kralın huzurunda bağışlanarak ordunun başına getirildiği aktarılmaktadır. İngiltere Kralı'nın bu ittifakın asıl mali destekçisi olduğu ve sonraki yıl savaşı açıkça başlatacağı netleşmiş durumdaydı.

CLXII.

La Marche Kontu Açıkça İsyan Ediyor. — İngiltere Kralı Fransa'ya Geliyor.

Savaşın ilk kıvılcımı Noel döneminde, Alphonse'un Hugues de la Marche'ı Poitiers'deki sarayına bağlılık yemini etmeye mecbur bırakmak istemesiyle patlak verdi. Matthieu Paris'e göre soylular, büyük yortularda hükümdarların saraylarında toplanır ve vasallar da buraya gelirdi. Alphonse, Hugues'u bu şenlikte kendisiyle yemek yemeye davet etmişti.
Ancak ittifakını çoktan kurmuş olan Hugues, Poitiers'ye gelmeye karar vermiş olsa da, Noel'den yaklaşık dört gün önce ve gelmesi gereken günün hemen öncesindeki gece eşinin etkisiyle kararını değiştirdi. Eşiyle birlikte Poitiers'ye gelerek Alphonse'a onun vasalı olmadığını ve asla olmayacağını açıkça ilan etti. Kaldığı evin içine ateş açtırdı ve şehri terk ederek getirdiği birliklerle birlikte oradan ayrıldı. Onun sadece Alphonse'a verdiği yemini değil, aynı zamanda krallığa ait bağları da tamamen koparmak istediği ve bağımsız bir hükümdar gibi hareket etmeye yeltendiği görülüyordu.
Alphonse, La Marche kontunun bu açık isyanı karşısında derhal kralı bilgilendirdi. Bütün Fransız soyluları bu duruma son derece öfkelendiler. Bununla birlikte kral, hemen silahlara sarılmadan önce kontu defalarca uyararak görevine dönmesini ve sergilediği bu büyük saygısızlığı telafi etmesini istedi; ancak Hugues, her zaman eşinin sözlerine uyarak bu talepleri kesin bir dille reddetti.
Saint Louis bu meseleyi görüşmek üzere soylularını ve Fransa'nın akranlarını bir mecliste topladı. Sadakat yemini ve bağlarını çiğneyen, hükümdarını tanımayı reddeden bir vasıla karşı nasıl bir işlem yapılması gerektiğini sordu. Meclis, hükümdarın bu vasılın mülklerine el koyması gerektiği yönünde karar verdi; tarihçi, kontun mülkleri üzerinde hak iddia etmesini tamamen haksız bir baskı olarak nitelendirir.
Kral, Hugues'dan alacağı haklı intikam için tüm soylularının desteğe hazır olduğunu gördü. Kendi konumundan endişe duyan kont ise mülklerindeki tahkimatları artırdı; ancak tek başına çok zayıf kalacağını bildiğinden, üvey oğlu olan İngiltere Kralı Henri'ye başvurdu ve onu acilen yardıma çağırarak Aragon Kralı, Toulouse Kontu ve diğer pek çok soylunun da bu ittifaka katılacağını vaat etti. Poitou ve Gascogne soylularının, Fransa'da kaybettikleri her şeyi geri almaları için yeterli askeri gücü sağlayacakları konusunda Henri'ye güvence verdi. Kont, isyanı başlatanın kendi eşi olduğunu ve bu durumun kendi bilgisi dışında geliştiğini iddia ederek kendisini savunmaya çalışıyordu.

Henri, bu çağrı üzerine 28 Ocak'ta Londra'da İngiliz soylularını topladı ve onların tavsiyesini beklemeden, Paskalya'nın ardından Fransa'ya geçmeye karar verdi. Poitou soylularına dağıtılmak üzere hazinesinden yedi bin mark ayırdı. Ancak İngiliz soyluları, Poitou halkının kendi krallarına olan sadakatine güvenmedikleri için bu parayı hemen sağlamak istemediler; zira Poitou soylularının sadece parayı almakla ilgilendiklerini düşünüyorlardı. İngilizler, 1238 veya 1239 yıllarında yenilenen ve ancak üç yıl sonra, yani 1244 veya 1245 yılında sona ermesi gereken ateşkesin bozulmasını istemediklerini bildirdiler. Kralın bu savaşı başlatarak barışı bozmasını onaylamadılar ve ona hiçbir mali destek sağlamayacaklarını ilan ettiler. Ancak Henri, bu karardan vazgeçmedi ve her tarafa mektuplar göndererek asileri kendi gelişinden haberdar etti; Büyük Perhiz dönemini dindar keşişlerin dualarını isteyerek manastırları ziyaret etmekle geçirdi. Nihayet Paskalya'nın ertesi günü olan 21 Nisan'da Londra'dan ayrıldı, Portsmouth'ta gemilere bindi ve 15 Mayıs Perşembe günü yola çıkarak ertesi gün Bretagne'ın doğu ucundaki Saint-Mahé Manastırı sahiline ulaştı.

Brest üzerinden yoluna devam ederek pazar günü dini ayinlere katıldı, pazartesi günü yeniden denize açılarak 20 Mayıs Salı günü Garonne nehrinin ağzındaki Saintonge bölgesinin Royan limanına ulaştı. Yanında eşi ve Doğu'dan 7 Ocak'ta dönen kardeşi Richard da bulunuyordu; Richard'ın yanında yaklaşık üç yüz şövalye vardı. Ancak Henri, Poitou soylularının talep ettiği üzere otuz bin sterlin gibi büyük bir meblağı yanında getirmişti. Annesi de onu karşılamak üzere oraya geldi.

CLXIII.

Saint Louis La Marche Kontuna Karşı İlerliyor. — Kontes Onu Zehirlemek İstiyor.

Buna karşılık Saint Louis, İngiltere kralının savaş hazırlıklarından haberdar olduğundan, sahil şeridini korumak üzere La Rochelle'e iyi donatılmış seksen savaş gemisi gönderdi; bütün eyaletlerdeki soyluları silah altına çağırdı ve şehir yönetimlerine, ihtiyaç duyulması halinde yürüyüşe hazır olmak üzere erzak ve arabalar hazırlamalarını emretti. Saintes Muharebesi'nden önce, o bölgede geniş bir alana yayılan yaklaşık bin araba toplanmıştı.

Kral, 1230 yılında Raoul de Beaumont'un antlaşmasıyla yapılan lütufları ve kendisine sadık kalanlara verilen emeklilik maaşlarını da unutmadı; Poitiers'deki kendi sarayında ve mülklerinde orduyu toplamak üzere harekete geçti.

Paskalya'nın ardından hemen askerlerini topladı ve onlara 28 d'Avril'de Chinon'da toplanma emri verdi. Vendôme, Chasteaudun, Saint-Paul, Boulogne, Dreux ve Braine kontları, Bretagne Kontu Jean, Robert de Beaumont (Artois Kontu) ve isimleri belgelerde kayıtlı olan diğer pek çok senyör ve piskopos bu davete uydular. Ordunun nisan ayında Chinon'da toplandığı bizzat kralın kayıtlarında mevcuttur. Ordunun mevcudu dört bin şövalyeye, yirmi bin piyade ve okçuya ulaşıyordu; her taraftan gelen birliklerle bu sayı günden güne nehirlerin denize dökülmesi gibi büyüyordu. Thouars Vikontu Aimeri, yeğeninin vasisi sıfatıyla, diğer Poitou soylularının ihanetine katılmadığını göstermek amacıyla krala ve kardeşine sadakatle hizmet edeceğine dair söz verdi; mülklerinde kralın birliklerinin barınmasına rıza gösterdi. Matthieu

Paris, kontun İngiltere kralından büyük paralar ve vaatler aldıktan sonra Saint Louis'ye döndüğünü iddia etse de, buna inanmak güçtür.
Saint Louis, La Marche kontunun topraklarına girdiğinde, Monstreuil en Gastine topraklarını ve Béruge Kulesi'ni ele geçirdi; ardından Poitiers'ye iki fersah mesafedeki mülkleri tahkim etti ve La Marche kontunun akrabası olan Geoffroy de Lusignan'ın tarafını tuttuğu Fontenay-le-Comte Kalesini kuşattı. Moncontour Kalesi ile Thouars ve Geoffroy'un diğer toprakları da ele geçirildi. Fontenay Kalesi uzun süre kuşatma altında kaldı; burası nehir kıyısında, Maillezais piskoposluk bölgesinde bulunan çok güçlü bir tahkimattı. Geoffroy, daha önce Poitou'da teslim olduğu üzere, bu kaleyi Saint Louis'ye devretmek zorunda kaldı.
Kral, 6 Haziran Cuma günü kaleyi teslim aldı; Geoffroy, krallık şerefine leke sürmemek şartıyla Alphonse'a bağlılık bildirdi ve kral da Fontenay hariç tüm mülklerini ona geri verdi. La Marche kontunun bu kalede vali olarak görevlendirdiği kişi esir alındı; kralın ordusunun mülkleri nasıl tahrip ettiği ve İngiltere kralının henüz savaşa dâhil olmadığı görülüyordu. Geoffroy, nisan ayında Vouvant, Fontenay ve Soubise kaleleri için Alphonse'a bağlılık bildirmişti; isyancılar bu mülklerin ellerinden çıkmasından dolayı büyük bir korkuya kapıldılar.
Bu ilk başarılar, Kraliçe Isabelle'e kocasının tamamen yıkıma uğrayacağını hissettirdi; kendi adamlarını Saint Louis ve kardeşlerini zehirlemek üzere görevlendirdi, ancak bu suikast girişimi zamanında fark edildi ve aşçılar saray mutfağında yakalanarak zindana atıldılar. Bir kronik, bu suçluların asılarak idam edildiğini ve Isabelle'in bu durumu öğrendiğinde eğer engellenmeseydi kendi hayatına son vereceğini aktarır; Matthieu Paris bu iğrenç eylemi doğrular ve Isabelle'i "büyücü ve zehirleyici" olarak nitelendirir.

CLXIX.

Saint Louis Frontenay'i Alıyor. — Henri Ona Savaş İlan Ediyor.

Saint Louis, zaferlerine devam ederek Frontenay ve Fontenay kalelerini kuşatma altında tuttu; Matthieu Paris kralın bu savaşta Frontenay ve Fontenay'i aldığını doğrular. Vincent de Beauvais de bu iki kaleyi birbirinden açıkça ayırır; Fontenay'in Henri savaşa dâhil olmadan önce ele geçirildiği sabittir, zira Frontenay kuşatması sırasında Henri ona resmen savaş ilan etmiştir. Kaleyi kuşatanlar burayı "Frontenay" olarak adlandırıyorlardı. Bu yer son derece iyi tahkim edilmişti ve içinde güçlü bir muhafız birliği barındırıyordu.
Buna rağmen kale on beş günlük bir kuşatmanın ardından zapt edildi; La Marche kontunun gayrimeşru oğlu olan kalenin komutanı, muhafızlarıyla birlikte esir düştü. Esirler Paris'teki zindanlara gönderildiler.
Bu kuşatma sırasında, mülklerini korumak için yapılan ateşkese uymayan Henri, Saint Louis ile olan tüm bağlarını kopardı ve ona savaş ilan etti; oysa Matthieu Paris'e göre kral bu ateşkese sadık kalmıştı. Henri, Saint Louis'nin Normandiya'yı kendisine geri vermesini talep ediyordu; ancak kralın bu güçlü kaleleri elinde tutması karşısında bir sonuç elde edemedi.

Haziran ayının sonunda Saint Louis, tüm ordusunu toplayarak isyancıların üzerine yürüdü ve mülklerini tamamen tahrip etti. Şehirlerin anahtarları ona teslim edildi; kaleler yıkıldı ve asilerin birlikleri dağıtıldı.

CLXV.

Saint Louis Taillebourg Köprüsü'nü Kazanıyor.

İngiltere Kralı ise kendi adına, Saintes'ın güneyinde, Charente nehri üzerindeki Taillebourg Köprüsü yakınlarında, La Marche kontunun vasalı olan Geoffroy de Rancon'un mülklerinde ordu kurmuştu. Birlikleriyle birlikte nehir kıyısındaki çayırlarda kamp kurdu ve La Marche kontunun kardeşleri ile diğer senyörleri de ona katıldılar. Henri, Taillebourg köprüsü yakınlarındaki çayırlarda kamp kurduğunda, yanında kardeşi Richard, La Marche Kontu, şöhretiyle bilinen Simon de Montfort, Leicester Kontu, Salisbury, Norfolk ve Gloucester kontları ile on altı şövalye lideri ve yirmi bin piyade bulunuyordu.

Saint Louis'nin ordusunun mevcudu ise tam olarak bilinmemekle birlikte, İngilizlerden çok daha kalabalık olduğu; ordusunda iki yüz bin askerin bulunduğu iddia edilmektedir. Kralın yanında iki kardeşi, d'Artois Kontu Robert ve Poitualı Alphonse ile Portekizli Alphonse, Boulogne Kontu ve diğer pek çok soylu bulunuyordu.

Saint Louis, Henri'ye saldırmak üzere köprüye doğru ilerledi; ancak bataklıklar nedeniyle zorluk yaşayınca yönünü Taillebourg'a çevirdi ve cumartesi günü Charente nehrinin karşı kıyısına ulaştı. İki ordu sadece Charente nehri ile birbirinden ayrılmış durumdaydı; nehir burada derin ve geçit vermez bir yapıya sahipti, üzerindeki tek geçiş noktası ise çok dar ve İngilizler tarafından sıkıca korunan Taillebourg Köprüsü'ydü.

Buna rağmen Fransızlar nehrin karşı kıyısına geçmeyi başardılar; yaklaşık beş yüz çavuş nehre atılarak karşıya geçti ve Henri'nin birlikleriyle kanlı bir çatışmaya girdi. Saint Louis bizzat köprüye hücum etti ve yanındaki şövalyelerle birlikte düşmanı geri püskürttü. Nangis, kralın bu ilk çatışmada sekiz veya on bin piyade askeriyle düşmanı takip ettiğini aktarır.

Richard, Fransızların durdurulamaz bir güçle ilerlediğini görünce, silahlarını bırakarak sadece elinde bir değnekle d'Artois kontunun yanına geldi ve bir günlük ateşkes talep etti. Richard'ın bu talebi kabul edildi ve ertesi güne kadar taraflara düşünme süresi verildi. Richard, hemen kralın yanına dönerek ona oradan kaçmaktan başka çare olmadığını bildirdi. Böylece gece yarısı olduğunda, kral ve tüm ordusu büyük bir aceleyle, iki fersah mesafedeki Saintes şehrine doğru geri çekilmeye başladılar; bu geri çekilme büyük bir şans ve ihtiyatla yapılmış olsa da, asil askeri gelenekler bakımından pek de onurlu görülmedi. Saint Louis, bu haberi aldığında tüm ordusunu gece nehrin karşısına geçirdi ve ertesi gün, yani pazartesi günü, Henri'nin bir gün önce kamp kurduğu yerde kendi kampını kurdu.

CLXVI.

İngilizler Saintes'ta Tamamen Bozguna Uğruyor.

Ertesi gün, yani 22 Temmuz Salı (Azize Madeleine Günü), Saint Louis İngilizleri takip etmek üzere ordusuyla birlikte yürüyüşe geçti. Erzak temin etmek ve yağma yapmak

amacıyla öncü birliğini ya da levazımcılarını Saintes'a kadar ileri gönderdi. Bu birlikler çevreyi yağmaladı, yakıp yıktı ve buldukları hayvanları ele geçirdi. Durumdan haberdar olan La Marche Kontu, yanına üç oğlunu ve bazı Gaskon, İngiliz ve İskoç askerlerini alarak krala ya da ordunun geri kalanına haber verme gereği bile duymadan aceleyle oraya koştu. Bu karşılaşmada amacının ya onurunu kurtarmak ya da ölmek olduğu söyleniyordu.
Bu çatışmanın haberi anında Saintes şehrine ulaştığında, Henri elindeki tüm birliklerle dışarı çıktı. Kralın levazımcıları kendilerini yiğitçe savundular; ancak düşmanlar otuza bir oranında daha kalabalıktı ve bu ilk çarpışmada Tournay şehrinden gelen üç yüz askerin tamamı bozguna uğratıldı. Çok sıkıştıklarını gören Fransızlar, Boulogne Kontu Alphonse'dan acil yardım talep ettiler. Alphonse hızla yardıma yetişirken aynı esnada Saint Louis de durumdan haberdar edildi; kral da vakit kaybetmeden ordusunun geri kalanıyla birlikte oraya koştu. Böylece, aktarıldığına göre toplam mevcudu iki yüz bin askeri aşan ve başlarında kendi kralları bulunan iki büyük ordu, o gün Saintes kapısında, bağların ortasında ve dar yollarda çarpıştı. Herkes kendi kralının savaş nidasıyla birbirini tanıyordu; Fransızlar "Montjoie!" diye bağırırken, İngiliz Kraliyetçiler de kendi nidalarını haykırıyordu. Çarpışma çok şiddetli oldu. İngilizler tüm cesaretlerini ortaya koydular; ancak sayıca üstün olmanın avantajına sahip olan Fransızlar, İngilizlerin kendilerine ilk saldıran taraf olma cüretini göstermesine öfkelenerek öyle büyük bir çaba sarf ettiler ki İngilizler sonunda geri çekilmek zorunda kaldı. Henri, Saintes şehrinin içine sığınarak canını kurtardı; onun bu kaçışı adamlarının kalan tüm cesaretini de yok etti ve tamamen dağıldılar. Fransız tarihçilerin de itiraf ettiği üzere, eğer her iki tarafın asker sayısı eşit olsaydı, İngilizlerin bu zaferi kesin olarak kazanacağı konuşuluyordu. Saint Louis, adamlarının düşmanı çok hırsla takip ettiğini görünce, büyük bir tehlikeye atılmalarından korkarak onları geri çağırdı. Fransızlar kaçış esnasında ve çatışmada çok sayıda düşman askerini öldürdüler. Aralarında yirmi kadar çok zengin şövalye ve yirmi çavuşun da bulunduğu pek çok esir aldılar. Bu esirler Saint Louis'nin huzuruna getirildi ve kral onları krallığının çeşitli kalelerine sevk ettirdi. Bir eserin aktardığına göre bu savaşta iki binden fazla asilzade esir düşmüştü; ancak bu rakam muhtemelen bir müstensih hatasıydı. Mouskes, Saint Louis'nin eline altmıştan fazla İngiliz şövalyesinin geçtiğini belirtir. İngilizleri Saintes kapılarına kadar kovalayan Fransızlar arasından da bazı esirler alındı; bunlar arasında Jean des Barres'ın adı özellikle zikredilmektedir.
Bu muharebede, Châtellerault Vikontu'nun armalarının Kont Richard'ın armalarıyla aynı olması nedeniyle yaşanan bir karışıklık dışında dikkat çekici özel bir olay kaydedilmedi; zira bazı İngilizler vikontun etrafında toplanmış, ancak kısa süre sonra onun kim olduğunu anlayıp esir düşmüşlerdi. İngiliz saflarında Simon de Montfort ve Thibaud gibi isimlerin de çarpıştığı görülüyordu. Savaşta esir düşen bir Fransız asilzadesi, daha sonra Doğu'da Richard tarafından serbest bırakıldıktan sonra, mecliste İngilizlerin Saintes'ta Henri'yi kuşatıp esir almayı ne kadar çok istediklerini; ancak La Marche kontunun kral ile gizli anlaşmalar yaptığını ve Poitou'nun geri kalanını ele geçirmek için bir an önce harekete geçilmesi gerektiğini ifşa etti. Zira o gece sakinlerin pencerelerden hançerler fırlattığı bu şehirde, tüm asilerin gizlice barış

yapma yolları aradıkları ortaya çıkmıştı. Sakinlerin ve asilerin teslim olmaya hazırlandığı anlaşılınca, Henri şehirde kalmanın güvenli olmadığını düşündü; yanındaki adamların yemek yemesine bile fırsat vermeden, arkasına bile bakmadan atına atlayıp şehri terk etti ve sığınmak üzere Garonne nehrinin kıyısındaki Blaye'a doğru hızla kaçtı. Bütün ordusu büyük bir düzensizlik, perişanlık ve bozgun havası içinde onu takip etti. Henri bu acele kaçış sırasında tüm şapel eşyalarını ve pek çok zengin hazinesini kaybetti. Blaye'da iki gün iki gece boyunca deniz ve nehir havası alarak aç susuz bekledi; orada biraz dinlendikten sonra Bordeaux'ya doğru yoluna devam etti. Geoffroy de Rancon ise bu bozgunun ardından kalesini tamamen terk ederek teslim oldu.

Tarihçilerimiz, Saintes halkının o gece şehirde hiçbir direniş göstermeden, La Marche kontu ile birlikte ya da bazı anlatılara göre kralın bizzat savaştan sonra şehre yaklaşması üzerine, Fransızlara saldırmak istiyormuş gibi yapan Henri'yi terk ederek veya onu şehirden çıkararak kapılarını Saint Louis'ye açtıklarını ve onu büyük bir saygıyla kabul ettiklerini aktarırlar. Şehir halkının Henri'yi hiç sevmediği, çünkü Henri'nin birkaç gün önce şehri tamamen yakıp yıkma fikrini ortaya atan Hugues de la Marche'a hak verdiği; bu yüzden İngilizlerin kibrinden ve zalimliğinden nefret ettikleri belirtilmektedir. Kral şehre kendi muhafız birliğini yerleştirdi.

Aynı gün, La Marche kontunun en büyük oğlu olan Hugues, babası adına kralın huzuruna çıkarak af diledi. Henri'nin daha Taillebourg'a ulaştığı ilk andan itibaren Saint Louis'ye karşı savaş yürüttüğünü, bu durumun soylular arasında büyük bir hoşnutsuzluk yarattığını; hatta Saintes kapısındaki bu ağır yenilginin ardından kral ile kont arasında çok büyük bir tartışma çıktığını bildirdi. Kontun tüm mülklerini kaybetme korkusuyla her taraftan sarıldığı, bizzat kendi öz oğlu tarafından bile teslim olmaya zorlandığı anlaşıldı.

CLXVII.
Henri Kaçıyor. — La Marche Kontu Teslim Oluyor.

Henri, Saintes'ta birkaç gün geçirdikten sonra, 28 Temmuz Pazartesi günü birkaç gün dinlenmek amacıyla Pons'a ya da şehir yakınlarındaki bir yere çekildi. Ancak o sırada dahi dürüst Fransızların ve soyluların arasında yer alan ve Henri'nin planlarından haberdar olan Saint-Quentin'li bir asilzade, mecliste kralın Pons'ta kuşatılması ve esir alınması yönünde fikir beyan etti; zira La Marche kontunun zaten gizlice barış müzakereleri yürüttüğü ve tüm Poitou'yu teslim etmek üzere olduğu biliniyordu. Kont, eşi ve çocuklarıyla birlikte Saint Louis'nin ayaklarına kapanmak, ondan merhamet dilemek ve kendi öz prensi önünde alçakgönüllülük göstermek üzere yola çıktı. Nihayet kralın huzuruna çıkmayı başardı; Nangis'nin aktardığına göre, bu teslimiyet onun pek de hak etmediği bir lütufla karşılandı. Kont, kralın ve Poitiers Kontu Alphonse'un önünde, çok sayıda piskopos ve baronun huzurunda, kralın daha önce ele geçirdiği tüm mülkler üzerindeki haklarından tamamen vazgeçtiğini ilan etti. Özellikle Aunis bölgesindeki büyük mülklerini, kralın dilediği şekilde yönetmesi ve hatta buraları daha önce teslim ettiği sivil idarecilerin, yani Rancon ve Lusignan'ın ellerinden alması şartıyla devretti. İngiltere kralının rızası olmadan hiçbir antlaşma yapmayacağına dair daha önce verdiği yeminlerden

tamamen vazgeçti ve genel olarak Louis VIII'in döneminde yapılan antlaşmalara sadık kalacağını beyan etti. Kral onun bu bağlılık vaadini kabul etti ve mülklerini, İngiltere kralı ile hiçbir gizli ittifaka girmemesi şartıyla ona geri iade etti. Böylece La Marche kontu, Alphonse'a, La Marche ve Angoulême toprakları için bağlılık bildirdi; Angoulême senyörlükleri, Cognac, Jarnac, Merpin ve Villebois gibi Angoumois'daki mülkler ve Saintonge'daki Aubeterre kalesi kontun idaresinde kaldı. Kral bu antlaşmanın ardından konta yıllık on bin Paris livri tutarında bir emeklilik maaşı bağladı; kral bu vaadi daha önce, 1227 yılındaki Vendôme Antlaşması uyarınca, İngiltere'deki mülklerini kaybeden kontesin haklarını tazmin etmek amacıyla vermişti. Bu maaşın kontese ömür boyu ödenmesi kararlaştırılmıştı; ancak kontesin asıl memleketi olan İngiltere'deki mülklerine el konulduğu için bu meblağ krallık hazinesinden karşılanıyordu. Bu antlaşmanın şartlarına dair belgeler, ağustos ayında Pons yakınlarındaki kampta, nehrin karşı kıyısında düzenlendi. Saint Louis, La Marche kontunun teslimiyetini kabul ettikten sonra, kızı Isabella'nın adına düzenlenen ve içeriği Cange tarafından aktarılan bu kopyayı imzaladı.
Kral, 3 Ağustos'ta düzenlenen bir diğer belgeyle, Bordeaux piskoposunun da onayıyla, Hugues'un ölümünün ardından mülklerin çocukları arasında nasıl paylaştırılacağını düzenledi; La Marche, Angoulême, Cognac ve Lusignan kaleleri ile Cognac, vb. mülkler çocuklara dağıtıldı, Rancon ve Aimar gibi soylulara da bazı gelirler tahsis edildi.
Saint Louis, bu antlaşmanın hemen ardından La Marche kontu ve Bretagne Kontu Pierre'i, Garonne nehrinin kıyısındaki asilere karşı savaş yürütmek ve Toulouse Kontu'nun bu topraklara yardım ulaştırmasını engellemek üzere görevlendirdi. Kont, bu emre uyarak nehir üzerindeki tüm geçiş noktalarını tuttu; öyle ki Aragon Kralı ve diğer hiçbir müttefik asilere hiçbir yardım ulaştıramadı.

CLXIX.
Saint Louis Hastalanıyor ve İngilizlerle Ateşkes Yapıyor

Tanrı, Saint Louis'yi korumak ve bu büyük düşman topluluğuna karşı ona zaferler bahşetmekle yetindi; kralın bu zayıf ve korkak düşmana karşı daha büyük avantajlar elde etmesini engelleyen tek şey, bizzat Henri'nin sergilediği çaresizlik oldu.
Saint Louis, asilerin üzerine yürümek ve onları Blaye'a, hatta Bordeaux'ya kadar kovalamak niyetindeydi; Garonne kıyısındaki İngiliz varlığını tamamen sonlandırmak istiyordu. Bu amaçla ordusuyla birlikte yola çıktı; ancak ordunun içinde büyük hastalıklar baş gösterdi. Saint Louis'nin ordusunun bu amansız hastalıklar yüzünden Chinon yolunu tutmak zorunda kaldığı bizzat kendi kayıtlarında mevcuttur.
Ayrıca ordunun içinde, Doğu'dan dönen Kont Richard'ın esirlerin serbest bırakılması konusundaki çabalarının krallık için pek de avantajlı olmadığını düşünen soylular arasında büyük fikir ayrılıkları vardı; zira İngiltere kralı ve onun mülkleri tamamen Fransa kralının egemenliği altına girmişti ve bu durum tarafları bir iç savaşa sürükleyebilirdi. Kralın düşmanlarına karşı olan öfkesini dindirmek isteyenler, bu durumun bir ihanete yol açmasından korkuyorlardı.
Tüm bu gerekçeler savaşın devam etmesini imkansız kıldı ve Saint Louis, Henri ile bir ateşkes yapmaya mecbur kaldı; Matthieu Paris'in aktardığı üzere, bu ateşkes

görünüşte kilisenin rızasıyla yapılmış gibi sunulsa da, aslında Henri'nin bizzat yalvarması ve araya pek çok arabulucu koyması neticesinde gerçekleşmişti. Saint Louis başlangıçta bu talepleri reddetti; ancak Doğu'dan dönen Richard'ın ısrarlarıyla nihayet beş yıllık bir ateşkes antlaşmasını kabul etti. Bu ateşkes, 12 Mart 1243 tarihinde resmen onaylandı; ancak kral ordunun başında kalmaya devam etti ve denizde de İngilizlerin büyük zararlara uğramasını sağladı.
Orduda baş gösteren bu amansız hastalıklar, Saint Louis'nin hızla Chinon yolunu tutmasına neden oldu; kendisi de bu hastalık nedeniyle çok zor günler geçirdi. Ordunun neredeyse tamamı, özellikle su kaynaklarının düşmanlar tarafından zehirlenmesi veya sıcaklar yüzünden büyük zayiat verdi. Çatışmalarda ve hastalıklardan dolayı seksen kadar sancaktar şövalye ve yaklaşık sekiz bin piyade askeri can verdi. Ölen asilzadeler arasında Robert Mallet, Mirambeau senyörü, Beaumont-le-Vicomte'lu Richard, Archambaud de Dampierre, d'Arras ve Arnoul d'Audenarde gibi krallığın en saygın şövalyeleri bulunuyordu; onların vefatı tüm krallıkta büyük bir üzüntü yarattı.
Kral, ağustos ayının sonuna doğru Saintes'ı tahkim ettirdi; diğer şehirlerde de benzer önlemler alarak buralara Fransız valiler atadı ve Poitou soylularına olan güvenini tescilledi.
Pons'lu Geoffroy, ağustos ayında Macillac yakınlarında, Charente kıyısındaki kampta Alphonse'a bağlılık bildirdi.
Saint Louis, ağustos ayının sonuna doğru Paris'e dönmek üzere Tours'a ulaştı; eylül ayının 28'inde orada bulunuyordu. Sağlığına yeniden kavuştu ve ekim ayının başında, annesi Kraliçe Blanche ile birlikte Loire kıyısındaki Cosne'a geçti. Ancak bu uzun yolculuk sırasında yakalandığı hastalık nedeniyle uzun süre halsiz kaldı; onunla birlikte yola çıkan pek çok soylu da evlerine döndükten kısa bir süre sonra vefat etti.
Henri ise Gascogne'da kalmaya devam etti; bir sonraki yıl teslim alacağı kaleleri düzenlemekle meşguldü, zira bu mülkleri ateşkes süresince elinde tutmak ve Gascogne soylularının yağmalarına maruz kalmamak niyetindeydi. Nitekim İngilizlerin bu topraklarda büyük bir vergi yükü altına girdikleri, beş bin mark avoine ve çok miktarda buğday topladıkları; hatta İngiltere piskoposlarının boş kalan makamlarının gelirlerine el koyduğu, Londra burjuvalarından da zorla büyük meblağlar topladığı aktarılmaktadır; tüm bu paraları Gascogne'daki mülklerini tahkim etmek için harcıyordu ve bu yüzden büyük borçlar altına girmişti. Yanında kalan soyluların mülklerini satmaktan başka çaresi kalmamıştı. Saint Louis'nin, düşmanının bu çaresiz durumunu gördüğünde onunla alay edenlere kızdığı ve bu asil prensin sadakalarının ve dindar amellerinin onu her türlü beladan kurtaracağını söylediği aktarılır.
Winchester Kontu ve diğer bazı İngiliz senyörleri, Henri'yi Gascogne'da bırakarak onun izni olmadan İngiltere'ye dönmeyi tercih ettiler. Saint Louis onların Fransa topraklarından serbestçe geçmelerine izin verdi; geri dönmemek üzere yola çıkan bu soylular, Fransızların hafif alayları dışında hiçbir zarar görmeden evlerine ulaştılar. Ancak Kont Richard, deniz yolunu tercih etti; 18 Ekim'de denize açıldığında yanındaki büyük senyörlerle birlikte korkunç bir fırtınaya yakalandı ve neredeyse helak oluyordu; bu durum onun sağlığını ömür boyu olumsuz etkiledi. Ağabeyi ile

arası açılmış olarak İngiltere'ye döndü; çünkü Henri, Gascogne topraklarını ondan alarak kendi oğlu Prens Édouard'a devretmişti.

CLXVI.
İngilizler Saintes'ta Tamamen Bozguna Uğruyor.

Ertesi gün, yani 22 Temmuz Salı (Azize Madeleine Günü), Saint Louis İngilizleri takip etmek üzere ordusuyla birlikte yürüyüşe geçti. Erzak temin etmek ve yağma yapmak amacıyla öncü birliğini ya da levazımcılarını Saintes'a kadar ileri gönderdi. Bu birlikler çevreyi yağmaladı, yakıp yıktı ve buldukları hayvanları ele geçirdi. Durumdan haberdar olan La Marche Kontu, yanına üç oğlunu ve bazı Gaskon, İngiliz ve İskoç askerlerini alarak krala ya da ordunun geri kalanına haber verme gereği bile duymadan aceleyle oraya koştu. Bu karşılaşmada amacının ya onurunu kurtarmak ya da ölmek olduğu söyleniyordu.

Bu çatışmanın haberi anında Saintes şehrine ulaştığında, Henri elindeki tüm birliklerle dışarı çıktı. Kralın levazımcıları kendilerini yiğitçe savundular; ancak düşmanlar otuza bir oranında daha kalabalıktı ve bu ilk çarpışmada Tournay şehrinden gelen üç yüz askerin tamamı bozguna uğratıldı. Çok sıkıştıklarını gören Fransızlar, Boulogne Kontu Alphonse'dan acil yardım talep ettiler. Alphonse hızla yardıma yetişirken aynı esnada Saint Louis de durumdan haberdar edildi; kral da vakit kaybetmeden ordusunun geri kalanıyla birlikte oraya koştu. Böylece, aktarıldığına göre toplam mevcudu iki yüz bin askeri aşan ve başlarında kendi kralları bulunan iki büyük ordu, o gün Saintes kapısında, bağların ortasında ve dar yollarda çarpıştı. Herkes kendi kralının savaş nidasıyla birbirini tanıyordu; Fransızlar "Montjoie!" diye bağırırken, İngiliz Kraliyetçiler de kendi nidalarını haykırıyordu. Çarpışma çok şiddetli oldu. İngilizler tüm cesaretlerini ortaya koydular; ancak sayıca üstün olmanın avantajına sahip olan Fransızlar, İngilizlerin kendilerine ilk saldıran taraf olma cüretini göstermesine öfkelenerek öyle büyük bir çaba sarf ettiler ki İngilizler sonunda geri çekilmek zorunda kaldı. Henri, Saintes şehrinin içine sığınarak canını kurtardı; onun bu kaçışı adamlarının kalan tüm cesaretini de yok etti ve tamamen dağıldılar. Fransız tarihçilerin de itiraf ettiği üzere, eğer her iki tarafın asker sayısı eşit olsaydı, İngilizlerin bu zaferi kesin olarak kazanacağı konuşuluyordu. Saint Louis, adamlarının düşmanı çok hırsla takip ettiğini görünce, büyük bir tehlikeye atılmalarından korkarak onları geri çağırdı. Fransızlar kaçış esnasında ve çatışmada çok sayıda düşman askerini öldürdüler. Aralarında yirmi kadar çok zengin şövalye ve yirmi çavuşun da bulunduğu pek çok esir aldılar. Bu esirler Saint Louis'nin huzuruna getirildi ve kral onları krallığının çeşitli kalelerine sevk ettirdi. Bir eserin aktardığına göre bu savaşta iki binden fazla asilzade esir düşmüştü; ancak bu rakam muhtemelen bir müstensih hatasıydı. Mouskes, Saint Louis'nin eline altmıştan fazla İngiliz şövalyesinin geçtiğini belirtir. İngilizleri Saintes kapılarına kadar kovalayan Fransızlar arasından da bazı esirler alındı; bunlar arasında Jean des Barres'ın adı özellikle zikredilmektedir.

Bu muharebede, Châtellerault Vikontu'nun armalarının Kont Richard'ın armalarıyla aynı olması nedeniyle yaşanan bir karışıklık dışında dikkat çekici özel bir olay kaydedilmedi; zira bazı İngilizler vikontun etrafında toplanmış, ancak kısa süre sonra

onun kim olduğunu anlayıp esir düşmüşlerdi. İngiliz saflarında Simon de Montfort ve Thibaud gibi isimlerin de çarpıştığı görülüyordu. Savaşta esir düşen bir Fransız asilzadesi, daha sonra Doğu'da Richard tarafından serbest bırakıldıktan sonra, mecliste İngilizlerin Saintes'ta Henri'yi kuşatıp esir almayı ne kadar çok istediklerini; ancak La Marche kontunun kral ile gizli anlaşmalar yaptığını ve Poitou'nun geri kalanını ele geçirmek için bir an önce harekete geçilmesi gerektiğini ifşa etti. Zira o gece sakinlerin pencerelerden hançerler fırlattığı bu şehirde, tüm asilerin gizlice barış yapma yolları aradıkları ortaya çıkmıştı. Sakinlerin ve asilerin teslim olmaya hazırlandığı anlaşılınca, Henri şehirde kalmanın güvenli olmadığını düşündü; yanındaki adamların yemek yemesine bile fırsat vermeden, arkasına bile bakmadan atına atlayıp şehri terk etti ve sığınmak üzere Garonne nehrinin kıyısındaki Blaye'a doğru hızla kaçtı. Bütün ordusu büyük bir düzensizlik, perişanlık ve bozgun havası içinde onu takip etti. Henri bu acele kaçış sırasında tüm şapel eşyalarını ve pek çok zengin hazinesini kaybetti. Blaye'da iki gün iki gece boyunca deniz ve nehir havası alarak aç susuz bekledi; orada biraz dinlendikten sonra Bordeaux'ya doğru yoluna devam etti. Geoffroy de Rancon ise bu bozgunun ardından kalesini tamamen terk ederek teslim oldu.

Tarihçilerimiz, Saintes halkının o gece şehirde hiçbir direniş göstermeden, La Marche kontu ile birlikte ya da bazı anlatılara göre kralın bizzat savaştan sonra şehre yaklaşması üzerine, Fransızlara saldırmak istiyormuş gibi yapan Henri'yi terk ederek veya onu şehirden çıkararak kapılarını Saint Louis'ye açtıklarını ve onu büyük bir saygıyla kabul ettiklerini aktarırlar. Şehir halkının Henri'yi hiç sevmediği, çünkü Henri'nin birkaç gün önce şehri tamamen yakıp yıkma fikrini ortaya atan Hugues de la Marche'a hak verdiği; bu yüzden İngilizlerin kibrinden ve zalimliğinden nefret ettikleri belirtilmektedir. Kral şehre kendi muhafız birliğini yerleştirdi.

Aynı gün, La Marche kontunun en büyük oğlu olan Hugues, babası adına kralın huzuruna çıkarak af diledi. Henri'nin daha Taillebourg'a ulaştığı ilk andan itibaren Saint Louis'ye karşı savaş yürüttüğünü, bu durumun soylular arasında büyük bir hoşnutsuzluk yarattığını; hatta Saintes kapısındaki bu ağır yenilginin ardından kral ile kont arasında çok büyük bir tartışma çıktığını bildirdi. Kontun tüm mülklerini kaybetme korkusuyla her taraftan sarıldığı, bizzat kendi öz oğlu tarafından bile teslim olmaya zorlandığı anlaşıldı.

CLXVII.
Henri Kaçıyor. — La Marche Kontu Teslim Oluyor.

Henri, Saintes'ta birkaç gün geçirdikten sonra, 28 Temmuz Pazartesi günü birkaç gün dinlenmek amacıyla Pons'a ya da şehir yakınlarındaki bir yere çekildi. Ancak o sırada dahi dürüst Fransızların ve soyluların arasında yer alan ve Henri'nin planlarından haberdar olan Saint-Quentin'li bir asilzade, mecliste kralın Pons'ta kuşatılması ve esir alınması yönünde fikir beyan etti; zira La Marche kontunun zaten gizlice barış müzakereleri yürüttüğü ve tüm Poitou'yu teslim etmek üzere olduğu biliniyordu. Kont, eşi ve çocuklarıyla birlikte Saint Louis'nin ayaklarına kapanmak, ondan merhamet dilemek ve kendi öz prensi önünde alçakgönüllülük göstermek üzere yola çıktı. Nihayet kralın huzuruna çıkmayı başardı; Nangis'nin aktardığına

göre, bu teslimiyet onun pek de hak etmediği bir lütufla karşılandı. Kont, kralın ve Poitiers Kontu Alphonse'un önünde, çok sayıda piskopos ve baronun huzurunda, kralın daha önce ele geçirdiği tüm mülkler üzerindeki haklarından tamamen vazgeçtiğini ilan etti. Özellikle Aunis bölgesindeki büyük mülklerini, kralın dilediği şekilde yönetmesi ve hatta buraları daha önce teslim ettiği sivil idarecilerin, yani Rancon ve Lusignan'ın ellerinden alması şartıyla devretti. İngiltere kralının rızası olmadan hiçbir antlaşma yapmayacağına dair daha önce verdiği yeminlerden tamamen vazgeçti ve genel olarak Louis VIII'in döneminde yapılan antlaşmalara sadık kalacağını beyan etti. Kral onun bu bağlılık vaadini kabul etti ve mülklerini, İngiltere kralı ile hiçbir gizli ittifaka girmemesi şartıyla ona geri iade etti. Böylece La Marche kontu, Alphonse'a, La Marche ve Angoulême toprakları için bağlılık bildirdi; Angoulême senyörlükleri, Cognac, Jarnac, Merpin ve Villebois gibi Angoumois'daki mülkler ve Saintonge'daki Aubeterre kalesi kontun idaresinde kaldı. Kral bu antlaşmanın ardından konta yıllık on bin Paris livri tutarında bir emeklilik maaşı bağladı; kral bu vaadi daha önce, 1227 yılındaki Vendôme Antlaşması uyarınca, İngiltere'deki mülklerini kaybeden kontesin haklarını tazmin etmek amacıyla vermişti. Bu maaşın kontese ömür boyu ödenmesi kararlaştırılmıştı; ancak kontesin asıl memleketi olan İngiltere'deki mülklerine el konulduğu için bu meblağ krallık hazinesinden karşılanıyordu. Bu antlaşmanın şartlarına dair belgeler, ağustos ayında Pons yakınlarındaki kampta, nehrin karşı kıyısında düzenlendi. Saint Louis, La Marche kontunun teslimiyetini kabul ettikten sonra, kızı Isabella'nın adına düzenlenen ve içeriği Cange tarafından aktarılan bu kopyayı imzaladı.
Kral, 3 Ağustos'ta düzenlenen bir diğer belgeyle, Bordeaux piskoposunun da onayıyla, Hugues'un ölümünün ardından mülklerin çocukları arasında nasıl paylaştırılacağını düzenledi; La Marche, Angoulême, Cognac ve Lusignan kaleleri ile Cognac, vb. mülkler çocuklara dağıtıldı, Rancon ve Aimar gibi soylulara da bazı gelirler tahsis edildi.
Saint Louis, bu antlaşmanın hemen ardından La Marche kontu ve Bretagne Kontu Pierre'i, Garonne nehrinin kıyısındaki asilere karşı savaş yürütmek ve Toulouse Kontu'nun bu topraklara yardım ulaştırmasını engellemek üzere görevlendirdi. Kont, bu emre uyarak nehir üzerindeki tüm geçiş noktalarını tuttu; öyle ki Aragon Kralı ve diğer hiçbir müttefik asilere hiçbir yardım ulaştıramadı.

CLXVIII.

Çeşitli Senyörler Saint Louis'ye Boyun Eğiyor. — İngilizler Bozguna Uğruyor.

Saint Louis, Pons yakınlarındaki kamptayken, Mirebeau ve Mortagne senyörleri bizzat gelerek ona sadakat yemini ettiler; Alphonse'a bağlılık bildiren bu soylular, Saint Louis'nin Garonde nehrine ulaştığı sırada ona büyük yardımlarda bulunmuşlardı. Henri ise Gascogne'a ulaştığında bu senyörlerin evlerinde konaklamış, ancak onların Fransız asilzadeleriyle olan yakın ilişkilerinden şüphe duyduğu için buraları terk etmek zorunda kalmıştı; nitekim onun bu şüphelerinde ne kadar haklı olduğu, Mirebeau ve Mortagne senyörlerinin Saintes yolu üzerinde, Bordeaux'ya giden yolda krala teslim olmalarıyla açıkça görüldü. Hatta asilerin arasında yer alan ve "Hertolde" adıyla anılan Mirambeau senyörü de krala boyun

eğdi. Bu durum, Henri'nin zayıflığını ve Saint Louis'nin cömertliğini gözler önüne seriyordu.
Garonne nehrine komşu olan tüm şehirlerin halkları ve yöneticileri, Henri'nin kaçışıyla tamamen terk edildiklerini görünce, en güçlü kalelerin bile birer birer düştüğünü izlediler; bir kısmı korkudan, bir kısmı ise sevgiyle Saint Louis'ye boyun eğdi.
Rochechouart'lı Aimeri de Pons yakınlarındaki kampta Alphonse'un huzuruna çıkarak bağlılık bildirdi. Poitou'daki Parthenay senyörü olan ve "L'Archevêque" lakabıyla anılan Guillaume'un ise Henri'ye başvurarak kendisini Fransızlara karşı savunması için asker ve para talep ettiği, ancak Henri'nin bu talebi reddetmesi üzerine garnizonu terhis edip Saint Louis'ye teslim olduğu aktarılmaktadır; onun bu duruşu başlangıçta Fransızlar tarafından nefretle karşılansa da, daha sonra Alphonse'un huzurunda bağışlanmıştır.
Matthieu Paris, Thouars Vikontu'nun da İngiltere'den büyük yardımlar talep eden asilerin arasında olduğunu iddia eder ki buna inanmak güçtür.
Béarn Kontesi ise yanında kont Gaston, oğlu ve altmış şövalye ile birlikte Henri'nin huzuruna çıkarak hizmetlerini sundu. Henri onun bu teklifini memnuniyetle kabul etti, ancak ona hiçbir mali destek sağlayamadı; öyle ki bu kontes İngilizlerin sadece parasını almak ve onları zora sokmak için gelmiş gibi göründü ve daha sonra kendisi hakkında yapılan alaylara maruz kaldı.
Henri'nin deniz topraklarında da şansı yaver gitmedi. İngiltere'den talep ettiği yardım ordusu denize açıldığında büyük bir fırtınaya yakalandı ve Fransız gemilerinin saldırısına uğramadan tamamen dağıldı; İngiliz tarihçiler bu ordunun hiçbir işe yaramadığını ve dahi hiçbir yardım ulaştıramadığını aktarırlar. Seferin liderlerinden olan Evesham Başrahibi de bu yolculukta öldü ve Réole kilisesinde gömüldü. Henri, Frontenay'in kaybedilmesine çok öfkelendiğinden, İngiltere'deki beş büyük limanın yöneticilerine emir vererek, denizde karşılaşacakları tüm Fransız gemilerine birer düşman gibi davranmalarını istedi; bu emir uyarınca bazı Fransız tüccarlar katledildi, ancak bu durum İngiliz asilzadelerinin kalplerinde büyük bir acı doğurdu, zira Bretagne Kontu ve kıyıları koruyan diğer Fransız soyluları bu haksızlığa misliyle karşılık vermekten çekinmediler. İngilizler bu savaş düzeninin kendi donanmaları için yeterince güçlü olmadığını gördüler; zira Saint Louis, Normandiya ve Boulogne kıyılarındaki tüccarlara koruma sağlarken, Henri'nin bu zalim kararnamesi kendi tüccarlarını zor durumda bırakmıştı. Nihayet yaz sonuna doğru Saint Louis bu haksız uygulamaya son verdi; İngiltere Kralı Henri ise ancak yaz sonunda, sonbahar yaklaşırken bu kararından vazgeçti.

CLXIX.

Saint Louis Hastalanıyor ve İngilizlerle Ateşkes Yapıyor.

Tanrı, Saint Louis'yi korumak ve bu büyük düşman topluluğuna karşı ona zaferler bahşetmekle yetindi; kralın bu zayıf ve korkak düşmana karşı daha büyük avantajlar elde etmesini engelleyen tek şey, bizzat Henri'nin sergilediği çaresizlik oldu.
Saint Louis, asilerin üzerine yürümek ve onları Blaye'a, hatta Bordeaux'ya kadar kovalamak niyetindeydi; Garonne kıyısındaki İngiliz varlığını tamamen sonlandırmak

istiyordu. Bu amaçla ordusuyla birlikte yola çıktı; ancak ordunun içinde büyük hastalıklar baş gösterdi. Saint Louis'nin ordusunun bu amansız hastalıklar yüzünden Chinon yolunu tutmak zorunda kaldığı bizzat kendi kayıtlarında mevcuttur.
Ayrıca ordunun içinde, Doğu'dan dönen Kont Richard'ın esirlerin serbest bırakılması konusundaki çabalarının krallık için pek de avantajlı olmadığını düşünen soylular arasında büyük fikir ayrılıkları vardı; zira İngiltere kralı ve onun mülkleri tamamen Fransa kralının egemenliği altına girmişti ve bu durum tarafları bir iç savaşa sürükleyebilirdi. Kralın düşmanlarına karşı olan öfkesini dindirmek isteyenler, bu durumun bir ihanete yol açmasından korkuyorlardı.
Tüm bu gerekçeler savaşın devam etmesini imkansız kıldı ve Saint Louis, Henri ile bir ateşkes yapmaya mecbur kaldı; Matthieu Paris'in aktardığı üzere, bu ateşkes görünüşte kilisenin rızasıyla yapılmış gibi sunulsa da, aslında Henri'nin bizzat yalvarması ve araya pek çok arabulucu koyması neticesinde gerçekleşmişti. Saint Louis başlangıçta bu talepleri reddetti; ancak Doğu'dan dönen Richard'ın ısrarlarıyla nihayet beş yıllık bir ateşkes antlaşmasını kabul etti. Bu ateşkes, 12 Mart 1243 tarihinde resmen onaylandı; ancak kral ordunun başında kalmaya devam etti ve denizde de İngilizlerin büyük zararlara uğramasını sağladı.
Orduda baş gösteren bu amansız hastalıklar, Saint Louis'nin hızla Chinon yolunu tutmasına neden oldu; kendisi de bu hastalık nedeniyle çok zor günler geçirdi. Ordunun neredeyse tamamı, özellikle su kaynaklarının düşmanlar tarafından zehirlenmesi veya sıcaklar yüzünden büyük zayiat verdi. Çatışmalarda ve hastalıklardan dolayı seksen kadar sancaktar şövalye ve yaklaşık sekiz bin piyade askeri can verdi. Ölen asilzadeler arasında Robert Mallet, Mirambeau senyörü, Beaumont-le-Vicomte'lu Richard, Archambaud de Dampierre, d'Arras ve Arnoul d'Audenarde gibi krallığın en saygın şövalyeleri bulunuyordu; onların vefatı tüm krallıkta büyük bir üzüntü yarattı.
Kral, ağustos ayının sonuna doğru Saintes'ı tahkim ettirdi; diğer şehirlerde de benzer önlemler alarak buralara Fransız valiler atadı ve Poitou soylularına olan güvenini tescilledi.
Pons'lu Geoffroy, ağustos ayında Macillac yakınlarında, Charente kıyısındaki kampta Alphonse'a bağlılık bildirdi.
Saint Louis, ağustos ayının sonuna doğru Paris'e dönmek üzere Tours'a ulaştı; eylül ayının 28'inde orada bulunuyordu. Sağlığına yeniden kavuştu ve ekim ayının başında, annesi Kraliçe Blanche ile birlikte Loire kıyısındaki Cosne'a geçti. Ancak bu uzun yolculuk sırasında yakalandığı hastalık nedeniyle uzun süre halsiz kaldı; onunla birlikte yola çıkan pek çok soylu da evlerine döndükten kısa bir süre sonra vefat etti.
Henri ise Gascogne'da kalmaya devam etti; bir sonraki yıl teslim alacağı kaleleri düzenlemekle meşguldü, zira bu mülkleri ateşkes süresince elinde tutmak ve Gascogne soylularının yağmalarına maruz kalmamak niyetindeydi. Nitekim İngilizlerin bu topraklarda büyük bir vergi yükü altına girdikleri, beş bin mark avoine ve çok miktarda buğday topladıkları; hatta İngiltere piskoposlarının boş kalan makamlarının gelirlerine el koyduğu, Londra burjuvalarından da zorla büyük meblağlar topladığı aktarılmaktadır; tüm bu paraları Gascogne'daki mülklerini tahkim etmek için harcıyordu ve bu yüzden büyük borçlar altına girmişti. Yanında kalan

soyluların mülklerini satmaktan başka çaresi kalmamıştı. Saint Louis'nin, düşmanının bu çaresiz durumunu gördüğünde onunla alay edenlere kızdığı ve bu asil prensin sadakalarının ve dindar amellerinin onu her türlü beladan kurtaracağını söylediği aktarılır.
Winchester Kontu ve diğer bazı İngiliz senyörleri, Henri'yi Gascogne'da bırakarak onun izni olmadan İngiltere'ye dönmeyi tercih ettiler. Saint Louis onların Fransa topraklarından serbestçe geçmelerine izin verdi; geri dönmemek üzere yola çıkan bu soylular, Fransızların hafif alayları dışında hiçbir zarar görmeden evlerine ulaştılar. Ancak Kont Richard, deniz yolunu tercih etti; 18 Ekim'de denize açıldığında yanındaki büyük senyörlerle birlikte korkunç bir fırtınaya yakalandı ve neredeyse helak oluyordu; bu durum onun sağlığını ömür boyu olumsuz etkiledi. Ağabeyi ile arası açılmış olarak İngiltere'ye döndü; çünkü Henri, Gascogne topraklarını ondan alarak kendi oğlu Prens Édouard'a devretmişti.

CLXXIV.
Lorris Antlaşması.

Fransa'daki tüm karışıklıklar nihayet, kralın bu yılın ocak ayında bizzat bulunduğu Gastinois bölgesindeki Lorris Antlaşması ile son buldu. Toulouse Kontu Raymond, Marşal Ferri ve kralın kendisiyle müzakere etmek üzere gönderdiği diğer kişiler tarafından oraya getirildi. Onunla birlikte, kont adına silahlara sarılmış olan Lunel Senyörü Raymond veya Bernard Gaucelin ile aynı suçtan suçlu bulunan Puy-Surgères'li Bérenger de barış yapmak üzere geldiler. Narbonne Vikontu Amauri de oraya ulaştı. Toulouse Kontu oraya vardığında, şahsını, topraklarını ve vasallarını kralın merhametine teslim etti; mektuplarında krala vermiş olduğu tüm sözleri yineledi. Pech-Celsis, Najac (Rouergue bölgesinde, Aveyron üzerinde) ve Laurac kalelerini beş yıl boyunca kalıp ikamet etmek üzere kralın ellerine teslim etmeyi vadetti. Bunun için mart ortasında bu yerlerin krala teslim edilmediği takdirde tamamen onun mülkiyetine geçeceğine ve kralın ondan feodal bağla aldığı her şeye el koyabileceğine dair özel bir senet verdi. 1229 tarihli Paris Antlaşması'nı yeniden onayladı ve kralın ilk emriyle tüm yeni tahkimatları yıkmayı vadetti. Kraliçe Blanche'a yazılan 19 Ocak tarihli bir mektupta, ülkesini heretiklerden temizleyeceğine, adaleti tesis edeceğine ve heretikliği tamamen yok etmek için tüm gücünü kullanacağına söz verdiği belirtilmektedir. Kral, kontu tamamen çökertmenin daha avantajlı olacağını düşünse de onun teslimiyetini kabul etti ve böylece ona barış bahşetti. Raymond böylece yeniden kralın vasallığına girdi; nitekim bu bağlılık yemininin dışına çıkmak istemediğini beyan ediyordu. Saint Louis buna rağmen Foix Kontu Roger'nin Raymond'dan aldığı mülkler için kontun bağlılık yeminini ona iade etti; zira bu durum sadece Roger'nin bizzat o mecliste Raymond'a bağlılık bildirmesini sağlamakla kalmadı, aynı zamanda kral da ne kontun ne de haleflerinin onun rızası olmadan Raymond'a bağlılık bildirmek zorunda bırakılamayacağını onayladı. Bu senet aynı şekilde ocak ayında Montargis'te düzenlendi. Puy-Laurent bu antlaşmanın sonsuza kadar süreceğine inanıyordu; ancak bu senet sadece Raymond'un şahsıyla sınırlandırılmıştı, çünkü Saint Louis, Raymond'un varisi olan Alphonse'un haklarına halel getirmek istemiyordu. İki kont, onları uzlaştıran ve birinin diğerine zarar

vermesini yasaklayan kralın huzurunda barış yaptılar. Lunel ve Puy-Surgères senyörleri de ocak ayında Lorris'te krala bağlılık bildirdiler ve savaştan beri ya da Toulouse kontunun savaşı vesilesiyle inşa ettikleri tüm tahkimatları yıkmayı taahhüt ettiler.
Bu eylemin 1240 yılının ocak ayına ait olduğunu iddia edenler yanılmaktadır; zira eski belgelere göre bu tarih 1242 yılının sonudur ve Amauri'nin de bizzat belirttiği üzere, ocak ayında Narbonne vikontu, savaş sırasında inşa edilen tüm tahkimatları kralın ilk emriyle yıkmayı taahhüt etmiştir. Kral ayrıca bu vikontun, başpiskopostan haksız yere gasp ettiği mülkleri geri vermesini emretti.
Saint Louis hemen ardından Paris'e döndü; nitekim Alphonse tarafından şubat ayında Laye üzerindeki Saint-Germain'de düzenlenen bir senet mevcuttur. Raymond ve Amauri ise Languedoc'a geri döndüler ve her ikisi de 22 Şubat'ta Toulouse'da bulundular.
Kralın emrettiği üzere, Amauri gasp ettiği mülkleri iade etmek yerine, Narbonne başpiskoposunun mülklerini yeniden yağmaladı. 1242 yılının temmuz ayından 1243 yılının şubat ayına kadar bu piskoposluk mülklerine karşı gerçekleştirdiği yağmaların bir listesi mevcuttur. Vikontun bir sonraki yıl ciddi bir cezaya çarptırıldığı görülmektedir. Mart ayının ortasında, Narbonne şehri Saint Louis'ye itaat edeceğine ve krala karşı isyan eden vikonta karşı ona hizmet edeceğine dair görkemli bir sadakat yemini etti.
Toulouse kontu, heretiklerin takibinde krala yardım etmesi için Saint Louis'nin kendisine verdiği Guillaume Kombier ve diğer bazı bilge şahısları yanına alarak Languedoc'a götürdü. Mart ayında Saint-Romain'de bulunuyordu; Paris Antlaşması'na sadık kalacağına ve kraldan aldığı her şeyi onun rızasıyla elinde tutacağına dair yeni bir senet imzaladı. Bunu, kralın huzurunda, on beş yaşından beri mülkleri elinde tutan vasalları önünde ve Paris Antlaşması'na uygun olarak heretiklerin cezalandırılması şartıyla yapacağına dair yemin etti. Bugün hâlâ saklanan bu yemin belgeleri; Nisan ayında L'Isle Senyörü Jourdain, Mart ayında Bertrand, Toulouse, Lavaur, Montauban, d'Agen, Condom, Castel-Sarrazin, Penne d'Agenois, Castelnaudary, Marmande, Hugues, Rodez Kontu tarafından; Haziran ayında Milhau, Moissac halkı tarafından; ve yine Ruvergne bölgesindeki Najac sakinleri tarafından verilmiştir. Paskalya'dan önce de Comminges Kontu Bernard tarafından, Montauban valiliği soyluları, Arnauld Ote, Lomagne Vikontu, Arnauld d'Espagne, Lebret ve d'Albret senyörleri ile Agen piskoposluk bölgesindeki tüm soylular tarafından benzer yeminler edilmiştir. Raymond, Avignonet'de öldürülen engizisyoncuların intikamını alacağına dair verdiği sözleri de yerine getirdi; bu cinayete karıştığı tespit edilen bazı kişileri yakalatarak zindana attırdı ve onları asılarak idam edilmeye mahkum etti.

CLXXV.
Raymond Papalık Makamı Tarafından Bağışlanıyor.

Toulouse Kontu'nun Saint Louis ile olan barışı, engizisyoncuların ona karşı ilan ettiği aforoz kararını hemen ortadan kaldırmadı. Raymond, heretiklere karşı yumuşak davrandığı, engizisyon usullerindeki hataları öne sürerek onların mülklerine el

koymadığı ve hatta bazı asileri kendi topraklarında barındırdığı gerekçesiyle suçlanıyordu. Rahipler bu iddialar üzerine büyük tartışmalar yürüttüler; ancak elçi, kontun ve engizisyoncuların iddialarını dinledikten sonra, birçok başpiskopos, piskopos ve diğer prelâtların tavsiyelerini alarak kontun heretiklerin koruyucusu olmadığını, aksine Kilise'nin sadık bir savunucusu olduğunu ilan etti ve aforoz kararını kaldırdı. Bu kararın kesin tarihi belirtilmemiştir; ancak bunun papalık makamının boş olduğu sırada, 1241 veya 1242 yılında verildiği ve Raymond'un durumunu düzeltmeye büyük katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Bu karardan önce, engizisyoncuların ve onların yetkilerinin papalık makamının boşluğu döneminde de askıya alınmadığı görülmektedir.
Saint Louis ile yapılan savaşa gelince, bu durumun o döneme denk geldiği sabittir. Kont barış yaptıktan sonra, tüm Kilise'nin bu durumu onaylamadığını görerek, işi daha fazla uzatmamak amacıyla engizisyon usullerine uymaya karar verdi; piskoposları bir araya getirerek Béziers ve Arles'ta bu konuda toplantılar düzenledi. Narbonne ve Arles başpiskoposları ile Toulouse, Lodève, Agde, Nîmes, Carpentras, Marsilya, Rodez ve Albi piskoposları, başrahipler ve diğer dini kurum temsilcileri Languedoc'ta toplandılar. Raymond onlara kendi şikayetlerini iletti ve onların vereceği her türlü karara uymayı taahhüt etti; şu şartla ki adalet sınırları aşılmayacak ve her şey Kilise hukukuna uygun olarak yürütülecekti. Bu belge 18 Nisan Paskalya ertesi cumartesi gününe aittir.
Bu prosedürün devamına dair detaylar eksiktir; ancak Raymond'un bir süre daha aforoz altında kaldığı ve durumunun tam olarak netleşmediği görülmektedir. Raymond'un Kilise ile olan bu barışı, kontun elçilerini papaya göndermesiyle pekişti. İlan edilen karara göre, 2 Aralık 1243 tarihinde, elçinin konta verilen aforoz cezasını kaldırması ve rahipler Ferrier ile Raymond'un kont lehine verdikleri kararı onaylaması emredildi. 12 Ocak 1244 tarihinde ise Avignon piskoposuna, piskoposluk bölgesindeki halkı kont lehine aforozdan muaf tutması talimatı verildi. 1244 yılının başında Kilise ile tamamen uzlaşan kont, Raymond'un ricası üzerine aynı engizisyoncular tarafından engizisyon yetkileriyle donatıldı. Kont bizzat papanın huzuruna çıkmak üzere yola çıktı; kardinallerin tavsiyesi üzerine 1 Ocak 1244 tarihinde Saint Louis'nin huzurunda çok iyi kabul edildi. Papaya, kontu ve tüm mülklerini koruma altına aldığı için teşekkür etti. Raymond'un imparatorla görüşmek üzere çıktığı bu seyahatin detaylarını ileride göreceğiz.
Guillaume de Puy-Laurent, Raymond'un İtalya seyahati sırasında Venaissin bölgesindeki mülklerini geri aldığını, orada bazı ayrıcalıklar elde ettiğini ve büyük bir saygınlık kazandığını aktarır. Kontun bu barış antlaşmasından sonra kardinaller tarafından büyük bir hürmetle kabul edildiği ve 18 Nisan'daki senede piskoposların da rıza gösterdiği görülmektedir. Foix Kontu da 5 Ekim 1242 tarihinde bu barış antlaşmasını imzaladığını ve Languedoc soylularının şubat ve mart aylarındaki senetlerde yer aldıklarını doğrulamıştır. Raymond'un yokluğunda, Toulouse'da onun adına bir vali ile Foix Kontu Roger bulunuyordu; kendisi 25 Temmuz ve 8 Ağustos 1243 tarihlerindeki belgelerde anılmaktadır. Saint Louis, Foix kontu ile yaşanan bu ihtilafı ekim ayında Melun'da kontun lehine çözüme kavuşturdu.

CLXXVI.
Fransa ve İngiltere Arasında Ateşkes.

Ağustos 1242 ayında yapılan ateşkesin hiçbir şekilde bozulmadığı, İngiltere ve Fransa arasındaki barışın korunduğu; ancak Bretagne Kontu Pierre'in denizde Fransız gemilerine zarar vermeye devam ettiği görülüyordu. İngilizler özellikle Bayonne limanından kalkan büyük bir geminin Fransızlar tarafından ele geçirilmesinden dolayı büyük bir üzüntü duyuyorlardı. Bu gemide çok miktarda incir, badem ve yaklaşan Büyük Perhiz için gerekli olan diğer erzaklar bulunuyordu.
Nihayet beş yıl sürecek olan bu ateşkes antlaşması, 12 Mart tarihinde resmen sonuca bağlandı. Henri'nin Bordeaux tarihli bu ateşkes belgesi 7 Nisan tarihlidir; belgede bu ateşkesin 24 Mart 1243 tarihinden 29 Eylül 1248 tarihine kadar geçerli olacağı açıkça belirtilmektedir. Saint Louis bu antlaşmaya Toulouse, La Marche ve Auvergne kontları ile Poitou ve Saintonge soylularını da ismen dâhil etti.
Bretagne Kontu ise denizde yağmalar yapmaya bir süre daha devam etti; sanki ateşkes antlaşmasından habersizmiş gibi davranıyordu. Sonunda Henri'nin şikayetleri üzerine Saint Louis onu durmaya zorladı ve mülklerine el koyma tehdidinde bulundu. İngiliz tarihçiler, Saint Louis'nin ona bu emirleri vermeden önce durumdan haberdar olmadığını belirtirler; zira kral, onun ateşkese sadık kalmasını kesin bir dille emretmişti. Bunun üzerine Saint Louis, La Rochelle'deki garnizonu terhis etti ve bir tüccardan ödünç alınan yüz Paris livri karşılığında bu masrafları karşıladı.
Henri ise bundan sonra yalnızca İngiltere'ye dönme planları yaptı. Gaskonlar, onun şahsını ve parasını çok sevdiklerinden, onu bir süre daha mülklerinde tutmak istediler; ancak kendisi zaten borç içinde olduğundan, kasım ayında adasına geri döndü. 25 Eylül'de Portsmouth'a ulaştı ve orada üç yüz elli bin mark tutarındaki borçlarının tahsiliyle ilgilenen bakanları tarafından karşılandı.

CLXXVII.
Innocent IV Papa Seçiliyor.

Papa Celestin IV'ün vefatının ardından, Kilise'nin başında uzun süre bir halef bulunamadı. Kardinaller, yedi veya sekiz ay boyunca ne bir araya gelebildiler ne de yeni bir seçim için ortak bir irade gösterebildiler. Kilise'nin bu acı verici bölünmüşlüğü ve Hristiyanların günahları bu büyük cezayı hak ediyordu.
İmparatorun, Roma Kilisesi'nde bir lider görme arzusu taşımadığı iddia ediliyordu; ancak o, kardinalleri bir an önce seçimi yapmaya zorluyor ve eğer bunu geciktirirlerse onlara yeni cezalar vereceğini ilan ediyordu. Mayıs ayında, Palestrina Piskoposu Kardinal Jacques ve hâlâ zindanlarda tutulan diğer prelâtlar hakkında kesin emirler verdi. Fransa kralının kardinallere resmi bir heyet göndererek, bir an önce bir papalık seçimi yapmalarını talep ettiği ve Kilise'nin başsız kalmasından duyduğu endişeyi ilettiği yazılmaktadır. Din adamları da bu duruma rıza gösterdiler ve piskoposlar, imparatora karşı Kilise'nin haklarını savunacak güçlü bir liderin seçilmesini istiyorlardı.

Fransa piskoposları da dağların ardındaki bu kiliselerin durumundan derin bir üzüntü duyuyorlardı; hepsi bir araya gelerek kardinallere çok sert mektuplar gönderdiler ve onları Kilise'nin selâmeti için bir an önce göreve çağırdılar.
Biz, Fransa kralının piskoposlarına yazdığı bir mektuba sahibiz; bu mektupta kral, piskoposları bir araya gelerek papalık seçiminin yapılması için dua etmeye çağırıyordu. Bu durumun Philippe III dönemine ait olduğunu iddia edenler yanılmaktadır; zira mektupta açıkça Philippe adı geçmektedir ve bu durum ancak genç yaşta vefat eden Kral Louis VIII'in babası Philippe-Auguste dönemine ya da o sırada tahtta bulunan Saint Louis'ye ait olabilir. Makamın boşluğu dönemi Celestin IV'ün ölümünden sonra da devam etti ve Kilise bu büyük sıkıntıdan ancak Innocent IV'ün seçilmesiyle kurtulabildi. Yeni bir seçimin yapılmasını engelleyen en büyük unsurlardan birinin de Frédéric'in kardinaller üzerindeki baskısı olduğu kesindir; oysa imparator her zaman masum olduğunu beyan ediyordu. Kardinaller nihayet, Gregoire IX'un ölümünden Innocent IV'ün seçilmesine kadar geçen bu uzun boşluğun ardından, on sekiz ay süren bir fetret döneminin ardından Anagni'de toplandılar. Sinibald adındaki Cenevizli asil bir kardinali, 24 Haziran tarihinde yeni papa olarak seçtiler ve o da Innocent IV adını aldı. Frédéric bu seçimi öğrendiğinde büyük bir memnuniyet duydu; ancak piskoposların esaretine ve Frédéric'in kiliseler üzerindeki baskılarına karşı yürütülen süreçler, Innocent IV'ün döneminde daha da sertleşerek devam etti. Reims başpiskoposuna ve diğer eyalet prelatlarına gönderilen bir mektupta, Kilise'nin uğradığı bu haksızlıklara karşı adalet sınırlarının aşılmaması gerektiği bildirilmiştir.

CLXXVIII.

Saint Louis, Pierre Bermond'a Mülklerinin Bir Kısmını İade Ediyor. — d'Artois Kontu'nun Doğumu.

Biz, Toulouse Kontu Raymond'un kız kardeşi olan Clémence ile evli olan Pierre Bermond hakkında da bazı belgelere sahibiz. Kendisi 1242 yılındaki savaşta Toulouse kontunun tarafını tutmuş, daha önce 1226 yılında Louis VIII'e Sauveterre, d'Alais ve d'Anduse senyörlükleri için bağlılık bildirmişti; bu mülklerin tamamı Nîmes piskoposluk bölgesinde bulunuyordu. Savaş sırasında asilerin yanında yer aldığı için mülklerine el konulmuştu; ancak 1243 yılında Saint Louis'den bu mülklerin iadesini talep etti. Saint Louis, bu davayı incelemek üzere Bernard de Bermond'u görevlendirdi. Vincennes'de düzenlenen bir belgeyle, şambelyan Oudart de Villars ve Beaucaire Senyörü'ne emir vererek, Pierre Bermond'a mülklerinin bir kısmını iade etmesini ve geri kalan mülkler için de her yıl altı yüz Paris livri tutarında bir gelir tahsis etmesini buyurdu; bu mülklerin işletme hakları ise Jacobins tarikatına bırakılmıştı. Ayrıca bu senyörün ve varislerinin, daha önce ellerinde tuttukları diğer topraklar yerine bu yeni arazileri kabul etmelerini emretti. Alais, d'Anduse ve Salins şehirlerine kralın izni olmadan girilmesini yasakladı; bu şehirlerin yönetimini bizzat piskoposun tavsiyesi üzerine Nîmes valisine devretti. Pierre de bu şartları kabul etti ve altı yüz livrlık bu gelir üzerinde hak sahibi olduğunu onayladı. Saint Louis, Oudart'a bu mülklerin durumunu incelemesini emretti; o da 1244 yılında bu görevi yerine getirdi. Guillaume, Pierre Bermond'un oğlu ve varisleri, bu topraklardan her yıl

yüz seksen livr gelir elde etmeye devam ettiler. Saint Louis'nin bu mektubu 2 Mayıs Pazartesi tarihlidir; ancak bazı nüshalarda bu tarih 1244 yılı olarak geçmektedir.
Guillaume de Pierre Bermond, baronluğun iadesini talep etmiş, ancak mahkeme babasının savaş sırasında asilerin arasında yer alması nedeniyle bu talebi reddetmiştir.
Kral ile annesi (ki kendisi Melun mülklerine sahipti) arasında ve diğer taraftan da Navarre Kralı ile Brie bölgesindeki toprakların sınırı konusunda bir anlaşmazlık çıkmıştı. Bu meseleyi çözmek üzere kraliyet danışmanı Geoffroy de la Chapelle, Saint Louis'nin adamları ve Noyon şövalyesi Jean, Thibaud adına hakem olarak atandılar. Thibaud'nun bu uzlaşma senedi, Navarre'daki Estella'da, 25 Haziran Perşembe günü düzenlenmiştir.
Saint Louis'nin en büyük kızı olan Blanche, bu yılın 9 Temmuz ayında doğmuş, ancak 1240 yılında vefat eden ablası gibi o da bu yıl 29 Nisan'da ölmüş ve Royaumont'da defnedilmiştir. Mezartaşındaki kitabede ölüm yılı 1245 olarak geçmektedir.
d'Artois Kontu'nun eşi Brabant'lı Mathilde ise bu yıl bir erkek çocuk dünyaya getirdi; Saint Louis bu çocuğun vaftiz babası oldu ve ona kendi adını verdi. Bu çocuğun genç yaşta vefat ettiği anlaşılmaktadır, zira belgelerde ondan daha fazla bahsedilmemiştir.

CLXXIX.

Provence Kontesi Béatrix Fransa ve İngiltere'ye Gidiyor, Kızı Marie Sancie ise Richard ile Evleniyor.

Ailesiyle birlikte Savoie bölgesinde bir yıl geçirmiş olan Flandre Kontu Thomas, bu dönemde Flandre'a geri döndü. Bu yıl Brabant Dükü Henri'ye karşı büyük bir savaş yürüttüğü, onu ve kardeşi Godefroy'u esir aldığı ve Brüksel'i ele geçirdiği kaydedilmiştir.
Provence Kontesi olan kız kardeşi Béatrix'i, kraliçe olan kızını görmesi için bu yıl Fransa'ya getirten de bizzat kendisiydi. Kontes orada mümkün olan en iyi şekilde ağırlandı ve özellikle Saint Louis bu ziyaretten duyduğu aşırı sevinci açıkça gösterdi. Sarayda dilediği kadar kaldıktan sonra İngiltere'ye gitmek üzere oradan ayrıldı. Matthieu Paris, kontesi çağıranın ve kendisine eşlik eden muhteşem maiyetiyle birlikte bu yolculuktaki tüm masraflarını karşılayanın Henri olduğunu söyler. Kontesin 14 Kasım'da İngiltere'ye nasıl ulaştığını tarif eder.
Saint Edmond'dan sonra Canterbury başpiskoposu seçilen ve asaletinden ve güzel endamından başka hiçbir meziyeti olmadığı halde papa tarafından da onaylanan kardeşi Boniface'ı da orada buldu. Kendisi 1245 yılında Lyon'da bizzat papa tarafından kutsandı ve yönetim makamı onun gelişiyle düzene girdi.
Béatrix, üçüncü kızı olan Cincie veya Sancie'yi, Cornouailles Kontu ve Henri'nin kardeşi olan Richard ile evlendirmek üzere yanında getirmişti; Richard, 23 Kasım'da Westminster'da, sadece bir gün sürmemesi gereken, olağanüstü bir ihtişam ve törenle onunla gerçekten evlendi. Bu durum dünyevi ihtişamın geçiciliğine dair tam bir timsal gibiydi. Ziyafette otuz binden fazla tabak yemek sunuldu. Raymond Bérenger, Sancie'ye çeyiz olarak iki yüz bin mark tahsis etmişti; ancak 20 Haziran

1238 tarihli vasiyetnamesiyle buna üç bin mark daha eklemişti. Béatrix, Fransa'ya geri dönmek üzere ertesi yılın başında İngiltere'den ayrıldı. Kral ve tüm İngiltere soyluları tarafından Dover'a kadar uğurlandı; ancak gemiye binmeden hemen önce, kocasının son derece ağır bir hastalığa yakalandığı ve ölümünden başka bir şey beklenmediği haberini aldı. Kont her şeye rağmen iyileşti ve ancak 19 Ağustos 1245'te vefat etti. Henri'nin ona gösterdiği saygı ve bu evliliğin yapıldığı ihtişam o kadar aşırıydı ki kontes bizzat bundan utanç duydu; zira bu prensin dehasını yakından tanıdığından, kızlarını ona ve kardeşine evlendirmiş olmaktan, kendisinin de iddia ettiği üzere, büyük bir pişmanlık duyuyordu. Bu dönemden itibaren İngiltere'ye kıyasla Fransa'ya karşı çok daha fazla sevgi gösterdi; öyle ki İngiliz soyluları bile bu duruma itiraz edecek bir şey bulamadılar. Bununla birlikte, Henri'nin kardeşleri için elinden gelen her şeyi yaptığını ve Saint Louis'nin ise kendi kardeşleri için çok az şey yaptığını görmekteyiz.

CLXXX.

La Marche Kontu ve Limoges Vikontu Kralın Huzurunda Yargılanıyor.

La Marche Kontu bu yıl Fransa sarayında çok büyük bir dava ile karşı karşıya kaldı. Noel'den hemen önce kral, Poitou soylularından pek çoğunu bir mecliste topladı. Matthieu Paris bu meseleden genişçe bahseder; ancak o, kralın kont lehine karar verdiğini aktarırken, Mouskes ise aksine, kralın kontu işlediği suçların bir cezası olarak tüm tahkimatlarını derhal yıkmaya mahkum ettiğini ve bu yıkımın masraflarının da bizzat kont tarafından karşılanmasını emrettiğini belirtir. Kralın Pons'ta bulunduğu sırada bu durumun gerçekleştiği ve Mouskes'in bu konuda yanılmadığı anlaşılmaktadır. Matthieu de Westminster'ın da aktardığı üzere, bu kont mecliste hainlikle suçlanmış, düelloya davet edilmiş ve kralın huzurunda yargılanarak onursuz bir ölümden zor kurtulmuştur. Sonunda herkesin nefret ve alay konusu haline gelmiş, İngiltere kralına ihanet ettiği için bu cezaya çarptırılmıştır. Bu tarihçi, Poitou soylularının tamamının saray emirleriyle çok sıkı bir gözetim altında tutulduğunu ve kendilerine büyük bir aşağılamayla muamele edildiğini, öyle ki sarayın izni olmadan kızlarını bir şehirden diğerine evlendirmelerine bile müsaade edilmediğini ekler. Her şeyi detaylarıyla bilmek gerekirdi; ancak genel olarak Saint Louis'nin, kötülüklerin önüne geçmek için gerekli tüm güvenlik önlemlerini aldığından emin olunabilir; nitekim vasallarını kötü muamelelerle kışkırtmamak da onun ihtiyatının bir parçasıydı. Matthieu Paris de kralın La Marche kontuna karşı tamamen zıt bir tutum sergilediğini doğrular.

Bu dönemde, Blazon ailesinden gelen ve kraliçenin akrabası olan Limoges vikontesi hakkında da bir olay kaydedilmiştir. Kendisini bir kız çocuk dünyaya getirmiş gibi göstermişti. Bir süre sonra vikont onun hamileliğinden şüphe duyarak onu zindana attırdı ve bu suça ortak olduğunu düşündüğü Rellier adındaki genç bir asilzadeyi bizzat düelloda öldürdü. Suçun doğruluğu bu şekilde kanıtlanınca, Belhiers lakaplı vikont, düello meydanında kralın huzurunda vikontluğu devraldı. Buna rağmen kral, vikontesi serbest bıraktı ve onu kocasıyla yeniden uzlaştırdı.

Bu düellolar o dönemde hâlâ resmi kurallara uygun olarak yürütülmekteydi ve soylular arasındaki davaların büyük bir kısmı teke tek dövüşlerle ya da soyluların

kendi aralarında kurdukları ittifaklarla başlattıkları savaşlarla çözülüyordu; hatta bazen burjuvalar bile birbirlerine karşı savaşma hakkına sahip olduklarını iddia ediyorlardı. Bu düellolar piskoposların, bir piskoposun ve dahi bir başrahibin huzurunda düzenleniyordu; zira kan akıtma ve bir insanın canını alma yetkisinin onlara ait olduğu düşünülüyordu. Philippe le Bel'in, büyükbabası Saint Louis'nin bu özel savaşları tamamen yasaklamak için ne kadar büyük çaba sarf ettiğini, onun dindarlığı ve getirdiği kanunlar sayesinde bu iki büyük rezaletin krallıktan nasıl temizlendiğini ileride göreceğiz. Philippe le Bel, kendi döneminde bu yasakları daha da genişletmiştir; ancak düellolar için kralların otoritesi Kilise'ninkiyle birleştiği halde, bu kötü adeti tamamen ortadan kaldırmak mümkün olmamıştır.
Turnuvaların düzenlenmesi de soylular için hâlâ çok tehlikeli bir uğraştı. Papalar bunları tamamen yasaklamak için tüm otoritelerini kullanıyorlar ve buralarda ölenlerin kilise mezarlıklarına gömülmesini kesinlikle men ediyorlardı; zira Hristiyanların, ailelerini büyük yıkımlara sürükleyen bu eğlencelere kapılmalarını ve hayati bir zorunluluk olmadan kendilerini tehlikeye atmalarını onaylamıyorlardı. Du Cange, bu turnuvalarda hayatını kaybeden çok sayıda yüksek rütbeli asilzadenin uzun bir listesini sunar; nitekim 1241 yılında, Pentekost yortusunun hemen ardından, Köln yakınlarındaki Nuis'te düzenlenen bir turnuvada yetmişten fazla şövalye ve yaver can vermiştir. Cantimpré bu turnuvada toplamda üç yüz yetmiş kişinin öldüğünü aktarır. Flandre Kontu Florent'ın kardeşi ve Hollanda Kontu olan Guillaume da bu turnuvada can verenler arasındaydı.
Saint Louis, Pierre Bermond'a mülklerinin bir kısmını iade ettikten ve ona bu şehirlerde, d'Alais, d'Anduse ve Salins şehirlerinde serbestçe bulunma izni verdikten sonra, bu şehirlerin tahkimatlarının yıkılması kararını da onayladı. Alais, d'Anduse ve Sommières şehirlerinde piskoposun rızası olmadan hiçbir yeni yapı inşa edilmemesini emretti ve bu mülklerin idaresini Nîmes valisine bıraktı; 2 Mayıs 1243 tarihli bu mektubunda Pierre Bermond'un haklarını tescilledi. Pierre, altı yüz livrlık bu gelir karşılığında mülklerin durumunu inceleyecek olan Oudart'ın görevlendirilmesini kabul etti; bu durum 1244 yılında kesinleşti. Guillaume, Pierre Bermond'un oğlu, d'Alais piskoposluğu mülklerinden altı yüz livr gelir almaya devam etti. Saint Louis'nin bu mektubu pazartesi tarihlidir. Guillaume, babasının asilerin arasında yer alması nedeniyle el konulan baronluğun iadesini talep etmiş, ancak mahkeme bu talebi reddetmiştir.
Kral ile Melun mülklerine sahip olan annesi ve diğer taraftan da Navarre Kralı arasında, Brie bölgesindeki toprakların sınırı konusunda çıkan anlaşmazlığı çözmek üzere Geoffroy de la Chapelle, Saint Louis'nin adamları ve Noyon şövalyesi Jean hakem olarak atandılar. Thibaud'nun bu uzlaşma senedi, Navarre'daki Estella'da, 25 Haziran Perşembe günü düzenlenmiştir.
Saint Louis'nin en büyük kızı olan Blanche, 9 Temmuz 1240 tarihinde doğmuş, ancak bu yıl 29 Nisan'da ölmüş ve Royaumont'da defnedilmiştir. Mezartaşındaki kitabede ölüm yılı 1245 olarak geçmektedir.
d'Artois Kontu'nun eşi Brabant'lı Mathilde ise bu yıl bir erkek çocuk dünyaya getirdi; Saint Louis bu çocuğun vaftiz babası oldu ve ona kendi adını verdi. Bu çocuğun

genç yaşta vefat ettiği anlaşılmaktadır, zira belgelerde ondan daha fazla bahsedilmemiştir.

Türkçeye çeviren İbrahim Şimşek.
Orjinallerinden mutlaka kontrol edilmelidir.